

ACADEMIA ROMÂNA
STUDII ȘI CERCETĂRI

XXV

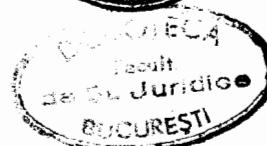

MEGLENOROMÂNII

III

D I C T I O N A R MEGLENOROMÂN

DE
TH. CAPIDAN
PROFESOR UNIVERSITAR
MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

MONITORUL OFICIAL
ȘI IMPRIMERILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ

DEPOZITUL GENERAL
CARTEA ROMÂNEASCĂ
B-DUL ACADEMIEI 3-5
CUREȘTI

P R E F A T A

Lucrarea de față cuprinde cuvintele din dialectul meglenit pe care le-am extras din textele mele publicate în *Megleno-români* vol. II, din comunicările ce mi s-au făcut între anii 1909—1919, la Salonic și în Meglen, de către tineri megleno-români — cei mai mulți foști elevi ai « Școalei Superioare de Comerț din Salonic », unde subsemnatul funcționam ca director și profesor — din materialul strâns cu Chestionarul mare (de 4800 întrebări) al « Atlasului Lingvistic al României » în ancheta pe care am făcut-o împreună cu d-l Sever Pop, între 20 Aprilie și 13 Mai 1933, la Meglenoromâni colonizați în Cadrilater și dintr’o lucrare mică, de specialitate, referitoare la cultura gândacilor de mătase, intitulată *Cum si cată bubili* (cum se cultivă gândacii de mătase), compusă din două părți: I. *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets mul'ts si di bun soiu* (îndrumări cu care putem să câștigăm gogoși de mătase multe și de soiu bun), II. *Cum tribuiaști si u spăstrim casa iundi tsearim si cătqm bubi* (cum trebuie să curățim casa în care vrem să cultivăm gândaci de mătase). Această cărticică cuprinde o serie de sfaturi scrise în graiul meglenit, împestrițat pe alocuri cu cuvinte literare, pentru Români din Meglen cari se îndeletniceșc cu creșterea gândacilor de mătase. Autorul lucrării nu este dat. Se arată numai anul și locul unde s’a tipărit: Salonic, 1907.

Cele mai multe comunicări mi s-au făcut de către d-nii: Chr. Iufu, George Demetru, Ioan Golea, Ioan Liveanu (Osani) și Tașcu Papatanase

(Huma); mai puține de d-nii: Dimitrie Papadionisie (Oșani), Pandeli Meghia (Liumnița), Nicola Papadumitru (Cupa), Nicola Tanur și Stavri Hristu (Lugunța), Vanghelie Jara (Țârnareca) și Hasan Ibrahim (Nânta). Aceste comunicări mi se făceau după anumite întrebări pe care li le puneam în scris, după dicționare, după lucrări de industrie casnică etc. Pentru derivațiune am întrebuințat două lucrări, una a subsemnatului și alta a d-lui Sextil Pușcariu, amândouă publicate în *Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache*, XV, p. 1—80 și VIII, p. 86—232. D-l George Demetru (Oșani) a cedit din aceste lucrări toate derivele dacoromâne și aromâne, însemnând pe fișe formele corespunzătoare din dialectul meglени. Astfel, am reușit să obțin un număr de forme derive prin sufixe, care nu se întâlnesc în textele strânse de mine.

La toți cății mi-au ajutat să strâng materialul lexical din acest volum, mai cu seamă foștilor mei elevi din Salonic, le aduc aici viile mele mulțumiri. Nu mai puțin mulțumesc d-lor Demetru Macrea, licențiat în litere, pentru bunăvoiețea ce a avut de a controla citatele și I. Birîș, student în litere, pentru ajutorul dat la transcrierea acestei lucrări.

Însă cea mai mare recunoștință o datoresc Academiei Române, fără ajutorul căreia, toată munca mea de ani de zile, pentru strângerea tezaurului lexical al unui graiu care astăzi este pe ducă, ar fi rămas zadarnică.

- ALR. == Atlasul Lingvistic al României ¹⁾.
 B. == Cum și cată bubili. Salonic 1907.
 CDDE. == I. A. Candrea, Ov. Densușianu, Dicționarul Etimologic al Limbii Române, București, 1907.
 C. I. == Chr. Iufu (Oșani).
 D. P. == Dumitru Papadionisie (Oșani).
 G. D. == George Demetru (Oșani).
 GH. T. == Gheorghe Hristu Tagare (Oșani).
 H. I. == Hasan Ibraim (Nânta).
 I. G. == Ion Golea (Oșani).
 I. L. == Ioan Liveanu (Oșani).
 N. P. == Nicola Papadumitru (Cupa).
 N. T. == Nicola Tanur (Lugunța).
 P. M. == Pandeli Meghia (Liumnița).
 S. H. == Stavri Hristu (Lugunța).
 T. P. == Tașcu Papatanasi (Huma).
 V. J. == Vangheli Jara (Târnareca).
 C o m. == Comunicat.

O b s e r v a t i u n e. Cifrele cu asterisc dela sfârșitul citatelor arată numărul de ordine al ghicitorilor din *Meglenoromânia*, vol. II; cele fără asterisc și cifrele romane arată numărul de ordine al frazeologiei și al cântecelor din același volum. Transcrierea citatelor este aceeași ca în vol. I și II. Cuvintele începătoare cu *ts* urmează după litera *c*, iar cele cu *dž*, după *g*.

¹⁾ Când după ALR. nu este dat numărul întrebării, atunci se înțelege că cuvântul a fost extras din răspunsurile date la introducerea chestionarului.

A

A! interj. A! ah! A! frati 9/73.
[Si: ă!], (arom. a!).

Ā! interj. v. a!

Ābă (pl. *abi*) Flanelă de lână s. de bumbac. řaiac, aba. Com. G. D. [Derivat: abár m. = negustor de flanele, de řaiac] — Din tc. *aba* (arom. *abă*).

Abár m. v. *abă*.

Abér m. Veste, řtire. *Aber nu-ń trimeati* (nu-mi dă de řtire) 2/IV. | Veste tristă. — Din tc. *haber*, (arom. *hăbare*).

Ābra! interj. Bre, mă, măre, măi. *Abra, noj cota vacot tzi im...* (măi, dar noi atâta vreme săntem...) 15/15 *Abra dędu, na fəlili* 12/16 — (Pentru etim. cf. Capidan, *Aromâni* 511).

Ac a. Ac. *Du-la acu* (adu-l acul) 2/20. *Din ac pălișnic si dară?* 505. — Din lat. *acus*, -um, (arom. *ac*).

²Ae a. Drept, dreptate *Uchimatu nu-l' deadi ac* (tribunalul nu-i dădu dreptate). [Si: hae a. *Nu-l'-tsi mă-năncă hacu l'icșor* (în text g eşit: uso) 986. — Din tc. *hak*, (arom. *hak'e*).

Ācăjēs vb. IV (Judecând după forma *acnes*, înțelesul original tre-

bue să fi fost «lovesc»). Încarc un animal prea mult, peste măsură. *Că ăcăi, că ăcăi leamni la făchiru di măgar, pănă la prifronsi* (l-a încărcat prea mult pe bietul măgar de l-a înduplecăt). | Lucrez, muncesc, mă trudesc. *Toată zuua acăi* (toată ziua a muncit) Com. I. L. — Din bg. *akam* (aor. aknah) «lovesc».

Aemò		adv. v. <i>cmo</i> .
Aemója		

Aemúă

Ācenés vb. IV Lovesc. *S-te ăcnes* ăn *spots* (o să te lovesc în spate). Com. I. L. [Derivat: *ăceníri* f. — Pentru etim. cf. *ăcăjēs*.

Āceníri f. v. *ăcnes*.

Acreátsă f. v. *acru*.

Acrép m. Scorpion Com. T. P. — Din tc. *akreb*.

Aerími f.		v. <i>acru</i> .
Aerítșeu adj.		

Āceru -ă adj. Acru | Fig. Închipuit. [Derivate: *aereátsă*, *aerími* f. = acrime; *aerítșeu*, -ă, *aerúneă* adj. = acrișor; (ă)năcerés vb. IV = acresc. ALR. 4161 și 3993. — Din lat. *acrus*, -a, -um, (arom. *acru*).

Aerúneă adj. v. *acru*.

Acsén, -ă adj. Strein. *Acseñu boğ tuçu ma᷑ gras-ă* (boul strein tot

mai gras este) 53, cf. 697, 822. *Uom acsen ari* (este om strein) 27/94.

— Din gr. ἔρως, (arom. csen).

Äešios adj. (grecism) Vrednic.

Äeu conj. 1º. Dacă. *Tser si sirbes ...acu ari loc* (vreau să muncesc, dacă este loc) 11/15. Chiar dacă.

| *Tu și acu qantsilez, să zits nu štiu* (tu chiar dacă încelegi...) 3/21. Cu toate că, deși. *Acu ca na leaj* (cu toate că ne iai) 4/58. *Acu-ı än īarnă* (deși este iarna) 7/31. | 2º. Adv. (Absolut). Fie, nu face nimic. *Ämpirätu... zisi la izmichiäru*: « *tsi bun tser să-ts fac?* » *Arä izmichiäru zisi*: « *tsi bun di la furniz ari?* »... *ämpiratu... zisi*: « *acu, spuni, tsi bun tser* » (...fie, spune ce bine vrei [să-ți fac]) 14/4. *Acu, noi s-na dutsim* (nu face nimic, noi o să ne ducem) 8/19. [Şi: eu conj. (numai ad 1º).] *Io, cu sam zădurmít...* (eu, dacă voi fi adormit,..) 5/34, cf. 8/31, 2/32; ieu conj. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l scup trej uor än rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac...) — Din bg. *ako*.

Adét (pl. *-ur*) a. Obiceiu, datină. *Ua la vem adetu, fărina ca si matsină* (aici avem obiceiul...) 6/5 cf. 9/5. — Din tc. *adet*, (arom. *adete*).

Ädits! interj. v. *aidi*.

Ädžaba conj. Dar, însă. *Añ zisi ca si vină, adžaba štiu istina* (mi-a spus că o să vină, dar sătul dacă este adevarat) Com. G. D. — Din tc.

Adžamijă adj. Ageamiu. Com. T. P. — Din tc. *ağami*, (arom. *hăgimit*).

Adžilqehi f. Hagilâc. *Vreau si si ducă tu adžilochi* 2/38 [Şi: *hadžilqe* a. cf. 987. — Din tc. *hagilyk*, (arom. *hadžilik'e*).

Adžóje N. loc. lângă Oşani. Com. I. G.

Äer adv. (turcism) Nu. *Tu nu laș vrină şärvetă...* « *nu, aer...* » 4/42.

Äferon! interj. Aferim. *Ämpirätu al' zisi*: « *aferon la tini* » 6/27. — Din tc. *aferim*.

Äfläm vb. I v. *aflu*.

Äflu vb. I Aflu, găsesc. *Si-ts tures un ac än tsista pustav, di, cu l-aflăs, si-u tältşoş lämňa; cu nu la pots flari...* 17/32. *Flaş agru nisirbit* 1,2. *Ca si flară än sus*. [Ind. prez. 1. *afläm*, *aflum* 2. *aflăs* *aflis*. Subj. prez. *si afläm* 9,10/50, 5/35, 7/31; *si aflum* 6/79, 638, *si aflăs* 24/51, *si aflis* 1/10, 4/35, 39. Imperf. *flam* și *flăjam*. *Ca nă flăjam än baftšă* (când ne aflam în grădină) 8/VI. *Si flăiau* B. 12. [G o m p u s (cu pref.): *priäflum* (pri + *aflum*) vb. I = *aflu* din nou *Nu la pot priflari.*] — Din lat. *afflo*, -are, (arom. *aflu*).

Aftári pr. v. *tari*.

Aftásés vb. IV (Tărnareca) Sosesc, ajung, vin. *Aftásiră dratslă dă la lucru* (sosiră dracii) 8, 10/67. — Din gr. *φθάνω* (mbg. *ftasuvam*).

Ältomobil a. Automobil. ALR.

Agôş N. de persoană. Cf. A s a n.

Âgru a. Ogor, țarină. *Si dusiră la agru* 4/55. *Aram un agru* 21/6. Compu se: *Agri-Dumtše*, *A-grili-al-Îajcă* n. loc. aproape de Huma. Com. T. P. — Din lat. *ager*, *agrum*, (arom. *agru*).

Ah! interj. Ah! *Feata tucum stricnă la buric*, «ah» zisi 32/51.

Ahtšijă m. Bucătar. — Din tc. *ahči*, (arom. *ahčiu*).

Ahtšițsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca*.

Ahtšițsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčinica*.

Ai! interj. Hai, haide. *Aj delmi că tser să-ts spunim* 5/16 cf. 11/6 [Şi: *âjna*, *âjva*. *Ajna*, *aîna*, Petru mori 2/II].

Ajăr a. v. *ajor*.

Âjdi! interj. Haide. *Ajdi si sirbim*. 14/15 [Şi: *âjdits*, ádits (hădeți) 23/38 cf. 9/15, 17/16, 18/29, 2/31. — Din tc. *haide*, (arom. *haide*).

Âjdits! interj. v. *ajdi*.

Ajqr m. Orice animal lăsat să umble liber. Com. I. L. (La Nânta, Oșani cu înțelesul etimologic) armăsar. [Şi: *ıagqr*]. — Din tc. *aigyr*.

Âjna! interj. v. *aj*.

Ajqr a. Grajd. *Jel si dusi la tatăsu... än ajor* 18/9, cf. *35. [Şi: *ajăr* a. în Huma. Com. T. P.]. — Din tc. *ahyr*, arom. *ahure*. (Pentru alb., bg., sărb. cf. G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 5).

Aír a. Bine, noroc, pricopseală 181. [Şi: (Târnareca) *áiri* f. (arom. *hăire*). *Mosl'ă vizură ajri* (bătrâni se pricopsiră) 26/64. Derivat: *airlija* (bg. *airlija*) = cu noroc. — Din tc. *hair*, (arom. *hăire*).

Aíri f.

Airlíjă adv. } v. *air*.

Âjva interj. v. *aj*.

Ajván a. Vită. Com. T. P. [Derivat: *ajvánat* a. = vite multe. *Ajvánat minut* = oi, capre, nămaie ALR. 5354.—Din tc. *haivan*, (arom. *hăivane*, bg., sărb., alb. *haivan*).

Ajvánát a. v. *ajvan*.

Al a. Hal, stare rea. *Spuni cum ts-ăj alu* 22/4 [Şi: hal a. 6/83]. — Din tc. *hal*, (arom. *hală*).

²**Al** } pron. pers. v. *iel*.
Al' }

²**Al'** a. Usturoiu. *Un cătsol di al'* (un cătel de usturoiu). — Din lat. *alium*, (arom. *al'yu*).

Aláj conj. Fiindcă, pentrucă. *Alaj nu aș ver, di tsea șa zits* (fiindcă nu o vrei, de aceea zici aşa) 9/90. — Din tc. *alai*.

Alăjés ob. IV Pipăiu (cu mâna), bâjbâiu. *Alăjă ncoă, alăjă nclo, flă meru* (pipăie încioace, păpăie încolo, găsi mărul) 20/69. [Derivat: *alări* f. = pipăire. *Cu alărea... flă meru* ib. Şi: *alnăjés*, alnés vb. IV].

Aláineă f. v. *alaică*.

Alăíri f. v. *aldjies*.

Alaítcă (Întrebuițat mai mult la pl. *-itchi*) femeie, persoană care

face parte din alaiul de serviciu al unei familii. *Toati alaitchili... si dusiră 18/43 cf. 21/43.* [Şi: *alaineă f.*] — Din bg. *alaika* (alainka).

Alát a. Sculă, instrument. — Din tc. *alat*, (arom. *hălate*).

Alb, -ă, adj. Alb. *Un gulub alb* *8 cf. *16. *Alba-lumi* = lumea vizibilă (în opozitie cu) *Neagra-lumi* = lumea de după moarte. *S-mi scuătsă ăn ălba lumi* 18/73. *Zuuşă-albă* = zi fericită [Pl. alb și al'bă]. *Ună bă-searică plină cu cal' al'bă* *41, cf. *42. Și: *álba* f. = (în graiul secret) rachiу. Derivate: *albeâtsă* (<lat. *albitia*) f. = albul ochiului, albus de ou, boală de ochi; *Albeatsă di porc* = slănină 20/18, 22, 23/18; *albeatsă di ყocl'u* = albul ochiului ALR. 24; (pl.) *albetsli* = albituri ALR. 3310; *albicăv*, *albitšic*, -ă adj. = albicios. Com. G. D.; *albés* vb. IV (<lat. *albesco*, -ire) = albesc. Derivate: *albíri* f., *albit*, -ă adj. Compus: *nălbés* vb. IV = albesc. *Peru-ń-la nălbì* = mi-a albit părul 531. *Buſu ąń-la nălbis* 960; *nălbiri* f., *nălbít*, -ă adj. = albit., *nălbítură* f. = înalbit]. — Din lat. *albus*, -a, -um, (arom. *albu*).

<i>Álbă</i> f.	
<i>Albeâtsă</i> f.	
<i>Albés</i> vb. IV	v. <i>alb.</i>
<i>Albéts</i> a.	
<i>Albicăv</i> , -ă	

Albină f. Albină. *Ubidii, no-ari albini* (căutai, albine nu sănt) 12/5. [Derivate: *albinár* m. = cres-

cător de albine; *albinárie* m. = albinărie]. — Din lat. *alvīna*, -am, arom. *alg'indă*.

<i>Albinár</i>	}	m. v. <i>albină</i> .
<i>Albinárie</i>		

Albíri f.

<i>Albit</i> , -ă adj.	}	v. <i>alb.</i>
<i>Albitšic</i> , -ă adj.		

Álcă f. Belciug. *Al' pusi alcă di mutscă* (ii puse belciug la bot) 8. — Din tc. *halka*, (arom. *hălcă*).

Ál-eule Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 11).

Al-di art. inv. Al-de. *Ca duti-nardă al-di ąmpirătu* (după ce cinară de-al-de împăratul) 3/48 [Şi: *láldi* art. inv. *Con la vizură lalди mūmă-sa* 22/73. *L-al di tătă-su* 10/38].

Alghjoş N. de persoană cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 17.

Alişvărqş a. Vânzare, trafic, alişveriş. Com. T. P. — Din tc. *alyş-veriš*, (arom. *alişviriše*).

Alíz adv. Îtocmai, la fel, anume. *Tsela aliz că capră zbiyră* (acela zbiera întocmai ca capra) 5/23. *Aliznumă* = mamă adevarată, nu vitregă. *Tsę nu-l'ra aliz-mūmă* 4/11 [Şi: *ąnlíz* adv. *Ān ịel' veà un ascher ąnliz ca fitşoru* (între ei era un soldat întocmai ca băiatul) 16/39; *aslı* adv. *Tseastă noyă nu-i aslı* (această noutate nu-i adevarată) com. I. L.; *ılız* adv. *Iliz că ịel* (întocmai ca el) 13/49. — Din tc. *aslı*.

alnajéş vb. IV-a v. *alaijés*.

Alnés vb. IV Pun mâna să caut ceva, caut, scotocesc. *Alneà ãn sac, vez tse-ari* (caută în sac, vezi ce este). *Si dusi lă coş. Ca alnì să veaddă dâli ari ançă ãn coş, mona q'l deadi di moali* (se duse la coş. Când puse mâna să vadă dacă este încă în coş). 23/41 (Refl.) *mi alnes* = mă caut. *Tsela fitşoru si alnì ãn per* (băiatul acela se căută în peri) 4/85. — Pentru etim. cf. *alâies*.

Altâlqe m. v. *altiloc*.

Altár a. Altar. *Fuzì el ãn altar* 29/18 cf. 32/18. — Din lat. *altarium*.

Altilqe (pl. -*qts*) m. piesă de argint de 6 piaștri [Şi: altâlóe]. — Din tc. *altilyk*, (arom. *altîlk'e*).

Altăsă m. Nume de cal cu părul roş. Com. G. D. — Din tc. *alčy*.

Álvă f. Halva. *Că-l căzù alva' n lut.* 5/XIV cf. 2/XIV. — Din tc. *halva*, (arom. *hálvă*).

Am vb. II. 1⁰. Am. *Io poqini am* 21/2. *Tse gurgaşcă ař?* *Tse leac ari?* 11/81. *Loc si foc vem, ama poqini nu vem.* 21/2. *Vets loc si foc?* ib. *Au multi pări.* *N'ori fajdă* 10/16 cf. 425. *Am vinit* 30/65. *Vem fat păzărea* 12/8. *Au ve lu ąmpiratu il'ă* 35/2. *Si jel' veu cal'* 7/9. *Un uom aş vut-ař unař taifă* 1/22.

Vut-ař dărat 12/72. *Si-ařdă un uos di tseali uoili si mänanc.* *Să li ařbă ąmpirătu.* 2⁰. Este. «*Tser si sirbes la vrin, acu ari loc* » *izmichia-* ru zisi: «*ari lucru* ». *An filean*

văcöt un uom mult juni vę 45/2. *Di jel mai ubav nu veà* 23/43. *Ia ūa ari uopt cupiti di ghıpt* (uită aici sunt opt...) 9/4 [Derivat: *veári* f. = avere; *vutsliă* f. = avuție]. — Din lat. *habeo, -ere*, (arom. *am*).

²Am! interj. Sunetul ce se aude când latră cainii. *Flă ună cătsauă şि cătsaya am, am, am,* 5/71.

Âma conj. Însa, dar, cf. ami, mi. *Un uom mult juni vę, ama nu ştiu cum...* (era un om foarte voinic, însă nu ştiu cum...) 45/2 *Tsel'a lants argats veau lăsată lucru, ămă sal tsel sirumařlu... ançă rucă chietrili* 4/65 cf. 23/65, 2/23 [Şi: *ămă* conj.]. — Din ngr. *ăma* (cf. arom. *ama*, alb. *ama*, bg. *ama*, tc. *amma*).

Ămă conj. v. *ama*.

Amăe, -ă adj. Naiv, prost. Com. G. D. — Din tc. *ahmak*.

Amămdžqı m. Băiaş, cf. b ă n a r. Din tc. *hamamgъ*, (arom. *hämämgiū*).

Amámi 1. Baie. Com. T. P., cf. b a n ă. — Din tc. *hamam* (arom. *hämame*).

Amán! interj. *Aman! Aman! tse bun tser să-tsfac?* 4/85, cf. 10/XIII. — Din tc. *aman*, (arom. *aman*).

Amanét (pl. -ur). Amanet. Com. I. G. [Derivat: *amanetš* m. = care ține amaneturi]. — Din tc. *amanet*, (arom. *amanete*).

Amanetš m. v. *amanet*.

Âmbálig vb. I v. *baligă*.

Ambár Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Ambár a. Hambar. *Ambar ați la buric* (are inimă largă) 951, cf. 578. — Din tc. *hambar*, (arom. *hămbare*).

Ambărlivés vb. IV v. *bărliv*.

Ambét vb. I trans. și refl. (Mă) îmbăt. *Mi-ambet* = mă îmbăt. *Un beă, lantu și șambeata* (unul bea și altul se îmbată). [Și: *mbet* vb. I. Derivat: *șambitări* f. = îmbătare (îmbătat s.); *șambitător* m. = betiv; *șambitătură* f. = betie. Compuș (cu pref.) *dizbét* (dis + amb t) vb. I = dezbăt Com. T. P. — Din lat. **imbibito*, -are, (arom. *ambet*).

Ambitări f. v. *ambet*.

Ambitărénés vb. IV

Ambitărñíri f.

Ambitărñít, -ă adj.

Ambitător m.

Ambitătură f.

Ambód vb. I. v. *bod*.

Ambrúm vb. I v. *brumă*.

Ambubuehjés vb. IV Înfloresc ALR. 6253. — Derivat din *băbuchie*.

Ambunătătsqs vb. IV v. *bun*.

Amburqs vb. IV v. *burqs*.

Américă f. Americă. Un fel de pânză, (arom. *americană*).

Âmflu vb. I v. *anflu*.

Âmi conj. Dar. *Ami cari si ducă și lea pojni?* (dar cine să se ducă să ia pâine?) 4/55, cf. 10/19, 6/22 [Și: mi conj. *Mi cari va zisi?* 4/55 cf. 2/3, 6/36, 8/38]. — Din bg. *ami* cf. a m a, (arom. *am*).

Âmin Amin, la timp, întocmai Com. G. D.

Âmnári f. v. *amnu*.

Âmnu vb. I. Umblu. *Al' amnu dupu apu* (fac pe placul lui) 952.

Amnam drumu 13/5, cf. 19/12, 7/30, 2/73. [La ind. prez. (Lugunța) și: *amnum*, -iș, -ă; (Oșani) *annăm*, -ăș, -ă; (Huma, aromânișm) *imnu*, -i, -ă. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 159. Derivate: *șamnári* f. = umblet. Compus: **zámnú** (ză + amnu) vb. I = încep să umblu 4/31]. — Din lat. *amb[ū]lo*, -are, (arom. *imnu*).

Amotšój m. Vânzător de hamuri ALR. 6508. — Derivat din sl. *ham*.

Âmpár vb. I Împung cu coarnele ALR. 5675. — Din lat. *im-palo*, -are, (arom. *ampar*) cf. disparo s.

Âmpärtsqs vb. IV Împart. *Aș li lo părili și aș șampärtsqră* 12/18 cf. 26/18, 1/85. [Derivate: *șampärtsqri* f. = împărțire; *ampärtsqt*, -ă adj. = împărțit. Compus (cu pref.) *prinpärtsqs* (pri + ampärtsqs) vb. IV = împart, distribui. *Aș la prinpärtsq malu* (și-a împărțit avutul [pe la oameni]. Com. G. D. — Din lat. *impartio*, -ire, (arom. *ampartu*).

Âmpärtsqri f. v. *ampärtsqs*.

Âmpéadie vb. IV Împiedec (Refl.). *Mi șampeadic* (mă împiedec). *Di tsel'a tse nu l'a vojti-șampeadits* (de aceia pe care nu-i vreau, te împiedeci) 14/81. [Derivate: *șampidicări* f., *șampidi-cát*, -ă adj. = împiedecat]. — Din lat. *impēdico*, -are (arom. *ank'eadic*).

Əmpidicári f. } v. *əmpeadic.*
 Əmpidicát, -ă, adj. }
 Əmpirát m. Împărat. *La lq fitșoru și la dusi ăn triușa lu əmpirătu* (luă pe băiat și-l duse în curtea împăratului) 6/46. Əmpirăti, să-u daj cutla să li numir 3/10.
Əmpirătuli, du-u cutla 6/10. [D e r i v a t e: əmpirătitsă f. = împărăteasă 1/78, 9/51; əmpirătitsă f. = împărăteasă; əmpirătitsă m. = împărătuș: əmpirătsacă m. = împărătuș. Com. G. D.; əmpirätsql'ă = împărtie; əmpirătes, -ească adj. = împărătesc; əmpirăteăsti adv. = ca împărat, împărătește. *Treatsi əmpirăteăsti* (o duce ca un împărat) 9]. — Din lat. *imperator*.

Əmpirăteásă

Əmpirăteăsti adv.

Əmpirătés, -ească adj.

Əmpirătitş m.

Əmpirătitşă f.

Əmpirătitşă f.

Əmpirătsacă m.

Əmpirätsql'ă

Əmpitumés vb. IV v. *pitum*.Əmpl'äm } vb. II v. *ampl'u*.Əmpl'em } vb. II v. *ampl'u*.

Əmplín, -ă adj. Plin. *Si feasi un munte əmplin cu șchiń* 7/64. — Din lat. *plenus*, -a, -um, (arom. *mplinu*).

Əplités vb. IV. Împletește. *Tseastă mul'ari amplitiaști*. [D e r i v a t e: əplilitri s. f., əplilit, -ă adj. (dis+plite) C o m p u s: (cu pref.) *displités* vb. IV = despletește, *displitit*, -ă adj. = despletit; pli-

téncă (bg. *pletenga*) f. = un fel de brodărie la ciorapi. Com. I. L.; răzămplítés (ăz + amplites) vb. IV = încolăcesc Com. P.M.]. — Din paleosl. *pletə*). (arom. *amplitescu*).

Əplilitri f. } v. *amplites*.
 Əplilit, -ă adj. }

Əmpl'u vb. II Umplu: *Cadona lq ună zaghijă di izmeani, li ampl'u di pari* 7/35. *Al' ampl'ară sămaru ro. Ań daj să ampl'um unec apu* (îmi dai să umplu puțin apă). *Tuăt compu si veà-mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse cu apă) 16/73 || Refl. A se împlini, a se sfârși. *Cota si-əmpl'q vacotu, aş vini tsela dedu*. [La ind. prez. și: *ampl'äm*, -ă, -ă; (Oșani) *ampl'em*, -eș, -ă; (Lugunța) *ampl'um*, -iș, -ă; (Țârnareca) *ampl'u*, -i, -ă, aor. *mpl'aj* cf. 14/66, 15/48, 15/65]. — Din lat *impleo*, -ere, (arom. *umplu*).

Əmpl'um vb. II v. *ampl'u*.Əmprăscăjés vb. IV v. *prăscăjes*.Əmpróstu vb. I v. *prost*.Əmprustári f. v. *amprostu*.Əmputsqs vb. IV. v. *putsqs*.

Əmpuvinát, -ă adj. v. *əmpuvines*.

Əmpuvinés vb. IV. Vestejesc. *Tsi ts-aj ligat capu Toșu... fatsă mpuvinată... em prugălbinită?* (...față vestejită) I/VI. [D e r i v a t e: əmpuviníri f. = vestejire; əmpuvinít (ampuvinát), -ă adj. vestejit].

Əmpuviníri f. } v. *əmpuvini-*

Əmpuvinít, -ă adj. } *nes*.

Amú adv. v. *cmo.*

Amút m. Pieptar (la ham) ALR. 5511. Derivat din *am (sl. ham).

Amvärtés vb. IV v. *anvärtes.*

An m. An. *Dupu tsi tricură un an di zołi* 11/2. *Mul'ts ań sirbiś la mini* 15/2 cf. 4/65. [Derivate: *ąntsqrts* = acum trei ani; *Ąntsqrts si sfärşq caviga* (acum trei ani se termină războiul) Com. I., L.J. — Din lat. *annus*, -um, (arom. *an*).

²An prep. v. *än.*

³An a. Han. *Jel dărę un an pän di luń cunac* (el făcu un han alături de conacul lui) 2/4 cf. 3/25. — Din tc. *han*, (arom. *hane*).

Anäcrés vb. IV v. *acru.*

Anadól m. Anatolia, Asia Mica. *Ran än Anadol.* — Din tc. *Anadol.*

Anadulíja f. Anatolia.

Anaínti } adv. v. *nainti.*
Ānáinti } adv. v. *nainti.*

Anált, -ă adj. v. *nalt.*

Anasană! interj. Înjurătură împrumutată dela Turci. *Anasana, tsista si-ń la spargă lucru la mini și... bam!.. cu tufeacu.* 8/57 (Expresiunea completă) *Anasana sitim* (...mama ta). *A, anasana sitim, tsista fitșor să la mänancă mey mal?* 4/23. — Din tc. *anna-sana.*

Ānaúntru adv. Înăuntru cf. *nă-untru.* *Pridisupra coajă, qnauntru ūez* (= nuca) *57. — Din lat. *in-ad-intros*, (arom. *nuntru*).

Āneă adv. Încă. *Fitșoru lę ancă nę... äscher și si dusi la cävgä* (băiatul luă încă nouă soldați și se

duse în războiu) 14/39 cf. 14/29. *Angă ună... nu-i ya* 20/29 cf. 22/29, 1/55, 8/60, 7/59. *Ancă cqta* = cu atât mai mult, încă pe atât. *Tšitšassa ancă cqta si späreà* 25/41, cf. 15/42. [Si: (Cupa) *ángă* adv., *încă* adv. 33/65, *înga* adv. 8/29]. — Din lat. *unquam*, (arom. *nica*).

Aneälár adv. Călare, pe cal. *Vizuń un uom ąncălar.* Com. I. L. *Poni ąncălar mänancă* 950. [Si: (mai rar) *călár* adv.]. — Din lat. *caballarius*, -a, -um. (arom. *an-*călar).

Aneálie vb. I Încalec. *Si ąncalic pi cal* 39/65. *Ancalică stri cal* 35/65. *Ancalicq pri iăł* 8/74. *Lisitsa cqń ra ąncalicata* 7/13. [Derivate: *ąnealicări* f., *ąnealicătúră* f. = încălecare. Compuse: (cu pref.): *zăneálie* (ză + *ąncalic*) vb. I = încălec din nou. *Stoń si la zăncalic*; *priscălic* (pres + *ąncalic*) vb. I = sar peste, încălecând. *Priscălicq pristi un, priscălicq pristi lant* 7/77. (*Cal*) *priscălicat* adj. = este calul alb pe care încalecă mirele, după ce mai întâi un fărat a sărit de trei ori deasupra calului și tot de atâtea ori a trecut dedesubtul lui]. — Din lat. *caballico*, -are, (arom. *ąncalic*).

Ānealicări f. }
Ānealicătúră f. } v. *ąncalic.*

Āncálts vb. I Încalț. *La-ncaltsă și la discaltsă*, se zice când cineva întrece pe altul în deșteptăciune sau şiretenie. Com. G. D. [Si:

nealts vb. I. **D e r i v a t e:** **ancălt-**
sămínt a. = încăltământ **ancăltásári**
f. = încăltare; **ancăltását**, -ă adj. =
 încăltat; **ancăltásatúră f.** = încăltare.
C o m p u s: (cu pref.) **disealts**
 (<lat. *discalcio*, -are) vb. I. = des-
 calt]. — Din lat. *incalcio*, -are,
 (arom. *ancaltsu*).

Ancăltásámínt a. }
Ancăltásári f. }
Ancăltását, -ă adj. } v. *ancalts*.
Ancăltásatúră f.

Ancălzq vb. IV, Încălzesc, fac
 cald. *Feta la ancălzesti apu la pul'*
 (fata încălzește puilor apă) 13/11.
Pusi apu pri foc si ancălzască 2/71.
 [Derivate: **ancălzámínt** a., **ancălzatúră f.** = încălzire. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) **zăncălzq** (ză + **ancălzq**) vb. IV = mă încălzesc puțin. *S-mi zăncălzq* 6/33]. — Din lat. *incaldesco*, -ire, (arom. *ncăldzăscu*).

Ancălzámínt a. }
Ancălzatúră f.ancălzq.
Ancălzqri f. }

An prep. În. 1. Cu înțeles local.
Chiniști si ducă... an vrin cătun 1/13.
Antrq an gaură 8/13. **An** iel' vea
 un ascher (între ei era un soldat 16/39. 2. Cu înțeles temporal. **An** jarnă (iarna) 9/19. [Şi: **an** prep.]. — Din lat. *in*, (arom. *n*).

Ancăneșeu vb. IV-a (aromânism
 în Târnareca) Oftez. — Din lat.
in-canesco, -ire.

Ancáp vb. II. Încap. *Nu ancapi*
 mult an tseastă buti. — Din lat.

capio, -*ere, (arom. *ancapu*).

Ancără vb. Încarc, pun o sarcină.
Ancărcără vitili și trasiră (...încăr-
 cară vitele și plecară) 5/24. [D e r i-
 v a t e: **ancărcári** f. = încărcare;
ancăreát, -ă adj. = împovărat,
 însărcinat; **Mul'ari ancărcată** (fe-
 meie însărcinată) 17/55; **ancăreă-
 toáră f.** = viață de încărcat, de po-
 vară. Com. G. D.; **ancăreătúră f.** =
 sarcină. Com. G. D. [Şi: **neare** vb. I
 471]. — Din lat. [**in-*] *carrico*, -are,
 (arom. *ancarcu*).

Ancăreát á adj. }
Ancăreătoáră f.ancarc.
Ancăreătúră f.

Anehités vb. IV. Împodobesc,
 cf. **chitcusec**. Com. I. L.
 — Din bg. *kitja*.

Anclág vb. I Încheg. **Ancă nu si**
ancl'ágq brondza (încă nu se în-
 cheagă brânza). [Şi: **nel'eg** vb. I
 18. Derivate: **ancl'ágárf**, **ancl'ágát**, -ă, adj. = închegat; **ancl'ágătúră f.** = închegătură]; — Din lat. **clago*, -are (arom. *ancl'eg*).

Anclíd vb. III. Închid. **Cătsats-**
la s-la anclidim (prindeți-l, să-l
 închidem) 8/18. *Li ancl'iş yojili* 9/3.
Dintru tsi să mi anclidits (de ce să
 mă închideți...) 17/18. *Dintru tsi*
mi ancl'iz 25/18. *Tucu mi anclideş*
 27/18. [Şi: **el'id** vb. III. **Ancl'isi**
 poarta, nu-ň da pojini (îmi închise
 poarta...) 8/36]. — Din lat. [*in*]
cludo, -ere, (arom. *ancl'id*).

Anclín vb. I (refl.). Mă închin
 cən la vez dracu, tuntsea ti' ncl'in la

dōmnu 217. — Din lat. [in]clīno, -are, (arom. *ancl'in*).

Ənel'inătšúň f. pl. Închinăciuni, salutări, complimente. *Ancl'inătšúň aji di la tudžaru*. Com. I. G. — Din lat. *inclinatio*, -onem, (arom. *ancl'inătšuńi*).

Ənel'útš vb. I v. *cl'utš*.

Aneq adv. Încoace. *Lară drūmu un ăncq, lănt ăncola* 4/18. [Şi: əneoà, neoà, eoà, əneoátsi adv. *Di cola ncoà tricură bun.* 17/48]. — Din lat. *eccum hac*, (arom. *ancoà*).

Əneoà } adv. v. *ăncq*.
Əneoátsi } adv. v. *ăncq*.

Əneólo adv. v. *cola*.

Əneóptš vb. v. *coptše*.

Əneqt conj. v. *cqt*.

Ənerés vb. III 1º. Ridic, scol ceva. *Ncreaștis measa* = sculați masa (se zice după ce s'a terminat cu mâncarea) 440. 2º. (Despre soare) răsar, luminez, lucesc, cresc. *Tsela fitșoru... ca soari əncrișteă* (creștea ca soarele) 23/43. *Soari-ncreaști* m. = răsărit de soare 728. *Soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [Şi: nerés vb. III. Derivate: nereăștiri f. = răsărit; ncreaștiri-soarli = răsărit]. — Din lat. *incresco*, -ere.

Ənerés vb. IV Încălzesc. *Soarli ncreaști că pri Mai* (soarele încălzește ca în Mai) 728. *Ancreaștii-ți uneac* (încălzește-te puțin) ib. — Din lat. *incalesco*, -ere.

Ənerijlát, -ă adj. Cuminte, intelligent, înțelept. *Tsela mai micu frati... ra mai əncrijlat* 2/55. *Fitșoru*

crijlat li-ənvitsq toati (băiatul intelligent le învăță pe toate) 14/79. *Dovnicu ra crijlat* 9/57. [Şi: erijlát, -ă]. — Derivat din *criel*.

Ənerivít, -ă adj. Pieziș. *Drumu ăfi əncrivit*. Se spune și *drumu ənviaști* ALR. 2477.

Əneuléts vb. I Incolțesc, cf. c u l e a t i. *Ancultsó* (încolții) ALR. 5133. *Jarba ənculitsó* ib. 1212.

Əneuptšári f. v. *coptše*.

Əneurişnári f. *curișnitsă*.

Əneurún vb. I Cunun. *Io si va əncurun* (eu să vă cunun...) *Si-u əncurunom* 2/83. *Si əncurună cu ia* 23/64. [Şi: neurún vb. I 23/51, 5/II. Derivate: əneurunári f. = cununie; əneurunátie a. = plata cuvenită preotului pentru cununie. *Ancurunaticu si plăteaști ili cu pari ili cu ghipt*]. — Din lat. *corōno*, -are, (arom. *ancurun*).

Əneurunári f. } v. *əncurun*.
Əneurunátie a. }

Əneuseréz vb. I v. *cuscru*.

Əndăpári f. v. *dap*.

Əndés vb. I Îndes, (fig.) îndop, măñânc mult. *Cqt əndeasă!* (cât măñâncă, îndoapă). 11. [Derivate: əndisári f. = îndopare, măncare. Şi: ndes vb. I 472]. — Din lat. **inde[n]so-are*, (arom. *ndes*).

Əndét vb. I (refl.). Mă împrumut. [Derivat: ənditári f. = împrumut. Com. T. P.]. — Din lat. *in-debito*, -are.

Əndinzurári f. v. *dinzur*.

Əndireáziri f. v. *əndireg*.

Andirég vb. III 1º. Conduc, însotesc, îndreptez pe cineva s. ceva. *Au andireasiră* (o conduseră) 2/58. *Du-ti... si-u ąndirez* (să o conduci) 20/47. *Aş ąndireasi vaca casă* 13/69. | 2º. Dreg, aranjez, pun în regulă, deretec. *Bun la ąndireasi* (l-a aranjat bine) 407 cf. 473. Refl. Mă pregătesc. *Si andireazi di ploajă* (se pregătește de ploaie) B. 7. [Şi: ndirég vb. III. Derivat: ąndireáziri f.]. — Din lat. *dirigo*, -ere, (arom. *ndreg*).

Andisári f. v. *andes*.

Anditári f. v. *andet*.

Andój pron. v. *doi*.

Andreáuă f. Undrea cf. şilă cu *andreauă* si cos sămarali (cu undreaua se cos sămărele). *Andreali puni* = nu face nimic. Com. G. D. (a om. *undreayă*).

Andrépt adv. De-a-dreptul. Com. T. P. — Din *drept*, (arom. *ndreptu*).

2 Andrépt vb. I Îndreptez. Com. I. L. [Derivat: ąndriptári f. = îndreptare]. — Din *drept* (arom. *ndreptu*).

Andriptári f. v. *andrept*.

Anfás vb. I. Înfaş. *Muma aş la anfaşă fitşoru* (mama îşi înfaşe copilul). [Derivate: ąnfásári f., ąnfását, -ă adj. = înfaşat; ąnfásătúră. Compus (cu pref.) *disfás* (<*disfascio*, -are) vb. I = desfaş]. — Din lat. *in-fascio*, -are, (arom. *anfaş*).

Anfásári f.

Anfását, -ă adj. } v. *anfaş*.

Anfásătúră f.

Ánfläm vb. I. v. *anflu*.

Ánflämänzs vb. IV. Înflămânzesc. *Să máncom unęc, că ąnflämumzoi* 20/6. *Tsel'a cmo ca ąnflämänzoră* 8/52. *Pupadij jo ąnfluminzoi* cf. 20/6. [Şi: ąnflämumzqs, ąnfluminzqs vb. IV]. — Derivat din *flämund*.

Ánflämunzqs vb. IV v. *anflämänzs*.

Ánflári f. v. *anflu*.

Ánflu vb. I. Umflu. *L'-u ąnflø coaja* (i-a umflat pielea) 139. *La zăcătsq di la cap s-la anflă* 15/43. [Ind. prez. *anflu*, *anfl'i* (anfli), *anflă*; alături (foarte des) *anflum*, -iş, -ă și *anfläm*, -ăş, -ă. Şi: ámflu vb. I. Derivat: ąnflári f. = umflare. *Ca vini la anflarea* 15/43. Compus (cu pref.) *disámflu* vb. I (dis + amflu) = dezumflu. Com. G. D.]. — Din lat. *inflo*, -are, (arom. *umflu*).

Ánflum vb. I. v. *anflu*.

Ánfluminzqs vb. IV v. *anflämänzs*.

Ánflurés vb. IV. Înfloresc, dau flori, îmbobocesc. *Şi c' ąnfluri spinu, l'a zisi* 5/1. *Tsogni-mi pánă să-nflureres* ib. [Şi: ąnfurlés vb. IV. Derivate: ąnfluríri f. ąnflurít, -ă adj. = înflorit]. — Din *in-floresco*, *ire. (arom. *mflorescu*, rar).

Ánfluríri, f. } v. *anflures*.

Ánflurít, -ă adj. }

Ánfric vb. v. *frică*.

Ánfrígur vb. I

Ánfrigurát, -ă adj. } v. *frig*.

Änfrunzqri f.	v. <i>frunză</i> .
Änfrunzqs vb. IV	
Änfrunzqt, -ă adj.	
Änfurlés vb. IV v. <i>anflures</i> .	v. <i>galbin</i> .
Ängă adv. v. <i>anca</i> .	
Ängälbinés vb. IV	v. <i>galbin</i> .
Ängälbiníri f.	

Angán vb. I. (Despre animale). Chem, fac să vină în spre mine, mo-mesc *L'a ąanganq räslanil'* (chemă pe lei) 18/90. *Angan fitšoru* (înșel copilul, îl fac să nu plângă). [Derivat: **ąanganári** f. = faptul de a momi, însela, chema. Com. T. P.J. — Din lat. *in-ganno*, -are, (arom. *angan*).

Angānāri f. v. *angan.*

Angärdés vb. IV
Angärdíri f.
Angärdít, -ă adj.
Angarjia f. v. *angarojia*.

Angărjos vb. IV. Arunc cu pietre după câini, atât, asmuțesc. *Nu la'ngărjà cqnili, ca s-nusi năstră-sască* 465. [Si: **angrăjos** vb. IV].

Angărqjā f. Clacă, (adv.) de geaba. *Cogni angărqjā scoati, dic coadă tradzi*, se zice despre aceia care nu fac nimic, care stau de geaba. Com. T.P. [Si: *angărrija* f.]. —Din tc.*angarija*, (arom. *angărrie*).

Anghiăl m., v. *anghil*.

Anghijés vb. IV } v. *ghiu.*
Anghüri f.

Anghil m. Înger. *Trimes-au*
domnu anghiălu ca să-l' la lea
săflitu (trimese Dumnezeu îngerul...) 1/62. *Fu lat di anghil' la*
dōmnu (a fost luat de îngeri...) 2/22

cf. 10/6, 14. [Si: ángħijal m. D e-
r i v a t : ąngħilusé s vb. IV = speriu
pe cineva pe neașteptate, prin sur-
prindere. Tšuma s-la duna,.. la-
ngħilusi fit-șoru (mânca-l-ar ciuma,
mi-a speriat copilul) 479; ąngħi-
lusíri f. = sperietură; ąngħilusít, -ă
adj. = speriat]. — Din gr. ἄρνητος
(sau bg. *angel*), arom. *ang'el*.

Anghilusés vb. IV
Anghilusíri
Anghilusít. -á adj. { v. *anghi-*
luses.

Ānghiás adj. v. *dijos*

Angl vés vb. IV v. *gl̄vcs*.
Anghirminisqs vb. IV } v. *gh̄*
Anghirminisqt, -ă adj. } *armi.*

Anglaves vb. IV v. glaves.

*Angl it vb. 1. Inghit. Caru cu spini s-la-negl'itam, nu-ń cădea cota greatsă (caru cu spini să-l fi înghiitit...) 496. Coti no-am angl'itat 12. Ielă di anglită trei picătur... anglito şasi glătchi 15/94. [Sîng'l it vb. Derivata: angl'itară f., angl'itat, -ă adj. = înghiitit; anglitătûră f. = înghiititură].—Din lat. *in-glüttio, -ire, (arom. angl'it).*

Angl'itári f-

Angl'itát, -ă adj. v. *angl'it.*

Anglia, a

Angl'atura

Anglais vs. F

Anglitsári I

Anglitsat, -a adj.

Angi Itsatun

Angrajos vs. IV, V. angu-

Angraş vb. f

Angraşarı I

Angraşat, -a adj.

Angraşatura f

Angréé vb. I. Îngrec. *Ropa'n loc ąngreacă* (piatra pe loc e grea) 636. || Apăs. *La cucoñă l'-ąngreacă ardžu* 17. [C o m p u s (cu pref.) pruandrée (pru+angrec) vb. I = îngrec. mai mult]. — Din lat. *ingrēvīco, -are, (arom. *angrec*).

Angróp vb. I v. *groapă*.

Angróś, -ă adj. Gros, cf. g r o s. *Angroasă carni* = pulpă ALR. 2251.

Angróś vb. I. *gros*.

Angrupári f. } *groapă*

Angrupát, -ă } adj. *groapă*

Angruşát, -ă adj. *gros*.

Angunisés vb. IV (refl.). Mă grăbesc. *Cari si ąnguniseaști, curçon si umărăști* (cine se grăbește, repede obosește). [D e r i v a t e: ągunisíri f. = grabă; agunisít, -ă adj. = grăbit. C o m p u s (cu pref.) zăngunisés (ză + ąngunises) vb. IV = mă grăbesc, mă pripesc. *Iel zăngunisit lo măcsomu*] 11/41. — Din gr. ἀγωνίζομαι, (arom. *ayunisescu*).

Angunisíri f.

Angunisít, -ă adj. } v. *agunisés*.

Ąnierbuşqs vb. IV v. *jarbă*.

Ąnjós adv. v. *jos*.

Ąnjúg vb. I. Înjug. *L'-ąnjugo boi'* (înjugă boii) Com. G. D. D e r i v a t e: ąnjugári f. = înjugare; ąnjugát, -ă adj. = înjugat. id. C o m p u s (cu pref.) dijug (< lat. di(s)-jugo, -are) = scot din jug, dejug. *Dijugă- l'a boi și paști-l'a păna stară* (dejugă-i boii și paște-i). *Dijugo*

un bou 5/45; dijugătoári f. = dejugătoare. Com. G. D. — Din lat. *in-jugo*, -are, (arom. *năug*).

Ąnjugári f.

Ąnjugát, -ă adj. } v. *ąnjug*.

Ąnjúr vb. I Înjur. *Nu l'-ąnjura tsista uom, nu-i cabatlija* (nu-l înjura pe omul acesta). [D e r i v a t e: ąnjurári f., ąnjurát, -ă = înjurat; ąnjurátură f. = înjurătură]. — Din lat. **in-jūrio*, -are, (arom. *angur*).

Ąnjurári f.

Ąnjurát, -ă adj. } v. *ąnjur*.

Ąnjurátură f.

Ąnlíz adv. v. *aliz*.

Ąnlqş vb. IV v. *loş*.

Ąnluzqs vb. IV v. *lud*.

Ąnmár vb. I } v. *mar*.

²Ąnmár adj.

Ąnmól' vb. I v. *moali*.

Ąnmúgur vb. Imbobocesc, dau în muguri. *Ca ișoră nafară, con si pucătară la vitsă, ia-ų ąnmugurqtă* (când ieşiră afară și se uită la viță, o văzură cu muguri) 9/31. [D e r i v a t: ąnmugurqri f. = imbobocire; ąnmugurqt, -ă adj. = imbobocit, cu muguri]. — Derivat din *mugur*.

Ąnmugurqri f.

Ąnmugurqt, -ă adj. } v. *ąnmugur*.

Ąnmul'ári f.

Ąnmul'at, -ă adj. } v. *moali*.

Ąnultsqs vb. IV v. *mult*.

Ąnmurtsqs vb. IV. Amortesc. Com. T. P. [D e r i v a t: murtsqnă f. = gură-cască 455. C o m-

p u s (cu pref.) dizmurtșos (dis + murtsos) vb. IV = desmortesc]. — Din lat. *am-mortio, -ire, (arom. *amur sîscu*).

Anmutșos vb. IV v. *mut.*

Anqd vb. I v. *nod.*

Anplée vb. I v. *plec.*

Anrajés vb. v. *ərqu.*

Anrușon vb. I v. *rușoni.*

Anrușos vb. IV v. *roș.*

Ansânătușoz vb. v. *săñătati.*

Ansár vb. I v *sari.*

Ansărări f.

Ansărát, -ă adj. } v. *ansor.*

Ansărătúră f.

Ansiptăvés vb. IV. Răgușesc. Com. G. D. — Din bg. *sipka* « heiser ».

Anslabnés vb. IV v. *slab.*

Ansór vb. I 1°. (Despre băieți).

Însor. *Tsista fitșor* *ăn trei zoli* *s-la'nsor dupu noastră fetă* (băiatul acesta, după trei zile o să-l însor cu fata noastră). *Si ənsurq* 2/11.

Si ənsurără 1/14. | 2°. (Despre fete).

Mărit. *Ampirătu ənsuro marea feată* *și... q'l zisi la mai mica:* « tu nu ver si ti'nsor? » (împăratul mărită pe fata mai mare și zise la cea mai mică: « tu nu vrei să te măriți? »)

12/39. [Şi: nsor vb. I. Derivat din: *ənsurári* f. = însurătoare, măritiș, însurat, măritat. *Si vină la ənsurarea* (să ajungă la însurat) 22/94; *ənsurát, -ă adj.* = însurat, măritat. *Io di çon sam ənsurată* (de când sunt măritată) 12/39; *ənsurătúră* f. = însurare. Compus

(cu pref.) **prinsor** (pri + ənsor) = mă însor, mă mărit din nou. Com. I. L.] — Din lat. *in- uxōro, -are, (arom. *ansor*).

Ansqr vb. I. Înşir. *\$-u ənşärq casa cu [peşt]* (își înşiră casa cu pești) | Brodez, chendisesc, scriu. *Anvitsătura nu si'nșara cu bodu* (învățatura nu se scrie cu țepușul pe cap) 499. [Şi: nsqr vb. I. Derivat: *ənşărări* f. = înşirare, ənşärát, -ă adj. = înşirat, ornat. *Căt'șuya lu fitșoru mic ənşärată cu furlină* (căciula pruncului ornată cu monede de aur) 3/35; *ənşärătúră* f. = colan. *Ənşärătura q'ı dutsi rămasnicu la feată ăntru nuntă* (colonul îl duce logodnicul la fată, înainte de nuntă). Com. I. L.].

— Derivat din *şor « şir ».

Anspicăt, -ă adj. v. *spic.*

Ansperm vb. I v. *spumă.*

Anstrecl'u vb. I v. *streadl'ă.*

Ansud vb. I

Ansudári f. } v. *sud.*

Ansudát, -ă adj.

Ansurári f.

Ansurát, -ă adj. } v. *ansor.*

Ansurătúră f.

Ansurdzq vb. v. *surd, -ă.*

Ansus adv. v. *sus.*

Āntala-pántala. Când mai bine când mai rău. Com. T. P.

Āntāmqń vb. I v. *tāmqńă.*

Āntărés vb. v. *tari.*

Āntárt m. (Grecism) Comitagiu. Com. G. D. — din gr. ἀντάρτης, (arom. *antartu*).

Antăvălés vb. IV v. *tăvăles*.

Anterie f. v. *qantriijă*.

Antică (pl. -ur) f. Lucru vechiu
Ca vrină antică, -i Com. G. D.

[D e r i v a t: *anticadžijă* f. = vânzător de lucruri vechi]. (arom. *antică*).

Antimăñári f.

Antimăñát, -ă adj. } v. *tămognă*.

Antimogn vb. I }

Antimnicat v. *mănicat*.

Antind vb. III v. *tind*.

Antirijă (pl. -ur) f. 1º. Haină femeiască în forma anterului. *Antirijă poartă mul'erli cari trec di treižots di ańi* (anteriu poartă femeile care trec peste 30 de ani). | 2º. P. e x t. Materie stofă s. postav. *Brivinecu si dară ili di řaits, ili di qantriijă*. Com. I. L. *Un cămilar cu trei cămili discărco turlıq-turlıq di antiriur* (...descărcă fel de fel de stofe sau mărfuri ţesute) id. [Şi: *anterie* f.]. — Din tc. *antery*, (arom. *antriu*).

Antórn vb. I v. *torn*.

Antrári f. v. *antru*.

Antréb vb. I. Întreb. *Bătura pri un cojini și la qantribară*, (dădură de un câine și-l întrebară) 6/12. *Aj si qantribom* 7/12. *Aj lo tru ună udateș su aq qantribă* 42/65. *Mi ăntreghii tu mini tse căbati ańi ari dărata*, (mă întrebă tu pe mine...) 25/68. | R e f l. mi *qantreb* = întreb pe unul pe altul, mă întreb pe la lume. *Na vem qantribat* 15/15. *Si mi qantreb*. [La Țârnareca pers. 2 dela ind. pres. *ăntrechji*. D e r i v a t e: **qantribári** f. = întrebare,

qantribát, niantribát, -ă adj. = întrebăbat, neîntrebăbat; = **qantribătúră** f. = întrebare]. — Din lat. *interrogo, -are*, (arom. *antreb*).

Ántri prep. Între. *Un birbeatsi antru doj muntsă* (un berbece între doi munți (= piducl'u) *61. [Şi: (întrebuițat mult mai des) **ántru** (după căte am aflat, nu însenmează « în », spre a-l identifica cu d.-rom. « întru » (<intro), ci numai « între »). *Voi apu di jundi si ancl'id doj munts, că, ca si anträ antru munts, si piardă* (...căci, dacă va intra între munți, va pieri) 13/40. — Din lat. *inter* și *intro*.

Qantribári f.

Qantribát, -ă adj. } v. *qantreb*.

Qantribătúră f.

Ántru prep. v. *antri*.

Ántru adv. Înainte (cu înțeles local ca *intru* din limba rom. veche) *Blugusluvită să ieş di domnu și antru tini și dupu tini* (blagoslovită să fii de Domnul și înaintea ta și după tine) 6/11. *Tse fetă al' ișo antru iel și al' zisi* (...ieși înaintea lui...) 20/9. *Si vătănau şu antru tsarlu* (se omorau și înaintea țarului) 14/65. *Antru iel* 18/56. *Fitşorli' sa ca rayă antru soari* 630 | (cu înțeles temporal). *Antru ca să-l' iasă...suflitu, zălumută* (înainte de a-i ieși sufletul, bolborosi) 350. *Antru pirit* (înainte de a se face zi). [Şi: **ántru** adv. C o m p u s: (cu pref.) **príntru** (pri + antru) adv. = înainte. *Si ti lea tini pri dupu*

tsină, Ili printru tsină? (să te ia pe tine după cină, ori înainte de cină?) 6/XI]. — Din lat. *ante* (+ *antri*).

³Āntru vb. I. Intru. *No-am uzot lup ăn sac si antră* (n'am auzit să intre lup în sac) 9/36. *Antrai, zisi lupu ib.* *Si ăntrum șo, că tu nu pots* (să intru eu...) 15/40 cf. 3/36, 3/11. *Si ăntrăm șo. Antrō ăn casă să-l' dară cavē. Antrats ăn pleamnitsă, ăn pal'ă. Antră mo tu* (intră acumă tu) 5/13. | N- ăntră ăn lucru = îmi pasă, mă privește. *Tsi-ń-antră ăn lucru* 6/76. | *Al' ăntrō* (cu *lostu*) = începu să-l bată, să-i dea peste el 6/13. [Și: (Huma) *intru* vb. I. Derivat *ăntrări* f. = intrare | C o m p u s e; (cu pref.): *zántru* (ză + antru) vb. I=încep să intru, încep. *Că-l' zantro, ancă doi boi si veă, l'i măncă* (când începu [să mănânce], de ar fi fost încă doi boi [tot] i-ar fi mâncat); *duántru* (du + antru) vb. I=intru peste tot. *Nitsi nu duăntro* (nici n'a intrat)]. — Din lat. *intro*, -are, (arom. *intru*).

Āntru adv. v. *ăntru*.

Āntsälég vb. III v. *āntsileg*.

Āntsáp vb. I întap. *Āntsăpo coadili ăn mutšară* (vâră cozile în mocirlă 17/8. (Refl.) mă fixez, mă aşez, mă pun. *Con să-ń-mi ăntsap ăn frunti la lu ămpirătu il'ă* = când m'oi aşeza pe fruntea fiicei împăratului) 24/4 cf. 25/4, 111, 252. [Derivate: *ăntsăpări* f. = întepat, vârît. *Scoati-u tsea răpa ăntsăpată 'n pimint*. Com. I. L.; *ăntsăpătúră* f. = întepătură]. — Derivat din *tseapă*, (arom. *antsap*).

Āntsăpări f. *Āntsăpát, -ă adj.* } v. *ăntsap*.
Āntsăpătúră f. *Āntsapătúră* f. = întepătură]. — Derivat din *tseapă*, (arom. *antsap*).

Āntsăpări f.

Āntsăpát, -ă adj. } v. *ăntsap*.

Āntsapătúră f.

Āntsért vb. I v. *tsert*.

Āntsileg vb. III. Înțeleg, pricep. *Nu pot să ăntsileg din spus, că sam groasă ăn cap* (nu pot să înțeleg...) 3/21. *Āntsileș?* 11/79. *Fitșorlu căndu ăntsileaptsi că nu-i bun lucru* 5/64. *Căndu ăntsileaptsiră* 6/64. *Tuntsea 'ntsileasiră*. [Și: *ăntsălég, ăntsiliăg* vb. III cf. 5/73 Derivat: *ăntsil'és* (cu negativul: *nintsilés*), -easă = priceput. *Āntsiles uom* (om priceput)]. — Din lat. *intelligo*, -ere, (arom. *ntsăleg*, rar).

Āntsiliăg vb. III v. *antsileg*.

Āntsing vb. Încing. *Ună sută di frats ăn un bron ăntsins* (o sută de frați încinși cu un brâu = gardul) [Și: *ntsing* vb. III. Derivat: *ăntsins, -ă adj.* = încins]. — Din lat. [in] *cingo*, -ere (arom. *tsingu*).

²Āntsing vb. Încind, aprind. *Focu ăntsinsi ună casă ALR. 3885.*

— Din lat. *incendo*, -ere.

Āntsins, -ă adj. v. *ăntsing*.

Āntśinūş vb. I v. *tśinușă*.

Āntsqrts adv. v. *an*.

Āntuărn vb. I v. *torn*.

Āntuneric m. Întunerec. *Aj să-ū prindim lambă că-i ăntuneric* (hai să aprindem lampă că-i întunerec) 2/7. *Amnq, ămnq și bătù pri*

antuneric (umblă, umblă și dădu de întunerec). — Din lat. *tenebricus*, -a, -um, (arom. *antunearic*).

Antúnie vb. I. Fac întunerec, întunec cf. s t i m n e s. *Cari antunică, aş viniră casă si tsină* (dacă întunecă, veniră acasă să cineze) 5/68. *Ca si'ntunicq* 20/93. [Şi: ntúnie vb. I. Derivate: *antunicári* (ntunicari) f. = întunecat. *Pri la ntunicarea s-na flom la duchean* (pe la întunecat să ne găsim la prăvălie). Com. I. L. *antunicăt* (ntunicăt) -ă adj. = întunecat, întunerec. *Cum ra proapi antunicat, chinisi si fugă* (cum era aproape întunecat). 21/41; *antunicós*, -ă adj. = întunecos], arom. *ntunicaj*.

Antunicári f.

Antunicăt -ă adj. } v. *antunic*.
Antunicós, -ă adj. }

Antúrb vb. I. Întărât. Com. G. D. — Din lat. *turbo*, -are, (arom. *turbu*).

Anturtşqs vb. } v. *turc*.
Anturtşqt, -ă adj. }

Anúmir vb. I v. *numir*.

Anúntru adv. v. *nuntru*.

Anúrm vb. I v. *urmă*.

Anválés vb. IV. Învelesc, acopăr. [Derivate: *anváliri* f. = învelire; *anválit*; -ă adj. = învelit, acoperit, fig. prefăcut. *Cărbuni anválit* 110. Și: *nválés* vb. IV. Compus (cu pref.) *dizválés* (dis + väles) vb. IV = desvelesc, descofer. *Calu zárámă cu tșitșorlu şu aşu dizvális* (calul...il dezveli); *dizválít*, -ă adj.

= dezvelit; *zăválés* vb. IV (mbg. zavalam) = acoper cu ceva (cenușe, gunoi) pe deasupra. *Ca rudi un măcsom si sinfădă-sa al' la lə ş i al' la zăvăli an gnoi* 2/29]. — Din paleosl. *valiti*, (arom. *anválescu*).

Anválés (şaic) vb. IV. Bat la piuă (şaiac). Com. V. J. — Din bg. *valjam*, (arom. *nválescu*).

Anváliri f.

Anválit, -ă adj. }

Anvărtés vb. IV. Învărtesc, (refl.) mă învărtesc, mă încolăcesc, dau târcoale. *Sârpili işq din juăs ş i-l' si anvărti di guşă* (şarpele ieşi de subt piatră și i se încolăci de gât) 1/76. *Fitşoru si ąmvărteă e zuuă pri lăngă stăpnu-su* 6/46. *Bârbătu u anvărteaştii casa* = bârbatul conduce casa 13. [Şi: *anvărtés* vb. IV. Derivate: *anvărtíri* f., *anvărtít*, -ă, adj. Compus (cu pref.): *dizvărtés* vb. IV (dis + vărtes) = desvărtesc; *zănvărtés* vb. IV (ză + anvărtes) = încep să (mă) învărtesc (după bg. zavărtam) 30/2. Derivate: *zănvărtíri* f. = învărtitură, lovitură... *Un tăbur ascher tă'l' q la ună zănvărtiri* 24/2. Simplu: (bulgărimism) *vărtés* vb. IV = învărtesc. *Cqn si va culcats, si-l' zits: « vărti-la cupanca »* 12/50]. — Din paleosl. *vrüteti*, (arom. *anvărtescu*).

Anvărtuşédz vb. I (aromânișm în Huma). Întăresc. Com. T. P.

Anvés vb. III Îmbrac. *Mic sam, mari sam, toată lumea u anves*

(= acu) *1. *Grön ąnviscut* = grâul din spic. [Şi: nves vb. III. Derivate: ąnvescămint, ąnviştămínt, ąnveşmínt, anveştimínt a. = îmbrăcămint. Com. G. D. Compus: dizvés (dis + ves) vb. IV = dezbrac]. — Din lat. [*in*]vestio, -*ere, (arom. *anvescu*).

Ąnvescămint
Ąnveşmínt | a. v. *ąnves*.
Ąnveştimínt

Ąnvéts vb. I. Învăt, (refl.) mă obicinuesc. *Nu mi ąnvętsă, că jo știu di cən ram tiniră* (nu mă învăta, căci eu ştiu de când eram Tânără) 5/14. *Tsista an tot ąnvıtsaj* 6/21. || Înțeleg. *Tse si ąnvets ca mi jungl'is mo noaptea* (ce-o să înțelegi că mă junghi acum noaptea) 15/55. [Derivate: ąnvéts (nvéts) a. = învătătură 504; ąnvıtsát, -ă adj. = obicinuit. *Bun im ya pri gnoi, noj im ąnvıtsats* 18/29; ąnvıtsátór m. = învătător; ąnvıtsátúră f. = învătătură; ąnvıtsámínt a. = învătătură, învătămánt. Com. G. D. Compus (cu pref.) zänvéts (ză + ąnvets) vb. I (refl.) = mă obicinuesc, mă deprind. *Că-s-si zänvıtsq, mamu, e zuuă qş vineà* (după ce se obicinui, mamă) 3/III. dizvéts (dis + vets) vb. I = dezvăt]. — Din lat. *[*in*]vıtio, -are, (arom. *anvets*).

Ąnvijsés vb. IV. 1º. Înfăsur, încolăcesc. *Ay ąnviil [rapca]än ună ruguzină si ql' dədi foc* (o înfăsură răpoaică într'o rogojină...) 27/85.

| 2º. Castrez, scopesc (despre armăsari) ALR. 5681. [Compus (cu pref.) zänvijs (ză + ąnvijs) vb. IV înfăsur, (refl.) mă înfăsur (de pe mbg. *zavijam*); dizvijés (dis + vijs) = mă desfac, mă descolăcesc. *Dizvija-ti di pri cărlig* (descolăcește-te de pe cărlig) 4/76; ąnviit, -ă = înfăsurat, încolăcit]. — Din bg. *vija* (cu pref. *an*-).

Ąnviit, -ă adj. v. *ąnvijs*.

Ąnvinătsqs vb. IV v. *vinăt*.

Ąnvíng vb. III. Înving, întrec. *Bărbatu cu caru si ducă, mul' area cu džepu si scoată, nu l-ąnvindzi* 115 cf. 14/39. [Şi: nving, ving vb. III. Com. T. P. Derivate: nvins, -ă = învins, întrecut]. — Din lat. *vıncō, -ere*, (arom. *azvingu*).

Ąnvins, -ă adj. v. *anving*.

Ąnvirín vb. I
Ąnvirinári f. | v. *virin*.
Ąnvirinós, -oasă adj.

Anvirzqs vb. IV v. *veardi*.

Ąnviséut, -ă adj. v. *ąnves*.

Ąnvisizéz vb. I v. *vis*.

Ąniştämínt a. v. *ąnves*.

Ąnvıtsámínt a.
Ąnvıtsát, -ă | v. *ąnves*.
Ąnvıtsátór m.

Ąnvıtsátúră f.

Ąnzänuel'ári f.

Ąnzänúel'u vb. I | v. *zinucl'u*.

Ązinuel'ári f.

Ązinucl'u vb. I

Ąn-zúr prep. v. *zur*.

Ápă f. v. *apu*.

ApansQz adv. Fără veste, pe neașteptate. *Tsista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neașteptate). Com. I. L. — Din tc. *apansyz*, (arom. *apansize*).

Apătós, -ă f. v. *apu*.

Apir vb. IV (rar). Se face ziuă. *Fuzi, ună tsi apiri* (plecă, cum se făcu ziuă). Mai des se obincină: *Dă zorili* (dau zorile). [Derivate: (Târnareca): *piríri* f., *pirít* a. = revărsatul zorilor...) 8/68]. — Din lat. *apērio*, -īre, (arom. *apir*).

Apítšeă f. v. *apu*.

Após, -ă adj. v. *apu*.

Aprăsnés vb. v. *prăscăies*.

Apts adv. (Numai cu înțelesul de) închis în încisoră, în pușcărie. *Di trei an di c'ăj apts* (de trei ani de când este închis în încisoră). Com. I. L. [Derivate: *aptsană* f. = încisoră, pușcărie. *Ca ișq tsela din aptsană* (iesind acela din pușcărie) 25/18]. — Din tc. *habš* și *habšana* (din *habš-hane*), (arom. *hălsänă*).

Aptsană f. v. *apts*.

Ápu f. Apă. *Si fâts azor und căldari di ápu* (să faci gata o căldare cu apă) 5/55. *Cen dorm și apili* (în miezul nopții) 22. *Apu pupurită* = apă fierbinte 7/16 cf. 5/13, 28/65. *Apă-albă* n. de loc lângă Nânta. Com. G. D. *Apă licuvită* f. n. de izvor cu apă ce lecuiște, de unde și numele. La Per. Papahagi (*Megleno-Românii* I, 37) se dă greșit *Apa-li-Cuvită*, ca și cum cuvita ar

fi un n. propriu. *Apa-ratsi* = n. de fântână la Oșani. *Apa-l-Teana* id. lângă Cupa. [Şi: (rar) *ápă* f. Derivate: *após*, -ă, *apătós*, -ă adj.; *apítšeă* f. (dim). — Din lat. *aqua*, -am, (arom. *apă*).

Ar vb. I Ar. *Aram un agru* 21/6. *Dracu ni ară ni sapă*. 215. *Tsela uratş aş ra än agru* 1/36. [Derivate: *arári* f. = arat. *Sfărşo di ararea* 5/36; *arătór* m. = arător; *arătúră* f. = arătură. Com. G. D.]. — Din lat. *aro*, -are, (arom. *ar*).

2Ar conj. v. *ară*.

Áră 1⁰. (Neaccentuat) conj. Iar. cf. a m a, t u c u. *Ară tsela dădu aş zisi* 13/2. | 2⁰. (Accentuat) adv. Iarăși, din nou. *Din timp än tsista vacăt jo ară să vin* (= la anul pe vremea asta eu iarăși o să vin). *Ară tsé aş zisi áră* (iar aceea îi zise iarăși) 29/2. [Şi: ar conj. *Pul'u tse-i pul' și Domnu-l' da, ar lă uom*; éră conj. cf. 10/66 (arom. *iar*)].

Arabă f. (pl. -bəj) Araba. Com. G. D. — Din tc. *araba*, (arom. *arăbae*).

Arälqe a. Crăpătură mai mare, deschizătură. Com. T. P. | Timp disponibil. — Din tc. *aralyk* (arom. *aralik'e*).

Aramdžiă adj. Haramgiu, care mănâncă banii altuia de geaba. — Din (tc. *haramgi*, (arom. *hăramgiu*).

Arári f. v. *ar*.

Arát a. Plug. *Nu vez fitşoru pri mănuşa di arat?* (nu vezi băiatul

la coada plugului?) Com. T. P.
— Din lat. *aratum*, (arom. *aratu*).

Arătór m. } v. *ar*.
Arătúră f. }

Aravanlija adj. (Despre cal) care merge în galop ALR. 5497.
— Din tc. *aravanly*.

Ārb (pl. -*ur*) a. Hârb. Com. I. L. [Şi *răb*, Com. I. G., *rqb* a.].
— Din bg. *hărb*.

Ārbét(i) a. v. *răbet*.

Ārbur m. Arbore, în spec. copac, stejar, cf. şumă, zlămbită. *Cqn trăgñi călotşcă prin undă mil'ă di arbur tritsę* (când trăgea paloşul, trecea prin o mie de arbori) 12/24. *An-arbur* n. loc. (Lugună). Com. S. H. [Colectiv: **arburi** f. = mai mulți arbori, copaci].
— Din lat. *arbor*, -em, (arom. *arbure*, la Fărșeroți *oarbăr*).

Arburími f. v. *arbur*.

Arc a. Lemnul dela instrumentul cu care se lucrează bumbacul. *Didquli ports lu arcu aż ligată tetiva* (de ambele extremități ale arcului este legat mațul s. sfoara). Com. I. L.—Din lat. *arcus*, -um, (ar m. *arcu*).

Arcătés vb. IV Horcăiu (în somn), cf. gărgăres. *Tselă arcăteاشti* (acela horcăie). ALR. 2097. [Derivate: **arcătină** f. = flegmă, scuipat, ib. 2098. — Din bg. *hărkam*.

Arcătină f. v. *arcătes*.

Ard. vb. Ard. *Scondurili li arsiră, saldi dōu sconduri nu ardēu* 12/29. *Totu scondurili li arsits* 22/29. Nitsi

veacl'd ruguzină nu-l' ardi (nu-i pasă de nimic) 829. || Aprind, pun foc spre a arde. *Mojinista dimineatsă si sculară, až arsiră* [în text s'a cules greșit: « arniră »] *furna* (...se sculară și aprinseră cuptorul) 17/56 [Şi: *árzu* vb. III. *S-la arzu an furnă* (o să-l ard în cuptor) 16/56. Derivate: **árdiri** f.=ardere; **ardōs**, -oasă adj.= (despre ardeiu) iute. *Piperca ardoasă* (ardeiu iute) 562; **ars**, -ă adj. = ars; **arzătúră** f. = arsură; **arzătór** m. = arzător. Com. G. D. **Compus** (cu pref.): **duard** (du + ard) vb. III = ard peste tot, ard până la capăt, sfârșesc de ars. *Păna nu duardi luminarea* (până când nu arde de tot lumânarea). — Din lat. *ardeo*, -*ére, (arom. *ardu*).

Ardie vb. I Rădic, (refl.) mă înalț. *Vizù... ună mari pluată...* și-*u* *ardicò* cu mona 4/77. *Ardicom* B. 5. *Ardicò sinişa pupădiya* (ridică masa preoteasa) 18/6. *Ca si ardicat-až năltu păna 'n tser* (înăltându-se sus până în cer) 14/61. F i g. *L-ardicò lă cunac* s. *l-ardic pri nalta* 290 = îl dau pe mâna judecății, intentez proces în contra lui 23. [Şi: *ridic* vb. I cf. 9/77. Derivate: **ardicári** f. = rădicare, înăltare; **ardicát**, -ă adj. = ridicat, înăltat. *Až vrină coastă árdicata* = te mănană pielea? 141. **Compus** (cu pref.) **pudardie** (pud + ardic) refl. (de pe bg. *podkrenuvam*) vb. I = mă ridic, mă înalț

puțin. *Si-ș turim meara și s-na pudardicqm ca dupu meară* (să aruncăm mărul și noi să ne sculăm...); **niardicát**, -ă adj. = neridicat.

Ardieári f. } v. *ardic*.
Ardicát, -ă } v. *ardic*.

Ārdiri f. } v. *ard*.
Ardós, -oasă, adj. }

Ardúla Nume de localitate în Lugunța. Com. T. P., cf. bg. *ardăc*, iden ic cu smreka.

Ardž a. Cheltuiala. *La cucqna l-angreacă ardžu* (cucoanele au cheltueli) 17. *Cătunesc ardž* cheltueli comunale) 957. [Derivat: *ărdžeseu* vb. IV = cheltuesc. *Voi si ardžescu multi pari* (vreau să cheltuesc multe parale) 26/65]. — Din tc. *harğ*, (arom. *harğe*).

Ardžés vb. IV } v. *ardž*.
Ardžeseu vb. IV }

Areáti m. Arete, berbece jugănit. Com. G. D. — Din lat. *aries*, -etem, (arom. *areate*).

Argásés vb. IV-a Tăbăcesc. *Coaja argásită* (piele tăbăcită) ALR. 6536. [Derivat: *argásít*, -ă adj.]. — Din gr. ἀργάσω (arom. *argăscu*).

Argát m. Argat, (cu înțeles de lucrător). *Tsel'alants argats veau lăsată lucru*. [Şi: *ragát* m. *Si jungl'i un cojni di si trimets la ragats* 5/55. Derivat: *argatlqc* a. = argatlîc, lucrul, munca unui argat. Din *argatlqc ghijaști* 25]. — Din gr. ἀργάτης (sau bg. *argat*), arom. *aryat*.

Argatlqc a. v. *argat*.

Ārgăván m. v. *ragavan*.

Arghel'ě f. Herghelie. *Arghel'ě dicăl* ALR. 5599. — Din tc. *hergele*.

Āri f. } v. *arijă*.
Aric m. }

Ārijă f. (pl. *qrur*) Arie. *Din qrur ăl' ded vearga* (din arii îi dădui varga) adică l-am gonit. Com. G. D. *Arija Domnului* n. loc. (Lugunța). *Arija-l-Dava* n. loc (Cupa). [Şi: *āri* f. Derivat: *arie* m. = curte]. — Din lat. *area*, -am, (a om. *arye*).

Āripă f. (pl. *jerip*, *ierp*). Aripă. [Şi: *ijáripă*, *reápă* f. Com. G. D. [Derivat: *ăripătă*, *iripătă* f. = oacie care nu umblă cu celelalte oi laolaltă id.], (arom. *areapită*).

Āripătă f. v. *arijpă*.

Arisés vb. IV. Îmi place ceva. *Birbérū ău vizù feata și ău arisi* (bârbierul o văzu pe fată și-i plăcu) 3/38. [Derivat: *arisiri* f., *arisít*, -ă adj. = plăcut]. — Din gr. ἀρέσω, (arom. *arisescu*).

Arisiri f. } v. *arises*.
Arisít, -ă adj. }

Āritš m. (numai în Huma, la ceilalți ej). Arici. Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *ariču*).

Ārmqn vb. III v. *rāmon*.

Arnăút m. Albanez. *Arnăut-tşışmē* n. de fântână (Oșani) | Derivat: *arnăutsés* adj. = albanezesc. *Uoi arnăutseşt* (oi mai mari cu lâna albă, mai aspră). Com. I. G. cf. *g h i g a n e s*. — Din tc. *Arnaut*, (arom. *Arbines*, lat.).

Arnăutsés adj. v. *Arnăut*.

Ars, -ă adj. v. *ard*.

Arşanítš m. } *arşon*.
Arşín m. v. }

Arşon m. Cot, arşin. *Leasili sa mai nalti di cot un arşon* B. 8. [Şi: (Târnareca) *arşin* m. *Un arşin di păndză* (un cot de pânză) 7/66; *răşon*, *răşin* m. *Un răşon di antiriijă* (un cot de postav). Com. C. I. D i m i n u t i v : *arşanítš* m. Com. G. D.]. — Din tc. *arşyn*, (arom. *arşine*).

Art m. Ogar. — Din bg. *hărt*, (arom. *hărtu*).

Artic Rest, sfârşit (numai în expresia) *artic pâna ua* (în sfârşit pâna aici). — Din bg. *artik* (<tc. *artyk*).

Artirisés vb. IV. Prisosesc. Com. G. D. [D e r i v a t : *artirisíri* f. = prisosire]. — Din gr. *αρτηριζω*, (arom. *artirisescu*).

Arzătór m. } v. *ard*.
Arzătúră f. }

ărzu vb. III v. *ard*.

As part. (Târnareca) O să, să. *Io ăs nergu la dăvăia* (eu o să merg la județ) 11/65. *Io ă si ner lă bisearcă* (eu o să merg...) 19/68. *Io ăs in* (eu o să vin) 19/68. *Ăs ts-ău l'au* (o să ţi-o iau) 11/65. *Ăs tsă duc* (o să-ți aduc) 17/65 cf. 5/68, 9/66, 14/65, 19/65, 29/65. — Din *va să*, (arom. *va-s*).

Asán în *Asan-di-Christu*, *Asan-di-Cole*, *Asan-di-Seba*, *Asan-bei-di-Agoş-aga*, toate nume de Români

(cf. Capidan *Meglenoromâni* I, 17 și 13, nota).

Asár m. Zeciuială la Turci. Com. Gh. T. Din tc. *asar*.

Âșea Nume de loc în Nânta. Com. H. I.

Aschier m. 1º. Soldat. *Un aschier* 2/21, ... *Cogn vizù ascheril'* 14/39, 195. | 2º. Oaste, armată. *Mult ăscher* (oaste multă) 14/38. *Tot aschérü* (toată armata). [Şi: *asehír* m.] — Din tc. *asker*, (arom. *ask'ere*).

Aschir m. v. *aschier*.

Aschitija m. Pustnic. Com. G. D. — Din bg. *asketija*.

Âşconsum ! interj. (Turcism). Halal să-ţi fie, bravo ! *Âşconsum, il'u la ămpiratu* (halal să-i fie fiului împăratului) 6/34.

Asichjare adv. pe față. — Din tc. *aşikjare*, (arom. *aşik'aree*).

Âşladásés vb. IV-a Altoiesc ALR. 6098. Cf. a ş l a m à.

Âşlamă f. Altoiu ALR. 6099. Din tc. *arşlama*, (arom. *arşlămae*).

Aslî adv. v. *aliz*.

Âspră f. Ban. *Aspra roși nu peari* (iarba rea nu pierie) 26. [D i m i n u t i v : *sprîşcă* f. = lescaie, aspră. Com. G. D.]. — Din bg. *aspra* (gr. *ἀσπρον*). (Pentru răspândirea cuvântului cf. G. M ye .Ngr. St. 12), (a c m. *aspră*).

Asprími f. v. *aspru*.

Âspru, -ă adj. (rar) Aspru. *Lonă aspră*. Com. T. P. [D e r i v a t : *asprími* f. = asprime id.]. — Din lat. *asper*, -a, -um, (arom. *aspru*).

Âstăz adv. v. *zuuă*.

Astrét adv. Stânenjenit, oprit, lipsit. Com. T. P. — Din tc. *astret*, (arom. *astrete*).

At m. Armăsar. *Atu și mai junci cal* (armăsarul este mai voinic...) Com. I. G. cf. *a i g o r*. — Din tc. *at*, (arom. *atü*).

Atqli f. (pl. *-ol'ur*). Partea casei dintre tavan și acoperiș; talpa casei ALR. 3764.

Atqr a. Hatâr. *Di atqr capu și-lada* 27 cf. 28. — Din tc. *hatyr*, (arom. *hatire*).

Ats! pron. v. *tu*.

²Ats interj. Strigăt ce se întrebunțează când vrea cineva să opreasă catârii de a mai merge. (La Oșani) mu t s i. [Şi: *âtsă*]. — Onomatopee.

Âtsă f. 1. Fir de ţesut (cf. ALR. 5758), sfoară cf. i r. *Si nu mi vinz priună cu căpestru ili cu atsa* (să nu mă vinzi... cu sfoara) 16/79. *Atsă nu vă* 2/28. | 2. Spec. (la moară). Coarda teiciei. Com. C. I. [Derivat: *atsitšeă* f. (dim.)]. — Din lat. *acia*, *-am* (arom. *atsă*). ²Âtsă! interj. v. *ats*.

Âtsi particolă, servind la introducerea parataxelor. *Atsi si dusi..., atsi la ruptsi... căti undă mără și el...* 16/19. *Aș fost-ău vrină uară doj frats, atsi și-veau sadi undă vacă* 1/69 cf. 6/19, 2/23, etc. — Pare a fi același cu «aci» (<*ecum-hic*>) întrebuițat în: aci se joacă, aci râde, aci plâng...

Atsitšeă f. v. *atsă*.

Âu pron. v. *îa*.

²**Âu** pron. v. *iel*.

³**Âu** art. m. de cazul gen. A lui (întrebuițat numai în Tânareca). *Tricură pri l-ău tsarluji poartă și si džucau cu mearile. Âu tsarluji feată cum șidea...* (treceră pe la poarta țarului... fata țarului...) 9/68. *Tru ău zmeuhuj curijăd* (în pădurea balaurului) 24/68. *Âu tsarluji fitșor* 11/66. (arom. *al*.)

Âură f. Răcoare. *Simintsa... o-punim än un loc țundi-ji aură* B. 4. *Vini aură* (vine recoare) ALR. 2559 Com. I. L. [Derivat: *aurós -ă* adj. = răcoros (arom. *avros*)]. — Din lat. *aura*, (arom. *avră*).

Aurós, -ă adj. v. *aură*.

Auzitúr f. plur. v. *ud*.

Avă f. v. *hava*.

Âvdu vb. IV v. ³*ud*.

Âvgust m. August. *Niști uor brumă cadi și lă Avgust*. Com. I. L. — Din bg. *avgust* (gr. *αὔγουστος*), arom. *avgustu*.

Avlijă (pl. *-ur*) f. Curte, casă, palat. *Damjan năriditu cu multi avliuri* 12/VII. — Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*), (arom. *avlie*).

Avrári f. v. *avredz*

Avrédz vb. I (aromânișm în Huma). Răcoresc Com. T. P. [Derivat: *avrări* f. = răcoare *avrós, -ă* adj. = răcoros]. Pentru etimologie cf. *aură* (arom. *avredz*).

Àvrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azăr adv.

Azărdisés vb. IV } v. *azor*.

Azărloç a.

Azdisés vb. IV. Turbez cf. *anturb*. *Flo di azdisi, cot află cota azdiseaști* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: *azdisíri* f. = turbare; *azdisít*, -ă, adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisíri f. } v. *azdises*.

Azdisít, -ă adj. }

Ázim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. *stăfses*) ALR. 4026.

Azlqe. Praf de pușcă ce se întrebuiță odată la puștile cu cremene. *Al' lo azlqcu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmăc m. Zăvoi. Se mai zice *mutără*, loc *mutără lif*. ALR. 2485.

Áznă f. Comoară, hazna. *Flo ună aznă di pari* (află o comoară de parale). — Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azqr adv. Gata. *Si fats azqr ună căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bili vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Şi: *azăr*, *hazqr* adv.]. Derivate: *azărdisés* vb. IV = pregătesc ALR; *azărloç* a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu viruies si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Bábă f. 1°. Babă, bunică. *Mul'ari-sa și bâbă-sa* 1/22. *Cqn si pișă babili* = în faptul zilei. *Uarbabăbabă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-uarbă* = cărăbușelul, dobă de porc: « si amplă cu carnii drob, uris și șonzi di porc » ALR. 4138, cf. d e a d. | 2°. Moașă. Com. G. D. | 3°. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4°. (la moară) Polița prăsnelului id. [Derivate: *băbitșeă* f. (dim.); *băbl'ōc* m. = bătrân, om gras și greoiu. *Tsista-i un băbl'oc*; *băbl'itsă* f. = femeie bătrâna; *băbl'ic* m. = băbiță. Com. T. P.; *băbés* vb. IV = moșesc. *Mumă-sa singur aş la băbì fitșoru*; *băbíri* f. = moșire. *Tată-su nu ra la băbirea lu il'-ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbájeă m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalqe m. Babalâc. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Bábés vb. IV

Bábíri f.

Bábítșeă f.

Băbl'ic m.

Băbl'itsă f.

Băbl'ōc

Bábúchje f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămitără mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουρπουνι*, (arom. *bubuk'e*).

Băcadárnic m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadija ql' zitsi la pôpa*: « aș să

dărom băcădarnic » 19/6. [Şi: bu-
cădărnic m. Com. T. P. — Din
mbg. *bakărdanik*.

Băcál m. Băcan. *Si află pri la
bacal'* B. 15. [Derivat: *băcălqe*
a. = băcănie]. — Din tc. *bakal*,
(arom. *băcal*).

Băcălqe a. v. *băcal*.

Bacám m. Băcan (lemn cu care
se roşesc ouăle de Paşti). *Bacamu
ăi un lemn roş*. Com. I. L. — Din
tc. *bakym*, (arom. *băcîme*).

Báclă f. Fasole boabe. *Sats di
baclă ili di mel'* B. 4. *Baclă si
seamină pri gărnişoară* (fasolea se
seamănă prin porumbișuri). *Baclă-
di-mătăscată* (fasole cu bobul mare)
baclă-parpuďă f. (un fel de fasole
care creşte de timpuriu; are bobul
mic și este foarte gustoasă). Com.
N. T. — Din tc. *bakla*.

Băcqr a. Aramă, vase de aramă:
Tseastă casă ari mult băcqr. — Din
tc. *bakyr*, (arom. *băcire*).

Băcış a. Bacșiș. *Si-l' da mari
bacış* (o să-i dea mare bacșiș)
4/34. [Şi: *băsiș* a. *Tsi băsiș tser*
15/2]. — Din tc. *bakşıš* (arom.
băcışe).

Bădivă adv. Fără plată, de geaba.
Com. G. D. — Din tc. *badihava*,
(arom. *bădihvăe*).

Bădžă f. Ochiul podului. *Au
scoasi prin badžă* (o scoase prin
ochiul podului) 12/55 cf. 31, 841.
[D i m i n u t i v: *bădžinie*, *budžen-
ie*, *budžinie* m. = coșul casei pe
unde iese fumul. *Casa noastră ari*

două bădžinits. Com. I. L. Cf. și
ALR. 684 și 3865]. — Din tc.
bađa, (arom. *băđă*).

Bădžanac m. Cumnat (două s.
mai multe persoane ale căror ne-
veste sunt surori). *Bădžinacu mey
si dusi la leamni*. Com. I. L. [Şi:
bădžinac m. id.]. — Din tc. *ba-
đanak*, (arom. *băđinac*).

Bădžinac m. v. *bădžanac*.

Bădžinie m. v. *badžă*.

Báftšă (pl. *-ur*) f. Grădină cf.
gărdină. *Si dar ună băftšă* (o
să fac o grădină) 4/57, 5/57, 8/IV.
[Şi: *bahtše* f. *Tega s-dusi la bahtše di
vali* 1/X; cf. B. 9. *baftšavândzójă*
m. = grădină ALR. 6000; plur.
Băhtsur = n. loc (Huma). Com.
T. P. — Din tc. *bagča* (mbg.
bafča), arom. *bafčă*.

Bag vb. I Bag, pun. *Săptă direc-
li bagă* (bagă-le subt grindă) 3,4/66.
[Derivate: *băgări* f. = băgare
punere; *băgát*, -ă adj. = băgat,
pus, aşezat], (arom. *bag*).

Băgări f. v. *bag*.

Băgăróditsă f. v. *buguroditsă*.

Băgát -ă adj. v. *bag*.

Bahtše f. v. *baftšă*.

Băhtsur f. pl. v. *bahtše*.

Bája adv. Aproape, cam, prea,
mult, *Flai un sidžim..., la feş än
doi, bája pruchiq* (găsii o sfără, o
făcui în două, aproape a ajuns)
2/63. *Bája văcăt am no-am măncat*
(multă vreme este de când n'am
mâncat) 5/91. [C o m p u s (cu
pref.) *zăbája* (ză + bája) = mult,

multă vreme. Com. D. P.]. — Din tc. *baja*.

Băjăldisés vb. IV Leşin. Com. G. D. [Derivate: *băjăldisíri* = f. leşin; *băjăldisít*, -ă adj. = leşinat]. — Din tc. *bajelmak*, (arom. *băjăldisescu*, cf. dacor. *imambaldî*).

Băjăldisíri f.
Băjăldisít, -ă adj. } v. *băjăldises*.

Bajăr a. (Oşani) Şiret, şnur, cu care femeile îşi leagă « tasul » subt bărbie; (rar) baier, şir cu mărgele. *Tasul si leagă cu un bajăr*. Com. I. L., (arom. *bair*).

Baját, -ă adj. Care nu este proaspăt, stătut. Com. T. P. — Din tc. *bajat*, (arom. *băjat*).

Băjeúş Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 11).

Băjnár m. v. *baňá*.

Bătreac (pl. -tsă) a. Steag. ALR. — 1424. — Din tc. *bairak*, (arom. *bătrărak' e*).

Bajúr m. Bujor. [Şi: *bujúr* m. ALR. 1910]. — Din sl. *ložur*.

Bal' (despre oi). Cu pată albă în frunte. Com. G. D. (Cf. arom. *bal' u*). — Despre originea cuvântului, vezi B g ea în *Dacoromania*, III 208 cf. și II 2 9.

²Bál'ă f. pl. Bale. *Al' cură bal'ăli* Com. G. D. [Derivate: *bălés* vb. IV = a face bale la gură. Com. T. P.; *bălós*, -oasă, adj. = bălos. *Mucosu ș-bati peză di bălosu* (mucosul îşi bate joc de bălosul) id.; *mbălăsés* vb. IV (refl.) = mă-

umplu de bale. *Si-mbălăşaști* (se umple de bale) ALR. 2102]. — Din lat. **baba*, -am, (arom. *bale*).

Bălăntijă f. Bucată de fier şi, în spec., de glonţ; fig. prostii, nerozii, fleacuri. Com. T. P.

Bălăúră adj. (despre prună) Mare. *Prună bălăură* ALR. 6082.

Bál'că f. Pămătuf. *Popa da cu bal'ca di busișoc* ALR. 2771.

Bălcón a. Balcon. Si pusi pri bălcón 8/39. — Din bg. *balcon*, (it.), (arom. *bălcone*).

Bălés vb. IV v. *bal'ă*.

Bălét a. Bilet. *Bălet di viti* (bilet de vite la târg) ALR. 5661.

Bálig vb. I v. *baligă*.

Báligă (pl. *boaliz*) f. Balegă. *Scot boaliz mol'* B. 11. *Boaliz măñancă* (spune minciuni) 32. [Derivate: *bálig* şi *ambálig* vb. I (refl.) = mă baleg. *Al' tsi ambăligo ăñ chiesi* (i s'a bălegat în pungă) 15], (arom. *baligă*).

Bălós, -oasă adj. v. *bal'ă*.

Báltă f. Baltă cf. *bătălată*, *Calu ștucni ăñ baltă* (calul se înfundă în baltă). *Baltă'ă* n. de fântână (Oşani), *Baltă-mică* n. loc (Huma), *Baltăroși* n. loc. (Cupa), *Baltă-seacă* n. loc. (Barovita), *Balta-tăsair* n. loc. (Lugunța), (arom. *balta*).

Băltăe m. v. *băltüă*.

Băltijă f. Săcure, bardă, topor. *Ca ăy lo băltija* 18/55, cf. 10/16, 20/28. [Derivate: *băltăc* m. = topor, secure (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 53); *băltijă* f. *Lo-*

cu ună bălbijică si dișchică leamni (luă cu o secure să despice lemn) 20/68; *baltitšeă f. Aș lă sădī ună bältiſčeă 13/71*. — Din bg. *baltija*.

Bältiſčeă f. } v. *bältiiă*.
Bältitšeă f. }

Băl'úr. Nume de câine. Com. T. P.

Bam! interj. Bam! *Bam!.. cu tufeacu 8/57*, cf. 6/27.

Bămbănisít, -ă adj. Buced, copil umflat la față, nesănătos ALR. 4163.

Bambărés vb. IV Bâzâiu cf. văngăres ALR. 4416.

Bámňa f. Bamie. — Din tc. *bamja*, (arom. *bamné*).

Bań m. pl. (la sg. rar). Monedă veche de aramă; gologan. Com. I. G. — Din bg. *ban*.

Bánă (pl. -ońur) f. Baie cf. ą m a m i. *Ari işet ună bánă... și... tots si duc* (a ieșit (= s'a făcut) o baie și toți se duc) 6/38. [Derivat: *bánerez* vb. I (refl.) = fac baie; *bánár, bájnýár* m. = băiaș, cf. a m ā m d ž o ń; *bánishi* f. = n. loc. (Lugunța), unde au fost, odată, băi]. Com. T. P. — Din bg. *banja*.

Báncă (pl. böncur) f. Bancă.

Bândéră f. Steag. Com. T. P. Din it. *bandiera*, (arom. *bänderă*).

Bánélă f. v. *bunelă*.

Báníéz vb. I } v. *bańă*.
Bánishi f. }

Bápeă f. (pl. -chi). Floricele de porumb, cocoși. AAR. 4109.

Báră f. Loc mocirlos, mocirlă.

Porcu nostru aji an bară. [Derivat: *bärqeă, bäróșeă* f. = mocirlă mai mică. *Jensi lăngă ună bärögčä 3/51*]. Com. D. P. — Din bg. *bara*.

Bärácă f. Barieră la intrare în oraș. ALR. 2608. — (Dacor.).

²Bärácă f. (pl. -ots). Băracă de scânduri. ALR. 3830. — (Dacor.).

Bárba f. Barbă. *Cu coasa cuses barba 4/14* cf. 158; *barba-părtšuluż* (s. *prătšuluż*) = un fel de ciupercă, care crește vara prin păduri; *Barba-prătšuluż creaşti prin puł'ană*. Com. I. L. [Derivat: *bärbós, -oasă* adj. = bărbos; *bärbitšeă f. (dim.)*]. — Din lat. *barba, -am*, (arom. *barbă*).

Bärbälášeă f. v. *bärbäraşcă*.

Bärbálits m. Brâncă. Com. T. P. — Din bg. *urbalec* « Rotlauf ».

Bärbärášeă f. Căcărează de capre. *Āncărco bärbärq̄i an loc di t̄sřež 2/18* cf. 4/18. [Şi: *bärbälášeă f.* ALR. 1799]. Pentru etim. cf. mbg. *bärbuška* id.

Bärbärés vb. IV. Vorbesc prostii, flecăresc, trăncănesc, dărdăresc. *Nu pără-ń barbärjā* (nu mai dărdări mereu) 696. [Derivat: *bärbäríri* f. = flecăire, prostii]. — Din mbg. *bärbaram* (bg. *bär-ljam*).

Bärbát m. Bărbat. *Ună mul'ari și un bärbát 1/14. Vinì și bärbätä-su 16/56* cf. 113. [Derivat: *bär-bätés, -ească* adj. = bărbătesc; *bärbăteáseă* = partea din biserică

rezervată pentru bărbați; **bărbă-teăști** adv. = bărbătește; **bărbătīmi** f. = adunare de mai mulți bărbați. *Ca zătășuc cămbanea, toată bărbătimea si dunq ; barbătīș* (dim.) m. Com. G. D.]. — Din lat. *barbātus, -a, -um*, (arom. *bărbat*).

Bărbăteășcă f.	v. <i>bărbat</i> .
Bărbăteăști adv.	

Bărbătés, -easă

Bărbătīmi f.

Bărbitșcă f.

Bărbós, -oasă adj.	v. <i>barbă</i> .
---------------------------	-------------------

Bărcă f. Barcă cf. *v e a i c ā*. *Ună barcă* 23/78. — Din it. *barca*.

Bardáe a. v. *bărdac*.

Bărdáe a. Ulcior (se întrebuințeaază la nuntă, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 44), cf. *p o t š d i t s a r ā*). *Tăuș- bărdac*, se zice când s'a îmbătat cineva. Com. I. L. [Si: *bardáe*]. — Din tc. *bardak*.

Bărdét v. *brad*.

Bărdi a. plur. (La războiu). Brațe, brățare, băteli, mănuși. Com. H. I. [Derivat: *bărdilie* m. = prăjină lungă, beldie id. — Din bg. *bărdo*.

Bărdilie m. v. *bărdi*.

Bărdză f. Nume de capră cf. *n e a g r a*, *r u s a*, *s i v a*, etc. Com. G. D. — Cf. alb. *bardhë'*.

Báre	adv. v. <i>barim</i> .
Bári	

Bárim adv. Cel puțin, barem. [*Du-uuă*] *pănă casă barim* 4/58. [Si: *báre*, *bári* adv. *Bari un nu aîră mărghit* 33/65 cf. 13/66, *bérim*

béri adv. *Nu putuș beri si-ń la trimets* 9/51 cf. 2/50]. — Din tc. *barem*, (arom. *barem*):

Bărlív, -ă adj. Zăpăcit, amețit. *Uaiă bărlivă* = oaiе căpie. *Sta ca vrină uaiă bărlivă* = stă tristă. Com. I. G. [Derivat: *ambărlivés* vb. IV = amețesc, zăpăcesc, (despre oi) devin căpiu. Com. I. L.]. — Din bg. *bărliv*.

Bărlóe m. v. *bărlög*.

Bărlög m. Culcuș la animale și la paseri, bârlög. *Si sculq di pri bărlög* (se sculă din culcuș) 11/83. *An bărlogu di çoni ubideş poni* (în culcușul câinelui cauți pâine) 35. — Din bg. *bărlög*.

Bărnés vb. IV v. *burnes*.

Bárniltsă f. (pentru *mel' barnitsă* cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 51). Un fel de meiu. *Ja ua ari ყopt cupiti di ghıpt: unu aşı di mēl', lāntu aşı di barnitsă, lāntu aşı di gron și lāntu aşı di sicără* 9/4. [Derivat: *bärnitşqńă* f. = paial barnitei; se dă ca nutreț la oi. Locul unde se cultivă barniță cf. *oviş q nă*]. — Din bg. *branica*? Înțelesul nu se potrivește.

Bärnitşónă f. v. *barnitsă*.

Bărnivée v. *brinivec*.

Bărnút a. Tabac. *Trasi uneac bărnut și cătsq si chifcăjască* (a tras puțin tabac...). [Si: *burút* a. ALR. 4294]. — Din tc. *barnut*, (arom. *bărnute*), cf. alb. *bërnot*.

Bărócă

Bărqșcă

Bárovitsa N. loc. în Meglen. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 7, 19, 27).

Bărsóghjär adj. Se zice despre un om înalt și prost; nătărău, nărod, prost. *Cată ca bărsoghjär* (se uită ca un nătărău). *An tsi pruvisi că bărsoghjär* (mi-a venit ca un prost) 33, 34. [Şi: *bărsóghir* adj.].

Bărút a. Praf de pușcă. — Din tc. *barut*, (arom. *bărute*).

Baş vb. I. (Târnareca, Huma). Sărut, cf. batăciu. Com. T. P. — Din lat. *bassio*, -are, (arom. *baş*).

2Baş part. (Întotdeauna în legătură cu un alt cuvânt). De frunte, primul, cel mai bun. *Cari poati... si-l' lea un başbirbec* (care poate să-i ia un berbece din cei buni) 1/37. *Baş-tiş̄ma* n. loc. (Cupa). — Din tc. *baş*.

Băsămâts pl. Rampă la scări, treaptă. ALR. 3851. — Din tc. *basamak*.

Băscă f. Bască ALR. 5810. *Bască di lona* = bucată de lână. Com. C. I. *Lă deadi căti ună bască di lond*. — Cf. alb. *baskë*, (arom. *bască*).

Băşcă adv. Deosebit, separat, aparte. *Sfacă pojini başcă* (fiecare pâine aparte) 16/4. *Băşca-băşca aş leşiră*, 17/4 cf. 20/51, B. 6. — Din tc. *baška*.

Băseárică f. Biserică. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști* (cu trupul în biserică și...) se zice despre cei ipocriți 813. *Am una*

băsearică pri un direc sta (= buretilii) *10. *Bisearica-mari, Bisearica-mică* n. de biserică în Oşani. [Şi: *biseárică, biserică* f. *S-miduc la biserică* 34/18, *bisirieós, -ă* adj. = bisericos]. — Din lat. *basilica*, -am, (arom. *bisearică*).

Băşibuzú m. Başibuzuc. — Din tc. *başibozuk*, (arom. *başibozuc*).

Băşiş, a. v. *bacşis*.

Básmă (pl. -ur). Stambă. — Din tc. *basma*, (arom. *basmă*).

Bástră f. Rugina grâului.

Baştăvăndžoňă m. v. *baftšă*.

Băstún a. Baston. *An breg vę un dęd c'un băstun* 10/1. — Din bg. *bastun* (it.), (arom. *băstune*).

Bat vb. III. Bat, (refl.) mă bat. *Că işo mojnista si bată cu tsela ყომу* 32/2. *Aj... să na batim* cf. 27/2. *Bat peză* = îmi bat joc. *Nu mi pritorin, ca si bată peză* 2/II. *Bat til'al* (cf. dau tîl'al) 4/86. *Bat tămbură* = cânt din cobză 25/90. *Bătu zeazit* (s. *zeajst*) = să îscălit 36. *An bat capu di ropă* = mă frământ cu mintea 83. *Mi bat bun* = are să-mi fie bine. *Cată, din jurimint să nu ieş, că nu ti batî bun* 8/25. *Bat pri* (s. *di*) = dau de cineva s. întâlnesc pe cineva. *Bătură pri un cojini* (...dădură de un câine) 6/12. *Bătu di un dęd* (întâlni un bătrân) 2/2 cf. 8/12, 1/12.

[Derivate: **Bátire** f. *Batirea soarili* = miazăzi. (Com. G. D.), revărsatul zorilor. *Di la batirea soarili păna la scăpitat* B. 15. *Prima*

măncari s-iijă la batirea soarili ib. 5; **bătut**, -ă adj. = bătut. *Sam bătută* (sunt bătută) 6/19. *Āj bătut ă̄ cap* = nu este în toate mintile 769; **bătăńă** f. = văltoare. *Bătańa-dila-Sireanu* n. loc. (Cupa). *Bătańa* n. loc. (Barovița); **bătăńisés**, vb. IV = bat în piuă. *C o m p u s :* (cu pref.) **izbát** (iz + bat) vb. III (după bg. *izbivam*, mbg. *izbijam*) = 1°. bat de a bine. *Tsela porcaru la izbătū* (porcarul acela îl bătu bine) 8/20 cf. 6, 7/20. | 2°. Respir. *Mult ă̄ curon izbati* (respiră repede). Com. C. I.; **răzbát** (răz+bat) vb. III = trec prin ceva, răzbat. Com. I. L.]. — Din lat. *batto*, -ere, (arom. *bat*).

Bătălătše f. Băltoacă. *Bătălătše di apu* (băltoacă de apă care se face în drum) ALR. 2507. Derivat din *baltă*?

Bătăńă f. v. *bat*.

Bătăńisés vb. IV v. *bat*.
Bătărneăști adv. v. *bitqrn*.

Batavqtše m. v. *batcu*.

Băteu part. (În unire cu un nume). *Batcu-lupi* = cumătre lup. *Bini viină batcu-lupi*, 5/72. *Batcu-votše* id. *Zăstaj batcu-votše* ib. [Şi: *batavótše* (din batcu-votše)]. — Din mbg. *batko*.

Bătijúni f. v. *batiz*.

Bátiz vb. I. Botez. *Să... la bătiz* (să-l botez) 5/86. *La bătizod odža* 6/86. [Derivate: **bătizári** f. = botez. *Dupu bătizari*, lumea si gu-

steaști lă casa lu micu; **bătizát**, -ă adj. = botezat; **bătizător** m. = botezător; **bătijúni**, *butijúni* (<lat. *baptio*). f. = botez, botezare. *Di la butijuni nu-i spilat*. 66]. — Din lat. *baptizo*, -are, (arom. *pătedză*).

Bătizári f.

Bătizát, -ă adj. } v. *batiz*.

Bătizător m.

Bătoáńă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 23).

Batš m. Baciu. *Batšu si dusi lă bătşglă*. Com. I. L.

Bătșeu vb. I. Sărut, cf. săru t.

La bătşcară (il sărutară) 17/56. *Si bătşcară* (se sărutară) 13/58. *Nu pot bătşcari măna* (nu pot săruta mâna) cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I 132.

Tu batşchi (tu săruți) ALR. 2093. [Şi: *bătşeum* vb. I)]. — Din *baş* + *mutşcu* (*Meglenoromâni*, ib.), (arom. *baş*).

Bătşiliń f.

Bătşiliști f. } v. *bătşol'ă*.

Bătşol'ă f. Stână. *Si dar una bătşol'ă* 2/56. *Bătşol'ă di ports nu-s fatsi* (stână de porci nu se face) 587 cf. 822. *Bătşol'a-Ghiuluji*, n. loc. (Oșani). [Şi: *butşol'ă* f. ALR. 5373. Derivate: **Bătşiliști** n. loc. (Huma), unde au fost vreodată stâne. Com. T. P. **Bătşiliń** id. la Cupa]. — Din bg. *bačilo*.

Bătút, -ă adj. *bat*.

Báuva n. loc. (Barovița).

Beà adj. v. *beat*, -ă.

Beál adj. Alb, frumos. *Si iasă pri bęli* = o să iasă la iveală 44.

[D e r i v a t e: *beáluş*-ă adj. = un lucru care nu-i bine colorat în roş sau în alb. Com. G. D. *Capră bealuşă*; *bélea* f. = nume de cătea. *Belca* -ń latră ăn deal *4; *belítš* m. = nume de câine. Com. G. D.; *Belítsa* f. = n. de râu care se varsă în Meglenița. Com. T. P.; *bilusés* vb. IV (refl.) = mă sule-menesc; *béltsi* adj. = alb., albicios]. Com. T. P.]. — Din sl. *běl* (arom. *bjal*, cf. Capidan. *Elem. sl. în dial. arom.* 58).

Beáluş, -ă adj. v. *beal*.

Beári f. v. *beau*.

Beát, -ă adj. [Şi: *beà* adj. *Cari nu fuzi beà dă la nuntă?* 502. D e r i v a t e: *beátsiște* f. betie. Com. I. G.]. — Din lat. *bibitus*, -a, -um, (arom. *ambitat*).

Beátă f. Calțavetă cf. p u d-
v e s c h i. *Cupilaşil' poartă beati cu tsufts*. Com. I. L. cf. și Capidan, *Meglenoromânii* I, 40. — Din lat. **bitta*, -am. CDDE. 343.

Beáu vb. II. Beau *S-na dutsim s-bjām āpu* 2/73. cf. 27/68. *L'ā bijū gl'etsu* = a tulit-o, a fugit, a şters-o 981. *Ań si bja* = mi-e sete 2/74. [Şi: *bjáu* vb. II. D e r i-
v a t e: *beári* (*béri*) f. = băutură. *Io mo ats las măncari și béri* 6/2. *Dq-ń dustur măncari și béri* (în text greşit: *dq-ń dustur berí*) 6/91; *bijätüră*, *bijutüră* f. = băutură, *bijtór* m. = băutor. C o m p u s e: (cu pref.): *prubéau* (pru + beau) vb. III = îmi vine poftă pentru

apă, m'apucă setea (după mbg. pri-pivam). *Āl'-tsi prubijū apu lă fitşor* 5/51, 12/49; *pribéau* (pri + beau) vb. III (Liumnița) 2/73, 10/64; *dubeáu* (du + beau) vb. II (după bg. *dopivam*) = beau până la sfârşit, beau peste tot. *Miní mi ari dubiut* 10/3; *năbéau* (na + beau) vb. II (după bg. *napivam*) = beau; *năbijút*, -a adj. (cf. bg. *napien*) = beat.] — Din lat. *bibo*, -ere, (arom. *beau*).

Bébi m. Numele ce dă fratele mai mic la cel mai mare, n e n e. *E ghidi, bebi, cumuvoltši* 4/13. *Bebi să-ń mi drobească* 3/I. — Din mbg. *bebi*.

Beg m. bei. *Si dusi la un beg* 7/18 cf. 8/IV. [D e r i v a t e: *bighitsă* f. = soţia beiului. *Bighitsa s'ari sultanat* (begoaica îşi are luxul ei) 43; *biglqe* (tc. *beglyk*) f. = boierie]. — Din tc. *beg*.

Béj m. v. *curcubeaj*.

Bejchi v. *belchi*.

Bejlie Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Bélbitsă f. Un fel de peşte, bel-diťă. Com. I. G. [Se zice și *bélvitsă* = păstrăv, bg. *bělvica*].

Bélea f. v. *beal*.

Bélehi Poate (că)... *Belchi putem* 7/19 cf. 2/34. [Şi: *béjchi* 2/12 cf. 14/9]. — Din tc. *belki*.

Belítš m. v. *beal*.

Bélitsa f. v. *beal*.

Beloglávă adj. (despre oaie) Cu botul alb la oaie neagră. Com. T. P. — Din bg. *běla glava*.

Belonógă f. adj. (despre oaie) cu picioarele albe la oaia negră. Com. T. P. — Din bg. *běla nogă*.

Bélvitsă f. v. *belbitsă*.

Béri adv. v. *barim*.

Bérim adv. v. *berim*.

Bes vb. IV. Băs. *Ăn una tivă bes* = stau bine 777. *Si beş trei-orि 2/70.* [Şi: bişqs vb. IV. Derivate: bişqri f. *Bişqrea-i sănătoasă, ama-i ruşinoasă;* bişonă f. (<*bissina) = băsină. *Bişon goali* = minciuni, prostii 959, bişanós, -ă = băsinos; bişatúră f. = băsină]. — Din lat. *bissio, -ire* (= *vissio*), (arom. *bes*).).

Beşbunár N. loc. (Oşani).

Besminítsă (di porc) f. Untură groasă de porc, osânză ALR. 749.

Bétşfi f. pl. Nădraqi de lână, cf. pătur, jambiere. Com. G. D. — Din mbg. *bečvi*.

Bibă f. Carne. *Dq-l' uneac bibă la tsista sirumă.* Com. I. L. | Un fel de brodărie. — Din alb. *bibă* (arom. *bibă* « rať »).

Bie m. Bou în vîrstă dela 3—5 ani, junc, taur. *Că vrin bic ăj juni* = e tare ca un taur 310 cf. 45. [Derivate: bucăjés vb. IV (despre porci) = mărlesc. *Portsil' si bucăjés pri tširişar* (porcii se mărlesc în Iunie). Com. I. L. = bucărí f.; mărrire]. — Din bg. *bik*.

Bichijár m. Neînsurat. Com. C. I. — Din tc. *bikjar*, (arom. *bikjar*).

Bieuvát. Râncaciu. Com. T. P.

{ **Bighíitsă** f. v. *beg*.

{ **Biglqe** a.

Bigór m. 1º. Piatră poncie care se taie ușor cu securea și slujește la clădirea căminurilor. Com. I. G.

| Un fel de mușchiu verde ce se face în fundul văilor pe pietre, vara, când apele scad. *Ropă cari si trăculeaşti, nu catsă bigor* (acela care schimbă stăpâni nu face avere, 637). [Derivat: (ad. 1º). **Bigurlíva** f. n. loc. (Cupa). Com. N. P.]. — Din bg. *bigor*.

Bigurlíva f. v. *bigor*.

Bijătúră f. } v. *beau*.

Bijtór m. }

Bijúe (pl. -*tsă*) a. Turmă ALR. 1797, cf. b i l' u c.

Bijutúră f. v. *beau*.

Bij m. v. *biş*.

Bijăniă f. n. loc. (Cupa). Com. C. P. — Din sl. *běžanje*.

Bijúšeă (pl. -*chi*) f. Ac cu gămălie. ALR. 5756.

Bilă f. Par, prăjină, b i l ā. *Am un dead cu ună bilă dn cur.* **Bila-de-Varnic** n. loc. (Huma), *Bila-lungă* n. l. (Oşani). — Din bg. *bilo*.

Bilbil m. v. *birbil*.

Bil'eă f. Buruiană care vindecă; leac, doctorie. *Al' fuzi cuvetu la bil'că* B. 15. *Con si culcă, puneă niştii bil'ts la pitşoari,* 6/49 cf. 7/49. *Bil'că-di-buric* = un fel de plantă lecuitoare. *Bil'ca-di-buric ăj licu-vită.* *Bil'că-furească* id. *Cu bil'ca furească si licues tăl'ătură.* Com. I. L. [Derivat: *bileutíň* (pl.) =

ierburi, buruieni. — Din bg. *bilka*.

Bileutíu v. *bil'că*.

Bileà f. Belea. *Dau di bileà* 196.

[*Şi: bileauă* f.]. — Din tc. *bela* (arom. *bilae*).

²**Bileà** adv. Chiar, la drept vorbind. *Nitsi nu-l' tsəni si antră án casă bileà* (nici nu îndrăznește să intre în casă chiar). *Għiudž-bilea* = abi. *Għiudž-bilea la putum sculari* (abia l-am putut scula). [*Şi: bílim, bíli* adv. Com. G. D.] — Din tc. *bile*.

Bileág a. Semn, ţintă cf. n i-ş a n. *Mines s. dau bileagurli* = schimbă semnele, inelele la logodnă. [Derivate: *bileájnic* (bg. *bělěžnik*) = semn, (fig.) minune; însemnat. *Di toati tseaſti si spunim noj dəq ma᷑t bileajnitsi* B. 13; *bilijs* vb. (bg. *bělěža*) = pun semn, însemnez. La țesut, când femeea este pe sfârșite și începe sulul să se întrevadă prin fire, se zice *deadi domnu di bilijs*, adică a ajuns la capăt 48. | Vaccinez]. — Din bg. *běleg*.

Bileájnic a. v. *bileag*.

Bilés vb. IV. Belesc, jupoiu. *Mo s-ti biles* (acum să te jupoiu...) 25/8 cf. 4/52. [Derivate: *bíli* f. = belire; *bilit*, -ă adj. = belit, jupuit]. — Din paleosl. *běliti* (arom. *bilescu*).

Bíli adv. v. *bilea*.

Bilijs vb. IV v. *bileag*.

Bililă f. Albeață, suliman. Com. I. L. cf. *b il i r i*. — Din bg. *bělico*.

Bílim adv. v. *bile*.

Bilintróe m. Un fel de piatră mai tare decât cremenea, de culoare albăstruie. *Că bilintroc*, se zice unuia care este sănătos tun. 958.

Bilíri f. rumenele. ALR. cf. *b il i l ā*.

²**Bilíri** f. } v. *biles*.

Bilítsă f. Oaie cu lâna albă. *Toati bilitsi si rusi* (toate albe și roșcate) 7/94. — Din bg. *bělica*.

Biltšúg m. Belciug. Com. P. M. — Din bg. *belčug*.

Bil'úc (pl. -uts) a. Turmă, grămadă, număr mare. *Un bil'uc di uoġi* 7/25 cf. 8/27, 46. *Un bil'uc di uamiň jungl'ats* 17/7 cf. 3/32. [*Şi: Bil'úcă* n. loc. (Conțo)]. — Din tc. *beuluk* (arom. *buluk'e*).

Bil'úcă v. *bil'uc*.

Bilusés vb. IV v. *beat*.

Bindisés vb. IV. Imi place. Com. G. D. — Din bg. *bendisv am* (tc.).

Bíni adv. Bine, bun cf. *b u n*. *Si-ąncalic pi cal bini* 39/65. *Bini viniš* 5/72, cf. 5/85, 17/47, 2/1. | Adj. *Di tuntsea 'ntsileasiră că ra binli dōmnu* (...era bunul Dumnezeu) 19/56. — Din lat. *bēne* (arom. *g'ine*).

Binivréc m. v. *brivinec*.

Birbeátsi m. Berbece. *Si tsirtay pri un birbeatsi mort* (...se certau pe un berbece mort) 1/39 cf. 8/23, 2/52. *Birbeatsi bitorn* (berbece peste 3 ani). *Birbeatsi-t'sucăit* (ca-

strat). [Şi: *birbée* m. *Leazi un birbēc mai bun* 2/37 cf. 1/37. Derivate: *birbicár* m. = berbecar; *birbitşōe* m. = berbece tânăr (2—3 ani). — Din lat. *berbex*, -*ecem* (= *vervex*), arom. *birbec*.

Birbée m. v. *birbeatsi*.

Birbér m. Bârbier. *Căsa lor răcarși cu căsa la un birbér* (casa lor era în fața casei unui bârbier) 3/38. [Derivat: *birbirnítſă* f. (bg. *terberonica*) = bârbierie. Com. T. P.]. — Din tc. *berber*, (arom. *birber*).

Birbicár m. v. *birbeatsi*.

Birbil m. Privighetoare, cf. s 1 ă-v e a j. Com. T. P. [Şi: *bilbil* m.]. — Din tc. *bülbül*, (arom. *birbil*).

Birbirnítſă f. v. *birber*.

Birbitşōe m. v. *birbeatsi*.

Bírda adv. Din nou, încă odată, iarăși. *Birda fuzeă* (iarăși pleca) 1/42. *Birda spusiră* 21/43, cf. 9/31, 12/84. — Din tc. *birda*.

Birichét a. Berechet, belșug. *Birichet nu si fatsi* 5/26. — Din tc. *bereket*, (arom. *birik'ete*).

Bírislav N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 6, 7, 9, 20, 24).

Bíru interj. Se spune tinerilor voinici, ca semn de admiratie pentru vitejia lor. *De, bíru, de!* 47. — Din alb. *bir*, (arom. *biro*).

Biș m. Nume de insectă, bumbăr. *Biș vărdi* (cățelul Frasinilor, *Cantharis viscatoria* L.) ALR. 6549. *Biș din baligă* (bumbăr de balegă) ib. 6562. *Biș amputstot* (ma-

mornic) ib. 6568. [Şi: *bij* m. *Flo... un bij* 15/51, cf. 27, 28, 29/51].

Bișänós, -ă adj. } v. *bes*.
Bișätüră f. }

Bișea (di pin) f. cucuruz de brad. ALR. 974. — Din mbg. *biška*.

Biseáričă f. } v. *băsearică*.
Biserică f. }

Bișică f.

Bișehítſeă f. } v. *bișocă*.
Bișieós, -ă adj. }

Bisinét-camen (Numai în po-vești). Piatră-scumpă, piatră nesistemată. Com. C. I. — Din bg. *bezcenen-kamen*.

Bisirieós, -ă adj. v. *băsearică*.

Bișocă f. Băsică. Com. G. D. [Şi: *bișteă* f. (Huma). Derivat: *bișieós, -ă* adj. = beșicos; *bișehítſeă* f. (dim.). — Din lat. **bes-sica, -am* (= *vessīca*), (arom. *bișică*)].

Bișońă f.

Bișori f. }

Bișos vb. IV.

Bistritsa N. de râu (Nânta).

Bistru, -ă adj. Limpede, clar. *Di la bistra apu biù* 14/32, cf. 5/59; *bistra tšešma* (fântână limpede) 13/19. — Din bg. *bistra*.

Bitärneátsă f. }
Bitärnese adj. }

Bitärnítſeă adj. }

Bitqrn, -ă adj. Bătrân. *Un ăscher bitqrn ra fuzit din cavgă* (un soldat bătrân...). *Lonă bitorna* cf. 1 զ n ա. [Derivat: *bitärneátsă*, *bătrñeátsă* f. = bătrânețe. *Dună ăntinireatsă ca si-ts tsi află la bătăr-*

neatsă 39. *C*on *ăi mai bun să trăzim moneță, să tiniretsă ili să bătărnețtsă* 3/15, cf. 2, 4/15. *B*i-*tărneatsa-i măncoașă* (bătrânețele sunt anevoioase) 408; (rar) *bătăr-*nés, (mai des) *ambătărńés*, *am-*bitărńés vb. IV. = *îmbătrănesc*. *Cmo, ca ambătărńii, stăpănu nu mi va* (acuma, dacă *îmbătră-*nii...) 8/36 cf. 4, 6/12; *ambă-*tărńí f. = *îmbătrânire*; *ambătăr-*nít, *ambitărńít*, -ă adj. = *îm-*bătrńít; *bitărńese* adj. = *bă-*trânesc; *bătărneăști* adv. = *bătrâ-*nește; *bitărńítșae* adj. = *bătrâi*or. Com. G. D.J. — Din lat. **be-*tra *us*, -a, -um (= *veteranus*), (arom. *bitărnu*, rar).

Bitšáe N. de fântână (Huma).
Bitšchidžì m. Tâietor de scânduri. *Tru cali aş flă un bitšchidžì*
23. — Din tc. *bičkiži*.

Bívöl m. v. *bivul.*

Bívul m. Bivol. *Tăl'ară trei bivul'* 2/67, cf. 14/66. *Bivul'* n. loc. (Cupa). [Şi: **bívol** m. D e r i - v a t e: **bivulitsă** f. = bivoliţă; **bi-
vultşăe** m. = bivol mic. Com. G. D.]. — Din bg. *bivol*, (arom. *buval*).

Bivulítsă f. } v. *bivul.*
Bivultšáć m. }

Blădătsă n. loc. (Huma).

Blagoslovés vb. IV.)

Blagusluvés vb. IV.

Blagusuvés vb. IV.

Blagusuvít, -ă adj.

Blaguyisés vb. IV.

Blagáviseš vs. IV. Blánă (pl. *blonă*)

Bianca (pl. *bīq̩n*) I. Bianca de-

lemn. Că cu foarfitsli tal'ă blōñ (spune la minciuni). [Derivate blänav, -ă adj. = mincinos, care spune lucruri de necrezut; blänavă f. = mâncare prea grasă (se mai zice și: *tăgoasă*). Com. I. G., cf. tăngos; blänés vb. IV. = spun minciuni], (arom. *blandă*).

Blănav, -ă adj.

Blănavă f. } v. *blandă*.

Błanés vb IV

Blästém a. v. *blastim.*

Blástim vb. I. Blestem. *Si an-virinq și li blástimq* (se supără și îi blestemă) 27/94. [Derivative: blástimári f. = blestem. Com. I. L.; blástimát, -ă adj. = blestemat; blástém a. = blestem]. — Din lat. *blastēmo, -are. (arom. *blastim*).

Blăstimári f.

Blăstimát., -ă adj. } v. *blastim.*

Blátsa N. loc. (Nânta). *Blatsa-*

Blazeáinit adj. v. *blazei*.

Blazej adv. Ferice, fericit. **Blazei-l'** la tsista uom (ferice de omul acesta). [Derivat: **blazēinit** adj. = fericit. **Blăzeainits** sa tătoñl'i cu fitšor pricupsits (fericiți sunt părintii cu copiii pricopsiți) 773].— Din bg. *blazē*.

Blazeinit adj. v. *blazei.*

Bliénés vb. IV. Bor sc, vārs. Com.
G. T = D n bg. *blikam* (*bliukam*).

Blienés vb. Mă uit, zăresc.
Lisitsa că blicnì și ău vizù (vulpea dacă se uită și o văzu). — Din mbg. *blikam* (aor *bliknah*).

Blíznă f. (La Oşani, numai cu însemnarea) otel. *Uom jumi ca blizna* (om voinic ca oțelul). Com. I. L. — Din bg. *blizna*.

Bliznác, -ă adj. Geamăń (despre oameni, vite, fructe etc.) *Frats blíznats* = frați gemeni. *Prună bliznacă* = o prună care crește lipită de altă prună ALR. 6089. | Un fel de brodărie. — Din bg. *bliznak*.

Bloń (pl. lui *blană*) Cele două scânduri care leagă tălpile războiului, cf. războbi.

Blqndă f. Erisipel. — Din lat. *blandus*, -a, -um, (arom. *blândă*).

Blor a. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P. — Din mbg. *blor*.

Blugusluvit, -ă adj.)

Blugusóv a.

Blugusuvés vb. IV.

Blugusuvít, -ă adj.)

Bluguvisés vb. IV. Blagoslovesc, binecuvinteze. *Ay bluguvisi apa și ună-yară si fesi apa bluguvisită rachijă* (o binecuvântă apa și de odată se făcu... rachiul) 4/25. [Şi: (mai nou) **blagoslovés**, **blagusluvés**, **blagusuvés** vb. IV. | D e r i v a t e: **blagusuvít**, -ă adj. = blagoslovit; *Blagusuvit si ieș 10/60*, **blugusluvit**, -ă adj. *Blugusluvită să ieș di dōmnu* 6/11.

blugusuvít, -ă adj. *An blugusuvit* (an blagoslovit) 54. **bluguvisít**, -ă adj.; **blugusóv** a. = blagoslovenie, binecuvântare. *Tsivă nu voi, tucu blugusov tser* (numai binecuvân-

tare cer) 11/6]. — Din paleol. *blagosloviti*.

Boádnic m. Ajunul Crăciunului; butuc care arde de sărbătorile Crăciunului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 37—38). — Din bg. *bădnik*.

Boári f. Vânt, vânt puternic, furtună. *Cum ti turi boarea?* (cum te-a adus vântul) 8/38, cf. *5. *Pri boari-l' zits* (vorbești în vânt) 52, cf. 5*, 708, *boari-neagră* = vîjelie cu furtună. Com. I. G., *boari cu neauă* f. = vânt cu zăpadă. *Boarea cu neauă batî di cutru Cujuc* (La Lundziń). *Boari di zoṇa* = boari cu neauă. Cf. tc. *bora*, (<gr. *βορέας*), bg. *bora* și *bura*, id. Meyer-Lübke îl derivă din lat. *boreas*, punându-l în legătură cu celealte forme remarcice REW.

Boășă f. v. *boș*.

Bob a. Bob, grăunte. *Un bob.* [Şi: **bóbeă** f. *Bobchi di smăreacă* = fructul juniperului. Com. I. L.; *bobchi* (pl. lui *bob*) = nume de floare de coloare violetă, nasture; un fel de broderie. — Din bg. *bob*.

Bóba f. Nume de capră. Cf. *bardza*, *tšunga*, *tšupa*, *neagra*, *siva*, *rusa* etc. Com. G. D.

Bóbeă f.

Bóbehi f. pl.

Bod m. Ghimpe, bold, țepus. *Măgaru si 'ntsapă cu bodu*. Com. I. L. *Anvitsatura nu si-nşară cu*

bodu 'n cap 499. *Bodu la chirchel* = cataramă ALR. 3312. *Bod di albină* = acul albinei, ib. 5458. [Derivat: *əmbód* vb. I. = îmboldesc (cu ind. prez.: *əmbod*, *əmbodz*, *əmboadă*, *əmbudom* etc.) ALR. 5663. *L-əmbudə uneac* 34/51; spin, înțap. *Mi əmboadă* (mă spină) ib. 1358]. — Din bg. *bod*.

Bogát, -ă adj. Bogat. [Derivat: *bogätsil'ă* f. *Junili cu feata tricură veacu cu bogätsil'ă* 11/82]. — Din bg. *bogat*.

bogätsil'ă f. v. *bogat*.

Bogoróditsă f. v. *buguruditsă*.

Bója N. loc. (Nânta).

Ból'ea f. Suferință, durere, necaz, păs. Com. G. D. — Din bg. *bolka*.

Bólen adj. (Bulgărișm). *Bolen zdrav nosi* = bolnavul poartă pe cel sănătos 19/72.

Bolován N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Bóreă N. loc. (Oșani). — Din bg. *borika*.

Bordž a. Datorie. [Derivat: *bordžlija* m. = dator, *burdžlija*, *burşlija*. — Din tc. *borğ*, (arom. *borje*).

Bordžlija m. v. *bordž*.

Borè m. Cămin (arom. uğac, partea din afară) ALR. 3866. *Şi ro stu la budžinic*, ib. — Din tc. *bore* cf. *bou'reu*.

Boş (pl. *boaşă*) a. ALR. 4874. *Ca con la cătsq Dömnü di boaşă* 249; *boşu-cucotuluj* = struguri, razachie. Com. I. L.

²Boş (di pin) m. Cetină de brad. ALR. 975.

Bóšnie m. Clin. *Bošnic di cameaşa* (clin la mâneca cămașii), ALR. 3305.

Bótsă n. de fântână (Oșani). [Derivat: (genit.). *Botsăl'a* n. loc. ib.].

Bótsăl'a v. *botsă*.

Bótšvă f. Bute. [Derivat: *butşfăr* (bg. *băčvar*) m. = cel care face putini, butar]. — Din mbg. *bočva* (bg. *băčva*).

Bou m. 1°. Bou. *Dracu al' zisi : « tău bou şărătu la vizui »* (boul tău pestriț il în văzui) 14/3. *Cu boil' nu si tradzi* = nici cu boii nu-l poți mișca 54. *Bou-domnuluij* = taurul lui Dumnezeu. *Bou-dibaltă* = zimbru, bour, ALR. | 2°. (Plur.) Un grup de stele care iese la revărsatul zorilor. *Boil' ies lă darea zor'l*. [Şi: *bău* m. 5/75. Derivat: *boutşue* m. (dim.)]. — Din lat. **bōvus*, -um, (= *bos*), arom. *bou*.

Bouréu (pl. -ur) a. Horn, locul pe unde iese fumul. ALR. 684. Cf. *budženic*. Pentru etim. cf. *bore*, *borè*, (arom. *burie*).

Boutşue m. v. *bou*.

Boz m. Soc. *Boz di iavur* (floare de platan) 4/18. [Derivat: *buzél* (bg. *bozel*, Pančev, 29) m. = soc, flăoare cu fructe negre, cf. *buzea*. *Buzelu mari* 2/X]. — Din bg. *boz*, (arom. *boz*).

2Boz Nume de mahala în Nânta, (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Bóză f. Bragă. [Derivat: *buzădžijă*, (Lumnița) *buzădžoju* m. (tc. *bozaǵy*) bragagiu]. — Din tc. *boza*, (arom. *boză*).

Bra interj. v. *bre*.

Brăcă (pl. *brăts*) f. Baltă mică, băltac. *Ştiucni᷑ cu pitşoru ăn brăcă* (mă înfundai cu piciorul în baltă). Com. I. L. — Derivat din *bară*?

Brăcăzum a. Brăcinar, cingătoare de izmene. *La scosi prăcăzumu* 2/28. — Din gr. *μπρακαζούνι*, (arom. *părcăzone*).

Brad m. Brad (numai în) *Bradzidit-şireş* n. loc. (Lugunța), *Curudibrad* n. loc. (Huma), *Brădét* ib. — Cf. alb. *bres*, (arom. *brad*).

Brădăvitsă f. Negel; pecingine. Se zice și 1 ișă. ALR. 1654. [Și: **brăduvitsă** f.]. — Din bg. *bradavica*.

Brădét v. *brad*.

Brăduvitsă f. v. *brădăvitsă*.

Brávdă f. Bardă dogărească. [Și: **brávdă** f. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53)]. Com. H. I. — Din bg. *bradva*.

Brână f. Brană (pentru strângerea pailor). Com. H. I. — Din sl. *brana*.

Brântşél m. v. *cloput*.

Brăşlean m. Fel de arbore cu flori vinete și mici ca cireșele; se aseamănă cu liliacul. *Ună veaică di brăşlean* ăngrupată ăn pimint

si catsă (o ramură de brășlean...). Com. G. D. | Iederă. Com. T. P. — Din bg. *brăšjan*.

Brăsnés vb. IV. Dau fuga, mă reped. Com. T. P. [Și: *bărsnés* vb. IV]. — Din mbg. *părsnah*, (aor. dela *părskam*), cu trecerea lui *p* în *b* neclă *ă*.

Brats a. Braț; cât poate cineva cuprinde cu brațul. *Un brats di corts* 18/56. *Bratse* n. loc. (Huma). [Derivat: *brătsișor* m. (dim.)]. — Din lat. *brachium*, (arom. *brats*).

Brătšeă f. Zbârcitură. C m. N. T. — Din bg. *brăčka*.

Brătsișor m. v. *braț*.

Brávdă f. v. *bradvă*.

Brázdă f. Brazdă. *Şi brazda ti poartă* 904, cf. 8/VII. [Derivat: *brăzdés* vb. IV. = trag braze de. Com. G. D.]. — Din paleosl. *brazda*, (arom. *brazdă*).

Bre interj. Bre cf. 13/15, 11/65. [Și: *bra* cf. 2/54; *bri* interj., cf. 2/20, 2/25]. — Pentru etim. cf. Capidan, *Aromâni*, 511.

Breág a. Suiș, deal. *Bătù pri un breg mari* (dete peste un suiș...). 10/1, cf. 11/1, 857. | Mindir, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 43). [Și: *breg* a.]. — Din bg. *brég*.

Breăst m. Ulm. *Să ti duts pri tsela brëstu*, 5/17. *Vrău breastuluj* 19/41, cf. 2/17, 17/41. — Din bg. *brëst*.

Breáz, -ă adj. Breaz, băltat, cărunți, ALR. 12. *Ăn am un boz breaz* *59. [Derivat: *Breáznie*

n. loc. (Huma). Com. T. P.]. — Din bg. *brěz*.

Břęg a. v. *breag*.

Břest a. v. *breast*.

Bri interj. v. *bre*.

Britš a. Briciu. *Un chiaptin și un britš*, 5/64, cf. *7, *6, *8. *Pri britš calcă* se zice pentru unul îmbrăcat bine, ferches, cochet 56. [Derivat: *britšes* vb. IV. = bărbieresc]. — Din bg. *brič*.

Britšes IV. v. *britš*.

Brivinée m. Berneveci. [Şi: *bruvinée*, *birnivée*, *binivrée*, *bärnävée*]. — Din mbg. *benevrek*, (arom. *binnrets*).

Broáscă f. Broască ţestoasă, cf. *37. — Din lat. **brōsca*, -am, (arom. *broască*).

Broátăc m. v. *broatic*.

Broátie m. Brotăcel. Copil mic. [Şi: *broátăc* m.]. — Din lat. **brōtīcus*, -um, (arom. *broatic*).

Brombés vb. IV. (la cusut) în-doiu de două ori, îndupăcesc ALR. 5768.

Brąn a. Brâu. *Un cutsităş än brąn* 4/85 cf. *18, 23/39, (arom. *bärnu*).

Brąnă f. Bârnă. [Şi: *bron* a.]. Com. T. P. — Din bg. *brävno*.

Brąnză f. (Lugunța, Oșani; în celealte comune: c a ş). Brânză. *Săptămona di brąnză* s. *prisir-nitsa*, (în Liumnița) *sirnitsa*. *Brąnză tumnatică*, (arom. *caš tunărets*).

Bruáslea f. Barba ursului. ALR. 1952.

Brúcă f. Puşche, bubă pe limbă.

Bruca pri limbă (blestem), ALR. 2116. *Ats işq una brucă la zeaist*, ib. 3030.

Brujnitsă f. Mătăni. *Una zăghijă di brujnitsă* (o pereche de mătăni) 5/78. — Din bg. *brojnica*.

Brúmă f. Brumă. *Niști uor brumă cadi și lă Avgust* (cade bruma și în August), Com. I. L. [Derivate: *brumós*, -ă adj. *ambrúm* vb. I = (despre o) mă îmbolnăvesc păscând iarbă brumată. Com. I. L.]. — Din lat. *brūma*, -am, (arom. *brumă*).

Brumós, -ă adj. v. *brumă*.

Brust v. *bruz*.

Brusác m. v. *brusnac*.

Bruşlija m. v. *bordž*.

Brusnác m. Pădure mică de pini; locul unde a fost odată pădure de pini. [Şi: *brusác* m.]. Com. T. P. — Din bg. *brusnik*.

Bruvinée m. v. *brivinec*.

Bruz (pl. -*yr*) f. Gresie pentru ascuțit coasa, ALR. 941, cf. 5027. [Şi: *brus* f.].

Buăjés vb. IV. a. Trag cu o armă, bat. Com. GH. T. *buijes*, cf. *bunăies*.

Buău m. v. *boğ*.

Búbă f. Gândac de mătase. [Derivate: *bubár* m. = cresător de gândaci de mătase; *bubál'că* f. = gândacul care trăiește mai mult în bălegare. Com. I. L. *Flo una bubal'că* 15/51: *bubal'ca-domnuluj* = boul lui Dumnezeu, cf. *vaca - domnuluj*; *bu-*

bulieă f., **bubuligă** f. = bumbăr-di-baligă]. Com. C. I. — Din mbg. *buba*, (arom. *buba*).

Bubál'că } v. *bubă*.
Bubár m. }

Bubréé m. v. *bubric*.

Búbrie m. (In Oşani) Rinichi. [Şi: **bubréé**, **buburée** m.]. — Din mbg. *bubrek*, (arom. *buburec*, răr *arnicl'u*).

Bubulică } f. v. *bubă*.
Bubuligă }

Bubulitsă (neagră) Gârgăriță de pâne. (Calandra granaria L.), ALR. 6548. — Din *bubă*.

Buburée m. v. *bubric*.

Bubutés vb. IV. Bubuiu ALR. 4418, urlu. Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): **zăbubutés** vb. IV. = încep să bubuiu, să urlu. *Ca zăbutit-aş, la fat-aş tănuşă* 14/61]. — Onomatopee.

Búca f. (La moară). Scoc, lăptoc, uluc. *Al slumin sacu dn bucă* (îi dete drumul sacului în scoc), 4/69, cf. 22/41, cf. 5/II. — Din lat. *bucca*, -am, (a om. *bucă*).

Bucăjés vb. IV. } v. *bic*.
Bucăiri f. }

Búclă f. Vas de lemn în care ciobanii își poartă apa de băut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [D i n u t i v: *buclé*, m., *buclitsă* f.]. Cuvântul există la greci *μικρόν λα*, la alb. *buklji*, la bulg. *bukli*, la arom. *buclă*; pentru etim. cf. Capidan, *Rom. Nom.* 173.

Buel'itsă f. } v. *buclă*.
Buel'ie m. }

Bucqî (pl.) Piedecă de fier la cai. Com. G. D. — Din bg. *bukaj*, tc.

Búcur vb. (refl.) Mă bucur. *Laldi mūmă-sa si bucurără mult*, 22/73. [Derivate: *bucuros*, -oasă (*bucurăs*) adj. = bucurios. *Tuntsea bucurăs fitšuăru s-dusi căsă*, 22/73, cf. 15/11, 9/44, 6/73; *bucuril'ă* f. = bucurie. *Multă bucuril'ă* 14/51, cf. 566. Compus: (cu pref.) *zăbúcur* (ză + bucur) = încep să mă bucur, mă bucur. *Tuntse cu un mi zăbucuraş* 20/9, cf. 9/57]. — Cf. alb *lukur* «frumos».

Bucuril'ă f.
Bucurós, -oasă adj. } v. *bucur*.
Bucurăs, -oasă adj. }

Bucuvál'că f. Bățul cu care se bate laptele încheiat. Com. G. D. *Si u tăucneş cu ună bucuval'că* 8/50. — Cuvântul arată apropiere cu alb. *bukuvaljë*, arom. *bucuvală*, însă se depărtează ca înțeles. Din contră, mbg. *bärkalo* (dela *bärkam* « mestec ») « bățul cu care se amestecă ceva » se depărtează ca formă. Vezi și *b u r v a l' că*.

Bud m. Floare galbenă cu miros plăcut. *Budu-i galbin și miruseaști ubav*. Com. I. L. [Derivate: *budimeáncă*, *budumeáncă* f.=id.; *budláncă* f. = plantă ierboasă care se agăță ușor ca iedera. Com. T. C. *Si leai ună budlancă* 2/70]. Cuvântul există și în mbg. *bud*, *budiměnka*, id.

Budăjés vb. IV. } v. *budnes*.
Budăindăra adv. }

Budalà adj. Nărod, prost. *Mai bun dușman itru, di cöt prijatil budalq* (mai bine vrășmaș şiret, decât prieten prost). *Mi flai ăn budulai*, 58, cf. 37. [Şi: *budalq*, *budulà*, *budălă* adj. Derivat: *budălc* a. = prostie, nerozie]. — Din tc. *budala*.

Budălă }
Budalq } adj. v. *budala*.
Budălc

Budimeáncă f. v. *bud*.

Budír m. Vas pentru apă de băut, ALR. 3964. — Din bg. *potir*.

Budláncă f. v. *bud*.

Budnés vb. IV. Imping un cal ca să pornească; (despre cal) pornesc, o iau la fugă; plec, mă iau după cineva, pornesc. *L-ąncalicq calu di budnì di cola* (încalecă calul și porni de acolo) 13/80. *Si budnì si iei dupu tșitșă-sa* (porni și el după unchiu-său). [Şi: *budăjés* vb. IV. = (despre cal) alerg. *Calu cătsq si budăjască*. Derivat: *budăíri* f. alergare; *budăindăra* adv. = alergând, în fuga mare. *iei fuzl budăindăra* 6/80]. — Din bg. *boda*.

Budulà adj. v. *budalà*.

Budumeáncă f. v. *budimeancă*.

Buduváchi n. loc. (Oşani).

Buduvláchi în *Ropa-di-Budu-vlachi* n. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 22).

Budžáe m. Partea din dreapta și stânga căminului; partea din

față se cheamă: *curu foculuji*. *Iel șazù la curu-foculuji pri gol loc, ară iel' la pușiră ăn budžac* 16/56. *Culcă-ti ăn budžac* 5/33. — Din tc. *buğac*.

Budžaníc }
Budženíc } m. v. *badžd*.
Budžiníc

Buf *Bufnită*. *Ropa-bufuluji* n. loc. Păr (mai ales când este zbârlit ca al bufniței). *Bufu ăñ la nălbì* (îmi albi părul) 960. (Lugunța). [Derivat: *búfeä* f. = moț. *Ari ună bufcă ăn vrău di cap*. Com. I. L. | Nume de floare, id.; *búfnitsă* f. = bufniță. Com. G. D.]. — Din lat. *bufo*, (arom. *buf*).

Búfeä v. *buf*.

Bufnés vb. IV. (despre lapte). Dau în foc. *Laptili bufnęaṣti*. ALR. 3884. — Din mbg. *bufam*, (bg. *buham*).

Búfnitsă f. v. *buf*.

Bugár m. Bulgar 151. [Derivat: *bugărés*, -ească, adj. = bulgăresc; *bugäreaṣti* adv. = bulgărește, cf. slăneastă; *Bugărija* f. = Bulgaria. Compus: *răzbugărés*, vb. = amestec. *Uajă răzbugărită* = oaie amestecată (ca rasă). Com. T. P.]. — Din mbg. *bugari* (plur. lui *bugarin* « Bulgar »), (arom. *vurgăr*, gr.).

Bugäreaṣti adv.

Bugărés, -ească adj. } v. *bugar*.
Bugărija f.

Buglés vb. IV.? *Sfaca zuuă căti uneatsi bubi avem di bugliri*, B. 6.

Bugurúditsă f. Maica Domnului. *Buguruditsa cadi pri 15 di Avgust.* [Şi : bogoróditsă, băgăróditsá (cf. m e s) f.]. — Din sl. *bogorodica*.

Buijă f. Vopsea, coloare. *Măntreà care ăi mărghit di bujaya vinătă* (se uita cine este întins (murdărit) cu vopsea vânătă). 32/65. [Derivat: *bujadžijă* m. vopsitor, boia-giu. Com. T. P.]. — Din tc. *boja*, (arom. *boie*).

Bujadžijă f. v. *bujă*.

Bujidés vb. IV, Vopsesc, fac ouă roșii, ALR. 5786. — Din *bujă*.

Bujés vb. IV. Trag cu o armă în cineva, lovesc, bat. *Îşoră niştii fur și cătsară si na bujască și mul' ts oamiū tăltşoră* (...și începură să tragă în noi și mulți oameni ucisera) 19/93. (Refl.) Mă lupt. *Toată zuua si buiră* (luptară). — Din bg. *buham* «l vesc» s. *boi* «lovitură, luptă», cf. b u ă j e s, b u n ă j e s.

Bujmătășot, -ă adj. Buimăcit. *Ra ca bujmătășot di mult drum tse vea fat.* Com. I. L.

Buirdisés vb. IV. v. *buirum*.

Bújurum interj. (turcism). Poftim, poftiți. *Bújurum ! zisi tsela tse vigl'ă* (poftiți ! zise cela ce păzea) 18/42. [Derivat: *buirdisés* vb. IV, poftesc]. — Din tc. pop. *buirum*.

Bujâneă f. Un fel de plantă. (arom. *pirpirună*). Com. H. I. — Din bg. *božanka*.

Bujür m. v. *băjur*.

Búl'ea f. Brobădă, ștergar, văl. *Ay tură bul'ca din cap.* *Bul'ca*

albă 4/91, cf. 5/91, B. 5. — Din mbg. *bulka*.

Búlgur Grâu bătut bine, ca să-i iașă coaja; după aceea se fierbe și se mănâncă. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 43). — Din bg. *bulgur*, (tc.).

Buluván n. loc. (Oșani). *Pri buluvań* id. (Nânta). Com. H. I. [Şi : *bulván* (pl. -voň) = bolovan. *Lăngă niştii bulvoń* 1/53]. — Din mbg. *bolvan*.

Bulván v. *buluván*.

Bumbábé a. Bumbac. *Culcă-ti tseastă seară än bumbac.* 8/33, cf. 9, 59. [Derivat: *bumbăchísti* n. loc. (Huma). Com. T. P. *bumbătsină* id. (Cupa). Com. N. P.]. — Din mbg. *bumbak*, (arom. *bumbak'e*).

Bumbăchísti v. *bumbac*.

Búmbăr (Oșani) Gândac, bombar, (la albine) trântor. *Bumbăr-veardi* m. (Liumnița) cărăbuș, Illeana. Com. P. M. *bumbăr-di-baligă* m. (Liumnița) grângoașă id. — Din bg. *bumbar*, (arom. *bumbar*).

Bumbătsină f. v. *bumbac*.

Bun, -ă adj. 1⁰. Bun (cu acest înțeles, mai des u b a v). *Tsesla fitșoru si dărq än ună rübă mult bună* (se îmbracă într'un costum foarte bun) 43/2. *Să-ñ facă Petra bună* (să-mi îmbuneze pe Petra) 6/VII. *Bună zuuă nu vizură* 1/14. | 2⁰. adv. Bine. *Di jundi raų fucaraị, junsiră... tšurbadžii și tucu bun tricură* 19/7. *Bun vez, că nu*

ieş bureati si prijeş (vezi bine, că nu ești burete să răsari a doua oară) 595. *Bun la ndireasi* 407, cf. 247, 4/4, 2/28, etc. *Di bun mai bun* = foarte bine, excelent. *Cum tricuș?* — *di bun mai bun tricui* 11/2. *Cal'i raų di buń mai buń* (caii erau foarte bine, excelenți) 7/2. [Şi: s u b s t. bun a. = bine; búnă f. *Nu-i pri buna* = nu este dispus. *Tsiştă ɻamiň nu ra pri buna* (n'au gânduri, intențiuni bune). *D e r i v a t e:* *bunătăti* f. = bunătate; *bunil'ă* f. = bunătate. (Negativul) *nibún*, -ă (mai rar r o ȳ) adj. = rău. *Io ats feş bun, tu şă nibun să-ń fats* (eu îți făcui bine, iar tu să-mi faci rău) 3/12, cf. 10/38. *La nibun ɻturno* = s'a agravat [boala] 485; *nibunil'ă* f. = răutate, în spec. eufemism pentru strigoiu. *Ştià un cunăc jundi şădea ună nibunil'ă* (cunoștea un palat unde ședea un strigoiu, cf. *tšără-vină*) 10/10. *Murāru ca si spărù s-nu iijă vrină nibunil'ă* (se sperie să nu fie vreun strigoiu) 24/41; *ambunătătsqs* vb. IV. = îmbunătătesc. Com. G. D., C o m p u s e : (cu pref.) *năbunés* (nă + bun) vb. IV. = fac să fie bun, mângâiu. *La năbuneaşti si ql' zitsi* 6/26; *ză-bún*, -ă (ză + bun) adj. = bine. *Printru tsină... aji mult... zăbun* (înainte de cină este foarte bine) 6/XI]. — Din lat. *bonus*, -a, -um, (arom. *bun*).

Búnă adj. v. *bun*.

Bunăjés vb. IV. Trag cu pușca. *Dupu tsi fuži l'epurlí, çot ver bunăjă.* — Din bg. *buhnah*, cf. b u ă i e s. **Bunár** m. Puț. *Tureşti ună mutşcată di carni ăn bunár* (aruncă o bucata de carne în puț) 37/2. *Deadiră di un bunar* 5/51, cf. 2/73, 28/68, 2/74, etc. *Bunaru-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. *Bunaru-Neamtsălă* n. loc. (Oşani). [D e r i v a t : *bunărdžqı* (tc. bunargy) m. = lucrător de puțuri]. — Din tc. *bunar*.

Bunărdžqı m. v. *bunar*.

Bunătăti f. v. *bun*.

Bunélă f. Furculiță. [Şi: *bănelă* f. ALR. 3975]. — Din bg. *bunela*.

Bunil'ă f. v. *bun*.

Búră f. Val de apă, torrent mare. *Că vinì bura, la sărì fitşoru la marzini* (... venind val de apă, îl împinge pe băiat la margine) 5/23 cf. 8/27. — Din bg. *bura*.

Burbúză f. Nevăstuică. Com. P. M. (Liumnița, încolo n i v i s t u l' c ă). Pentru etim. cf. alb. *bukljězě*, id.

Burdžlıja m. v. *bordž*.

Bureáti m. Ciupercă, mănatărcă. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Burets ăn torbă* (n'a făcut nimic). *Bureati-dultsi* = burete dulce. *Bureati-bălos* = burete-bălos, burete cu gust plăcut. Com. I. L. *Bureati-di-casă* s. *Bureati-di-zimnitsă* = ciupercă mare care crește prin

locurile umede. *Bureati-di-iască* = burete de iască, babiță. *Bureati-di-arbur* = burete-de-stejar. *Bureati-di-nuc* = burete de iască. *Bureatsil'-uoilor* s., *burets-di-uoilor* = ciuperca bună de mâncat, ALR. 6404. *Buretsil' coñlor* s., *burets-di-coñlor* = ciuperci câinești. *Bureati-lăptos* = burete lăptos. *Bureati-pălos* = burete usturos. *Bureati-alb* id. ALR. 6404. *Bureati-roșu* = ciupercă roșie, ib. *Bureati-vinit* = burete vânăt, bun de mâncat. *Bureati-di-lujil'* = ciuperci nebunești. *Burets-di-călincoșil'* = bureți de coloarea rodiei. *Buretsil'-puturoș* = burete puturos, mâncat de muște și de alte insecte. *Burets-zornest*, ALR. 6404. — Din lat. **bolētis*, -em, (arom. *bureate*).

Burghijă f. Şurub. — Din tc. *burgi*, (arom. *burg'ie*).

Burie a. 1⁰. Buric. | 2⁰. Pântece, stomac. *Cu dracu 'n buric amnă* (umblă cu dracul în pântece) n'are intențiuni bune, are gânduri rele 6. *Pri gol buric* = pe nemâncate, cu stomacul gol. | 3⁰. Inimă, minte, gând. *Iel buricu tsirea si-la veadă* (el vroia să le vadă mintea) 23/31. *Al' si lipă la buric* (i s'a lipit de inimă) 8/64, cf. 32/51, 4/56, 613, 751. [Derivat: *burieōs*, -oasă adj. = de inimă, curagios]. — Din lat. *umbilicus*, -um, (arom. *buric*).

Burieōs, -oasă adj. v. *buric*.

Burnés vb. IV. (refl.) Dau să fac ceva, mă năpustesc. *Defu*

burni 23/55. [Şi: *bărnés* vb. IV].

Burqs vb. IV (refl.) Mă lupt (la trântă). *Porcu cu răslănu si burau toată zuşa* 31/39. *Si buroră* 29/39, cf. 19/80, 279. [Derivate: *burări* f. = luptă trântă. *Cal'il si pl'usmiră lă burărea* 13/80. Compuse (cu pref.): *ămburós* (an + buros) (Liumnița), *mburós* id., *zăburqs* (ză + buros) = încep să mă lupt, m'apuc la luptă, la trântă. *Şi si zăburoră cal'il* 7/80; *răzburqs* vb. (după mbg. *războram se*). IV = mă pun strănic pe luptă]. — Din bg. *borja*.

Bursác N. loc. (Nânta).

Bursúe m. Bursuc. Com. I. L.— Din tc. *borsuk*, (arom. *bursuc*).

Burún m. Deal. *Burunu-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P.— Din tc. *burun*.

Burút a. v. *bărnut*.

Buruvál'că f.

Buruvés vb. } v. *burnes*.
Burval'că f.

Burvés vb. IV. Mestec, amestec, (refl.) mă amestec. *Nu-i bun s-ti burveş an domnului lucru* 13/60. *Turim burvindara* (turnăm, amestecând), B. 1, cf. 15. [Şi: *buruvés* vb. IV. Derivate: *burvít*, -ă adj. = amestecat; *burvitúră* f. = amestecătură. *Din tseastă burvitură vem...* *ziian* (din această amestecatură...), B. 5; *burvál'că*, *buruvál'că* f. = lingură mare. *Tsel' frats veau ună buruval'că* 7/66]. — Din bg. *boravja*.

Buş a. Pumn, buş. *Căñ aú dădeà buşlu tru pimint, casa di h'er si dără* 11/67. Cuvântul există și în arom. *buş* (şub), în dacor. *buş*: *Muncit cu buşurile* (Dosoftieui, *Vieťile Sf.*), *buşală, buşitură*; de asemenea în bg. *bušnica* id., în gr. Etimologia nu e clară.

Busil'óe m. Busuioc [Şi: busil'úe m.]. — Din bg. *bosiľok*, (arom. *vásil'ac*).

Busil'úe m. v. *busil'oc*.

Busnés v. *butsnes*.

Bustán m. Pepene verde, cf. l' ubin i t s ā. *La cari tritsea pri cyală, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 11, 12/90. — Din bg. *bostan*.

Butár m. v. *buti*.

Búti f. But de carne. *Ună bûti di cărni* 19/73. — Din mbg. *but*, (arom. *bute*).

²**Búti** f. Bute, butoiu. *Cots-va buts di āpu* 8/74. [Şi: bútin m. = putină pentru lapte bătut. *An butin si bat mătinitsăli*. Com. I. L. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53), **bútim** = butin mai mare.

Lamňa biju un butim plin cu mătinitsă (balaurul bău o putină...) id. Derivate: **butár** m. = butar; **butítšeă** f. (dim.); **butseáúă** (plur. *butsél'*) = butoiaș. *An loc di butseauă... coşu di la moară* 6/XVII, cf. *87; **butsilúšeă** f. = fuciul. Com. C. I.]. — Din lat. *büttis, -em*, (arom. *bute*).

Bútim } m. v. *buti*.

Bútin } m. v. *buti*.

Butišnie m. v. *butură*.

Butítšeă f. v. *buti*.

Butşálă f. v. *butşos*.

Bútšám } m. v. *butşum*.

Bútšan } m. v. *butşum*.

Butšáva N. loc. (Barovița).

Butşehijă f. Fierestrău, ALR. 1828. — Din tc. *bički*.

Butseáúă f. } v. *buti*

Butsilúšeă f. } v. *buti*

Butšimigă f. v. *butşumigă*.

Butsmán m. Ciorchin. *Una tip-siňă plină di butsmani* (în text greşit: *butmanı*) 10/56. *Mâncăj doj butsmań di uşa* (mâncai doi ciorchini de strugure). Com. I. L. - Cf. bg. *buca*.

Butsnés vb. IV. Impung, întep, mișc, cf. a n t s a p. *Io cu sam zădurmit, tu s-mi butsneş* (eu dacă sunt adormit, tu să mă miști) 5/34. *Nu la butsneà cu acu*, 7/34, cf. 3/69. [Şi: *busnés* vb. IV. ALR. 5663. Derivate: **butsníri** f. = împungere, întepare]. — Din mbg. *butsam*, (arom. *ambuts*).

Butsníri f. v. *butsnes*.

Butşol'ă f. v. *bătşol'ă*.

Butşóniă f. v. *butşos*.

Butşos vb. IV. Vâjăiu (vorbind de vânt), urlu. *Uzq jundi butşeaştici vint* 13/51. [Derivate: **butşálă** (mbg. *bučilo*) = bucium, hang. Com. G. D., **butşónă** f. id.]. — Din bg. *buča*.

Bútšum m. Buştean. *Un butşum* 8/16. *Lq un butşum* 15/87. [Şi: **bútšám** m. = instrument cu care se scarmăna lâna. *Butşamu ari doj*

chiaptiň cu cari si trupeaşti lona ; bútšän m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.J. — (arom. bućum).

Butšumígă f. Buciniş. Butšumiga miruseaşti ubăv și creaşti pri locur căpinoasi. Com. I. L. [Şi : butšunigă f.]

Bútură f. Boală la cai și la animale mari. [Derivat: buturnie, butirnie m. id. Com. T. P. buturáchi m. = Bubă rea. *Răslă-nitsa veă un buturáchi și buturăchiu fu qantsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturáchi } m. v. *butură*.
Buturnie } m. v. *butură*.

²**Buturnie** m. Buturugă. Canticătatea cât începe într'o mâna, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeași tulpină *butur* ca în *buturugă*.

Búză f. Buză. [Derivat: *buzqs* vb. IV. = mă busumflu. Compus: (cu pref). *năbuzqs* (na + *buzqs*) refl. = mă busumflu. *Tsi şati năbuzoş* (ce te-ai umflat aşa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buză*, (arom. *budză*).

Buzădžijă m. } v. *boză*.
Buzădžijă m. }

Buzdugán a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan*.

Buzeáj m. v. *buzeal'*.

Buzeál' m. Un fel de plantă care crește, câte odată, înaltă cât

un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund și mic. [Şi : *buzeaj* m.]. — Din bg. *bozëi*.

Buzél m. v. *boz*.

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieş bun să nu ti buzmunez* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză*?

Buzqs vb. IV. v. *buză*.

C

Ca conj. 1⁰. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzq jundi butšeaşti ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotşină rănit*, 148, cf. 4/24. | 2⁰. Când. *Ca-l'-tsi stimni* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vină bură...* 5/23. *Cmo ca ąmbătăriň* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3⁰. După ce (de cele mai multe ori înlocuiește construcția participiului prez.). *Şi ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4⁰. (rar) Câte. *Fitşoril' ruptsiră ca una mără, ątsi aş dusiră pri pulată* (Băieții rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Şi : eă (s. eş)]. | Compuse: *eacum* conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum ăi tseastă chioşă*. *eacqn* = ca și cum, ca și când. *Cacqn mo la ved.* (Ad. 2⁰) *eări* (*cări*) adv. = când (mai rar cu înțelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziție și însemnare, este identic cu arom. « cara » cu înțelesul de « dacă » și

mai rar, « când ». Citatele de mai sus se pot traduce în arom.: « Seara cara (s. di cara) s-ti badz... » « Cara s-vrej s-fudz ». — Din lat. *quam*, (arom. *ca*).

Că } conj. v. *ca*.
Că }

²**Că** conj. Că, căci, pentru că, fiindcă, de oarece. *Nu ti pot scundi, că la iel miruseaști la bătizat uom* (nu te pot ascunde, fiindcă lui îi miroase a om botezat) 8/80. *Să nu ti pucats ănsus, că să-ts cadă spin* 5/30. — Din lat. **qua* (<*quia*), arom. *că*.

Căbajtlíja adj. v. *căbăt*.

Căbăt a. Vină. *Tse căbati ăń ari darată* 24/68. [Şi : *căbăte*, *căbăti* f.] Derivate: *căbătlíja* *căbajtlíja*. — Din tc. *kabahat*, (arom. *căbiete*).

Căbăte }
Căbăti } v. *căbăt*.
Căbătlíja

Cabil adv. v. *cabul*.

Cabúl adj. Primit, iertat. *Aj, moj ăń its căbul, l'irtat căbatea* (ai, acum, vă primesc, vă iert vina) 1/68. [Şi : *eabil* = posibil. *Nu-i cabil* = nu-i cu putință. Derivate: *căbuldisés* vb. IV. = primesc. *Tse vini dă la Domnu, căbuldisim*, 208]. — Din tc. *cabul*, (arom. *căbule*, *căbile*).

Căbuldisés vb. IV. v. *cabul*.

... e interj. Tipătul găinii, când vine uliul. ALR. 5702.

²**Cac** vb. I. Cac. *Lu odžă măgăr liri cacă* 7/24, cf. 420. [Deri-

vat: *căcăt* m. = căcat 9/20; *căcătăsos*, -oasă adj. = căcăcios]. — Din lat. *caco*, -are, (arom. *cac*).

Căcă f. (In limbajul copiilor). Tot ce nu-i bun de mâncat. — Din it. *cacca*, (arom. *cacă*). Cu-vântul se găsește în toate limbile balcanice.

Căcărásă f. Coțofană. — Din gr. *καρακάσα* (arom. *caracacsă*, *hărăhastă*, *hărăhacsă*).

Căcăréz vb. I. v. *cătcărez*.

Căcăt m.

Căcătăsos, -oasă adj. } v. *cac*.

CaeQn v. *ca*.

Căcq̄t m. v. *cucot*.

Căcúteă (di căntar) f. Greutatea cântarului ALR. 4279.

Cad vb. II. Cad. *Să nu ti pucats ănsus, ca să-ts cadă spin* ăń *yocl'i* 5/30, cf. 6/5, cf. 27/2. *Cad* ăń moń = ajung în mânile cuiva. *Ăń căzuş ăń moń, s-ti dar ca di fărtat*. [Derivate: *cădeári* f. = cădere; *căzút*, -ă adj. = căzút (cf. 22/4), (fig.) suferind, bolnav, adică care a căzut, care zace în pat). *Di un an ăń căzut și ancă nu-l treatsi*; *căzut di năfară* = leșinat, căzut în nesimțire, epileptic; *căzătúră* = cădere. *Co mpus*: (cu pref.) *iscăd* vb. II. (după bg. *is-padam*) = scad, sărăcesc 307, ALR. 2355; *iscădeári* f. = scăpătare; *iscăzút*, -ă adj. = scăzut, sărăcit; *iscăzătúră* f. = sărăcire]. — Din lat. *cado*, -*ere, (arom. *cad*).

Cădănușă f. } v. *cădona*.

Cădănușă } v. *cădona*.

Cădeári f. v. *cad.*

Cădeł'ea f. Tort de lână vopsit în roșu. Com. V. J. — Din bg. *kadelja*.

Cadifè f. Catifea. *Să-ń dară fustan di mătasi... prigatś di ca-difē* 10/XVI, cf. 3/XI. — Din tc. *kadife*, (arom. *cădifee*).

Cadija m. (Turcism) Cadiu, judecător turc. Com. T. P. — Din bg. *kadija* (tc. *kady*), arom. *cadî*.

Cadqnă f. Cadâna. *Cadqnă lq ună zaghijă di izmeani, li ampl'ù di pări* 7/35, cf. I., 4/24, 6/35. [Derivat: *cădănușă* f. = nume de pasare cu o « tufcă » la gât; nume de insectă, musculiță. Com. I. L. (cu această din urmă însemnare (Lugunța) și *cădănușă* f.]. — Din tc. *kadyn*.

Cadqr adj. În stare, capabil. *Āj cadqr si facă tot* (este în stare să facă tot). Com. I. L. — Din tc. *kadyr*, (arom. *cadire*).

Cádrú a. Portret, tablou. *Veà băgată la făntăna căti un cadru* 41/65. — Din it. *quadro*, (arom. *cadru*).

Căfál v. *caval*.

Căfărés vb. IV. } v. *cufăres*.

Căfärnítsă f. }

Caféu adv. 1°. Ce fel, ce fel de. *Priyabidi... să vădă cafcu tshireş ari* 4/18. *Cafcu tşoqli tser tu Teghiu?* (ce fel de ghete...) 1/XI. | 2°. Cum.

Şi si fesi... un an cafcu n'ori (și se făcu un han, cum nu există)

4/25. *Vę un cunac cafcu nu vę nitsi un păşă* 1/15. — Din mbg. *kakvo*.

Cafè Cafea. *Saldi trei ser durmi ... trei căfeur biju* 5/IV. [Şi: *cavē a. Beà un cavē*. Derivat: *ca-fedžiă* m. = *cafegiu*]. — Din tc. *kahve*, (arom. *căfee*).

Cafedžiă m. v. *cafe*.

Caféz a. Colivie. *Ampiratu al' feasi un căfez di furlină* (ii făcu o colivie de aur) 6/49, cf. 8/39. — Din tc. *kafes*, (arom. *căfase*).

Căfoári f. v. *cufăres*.

Caft vb. I. Caut. *Tse mul'are caftsă bre?* 11/65. [Derivat: *căftări* f. = căutare]. — Din lat. **cavito*, -are, (arom. *caftu*).

Cájár }

Cájer }

Cájgänă f. Jumări de ouă *Na izgustum cu turtă caldă și cu cai-gänă* 8/69, cf. 439. — Din tc. *kajgana*.

Cáil în expresia *si fatsi di cail* = primește, admite, aprobă. Com. T. P. [Derivat: *cailqe* a. = aprobare, primire]. — Din tc. *kail*, (arom. *căile*).

Cailqe v. *cail*.

Caimáe a. Caimac. — Din tc. *kajmak*, (arom. *caimac*).

Caimăcám, m. Subprefect. — Din tc. *kajmakan*, (arom. *caimăcam*).

Cáir a. Caier. *La pusi cairu pri furcă* (puse caierul pe furcă). [Şi:

(Liumnița) **cájär**, **cájer** a.]. — Din lat. **carium*, (arom. *cair*).

Cájstur m. Denumire pentru bărbat. *Ān am dquā caiſturiſe, doj caſtūr... și doj cucurets*, *11. [Derivat: **cájsturitsă** f. = nume pentru femeie]. — Din bg. *kastor*, *kastorica*.

Cájsturitsă f. v. *caſtūr*.

Cał m. La *ancarcq calu* 2/5. *Iundi sa cal'il* 10/5. *Al' joacă calu* (are trecere, este cu autoritate) 72. [Plur. și *cał*, art. *cał'*. (In Tânărareca) **cáu** m. (art. *caulu*) 15/64, 16/68, 21/65. Derivate: **călăr** m. = mânațor, conducător de cai, ALR. 5486; **eältšqe**, **eältshúc** m. = călușel. Com. G. D.]. — Din lat. *caballus*, -um, (arom. *cal*).

Călaſér m. v. *cărăñfil*.

Călái a. Cositor. *La li stupq urecl'iļi cu călai* (li le astupă urechile cu cositor). — Din tc. *kalaj*, (arom. *călaie*).

Călăigölä m. Căldărar, spoitor, ALR. 4257, cf. 6518. — Din tc. *kalajgi* (arom. *călăigë*).

Călámár a. (pl.—*mør*). Călimări. *Cu călimaru 'n bron și cu tiſteru'n moñ*. Com. I. L. — Din gr. *xaλa-μάρι*, (arom. *călimară*).

Călámí f. pl.—*lqm*. Teavă. *Călo-mli si dară di trăscă* (țevile se fac din trestie). [Derivat: **călámusiri** f. (la țesut) = letcă. (Cf. Căpidan, *Meglenoromâni*, I, 54)]. — Din gr. *xaλάμι*, (arom. *călame*).

Călámusiri f. v. *calami*.

Călár v. *cał*.

²Călár adv. v. *əncălar*.

Călătšeă f. v. *călötſcă*.

Călăuz m. Spion, călăuză. *Că-lăuzu l'a purtă pri urmanu des* (Călăuza îi purta prin pădurea deasă). Com. I. L. — Din tc. *kylavuz*, (arom. *călăuze*).

Călăvítřă f. Cristelnită în care sebotează copii, ALR. 2732. — Din gr. *χολυμπτίθρα* (arom. *culim-biθră*).

Calbalqe a. Calabalâc, multime multă. *La băsearică vea mult călă-băloc զaltär*. Com. I. L. — Din tc. *kalabalyk*, (arom. *călăbălk'e*).

Cale vb. I. 1°. Calc. *Calcă-u* sub *pitšor* (nu deschide vorba). *Calc davija* (mă înfațișez la județ, la tribunal). | 2°. Trec peste, iau rândul altuia. *La călcq frati-su ſ-soră-sa* (a trecut peste frate-său...) 961. [Derivate: **eăleári** f. = călcare; **eăleát**, -ă adj. = calcat]. — Din lat. *calco*, -are, (arom. *calcu*).

Căleári f.

Căleát, -ă adj. } v. *calc*.

Căleqń a. 1. Călcăiu. Coltuc de pâine. *Călcqń di plătsintă ili di särlija*. Com. G. D. — Din lat. *calcaneum* (arom. *călcinu*).

Cald, -ă adj. Cald, (fig.) bogat. *Āj cald tsista* 74. *Na izgustum cu turtă caldă* 8/69. [Derivate: (aromânism în Tânărareca): **căldură** f. Com. V. J. cf. căloari, **căldurós**, -ă adj.]. — Din lat. *caldus*, -a, -um, (arom. *caldu*).

Căldărár m. v. *căldari*.

Căldări f. Căldare. *Pusiră căldară pri foc și lară s-la dară băcădarnic* 19/6. *Căti ună căldări* 6/19. [Derivate: căldărăr m. = căldărar; căldărús a., căldăruseă (dim.) f. *Trică popa pri la casă cu căldărușca*]. — Din lat. *caldaria*, -am, (arom. *căldare*).

Căldărmăq f. Caldarăm Com. P. M. — Din tc. *kaldarym*. (arom. *căldărmă*).

Căldărús a. } v. *căldari*.

Căldăruseă f. } v. *căldari*.

Căldură f. } v. *cald*.

Călém m. Corn de vânătoare ALR. 4966. — Din tc. *kalem*.

Călăș, -ă adj. (mai cu deosebire la oii) Oacheș. *Singuru vut tse și-la veă ra ună șaiă călășă* (... era o oacie oacheșă). || (Pentru oameni) Bine făcut, frumos. Com. I. L. [Derivate: călășă f. nume de oacie, capră]. — Din bg. *kaleš*, (arom. *căleșă*, despre oii).

Călășă v. *caleș*.

Călfă m. Calfă. Com. T. P. — Din tc. *calfa*, (arom. *călfă*).

Căli (pl. -l'ur) f. Cale, drum. Com. T. P. — Din lat. *callis*, -em, (arom. *cale*).

Caljáne adj. *prun caljanc*, cf. *prun*.

Căliméra f. (Grecism) Calimera. *Ay sparsiră calimera* (s'a certat).

Călină m. v. *călinca*.

Călinca (pl. -ints și -inchi) f. Rodie. *Am un potă plin di mirdžani*

roși (= călinca) *12. [Derivate: călină m. rodiu. *Sădij un călin* ăn gărdină. Com. I. L.; călineós, -oasă adj. = ca rodia, în forma rodiei]. — Din bg. *kalinka*.

Călineós, -oasă adj. v. *călinca*. **Călindár** m. Calendar, ALR. 2399.

Călisár m. } v. *călieses*.

Călisáreă } v. *călieses*.

Călisés vb. IV. Invit (pe cineva), îl poftesc să vină. [Derivate: călisíri f. invitație; călisít -ă (negativ: nicălisít) -ă adj. = invitat, chemat; călisár m. = (la nuntă), cel care se duce să invite lumea la nuntă, vornicel; călisáreă f.]. — Din mbg. *kalesvam* (<gr.)

Călisíri f. } v. *călieses*.

Călisít, -ă adj. }

Călit, -ă adj. Călit. *Uom călit* (frecat, deprins cu nevoia). *Aj călit la toati* (nu-i pasă de nimic) 77. — Din pal os'. *kaliti*.

Căloári f. Căldură. *Junsiră ăn un comp... ra mult căloari...* (...era multă căldură) 2/73. — Din lat. *calor*, -ōrem, (arom. *căloari și căroare*).

Calqă a. Calapod, bucătă, cf. ALR. 6514. *Leă un călop di săpun* 8/38. | (La fierărie) Praftura. Com. H. I. [Si: caláp. Com. T. P.]. — Din tc. *kalyb*, (arom. *călipe*).

Calqtšeă f. Paloș. *Si-l' tser ună calotșcă* 5/78, cf. 18/8, 31/18. [Si: călătšeă f. *Cogn trăgnă călatșea* 12/24]. — Din bg. *kalăčka*, (arom. *călăččă*).

Calp, -ă adj. Calp, fals. *Calpa pără nu peari* (iarba rea nu pier). [Derivat: călpăzán, -ă] — Din tc. *kalp*, (arom. *calpe*).

Călpărëst adj. pl. (despre oi) Cu urechile lăsate în jos, blegi. Com. T. P. Pentru *clăpărëst* din bg. *klapam*. Cf. și *oklapnuvam* « devin bleg. prăpădit ».

Călpăzán, -ă adj. v. *calp*.

Căltșoc m. }
Căltșuc m. } v. *cał*.

Călúgăr m. Călugăr. [Derivat: *călugăritsă* f. = călugăriță. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigañe) *84]. — Din bg. *kaluger*, (arom. *călugăr*).

Calúp a. v. *calop*.

Cămălătki pl. Panglică îngustă, ALR. 3361. Cf. *tăntelă*.

Cămără f. Dulap făcut în perete. *Ca vină mul'area căsă, vizù an cămară nu-i cătšua* 5/44. | **Cămar** pl. n. loc. (Barovița). — Din bg. *kamara*.

Cămășie m. Biciu. *Al' deadi cotivă cu cămășicu*. Com. I. L. [Si: cămășie, cămășică f. — Din bg. *kamšik*, (arom. *cămășik'e*).

Cămâts pl. (la pescuit) Lemne lungi care servesc la prinsul peștilor.

Cămbánă f. Clopot (la biserică). *Ca zătſuc cămbana, toată bârbătimea si dunq la băsearică* (când a sunat clopotul, toată lumea s'a adunat la biserică). Com. I. L. — Din bg. *kambana* (gr. κάμπανα

<lat. *campana*), (arom. *cîmbane*).

Cămeășă f. Cămașă. *Tsea mul'ari l'i răpi la bârbată-su cămēș* 19/31. *Aş li ştiernu cămeşli ăn coşu...* 22/41, cf. 16/65, 962. [Derivat: **Cămașqtšeă** f. = cămăsuță. Com. I. L.]. — Din lat. *camisia*, -am, (arom. *cămeașă*).

Cămlă f. Cămilă. *Nalt çot una cămilă* (înalt cât o cămilă). [Derivat: **cămilár** m. = cămilar. *Un cămilalar discărcq turlıj turlıj ąntiriur* (un cămilala descărcat tot felul de mărfuri (țesături). Com. I. L.]. — Din bg. *kamila*, (arom. *cămilă*).

Cămilár m. v. *cămilă*.

Cămișqtšeă f. v. *cămeașă*.

Cămpinés, -ă adj. }

Căptișac m. } v. *cəmp*.

Cămpunés, -ă adj. }

Cămșic m. }

Cămșică f. }

Căñ adv. v. *cən*.

Cáñă f. Barză albă.

Cănap v. *cunap*.

Cănată f. Urcior, vas pentru vin. Com. T. P. — Din bg. *kanta*?

Căndil' a. Candelă. *Căndil'u ardi antru somt* (candela arde înaintea icoanei). Com. P. M.

Căndil'-di-gaz = opaiț. Se mai numește și *p o t š d i - g a z*. [Derivat: **căndil'ár** m. = țârcovnic. *Căndil'aru li prinsi căndil'ăli*]. — Din bg. *kandilo*, (arom. *căndilă*).

Căndil'ár m. v. *căndil'*.

Căndisés vb. IV. trans. Induplec, conving pe cineva. *S-ti dut s-aș căndiseș feata*, 3/38. *Și mul'area la candisi* (... îl convinse) 10/85. cf. 6/38, 17/64. | Primesc, consimt (cu acest înțeles și refl.) *Izmichiaru nu si căndisi* 16/4. [Derivate: căndisíri f. = înduplecare, convingere; căndisít, -ă adj. = înduplecat, care consumte. Forma *lăcdăndises* dată de Candrea nu există; ea este pentru *la* (= îl) *căndises* = îl conving]. — Din bg. *kandisvam*, (tc.) cf. gr. *xaritō*, (arom. *căndisescu*).

Căndisíri f. }
Căndisít, -ă adj. } v. *căndises*.

Cândže f. Prăjină de fier în toarsă la un capăt. Com. T. P. — Din tc. *canğe*, (arom. *canğă*).

Cănés vb. IV. Poftesc, îmbiiu. ALR. 435. [Şi: *co m p u s* (cu pref). *pucunés* vb. IV. (bg. *po-kanja:*) *La pucuniș și di măncari și di beari*, ib. 436]. — Din bg. *kanja*.

Cănljă adj. Rău, crunt, săngeros. Com. G. D. — Din tc. *kanli*.

Cănt vb. I. v. *cont*.

Căntár (pl. *-ară*) a. Cântar. *La trasiră cu căntaru* (îl cântăriră). — Din bg. *kantar*.

Căntári f.
Căntát, -ă adj. } v. *cont*.
Căntatqr m. }

Căntătúră f.

Cap a. 1º. Cap. *Tsela șärpi vea șapti capiti* 5/74. Am ună leajcă

cu șapti gauri (= capu) *14. *Tsi ts-ai ligat capu, Toșu* (ce ți-ai legat capul...) 1/IV. *Di cap* = de fiecare, de persoană 105. *Cap di steană* = cap gros 55. *Dar capu* = mă îmbăt 101. *Au scot ăn cap* = o duc la bun sfârșit 102. *Sirbes pri cap* = fac după capul meu, după mintea mea, 100. *Ăn si deadi di cap* = am dat cu capul de perete, 87. *Ăn bat capu di ropă* = mă muncesc cu mintea, 83. *S-rup capitli* = se ceartă, se mânâncă, 84. *Ăn pun capu sub uscat* = mă adăpostesc. | 2º. Şef, căpetenie, fruntaş. *Noj im capitli la cătun*, 964. [Dimitive: *căptșqe*, *căptșue* m. Com. G. D.]. — Din lat. *caput*, (arom. *cap*).

Căpăe a. Capac. *Antro ăn bunar și tsela... ăl' la lășq căpacu*, 6/51, cf. 22/55. *La toati căpac aflenă* = răspunde la toati 108. *Al' pusi căpac* = i-a astupat gura 965. | Căpută la ghete. *Să pun căpacu* (încăputez ghetele), ALR. 3348. | Ochelarii la cal, ALR. 5520. — Din tc. *kapak*, (arom. *căpake*).

Căpătsqnă f. Căpătană de ceapă s. de usturoiu. Com. G. D. [Dimitiv: *căpătsänitșcă* f.]. — Din lat. **capitina*, -am, (arom. *căpătsină*, rar).

Căpelă f. Pălărie. — Din bg. *kapela* (arom. *căpelă* it.).

Căpăstru a. Căpăstru. Com. G. D. — Din lat. *capistrum*, (arom. *căpăstru*).

Căpice m. Monedă de 20 de bani, cf. *piastru*, *gross*. *La mini nu-ń deadiră... vrin căpic*, 6/54. —

Capidán m. Șef de haiduci, de hoți. *Capidanu tuntsja si sculq ăn pitšoari* 8/77, cf. 13/7. — Din mbg. *kapidan*, (arom. *căpidan*, gr.).

Căpină f. Mur spinos, mură. *Io la trag ăn mătasi, iel fuzi ăn căpină*, 82. [Derivat: *căpinós*, -*oasi* adj. = spinos. *Butšumiga creaști pri locur căpinoasi*. Com. I. L.]. — Din bg. *kăpina*, (cf. dacor. *Câmpina*).

Căpinea f. Mură. Cf. *căpină*, — Din bg. *kăpinka*.

Căpinós, -*oasi* adj. v. *căpină*.

Căpisteári f. Căpistere. *Ponea si frimintă ăn căpisteari*. [Şi: eu-pisteári f. ALR. 3981]. — Din lat. **capistēria*, (arom. *căpisteare*).

Căpitoń a. Pernă. *Lăngă căpitoń vizu doqă meari di furlină* 13/77. *L'u pusi la căpitoń* 17/33. *Nu-l' fui căpitoń*, 64. [Şi: *căpitqń*, *eupitqń* a.]. — Din lat. *capitaneum*, (arom. *căpitin*). —

Căpnés vb. IV. Pic, cad jos, (fig.) leșin de râs, 109. — Din bg. *kapnam*, (aor. *kapnah*).

Cápră f. Capră. *Am ună băbă pri iundi treatsi coti un bob al' scapă* (= capra) *15. *Capră-divă* = căprioară .Com. G. D. [Derivat: căprár (lat. *caprarius*) m. = căprar; căprínă (lat. *caprina*) f. = lână de capră. Com. G. D.; căprutínă f. = carne de capră; căprítseă

(dim.)]. — Din lat. *capra*, -*am*, (arom. *capră*).

Caprár m.

Căprină f.

Căprítseă f.

Căprutínă f.

} v. *capră*.

Cáptsă f. Un fel de ciur fără găuri. *S-ts-u dar captă coaja* (o să-Ńi fac pielea ciur), 81.

Căptşqe m.

Căptşuc m.

} v. *cap*.

Căpuşă f. 1. Căpușe. Când căpușa este mai mică, se numește cărtșan. Com. C. I. *Ay cură uaiă di căpuşă*. | Podoabe de argint ce poartă femeile la piept. | Mătăni cu boabele de culoarea cenușie și forma căpușelor, cf. bruinitsă. [Derivat: (Huma) căpuşnits m. pl. = căpsune, fragi, cf. pătărog. Com. T. P.]. — Cf. alb. *kēpushē*.

Căpuşnits m. pl. v. *căpuşă*.

Căpútseă f. Glugă. — Din bg. *kapa*.

Car a. Car. *Bărbătu cu caru si ducă...* 115. | Roabă. Com. C. I. — Din lat. *carrum*, (aom. *car*, *ra*).

Cara-arăp m. Harap-negru cf. răp, răpină. *Vini lănt răp cari aji ra numea Cara-arăp*, 3/80. — Din bg. *kara-arap* (tc.).

Cărăbátseă f. Nume de insectă, cărăbuș, Com. T. P. — Din bg. *karabačka*.

Caraeql (pl. -*oali*). Strajă. — Din tc. *karakol*, cf. cărăuł, (arom. *cărăcole*).

Caradžova n. de ținut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 6).

Cărăghijóz m. Caraghios. Com. T. P. — Din tc. *karagjöz*, (arom. *carag'oze*).

Carajáni N. loc. (Cupa).

Cărălúş m. (Oșani). Scripete, cf. scripeati. [Şi: (Oșani) *cărălúş*, *cărălúş* m., (Huma). *cărălú'* a.]. — Din gr. *xaqovili* (arom. *cărul'*, *cărul*).

Cărămán m. Nume de câine pastoressc. *Şi cărămanu ca la'ncălicq, lă feasi cumati lupu.* — Din tc. *karaman*.

Cărămîlă N. loc. (Huma), Com. T. P.

Cărănfîl' m. Calonfir, garoafă. *Cărănfîl'u no-ari flor, ama mi-* ruseaști ubăv. [Şi: călafér m. (Liumnița). Com. P. M., din mbg. *kalofer*]. — Din bg. *karanfil*, (arom. *cărănfile*).

Cărăntijă f. (pl. *cărăntijili* di porc) = măruntaie). ALR. 751.

Cărár (în expresiunea) *un-cărăr* (într'una, mereu). *Tsăpă un cărar*, 3/78, cf. 11/35, 25/41. — Din tc. *karar*, (arom. *cărare*).

Cărăul m. Sentinelă, gardă de noapte. Com. T. P. — Din tc. *karaul*, cf. *caracol*, (arom. *cărăule*).

Cărăuš N. loc. între Oșani și Birislav. Com. GH. T.

Cărbuñár m. } v. *cărbuni*.

Cărbunáreă f. } v. *cărbuni*.

Cărbúni m. Cărbune. *Tse cărbuni*

çanvâlit-äj (ce cărbune înelit este) 110, cf. 932. [Derivate: (Târnareca) **cărbunár** (lat. *carbonarius*) m.= cărbunar; **cărbunáreă** f. = cărbunăreasă, ALR. 6507]. — Din lat. *carbo*, -ōnem, (arom. *cărbune*).

Cărcăjés vb. IV. Croncănesc. — Din bg. *kräkam*.

Căreatş adv. Pe spinare, pe spate. *La laj än cărcatş, la laj än tüş*, 966. — Din mbg. *gärkač*, (arom. *ngärcač*).

Cărcătşenés, -ă adj. (despre oi) Mare cu lâna lungă și aspră. Com. G. D. — Din *Cărăcăcan* (pentru *Sărăcăcan*, numele unei populațiuni aromânești grecizate, cf. Capidan, *Aromâni*, 14).

Cărelqe m. Monedă turcească de 40 de parale. Cf. căpic, gros. Com. G. D. — Din tc. *kyrklyk*.

Cărcónďă f. Poreclă pentru orice femeie rea, cf. neagără, tăncorcă. Com. I. G., stafie. Din bg. *kărkondžul*, cf. G. Meyer, Etym. Wb. d. alb. Spr. 179.

Cărd a. Cărd. *Cărdur di үоzi* 2/56. [Şi: erăd. Derivate: *cărdár* m.=sâmbraş ALR. 1793; *cărdáreă* f. (dim.)]. — Din bg. *kärd*.

Cărdár m. } v. *cărd*.
Cărdáreă f. }

Cărlíjă f. Cuiu. *Lo un tsecan şu cărlíj şu nearsi lă zmeu* 12/68, 22/85, 28/85. | (La războiu) cuiul ce se vâră într'una din găurile

lopăticei, spre a împiedecă sulul de a se da înapoi. Com. H. I. — Din gr. *xaqphi*, (arom. *cărifie*).

Cărgúj m. 1º. Un fel de uliu, cf. s m ā d ž a l' c ā. 2º. Joc copilăresc. Se prind mai mulți copii de haină, formând un sir mare și având un « cap » (= șef), care îi păzește. În urmă vine un *cărgul'* și cere șefului un puiu. Acesta, nevoind să-i dea, *cărgul'-ul* aleargă să prindă unul și aşa continuă mult timp până când îl prinde. Com. I. L. [Si: *cărgul'* m.]. — Din bg. *karaguj* (?)

Cărgúl' m. v. *cărgui*.

Cári pr. Care. *La cari tritseà pri cuola, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 4/80. *Cari-di-cari* = care mai de care. *Cari di cari si dutseù*, 3/4. *Toj cola si ved jo curui mul'ari aù leai* 7/80, cf. 14/65, 31/18, 6/23. [Com p u s: ca-ști = cine știe 12/15]. — Din lat. *caulis*, (arom. *care*).

²Cári } conj. adv. v. *ca*.
Cári } conj. adv. v. *ca*.

Cărlaúš m. v. *cărăluș*.

Cărleájă f. (pl. -lej) Păduche-de-vită, cf. c ā p u š ā, c ā r t ř a n. *Câtranu nu lasă carlejil'* și *proachiă di uo̯i*. Com. I. L. [Der i v a t: *Cărlejál'* = n. de fântână (Oșani), Com. I. L.]. — Din bg. *kărleš*.

Cărleájál' f. v. *cărleajă*.

Cârlig a. Bâtă ciobănească cu un cârlig de lemn la un capăt. *Trumăñ aș purtă su un cărlig.* 12/68. *Tsiala la 'ntinsi cărligu și şarpili*

işò (acela îi întinse cârligul) 1/76, cf. 24/6, (arom. *cărlig*).

Cărlițš m. v. *scărlițš*,

Cărluş m. v. *cărăluș*.

Carmán m. Nume de caine.

Cârmés vb. Dau sare la vite (și în spec. la oi). *Li cărmì uo̯ili* (le-a dat sare oilor). [Si: *crămés* vb. IV = cărmesc vitele s. oile. Com. I. L. Der i v a t: *cărmila* (bg. *kärmilo*); *cărmili* (pl.) = pietrele pe care se pune sarea pentru oi, cf. s ā r q ñ, id.]. — Din bg. *kärmja*.

Cărmilă f. } v. *cărmes*.

Cărmili pl. }

Cărminát, -ă adj. Scărmănat.

Lonă cărminată (în text greșit: *carmină*) 9/57. — Pentru *scărmintat*?

Cárni f. Carne. *La mini nu-ñ deadiră nineac carni* 6/54. *Tsę carni si fe̯esi ună goscă* 37/2, cf. 21/16, 10/50. [Der i v a t: *čärnár* n. loc. (Nânta); *cärnós*, -ă adj. = cărnos]. — Din lat. *caro, carnem*, (arom. *carne*).

Cärnár m. v. *carne*.

Cärnát m. Cârnat. *La noj gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. *Cqn si meargă cărmats cu căigăndă* (când va ploua cârnați cu jumări de ouă), 439. — Din lat. **carnarius*, -um. **Cärnós**, -ă adj. v. carne.

Cärótſă f. Căruță. Com. G. D.

[Si: *cärútsă* f. Com. T. P.]. — Din gr. *xaqótoa*.

Cărpălög (pl. -loz) a. Un fel de lopată de lemn cu dinți. *Si-l'*

dai cu tsista cărpălogu una 3/50.
Cărpălogzili și lupatili si dară ăn
Cojuc. Com. I. L.

Cărpătă m. v. *cărpes*.

Cărpés vb. IV. v. *cörpă*.

Cárpi f. Plantă cu flori albe.
 Com. T. P. — Din bg. *karp*.

Cárpini m. Carpen. ALR. 1920.

Carpingros = n. loc. (Lugunța).
 [Derivat: *căpinitsă* f. = ciomag din lemn de carpen. Com. G. D.]. — Din lat. *carpinus*, -um, (arom. *carpin*).

Căpinitsă f. v. *carpini*.

Cărpíri f.
Cărpít, -ă adj. } v. *cărpes*.

Cărpulín f. (plur.) v. *cörpă*.

Carși adv. Vis-à-vis, în față. *Căsa lor* *ra carși cu căsa la un birbér* 3/38.
 [Derivat: *earşılıq* a. = răspuns. *Con vizù că feata nu da carşılıq* 11/46]. — Din tc. *karşı*, *karşılık*.

Carşılıq a. v. *carşi*,

Cărşútă f. v. *curjută*.

Cártă (di vin) f. Ploscă, ALR. 3955. — Din bg. *karta*.

Cărtál m. Șoim, vultur, cf. văltur. *Con si facă cărtalu «crac», si-l' dai carni* 19/73. *Dară cum al' gri cartașlu* 15/66, cf. 13/66, 21/73. — Din bg. *kartal*.

Cărtășină f. v. *cărtitšonă*.

Cárti f. 1⁰. Hârtie. *Leasi di tel' stîrnuti cu carti* (lese de sărmă asternute cu hârtie), B. 3. | 2⁰. Scri-soare. *Al' vini ună carti la զմպիրատու* (ii veni o scrisoare) 8/48.

Să-ts dar ună carti 6/85, cf. 5/55. | 3⁰. Carte. *La flără [fitșoru] ăn furnă și cu un brats di cărti* 18/56. *Un cămp alb cu oi negre* (= carteală) *16. [Pl. cărti = stomacul, ghemul la vite; despărțitura stomacului. Diminutiv: *eărtitšeă*]. — Din lat. *charta*, -am, (arom. *carte*).

Cărtitšeă f. v. *carti*.

Cartitšnă f. v. *cărtitšonă*.

Cartitšonă f. Cărtiță. *Cărtitšona ari mutsca că di porc* (cărtiță are botul ca de porc). [Şi: *cărtătășonă* f.]. — Derivat din bg. *kärtica* și *kärticina*.

Cărtoápi f. pl. Arbust cu flori albe și cu fructul roșiu în felul călinului. Com. I. L.

Cărtšán m. Căpușă mai mică de coloare roșiu-cafenie; se pune pe boi, capre și chiar oameni. *Cărtšanu ăi măncos di scoatirea con si puni pri uom*. Com. I. L. [Şi: *cărtšen* m. *Trista veâ mul'ts cărtšeň* 1/49]. Este același cu dacor. cărcel cu înțelesul «Hundszecke».

Cărtšún m. v. *crătšun*.

Cărúl' a. v. *cărăluș*.

Cărúş N. loc. (Barovița).

Cărútsă f. v. *cărotsă*.

Caş m. (Liumnița, Cupa, Lugunța, Birislav, Nânta). Brânză. ALR. 5423. [Felurile de brânză: *Caş-bătut* m. = brânză tare. *Caş-dulsti* = caş, ALR. 5423. *Caş-tumnatic* m. = brânză albă, care se prepară toamna din lapte de oi]. — Din lat. *caseus*, (arom. *caş*).

Cásă f. 1°. Casă (de locuit). *Cásă lor ra carşì cu casa la un birbér* 3/38, cf. 11/67, 112, 113, etc. *Casă* n. loc. (Cupa); *Casili-lu-Misi*; *Casa-Petcăldă*; *Casa-Vasilă*; *Casa-Zmeuluj* n. loc. (Oşani). | 2°. Adv. Acasă. *Du-ti cásă, acu tser* (du-te acasă, dacă vrei) 12/2. *Tser să furz cásă, acu tser* (= vrei să pleci acasă) 7/2, cf. 5/64, 2/39, 15/41 etc. | 3°. *Casă* = gaură coasei pe unde intră mânerul Com. C. I. [D i m i n u t i v : cásítșă f. = căsuță. Com.G. D.]. — Din lat. *casa*, -am, (arom. *casă*).

Cásă f. Apă cu făină, un fel de ciulama. *Lisitsa si unsi cu caşă*, 7/30. — Din bg. *kaša*.

Cásăbă f. Oraș. *Si dusi än un cásăbă* (se duse într'un oraș), cf. 10/5. [Şi: *casabă* f. *Flai ună ticfă mări, mari cât ună casabă* 10/5; *cásăbăleán* m. = orășean ALR. 2607]. — Din tc. *kasaba*, (arom. *cásăbă*).

Casabă f. } v. *cásăbă*.

Cásăbăleán m. } v. *cásăbă*.

Casândria N. loc. (Nânta).

Casáp m. Măcelar. *Io la tată-su ram casap*, 12/43. [Derivate: *cásăpnitsă* (bg. *kasapnica*) f. = măcelarie, ALR. 6525]. — Din tc. *kassab*, (arom. *cásap*).

Casc vb. I. Casc. [Postverbial: **cásă** f. = obiceiu la lăsatul secului din postul mare, când se bate alvița și fiecare din meseni cască gura ca să prindă oul sau

alvița legată de sfoară. Com. I. L. Derivate: **cáséári** f. = căscat; **cáséát**, -ă adj. = căscat; **cáséátură** f. = căscare. Compus (cu pref.): **pričásé** (pri-casc) vb. I. = casc mult; **prucásé** (pru + casc) vb. I. = casc. **Pru-cască-la rostu** (cască gura), id.]. — Din lat. **casco*, -are, (arom. *cascu*).

Cásca f. v. *casc*.

Cáséandisés vb. IV. Invidiez. *Cu mi cascăndiseş, culcă-ti şi tu* (dacă mă invidiez, culcă-te și tu). — Din bg. *kaskandisvam* (tc.).

Cáséári f.

Cáséát, -ă } v. *casc*.

Cáséátură

Cáséavál m. 1°. Cașcaval. *Cáséávalu ari mai mult unt di bronză* (cașcavalul are mai mult unt). | 2°. Zăpadă amestecată ca apă, lăpuvită. *Amnă prin cáséavál*. Om molatec. — Din tc. *kaškaval*, (arom. *cáséavál*).

Cásélnitsă f. Omidă. Com. G. D. [Şi: *gásélnitsă* f.]. — Din bg. *găsenica*.

Cásítșă f. v. *casă*.

Cásłă f. Loc de adăpostit vitele pentru iarnă, ALR. 5260. [Şi: *eşlă* f.]. — Din tc. *kašla*, (arom. *cásłă*).

Cásmét a. Noroc. *Işि să-ş la ubidescă cásmetu* (iesi să-și caute norocul) 1/2. [Şi: *cásmjät* a. 1/74. Derivate: *cásmitlijă* m. (tc. *kysmetlij*) = om cu noroc; *nicásmét* a. = nenoroc. Com. T. P.] — Din mbg. *kásmet* (tc.).

Căsmițijă m. v. *căsmet*.

Cășoátsă f. Cășită. N. loc. (Oșani).

Com. I. L.

Cașqtă N. loc. Com. I. L.

Caști pr. v. *cari*.

Căștqń m. Castan. — Din lat.

**castaneus*, -um, (arom. *căstîn*).

Castqńă f. Castană. *Ancărco boj di ȝavur ȝn loc di căștqńă* 2/18. *Nu ieș castqńă di si pucneș* (nu ești castană ca să pleznești) 603. *Căștqń* n. loc. (Cupa). [Derivat: căstăhár m. = vânzător de castane]. — Din lat. *castanea*, -am, (arom. *căstînă*).

Căstrăvets m. v. *crastăvets*.

Căstrés vb. IV. Taiu ramurile tinere la arbori. *Acu căstrim tseaști veits ȝarna ili primăveara* (dacă tăiem aceste ramuri iarna...), B. 9. [Derivat: căstrirí f. = tăiere de ramuri. *Tseastă căstrirí si farsi* ib. 10]. — Din bg. *kastrja*.

Cat (pl. -ur) Cat, etaj. — Din tc. *kat*.

²Cat vb. I. 1°. Cat (cu întrebuițare unipers.). *Crielatu cătă si cumpără, nu si vindă* (înțelesul cătă să...) 161. *Cată din jurumint să nu ieș, că nu ti bati bun*, 8/25. | Port grija cuiva, îngrijesc de cineva. *Di multă milă ȝmpirătu la cătă calu* (de mult drag, împăratul însuși îngrijieă de cal), 40/2. *Iă viñ să-n-l'i cats pul'il'*, 6/11. | 2°. Mă uit la cineva, privesc pe cineva. *Noȝ că yom ti cătqm, ară tu criv nă cats* (noi ne uităm la tine ca la

un om, iar tu te uiți la noi strâmb),

117. *Tsista aȝ tâltsq lamňa, lânt itš nu cată* (acesta a omorât balaourul, la altul nu te uita de loc), 11/34. *Ampirătu... l'a cătă di cola* (împăratul îi privea de colo), 18/93. *An cătaȝ* (mi-am dat în cărti). *Nu-l'-tsi cătă bun* (n'are înfățișare bună). | 3°. (refl.). A se uita la cineva spre a face dragoste, a face dragoste, a se ținea cu cineva. *Si mul'ari-sa catsă di-ajili da tseli lucrili la tsela yom tsi si cătă* (cu care făcea dragoste) 31/2, cf. 34/2. *Si cătă cu... feta* (se iubea cu fata) 2/25. [C o m p u s e (cu pref.): zăcăt vb. I. (za + cat) = mă uit puțin. *Cogn si zăcătat-aȝ pristi vali*, 11/61; pucăt (pu + cat) vb. I. = mă uit, caut puțin. *Să nu ti pucats ȝnsuș* (să nu te uiți...) 5/30, cf. 9/31, 10/34, 15/78; zapucăt (za + pu + cat) vb. I. = încep să mă uit puțin; pricăt (pri + cat) vb. I. = am ceva înaintea mea ca model, imit lucrând ceva. *Pricătq di pri niști tsărop cu crivul' tsi* (a imitrat împretilind niște ciorapi cu un fel de brodărie în zig-zag). Com. I. L.; răscăt (răs + cat) vb. I. = mă uit împrejur; răspucăt (răs + pu + cat vb. I. = mă uit din nou la ceva].

— Din lat. *capto*, -are.

Căt pr. v. *căt*.

Cătălin adv. v. *cătălin*.

Cătcăreáză vb. I. (despre găini) cârăește, cotcodăcește (după ce a

ouat). Înainte de ouat: căcă-rează, ALR. 5700. [Şi: căreáză, vb. I.].

Căti (Târnareca). *Cati-seară* (în fiecare seară). *Tu ieş tsel cari nirdzeaj catiseară la feată?* 34/65, cf. 24/64. — Din gr. κάθε, (arom. căde).

Căti pr. Câte. *Căti undă căldari*, 6/19. *Aş ampărtsoră căti* 35 di groş, 6/54. *Uneac-căti-uneac* (puțin câte puțin) cf. 6/19. [Compu se: cătilin adv. încet, încetinel. *Cătilin, cătilin aş lară tsę nibunilă*, 10/10, cf. 9/77, cf. 1/8/80; cătălin adv. *Cătălin, cătălin, lo mul'are si fuzi*, 8/15. cătirqu adv. = repede, tare, sănătos. *Ca trăgnì lăpu mai cătirqu, căzù dn vir*, 8/30]. — Din lat. *cata*, (arom. căti).

Cătilin adv. v. căti.

Cătină f. Ceva mare, mătăhală, Com. T. P.

Cătirqu adv. v. căti.

Cătmădžajeă (pl. -*dgojits*) f. Uliu, ALR. 1050, cf. 5702.

Cătqe m. Ceea ce se mănâncă dimineaţa, la merinde sau la prânz, cu pâine, ca: brânză, ceapă, sare, etc. *Şi tsela tucu scoasi undă şimişă di pojni si cătqc.* — Din tc. *katyk*.

Cătră prep. v. cutru.

Cătrán a. Păcură, cătran. — Din tc. *katran*, (arom. cătrane).

Căts vb. I. 1°. Apuc, m'apuc, încep. *Şi cătsq, la unsi cu găz* (şि se apucă, îl unse cu gaz...), 47/2. *Şi cătsaj si mănănc pojni*

(şि începui...), 9/3. *Ca di buric cătsat* (foarte slab), 65. | 2°. Prind. *Si dusi si catsă peştii* (se duse să prindă peşti), 2/28, 4/13. | 3°. Pun rămăşag, mă prind cu cineva. *An si cătsq furniga cu ursa*, 875, cf. 7/31, 337. | 4°. Mă ţine, mă costă. *Tseştă pulăti, ari cătsat undă mil'ă di liri* (acest palat a costat o mie de lire), 10/29. [Derivate: cătsări f. = luare, prindere. *Aş dusiră la cătsari di per*, 967; cătsát, -ă adj., apucat, prins; *lapti-cătsat* = lapte prins, ALR. 5563; cătsătúră f. = prindere, ceartă (Oşani), cusutură. Compu se (cu pref.): zăcats (ză + cats) vb. I. = încep, prind de ceva, atârn. *Ascheril' zăcatsară si runcă cu tufechilă*, 35/65, cf. 2/25, 7/27. *U scosi sëtra, aş zăcatsq di par* (... o atârnă de par), 12/55; priéats (pri + cats) vb. I. = cuprind cu mâinile, Com. I. L.; priéatsát, -ă adj. = cuprins cu brațele, id]. — Din lat. *ad captio, -are, (arom. acats).

Cătsăe m. Fugar. Com. G. D. — Din tc. *kačak*, (arom. căčac).

Cătsäl m.

Cătsäláe m.

Cătsälüş m.

Cătsälúšeă f.

Cătsämäe m. v. *crătšämac*.

Cătsänás

Cătsäntüe

Cătsári f.

Cătsát, -ă adj.

} v. cătsol.

Cătsătûră f. v. *cats*.

Cătsăuă f. Cătea. *Flă ună cătsayă*, 5/71. *Să-i li dai la cătsayă*, 5/28. — Din lat. *catella*, -am, (arom. *cătsao*).

Cătsijă f. Lopătica cu care se scoate focul din sobă. Com. N. P. — Din gr. *xatoí*, (arom. *cătsiie*).

Cătsilúșeă f.

Cătsql m. Cătel. *Cătsaşa fesi doi cătsol'*, 6/28. *Ăn locu lu măc-somu al' pusi un cătsql*, 2/29. [Şi: cătsăl m. Diminutive: cătsăluş m. = căteluş; Cătsăluşecă, cătsilúşecă f. = cătea, căteluşe. Cătsăluşca si dusi dupu oj, cătsăláce m. = căteluş. Com. G. D.]. — Din lat. *catellus*, -um, (arom. *cătsăl*).

Cătsqn a. (Numai la Huma) Castron de pământ. Com. T. P. [Diminutive: cătsăñáş, cătsăñtšé m.]. — Din lat. *catinus*, -um, (arom. *cătsín*).

Cătsúneă f. Şofranel. *Cătsunchili și gl'itşchili es primăvere*. — Din bg. *kačunka*.

Cătsúuă f. Căciulă. *Cătsuya lu fitşoru mic qanşarată cu furlin*, 3/35, *Ia cătsuya si-u afiş, ia şoc si ti fats* (sau găseşti căciula sau pieri de aici), 4/35, cf. 69, 70, (arom. *căculă*, *căcuuă*).

Cătún a. Cătun, sat, comună. *Cătun turtses*, 2/8. *Tu s-ti duts Tega direp ăn cătun*, 3/X. *Təmpăna si fesi cătunu di el* (tot satul îl vorbeşte), 790. [Derivate: cătunés, -easeă adj. = communal,

sătesc, 45; cătunísti f. = locul unde a existat vreodată un cătun; cătuneán m. = sătean; cătuníšeă f. (dim.)], (arom. *căt-nă*, rar).

Cătuneán m.

Cătunés, -easeă adj.

Cătunísti f.

Cătuníšeă f.

Cău m. v. *cal*.

Căúl a. Prinsoare, rămăşag. *Cats căul* (pun rămăşag). *Ca cătsară căul, zisi deadu*, 7/31. *Si cătsom căul*, 7/56, cf. 2/35. — Din tc. *kaul*, (arom. *căule*).

Căúr m. Ghiaur, necredincios. *Fuji di ua bra cauruli*. Com. I. L. — Din tc. *kaur*, (pentru *gjaur*).

Căúşă f. Capră. Com. T. P.

Căváj interj. Vai. *Căváj di el făchiru* (vai de el sărmanul). [Derivat: căvájnie adj. = sărman, biet. *Las-la căvájinicu că-î duscăpat*, 246]. — Din *ca-vaj*, (arom. *cavaj*).

Căvájnie adj. v. *căvaj*.

Căvál m. Caval. *Văcaru sfireà cu căvalu* (văcaru cântă din caval). [Şi: căfál m. ALR. 4323]. — Din tc. *kaval*.

Căvărdisés vb. IV. (Propriu zis) prăjesc, frig; (fig.) mint, înşel. *Mi cmotsi tsi mintşună să-l' spun, tsi mintşună... să-u căvărdisim* (acum ce minciuni să-i spun, ce minciuni să-i trag), 20/93. — Din bg. *kavardisvam* (tc.).

Căváz (pl. -aj) m. Cavaz, portar, uşier. *Veà căvaj la poartă*, 12/43. — Din tc. *kavas*, (arom. *căvaz*).

Cavè a. v. *cafè*.

Cávgă f. 1. Ceartă, neînțelegere, dispută. *Tsărtsa əl' qantribă cum șu tră tsi l-ăj cava? (... cum și pentru ce le este cearta)*, 14/65, cf. 121 | 2⁰. Războiu. *Cum să dărqm, cavigă vem cu turcu* (cum să facem, avem războiu cu Turcul), 17/16. — Din tc. *kavga*, (arom. *căvgă*).

Căvinè f. Cafenea. *Nearsi si culcă la ună căvinè*, 18/65. — Din tc. *kahvehane*, (arom. *cafinee*).

Căzán a. Cazan. *Acu puâts s-la ridits tsista căzanu*, 8/77, cf. 12/7, 10/41, 122. [Derivat: căzândzójă (tc. *kazanğy*) m. = fierar, ALR. 6517]. — Din tc. *kazan*.

Cazändisés vb. IV. v. *kăzänmak*.

Căzândzójă m. v. *căzan*.

Căzänmác a. Câștig. *Chinisiră ună zuuă, la căzänmäc*, 2/73, cf. 1/72. [Și: *eăzänmqe* a. Derivat: căzändisés vb. = câștig, dobândesc. *Cu itrețsa lui căzän-disi multi pări...*] 15/24]. — Din tc. *kazynamak*.

Căzänmqe a. v. *căzänmac*.

Căzâtüră f. v. *cad*.

Căză, căză, căză. Strigătul cu care se cheamă capra, ALR. 5340. Cf. *tsică*, *tsică*; *pr*, *pr*, *pr*; *trt*, *trt*.

Căzút, -ă adj. v. *cad*.

Cfátšeă f. Cloșcă. *Drăcu si feasi ună cfatšeă* 23/79. [Și: *eufátšeă* f., evátšeă f.; (Târnareca) *cloátšeă* f. *Dară ună cloatšeă cu 12 di pul'*,

15/65. | **D e r i v a t e**: evătăsqs vb. IV. = clocesc. *Unu s-la cvătăsqts patruzqts di zołi*; evătări f. = clocirc. *Di cvătărea pustănră*. — Din bg. *kvačka*.

Chef a. Dispoziție sufletească, placere. *Cum ti cat, nu ts-ăj chēfu* (cum te văd, nu ești dispus), 22/4. [Derivat: chifués vb. IV = fac chef. *Măncară și si chifuiră*, 22/93. — Din tc. *kef*. (arom. *k'efe*).

Cheléş adj. chel. *Āj cheleş că vrină reapă* (este chel ca o gulie) Com. I. L. [Și: *chiléş* adj., id.]. — Din tc. *keleş*, (arom. *k'ileş*).

Chéptše f. Lingură mai mare întrebuită la stână. Com. T. P.

Chércă f. (Bulgărimism în Târnareca). Fiică, fată « *Chercu, ză-caftă-mi la cap* » șu *tsea ąu căftă*, (fata mea, caută-mi în cap), 1/67. — Din mbg. *k'erka*.

Cherestéş m. Cherestea. ALR. 6409. Cf. *Chiristé*.

Chéşchi adv. Numai, numai dacă. *Cheşchi tseasta la si-ts ijjă mонца* (numai asta să-ți fie grija, neliniștea), 25/51, cf. 11/81. [Și: *chihéşhi* adv., 2/83]. — Din mbg. *keški*.

Chési f. Pungă de bani. *Turea-u chesea bra* (dă-mi punga, măi), 8/52, cf. 9/52. — Din tc. *k'eze*.

Cheunéz vb. I. (despre câine) Chelälăesc. *Cojnili bătut k'eunęază*. ALR. 4417.

Chjádin a. Tort. *S-ruptsi chjadinu* (se rupse tortul), adică o să

moară, 286. [D i m i n u t i v : chidinuș, m. numele unei plante. Com.

G. D. — Din lat. *pēdīnus, -um, (arom. *k'iadın*).

Chiaja m. Om bogat, chihaiia. *Ra un chiaja cari veà multă imañi* (era un om bogat, care avea multă avere), 1/40, cf. 12/94. — Din tc. *kehaja*, (arom. *k'iħājā*).

Chiali f. Piele. *Aş pusi chialea'n cap.* — Din lat. *pēllis*, -em, (arom. *kiiale*).

Chíaptin m. 1º. Pieptene. *Du-ti si fur di casă un chíaptin și un britș*, 5/64, cf. 956. | 2º. (Plur.) **chiaptină** = doi piepteni cu care se scarmăna, se lucrează lâna. *Butšamu ari doj chiaptină cu cari si trupeaști lona*. [D i m i n u t i v : chíaptină m. Com. G. D.]. — Din lat. *pēcten*, **inem* (arom. *k'iatpin*).

2Chíaptin vb. I. Piepten. *Iel să-u speală și să-u chíaptină*, 2/71, cf. 22/90. — Din lat. *pēctino*, -are (arom. *k'iatpin*).

Chíaptină m. v. *chíaptin*.

Chíár a. Câștig. *Ia tsi chíar feș* (uite, ce câștig făcui), 17/86, cf. 123. [Şi: ghíar a. Derivat: chiruiés vb. IV. = câștig. *Di ya'ncola si chirueş tu multi pari*, 16/79]. — Din tc. *kjar*.

Chíardusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chíarsică m. Piersic. *Chíarsică nu creaști nalt*, cf. ALR. 6080. [Derivat: **chíarsieă** (lat. *pērsica*) f. = piersică. *Chíarsitsili unizes cu dzărzdăili*. Com. I. L. cf. ALR.

6080]. — Din lat. *pērsicus*, -um, (arom. *kiarsică*).

Chíarsieă f. v. *chíarsică*.

Chíatră f. (Aromânism în Târnareca) Piatră, cf. r o p ā. *Rucă chietrile di la ună marzini la lanta* 3/65, cf. 9/64. **Chíatră** n. loc. (Huma). — Din lat. *pētra*, -am, (arom. *k'iatră*).

Chibúr N. de fântână (Oşani.)

Chicăsés vb. IV. (Aromânism în Târnareca). Înțeleg, pricep, cf. a n t s i l e g. *Tserbul căn chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* (cerbul când... înțeles că sorăsa se mărită) 24/64. — Din gr. ἀπεικάω, (arom. *ak'icăsescu*).

Chidinuș m. v. *chidin*.

Chíépt a. Piept. *La stăpionu nostru al' antră un dinti än chíept*, 18/33, cf. 24. — Din lat. *pēctus*, (arom. *k'eptu*).

Chíesmè f. Un fel de clește. Com. D. P.

Chifeăjés vb. I. Strănut. *Trasi uneac bărmut și cătsă si chifcăjască* (a tras puțin tabac și începu să strănuie), Cf. ALR. 1962. [Şi: chifnés vb. IV., ib.]. — Din mbg. *kivam*, (aor. *kivnah*).

Chífil' m. Garant. — Din tc. *kefil*, (arom. *kifile*).

Chifnés vb. IV. v. *chifcăjés*.

Chifués vb. IV. v. *chef*.

Chílă f. Chilă, Com. P. M.

Chiléş adj. v. *cheleş*.

Chiliplír m. Chilipir, Com. D. P.

[Derivat: **chiliplirdži** = chili-

pirgiu]. — Din tc. *kelepir*, (arom. *k'ilipire*).

Chiluvét m. O bucată de postav (de multe ori brodată s. chiar însirată cu bani) ce poartă femeile bătrâne pe cap. La Lugunța o poartă și femeile mai tinere. *Chiluvet poartă babili*. Com. C. I.

Chimanè a. Vioară. *Ișă la poartă cu un chimanē si duna căti vrin irmiloc*, 29/40. [Şi: *ehiminē* D er i v a t: *chimanedžijă* m. = lăutar (tc. *kemanegy*)]. — Din tc. *k'e-mane*, (arom. *k'imane*).

Chimanedžijă m. v. *chimanē*.

Chimér a. Chimir. *Chimeardăli si dară di lona* (chimirul se face din lână). Astăzi chimirul nu se prea poartă, fiind înlocuit cu brâu larg. Com. I. L. [Şi: *ehim'r a*]. — Din tc. *kemer*.

Chiminē a. v. *chimanē*.

Chimír a. v. *Chimer*.

Chinisés vb. IV. Pornesc. *Chinișt și si dusi lă ună moară*, 2/5. *Sam chinisit* (sunt pornit), 6/79. *Chinisiră...drumu* (porniră pe drum) 2/9, cf. 125. *Chinises greauă* = rămân însărcinată. *După uneac timp, mul'area chinisł greauă*, 5/40. *Chinisit-ay greauă*, 6/61. [D e r i-v a t e: *chinisiri* f. = pornire; *chinisít*, -ă adj. = pornit]. — Din gr. *κυρώ* (aor. *ἐκίνησα*), (arom. *ankisescu*).

Chínis'ri f. } v. *chinises*.

Chinisit, -ă adj.

Chjófti f. Chiftea. *La dărq*

chjófti (l-a snopit în bătăi), 127. — Din tc. *kjofte*, (arom. *k'jofte*.)

Chjór adj. Chior. *Chjor chjutuc si feasi* (s'a îmbătat rău), 998. [D e r i v a t: *ehjörav* adj. = chior, (bg. *kjorav*); *ehjuruvés* vb. = chiorisc. *S-ti chiuruvească domnu, da na ver ti ehjuruviri* (chiori-te-ar D-zeu să te chiorască), Com. I. L.; *ehjuruiés* vb. IV. = chiorasc, ALR. 5052]. — Din tc. *kjor*.

Chjórav adj. v. *chjor*.

Chjós adj. Spân, fără barbă. *Tsela murăr ra chjos... să nu matsuń că chjosil'* sa mintšinoş, 3/5. — Din tc. *k'ose*.

Chjōşă f. Colț de casă, unghier. *Ca si dusi än ună chjōşă*, 24/47, cf. 21/6, 4/65, 639. — Din tc. *kjōše*, (arom. *kjōşd*).

Chipéng a. Oblon; șatră în care se vând mărfuri, ALR. 3821. [Şi: *ehjupéng* a.]. — Din tc. *kepenk*.

Chiprés vb. IV. (refl.) v. *chipru*.

Chípru, -ă, adj. (Mai mult despre flăcăi și fete). Bine făcut, frumos, chipeș. *Cupilaş chipru* (flăcău chipeș). Despre lucruri: *Mu-staṭă chipra* = mustață bine trasă, bine răsucită, frumoasă. [D e r i-v a t: *ehiprés* vb. IV. (refl.) = mă gătesc, mă aranjez, mă fac frumos. *Dosta ti chipriş* (destul te gătiști frumos), Com. C. I.] — bg. *kip(ro)*, cf. B e r n e k e r, *k i p*).

Chirădžijă m. } v. *chirijiă*.

Chirădžilqe a. }

Chirămidă f. Cărămidă. [Derivat: *chirămidárniță*, *chirimidárniță* f. = cărămidărie. Com. T. P., f. ALR. 3793; *chirimitșijă* m. = cărămidar. ALR. 3312]. — Din gr. *κεραμίδα*, (arom. *čurñidă*).

Chirămidárniță f. v. *chirămidă*.

Chiránă (pl. -oň), f. Joagăr ALR. 1850.

Chirás a. Cinste, (în expresia) fac cinste. ALR. 4305. Cf. *chirises*.

Chirată interj. Injurătură. Se întrebunează și ca cuvânt de dezmiereare pentru copii: *A chiratauli, tse făšeș*. Com. I. L. — Din gr. *κερατᾶς*, (arom. *k'irătă*):

Chirehét m. cătăramă, ALR. 3312, cf. 1867.

Chirehéz (pl. -ej) m. Cerchez. *Antribo tsela chirchezu*, 5/16, cf. 4/16, 6/16. — Din tc. *čerkez*.

Chirehinéz m. (Liumnița). Un fel de uliu, având penele de coloare roșie prevăzute cu pete negre. Are ghiare mari și ciocul încovoiat. Com. N. P. — Din bg. *kerkenez*.

Chirdisés vb. IV. Căstig, cf. *chiruijes*. *Unu sirbeaști, lant chirdiseaști* (unul muncește, altul căștigă) 700. [Și: *chiardusés*, *chirdusés* vb. IV.]. — Din gr. *κερδίζω*, (arom. *nk'erdusescu*).

Chirdusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chiríjă f. Chirie. [Derivate: *chirădžijă* m. = chirigiu (tc. *kirağı*)].

Ra und-uără un chirădžija. Chirădžija si dutseă, 1/39; *chirădžilqe* a.

= meseria chirigilui, ib.]. — Din bg. *kirağıja* (tc.).

Chirimidárniță f. } *chirămidă*.
Chirimítșójă m. v. }

Chirisés vb. IV. Fac cinste (cu ceva băutură), cinstesc. Cf. *k'iraš*, ALR. 4305. — Din gr. *ἐκρύωσα*, (dela *κηρόν*, (arom. *k'irisescu*).

Chiristè f. Cherestea, Com. D. P. — Din tc. *kereste*, (arom. *kiristee*).

Chirmíz adj. Roșu aprins. — Din tc. *kyrmyz*.

Chirsén m. Găligan, lungan. Com. N. P.

Chiruiés vb. IV. v. *chiar*.

Chisădžijă m. Chesegiu. *Cuola vut-aу vrin chisădžija priuzot*, 2/61. — Din tc. *k'eseği*.

Chișálă f. Țăsală. *L'a chiaptiin cal'i cu chișală*, ALR. 5589.

Chișálitsă f. v. *chiselitsă*.

Chișehi adv. v. *cheșchi*.

Chiselitsă f. Nume de plantă. Puroiu amestecat cu sânge. [Și: *chiselitsă* f., ALR. 4186]. — Din mbg. *kiselica*.

Chisém m. Țap cu clopot care merge în fruntea turmei înainte. *Flără un picurăr cu un chisem năinti, mari lucru*, 11/43. [Și: *ehjusém* m., 8/94]. — Din mbg. *kjusem*.

Chíta m. Nume de persoană. *Să-n facă Petra bună al Chita cumșija*, 6/VII.

Chítéa f. rº. Buchet de flori. *Ts-u lipiră chitca s-ts-u ports*,

971, cf. 107. | N. loc. (Cupa). *Chitchili babăl'ă* n. loc. (Oșani). || 2°. (La cal) Pinten. Com. H. I. [Derivat: chiteusés vb. IV. = lucrez în flori, brodez; chiteusít, -ă adj.=brodat cu flori. *Sărvetă chitcusită* = batistă brodată în colțuri]. — Din bg. *kitka*.

Chiteusés vb. } v. *chitcă*.
Chiteusít, -ă adj. }

Chitíp m. Copist, secretar. *Tsista vrin chitip pöti si ijdă*, 13/15. — Din tc. *kjatip*.

Chitúc a. Buștean, fig. beat mort, 126. [Şi: *chjutuc* a.]. — Din tc. *kjutuk*, (arom. *k'utuc*).

Chjudeá f. Nărvav, vițiu. *Si-s spună și jel chjudea*, 750. Cf. ALR. 4958. [Derivat: chjudés vb. IV. = vorbesc de rău pe cineva, critic; (este întrebuițat mai des sub forma participială) chjudit, -ă adj. = criticat, blamat. *Un nipri-cupsit di antreaga lumi-i chjudit*. Com. I. G.].

Chjúnc (pl. -ur) a. Burlan. *Să punim sobi cu chjuncur lunz*, B. 3. — Din tc. *kjunk*, (arom. *k'junge*).

Chjúp a. Mare vas de pământ, chiu b. *Leagă-ts di coadă vrin chjup*. 10/72, cf. 615, 4/13. — Din tc. *kjup*.

Chjupéng a. v. *chipeng*.

Chjúre a. Scurteică de blană, blană. *Popa veà un chjurc bun*, cf. 16/38. — Din tc. *kjurk*, (arom. *kjurcu*).

Chjuruiés } vb. IV. v. *chior*.
Chjuruvés }

Chjusém m. v. *chisem*.

Chjustée(ă) Lanț (de ceasornic). *La zätsirut-aş Muşa chjustecu lu begu*, 8/IV. | *Chjustec-di-sojcă* = lanț de briceag. Legătura ce se pune la picioarele mânzului, când se învăță să umble. Com. C. I. — Din tc. *k'ostek*, (arom. *kjustecă*).

Chjutée a. Bătaie. *La zdruminoş di chjutec* (... îl stâlcă în băta), 6/13, cf. 10/80. — Din tc. *k'ötek*, (arom. *kjutecă*).

Chjutúc a. v. *chituc*.

Cl'ag a. Chiag. Com. G. D. cf. s i r i ş t e. [Tot aci aparține, poate, gl'eg a. (deși în bulg. există glets id.) = zmalțul verde de pe vase. Com. C. I. Derivate: gl'igusés vb. IV = ung sau dau cu « gl'eg »; gligusíri f. = ungere, lustruire; gl'igusít, -ă adj. = uns, lustruit]. — Din lat. *clagum, (arom. cl'ag).

Clăpés vb. IV. Pic, cad (de osteneală, de oboseală), mă prăpădesc. *Batcu-lupi clăpes di moarti*, 19/72. — Din mbg. *klapam*.

Clásină f. Paie (de secără). — Din bg. *klasina*, (dela klas « spic »).

Clátin vb. I. Clatin, mișc. [Şi: clátilsés vb. IV. *An vis fost-aş pri ună veaică an mări şi tsea veaică si clátilsi di vint*. (... ramura aceea se clătină). [Com puls (cu pref.): záclatin (ză + clatin) vb. I. (refl.) = încep să mă clatin. *Tselafagu si záclatin*, 16/9, cf. 6/73. — Derivat din *clătes, (sl. *klatiti*)].

Clătinsés vb. IV. v. *clatin*.

Cleăști f. Clește. *Cu cleștili și traz*, 657. — Din bg. *klěšti*.

Cl'em vb. I. Chem. *Greu la cl'imq* (stăpânul l-a chemat). — Din lat. *clamo, -are*, (arom. *cl'em*).

Cl'eti m. Cameră de proviziuni, cameră în care se păstrează haine și altele. — Din bg. *klět*.

Cl'ienés vb. IV. Stau pe sele fără să ating pământul. *Cl'icneaști și cură gron* (stă pe sele și curăță grâu). [Derivate: *el'ieníri* f., *el'ienít*, -ă, adj. = care stă pe sele. *Stăteă cl'icnit și dună ugă*. Com. I. L.]. — Din bg. *kleknuvam*.

Cl'ieníri f.

Cl'ienít, -ă adj. } v. *cl'icnes*.

Cl'id vb. III, v. *ancl'id*.

Climitšoáreă f. Nume de plantă. Com. N. P.

Cl'in m. Cuiu de lemn. *Cu cl'in mai l'icșor si dispică lemn*, 153. *Cl'inu-Dudil'ă* n. loc. (Oșani), *An Cl'in* n. loc. (Nânta). [Derivate: clineáti (pl. -ets), elinéts și (bulg.) clíntsi = cuiu de potcovit caii; *clineati di făricari* ALR. 5509; clintšár m. = potcovar (bg. *klinčar*). *Si dusi la clintšaru că s-la farică măgără* 4/50]. — Din paleosl. *klinü*, (arom. *cl'in*).

Cl'íneă f. Arbust; cu frunzele lui se hrănesc caprele. Com. I. L. — Din mbg. *klinka*.

Clineáiés vb. IV. (Despre cai) Galopez. *Doj cal' tsi clincăiau*, 9/71. — Din mbg. *klinkam*.

Cl'inéts m. v. *cl'in*.

Cl'ingă f. Chingă ALR. 1116.

Se mai numește și: *c u n ā, f u n ā*. Grebănăr (la ham), ALR. 5513. — Din lat. *cing(u)la, -am*, (arom. *yinglă*, gr.).

Clipeálă f. Pleoapă, Com. I. L.

— Din bg. *klepalо*, (alb. *klepaljë*).

Cloášnie m. v. *clošnic*.

Cloátšeă f. v. *cfatšcă*.

Cloe, cloe face cloșca când își cheamă puii. ALR. 5703.

Clqndă f. Bobânc, cf. *c u c l ā, f ān d q c*.

Clóput a. Clopot de aramă, care se pune la oi. *Lă pusi cloputi la uoj*. *Clopuit di bisearică* = c a m b a n ā. [In Lugunța, clopotul la oi se chiamă *tăcăraș*, la capre *b r ā n t š e l*, la berbeci *c l o p u t*. In Liumnița și în celelalte comune, clopotul la capre se numește *d ž i n g ā r a š*. Acesta mai însemnează și orice clopoțel mic. [Derivate: *eluputsł* m. = clopoțel, Com. I. G. și L. I.; *eluputés* vb. IV. = sun, lovesc, fac zgromot sunând. *Cumitsil' lară să-l' cluputească pristi casă* (hoții începură să-i sune peste casă); *eluputáreă* f. = clopoțel de aramă pentru atânat la gâtul mieilor]. — Din bg. *klopot*, (arom. *cloput*).

Clóšnie (pl. *-itsă*) m. Pilug.

ALR. 3979. [Și: *cloăšnie* m. Com. I. L.]. — Din mbg. *klošnik*.

Clótsă f. Lovitură cu piciorul. *Mosca-l' deadi ună clotsă* (catârul

ii dădu una cu copita). Com. I. L. [Derivat: elutsăjés vb. IV. = lovesc, dau din picior. *Am un ąjor plin di cal' al'b, saldi un roş ăn mejluc tucu ąl' clutsăiaştி* (=gura) *35]. — Din bg. *kloca*, (arom. *clotsă*). Vezi despre originea acestui cuvânt Capidan, *Elem. sl. în dial. arom.*, 62.

Clótsi adv. v. *cola*.

Cluenés vb. IV. Clocotesc, fierb. *Măncătura clucneăştி* (mâncarea clocoște), Com. T. P. — Din bg. *kloknah*, (dela *klokam*).

Clumburés vb. IV. (întrebuiștat mai des), **zăelumburés** vb. IV. = sun la poartă, bat la ușă. *Tselă cătsq si zăelumburească la uşă*. Com. P. M. — Din bg. *klämb*, (cf. κλακεύει) «knäuelchen».

Clundír (In Liumnița). Vas de pământ zmăltuit, care se umple cu rachiu încălzit și cu care se invită lumea la nuntă. Vas pentru vin. [Şi: erundír m. *Scafi, crundir, buneli*, (pahare, vas de vin, furculițe), 9/50]. — Din bg. *klondir*.

Clupnés vb. IV. Azvârl, trântesc, îñchid. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus la răcoare, în îñchisoare). — Din mbg. *klopam*.

Cluputáreă f. } v. *clopout*.

Cluputés vb. IV. }

Clutš a. v. *cl'utš*.

Cl'utš a. Lacăt. *Pirduş utforu si nu pot si dişcl'id cl'utšu* (pierdut cheia și nu pot să descui lacătul), Com. D. P. [Şi: *elutš* a. =

broasca ușii, ALR. 3837, cf. u tf. or. *Mul' area ăş clutš la casă*. Com. I. L. Derivat: *anel'utš* vb. I. = încuiu]. — Din bg. *ključ*.

Clutsăjés vb. IV. v. *clotsă*.

Cmo adv. Acum. *Cmo tsista uşom să na află uşă la cărtşun* (acum omul acesta să ne afle struguri...), 7/31. *Cmo că qmbătăriňi* (acuma dacă am îmbătrânit), 8/36, cf. 18/31, 16/39, 3/76. *Cmo-i cmo* (acuma-i acum), 454. [Şi: **mo** adv. (Lugunța, Oșani). *Mo s-ti biles* (acuma o să te jupoiu), 25/8. *Io pot si aflăm uşă mo, acu-i ăn şarnă*, 7/31, cf. 10/12, 2/20, 8/65, 8/67; (**e)mótsi** adv. (Târnareca). *Tse dăraş di lă dideş peanlı, mi motsi ju ăs ău flăm*, 6/66; **emu** adv. (Liumnița) *Cmu nu vini, emúă* adv. *Păna cmúă măncq di la toati căsili*, 11/73; **aemúă** adv. (Liumnița). *Ari acmuă ună lamnă*, 10/73, *Nu vez tsiaş iasi acmuă?* 13/73, cf. 15/73, **amu**; **mója** (mai ales repetat): **moja** **moja** adv. = îndată (Lugunța, Birislav). *Amù nitsi un fag nu puteşă ardică*, 14/16. **Compus**: **módiemo** (mo-di-cmo) = deocamdată. Com. P. M.]. — Din lat. *eccum-modo*, (arom. *amù, amò*).

Cmótsi adv.

Cmu adv.

Cmúă adv.

Coă adv. v. *qancq*.

Coádă f. Coadă. *Ăn am un bou tot antră ăn pleamnitsă, saldi coa-*

da nu-l' antră *43. *Al' pusi capac* (s. *coadă*), 965, cf. 137, 138. *Coada ყაიშა* (nume de plantă). Com. H. I. [D i m i n u t i v e : *coaditšeă*, *euditsă* f. = codită, şira spinării, ALR. 110; *euditšeă* Com. G. D.]. — Din lat. *cōda -am*, (pentru *cauda*), (arom. *coadă*).

Coadărăbădără f. v. *trisupaşcă*.

Coaditšeă f. v. *coadă*.

Coajă f. Piele. *L'-u ყაფლი coaja* (i-a umflat pielea), 139, cf. 81, 140, 20/16, 9/89, 31/35, 3/67. | Coajă. *Pi disupra coajă, ყაუانtru nez* (= nuca) *57. — Din paleosl. *koža*, (arom. *coajă*).

Coale a. v. *cölc*.

Coămă f. Coamă; părul dela coada calului; arcuș de vioară, ALR. 4324. — Din lat. *cōma -am*, (arom. *coamă*).

Coápă f. Stog de lemn, cup. *Una coapă di leamni*, 1/82. [Şi: *cópă*, *cqpă* f.; *pricópă* f.]. — Din bg. *kopa*.

Coápir vb. IV. Acopăr. *Şi pōpa la cupiri cu ună corpă*, 40/40. *Noastră cāsă ăşti cupirită*, 20/16, cf. 932. [Şi: *eupirés* vb. IV. Derivate: *eupiríri* f., *eupirít*, -ă adj.; *eupirimínt* a. = acoperiș, acoperământ. Com. T. P. cf. ALR. 5239; *eupiritură* f. = acoperire]. — Din lat. *cooperio*, -īre, (arom. *acoaper*).

Coárdă f. Staul în care se adăpostesc iarna oile și caprele, acoperiș de paie. Com. T. P. *Chinisi si ducă la tsela cu oili și ca si dusl*,

şizù sub coardă, 11/56. — Din lat. *chörda*, -am, (arom. *coardă*, cf. Capidan, *Romanii Nomazi*, 170).

Coárdă f. Sabie. — Din bg. *korda*, (arom. *hoardă*).

Coárdă f. v. *tetivă*.

Coárna f. v. *corn*.

Coárnítšeă f. v. *coarnă*.

Coásă f. Coasă. *Cu coasa յարձնu cuses*; *cu foarfitsli զս cuses* 4/14, cf. 3/72. [Derivate: *cusés* vb. IV. = cosesc. *Cu coasa cuses barba*, 4/14; *cusíri* f. = cosire, cosit 3/14; *cusít*, -ă adj. = cosit]. — Din paleosl. *kosa*, (arom. *coasă*).

Coástă f. Coastă. *Al' tsi ardice coasta* (și-a luat nasul la purtare), 24. | Coastă, deal. *Dintru că tsista breast ra ăn ună caostă* 18/41, cf. 4/77. *Coasta-mari* n. loc. (Lumină), *Coasta-di-părtšuvalaid*. (Nânta); *Coasta-calului*, *Coasta-peştilui*, nume de plante. [D i m i n u t i v e : *coastitšeă* f.]. — Din lat. *cōsta*, -am, (arom. *coastă*).

Coastitšeă f. v. *coastă*.

Coátsină adj. (Despre oaie) roşcată cf. *russă*, *lisă*. Com. G. D. — Din lat. *coccīnus*, -a, -um, (arom. *coatsindă*).

Coátsiri f. v. *coc*.

Coe vb. III. Coc. *Şi gronu criscù... și că si coptsi* (... și după ce s'a copt), 16/5. [Derivate: *coátsiri* f. = coacere, copt; *copt* (cu negativul *nieópt*), -ă adj. = copt; *euptâtură* f. = coacere, (despre rană) coptură. Compus

(cu pref.): **prieōe** (pri + coc, după bg. *prēpičam*, cu acelaș înțeles de) răscoc, coc prea mult; **pri-coātsiri** f.; **prieōpt**, -ă adj. = răscopt. *Nu putù si-u mǎnancă ponea, că ra pricoaptă*, Com. I. L.]. — Din lat. *cōco*, -ēre, (arom. *coc*).

Cōeă f. Cap (întrebuițat numai în înțeles fig.). *Nu-l' anträ 'n cocă* (nu-i intră în cap). — Din alb. *kokē*, (arom. *cocă*).

²**Cōeă** f. Coacăză. Com. G. D. Nume ce se dă de către copiii la orice fruct, (arom. *cocă*).

Coeár m. Arpagic. Com. I. L. [Şi: *eucár* m.]. — Din tc. *kokar*.

Cocărdžea f. Dihor (pielea lui e scumpă). Se mai numește și: *cuna di*, ALR. 1167.

Cocór m. (Liumnița). Cocor, Com. P. M.

Cocorés vb. IV. (Despre cocoș). Cocoșesc. *Cocoreăsti* (cocoșul cocoșește găina), ALR. 1003.

Cōdru (pl. *codri* și *cuădri*) a. 1°. Plăcintă de legume (varză, spanac, etc.) prevăzută cu o gaură la mijloc, pe unde se poate vărsă apă ca să fierbă legumele, cf. *urziniic*, *ticfină*. *Ca si dusi Mena la viňă cu codru ḣn cap*, 3/XV. *Cătsi ḣl mǎncaș codru?* 6/70, cf. 4/70. | 2°. (Cupa). Partea satului unde se strâng sătenii. Com. C. I. cf. și ALR. 955. | 3°. (Liumnița, foarte rar) Pădure. Cu această însemnare, care aproape a dispărut, se mai găsește numai

în numele de localități: *Codrū-nalt* (Liumnița), *Codru-negru* (Oșani, cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 20); *Codri* (Cupa); *Codru-Barză*, *Cudru-Bară*, *Cudru-Pul'ă* (Huma). [Şi: *éodur* pl. *codur*]. — Din lat. **quodrum*, cf. alb. *kodrë*, (arom. *codru*).

Códur a. v. *codru*.

Cōjini m. Câine. *Si jungl'iş un cōjini* (să junghi un câine), 5/55. *Dědi di un cōjini, cōjinili zălătřo*, 4/6, cf. 5/76. [Şi: *cóni*, *eqni* m. (Forma *cōni* este mai des întrebuițată) cf. 8/36, 4, 8, 14/33, 14/38, 12/38]. — Din lat. *canis,-em*, (arom. *cine*).

Cōjnseo N. loc. în Meglen (cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 7).

Cojóec } a. v. *cujoc*.
Cojúe }

Cōla adv. Acolo, colo, colea. *Toj̄cola si ved jo curuš mul'ari aú lej*. *Aú antribo cum si dusi cola*, 17/48, cf. 8/16, 4/31. *Di cola-ncoà* (de atunci încoace). *Di cola-ncoà tricură bun*, 17/48. [Şi: *éolaia* (Liumnița, Cupa); *cuăla* adv. *Pucătats-va, frâts, cuăla, ia, ari un bunăr*, 2/73, cf. 22/73, 9/55, 13/55; (Târnareca) *eulò* adv. *Antrară tru ună urmani multu deasă și culò si scunsiră*, 10/64; cf. 13, 16/64; *colò* adv. *Amă jel colò tse lucră?* 3/65: (Huma), *elôtsi* adv. *Deadăra pri un gornits și clotsi ḣl' stimni*, 7/71. *Compus: āneóla, aneçóla, neóla, āneólo, nelò* adv. = încolo. *Si chinisi cu doil' āncolo* (și porni cu

amândoi încolo), 4/31, cf. 4/18, 15/51. *Amnară mai ăncuăla*, 10/58, *Alăia ncoà, alăia nclo* (caută încoace, caută încolo); *dinecola* = dincolo; *dioaneulò* adv. = de aici înainte (Târnareca). *Diyanculò as leată băsearica; lănculò*, adv. = încolo, 31/65]. — Din lat. *ecum-illuc*, (arom. *aclo*).

Colac m. v. *culac*.

Cólba f. Brătară. Com. G. D. — Din bg. *kolba*.

Côle (pl. *colcur*) a. Sold, pulpă. *Mi dor colcurli, sam râtsit*. Com. G. T. | (La vite). Piciorul dindărât. ALR. 4072. [Şi: eoále a. *Cu iarbă pân di coalcur*, 7/69]. — Din mbg. *kälk*.

Colibă f. Colibă, ALR. 3822. *Cola jel' aș feasiră ună colibă și cola ghiiașu*, 10/40. [Şi: *eulibă*, 2/7]. — Din bg. *koliba*.

Colidă f. Măciucă. [Derivat: *colidár* m. (bg. *koledar*) = colindător; *eulidás* m. -colindător, ALR. 2824; *eulidisés* vb. IV. = colindez]. — Din bg. *koleda*, (arom. *colinde*).

Colidár m. v. *colida*.

Cólo adv. v. *cola*.

Cómăr m. Tăun. [Şi: *comăréts* m. (bg. *komarec*) = tăun. Com. T. P. — Din bg. *komar*.

Comáréts m. v. *comăr*.

Cómp a. Câmp. *Junsiră än un cómp*, 2/73. *Un cómp alb cu oj negri* (= carteal) *16, cf. 2/27, 2/63, 2/73, 15/73. [Derivate:

cămpinés, cămpunés, -ă adj. = câmpenesc; *cămpăsăc, comtăsue* m. Com. G. D. (dim.). *Junsim än contăsucu tsela*, 19/93]. — Din lat. *campus, -um*, (arom. *cîmpu*). *Comtăsue* v. *cómp*.

CQN adv. Când, pe când. *Contăll' à leamni*, 17/55. *Cqn si pucațò*, 2/73, cf. 2/34, 7/73. *Di cqn* (de când). *Mult vacot si fesi di cqn jes ya*, 14/2. *Cqn-di-cqn* (din când în când, cu orice preț). *Cqn di-cqn iel cată si vină la mini*, 142. *Că cqn* (ca și cum). *Că cqn mo la ved*, 15/44, cf. 184. [Şi: (Aromânism în Târnareca, Huma), că, căndu 8/65, 6/64]. — Din lat. *quando*, (arom. *cîndu*).

Cóna f. Nume de cătea de soiuri.

Cónăp m. Cânepă, sfoară de cânepă, cf. *conipă*. Com. T. P. — Din bg. *konop*.

Cqnăpă f. v. *cqnipă*.

Condúr m. Gheată. [Şi: *cundúr* m.]. — Din tc. *kondur*.

Cóni } m. v. *cqini*.

Cqnipă f. Cânepă, cf. *conăp*. Com. S. H. [Şi: *cqnăpă* f.]. — Din lat. **canēpis, -em*, (arom. *cînipă*).

Cqnt vb. I. 1°. Cânt. *Cum să-deau căsat-ay si cowntă...* 3/60, cf. 10/60, 9/58. *Lisitsa, zăcătsq si cowntă*, 8/30. *Să cowntă cucu*, 25/6. | 2°. Cetesc. *Nirdzeaichi casă, scoasi carteală şu-ay cowntă*, 4/68. *Ca-u căntom* [cartea], 19/5. [Şi:

(Cupa, Liumnița) **cont** vb. I.; (Târnareca) **căntu** vb. I. [Derivate: **căntări** f., **căntât**, -ă adj. = învățat 80, 213; **căntător** m. = care cântă; **căntătură** f. = cântare. Com. G. D. **Compuse:** (cu pref.) **dueqnt** și **dăcqnt** (du + cont) vb. I. = sfârșesc de cântat; **prieqnt** (pri + cont) vb. I. = cânt din nou; **prueqnt** (pru + cont) vb. I. = încep să cânt. *Al' prucăntq cucotu* (a început să-i cânte cocoșul), 600; **prueqntat**, -ă adj. = care abia a început să cânte. *Cucureati pruqntat*, 237]. —

Din lat. *canto*, -are, (arom. *cîntu*).

Contie a. Cântec. *Cen la culcă să dormă, al' căntă și la scularę ar' an cointis la sculă*, 1/1. — Din lat. *canticum*, (arom. *cîntic*).

Conur m. Ramură de viță cu struguri pe ea. Com. T. P.

Cópă } f. v. *coapă*.
Copă } f. v. *cupan*.

Cópan m. v. *cupan*.

Cópi pl. Bucăți de brazdă căte se pot ridica odată cu furca. *Copi di ıarbă cot pots ardicari cu vila*. ALR. 5267. — Pentru etim. cf. *coapă*.

Cópil m. Bastard. — Din bg. *kopile*, (arom. *cok'il*, *cok'u*).

Copt, -ă adj. v. *coc*.

Cóptše f. Copcă. *Coptše di furlină* (copcă de aur), 6/XIII, *coptše cu chijustecă* = copcă de prins haina. [Derivate: **aneoptš** vb. I. = încheiu copcile; **(a)neuptšári**

f. = încheiere; **discoptš** vb. I. = descheiu]. — Din bg. *kopče*.

Cor a. v. *or*.

Córav, -ă adj. Călcat cu fierul. *Rubili ti fastim corăvi* (hainele le facem călcate cu fierul), ALR. 3338. — Din bg. *korav*.

Corb m. Corb. *Vizù ună furnigă, un răslân și un corb cari si tsirtau*, 1/39. **Corbului** n. de fânțană (Oșani). [Şi: **corp** m. (Liumnița); **çărăb** m. *Li pusi pri un çărăb* 8/74, cf. 9/74]. — Din lat. *cōrvus*, -um, (arom. *corbu*).

Cqrblă f. v. *cárblă*.

Córin a. Rădăcină. *Tsela ari pări ăn corini*, 6/59, cf. 2/63. *Ligo corin* (legă rădăcină, a prins rădăcini), 150, cf. 22/72, 152, 207. — Din bg. *koren*.

Corn a. Corn. *Am un ąmpirăt ascheril' tots cu roși rubă sa priminti; iel cu veardi rubă* (= cornu cu coarnili), *21. [Derivate: **coárnă** f. = fructul cornului. **Curnét** n. loc. (Huma), Com. T. P.; **coarntșue** m. (dim.); **coarnitșea** f. (dim. dela coarnă)]. — Din lat. *cōrnus*, -um, (arom. *cornu*).

²Córn a. Corn. *Işq sub pimint un uom negru cu coarni și cu coadă*, 3/79. *Lisitsa prutsăpə «di corn traz», ară cătsə di corni*, 8/30. [Derivate: **eurnós**, -ă (despre oaie)]. — Din lat. *cōrnū*, (arom. *cornu*).

Cornișór N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 19).

Corntšúe m. v. *corn.*

Corp m. v. *corb.*

Cørpă f. Cârpă, batistă. *La cùpiri cu ună cørpă* (îl acoperi cu o cârpă) 40/40, cf. 5/XVII, 13/48. [Derivate: **cärpuliń** f. pl. = cârpe. *Na, tseaști cărpuliń*; **cärpés** vb. IV (bg. *kärpia*) = cârpesc. *Li cărpì rubili* (cârpi hainele); **cärpíri** f. = căppire; **cärpít**, -ă adj. = căpit; **cärpátš** (bg. *kärpac*) m. = căpaciu, ALR. 6511]. — Din bg. *kärpa*.

Cørts pl. v. *carti.*

Corúna N. loc (Liumnița). [Și: Curúna cf. Capidan, *Megleno-români*, I, 25].

Cos vb. III. Cos. *Coasi-ts chesi nouă*, 323. [Derivate: **eoásiri** f. = cusut; **eusút**, -ă adj. = cusut; **eusutúră** f. = cusătură. Co mpu s (cu pref.): **diseós** vb. III. = descos; **diseusatúră**, **dăseusatúră** f. = descusătură. prieos (pri + cos), vb. III. = cos din nou]. — Din lat. *cōso*, -ēre, (arom. *cos*).

Coș a. 1. Coș. 2⁰. Stup. 3⁰. (La moară) partea unde se pune grâul, spre a cădea pe pietrele morii ca să fie măcinat. *An loc di butseaúă*, Petru, *coșu di la moardă*, 6/XVII. *Cqn si scoală să turească ghipt än coș... si dusi la coș...*, 23/41. *Aș li štirnù cămeșli än coșu*, 22/41. [Derivate: **cósnitsă** (bg. *košnica*) f. = coșuleț, paner. *Si-ts leaș ună coșnitsă*, 11/48; **eușnitšár** m. = cel care face coșnițe, ALR. 6519;

eușnitšárcă f. = nume de plantă în Lugunța]. — Din bg. *koš*.

²Coș (întrebuițat mai mult la pl. *coșur*). Bubulițe care se fac iarna pe corpul oilor. Com. G. D.

Cósnitsă f. v. *coș.*

Coștán m. Amnar, ALR. 3861.

Coștavítsă f. Șarpe; șarpele ordinar devine *coștavitsă* abia după zece ani, atunci când pe corpul lui încep să se formeze niște dungi de diferite colori. Se spune că o coștaviță poate mâncă o turmă de oi. *Ponză virgata ca coștavitsă* (pânză colorată). 153. [Și: *coștavitsă* f.]. — Din mbg. *koštavica*.

Costrác m. v. *custrac.*

Cqt pr. 1⁰. Cât. *Cqt si tseară*, 15/42, cf. 8/2, 10/5. *Cqtivà* = câteva. *Cqtivà bûts di āpu*, 8/74. *Tă'l ară cqtivà smârets*, 9/10. *Căt... căt* = căt... atât. *Căt mai larg*, *căt mai lung*, 4/71. [Și: (Huma), căt. Co mpu s: *aneqt* conj.; *niseän* adj. și adv. (întrebuițat numai în Târnareca) = puțin, o leacă, cf. *neac*, *neac*; *Rămasi anca niscă* 18/64, cf. 13/67]. | 2⁰. *cqta* adv. Atâtă. *Tsela tsi să nu poată cqta să mănancă*, *căpu qj la lęu* (acela care nu poate mâncă atâtă...), 4/4. *Ieș cqta șătăit* (ești aşa de umblat), 752. *Acu-i di cqta* (dacă este pentru atâtă), 7/42. *Di căta mai bun nu si poati* (de atâtă...), 7/69; *anca cqta* = încă atâtă, încă pe atâtă. *Tșitșă-sa ancă cqta si spăredă*. *Cqt si tseară tu ancă cqta...*

să-l' daj, 15/42, *cot... cota* = cât... atâta. *Pricazmă...* vă spuș, *cot putui*, *cota va mintșunați*, 29/32. *Cot lung, cota larg*, 355. *cota... și cota* = atâția și atâția. *Cota umără și cota am tăltșot*, (am ucis atâția și atâția oameni) 2/57.—Din lat. *quantus, -a, -um*, și *quantum*, (arom. *cît*).

Cota adv. v. *cot*.

Cotnie m. Măsea. cf. *cots*. — Din bg. *kătnik*.

Cotnitsă f. Puiu de pisică, pisou. *Nu știu cum rămasi ună cotnitsă* (nu știu cum rămase un pisou...), 17/33. — Din bg. *kotence*, id.

Cots m. Măseaua minții. cf. *cotnic* *Mi doari cotsu*, ALR. 2122.

***Cots** (pl. *-ur*) a. Ogrinj, resturi de fân, ALR. 953.—Cf. bg. *koc*.

Cotsi pr. 1°. Dece, pentruec. *Cotsi tari ubavă apu*, 5/59. *Cotsi frăti să contă puil'*, 9/58, cf. 4/59, 8/2. | 2°. Fiindcă, din cauză că, deoarece. *Cotsi* [nu mănants] *il'*? *Cotsi nu-ń tsi măñancă* (fiindcă nu mi-e foame), 9/81. [Şi: (aromânișm în Tânareca) *cătsè* pr. *Cătsè nu ner lă siüri* (dece nu mergi la petrecere), 5/66]. — Compus din *că* + *tse*.

Cotšină f. Cotej de porci, cochină. *Ca'n cotšină rănit* (ca în staul de porci hrănit), 148, cf. ALR. 3828. — Din bg. *kočina*.

Cotšiște N. loc. (cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 11).

Cóvă f. Covă. Com. G. H. T. [Şi: (Liumnița) *euăvă* f. *Cuăvă nu veau si scoată ăpa dinuntru*, 3/73, 6/73]. — Din bg. *kova*.

Covătă m. v. *cuvată*.

Cóza f. Nume de capră. Com. H. I. — Din bg. *koza*, id.

Crăblă f. Bute; putină de lemn. *An crăbla di răsol* (în putina cu varză), 8/XIII. [Şi: (Liumnița, Cupa) *eroblă*, *eroblă* f. (cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 53); *grăblă* f. Derivat: *erablár* m. = cel care face putine; *grăblár* m. Com. G. D.J. — Din bg. *kräblo*.

Crăblár m. v. *crăblă*.

Crae! interj. Crac. *Cogn si facă «crac» si-l' daj cärni*, 19/73. [Derivat: *erăcajés* vb. IV = produc sunetul «crac»].

Cráeă (vinătă) f. (Liumnița), Cioară vânătă. Com. P. M.

Crăcăjés vb. IV. v. *crac*.

Crăd a. v. *cărd*.

Crájnie n. loc. Com. I. L. — Din bg. *krajšnik*.

Crálitsă f. Impărăteasă. ALR. 2858. Mai des: *am pirătită*.

Crámés vb. IV. v. *cărmes*.

Crăndzel' (La moară). Lemnul cu care se ține fusul de fier al morii, polița prisnelului. Com. I. L.

Crap m. Crap.

Crăsnés vb. IV. Scrâşnesc, cf. *crătsăjés, răjnés*.

Crásnie N. loc. (Nânta).

Crăstă f. Căpușe, ALR. 1206.

Crâstă f. Râie, Com. I. G. adj. râios. *Uajă crastă*, 7/52. — Din bg. *krasta*.

Crâstav, -ă adj. Râios, plin de râni, ALR. 4194. *Pașa ve trei cal crastav*, 12/15. — Din bg. *krastav*.

Crâstăveāti m. v. *crâstăvets*.

Crâstăvēts m. Castravete. *Cu ieļ nu pots sādiri crâstăvets* 155. [Şi: erâstrâvăuti, erâstrâvëts m. 156; căstrâvëts m.]. — Din bg. *krastavica*.

Crâsti m. (Nume de persoană) Cristea. *Lu Crâsti fitșor*, 1/II. — Din bg. *Kärste*.

Crâstrâvëts m. v. *crâstăvets*.

Crâts! interj. Sunetul ce se aude când mânâncă cineva ceva preatate. *Catsă si mancă di ieļ crâts, crâts*, 22/69. [Derivat: erâtsăjës vb. IV. = scârtâiesc, scrâşnesc, cf. crâsnesc, râjnes. *Lipusi sub ia si crâtsăjască*, 10/81].

Crâtsăjës vb. IV. v. *crâts*.

Crâtšämäc m. Pâine uscată, fiartă cu brânză. ALR. 4083. Se zice şì: p u p a r n i c. [Şi: eâtşämäc m.]. — Din bg. *kačamak*.

Crâtshnés vb. IV. Scrintesc. *Crâtshnitu əmpirât si ari* (scrintitul crede că este împărat) 154. *Ai crâtshnit di minti*, 361. [Şi: erâşnit, -ă (erâşnit, -ă) adj.].

Crâtsún m. Crăciun. *Cătă vreami aji păna la crâtsun*, 3/64, cf. 2/46, 158. [Şi: eârtşún m. 7/31, eretşun m.], (arom. *crâčun*).

Creâstă *Creastă di cucot*. Com. I. L. — Din lat. *crîsta*, (arom. *creastă*).

Cremját N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20).

Crémnă f. Prăpastie. *Ay trimesi să dognă ramur din ună cremnă, jundi nitsi mûsca nu puțe să antră*. (il trimese să adune ramuri într'o prăpastie...), 3/11. *Căzù selnic di pi ună cremnă și muri*, 9/13, cf. 11/4, 6/7. [Şi: erémni f. Derivate: erimnisés vb. (refl.) = mă prăvălesc, mă răstorn, cad. *Tots trejl' mágar si crimmisiră än trap*, (câte-şì trei se prăvăliră), 20/41. *Crimniseà-ti di ყatsi*, 162]. — Din gr. *χοηνυός* (*χοηνυίζουαι*).

Crémni f. v. *cremnă*.

Crep vb. I. Crăp. *Căt ay cripo și antrō*, 14/7. *Di tse creapă gronu di mel'*, 289. *Acu nu-n creapă tsara* (dacă n'oiu muri), 222, 167. [Derivate: eripări f. = crăpare; eripát, -ă adj. = crăpat; eripătură, eripitúră f. = crăpătură 8/93, cf. 6/10. Compus: (cu pref.) răs-erép (răs + crep) vb. I. = crăp în două (după bg. *razpukvam*) *Vizù... cumăstsili răscripati*, 12/58]. — Din lat. *crêpo, -are*, (arom. *crep*).

Cres vb. III. Cresc. *Şi gronu crișciu*, 16/5. *Fitșoriј ca gron aș cresc* (copiii cresc repede), 287. [Derivate: creâştiri f. = creştere; erisétut, -ă adj. = crescut; erisectúră f. = creştere]. — Din lat. *cresco, -ere*, (arom. *crescu*).

Cretşún m. v. *crătşun*.

Criēl m. Minte, gând, judecată. *Ra tamam la criēl* (era legat la minte) 1/6. *Nu ra tam la criēl* (ii lipsea ceva), 2/6. *Aş zisi... an criēl* (își zise în gând), 5/10. *Aş zitsę cu criēlu*, 21/4, cf. 159, cf. 160, 444, 969. [Com p u s: (cu pref.) ăncriēlăt, -ă (an + criēl) adj.= cu minte, inteligent, înțelept, legat la cap. *Tsela mai mīcu frāti... ra mai ăncriēlăt* (... era mai intelligent) 2/55. *Fitşoru criēlăt li-ănvitsă toati*, 14/79. [Şi: criēlăt, -ă adj. *Dovnicu ra criēlăt*, 9/57. Subst. *criēlăt* m. = înțelept. *Criēlatu cată si cumpără, nu si vindă*, 161]. — Din lat. *c(e)rebēllum*.

Criēlăt m.
Criēlăt, -ă adj. } v. *criēl*.

Crimijăt N. de fântână (Oşani).

Criminăreă f. v. *cremni*.

Crimnisés vb. IV. v. *cremnă*.

Cripări f.

Cripăt, -ă adj. } v. *crep*.

Cripătúră f.

Cripés vb. IV. Tin, sprijin pe cineva. Se întrebunțează mai ales la obiceiurile dela nuntă. Mirele când se duce să ia mireasa călare pe un cal alb, este « cripit » (susținut) în drum de două fete mari. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46). [Derivat: *cripit*, -ă adj. = tinut]. — Din mbg. *krēpam*, id.

Cripít, -ă adj. v. *cripes*.

Cripitúră f. v. *crep*.

Criscătúră f. v. *cres*.

Criştin m. Creştin. [Derivat:

v a t: eriştinătăti f. (lat. *christianitas*) = creștinătate. Com. G. D.; eriştinése, -ă adj. = creștinesc; eriştineăsti adv. = creștinește; eriştinéz vb. I. = creștinez]. — Din lat. *christianus*, -a, -um (arom. *creştin*).

Criştinătăti f.

Criştineăsti adv. } v. *criştin*.
Criştinése, -ă adj. }
Criştinéz vb. I.

Criştinie m. Fin. *Mumuşu dărui ună cămişotşă lă criştinicu lui* (nașul dărui finului). Com. I. L. [Şi: eriştinică f. = fină. *Ună criştinică di lui*, 6/57]. — Din bg. *krăstnik* « Gevatter », influențat de « criştin ».

Criştinică f. v. *criştinic*.

Cristovden m. Sărbătoarea Inăltarea Sf. Crucii (14 Sept.), ALR. 2820. *La ticnă si cumpără di cristovdin un birbeatsi*, 1/52. *Mesu-di-cristovden* = răpciune, ALR. 2416, cf. culujeş. — Din bg. *krăstovden*.

Criv, -ă adj., adv. Strâmb. *Criv-ljutnic*, *77. *Tu criv nă cats*, (tu te uiți strâmb la noi), 117, cf. 851, 856. [Derivat: *erivés* vb. IV. = schiopătez. *Di un pitşor crivim*. 542; *erivúl'că (crivućă)* f. (bg. *kri-vulka*) = un fel de broderie. Com. G. D. *Pricăt di pri niştii tšäröp cu crivul'ts* (a imitat lucrând niște ciorapi cu un fel de broderie în zig-zag). Com. I. L.; *erivutija* f. = nedreptate, strâmbătate. *Cu crivutija nu si iesi an cap*, 156; *Crivinoică* n. loc. (Lugunța).

C o m p u s (cu pref.) *zăerív* (ză + criv) adj. = strâmb]. — Din bg. *kriw*.

Crivés vb. IV. v. *criv*.

Crivét (pl. *ur*) a. Pat. — Din bg. *krevet*, (gr.).

Crivinońeă v. }
Crivúl'eă f. } v. *criv*.
Crivutíja f.

Crqblă f. v. *cărblă*.

Croj m. Croiu. *Croj di rubă*, (croiul hainei), ALR. 5762. — Din bg. *kroj*.

Crqng m. Cârpător: « lemnupi cari si sutšašti plătsinta », ALR. 3981. *Poňna qy frimintă pri crqnc*, ib. 3996, cf. 697. [Si : erone m.]. — Din bg. *kräng*.

Crótneie, -ă adj. Blând. *Tsista fitșor ăj crotnic*, cf. u c r u t e s. — Din bg. *krotok*.

Crueutés vb. IV, Clocoesc. *Apa crucutęašti*, ALR. 4147 cf. clucnes.

Crud-, -ă adj. Necopt, crud. *Măncai pruni crudi* (măncai prune crude). Com. I. L. — Din lat. *crudus*, -a, -um, (arom. *crud*, rar).

Cruiés vb. IV. Croiesc. *La crui* (l-a croit) = i-a tras o palmă, 164. [Derivate: *eruíri* f. = croire, *eruít*, -ă adj. = croit]. — Din paleosl. *kroiti*, (arom. *cruescu*).

Cruíri f. } v. *cruijes*.
Cruít, -ă adj. }

Crundír m. v. *clundir*.

Cruş m. Păr sălbatec, cf. g o r n i t s. [Derivat: *erúšeă* (pl.

cruşchi) f. = fructul acestuia rbore, p a r ā, id.] — Din bg. *kruša*.

Crúšeă f. v. *cruş*.

Crútsi f. Cruce. *Cqt să fatsim crutsi* (cât să ne facem semnul crucii), 17/6. *Crutsi-ajută* (cruce ajută), 165. | (La om și la animale) crucea şalelor. *Fq-la că nu-ts cadi ăn crutsi*, 138. *La Crutsi* n. loc. (Oşani). [D i m i n u t i v : erutsitšeă f. **C o m p u s** (cu pref.): **prierúts** (de pe mbg. *prekärstjam*), vb. I. = încrucisez, Com. V. I.]. — Din lat. *crux*, -ūcem, (arom. *crutse*).

Crutsitšeă f. v. *crutsi*.

Cu conj. Cu. *Laj vaca... ua că-u duş ăn tšair cu ıarbă păn di coalcur*, 3/8. Cu *ghijatsa*, 279. Cu *urdin* = pe rând. — Din lat. cùm, (arom. *cu*).

²Cu conj. v. *acu*.

Cúă f. v. *cuyă*.

Cuăla adv. v. *colo*.

Cuărb m. v. *corb*.

Cuăvă f. v. *covă*.

Cue m. Cuc (pasăre), *Mara jundi ari mo cuc*, 26/6. — Din lat. *cuccus*, (arom. *cuc*).

Cueáă f. (La plugul de lemn). Vârful grindeiului. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). — Din bg. *kuka*.

Cueár m. v. *cocar*.

Cueátšeă f. Clacie. Com. T. P.

Cúelă f. 1º. Păpuș. *Ca cuclă* (ca păpuş), 973. | (Oşani). Bobârnac. *Al ded ună cuclă* (i-am dat un bobârnac), Com. I. L., cf.

c l q n d ā, f ā n d q c. — Din mbg. *kukla*, (gr. κοῦκλα).

Cuenés vb. IV. Răsar, cresc. *Nu cucneaști* (în text greșit: *cucneciști*), *tsiva-godea*, 4/59. *Iarbă veardi nu cucneaști* (= foc). *27 *Di natima ti cucniș*, 172. [Derivat: *cuenit*, -ă adj. = ieșit din pământ, răsărît, 171]. — Din mbg. *kuknah* (dela *kukam*).

Cuenít, -ă adj. v. *cucnes*.

Cueqnă f. Cocoană. *La cucqnă l'-angreacă ardžu*, 17. — Din bg. *kokona*, (arom. *cuconă*).

Cueór (pl.) N. loc. (Oșani), Com. D. P.

Cueót m. Cocoș cf. *cucureati*. *Cum şădeau căsat-aş si conta cucotsii*, 3/60, cf. 7, 10/60. *Şi cucotsil' al' fac uayă* (și cocoșii îi ouă), cf. 167. [Și: *căcăot* m. *Căcăot no-ari si zăcontă*, 21/90]. — Din paleosl. *kokot*, (arom. *cucot*).

Cueóvi Cuvânt neînțeles de origine bulgară; se întâlnește numai în: *Baba cucovi, dedu stupovi* (= podnitsa și tsostu), *62.

Cueú Cântul cucului. *Fitşoru să contă «cucu»*, 25/6. *Fitşoru... fesi «cucu»* (zise «cucu»), 26/6.

Cueúdă f. Greutatea de fier ce se atârnă la cântar (fig.). *Aj uneac cucudă çon omu aj sirumă* (e puțin greu când omul este sărac). — Din bg. *kukuda*.

Cueuleáti m. Viperă cu dungi pe spate ALR. 1184. [Și: s m o c].

Cueúl' m. Ridicătură, umflătură. Com. G. D. [Derivat: eu-

culítš m. = grămadă de pietre puse una peste alta, formând un fel de mindir (Oșani). *Flă ună cătsauă pri un cuculitš* (în text greșit: *cuculic*), 5/71]. — Din lat. **cucullius*, (arom. *cucul'*).

Cueulitš m. v. *cucul'*.

Cucureáti m. v. *cucuroş*.

Cucurqs vb. IV. (refl.) Mă umflu, mă fudulesc. *Tse-ni-ti cucuroş bra* (ce te umfli, mă). [Derivat: *cucureáti* m. Cocoșel, (fig.) băiat. *An am dquă caşturitse... două pul'chitse si doj cucurets*, *11. *Cucureati scăldat* se spune când cineva este ud de ploaie până în piele, 237. *Cucureati prucăntat* este cocoșul mic când începe să cânte, 237. Cocoșul puștii. ALR. 4993]. — Din bg. *kocorja se*.

Cueuşňă (pl. -şon) f. Păduche de găini ALR. 5720. *Gă'l'inli, dintru ca s-nu catsă cucuşqń, si ung cu gaz ili cu buzeai* (găinile, ca să nu prindă păduchi, se ung...).

Cueutás m. v. *cucot*.

Cucuveáică f. Cucuvea. — Din bg. *kukuvejka*.

Cudítsă f. } v. *coadă*.

Cudítsă f. } v. *coadă*.

Cudžabásă m. Primar. Com. I. L. — Din tc. *koğ'a-baş*, (ar m. *cuğul'as*).

Cufărés vb. IV. Cufuresc. [Și: *căfărés* vb. ALR. 4866. Derivat: *cufăriri*, f., *cufărít*, -ă adj. *Cur cufărít* (căcăios); *cufarnitsă* f. = boală de pântece. ALR. 1633; *cufarnítšav* = cufuricios. *Un uom*

cufărnitšav, 6/62. **C o m p u s** (cu pref.): *pri cufărés* (pri + cufăres) vb. IV = am într'una scaune]. — Din lat. *con-forio, -ire*, (arom. *cufurescu*).

<i>Cufăríri</i> f. <i>Cufărít</i> , -ă adj. <i>Cufărnítsă</i> f. <i>Cufărnítšav</i> adj. <i>Cufatšeă</i> f. v. <i>cfatšcă</i> .	}	<i>v. cufăres.</i>
---	---	--------------------

Culoári f. v. *cufăres*.

Cujásă N. de fântână, (Cupa).

Cujbár m. }

Cujbtšic m. }

Cuimdzíjă m. v. *cumindzijă*.

Cujóe a. Cojoc. *Mul'ari jeş căqats duc si cujoc si peşt*, 3/30. [Şi: *cojóe*, *cojúe*. *Cojuc* n. de munte]. — Din bg. *kožuch*.

Cujureáti (pl. -rets) m. Gogoş de mătase. Com. T. P. *Ca si poati işgori cujurets cuvetlij*, B. 3. — Din mbg. *kožurec*.

Cul Nume de cal. Com. I. L.

Cúlă f. Turn, ALR. 2606. N. loc. (Huma). — Din bg. *kula*, (tc.), (arom. *culă*).

Culáe m. Colac. *Să-n leau un culac*, 10/94, cf. 13/94, etc. [Şi: *colác* m.]. — Din bg. *kolak*, (arom. *culac*, cf. Capidan, *Elem. sl. în arom.* 64).

Culái adv. Uşor. *Di tista lucru și culai* (de lucrul acesta este uşor...), 16/4. *Āj culai di aistă*, 3/38, cf. 5/47, 16/56, 12/16. — Din tc. *kolaj*.

Culástră f. v. *gulastră*.

Cúl'b a. Cuib. *Pri drūm flo un*

cúl'b di sămuvili (pe drum găsi un cuib...), 15/94. *Tşutşuleanu aş la dară cuibu prin pimint* (ciocârlanul îşi face cuibul...) *La үorbu pul' domnu al' la dară cuibu*, 972. [Şi: (Oşani, Lugunţa): *cújb* a. **D e r i v a t e**: *cujbár* m. = cuib de şoareci. Com. G. D. *cujbtsic* m. (dim.). — Din lat. **cūbium*, (arom. *cujbár*).

Cule vb. I. (trans., refl.) Culc (pe cineva), mă culc. *Cen la culcă să dormă*, al' căntă, 1/1, cf. 2/70. *Nearsi si culcă la un căvinē*, 18/65. *Si ti cultsă*, 2/69. *Mi culcui*, 7/69. *Si culcară*, 9/56. *Culcă-l'-u* (sterge-o, tuleşte-o, fugi), 173. **D e r i v a t e**: *culeári* f. = culcare. *Văcătu di culcarea* = vremea de culcare, 11/33; *culeát*, -ă adj. *Rau culcats*, 4/77. — Din lat. *collocō*, -are, (arom. *culcu rar*).

Culeári f. }

Culeát, -ă adj. }

Culeáti f. Mugur, cf. *an culets*. *Vitsa la ყnculitoarea după căda culéati*, si sădeaşti (viţă... după ce dă mugur, se sădeşte), ALR. 6109, cf. 5133. — Din sârb. *kaljac*.

Culéră f. Holeră. [Şi: *huléră f.*]. — Din gr. *χολέρα*, (arom. *hulerd*).

Culibă f. v. *colibă*.

Culidăš m. }

Culidisés vb. IV. }

Cúlmi f. (la casă). Culme. — Din lat. *culmen*, (arom. *culmu*, rar).

Culò adv. v. *cola*.

Culodiáts N. de râu în Meglen.

Cultšac m. Un fel de capac de catifea ce se pune ca ornament de-alungul coatelor minteanului. *Dulamă cu cultšats*, (mintean cu colectați). Com. I. L. — Din tc. *kolčak*.

Culujég m. v. *culujeū*.

Culujéu m. Ianuarie, ALR. 2407. Iată numele lunilor : sečsca (făurar) 2408, marta 2409, pri- l'u 2410, maiu 2411, tširi- şaru 2412, snoparu (cupitor) 2413, mesudi băgăr odi tsă (mășalar) 2414, mesudi cris- tovden (răpciune) 2416, nu- c'l'u (brumar) 2417, nistupati (indrea) 2418. [Şi : *culujég* m.]. — Din bg. *koležeg*, (arom. în Mulo- viște, *culujeū*, cf. Lumina, V. 1, 6).

Cum adv. Cum. *Cum mul'ari, si fac...?* 11/81. *Ca-cum* = întocmai ca, la fel ca. *Ca-cum-că* = cum că. *Därq ună carti, ca-cum-că mōşu du- chandžija cqta sufliti tältšo*, 3/16. *Nitsi-cum* = nici de cum, 14/47. — Din lat. *quomo[do]*, (arom. *cum*).

Cumândă f. Ordin, comandă. *Deadiră cumândă ca tuti featili si antră an ună barcă*, 23/78.

Cumár m. Joc cu cărți. — Din bg. *komar* (tc.), arom. *cumare*.

Cumáreă (pl. *archi*) f. «Arbore care stă verde iarnă și vara». Com. N. P. | Fructul acestui arbore (pl. *cumarchi*), id.

Cumát a. Bucată. *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Cumat di cumat* (bucătele). *Feasiră cumat di cumat*, 7/41. [Derivate:

cumătitš a. = bucătică. Com. G. D. *cumatsql*; m. = bucătică; **cumătsójehi** a. pl. = bucătele, cf. mu- tš c āt u r, ALR. 4019; **cumătar** m. = copilul care umblă cu bu- cata de pâine în mână, mâncând, ib.]. — Din gr. *xoupati*.

Cumătar m.

Cumătitš a. }
Cumătsójehi a. pl. }
Cumätsql m. }

Cumiň pl. Tescovină, ALR. 6139.

Rakiјa di cumiň, ib. 6163. — Din bg. *kominje*.

Cumindžiјa m. Argintar nume de familie : *Ita Cumindžija*, 4/XIII [Şi : *euimđiјa* m. 1/XVI]. — Din tc. *komenđi*, (d.c.m. *cumingi*).

Cumít m. Comitagiu, tâlhar, hoț, fur. *Cumitsil' lară să-l' cluputescă pristi casă*, 2/24, cf. 12/7, 195. — Din mbg. *komit*, (arom. *cumit*).

Cumnát m. Cumnat. *Al' zisi lu cumnătu-su* : «*ta mul'ari... matšots fatsi*» 3/29. [F e m i n i n : *cum- nătă* f. D e r i v a t : *cumnătšică* f. cumnată; *cumnătšue* m. C m. G. D.]. — Din lat. *cognatus*, -um, (arom. *cumnat*).

Cumnătšică f. }
Cumnătšue m. }

Cumnicári f. }
Cumnicát, -ă adj. }

Cúmpăr vb. I. Cumpăr. «*Cöt tser pri tsela chisemu bre?* » — *cöt tser jo, tu pots si cumper?* 10/43. *Si dusi la cazanmoc... si cumpără tseali tsi la tribuјay*. Crielatu cată

si cumpără, nu si vindă, 161. [Derivat: cumpărări f., cumpărăt, -ă adj., cumpărător m. *Nu poati si află vrin cumpărător*. Com. I. L.; cumpărătură f. = cumpăra]. — Din lat. *compāro, -are*, (arom. *acumpăr*).

Cumpărări f.	}
Cumpărăt, -ă	
Cumpărător m.	

v. cumper.

Cumpărătură f.

Cumpăreă (pl. *chi*). f. Cartof, ALR. 4087. — Din bg. *kompir*.

Cumșijă m. Vecin. *Ca si dusi căsă, la vizū un cumșijă* 5/17, cf. 6/VII, cf. 7/17, 3/44. [Şi: (Lumină): eumşijă m. Derivat: eumşilqe a. = vecinătate]. — Din tc. *komšy*, (mbg. *comšija*).

Cumşilqe m.	}
Cumşijă m.	

v. cumşijă.

Cumuvoltsi Cumetre lupule! *Eghidi bebi, cumuvoltši, tser să ieş itru*, 4/13, cf. 6/13, 7/30. — Din bg. *kumče-välče*.

Cúnă f. Chingă, cf. cl'ingă.

Cunác a. Casă mare, palat. *Vę un cunac cafcu nu vę nitsi un paşă* (avea un palat...), 1/15. *Ca-si dusi la lu Musta cunac*, cf. 2/4. Conac, localul autorităților administrative și judecătoarești. [Şi: *cunác* a., (Târnareca) *cunáchiă* f. *Un tsar dară niştii cunachi*, 2/65]. — Din tc. *konak*, (arom. *cunak'e*).

Cunác a.	}
Cunáchiă f.	

v. cunac.

Cunádă f. v. *cunadi*.

Cunádi f. Dihor. Cf. *cocăr-dže à*, ALR. 1167. [Şi: *cunádă* f.] — Din gr. *xovvádi*.

Cunáp m. Cânepă. *Fortămă di cunap* (funie de cânepă), ALR. 2528. [Şi: *cănap* m.]. — Din bg. *konop*, cf. *cognipă*.

Cundac m. patul puștii. *Cundacu la tuſeac*, ALR. 4991. — Din tc. *kondak*, (arom. *kundak'e*).

Cundil a. Condeiu de piatră. — Din gr. *xovdúlti*, (bg. *kondil*), arom. *cundil'yu*.

Cundisés vb. IV. Poposesc undeava, ajung undeava. — Din bg. *kondisvam* (arom. *cundisescu*).

Cundúg a. Haină femeiască în felul minteanului, se face, de obicei, din catifea brodată cu fir. *Cundugu di sărmă* (minteanul cu broderii în fir), 7/XIII. [Şi: *eundugui* f. id.]. — Din gr. *xovroyovn*.

Cundugúni a. v. *cundug*.

Cunoáštiri f. v. *cunos(c)*.

Cunós(e) vb. III. Cunosc. *Acu pots să-u cunoş cari aji me il'ă, să-u lej* (dacă poți să o cunoști...). 20/4. *Io să-u cunos cari aji luji il'ă...* acu nu aju pot cunostiri... 23/4. *Nu la cunoş tse joacă 'n iel*, 316. [Şi: (Lumină) *eunuás*, vb. III. *S-la cunuăşt*, 16/73. | Derivat: cunoaștiri f., cunuseút, -ă adj., cunuseătór m. = om care cunoaște]. — Din lat. **conosco, -ere*, (arom. *cunoscu*).

Cúntin vb. I. Incetez, (refl.) mă astămpăr, stau liniștit, stau locului. *Cuntind-ti la un loc ; tsi nu ti*

cuntiň? (stai la un loc; dece nu te astâmpere?), 175. *Nu-l' cuntingă* (în Oşani), se zice când cineva nu poate să termine un lucru ce a început, 176. [Derivat: *eúntin* a. = încetare. *No-ari cunting* = n'are încetare, 175]. — Din lat. *contineo*, -ere, (arom. *acumtin*).

²Cúntin n. v. *cunting*.

Cunušás(e) vb. III
Cunuseătór m. } v. *cunos(c)*.
Cunuseút, -ă adj.

Cup (pl. *cupiti*) a. Grămadă, stog. *Amnă drümu, bătu pri un cup di furniz*, 11/4, cf. 9/4, 22/51, [Derivat: *eupálítšeă* f., *eupt-šúe* m. = grămăjoară; *eupulitš* m. = căpiță, grămăjoară de fân etc. Com. G. D.]. — Din bg. *kup*.

Cúpa f. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 12). *Cupa-veacl'i*, n. loc. cf. ib. 26. [Derivat: *eupinéts* m. = locuitor din Cupa].

Cúpă f. (La cereale). Baniță de 12 ocale. (La moară). Măsură de ½ oca. (La păstorit). Vas pentru muls.

Cupálítšeă f. v. *cup*.

Cupán m. Sold de pasăre. [Şi: *copán* m. Derivat: *eupáneă* f. = pisălog, 12/50]. — Din bg. *kopan*, (arom. *copan*). —

Cupáńă (pl. -ońi) Albie, copaie. — Din bg. *kopanja*, (arom. *cupańe*).

Cupáneă f. v. *cupan*.

Cupárán m. Dulamă, cf. — Din bg. *koparan*.

Cupátš m. Copaciu, buștean. *Au, au, pri cupatš, džingăr măngăr pri*

pimint, *63. *An Cupatš* n. loc. (Oşani). *Cupatš-roși*, n. loc. (Humă). [Derivat: *Cupătšină* f. Nume de localitate la Cupa. Com. N. P.; *eupătšqlnie* m. = un fel de cazmă sau târnăcop cu care se scot buștenii, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51)]. — Cf. alb. *kopatsh* (arom. *cupač*).

Cupătšină f. } v. *cupatš*.
Cupătšqlnie m. }

Cúpjă Instrument de plutit. Com. T. P.

Cupilás m. 1º. Copil. *Una l'a turiră tătšuńil'*, si fesiră doj cu-pilaş än fustani, 17/29. | 2º. Tânăr dela 15 ani în sus, Tânăr bun de însurat. *Cupilaşu nu va si culcă priună cu ja*, 22/94. *La dögli, la treili ser cupilaşu nu si culcă cu ja*, 23/94. [Derivat: *eupilăşlqe* a. = vârsta de însurătoare la tineri. Com. G. D.] — Din *copil*.

Cupilăşlqe a. v. *cupilaş*.

Cupiliš m. v. *cupilitš*.

Cupil.tš (pl. -litšk'i) a. Căpiță de fân, ALR. 934. [Şi: *eupil.š* m. ib. 5283]. — Din *cup*.

Cupinéts m. v. *Cupa*.

Cupirés vb. IV.

Cupirimínt a.

Cupiríri f.

Cupirít, -ă adj.

Cupiritúră f.

Cupisteári f. v. *căpisteari*.

Cupită f. Copită. *Iscri lasă din cupiti*, (scântezi lasă din copite), 974. — Din bd. *kopito*.

} v. *coapir*.

Cupitqń a. v. *căpitqń*.

Cuprál' f. Strămurare. Com. T.P.

Cf. *cupre:s*. — Din bg. *kopralja*.

Cupréts m. Strămurare, cf. *cupral'*. Com. T.P. — Din bg. *koprec*.

Cuproávă f. v. *pucroavă*.

Cuprójă f. (In Tânareca). Gunoiu. *Si ąngrupă tru cuprójă* (se înfundă în gunoiu), 16/68. — Din gr. *κορόλα*, (arom. *cuprie*).

Cuptătúră f. v. *coc*.

Cúptșúe m. } v. *cup*.

Cupulítș m. }

Cur vb. I. Curg. *Mozăcu lă si-ń cură di cap* (creierul începu să-mi curgă din cap), 16/72. *Tšeșma tsi cură apu*, 3/25, cf. 19, 336. [C o m p u s : (cu pref.) *prueür* (pru + cur) vb. I = încep să curg. *Cən si prucură sənzi*, 2/34, cf. 13/34; *prieür* (pri + cur) vb. I. = încep să curg. *Tucu pricurără una vin, una rachijă*. (numai că începură să curgă...) 3/56, cf. 13/56, 17/72; *prieurát*, -ă adj. = care a curs, care a început să curgă. *Mozăcu al' ra pricurat*, 17/72]. — Din lat. *cūrro*, -ere, (arom. *cur*).

²**Cur** vb. I. Curăț. *Măncă mai mul'ts cal' și sa că cal'il' lui chjaja si curau* (se curățău, adică pierău), 7/40. *La curo* (l-a ucis), 182, cf. 183. [D e r i v a t e : *eurári* f. = curătire; *eurát*, -ă adj. = curătit. Com. I. L.]. — Din lat. *cōlo*, -are, (arom. *cur*)

³**Cur** a. 1°. Cur. *La bătu pristi cur*, 9/20. *Cot di cur sirbeaști*

(muncește numai pe mâncare), 701, cf. 177, 180. *Curu-di-ac* = urechile acului, ALR. 1750. | Fig. Curaj, 179, 9/20. | 2°. Fund. *Sac fără cur*, 49, 3/54. *Curu focului* (partea din față căminului), cf. b u d ă c. *Jel șazù la curu focului*, 16/56. Nume de loc.: *Curu-di-bătańă*, *Curu-di-brad*, (Huma), Com. T. P., *Curu-di-mutšară*, (Oșani), Com. T. P. [D i m i n u t i v e : *euruťše*, *curtše* m. = curișor. Com. G. D.]. — Din lat. *cūlus*, -um, (arom. *cur*).

Curábje f. Corabie, barcă, ALR. 2517. *Ca cən al' tsi-ąq̄ nicat curqbili*, (ca și când i s'ar fi înecat corăbiile), 184. [D e r i v a t e : *eurăbdži* m. = corăbier, ALR. 2530. — Din sl. *korablja*, (arom. *cărave*, gr.).

Curabdžoi m. v. *curabie*.

Curári f.

Curát, -ă adj. }

Curáqă f. Curea. *La ligō cu ună curaųd şarotă*, Com. T.P. [D i m i n u t i v e : *eurăqítše* f. Com. G. D.]. — Din lat. *corrīgia*, (arom. *curao*).

Curăuítše f. v. *curaųd*.

Curbán m. Sacrificiu. Com. T. P. — Dintre tc. *kurban*, (arom. *curbane*).

Curbét a. Străinătate. [D e r i v a t e : *curbitlqe* (tc. *kurbetlyk*) a. = străinătate. *Greū aji curbitlqcu*]. — Din tc. *kurbet*.

Curbitlqe a. v. *curbet*.

Cureubeaj m. Curcubeu. Com. G. D. [Şi: eureubéj] m. (prescurtat) bej. *Curcubej bej! pân s-ti pleats si beaj pică di apu, meu per pân di primint* (curcubeu, beu ! până să te pleci să beai o picătură de apă, părul meu [să-mi crească] până la pământ). Com. I. L.]

Cureubéj m. v. *curcubeaj*.

Curdisés vb. IV. Mă aşez bine, mă pun, (fig.) mă apuc. *Şi ca-l'-tsi curdisiră furnizli* (şि când se pusere furnicile), 22/54, cf. 7/4.—Din bg. *kurdisvam*, arom. *curdisescu*. (tc.).

Curdisít, -ă adj. Fercheş, ALR. 3266, Svelt. *Meardzi prost și curdisit* (merge drept şi svelt), ib. 2278, cf. *c u r d i s e s*.

Curdoñ (pl.) m. Straja comunei ALR. 2610, străjer, sentinelă. — Din bg. *kordon*.

Curétă f. N. de fântână (Cupa).

Curišă f., Pădure. *Si dusi luvatšu ăn undă curišă* (se duse vânătorul într'o pădure), 8/21, cf. 14/16, 13/71. — Din bg. *korija* (tc.).

Curi-eăvătšél Gândac cu coarne lungi, scripcariul, Com. C. I. După răspunsurile la chestionarul ALR., însemnează străluc 6550, rădaşcă 1897.

Curişnítsă f. (Bulgărim) Găinăț. Com. T. P. [Derivat: *aneurišnári* f. = găinățare]. — Din bg. *kurešnica*.

Curítă f. Albie, copaie, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53).—Din bg. *korito*.

Curjútă adj. Căprioară. *Ună curjută vineă cola* (venea acolo o căprioară), 13/38. [Şi: *eurşútă, cărşútă* fid.]. — Din bg. *košuta*.

Curm vb. I. Incetez, întrerup, (refl.) mă desprind de ceva, Com. T. P. *Hrana lă u curmом* (le întrerupem hrana), B. II. [Derivat: *eurmári* f. = încetare. *Va curmare* (trebuie încetat), 185].

Curmári v. *curm*.

Curnét m. v. *corn*.

Curnós, -ă v. ²*corn*.

Curqn adv. Curând. *Curqn si răzlbîi*, 18/40, cf. 17/18, 7/4, 18/40. [Şi: (Târnareca) *eurún, eurúndu*, adv. 18/68, 17/64, 9/66]. — Din lat. *currendo*, (arom. *currundu*).

Cúrpăn m. Curpăn. *An loc di curună, curpăn di pri moară*, 3/XVII. Cf. alb. *culjpér*, (arom. *curpan*).

Curşum a. Glonţ. *Di curşumi sam şa rupt* (din pricina glonţului sunt aşa rupt), 6/27. — Din tc. *kurşum*.

Curşútă f. v. *curjută*.

Curtulisés vb. IV. Scap. *Bun că curtulisim* (bine că am scăpat), 9/10, cf. 14/72. [Derivat: *eurtulisíri* f. = scăpare]. — Din mbg. *kurtulisvam*, (tc.).

Curtulisíri f. v. *curtulises*.

Curtšic m. v. ³*cur*.

Cúrui pr. v. *cari*.

Curún adv. v. *curqn*.

²Curún vb. I. Cunun. [Derivat: *eurunári* f. = cununare; *eurunát, -ă* adj. = cununat; *eurúnă*

f. (<lat. *corona*) = cunună. *An loc di curună, curpări pri moardă* 3/XVII, cf. 5/II; **eurunatic** = plata preotului pentru serviciul cununiei; **curunilă f.** = cununie; **eurunitșeă f.** (dim. curună)]. — Din lat. *corono*, -are, (arom. *ncurun*).

Curúna v. Coruna.

Curúnă f.

Curunári f.

Curunát, -ă adj

Curunátic

Curundu adv. v. curon.

Curunilă

Curunitșeă

Curutșoc m. v. ³cur.

Cus, -ă adj. Scurt. *Cus, ma di bron ti poartă* (scurt, însă te poartă de brâu), 975. [Derivate: **Cusală** = n. l. (Nânta); **cusi** m. = nume de câine cu coada tăiată; **cusés** și **puteusés** vb. IV. = scurtez. *Ay cuses ună rubă* (o scurtez o haină), ALR. 3274]. — Din bg. *kus*.

Cusală v. cus.

Cușără f. Coteț de găini cf. **cutets**. — Din bg. *košara*.

Cusátsă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Cusătúră f. v. cos.

Cúsel'u a. Pământ moale, argilos, din care se fac oale. Com. T. P.

Cúseră f.

Cuseréz vb.

Cuserilă f.

Cuseríme f.

v. ²curun.

v. curun.

v. curun.

v. curun.

v. curun.

v. curun.

v. curun.

Cúseru m. Cuscru. [Derivate: **cúseră f.** (<lat. **consocra*) = cuscru; **cuserilă f.**, **cuserulqă a.** = cuscrie, cuscrenie, rudenia cusririlor; **cuseríme f.** = oamenii, rudenia din partea unui cuscru. Com. G. D.; **cuseréz** și **aneuseréz** vb. I. (refl.) = mă fac s. devin cu cineva cuscru, mă înrudesc, id]. — Din lat. *consōcer*, (arom. *cuscru*).

Cuserulqă a. v. cuscru.

Cuseúm m. (Oșani) Cureaua care trece pe subt burta calului și leagă amândouă părțile samarului, ALR. 5517. [Aiurea se numește și: produpasntsă f.]. — Din bg. *kuskun* (tc.).

Cuseł' N. de fântână.

Cusés vb. IV v. cus.

²Cusés vb. IV. v. coasă.

Cusi m. v. cus.

Cusíri f.

Cusít, -ă adj.

Cusítsă f. Coadă de păr la femei

Ună călugăritsă cu ună cusítsă *84. — Din bg. *kosica*, (arom. *cusítsă*).

Cușnitşár m.

Cușnitşarcă f.

Cusór m. Cosor. *Am un dead cu un dinti än gorb* (am un moș cu un dintă pe spinare). — Din paleosl. *kosori*, (arom. *cusor*).

Custandinátšeă f. Ban galben, ban vechiu, Com. I. L. — Din bg. *kostandinačka* (și *kostandinka*).

Cuștinie m. Nume de plantă, Com. C. I.

Custrâe m. Un fel de pește, biban, ALR. 1746. [Şi: *costrâe*, m.]. — Din bg. *kostrak*.

Cûsu m. Nume de câine (de statură mică) cf. *m e r d ţ i, p a l e a, ş a r ő t* etc. Com. C. I. — Din bg. *kuso*.

Cusúr a. Cusur. *Ancă tsea ts-u cusuru* (atâta îți mai lipsește), 186. — Din tc. *kusur*, (arom. *cusure*).

Cusút, -ă adj. } v. *cos*.
Cusutură f. }

Cut, cut! Strigătul cu care se cheamă cainii. [Derivat: *euta*, f. = nume desmierdător pentru caine. *Ună cafcu cută*. Com. G. R.].

Cútă f. v. *cut*.

Cutár m. Staul pentru vite, cotarcă, coşarcă. ALR. 5348. *Boil jundi ts-ăj?... — vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. Gaura cutarului; deschizătura pe unde ies oile la muls. — Din mbg. *kotar*.

Cutári pron. Cutare. *Tse zuşa să-u fatsim nuntă?* — *zuşa cutari* (în ce zi să facem nunta? — în ziua cutare). N. T. — Din lat. *ecum, -talis*, (arom. *ahtare*).

Cute N. de fântână, (Oşani).

Cutéts a. Cotets. *La las cutetsu discl'is*, 11/12. — Din mbg. *kotec*.

Cutéz vb. I. (întrebuiñat f arte rar de bătrâni la Oşani), Cutez. *Nu cutează si spundă*. Com. G. D. — Din lat. **cottizo, -are*, (arom. *cutedzu*).

Cúti f. Cute. *Lo un cutsqt, una cuti*. 12/68. — Din lat. *cos, cotem*.

Cutijă f. Cutie. *Si-l' tser dila tăti undă cautijă*, 5/78. *Jundi-i cutija?* Am undă cutie plină cu mirdžani roş, cf. 8/11. [Şi: *cutie* f. Derivat: *Cutitšeă* f. (dim.)]. — Din mbg. *kutija*.

Cutitšeă f. v. *cutijă*.

Cútłă f. Jumătate de şinic. *Âmpirăti să-u daļ cutla să li nimir lirili* (împărate să-mi dai cutla ca să număr lirele), 3/10. [Derivat: *cutlitsă* f. = (La moară) cutia în care trec grăunțele din cos, înainte de a trece între pietrele morii, teica. Com. S. H. Cf. *cutnitsă*]. — Din bg. *kutla*.

Cutlitsă f. v. *cutlă*.

Cutmátš m. Lapte fierăt și mai gros. Com. I. L. — Din tc. *sukutmač*.

Cútñitsă f. Partea inferioară a coşului dela moară pe unde trec grăunțele ge grâu și cad pe pietrele morii, spre a fi măcinate. Cf. *cutlitsă*. Com. C. I.

Cútru, -ă adj. (Bulgărim) Biet, sărman, sărac. Com. T. P. — Din bg. *kutro*.

²Cutru prep. Către. *Si ca si pucăto tsela curtu boj* (și când s'a uitat acela către (la) boi), 6/45. || In spre: *Si feasi mai cutru iel* (se dete mai în spre el), 19/33; *di cutru seară* (în spre seară); *cutru jundi* (în cotro). *Cutru jundi lo moarte*, 5/1. *Cari cutru jundi* (care în cotro), 8/20. [Şi: (Huma) cătră

prep. 3/69]. — Din lat. *contra*, (arom. *cătră*).

Cutsáehi f. (La cal) Oblâncuri, ciorchine. — Din bg. *kocajka*, (arom. *cutsak'ă*).

Cutşán m. Varză. *Răpa di Cutşan* (nume de localitate). *Si dusi la Răpa di Cutşan*, 1/II. — Din bg. *kočan*, (arom. *cučane*).

Cutsărqs vb. IV. (refl.) Mă umflu în pene, mă ţin mândru. Com. T. P. — Din bg. *kocoramsc.*

Cutsăt a.

Cutsitár m. v. *cutsot*.

Cutsitás a.

Cutsot a. Cuțit. *Ay qantsăpo cu cutsotu än răbēt*, 18/40. *Al căzù cutsotu lăngă răslancă* (în cazul cuțitului lăngă leoaică). 16/9, cf. 21/16, 28/40, 187, 188. [Si: **cutsăt** a. Derivate: **cutsitás**, **cutsutás** a. = cuțit mic, 17/19. *Al tsi pugudi un cutsitás*, 4/85]. — Probabil din lat. **cotitus*, -um (din *cos*, *cotem*), arom. *cătsut*.

Cutsutás m. v. *cutsot*.

Cútura adv. Cu ghiotura. Com. T. P. — Din tc. *kutura*.

Cutúritsa adv. Cu ghiotura, cf. **cutura**. Com. G. D. — Din bg. *kuturica*, (tc.).

Cuu f. v. *cuyă*.

Cuyă f. Coajă. *Io si va dau undă meară și... cuuli si li dats la iapă* (... cojlie să le dați la iapă).

Cuya di plätsintă (pătura deasupra plăcintei). *Cuya di pimint* (coaja pământului). 553. [Si: *eúă*, *eúu*

f.]. — Din alb. *kua*, (arom. *cudă*).

Cuválnă f. 1⁰. (La fierărie). Nicovală, ilău. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 51). | 2⁰. (La plug.) Batcă. — Din mbg. *kovalo*.

Cuvaşnítsă (pl. -*şnits*), f. fierărie, ALR. 1840. — Din mbg. *kovačnica*.

Cuvátš m. Fierar. *Si dusi la cuvátšu să li dară, ară cuvátšu...* 4/20. | (Liumnița) Insectă mare de culoare castanie închisă, boul lui Dumnezeu. Se mai numește și: *vaca Domnului*. Com. C. I. [Si: *eovátš* m.]. — Din mbg. *kovač*.

Cuvét a. Putere, întremare. *Al' fuzi cuvetu*, B. 15. *Măncq mušcătura di culac*, al' *vini cuvetu și al' la tal' q capu* (...îi veni puterea și îi tăie capul), 13/94. — Din tc. *kuvet*, (arom. *cuvete*).

Cuvitlija adj. Vâjos, musculos, tare, ALR. 2271. *Ca si poată işgori cujurets cuvetliji* (ca să poată ieși gogoși de mătase tari) B. 4. — Din tc. *kuvetly* cf. *c u v e t*.

Cuzínă f. Păr de capră, același cu arom. *căprină*. *Cumpăraj trei ochi cuzină* (am cumpărat trei ocale de păr de capră). Com. H. I. — Din bg. *kozina*.

Cuzúm. Mielul mieu, mielul sărelui mieu, dragul mieu. *Bun bra, cuzum, s-la jungl'um* (bine, dragul meu, o să-l junghiu), 4/52, cf. 9/69. — Din tc. *kuzu-m* « fiul mieu ».

Cvătšeă f.

Cvătširi f.

v. *cfatšcă*.

Cvătšqs vb. IV

Tș

Tșabúc adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tșabúc a. Ciubuc, lulea. *Tșabucu ăj un tsigarlöc cu gaura di tsigără turnată l'ănsusu* (ciubucul este o țigareta cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tșacál m. Șacal. *Si dunără ca tsiva tșacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tșacăr adj. Basachiу, șasiu. [Şi : *tšacărlija*] adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr, čakyryl*.

Tșacărchéff Cherchelit. Expluat: *nimbitat, nibijut*, ALR. 4307.

Tșacărlijă adj. v. *tșacăr*.

Tșachiјă f. v. *tšichijiјă*.

Tșácră f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tșácră-macră f. Măcriş de grădină. ALR. 6021.

Tșáceu Nume de câine.

Tșăeut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tșadór m. (pl. *-ră*) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tșafeă f. Cioară cf. tș o a r ă. *Annară, bătură di niști tsqftsi* (umblără, întâlniră niște ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tșafút m. Evreu. *Tșafut di səmbătă*, se zice pentru cei zgârciți, 130. [Derivat: *tșafúteă* f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tșafúteă f. v. *tșafut*.

Tșágärlöc (l. -*tse*) Șpiț, țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. *tsigarlöc*.

Tșáir a. Câmp. *Laј vaca u duș ăn un tșáir*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tșálbină f. Ceasă, căpătană, țeastă. *Mărminturili sa plini di tșalbină* (cimitirul este plin de căpătană) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tșálbinu* (nu înțelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tșálbur m. (Liumnița). Mânăcare de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tșáliră f. Brighidăul cu care se bate laptele încheiat. Com. I. L. *Si dusird tșálirili la bătșol'ă*, id. [Şi : *tšärilă, tšurilă* ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tșálmă f. Cialma. *Tșalmi puartă deajil'* (cialmale poartă bătrâni). *Tșalma odžal'ă, şapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmaua hogii și şapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tșálnés vb. IV. Scrintesc. *tșalnă la minti* (se scrinci la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tșambahás m. (La porumb) Știulete, drugă, cotolan. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tșambahás* (s-au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Şi : *tšambás, tsumbás* m.]. — Din tc. *čambas*.

Tšambahás m. v. *tšambas*.

Tšambul' m. Buclă de păr, zuluf, Com. I. G. [Derivat: *tšambulónă* f., *tšambúlcă* f. Com. G. D.].

Tšaméntă f. Ciment, tencueală. ALR. 1677.

Tšampárá f. Lemn strâmb. *Ca tšampară* (despre cei care scriu urit, strâmb), 131. [Derivate: *tšampárós*, *tšampárlív*, -ă adj. (despre lemn) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor?*

Tšampárés vb. IV. Incure. Com. T. P. — Derivate din *tšampară*.

Tšampárós, -ă v. } *tšampară*.
Tšampárlív, -ă adj. } *tšampară*.

Tšamúgă f. Ciomag, măciucă. *Pusi izmichiaru la poartă să şteată cu tšamuzli* (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak*, (arom. *čumac*).

²Tšamúgă f. v. *tšamuligă*.

Tšamuligă f. v. *tšumăd*.

Tšaneór (pl. *-coardă*) a. Lemn negru, pârlit, mai ales trunchiurile arse dintr-o pădure din care s-au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dou tšancoard pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tšancor qń eș* (imi este negru înaintea ochilor, n'ăs vrea să te văd). Com. I. L. [Derivate: *tšancóreă* f. = femee rea, păcătoasă cf. căricon džă; *tšan-*
cordej m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor*.

Tšaneóreă f. } *tšancor*.
Tšaneordéj m. }

Tšángu m. Poreclă pentru Ti-gani. [Si: *tšéngu* m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene*.

Tšanilúc m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S-ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tšánítšeă f. (Nânta) Porumb, păpușou. (In celealte comune) gărișor. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička*.

Tšánşă f. Capră cu părul roșcat.

Tšántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *čanta*.

Tšanúşă f. Cenușe. *Si fats una pojni di tšanušă și si juungl'i un cojni*, 5/55. *Fitšoru scoti izmenili li ampl'ă cu tšinušă*, 19/9, cf. 199. [Si: *tšinušă* f. Derivat: *tšanu-*
uşár m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; *qantšinúš* vb. I. = presar cu cenușe. *La qantšinušo și una-ş-ună anghii*, 34/51; *tšanušós*, -ă adj. = cenușos; *tšanu-*
şieav, -ă adj. = cenușiu]. — Din lat. **cīnusia*, -am, (arom. *činuše*).

Tšanušár m.

Tšanušieav, -ă adj. } v. *tšanušă*.
Tšanušós, -ă adj.

Tšapă f. Nume de cătea. *Tšapa u mutscq un şarpi*.

Tšapárášeă f. (La uneltele de plug). *Tăpoiul cu care se strâng fânul și se cară snopii de*

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Uom mari cqt un tšapărrog* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšapeajés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšapcăjēs urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Şi: *tšipeajés* vb. IV. (cu același înțeles); *pritšapeajés* (pri + tšapcăjés) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; *tšapnés* vb. IV. = ating. *La tšapniј iundi trubujà* (l-am atins unde trebuia). *Ti tšapniј cu vilitsa*, 35/51; *tšipnés* vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapeqn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšapnés vb. IV. v. *tšapcăjés*.

Tšapúg (pl. -*gur*) a. Ciomag. *Cătsq si-l' tragă cu tšapugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Şi: *tšupúg* a.].

Tšapuleândză f. Organul genital la copii. Cf. t š o p c ă. [Şi: *tšupuleândză* f.]. — Derivat din *tšop* (?)

Tšáráe m. Cirac, ucenic. *Tsista drāc nu scutea nitsi un tšárac* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšárápă (pl. -*rop*) f. Ciorap. *Davdzi mäj mult că tšarapa si-udar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Şi: *tšarop*,

tšuráp, *tšurqp* m.]. — Din bg. *corap* (tc.).

Tšáravínă f. (Oşani). Strigoiu, ieie. *Una tšáravină al' işq än drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femee rea. [Şi: *tšárvínă* f., *tširv.nă* f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšare a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca ąntraj än tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaş cu 40 di pistol' än bron* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la uom* = râンza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšarcărés vb. IV. (Despre pui) cirișesc. *Pul' ijj tšarcăres*, ALR. 4415.

Tšardác m. Cerdac; cort (la oi) este același cu m u l z a r n i c. *La ąmpl'ară locu di tšärdats* (îl umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'*e).

Tšarée m. v. *tširec*.

Tšarilă f. v. *tšaliră*.

Tšärnítš m. Dud. *Con l'a gnoim tšärnítšil'* B. 9. *Bähťsea di tšärnítš tribujaştı si u sápom*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšärnítš si rânes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšärnítš*, B. 10. [Derivat: *tšärnítšeă* f. = fructul dulului. Forma *tšärnic* nu există !]. — Din bg. *černica*.

Tšärnítšeă f. v. *tšärnítš*.

TšárQp m. v. *tšárapă*.

Tšarpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšărtšăvél' f. Tătană. [Şi : tşir-tşivel' f.]. — Din tc. *cercheve*, (arom. *cirčivee*).

Tšărvină f. v. *tšărvină*.

Tšărvış m. Must. *Al' scuseş tšărvışu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Din mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. -ur) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zăuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšăšeă (pl. *tšoşcur*) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaşa*.

Tšăşmă f. v. *tseşmă*.

Tšătię f. v. *tšătię*.

Tšătię f. Acoperișul casei. *L-ancălicară tseali di tšătię*, (s'a supărăt, s'a enervat rău). [Şi : tšătię f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšătmă f. (pl. *tšatmi*) Căpriori, ALR. 666. Cf. măcăz. — Din bg. *čatma*, t.

Tšavdár N. loc. (Huma).

Tšăvię f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsăpaị ună tšăvię* (am înțepat un cuiu). *Al' traş ună tšăvię* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [Derivat: tšăvisés vb. IV. = strâng tare, cetelesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšăvisés vb. IV. v. *tšăvię*.

Tšăzbín m. v. *tšizbin*.

Tšeal'ac m. Plantă mirosoitoare ca lămâia. Se întrebuițează la albinărit. *La fricom coşu cu ună jarbă cu numea tšeal'ac, cari ari mirizma ca limoaña; z-dună albili ăn coş ma cron*, ALR. 5442. —

Din mbg. *pčelak*.

Tšébi m. Nume de bou. Cf. tšobă. Com. G. D.

Tšecán a. Ciocan, cf. tšucut, tšucutic. *Aş lo un tšecan şu carfii*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Şi : tšueán a., tšoc a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšeeláz m. (La grâu). Mustătile, tepii spicului (Com. C. I.); pieliță grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grăului și se amestecă cu grăuntele de grâu. [Şi : tšieláz m. Derivat: tšielázat, -ă adj. (numai în) *gron tšielázat* = grâu în al cărui spic se găsesc boabe negre « tšielaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din mbg. čeklas.

Tšeemedžéu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeğe*.

Tšénă f. Oaie s. capră cu lâna amestecată.

²Tšénă f. Nume de cătea. Com. T. P.

Tšenghiél a. Cârlig, în special cârlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'ų*).

Tšéngu m. v. *tšangu*.

Tšépa Nume de cătea.

Tšerée m. v. *tšarec*.

Tšéră f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [Derivat: tširgár m. = cel care locuește în corturi, Țigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšeálă f. v. *tšeală*.

Tšešeálă f. Ţesală. Com. G. D. [Şi: tšešálă, tšišálă f.]. — Din bg. *česalo*.

Tšešmă f. Fântână. *Ay zălipi carte pri tšešma*, 3/16, cf. 16/19. **Tšešma-albă**, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tšešma-di-Culă*, *Tšešma-l-Bandu* n. de fântână (Oşani); *Tšešma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Şi: tšašmă f. 8/73, tšišmă, tšošmă f. 3/56]. — Din tc. *češme*.

Tšešpíu m. v. *tšizbin*.

Tšeštină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tšeština si tsearni fărina di gărnisor*. [Derivat: *tšeštinár*, *tšeštiúár* m. = nume dat Țiganilor care fac tšeștini, (fig.) și oamenilor rău îmbreacați, zdrențosi]. — Din bg. *častina*.

Tšeštinár m. v. *tšeštină*.

Tsetăróg m. (pl. -ots). Pas. ALR. 2242. Cf. *răscătșoară*. *Mai proapi tsetărotsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. *tšapárog*, (cf. arom. *tšapă*).

Tšeťcă f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tšifärnés vb. IV. (Despre lichide). Tâşaiu, cf. *tšifärnes*.

Tšíneă f. v. *tšifincă*.

Tšichíjă f. Briceag, ALR. 3971. [Şi: *tšachíjă* f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tšieláz m. } v. *tšeclaz*.
Tšielázát, -ă adj. }

Tšifärnés vb. IV. Sfârâiu. cf. *tšifärnes*. *Untu tšifärni ān tigaňă* (untul sfârâi în tigaie).

Tšifineă f. Pițigoiu. *Tšifinchili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Şi: *tšufíneă* f. *tšifincă*].

Tšiflicár m. v. *tšiflichijă*.

Tšiflichijă f. Moșie. *Aidi... la noastră tšiflichijă*, 2/XV, cf. 2/80. [Şi: *tšiflichju* a. *Să-l' ducă lubinitsă din tšiflichju lu ună lamňă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. Derivat: *tšiflicár* m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tšiflichju a. v. *tšiflichijă*.

Tšift a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. *liu*. *Tšift ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [Derivat: *tšiftšíjă* m. = plugar (bg. *tšivčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tšiřlqe m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tšair*.

Tšil m. Nume de cal. Com. T. P.

Tšilibíja Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *i bili-ga*. — Din tc. *člebi*.

Tšilijă f. v. *tšulijă*.

Tšimilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tšimirică f. (Huma) Nume de plantă, stirigoaie. Com. I. G. — Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tšumurică*).

Tšintšinár m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. *ghijupă*. Com. N. T.

Tšintšupéreă f. Ciupercă. *Dunaj ună șarvetă di tšintšuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Şi: tšuntšupéră f.]. — Din bg. *pečurka*.

Tšinúšă f. } v. *tšanušă*.
Tšinušár m. }

Tšipcáiés } vb. IV. v. *tšäpcäjes*.
Tšipnés

Tšireáp m. (rar) Cuptor, cf. *f u r n ā*. [Şi: (Nânta), *tšireip* m.]. — Din paleosl. *črěpū*, (arom. *čireap*).

Tšireáşă f. Cireaşă. *Priubidi... să vědā cacfū tšireş ari* (căută să vadă ce fel de cireşi sunt) 4/18, cf. 2/18. [Derivate: *ciréşcă* f. (dim.); *tširişár* m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. *c u l u j e ū*. *Portsil' si bucäjes pri tširişar* (porcii se mărlesc în Iunie), Com. I. L. *tširişareă* f. = pasare care se hrăneşte cu cireş]. — Din lat. *ceresia*, -am, (arom. *čireaşă*).

Tšireáşcă f. v. *tšireaşă*.

Tširée m. Sfert. *Ancă trej tširets di noapti si veà tot va s-mi măncă*, 7/33. [Şi: *tšärée* m.]. — Din tc. *čerjek*.

Tširej m. Buboiu, furuncul. *Ari un tširej än guşă* (are un buboiu în ceafă), ALR. 4186, cf. *c h i s ă-l i t s ă*, *strošeň*. — Din bg. *čirej*.

Tšireip m. v. *tšireap*.

Tširéş m. Cireş, cf. *t š i r e a ş ă*.

Tširgár m. v. *tšergă*.

Tširişár m. } v. *tšireaşă*.
Tširişareă f. }

Tširtšivéł' f. v. *tšärtšävel'*.

Tširvínă f. v. *tšärvină*.

Tšišálă f. v. *tšešală*.

Tšísmă f. v. *tšeşmă*.

Tšispín m. v. *tšizbin*.

Tšistés vb. IV. Cinstesc. *Tšisti-tă-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja*.

Tšiştinár m. v. *tšeştinar*.

Tšitšă m. Unchiu. *Tšitšă-sa aş durmeà*, 22/41. *Veà un tšitšă murăr*, 21/41. [Plur. *tšitšă*, art. *tšitšăl'* 6/76]. — Din bg. *čičo*.

Tšitšicájă f. (Lugunța) Pasare care se aseamănă mult cu cioara.

Tšitšir-pitšir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tšitšir-pitšir*, *tšitšir-pitšir crat!* *ună cameaşă lă...* Com. I. L.

Tšitšór m. v. *pitšor*.

Tšitşots a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care întăpă la picioare. În Liumnița se numește: *dintsil'-babđi*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* « floare ».

Tšitşurúş m. v. *tšitşor*.

Tšizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oşani se întrebuițează numai smăreacă). Com. I. L. [Şi: *tšazbín*, ALR. 1947, *tšispín*, *tšespín* m.].

Tšoáră f. Cioară (Oşani), rar și numai în expresia *Tse-ts māncq tšoara crielu* (ai ajuns aşa de nărod, prost). Com. I. G. 969, cf. *t š a f c ă*.

Tšóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. *t š e b i*.

Tšoc a. v. *tšucan*.

- Tščelă** f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšoclă-neagră*, *tšoclă-roşă* = c. neagră, c. roşie, id.
- Tšqmp** m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătsq si cură tšomp din butseauă* (vinul începu să curgă înșinind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).
- Tšop** a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au zăcătsq setra cu tšopu si ş-aş scoasi prin bădăză*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numeşte și *sulăd* în tărop, ALR. 5783; *sulă-cut* o p., ib. 5781. — Din bg. *čop*.
- Tšop** m. Ciorvă pentru scos cenuşa, ALR. 3999.
- Tšópeă** f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšopca di pul'* (cioc de pasare); *Tâta urciorului*; (la copii) organul genital, cf. *tšumpuleati*, *tă-puleandză*, *pută*, ALR. 4872; cusutură în zig-zag; *Tšopca-tšoră'* = floare roşie și ciocănitoare. — Din bg. *čepka*.
- Tšor** a. v. *pitšor*.
- ²Tšor** n. loc. (Huma).
- Tšorbă** f. Ciorbă. *Iundi tšorbă, iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Şi: (Liumniţa) *tšuărba* f. 5/76. Derivate: *tšorbadžiă*, (în Liumniţa) *tšorbadžoqjă* (tc. *čorbağı*) m. = fruntaş, notabil. *Uzq că un tšorbadžiă ve un izmichjär* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; *tšurbadži*, -jă adj. 19/7; *tšurbadžilqe* a. (tc. *čorba-*
- ğzilyk*) = stare de fruntaş, Com. G. D.J. — Din tc. *čorba*.
Tšorbadži , -jă adj.	}	v. <i>tšorbă</i> .
Tšorbadžiă m.		
Tšorbadžilqe a.		
- Tšorbadžoqjă** m.
- Tšórvi** n. loc. (Huma).
- Tšoşmă** f. v. *tšeşmă*.
- Tšótšă** n. loc. (Huma).
- Tšóulă** f. Incăltăminte. *Scoasi undă tšoşulă di pitšor*, 6/89. *Să-n dară... tšoşulă di videală*. 5/XVI, cf. 19. [Derivat: *tšoułár* m. = cismar, 6/62; *tšoułitšehi* m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.
- Tšoułár** m. v. *tšoşulă*.
- Tšræmác** (pl. -tsă) m. Puşcă de soc, ALR. 1696.
- Tšubrīcă** f. Cimbru. *Tšubrica si mänancă cu bacă* (se mänancă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.
- Tšue** m. Ştiulete fără grăunţe, cocian. Ştiuletele cu grăunţe se numeşte *pitš*.
- Tšucă** f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tšucă, tšucă meardzi* (= britšu) *8. *Tšucă-Dzâna* n. loc. (Meglenoromâni, I, zo, nota). — Cf. bg. *čuka*.
- Tšucăjes** vb. IV. Se întrebui-teează subt două forme: *tšucăjes* și *tšucnes*, cf. *b u d ā j e s - b u d n e s*, *t š a p c ā j e s - t š a p n e s* etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tšucăjes la uşă* (bat la uşă). *Si dusi la moară*, *tšucnì an uşă* (se duse la moară,

sună la ușă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicără tšucăiaști* (bate se-cară străină), 697, cf. 18/19. | *Tintuesc un cuiu*, cf. faric, ALR. 3942. | *Intorc, scopesc. Mer-ti nostru la tšucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tšucăit* = berbece întors, id. [Şi: tšueui̯es, tšuenēs, vb. IV. Derivate: tšu-căiri (*tšucniri*) f. = sunare, lovire, scopire; tšueăit, -ă (*tšucnít, -ă*) adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tšucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). *C o m p u s* (cu pref.): *zătšucăjēs* (ză + tšucăjes) = încep să sun, să bat. *Ca zătšucq* (pentru: zătšucăi) *cambana, toată bărbă-timea si dunq ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. čukam.

Tšucăiri f. } v. tšucăes.
Tšucăit, -ă adj. }

Tšucáitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tšucaitsă* (înt. x gresit: tšucărtsă) nalti, 17/69. — Derivat din tšucă.

Tšucán a. v. tšecan.

Tšucárea - din - tširnítă n. loc. (Huma).

Tšuchiti N. loc. (Conțco).

Tšueníri f. } v. tšucnes.
Tšuenít, -ă adj. }

Tšue! interj. v. tšuncăş.

Tšucui̯es vb. IV. v. tšucăjes.

Tšueurés vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. čekorja.

Tšúcut a. (Huma). Ciocan, cf. tše can, tšu can. [S : tšoe a Diminutiv: tšueutie m.] Com. T. P. — Din arom. čocut.

Tšueutie m. v. tšucut.

Tšúdă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunătii; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-ń la ștet tăti ca si-ń ducă tšudi*, 10/81. [Şi: (Oşani) tšúdbă (bg. čudba) f. = miracol, minune]. — Din bg. čudo, (arom. čudie).

Tšúdbă f. v. tšudă.

Tšudés vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ąmpirătu si tšudi*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri și mă mir. *Tătă-su că si tšudi... iundi si află tari scand*, 2/48. [Derivate: tšudiri f. = umire; tšudít, -ă adj. = uimit; tšudíľă f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tšudil'ă*, 20/65. C o m p u s e: (cu pref.) zătšudés (bg. začudvam, mbg. začudam), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratšu si zătšudi*, 3/36; zătšudít, -ă adj. = uimit. *Fitsoril' lu ąmpirătu... zătšudits, ąntribară...*, 17/78 cf. 21/4; putšudés (bg. počudjam, mbg. počudam) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sörä-sa ișo, si putšudi*, 11/80]. — Din bg. čudja se (mbg. se čudam), (arom. mi čudisescu).

Tšúdi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Pl. dela tšudă.

Tšudíľă f. } v. tšudes.

Tšudiri f. }

Tšudisit, -ă adj. (Aromâanism în Târnareca) = t šu d i t, cf. 32/65.

Tšudít, -ă adj. v. tšudes.

Tšufineă f. v. *tšifincă*.

Tšul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tšulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tšul, tšul', tšulă, tšulom, etc.*]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

²**Tšul** m. (Lumință). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celealte comune se numește: *p i t i t š o a n ā*. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

³**Tšul** m. (Numai în expresia) *ats puş un tšul = ti-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se gonesc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuițează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii.* Com. C. I.

Tšulă, Nume de oacie.

Tšulijă f. Spin. [Şi: *tšilija* f.]. Pentru etim. cf. dacor. *c i u l i n*.

Tšumă f. (Are două înțelesuri). ^{1º} Floc de lână. Com. T. P. ^{2º} Ciumă (boală). *Tšuma cătunu tsista la zăpusti* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagratšumă sau fărla-tšumă*, nume date ciumei. [Derivat e: *tšamuligă, tšumuligă* și (Oşani) *tšamúgă* f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, al' ișo ună tšamuligă* (... și ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

²**Tšumă**. n. loc. (Oşani).

Tšumareáseă. n. de fântână, (Oşani).

Tšumbás m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. *T š a m b a s*. *Tšumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. *pič*.

Tšumbás m. v. *tšambas*.

Tšumpuleati f. (La copii). Organul genital. Cf. *tšapulea - džă, putşa*, ALR. 4872. | *Tăta urciorului*, cf. *tšopca*, ALR. 3953. — [Derivat: din *tšqmp*].

Tšumuligă f. v. *tšamuligă*.

Tšúneaş! interj. v. *tšuncăş*.

Tšúneaş! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Déadu ąi zis-aş tšuncăş, si si fat-aş măgar*, 4/60. [Şi: *tšúneaş* interj. 3/50; *tšueş* interj.].

Tšuneutél'u N. loc. (Cupa).

Tšung adj. Ciung, beteag. *Tšung-s-tived* (să te văd ciung). Com. C. I.

²**Tšung** f. Nume de capră, cf. *neagra, siva, rusa, coza, tšupa*, etc. Com. G. D.

Tšungár m. Arbore bâtrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat.

— Din bg. *čengă*?

Tšuntšupéreă f. v. *tšintšuperca*.

Tšúrbă f. v. *tšorbă*.

Tšup, -ă adj. Oacie s. capră cu urechile mici. *Cumpărăj ună uajă tšupă* (am cumpărat o oacie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Şi: *tšupă* f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moş aş vea ună capră tšupă* (un moş își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tšúpă f. v. *tšup, -ă*.

Tšupitóňă f. Nume propriu.

Tšuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tureá ſicher jo, māmu, Tſupla-ла gdł'inli* (eu vârs zahăr... și găinile îl ciugulesc), 2/III. [Derivat: **tſuplitoáreă** f. = ciocanitoare; **Tſuplitoarca tſupleaſti än caoja di pom dupu ghiem**, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tſuplitoáreă f. v. *tſuples*.

Tſupúg m. v. *tſăpug*.

Tſupuleándeză f. v. *tſăpuleandză*.

Tſur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tſuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsîr*).

Tſuráp m. v. *tſarapă*.

Tſurbadžilqe a. v. *tſorbadžija*.

Tſurlă f. v. *tſălîrdă*.

Tſurqp m. v. *tſărapă*.

Tſurtſuleán m. v. *tſutſulean*.

Tſuš adv. Pe spate, în cârcă. *An Majda si ports tsuš*, 992. [Derivat: **tſúšeă** f. = cârcă. *La duc än tſušcă*, ALR. 2195].

Tſušt... tſušt! Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tſut, -ă adj. v. *ſut*.

Tſúteă f. Joc de copii, cf. *t ū t ū c ā*. *Si jucau tſutcă* (în text greșit: *tſutea*), 19/81.

Tſutnés vb. IV. v. *ſutnes*.

Tſutš (pl. *-ur*) a. Grămadă mică de pământ.

Tſutšiés vb. IV. Ţed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tſutšeă f. Joc de copii, 4/41.

Tſutšór m. v. *pitšor*.

Tſutſulă f. Vârf. [Derivat: **nătſulſulés** vb. IV. = mă suiu pe vârf. *Ca si nătſuſulì pri tſireş* (după ce se sui pe vârful cireșului), Com. I. L. [Şi: *tſutſul'ea* id.]. — In bg. *čučulka*.

Tſutſuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tſutſuleanu aş la dără cuibu prin piuminti. Napcunta tăltsoră un tſutſulean*, 6/54. N. loc. (Oşani). [Şi: (Lugunța) *tſurtſuleán* m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. *τοντολεάρος*).

Tſútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, şinic, banită. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară än tſutura di gärnişor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tſutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Puşcariu, Et. Wb. 382.

D

Dă prep. v. *de*.

²Dă conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cinea) pe sfoară, înșel (auzit numai în expresia). *La dăbărō* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeáu vb. III. v. *dubeau*.

Dăcqnt vb. v. *cqnt*.

Dădár vb. I. } v. *dar*.
Dădărări f. }

Dăfăe vb. III. v. *fac*.

Dăfsătûră f. v. *dauc*.

Dájă m. Unchiu. *Tsista n-ăjădajă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Dájma adv. Mereu, întotdeauna.
Lu moşu [feată]... *dajma aş trimite pri iundi si nu si toarnă*, (fata moșului mereu o trimetea), 2/11. — Din tc. *daim* (în bulg., sărb., alb.: *daima*).

Dajrè f. Tamburină. — Din tc. *daire*, (arom. *dairee*).

Dajtšoánă N. de fântână în Oşani, Com. G. D.

Dálac m. (La oi). Boală de splină, Com. T. P. *Toati* [uojli] *sa loşii di dálac* (toate oile sunt bolnave de dalac), 2/88. Din tc. *dakal*.

Dáli conj. Dacă. *Că alnî să veadă dáli ari ancă an coş* (căutând să vadă dacă mai este încă în coş), 23/41. *Să videm dali si cadi să la mutšchiş* (să vedem dacă se cade...), 9/12. *Dali ili* = sau... sau, ori... ori. *Cafcu tšouli tser tu, Teghiu, Dali nalti ili slojni* (ce fel de ghete vrei tu Teghiu (ori) înalte, ori scurte), 1/XI. *Tsi ts-um ligat, capu, Muşu, dali mult ti doari, ili şa ver di fats?* 1/IV. [Şi: *Dáli* 12/38]. — Din bg. *dali*.

Dáli conj. v. *dali*.

Dámáne vb. I. v. *manc*.

Dámeă (pl. *dómts*) f. Pată, semn ce se pune la oi (s. la orice vită) pe frunte. Cf. b i l e a g. *Trupu aş pusipit cu dómts minuti* (trupul îi este presărat cu pete...), B. 12. *Al' pusi damcă* (i-a pus semn), 189. — Din tc. *damga*, (mbg. *damka*).

Damján m. Nume de persoană.
Damjan năriditu cu multi ăvliur, 12/VII.

Damlă f. Damla, leşin. *Al' căzù damlă* (a leşinat). Com. G. D. — Din tc. *damla*, (arom. *dämlae*).

Dámuzlóe a. Tămazlăc, prăsilă, ALR. 4918. — Din tc. *damazlyk*, (arom. *tămăzlík'e*).

Dănaé m. Vițel de un an. *Aş veau un dänac*, 1/44. *Dimineatsta vinì văcătu di gunirea dänacu*, (dimineața veni vremea de mănat vițelul). [Derivat: *dănatšeă* f. = vițea de un an, Com. G. D.]. — Din bg. *danak* (tc. *dana*).

Dănapoij adv. v. *dinăpoj*.

Dănarí f. v. *dun*.

Dănatšeă f. v. *dänac*.

Dăncă adv. (Târnareca) Adânc, cf. z l ā m b o c. *Prizneà si vedz căt săn dăncă* (uită-te să vezi cât sunt de adânc), 28/68. — Din lat. *adancus*, -a, -um, (arom. *adîncă*, cf. Capidan, *Aromânni*, 283).

Dândăl m. Putere de a cugeta, gândi, m i n t e. *An la lară dandălu*, (m'au zăpăcit, mi-au scos mintea), 190. — Din bg. *dandal* (Pančev).

Dăngărloç a. Glume nesărate, prostii. Înțelesul «zdrăngănesc», după cât m'am putut informa, nu există. *Tse-i tsista dăngărloç di tine*, 976. [Derivat: *dăngărdži* m. = om care se ține numai de glume proaste, de prostii, care cauță ceartă, 191; *dăngărés* vb. IV. = trăncănesc, spun prostii,

fac glume proaste]. — Din tc. *dangalyk*.

Dăngărēs vb. IV. } v. *dăngărloc*
Dăngărdži s. }

Dap vb. I. Dau apă la vite, adăp. *Si viniū tu si la dap calu* 10/47. [Derivate: **dăpări**, **ândăpări** f. = adăpare; **dăpăt**, -ă adj. = adăpat; **dăpătúră** f. = adăpare]. — Din lat. *adaquo, -are*, (arom. *adap*).

Dăpă prep. v. *dupu*.

Dăpări f. v. *dap*.

Dăpărōs vb. v. *dupăros*.

Dăpăt, -ă adj. } v. *dap*.
Dăpătúră f. }

Dăpriminēs vb. IV. v. *duprimines*.

Dar a. Dar. [Derivate: **dăruies** vb. IV. = dăruiesc, fac dar. *Al' dăruī tărap cu răsinic* (ii dăru i ciorapi brodați). Com. I. L.] — Din bg. *dar*.

Dar vb. I. 1°. Durez (cu înțelesul de) zidesc, clădesc, fabric, fac. *Un tsar dară niști cunăchi*, 2/65. *Căn aq dădea bușlu tru pimint, casa di her si dără* (când dădea cu pumnul de pământ, casa de fier se facea), 11/67, cf. 15/65, 17/78, 15/34, 2/6, 285, 972, etc. **Dar capu** (mă îmbătat), 192. **Dără ună carti** (scrise o scrisoare), 3/16. **Să-ts dar ună carti**, 6/85. *Tsela dără grăb* (s'a îmbogățit, a făcut avere), 284. **Dar păzari** (mă toc mesc). *Noj cum vem dărat păzare*, 15/6. **Dar căbăti** (mă fac vinovat). *Tse căbati ari dărata*, 24/68. **Dar**

fărină (macin), 255. || (Fig.) Aranjez pe cineva, îl pun bine, ii dau să înțeleagă bine. *Si la dără řarpili lisitsa* (și-l aranjă pe șarpe, vulpea), 11/12. *Ań si dară lucru* (îmi isprăvesc, îmi aranjez treaba, treburile). *Si-s-la dărără lucru anca 'n tsela săt*, 3/II. *Lucru nă si dără*, 3/III. *La dar pri ună vină* (îl slabesc rău, îl prăpădesc), 6/3. || 2°. (Despre bucate) Prepar, gătesc. *Si dără ună gabanitsă și ună pugată*, cf. 127. *Aj să dărăm băcădarnic*, 19/6. || 3°. (refl.) Devin. *Piducă u aq biyù sândzili și si dără căt un bivul* (și se făcă căt un bivul), 2/67. || Devin cum eram înainte, ocup locul de mai înainte. *Dărătsi-vă sa cum rats și să videm...* (puneti-vă aşa cum erați...), 9/12. || 4. (refl.) Mă îmbrac. *Ca si dără dn ună rubă, tăti fetili...*, 20/4, cf. 23/4. [Derivate: **dărári** f.; **dărăt**, -ă adj. = făcut; **dărătúră** f. = făcătură. Com. G. D. Compuse (cu pref.): **pridăr** (pri + dar) vb. I. = preface. *Cătsq aq pridără cărtea* (se apucă și prescrise s. scrise din nou scrisoarea), 6/55; **dudăr** și **dădar** (du, dă + dar) = termin de făcut, sfârșesc. *Stoi să dudătom*, 3/XIV. || Derivate: **dudărări**, **dădarări** f. *Propi ra di dudărari* (aproape era de sfârșit), 19/6; **dudărăt**, -ă adj. = făcut, isprăvit, (negativul) **njdudărăt**, -ă adj. = neimplinit, nefăcut. *Njdudărăt lucru*

(lucru neisprăvit)], Com. I. L., (ar m. *adar*).

Dáră f. Dara. Com. D. P. — Din tc. *dara*, (arom. *dără*).

Dárári f.
Dárát, -ă adj. } v. *dar*.
Dáratură f.

Dárdárés vb. IV. v. *bărbăres*. [Derivat: *dárdárál'*că f. = Căruia nu-i tace gura, bârfitor].

Dárjáuă f. (La dulgher) Coada s. toporiștea securei, Com. H. I. (La coasă) Mâner. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Şi: *drăjeáuă*, *dárdzeáuă* f., *Dárzeaua di băltijă*, 8/75]. — Din bg. *däržalo* (acelaș cu *däržalka*) «mâner».

Dárpés vb. IV. v. *drăpes*.

Dártoári s. f. v. *dor*.

Dárudés vb. IV. v. *durudes*.

Dárujés vb. IV. v. *dar*.

Daş m. Miel de casă, miel pentru copii, de obiceiu vopsit cu roșu și purtând întotdeauna clopoței atârnăți de gât. Com. I. L. — Din alb. *daš*, (din care bg. *daško*, id.), (arom. *daš*).

Dăşadeári f. v. *duşadeari*.

Dáscale m. Institutator, învățător, dascăl. *Că-nu prutsirui*, *māmu*, *dascălu Nicola*, I/III, cf. 3/VI. [Derivat: *daseáltsă* f. = *dăscăliță*]. — Din gr. *δάσκαλος*.

Dăseálie vb. I. v. *discalic*.

Daseálitsă f. v. *dascal*.

Dăseápít vb. I. (Despre soare) apun, cf. s c a p i t. *Până la dăscăpitareea sqarilui*, 1/51. [Şi: *diseápít*

vb. I. Derivat: *dăseápítari* f. = apus de soare]. — Din lat. *de-ex-capito,-are*.

Dăseápítari f. v. *dăscapit*.

Dăseárc vb. I. } v. *discarc*.
Dăseáreátură f. }

Dăseătšári f. } v. *discătšos*.
Dăseătšos vb. IV. }

Dăşel'íd vb. III. v. *dişcli'd*.

Dăseúlts adj. v. *discults*.

Dăseusátură f. v. *cos*.

Dăsmăres vb. IV. }

Dăsmărq̄t, -ă adj. } v. *dizmăros*.

Dăşqd vb. II. v. *duşqd*.

Dăsert vb. I. v. *dişort*.

Dăstšine vb. III. (Refl.) Descing : *Mi dăstšinc*, ALR. 3314. [Şi: *distișne* vb.] — Din *tsing*, (aro . . tsing).

Dătsín vb. I. v. *dutsin*.

Dáu vb. I. 1º. Dau. *La tots dădeà bustan*, 5/57. *Si l'-u daj carteа, 11/42. S-ău căndiseş feata să-ts dău pări multi*, 6/38. *Tsista fustan cot la daj?* (cât dai această rochie?). *Dău drumu* = las liber, dau drumul. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu... si-ts dom drumu*, 8/77. *Dău til'al* = anunț ceva prin teleal, pun teleal să anunțe, să comunice o veste, un ordin. *Tsarlu deadi til'al că tse si feasi estu om* (țarul puse teleal ca să anunțe și să afle ce s'a făcut omul acesta), 18/65. *Al' da di mōnă* (ii convine), 431. *Dău foc* = dau foc, aprind. *Dău di* (s. *pri*) = dau peste ceva, întâlnesc ceva. *Deadî di ună căsă* (dădu de o casă), 4/74. *Mona q'l deadî di*

moali, 23/41. *Deadăra pri un gor-nits* (întâlniră un păr sălbatec), 7/71. *Dau dupu...* = dau o fată după cineva, mărit. *Nu ti dău dupu uminetsu..., si ti dău... dupu ușinets*. 2⁰. (Absolut) Impart (la săraci), dăruesc. *La e pașt și crătșun dădeă la sirumăș* (la fiecare Paște și Crăciun împărțea pe la săraci), 2/46. *Al' mi dău* = mă pun, m'apuc, mă pornesc. *Al' tsi deadi, aș biu apa*. [Derivat: *dári* f. = dare; dat., -ă adj. = dat. (negativul) *nidát*, -ă adj. (cu înțeles pasiv). *Cari si treacă pri uya, nu la las nidat* (... nu-l las nedat, adică fără să-i dau vin și rachiul), 4/31. Compus (cu pref.): *răz-dău* (răz + dău de pe bg. (sau chiar direct) *razdavam* cu același înțeles de) = împart, dau la unul și la altul, dau pomană. *Răzdeadi dău plătsints* (împărți pomană două plăcinte), Com. I. L. [Perf. *ded.* pers. 2, *dideș*, 6/66, *dădeș, deadiș*, 8/35, pers. 3 *deadi și dedi*, pers. 3 plur. *deadiră, deadăra* 2, 3/58. Imperf. *dădeam, dădeai*, etc.]. — Din lat. **dao* (= do) *dare*, (arom. *dău*).

Dáue vb. III. (Liumnița) În celealte comune și în spec. la Oșani: *davg* (ca în arom.) *Davdzi măi mult, că tsărapa si-u dar strimită* (adaugă [câte un lat] mai mult, căci ai să faci ciorapul strâmt). Com. C. I. [Derivat: *dălsătûră* f. = lucru adăugat]. — Din lat. *adaugeo, -ere* (= -ere), (arom. *adavgu*).

Dăvăjēs vb. IV. v. *dăvijă*.

Davijă f. Reclamațiune, proces, plângere. *Dintru tsi să mi ancl'idits, jo să fac dăvijă* (am să vă dau în judecată), 17/18. *Calc dăvijă* = mă duc la județ. *Si-u calcă dăvija*, cf. 11/18, 197. [Derivat: *dăvăjēs, divăjēs* vb. IV. = strig contra cuiva, cert. *Tu fuziș, ma tat-tu si dăvăjască pri tini* (tu fugiș, însă tatăl tău o să te certă). Com. S. H. — Din bg. *davija* (tc.).

Dăzvóm vb. IV. (refl.). Destram. *Si dăzvoami pondza, acu no-u strindz* (pânza se destramă, dacă nu o stringi), ALR. 1297. [Si: *diz-vóm* vb.]. — Derivat din *vom*.

De ! interj. De ! *De, bîru de ! De, zisiră, si cătsqm căul*, 8/31.

Deă part. *Zășoz uneac deă* 3/60. Cf. bg., alb. *de*.

Deăd m. 1⁰. Moș. *An breg vę un dęd c'un băstun*, 10/1. *Bătù di un dęd*, (întâlni un moș), 2/2. *Ia un dęad moș*, 3/60, cf. 4/16, 2/25. *Deadu di porc* = burtă de porc, ALR. 4138, cf. b. a b. || 2⁰. (La moară) posadă. Com. I. L. [Si: *dęd* m. Derivat: *deădă* f. (Liumnița) = bunică. Com. P. M.]. — Din bg. *dědo*.

Deădă f. v. *dead*.

Deál m. (rar) Deal. *Belca-ń latră ăń deal* (=băltă) *4. (Mai des) *ndeal* = în deal, pe colină. *S-la cvătșqts [you] patruzqts di zołi ndeal*. || N. de loc. în Lugunța, Oșani, Birislav. — Din bg. *děl*.

Deámi f. plur. (La războiu). Sforile care leagă iepele de fusceii ițelor. Com. H. I. cf. p i d u r i t s ā. — Din.

Deápın vb. I. Deapăń. *Featile ău dipinară toată ustura.* Com. I. L. [Derivate: *dipinári* f. = depănare, *dipinát*, -ă adj. = depănat]. — Din lat. *dēpāno*, -are (din *pānus*), (arom. *deapin*).

Deápir vb. I. Smulg părul și în special smulg fulgii la păsări, jumulesc. *Găl'ină ău dipirară.* Com. I. L. || Mă vait, tip. *Mul'area cătsq si deapiră.* id. [Derivate: *dipirári* f. = smulgere, vaiet, tipăt; *dipirát*, -ă adj. = jumulit; *Găl'ină dipirată* (găină jumulită), id. Compus (cu pref.): *prudeápir* (pru + deapir), vb. I. = tip, Com. V. J.]. — Din lat. *dēpilo*, -are, (arom. *deapir*).

Déba N. de fântână în Cupa. **Déchieă** f. (Țârnareca). Secundă. *Tse si feasi estu om, ja dōqă dechichi ăl no-ari ıuvă* (...două secunde nu-i nicăeri), 18/65. — Din mbg. *dekika*.

Ded m. v. *dead*.

Dei! interj. *Idi dēaduli dei!* (hei, moșule, hei !), 11/56.

Délehi conj. v. *delmi*.

Délni conj. Fiindcă, de oarece, în cazul când, dacă. *Demi că tər mənts i ari, mai bun la stă uya* (de oarece sunt astfel de chinuri, mai bine...), 13/1. *Delni că ti ənviriń* (fiindcă te superi), 6/8.

Delni șa (dacă-i aşa), 6/10, cf. 5/66, 5/27. [Şi: *dílmi* conj., *démi*, *dími* conj., (mai puțin răspândite) *dérmi*, *dírmi* conj.; (din încrucișarea lui cu belchi), *déléhi*, *dílehi* conj. *Ei, dilchi ń-ău tradz, nălet si-eş*, 13/68. *Dilchi mi-ntraghj, si-ăts spun* (fiindcă mă întrebi, o să-ți spun), 2/66]. — Din bg. *demi*, tc.

Démee conj. v. *dimec*.

Démi conj. v. *delmi*.

Deng a. Teanc, balot de marfă, cf. 199. — Din tc. *denk*.

Dérmi conj. v. *delmi*.

Des, — adj. (Țârnareca) Des. *Antrară tru ună urmani multu deasă* (intrară într'o pădure foarte deasă), 10/64. *Călăuzu l'a purtă pri urmanu des.* Com. I. L. — Din lat. *dē[n]sus, -a, -um* (arom. *ndes*, rar).

Déstor N. loc. (Nânta).

Devrè f. Poteră. ALR. 2884. — Din tc. *devre* «întorsatură».

Di... di... di... Strigătul cu care se cheamă calul când se mână la căruță, ALR. 5485.

Di I prep. 1°. De. *Ca tricut-ău ditsindea di văli* (... dincolo de râu), 13/61; *Di dipărti*, 12/61; *di la ămpirătu*, 8/48. (Arată materia). *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Fustan... di cadif*, *di mătasi*, 3/XI. (Arată scopul sau destinația, în unire cu infinitivul întrebuițat în funcțiune verbală). *Tsi lucru am di fatsiri* (de făcut), 4/85. *Vini vacătu di gunirea dănaču...* (de mânat vițelul...). *Tsę mul'ari*

ra di rudiri (era să nască), 1/23, cf. *Di măritarea*, 9/49. *Dau di* = dau de, întâlnesc. *Deadi di ună casă*, 4/74, cf. 2/2, 8/12, 4/13. || 2°. (La construcția genitivului). *Lă-la, Meno mori, Riza di lu Zetsea* (ia-l, Meno fă, pe Riza lui Zețea) 1/XIII. *Filea di lu Vinea*, 3/XIII. (Și astăzi chiar la Nânteni). *Asan-bej di Agoș-agă, Ibraim-bej di Gazi, Abdul-agă di Mătăscatu*, etc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17). *Tsista urmān āj di tots nu-i saldi di noj* (pădurea aceasta este a tuturora...), 16/16. || 3°. Pentru. *Aj loc tseastă seară di mini*, 7/47. *Io sam vinit di un lucru* (am venit pentru un lucru), 10/43. *La tots si dău di sănătati* (... să dau pentru sănătate), 3/25. *Mult si măntășq stătăsunu di mini* (mult s'a muncit săracul pentru mine), 406. || 4°. (La comparație). Decât. *Un cunac anăc cota mai bun di lu զառպիրատ* (un palat încă pe atâtă mai frumos decât...), 17/42. *Mai juni di tini. Aj mai milnic di il'?* (există ceva mai drag decât un fiu?) 441. || II. conj. (Servește, ca și în dialectul dacoromân, pentru introducerea parataxei). De, și. *Na tseasti cărpulin յա-լի di li speală* (... ia-le de le sau și le spală). *Tse dăraș di lă li dideș peanili*, (ce făcuși de le dăduși penele), 6/66. *Du-ti dă lę sūflitu* (du-te de ia sufletul), 2/22, cf. 1/II, 8/13, 6/19, 10/19, 2/31, 6/37, etc. [Și :

dă prep., conj.]. — Din lat. *dē*, (arom. *di*).

Djáe m. Copil care însotește pe preot cu sfeșnicul, ALR. 2738. — Din mbg. *djak*.

Diamán a. Diamant. ALR. 4272. [Și : *diamént* a. Com. T. P.].

Diamént a. v. *diaman*.

Djat a. Imprumut. *Laj pari ăn diat* (luai bani cu împrumut). ALR. 1593. — Pentru etim. cf. ă n d e t.

Dib a. Fund. *Lə din dib apu di multă bucuril'ă* (luă apă din fund...). [Și : *dip*]. — Din tc. *dib*.

Dibés vb. IV. (refl.) Mă apropiu încet. [Dibínda == pe ascuns, pe fură, încet. *Ca si pruchiq Defu di lu fitșor dibinda*, 10/55]. — Din bg. *děbja* «merg călcând încet ca să nu fiu auzit» (<dacor. *dibuesc*)

Dibínda v. *dibes*.

Dichél' m. Un fel de târnăcop cu doi dinți. *Cu dichel'u pri numir*, (cu târnăcopul pe umăr), 6/XV. — Din bg. *dikel*.

Dieqt v. *cqt*.

Diesés vb. IV. Primesc, a c c e p t *Pra nu dicseaști*. — Din gr. *δέξομαι*, (arom. *dicsescu*).

Didintsea adv. v. *dintsea..*

Dif adj. v. *div*.

Dighi ! interj. v. *ghidi*.

Dighiós adv. v. *jos*.

Dijás vb. IV. v. *dijes*.

Dijés vb. IV. Respir, răsuflu. *Uomu պանա dijaști, tucu lă umut āj* (cât trăiește omul, tot cu nădejdea se nutrește), 884. [Și :

dijăs vb. C o m p u s e (cu pref.): izdiñes (iz + diñes) vb. IV. = răsuflu. *Fitšoru, di mult că ra umărqt izdiñi și feasi « oh »* (băiatul... răsuflă...), 3/79; zădiñes (ză + diñes) vb. IV. = (despre animale și în spec. despre câini), miroș, adulmec, ating cu botul. Com. T. P.]. — Din bg. *diham*.

Dijăa. N. de fântână (Oșani).

Dijós adv. v. *jos*.

Dijúg vb. I. v. *anjug*.

Dijulés vb. IV. Cojesc, jupoiu.

Ca s-toarnă di š-lea... lostu... tot grăbu la dijuli, 14/72. — Din sârb. *juliti*.

Dilehi } conj. v. *delmi*.

Dílmi } conj. v. *delmi*.

Diméec conj. Adeca, va să zică, aşa dar. *Ca chinisi izmichiaru dimec fitšoru lu ąmpirătu*, 12/51., cf. 33/51. [Şi: diméehi conj.]. — Din tc. *demeek*.

Diméehi conj. v. *dimec*.

Dími conj. v. *delmi*.

Diminéatsa } adv. v. *dimi-*

Diminéatsă } adv. v. *dimi-*

Dimineásta } neatsata.

Dimineátsata adv. Dimineața, *Dimineatsata văcăru sabailea işă* (dimineața văcarul încă din zori ieșea), 1/44. *Ca vini dirip dimineatsata*, 9/55, cf. 17/7, 10/85, 8/42, 10/9, 2/28, 24/8. [Şi: dimineásta adv. (Huma), 3/70, dimineátsă, dimneátsă adv. (aromânișm în Tânareca), 8/56]. — Derivat din **demane*, (arom. *dimi-*

neatsă).

Diminée N. loc. (Nânta), Com. H. I.

Dimítntsi pl. Aba mai groasă. *Dimitnitsi ăi řaic mai gros cu 4 l itsi*. Com. GH. T. Cf. 1 i t. — Din mbg. *dimitnici* (din *dimija*).

Dimpriúnă v. *priună*.

Din prep. Din. *Unu ra ca din Luguntsa, ară altul ca din Umă*, 1/18, 17/77. *Din timp* = la anul, în anul viitor, 785. — Din *di* + *ăn*.

Dinăánti adv. v. *nainti*.

Dínăoară adv. (întrebuințat aproape numai sub forma) *din dinăoară* = dintr'odată, deodată, imediat, îndată. *Iel din dinăoară lăgq* (el imediat alergă), 11/7, cf. 2/16, cf. 11/25, 7/25. [Şi: dinăuără, *djună-uără* adv.]. — Din *di* + *ună* + *oară*, (arom. *dju-noardă*).

Dinăpój adv. } v. *năpoi*.

Dinăpóju m. } v. *năpoi*.

Dinăuără adv. v. *dinăoară*.

Dineoă adv. v. *ncoă*.

Díneóla adv. v. *cola*.

Díndi adv. v. *ditsindea*.

Ding'it (pl. -li) a. Osie. ALR. 5614. — Din tc. *dingil*.

²Dingu N. loc. (Huma).

Díng'u m. Mașină pentru curățitul grâului. — Din tc. *dink*.

Dinjuăs adv. v. *dijos*.

Díntea adv. Dincoace. *Adits díntea* (veniți dincoace), 18/29. [C o m p u s : didíntsea adv.]. — Din lat. *de-*hincce* CDDE. 841.

Dínti m. Dinte. *Dintsil' să-l'*
scoată un-căti-un, 13/1, cf. 923,
 202. *Dintsil'-babăj* m. = floare
 numită t s i t š o t s. || — Din lat.
dens, *děntem*, (arom. *dinte*).

Dintri prep. v. *dintru*.

Díntru prep. (numai în Târnareca). Dintre, din. *Dintru muntsă* (din munți), 24/64. *Dintru-că* = pentrucă, fiindcă. *Nu băgaș tru minti, dintri că vreaș să-l' džungă fitșoril'*, 8/64. *Dintru că ra mai ubavă* (fiindcă era mai frumoasă), 8/39, cf. 32/40, 18/41. Pentru. *Dintru mai mari salamlăc* (pentru mai mare siguranță), B. 14. *Dintru(ca)* = pentru ca, ca să. *Dintru si poată isqri vlaga* (ca să poată ieși umezeala), B. 8. *Dintru ca si spună* (pentru ca să arate), 1/41. *Dintru tsi* = de ce, pentru ce. *Dintru tsi să mi qncl'idits*, 17/18, cf. 25/18. [Și: (Târnareca) *díntri* = pentru, din cauza. *Fitșoril' nă-l' mâncaj dintri tini* (mi-am mâncat copiii din cauza ta]. — Din lat. *de + inter.*

Dinúntru adv. v. *nuntru*.

Dinzúr prep. Imprejur, jur împrejur. *Dinzur di ia* (... împrejurul ei), 9/79. [Derivat: *dinzúr* și *andi(n)zúr* vb. I. = înconjur, *Andizurq una-ŷara ūdaja*, 34/51. *dinzurári* și *andi(n)zurári* f.; *dinzurát*, -ă adj. = înconjurat. *Dinzurat tot di tšucaitsă*, 17/69. | Compus (cu pref.): *zădinzúr* (ză + dinzur) vb. I. = împresor. Com. G. D.]. — Din lat. *gyurus*.

Dinzúr vb. }
 Dinzurári f. } v. *dinzur*.
 Dinzurát, -ă adj. }
 Dioaneulđ adv. v. *cola*.
 Dióel'u în expresia *leau diocl'u* (deochiez).

Dip v. *dib*.

Dip adv. Neapărat. Cem. V. J.

Dipărtári f. v. *dipărtez*.

Dipărtéz vb. I. Depărtez, (refl.) mă depărtez. *Si dipărtq uneac* (se depărtă puțin), 4/39. [Derivat: *dipărtári* f. = depărtare; *dipárti* adv. = departe, cf. 5/67. Compus (cu pref.): *zădipárti* și *dipárti* (ză + diparti) adv. = puțin mai departe. *Punim în sfaca odajă vasi di tsară... ama zăndiparti*, B. 1, cf. 13. *Că fuzi mai zădiparti*, 14/31; *dipărtizés* vb. I. = îndepărtez, Com. T. P.]. — Din lat. **dē-quartare*, (arom. *dipărtedzü*), cf. Pușcariu, Et. Wb. 500.

Dipárti adv. v. *dipărtez*.

Dipărtizés vb. I. v. *diparti*.

Dipinári f. } v. *deapin*.

Dipinát, -ă adj. }

Dipirári f. } v. *deapir*.

Dipirát, -ă adj. }

Dipriúna adv. v. *priună*.

Dipún vb. III. (Numai în Târnareca) Cobor, dau jos, (refl.) mă cobor, cf. *disfac*. *Feata nu si dipuneà* (fata nu se dădea jos) 21/64, cf. 17/64. — Din lat. *dē-pōno*, -ere, (arom. *dipun*).

Diputát m. Deputat, ALR. 2602. — Dacor.

Dírá f. Urmă, dâră. *Al' lq dira* (ii luă urma) i-a dat de urmă, 203. — Din bg. *dırja*.

Diréec a. Stâlp. *Ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei), 422. — Din tc. *direk*, (arom. *direc*).

Dirép adv. prep. v. *dirept*.

Dirept, -ă adj. și adv. Drept, adevărat, aşa cum este. *Si spu-nits dirept* (să spuneți drept), 19/39. *Dirept ăn cătun*, 3/X. [Şi: *dirép*, (*diríp*) adv. = tocmai. *Dirip di-mineatsata*, 9/55. || prep. = la, lângă. *Mul'aria, direp rudiri, si-n-loşq* (muierea, la naștere se îmbolnăvi), Com. I. L. *Si dusiră direp marzinea di cătun* (se duseră lângă marginea satului). || In ajun. *Dirip Crătšun* = în ajunul Crăciunului; *diriptáti*, *dríptáti* f. = dreptate, cf. 17/77, 6/12; *di-reptós*, -oasă adj. *Tsista yom ăi multi direptos* (omul acesta este foarte drept), Com. I. L.; (rar) *drept* (cu negativul) *nindrépt*, -ă adj. = nedrept, Com. T. P.J. — Din lat. *dīrectus*, -a, -um și *dīrecto* adv., (arom. *ndreptu*).

Direptós, -oasă adj. } v. *direp*.
Diriptáti f. }

Dírmi conj. v. *delmi*.

Dírsa f. Invățatură. *Dirsa ta si-u tsqn minti*, 842.

Dirvíšnie m. (La nuntă). Cel care servește vin la nuntași, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 46). —

Din bg. *děver* (?)

Diságă (pl. -səz) f. Desagi. *Li puni... ăn disoz*, B. 4. *Li puni ăn disagă*, 26/94. — Din gr. δισάκη, (bg. *disagi*), arom. *disagă*.

Diseálie vb. I. Descalec. [Şi: *dăseálie* vb.]. Cf. *ancalic*.

Diseálts vb. I. v. *ancalts*.

Diseăntári f. v. *discoint*.

Diseápít vb. I. v. *dăscapit*.

Diseáre vb. I. Descarc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcără*, 6/24. [Derivate: *diseăreári* f. = descărcare; *diseăréát*, -ă adj. = descărcat; *diseăréátúră* f. = descărcătură]. — Din lat. *discarr(ı)co*, -are, (arom. *discarcu*).

Diseăréátúră f. v. *discarc*.

Diseătſqs vb. IV. Desprind ceva, iau din cuiu. Com. P. M. [Şi: *dăseătſqs* vb. Derivate: *diseă-tſári* și *dăseătſári* f.]. — Din bg. *kačvam*, (arom. *discacu*).

Dischic vb. I. v. *dispic*.

Dişel'íd vb. III. Deşchid, desciuiu. *Ay dişcl'isi unęc portă*, 14/7. *S-la dişl'iz*, 14/11, cf. 9/11, 22/55, [Şi: *dăşel'íd* dişl'íd vb., III. 16/73. Derivate: *dişel'is*, -ă (dişl'is, -ă)- deschis. *Să la las cu-tetsu dişl'is*, 11/12, cf. 11/1. *dişel'i-zătór* m. = cheie, deschizător; *dişel'i-zătúră* f. -deschizătură]. — Din lat. *disclūdo*, -ere, (arom. *dişcl'id*).

Dişel'is, -ă adj. v. *dişcl'id*.

Dişel'ítór s. m. Răschitor. cf. mu tu vi lă, Com. I. L. — Pentru *răşcl'itor* (ca în arom. *dişcl'itor*).

Dișel'izătór m. } v. *dișcl'id*.
Dișel'izătúră f. }

Discoápir vb. IV. Descopăr.

La scoasi la păzari, la discupiri,
 523. [Derivate: **discupiríri** f. = descoperire; **discupirít**, -ă adj. = descoperit; **discupiritúră** f. = desvelire]. — Din lat. *discō(o)-perio, -ire*, (arom. *discoapir*).

Discenț vb. I. Descânt *Añ discoint la cap*, 8/30. [Derivat: **discăntári** f. = descântec, descântatură]. — Din lat. *dīs-canto, -are*.

Discóptš gb. I. v. *coptše*.

Discós gb. III v. *cos*.

Diseréna N. loc. (Cupa), Com. N. T.

Discúlts, -ă adj. Desculț. *Pănd și discults fuzi*, 5/44. [Şi: **dăseúlts** adj.]. — Din lat. **discūlius, -a, -um*, (arom. *discults*).

Discupíríri f.

Discupírit, -ă adj. } v. *discoaper*.
Discupiritúră

Discusatúră f. v. *cos*.

Disfác vb. III v. *fac*.

Disfás vb. I v. *anfaş*.

Disfund vb. I v. *fund*.

Di-júg vb. I. } v. *anjug*.
Disjugătoári f. }

Dișl'íd vb. III. v. *dișcl'id*.

Dișort vb. I. v. *dișărt dișartă*.

Dișort dișartă adj. Gol, deșert.

Dișort tufac (pușcă goală), 8/11.

Dișartă incă (pâlnie goală, cap prost). [Derivat: **dișort** și **dășort** vb. I. = deșert, golesc. *Ca l'a dășartat-aș satsil'*, saldi fur-

lină (deșertând sacii, numai galbeni), 11/60]. — Din lat. *dēsērtus, -a, -um*, (arom. *deșertu* vb.).

Dișparasi (Turcism). Plată pentru dinți. Turcii, după ce se ospătau bine la țăranii creștini, le mai cereau acestora să plătească gloabă, pentru că și-au tocit dinții mâncând din avutul lor. — Din tc. *diș-parasi*. « bani pentru dinți ». (cf. *fildiș*).

Dispăratúră f. v. *dispărq̄s*.

Dispărq̄s vb. IV. Înțep tare, străpung cu ceva ascuțit. *Mi dispărq̄ di ună ramură* (mă înțepai de o ramură), Com. G. D. — Pentru etim. cf. *a m p a r*.

Dispărq̄s vb. IV. Descos, stric ceea ce am cusut, desprind, jupozi. [Derivat: **dispăratúră** f. = discusatură, desprindere, jupuire]. — Din mbg. *param* și *rasparam* « descos ».

Dispărt vb. IV. Despart *Un munti l'a disparti*, *85. cf. 501. [Şi: **dispârtsq̄s** vb. IV.], (arom. *dispartu*).

Dispârtsq̄s vb. IV v. *dispart*.

Dispíe vb. I. Despic, sfâsiu. *La scorsi cutsq̄tu, aș dispicq̄*, 18/19. cf. 135, 818. [Şi: (Târnareca): **dișchie** vb. I. *Lo cu ună băltiică si dișchică leamni*, 20/68. Derivat: **dispicári** f., **dispicát**, -ă adj. = despicat, lărgit. *Ari rostu dispicat că gură di măgar*, 985; **dispicătúră** f. = despicătură]. — Din lat. *de-spīco, -are*.

Dispieári f.		<i>di moară</i> , 15/72. adv. In sus, sus. <i>Calu la lăsq disupra di cătun</i> .
Dispieát, -ă adj.	{ v. <i>dispic</i> .	[<i>Si : disúpra</i> prep. adv., <i>disúpru</i> adv. <i>Si pusi disupru</i> , 22/41]. — Compus din <i>de + supra</i> , (arom. <i>deasupra</i>).
Dispieátură f.		
Displítés vb. IV. v. <i>amplites</i> .		
Dispól' vb. I. Despoiu, desbrac (refl.), mă desbrac. <i>Si dispul' q... și si culcq cola</i> (se desbrăcă și se culcă acolo). [Derivate: dispul'ări f. = despuiere; dispul'át, -ă = săracit]. — Din lat. <i>despolio, -are</i> , (arom. <i>dispol'ū</i>).		
Dispriminés vb. IV. v. <i>primines</i> .		
Dispul'ări f.	{ v. <i>dispol'</i> .	
Dispul'át, -ă adj.		
Diștét vb. I. Deștept, (refl.) mă deștept, <i>Io din son mi diștitai</i> (eu din somn mă deșteptai), 5/79. <i>Ardeau cota mult, cot s-diștitq fitșoru</i> , 6/74. [<i>Si</i> : (Târnareca) diștiat vb. I. <i>S-mi diștiats</i> (să mă deștepți). Derivate: diștitári f.; diștitát, -ă adj. = deșteptat; diștét, -eată = deștept, intelligent; diștitătșuni f. = deșteptăciune. Com. G. D.]. — Din lat. <i>de-excitō, -are</i> , (arom. <i>dișteptu</i>).		
2Diștét adj.		
Diștiat vb. I.	{ v. <i>diștet</i> .	
Diștitári f.		
Diștitát, -ă adj.		
Diștitătșuni f.		
Distórn vb. I. v. <i>torn</i> .		
Distrám vb. I. Destram. Com. G. D. — Din lat. <i>trama, -am</i> .		
Distšíne vb. III. v. <i>dăstšinc</i> .		
Distúp vb. I. v. <i>stup</i> .		
Disúpră prep. Deasupra. <i>La pusi pri disupră</i> , 4/17. <i>Iși disupră</i>		

divătșcă adj. = sălbatecă]. Com. G. D. — Din bg. *div*.

Divăjés vb. IV. v. *dăvia*.

Divătșcă f.

Divitș m. } v. *div*.

Divutină f.

Dizámflu vb. I. v. *anflu*.

Dizanşqr vb. I. Scot de pe şir.

cf. *ənşor*.

Dizbét vb. I. v. *ambet*.

Dizgl'ets vb. I.

Dizgl'itsári f. } v. *angl'ets*.

Dizgl'itsát, -ă adj.

Dizgróp vb. I.

Dizgrupári f. } v. *groapă*.

Dizgrupát, -ă adj.

Dizgulés vb. IV. Despoiu în pielea goală (întrebuiñat în Târnareca), Com. N. T. [Derivate: *dizgulíri* f., *dizgulít, -ă* adj. = despoiat în pielea goală]. Cf. *gol*.

Dizgulíri f.

Dizgulít, -ă adj. } v. *dizgules*.

Dizlég vb. I. v. *leg*.

Dizmărqs vb. IV. v. *umărqs*.

Dizmintés vb. IV. v. *míntes*.

Dizmurtqs vb. IV. v. *anmurtsqs*.

Diznéd vb. I. v. *nod*.

Dizvälés vb. IV. } v. *anváles*.

Dizválít, -ă adj. }

Dizvártés vb. IV. v. *anvártes*.

Dizvés vb. IV. v. *anves*.

Dizvijéz vb. IV. v. *anvijes*.

Dizviríni f. v. *virin*.

Dizvóm vb. IV. v. *dăzvom*.

Dizvéts vb. I. v. *anvéts*.

Doári vb. II. Doare. *Tsi ts-u*

ligat capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats? (ce ți-ai legat capul, M., te doare mult, ori vrei de faci aşa?), 1/IV. [Post v. **dor** (pl. *dorur*) a. (lat. *dolus*) = durere. *Am un mari dor* (am o mare durere). Com. C. I. (Forma *dureari* este aproape neîntrebuinñată). Derivat: **duritúră** f. = durere C m. G. D. — Din lat. *dōleo, -ēre*, (arom. *doare*).

Dóćă f. Nume de femeie.

Dóetur m. Medic.

Dódă f. Nume ce se dă surorii mai mari de către surorile mai mici, cf. *bеби* (pentru fratele mai mare). Com. G. D. — Din bg. *doda*, (arom. *dodă* în Vlahoclisura).

Dóbole (Bulgărim) Paparudă. *Oj dodoxe, mili buje... vaj dodoxe, vaj dodoxe.* Com. T. P. cf. *dudelets*.

Dój, dquă num. Doi, două. *Díjos rau doj primatar* (jos erau doi neguñători), 9/71. *Tse si feasi estu om că dquă dechichi al no-ari*, 18/65, 6/74, cf. 3/29. [Şi: (Liumniña, Cupa) *dúaj*, (feminin) *dqu*, *dou*. Articulat: (masc.) *dojl'*, *dúajl'*, (Târnareca) *dojl'ă*. *Fratsil' dojl' durmeau* 8/55, cf. 6/7, 4/6, 11/39. *Bun ama dúajl' frats mai mătšcatsil'*, 5/73, cf. 14/65, cf. 6/64, 7/68, etc. (fem.) *douli*, (*douli*). *Douli zeisti* (douăle degete), 17/9. *Douli or* (douăle dăti), 2/11. Ordinal: *dojl'*, (fem.) *douli*. *Dojli-ver* = văr al doilea

Com. I. L. *La dəqli zoli* = a doua zi, id. Com p u s: *əndoŋi* = câtiva, unii (arom. *ndoŋi*). *Andoŋi si făle, andoŋi si plăndzə di fitšoril' lor* (unii se läudau, unii se plângau...); *dəjspräts, dəquspräts* cf. 11/7. *Un picurar cu dəquspräts di uoŋi; dəquzqts, dəquzäts*, cf. 11/7, 10/42. (Liumnița, Cupa), *dəuǎuzots*, 17/73]. — Din lat. **dōi* (= *dui*), arom. *dōi*.

Dōjnítsă f. Oaie căreia i-a murit mielul. — Din bg. *dojnica*.

Dōjsprats num. v. *dōi*.

Dōmeă f. N. de capră.

Dōmn m. Dumnezeu. *An dōmnuluŋ lucru* (în lucrul lui Dumnezeu), 13/60. *Di tuntsea 'ntsileasiră căra...dōmnu*, 19/56. *Bre doamni, cari mi li leă găl' imili?* cf. 752, 2/56. [Şi: *dōmnu* m. (La vocativ și *domnuli*: *Dōmnuli, dōmnuli, nu-n daj beri un cumat di poni*, 2/50). Derivat: *dumneșe*, -ească adj. (numai în Târnareca) = domnesc. *Casă dumnească* (casă boierească), Com. V. J. — Din lat. *dōmnus, -um*, (= *dominus*), arom. *domnu*.

Dōneă f. Nume de femei. Com. S. H.

Dor a. v. *doari*.

2Dor vb. I. (Târnareca și Huma). 1°. (Înteleș propriu) tăiu lemne cu săcurea. *Si dusi si doară* (se duse să taie lemne), 21/55. *Ia un ყом ցոլա doară* (uită un om acolo taie lemne), ib. || 2°. Cioplect. *Lupătarl'i si duc lă durarea* (lopătarii se

duc să cioplească lemne). Com. V. J. || 3°. Fig. Dau în cineva, îi trag, îl bat. *Atsi cu lostu că-l' dură* (și când i-a tras, i-a tras cu bâta), 15/69. [Derivate: *durări* f.; *durát*, -ă adj. (mai ales negativul) *nidorát*, -ă adj. = nelucrat, necioplit. *Lemn nidorat*, se zice despre un om necioplit, 55; *durătură* f. = tăiat, tăietură. *Duratšă di durătură* (bardă de tăiat), ALR. 6634; (Nânta), *dărtoări* (<lat. *dolatoria*) = secure m. mică. Com. H. I.]. — Din lat. *dōlo*, -are.

Dorm vb. IV. Dorm. *Nu puteau s-doarmă*, 2/77. *Tyāts durmeau*, 4/77. *Durmirdă*, 15/39. *Dorňā, dorňā*, (dormi, dormi) 16/68. [In Târnareca se conjugă, ca în arom., de asemenea și în Oșani; per f. s. se aude *durňij*, pe lângă *durmij*.] Derivat: *durmíri* f. = dormire. Com p u s e: (cu pref.) *zădórm* (ză + dorm) vb. IV. = adorm, m'apucă somnul (după bg. *zaspavam*, cu același înțeles). *Şu zădurňiră* (și adormiră), 13/68. *Ca zădurmíră*, 10/31, cf. 19/14; *zădurmit*, -ă adj. = adormit. *Sam zădurmít*, 5/34; *nădórm* (nă + dorm) vb. IV = mă satur de somn, dorm bine (după bg. *naspavam*), *După tsi si nădurmí, si sculă* (după ce dormi bine, s'a sculat), Com. G. H. T.; *prudórm* (pru + dorm) vb. = îmi vine somn (cf. bg. *pri-s. přespavam*). *Ca զմող, զմող, զլ' tsi prudurmí ան drūm* (după ce

umblă, umblă, l-apucă somnul), 12/51, **pridórm** (pri + dorm, de pe bg. *prěspivam*, cu același înțeles de) dorm din nou, adorm, după ce am mai dormit. *Si diștitq și ară pridurmì* (se deșteptă și din nou adormi), Com. I. L.]. — Din lat. *dormio*, -ire, (arom. *dormu*).

Dqrmă f. Creangă de lemn, lemn. *Dorma popăl'ă* = n. de loc. lângă Nânta, propriu zis « lemnul sau crucea popii », (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 16). — Din bg. *drăma*.

Dosta adv. Destul, cf. d u s t u r. *Dosta durmits* (destul dormirăti), 16/7. *Nu ra dosta* (nu era destul), cf. 12/58, 694, 749. — Din bg. *dosta*.

Dóu	}	num. f. v. <i>doi</i> .
DQu		
Dóuă		
DQuă		
Dóusprats		
DQuzäts		
DQuzqts		

Dovnīe m. Duhovnic. *Ca si dusi la dovnici*, 2/57. *Dovnicu aqzisi*, 4/57. [Derivat: *duvés* vb. IV, (Cupa) = spovedesc. *Si dusi si duvească* (se duse să se spovedească), 1/57. — Din bg. *duhovnik*.

Drac m. Drac. *Tsista drāc* (acest drac), 10/79. *An tini raų tots dratsil'*, 6/14. *Au dratsl'ăi maică* (mama dracului), 7/67, cf. 4/3, 13/68, 177, 211, 216. [Derivat:

drăchítsă f. = drăcoaică; **drăeúts** m. = drăcușor; **drăeuríjă** f., **drăelqe** a. = drăcie; **drăeurés** adj. = drăcesc]. Com. G. D. — Din lat. *draco*, (arom. *drac*).

Drăchítsă f. }
Drăelqe a. }
Drăeuríjă m. }
Drăeúts m. }
Drag, -ă adj. (Numai în expresiunea) *di s. ca di dragă* = bine, plăcut. *Tse-i că di dragă*, 224. — Din bg. *drago*.

Drăgășea N. loc în Barovița.

Drágni N. loc. (Lugunța).

Drăjáuă f. v. *dărjauă*.

Drămoñ m. Ciur cu găuri mai mari. [Derivat: *drămunisés* vb. IV = trec prin ciur, cern; *drămunisít*, -ă adj. = cernut. *Äi tsirnut și drămunisit* (este cernut și trecut prin dărmon), 225. — Din gr. *δρόμον*.

Drămunisés vb. IV. }

Drămunisít, -ă adj. } v. *drămoñ*.

Drändzél (pl. -eali) Așchie (Huma). Com. T. P.

Drängärés vb. IV. (Despre căruță) hurduc. *Ni drängäręasti* (mă hurducă), ALR. 5639.

Drăpátš m. v. *drăpes*.

Drăpés vb. IV. (refl.) Mă scarpin. *E, tsęstă seră tsi mi drăpem mult*, 11/16. || Smulg. *Al' drăpes pejnili ili pirdnu* (îi smulg penele), ALR. 5695. Si: **drăpés** vb. IV. [Derivat: **drăpátš** m. = om care se scarpiă mereu, păduchioas,

(fig.) care își bate joc de alții, 226]. — Din bg. *drapam*.

Drătlíu m. Om de nimic, om fricos, (etimologic) căcăios. — Din mbg. *dărtlija*.

Drătsés adj. v. *drac*.

Dréană m. N. de persoană. *Nu mi litšeā... ān lu Dreană grămōz* (numi stătea bine în căsnicia lui Dreană), 11/IV.

Dreápta f. (Mâna) dreaptă. *Unu di la dreapta și lântu di la leava*, 18/56, cf. direct.

Dréágză f. Pădure deasă. Com. G. D. — Din bg. *drézga*.

Drept adj. v. *dirept*.

Drin m. nume de plantă în Liumnița, c o r n. *Tsela yomu catsq si tsopă* : « *sadra cacă drin, sadra cacă drin* », 8/20. — Din bg. *drēn*.

Drindupea adj. Se zice copiilor care se joacă alergând de colo până colo, după un joc de copii bulgăresc: *drán-dup'a*.

Driptáti f. v. *dirept*.

Drislív, -ă adj. *prun drislív*, ALR. 6682, cf. pr u n.

Drișteálă f. v. *drușteală*.

Drob a. Ficat, 977, cf. 254. *La furniz q'l deadi droburlı*, 2/49, cf. 254, 977. *Drob alb* = plămân. Com. G. D. — Din bg. *drob*.

Drobícă. N. loc. (Nânta).

Drogumán, cuvânt nénțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Drubác m. v. *drubes*.

²Drubáe m. Loc spinos ALR. 6256; desis, ib. 6362. *Antru ān drubac*, ib. 6363.

Drubés vb. IV. Duminic, foc bucați. *Ca drubi dōu căldor*, 8/19, cf. 11/19, *Drubes leamni* = despicate. *Si drubes leamni*, 17/55. || bat, sting în bătăi. *Tāti să-ń-ni tăltšască... bebi să-ń-mi drubească*, 3/I. [D e r i v a t e : **drubíri** f. = îmbucătărire ; **drubít**, -ă adj. = dumicat, *Drubit măñancă*, 270; **drubitúră** f. = fărămitură, bucătică. *Minutili drubitur di fronză*, B. 6 ; **drubác** m. = cel care dumică (?) | C o m p u s : (cu pref.) **răzdrubés** (bg. *razdrobjavam*, mbg. *razdrobam*) vb. IV. = fac în bucatele mici. *Ay flo turta... ay răzdrubi*, 23/6, *zdrubés* vb. IV, (mbg. *zdrobam* cu același înțeles de) îmbucătătesc, fac bucatele, dumic. *Stoi să-ts zdrubes ună căldari di carni*, 10/19. — Din bg. *drobja*, (mbg. *drobam*).]

Drubíri f. } v. *drubes*.

Drubít, -ă adj. }

Drufulát, -ă adj. v. *durfulat*.

Drúgă f. Drugă, ALR. 5851. — Din mbg. *druga*.

Drujdeálă f. Drojdie (numai în sensul când unele lucruri ținute laolaltă putrezesc sau se strică. Așa, bună oară, se zice) *Pitlidžänili drujdeală si facă, cu l'a tsqń ān torbă* (pătlăgelele o să se facă drojdie, dacă le ții în traistă). Com. C. I. — Din bg. *droždie*.

Drum a. 1°. Drum. *Si dar ună bătșol'ă ყა ან drūm*, 2/56. *ან drūm bătù... pri tsela moşu*, 14/34, cf. 3/31, 3/13, *Tradzi drumu* = vezi-ți de treabă, 228, cf. 8/77, 230. *Drumu-di-leasă* n. loc. (Lugunța). *Drumu-di-mănăstir* id. ib.; *Drumu-di-Nonti*. id. ib.; *Drumu-di-uma* id. (Barovița); *Drumu-di-viñur*, id. (Lugunța); *Drumu-Domnului* (mumușului) = calea laptelui; *Drumu-marin*. de loc. (Lugunța). *Drumu-turtses*, id. (Oșani). || 2°. (Cu înțeles local). In drum, pe drum. *Nu vizuş, bra milu, vrin ყომ cu vrină poarcă drūmu* (... cu vreo poarcă în drum). *Li vlitšaу drūmu* (— le târau pe drum), 9/10. *Chinisird drūmu* (porniră pe drum), 19/12. [Şi : (foarte des) *drūm* a. Derivat: *drumac* a. = cărare, drum. *Luvatšu işq la drumac*, 7/21, cf. 11/49; *drumător* (în Liumnița), *drumutór* m. = călător, drumet]. — Din bg. *drum*.

Drūm a. **Dru măc** a. **Drumător** m.

Drumburés vb. IV. Joc copilul mic hopa-hopă, ALR. 2659.

Drúmu-di-Urtie. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 22).

Drumutór m. v. *drum*.

Druşteálă f. Piuă, vătoare, dârstă. (Intrebuinată la Tânareca), Com. I. T. [Şi: *drişteálă* f.]. — Din paleosl. *drăstă*.

Druždóvnie m. Insectă mai mare

care ieșe după ce a plouat; este galbenă ca gușterul și seamănă cu crocodilul. *Tsi eš ca vrin druždelnic* se zice despre unul care este îmbrăcat în haine vopsite în mai multe colori. Com. GH. T.

Du prefix. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 196).

Duáe (Numai în expresia). *Al vini duac* = i-a dat de hac, 238. — Este acelaș cu ²ac și cu dacor, hac. Forma mgl. trebuie să vină din *de-hac*. Aceeași expresie există și în arom. *il' vinì nduhak'e*.

Duăj num. v. *doi*.

Duán m. řoinim de munte.

Duárd vb. III. v. *ard*.

Duăuzots num. v. *doi*.

Dubáră f. (Turcism) Înțelegere secretă, tragere pe sfoară. Com. I. L. — Din tc. *dubara*.

Dubeáu vb. II. v. *beau*.

Dubiés, vb. IV. Dobândesc, câștig. *Un măgar qń dubij* (un măgar dobândii), 8/60. — Din bg. *dobivam*.

Due vb. III. Duc (refl.) mă duc. *Cari si u poata dutsiri feata* (cine o va putea duce fata), 4/34. *Lisitsa... si dusi*, 4/13. *Aj să nă dutsim* ib. *S-ti duts*, 3/38, cf. 6/54. *Si dutse* (se ducea), 2/3. *Si dutseu ca oili*, 1/3. *Mi-am dus*, 16/18. *Nu si vęu dus*, 8/28. *Du-ti tu*, 10/3. *Duts-ti cu sănătati* (du-te cu sănătate), 15/69. *Ti pots dutsiri* (te poți duce), 9/78. *Ti duseş* (ești mort), 26/32. [Derivate: *dútsiri* f., dus, -ă adj.; *Compus*

(cu pref.): **pridúe** (pri + duc) vb. III. = mă duc cu gândul. *Nu tri-buiaști s-na pridulsim ca...*, B. 15.

| Post v.: **dúeă** f. *Nu ieș juns di-ducă* (nu ești ajuns de pornit), 3/89. — Din lat. *dūco*, -ere, (arom. *duc*).

²Due vb. III. Aduc. *Āts duc și cujoc și peșt* (îți aduc și cojoc și...), 3/30. *Tse duseș* (ce ai adus), 12/38. *Să duts* (să aduci), 2/22, 16/65. *Du-la* (adu-l), 2/20. — Din lat. *addūco*, -ere, (arom. *aduc*).

Dúeă f. v. *duc*.

Ducărqs vb. IV. Nemeresc, găsesc pe cineva în bune dispoziț уни. *Tse la ducărqi*, 233, (refl.) se întâmplă. *Acu si ducăraști să si javească...* (dacă se nemerește să se iavească) B. 14. — Din bg. *dakarvam*.

Duchiján a. Prăvălie. *Un du-chian*, 1/16. [Și: *dugheán*, 3/X. Derivat: *duchijandžijă* subst. m. și adj. = prăvăliaș. *Antrō la un duchijandžijă*, 13/18, cf. 3/16. — Din tc. *duk'k'an*.

Duchijandžijă subst. adj. v. *du-chian*.

Duchimisés vb. IV. Observ. *Tsista zinghinu tucu la duchimiseă* (bogatul acesta numai îl observa), 5/62. — Din gr. *δοκιμάζω*.

Dueqnt vb. I. v. *cqnt*.

Dueutáre cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ili liga*.

Dud m. Dud. [Plur. *duz*]. — Din tc. *dud*.

Dudár vb. I. } v. *dar*.
Dudărári f. }
Dudărát, -ă adj. }

Dudiés vb. IV. (In expresia) *añ tsi duduì* (mi s'a urît, mă plictisesc), 236. — Din bg. *do-děvamse*.

Duduléts m. Paparudă, (fig.) ud până la piele, 237. — Din bg. *dodoile*, cf. *d o d o l e*.

Dufác vb. III. v. *fac*.

Dugheán a. v. *duchijan*.

Dúglă f. Nume de monedă veche, cf. *c a r ă - g r o ş ă*, *t s ă n-t s i c* etc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 4). — Din bg. *dubla*, (arom. *dublone*).

Dúja N. de deal (Huma).

Dúítš N. de fântână (Oșani).

Dujdóvnice m. Salamandră. — Din bg. *dăzdovnik*.

Dulámă f. Haină bărbătească, dulamă. *Dulamă cu cultsats*. Com. I. L. — Din tc. *dolama*, (arom. *dulumič*).

Duláp a. Dulap, raft. — Din tc. *dolap*, (arom. *dulape*).

Dulátš m. Tăietor de lemn, explicat: *uomu tsi dgară leamnili an pădur* ALR. 3759, cf. *²d o r*.

Dulátšeă f. Bardă. *Dulatſcă di durătură* (bardă de tăiat lemn). ALR. 6634, cf. *d u l a t š*.

Dulázés vb. IV. v. *lăzes*.

Duleáti N. de fântână, (Lugunța).

Dulmădžójă m. Tâmplar, ALR. 3760, cf. *d u l a t š*. — Din tc. *dogramagy*.

Dultseátsă f. v. *dultsi*.

Dúltsi adj. Dulce. *Uaspitsu nu si prușteată cu beari și cu măncari, ma cu dultsi sbor* (oaspele nu se primește numai cu mâncare și băutură, ci și cu un cuvânt dulce), 824. [Derivat: *dultsími*, *dúltseátsă* f. = dulceață. *Mult vă-u vets dultsímea*, 239. *dúltsieăv, -ă* adj. = dulceag; *ndultsés* vb. IV. = îndulcesc. *Si ndultsiră* = (fig.) se împrieteniră, 475; *ndultsiri* f., *ndultsít, -ă* adj. = îndulcit]. —

Din lat. *dūlcis,-e* (arom. *dultse*).

Dúltsicăv, -ă adj. } v. *dultsi*.
Dultsími f. }

Dúma m. Nume de persoană.

Dumăchín m. Gospodar, soț. *Bun dumăchín* = bun gospodar, 241. [Feminiin: **dumăchincă** f. = gospodină, soție. *Voi si pisăies ună carti la dumăchincă* (vreau să scriu o scrisoare la nevastă...), 2/68]. — Din bg. *domakin, -ka*.

Dumăchincă f. v. *dumăchin*.

Dumán a. Fum. *Si fesi mari duman.* (In text este dat greșit «druman»), 6/27. — Din tc. *duman*.

Dumăne } vb. v. *mănanc*.

Dumăne

Dumănică f. v. *duminică*.

Dumbrqvi N. loc. (Oșani), Com. D. P. — Din bg. *dobrava*.

Dúmi v. *duminică*.

Dumínică f. Dumineca. *Tseastă Duminică tsi vini s-nă dutsim la*

băsearcă (Dumineca astă ce vine o să ne ducem la biserică). [Sf: (Țârnareca) **dumănieă** f., Com. V. J. Prescurtat: **dúmi** numele boului care se naște dumineca. ALR. 5541, cf. *Iuntši, martsosca, marta, mărtină, tină, mertsi și nertsi, joică, venu, viza, džani, petsi*. Cu acest înțeles și *néșea* f. (din *dumineșcă*), id.]. — Din lat. (*dies*) *dominica*, (arom. *dumănică*).

Dum'lartă vb. I. Doamne iartă. *Si tsel'a furil', cum viney, și «dum'lartă-la» zitșeu*. (și furii acieia, cum veneau, «Doamne iartă-l» ziceau), 30/18. — Din *doamni-l artă*, (arom. *duml'artă*).

Duminés, -ească adj. v. *domn*.

Dumunizés, -ească adj. Dumnezeesc. *Tsista-i lucru dumnizes*. Com. C. I. — Derivat din *dumnizə*.

Dumúz m. N. de persoană. *Tega cu Dumuzu merg monă di monă*, 1/IX. — Din tc. *domuz* «porc».

Dumuzáre cuvânt neînțeles dintr-o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ili liga*.

Dun vb. IV. Adun, strâng. *Dund-la pucrovu cup*, 21/43. *Si dună căti vrin irmiloc*, 29/40. *Au trimesi... să donă ramur* (... să adune ramuri), 3/11, cf. 10/7, cf. 7/34. *Si dună zgălige* (se scurtează zilele), 240. *Dun gălē* = port grije, mă îngrijesc. *Nu-nă donă gălē*, *Traju*, 6/VII. *Nu donă gălē*, 24/4,

cf. 5/25. [Derivate: **dunári** f. = adunare, strângere; **dunát**, -ă adj. *Ca di fur dunată-i*, 271; **dunătór** m. = strângător. Com. G. D. | **C o m p u s e** (cu pref). **ză-dún** (ză + dun) vb. I. = adun, 15/34, cf. 934; **pridún** (pri + dun) vb. I. = adun, strâng, primesc pe cineva, găzduesc (după bg. *pribiram*, din pri + bera adun, strâng). *Li pridunq yoili di-rept la tšair* (le strânse oile...), 29/39, cf. 5/35; **izdun**, **izdán** (iz + dun) vb. I = strâng peste tot. *Al' li izdărără lucrili* (i-au strâns lucrurile), 5/24]. — Din lat. *adūno*, -are, (arom. *adun*).

Duńà f. Lume. *Si-l dats un cal cafcu no ari än duńà*, (cum nu se găsește în lume), 2/33, cf. 15/49, 242, 5/79.—Din tc. *dünja*, (arom. *durăie*).

Dunári f.

Dunát, -ă adj. } v. *dun*.

Dunătór m.

Dúpă prep. v. *dupu*.

Dupărqs vb. IV. (refl.) Mă razim, mă țin de ceva. *Dupărà-ti di mini s-nu caz* (razămă-te de mine, să nu cazi), Com. C. I. [Şi: *dăpărqs*, *putpărqs* (bg. *pot-piram*) vb. IV. = razăm, proptesc]. — Din bg. *dopiram* cu același înțeles: « sich an etwas lehnen ». Este identic cu arom. *ndoapăr*.

Dúpeă f. (Bulgărim, rar) *Nitu dupcă, nitu prizorcă*, *88.

Duplâtés vb. IV. } v. *plâtés*.

Duplâtíri f. }

Dupriminés vb. IV. v. *primines*.

Dúpu prep. *După*. *Ti dau dupu uşinets* (te dau după unul din comuna Oşani), 6/V. *Dupu un an*, 12/46, *Dupu tsină...* ili *printru tsină?* (după cină ori înainte de cină), 5/XI, cf. 3/69, 1/II, 6/V. [Şi: **dúpă** prep. *După uneac timp*, (după puțin timp), 5/40; (Târnareca) **dăpă** prep. *Dăpă noşă an argatslă sfărşiră*, 4/65, cf. 16/64]. — Din lat. *de-post*, (arom. *după*).

Dúrá f. Epitet pentru mama vitregă. *Duro neagră, mi măncăsi*, 371. — Din lat. *durus*, -a, -um, cu înțelesul « aspru, nesimțitor, rău ».

Durári f.

Durát, -ă adj. }

Durătúră f.

Dúrea. N. de cal jugănit. *Durea nostru cafcu ra* (cum era și calul nostru). Com. C. I. [Şi: *dúri*].

Durfulát, -ă adj. Rotund, ALR. 3. [Şi: *drufulát*, -ă].

Dúri v. *durea*.

Durisés vb. IV. (refl.) Imi pun rumenele. *Mi durises*, ALR. 3356.

Duritúră f. v. *doari*.

Durmíri f. v. *dorm*.

Durmitéz vb. I. Moțaiu. *Nu durmitează, tucu scoal di ti culcă*. Com. C. I. [Derivate: **durmitizári** f. = moțăire, adormire; **durmitizát**, -ă adj. = somnoros, ALR. 2308]. — Din lat. *dormito*, -are.

Durmitizári f. }

Durmitizát, -ă }

Dus, -ă adj. v. *duc*.

Dúșă f. (bulgărism) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *dușu* din *dușo*]. — Din bg. *dušă*.

Dușamē m. Dușumea. *Freacă dușameau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Și: dușemē, dușumē f. cf. B. 8; dușumēu f. *Dușumeu*, B. 10]. — Din tc. *dușume*.

Dușătăjēs vb. IV. v. *șătăjēs*.

Duseāp vb. ! v. *scap*.

Duseăpăt, -ă adj.

Dușée (pl. -*șeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-ń știernă dușeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Dușemē m. v. *dușămē*.

Dusfărșqs vb. IV. v. *sfărșqs*.

Dușmán m. Dușman. *Fuzits dușmanı*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fui tu, dușmanuli, că piriș* (fugi, dușmane, că ai pierit), 44/40. [De rivate: *dușmanlqe* (tc. *duşmanlyk*) a. = dușmanie. Com. G. D. dușmăneăști adv. = dușmănește, cf. 592]. — Din tc. *duşman*.

Dușmăneăști adv. } v. *duşman*.
Dușmanlqe a. }

Dușqd vb. II. v. *șod*.

Dușqs vb. IV. Adulmec, urmăresc miroșind. — Din bg. *dušă*.

Duspárg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Dușumē m. v. *dușämē*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.
Dutăl'át, -ă adj. }

Dutăltșqs vb. IV. v. *tăltșqs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutréc vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buși, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusaliu, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inăltarea Domnului, Rusaliu), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel la si duvili vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zyuă, ca-l' si duvili*, cf. 7, 12, 14/16. [De rivate: *duvilíri* f. = plătiseală; *duvilít*, -ă adj. = plătisit]. — Din bg. *dovaljam*.

Duvilíri f.

Duvilít, -ă adj. }

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *An dvor săptă direc* (în curte sub stâlp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăe vb. III. v. *zic*.

Dzărdzálín m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardzele* (tc.).

Dzója f. Numele vacii născută Joi. Cf. lu ja, ma ta, né ra, v i da, so b a, ALR. 5542.

Dzrácă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimțire. *Lq dzucă că nu miruseaști la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. tsălu f, t š a m b u l, zălu f. — Din tc. *zülüf*.

Dzvîšeă (pl. -*k'i*), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Şi: *e!*! interj., cf. 24/90].

²E pron. v. *²jer*.

Eşighisés vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἔξηγω, (arom. *ecsig'isescu*).

Eféndi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Èftin, -ă adj. Ieftin. [Şi: *ieftin*. Derivat: *eftinătăti* f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. ἐνθηρός.

Eftinătăti f. v. *eftin*.

Èj! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. rită. *Eju aji mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Şi: *jej* m. Derivate: **năijos** (din pref. *na* + *ej*, aceeași formățiune ca și fr. *hérisser* din « *hericus* ») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse şa tsi năijoră peril'* (ce și s'au zbârlit perii aşa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Èla vb. (Intrebuințat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ți în mintă), 446. [Şi: *élă* vb., el vb. *Māmu, el să vez tsiştă fitşoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumnița și Cupa), *îela, iăla* 8/75, 4/74; *ieł*, 11/39. Plur. *ielati, ilati*, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. ἔλα imper. de la ἔχομαι).

Èlă f. Un fel de arbore de munte,

crește mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Şi: *îelă* id.]. — Din bg. *ela*.

²Elă vb. v. *ela*.

Elásnitsa. N. loc. (cf. Capidan, Meglenoromânii, I, 20).

Èlbet (Turcism). De sigur, aşa este. — Tc. *helbet*.

Èle conj. v. *elem*.

Èlem conj. Insă, dar. *Ma᷑ bun pări și mă᷑ si no-ai, elem prijătili si ai* (mai bine parale și avere să nu ai, însă prietenii să ai), 23/43. [Şi: *èle* conj.]. — Din bg. *ele*(s. *elem*).

Elésnitsa. N. de fântână (Oșani).

Em conj. Si. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardz ma᷑ mult*, B. 3. *Em... em* = și... și... [Şi: *hem*]. — Din tc. *hem*, id.

Emín adv. Abia. [Şi: *emén*], cf. i d v a m, i d v a ī. — Din tc. *emen*.

Èrá conj. v. *iar*.

Erbutină f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Èstu pron. v. *tsista*.

Èteă interj. Iată, uite. *Etcă-la un uom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela uom*, 9/3, cf. 726. [Şi: (Târnareca) ètu interj. *Etu mo ari tricuta nøyă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) și *că*.

F

Fac vb. III. 1⁰. Fac. *Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi ve fat* (începură să

spună ce făcuse), cf. 18/7. *Cari l-ari fat tsista bun* (cine l-a făcut acest bine), 10/6. *Fac sub mognă* (fur). *Fac joc s. mi fac joc* (dispar). *Joc si ti fats di ua* (să pieri de aici), 4/35. *Fac crutsi* (mă închin). *Cot să fatsim crutsi*, 17/6. *Fac cap pristi cap* (mă dau peste cap), 5/71. *An tsi fatsi* = mi se pare, îmi închipui, 249, cf. 169. || 2⁰. (refl.) Devin, mă prefac. *Di ȳundi rau oj, si fesiră tsoftsi* (de unde erau oi, se făcură ciori), 14/25. *Si ti fats furnigă*, 4/39, cf. 4/24. || 3⁰. Nasc, făt. *Feasi doj fitșor* (născ doui băieți), 16/38. *Iapa fesi doj mognă*, 6/28, cf. 6/28. || 4⁰. Valorează, costă. *Na-ts părili cot ats. fac*, 8/2, cf. 303. || 5⁰. (refl.) Mă reped, mă asvârl. *Fitșoru si feasi pri jali*. (... se repezi asupra lor), 13/34. *Ca si feasi dupu jel, l'a muri tots* (când se repezi asupra lor, și omorî pe toți), 11/49. *Si feasi di cola* (plecă de acolo). *Fac iruși* (năvălesc, dau năvală). *Ca fesiră iruși diund-ȳară*, 17/4. *Mi fac nivizut* (dispar), cf. 8/34. *Fo-ti ȣncoa, ancolo*, (vino încoace, du-te încolo), 18/33. || Pun. *Fo-u pri ureacl'ă cătsqua* (pune căciula într'o parte), 70. [Derivate: *fâtsirea* f. 247, făt, -ă (făt, -ă) adj. = făcut. *Un dâscal făt*, 25/31, cf. 22/79. | *Compus* (cu pref.): *dulfăc și dălfăc* vb. III. (du, dă + fac) = îsprăvesc de făcut; *prifăc* vb. refl. (pri + fac) = mă prefac, *Si veă*

prifat; *disfăc* (lat. *disfacio, -ere*) vb. III. (numai în Târnareca) = desfac, deșcid. *Disfă-u mo tu sinduchia* (deschide-o acuma tu lada), 27/68. || (refl.) Cobor, mă dau jos. *Si disfeasi din tser* (se coborî din cer), 4/33, cf. 9/71. *Mi disfac*, 21/69. *Na disfatsim* 18/69, cf. 4/17, 7/17, 2/30. *Si disfeasiră*, 9/71. *Disfo-ti di pri cal* (dă-te jos de pe cal), 7/57, cf. 21/40; *răsfac* (refl., vb. III. răs + fac) = mă împrăștiu, Com.T.P.]. — Din lat. *facio, -ere*, (arom. *fac*).

Fachír, -ă adj. Biet, sărman, sărac. *Fachiru di fitșor* (bietul băiat), 13/40. *Tsę fachiră di fęta*, 4/11, cf. 21/4, 6. [Şi: *făchír*, -ă adj.; *fachír* m. *Tsie si fac mo zisi fachiru*, 5/35; *fieh'r* a. (In expresia) *sam ȣn ficher* (stau pe gânduri, sunt trist). *Ampirătu ra ȣn ficher...* — *tse ȣeş ȣn ficher*, 13/39, cf. 8/35. | Derivate: *fachíreă*, *făchíreă* f. = biată, sărmană, săracă. *Feata fachircă*, 13/38, cf. 10/51; *fucară* adj. = sărac, cf. *s i r u m à*. *Ra un ȣom mult fucară* (plur. *fucarai*); *fueărle* a. = săracie. *Tată-su scăpo di fucărloc* (scăpă de săracie), 9/11]. — Din tc. *fakyr* și (plur. acestuia) *fukara*.

Fachír m.

Făchír -ă adj. |

Faeħíreă f.

Făchíreă f.

v. *fachir*.

Fag m. Fag. *Nitsi un fag nu putę si ardică*, 14/16, cf. 16/9.

Fagu-di-crutsi n. loc (Oșani). *Fagu-lu-Tšuli* id., ib. [Derivat: fágă f. = frunze de fag; fáguleáti m. = făguleț; fáguvínă f. = lemn de fag, 55.—Din lat. *fagus*, -um (arom. *fag*)].

Fágă f.
Fáguleáti m.
Fáguvínă f.

Fajdă f. (Turcism) Folos. (Numai în expresia) *no-ari fajdă* (de geaba, în zadar, fără niciun folos).

Nu vu fajdă (nu avu folos), 22/79.
|| Dobândă la bani. Com. I. L. —

Din tc. *fajde*.

Fálágă f. Falangă. — Din bg. *falaga* (gr.).

Fálbă f. Laudă. *Falbă multă și torbă dășartă* (laudă multă și traistă goală), ALR. 1551. — Din bg. *hfalba*.

Fáleă f. Falcă, Com. G. D. [Derivat: *fáleós*, -ă adj.]. — Din lat. **falca*, -am, (arom. *falcă*).

Fáleós, -ă adj. v. *falcă*.

Fáles vb. IV. (refl.) Mă fálesc, mă laud. *Li lə ca si fálească cu əli*, 15/28. *Fali-párda* m. (Huma) = fanfaron, 253. [Derivat: fálri f. = falire, fală; fálit, -ă adj. = fálit, lăudat; fálitor, -oari adj. = lăudăros, 1/87. Compuse (cu pref.): záfáles (ză + fáles, de pe bg. *zahfaljam-se*, cu același înțeles de) = încep să mă laud, 1/37, 15/55; prufáli't, -ă adj. = lăudat, renumit, Com. I. L.; prisáfáles (pri + fáles) vb. IV. mă laud, mă umflu. Com. T. P. — Din bg. *hfalja*.

Fáliri f.
Fálit, -ă adj.
Fálitor, -oari adj.

Fáltqnă N. de fântână, (Oșani).
Fámeál' f. v. *fámeal'ă*.

Fámeál'ă f. Copii. *Nu veă fámeal'* (nu avea copii), 1, 2/40. *Nu veă fámeal'ă* (nu avea copii), cf. 254. [Sí: fumeál'ă 1/65; fámeál' f.]. — Din lat. *familia*, -am, (arom. *fumeal'ă*).

Fándóe a. Bobărna, ALR. 2052, cf. c l o n d ă.

Fánelă f. Flanelă. Com. T. P. — Din bg. *fanela*.

Fántaneáli f. v. *fántonă*.

Fántonă f. Fântână. *Feata ra și-zută lăngă ună fántonă* (lăngă o fântână). Com. T. P. [Derivat: Fántaneáli = n. loc. (Nânta). Com. H. I. An Fántonă id., ib.]. — Din lat. *fontana*, -am (arom. *fántină*).
Fär prep. v. *fără*.

Fáră f. Neam. Com. GH. T. — Cuvântul există în toate limbile balcanice; arom. *fără*, alb. *farē*, bg. *fara*, gr. *φάρα*. Se crede că este un cuvânt germanic.

²Fáră adv. v. *nafară*.

Fáră prep. Fáră. *Sa fáră cur* (sunt fáră fund), 3/54. [Sí: *făr*, *for*]. — Din lat. *förás*, (arom. *fără*).

Fárás a. v. *frașă*.

Fárcárés vb. IV. Strănut (despre cal) *Calu fárcáreaști cu norli con vini lupu*, ALR. 2050. — Din bg. *hárkam*.

Fárie vb. I. 1'. Potcovesc, ALR. 5508. *Si dusi la clintšar ca s-la*

faričă calu (se duse la potcovar, ca să potcovească calul), 4/50. || ^{2º}. Inchid ceva, încuiu. *Ia anträ ãnuntru [sinduchi] si videm pots si la diš'iz... iel qantrö, ara ſeji la färičo capäcu* (...el intră, iar Jegi închise capacul), 23/55. [Derivate: *färičát*, -ă adj. = potcovit, încuiat, închis; *Ponza färicată cu patru cărții* (pânză bătută cu cuie...), B. 8; *färičatúră* f. = potcovire]. — Din lat. *fabrico*, -are.

Färičát, -ă adj. } v. *faric*.
Färičatúră f. } v. *faric*.

Färină f. Faină. *Perl'i să li burveș cu färină* (perii să-i amesteci cu faină), 5/28. *Si matsină färină*, cf. 255. [Derivate: *färinát*, -ă adj. = fainos, care se fărămițează ca faina. *Mer färinat* cf. m e r; *färinár* m. = vânzător de faină]. — Din lat. *farīna*, -am, (arom. *färină*).

Färinár m. } v. *färină*.
Färinát, -ă adj. } v. *färină*.

Färļja f. Guler. *Färļja ū-u zātrimuraļ di el* (mă îngrozii), 979.

Färtát m. Färtat, prieten. *Scutets-vă, färtati*, 9/66. *Ej, färtati*, 16/69, cf. 256. [Derivate: *färtáteă* f. = soră de cruce, ALR. 2628; *färtätšue* m. (dim.); *färtätłqe* a., *färtätsil'ă* f. = prietenie strânsă, camaraderie Com. G. D.]. — Derivat din *frate*, (arom. *färtat*).

Färtáteă f.
Färtätłqe a. } v. *färtat*.
Färtätsil'ă f. } v. *färtat*.
Färtätshue m.

Färti (Oșani). Cuvânt cu care cumnatele cheamă copiii cumnăților și chiar rudele lor, care nu sunt în vîrstă. *Färti Risti, zael si-ts spun un lucru*. Com. C. I. — Din färtate?

Färtšqs vb. IV. v. *fräťšos*.

Fäşă f. Fașe (rar) Făsie. *Toj să-ts scot ună fäşă din gorb* (stai să-ti scot o fașie din spinare), 27/6. [Derivate: *fäşitšeă* f. (dim.); *fäşinitsă* f. = fașie. *Fäşinitsă di pimint*, ALR. 5067]. — Din lat. *fascia*, -am, arom. *fașe*.

Fäşinitsă f. } v. *faşă*.
Fäşitšeă f. }

Fäşinitsur N. loc. (Nânta).

Fäsul' a. (Târnareca) Fasole. Com. V. J. — Din mbg. *fasulj*, (arom. *fäsul'*).

Fat, -ă adj. v. *fac*.

Fätsă (pl. *fotsur*), f. Față, obraz. *Aj nigri fatsa*, 486. *Turlij turlij di fotsur scutea di rușoni*, (făcea fețe fețe de rușine). Derivate: *fätsitšeă* f. (dim.). — Din lat. *facia*, -am, (arom. *față*).

Fätsiri f. v. *fac*.

Fätsitšeă f. v. *față*.

Feámin, -ă adj. De sexul femeesc. *Iapa feamini-l rudi*, se zice când cuiva nu i-a reușit ceva. [Şi: *fiámin*, -ă, ALR. 495; *fięmine* în *śńał' fięmine*, ib. 1774.] — Din lat. **fēmīnus*, -a, -um, (arom. *θeamin*).

Feárică f. Feregă, ferică. *Laturi än fearică*, 9/89. — Din lat. *filix*, -līcem, (arom. *fearică*).

Feátă f. Fată. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII, cf. 3/38. *Glasufeată'*, 15/73. *Taſfa afeatil'ei*, 26/64, cf. 12/77, 15/73. **Feată'** n. loc (Oșani). [Si: **fetă** f. 4, 1/11, 14/9, 20/4. Gen.-Dat. **feată'**, (numai în Târnareca) **featil'ei**. Voc. **feată**, (foarte des) **featu**. **D i m i n u t i v**: **fittă'**, **fittă'**, **feată'** f. Com. G. D. **A u g m.** **fitișoreă** ALR. 2641; **fittă'** f. = fetișană. *Si din prătucălă ișo ună fitqńă*, 16/85.]. — Din lat. *fēta*, -am, (arom. *feată*).

Feátă' } v. **feată**.

Fes a. Fes. *Si tsel'a... lard fesu din cap*, 35/18, cf. 5/41. — Din tc. *fes*, (arom. *fese*).

Fet vb. I. Făt. *Al'-tsi fitără moaștili* (i-au fătat catării), 358. [Derivate: **fitări** f. = fătare; **fităt**, -ă = fătat; **fitătoără** f. = fătătoare. **C o m p u s** (cu pref.): **răſfet**, (*răſ* + *fet*) = încep să făt, mă pun să făt. *Al' si răſfitără yoſili* (oile începură să-i fete), Com. I. L. **răſfătări** f. = fătare din nou]. — Din lat. *fēto*, -are, (arom. *afet*).

Fjamin, -ă adj. v. *feamin*.

Fiehr a. v. *fachir*.

Fidán m. Ramură nouă (de obiceiu) dreaptă, ieșită din tulipina unui arbore, v lăſta r. || (Fig.) Tânăr frumos și robust. *Ca ſi-ñ leau...* *Gona, mamu, fidan di Trindafil*, 3/V. — Din tc. *fidan*, (arom. *fidane*).

Fildiș m. Dinte sau os de elefant, fildeș. — Din tc. *fildiši*, (cf. d i ſ p a r a s i).

Fil'án pron. v. *filean*.

Filea f. N. de persoană. *Filea di lu Vinea*, 5/XIII.

Fileán pron. (Turcism). Cutare. *An filen loc ari ună fetă* (în cutare loc este o fată), 5/85, cf. 33/40, 12/46, 2/45. [Si: (Târnareca), **fil'án** pron. 12/66, cf. 13/90, (Lugunța) *filen* pron. 13/7]. — Din tc. *filan*.

Filen pron. v. *filean*.

Filie f. Felie. *Tă'l q ună filie, vreà si-u lăpnească* (tăie o felie, vroia să o îmbuce), 23/40. [Si: **filijă** f.]. — Din gr. *φελί*, (arom. *filie*).

Filiă f. v. *filie*.

Firés vb. IV. (refl.) Mă feresc. *Si fireaſti ca dracu di tămoňă*, 770.

Fisec m. Glonț, cartuș, 263. — Din tc. *fiſec*.

Fitări f.

Fităt, -ă adj. } v. *fet*.

Filtătoără adj. }

Fitică

Fitășea

Fitișoreă } f. v. *feată*.

Fitqńă

Fitșor m. Prunc. Copil (de sex bărbătesc). *Fitșoru lă sa sugă di la capră*, 5/23, cf. 5/23. *Fitșoril' iñă-l' măncăj* (imi mâncaj copiii), 18/68. || Băiat. *Fitșorlu... lăsă chiap-tinili* (băiatul lăsă pieptenele), 7/64, cf. 13/19. *Fachiru di fitșor*, 13/40,

cf. 3/63. *Mi ąnvirin, fitșoruli meu.* [Și : (Liumnița, Cupa), **fitșăr** m. 8, 16/73, 15/77. Plur. art. **fitșoril'**, **fitșor'i**, (Târnareca) **fitșorl'ă**, 8/64. Derivat: **fitșurés** adj. = de copil; **fitșureámi** f. (cu înțeles colectiv). Din im. inutive: **fitșurie**, **fitșurél**, **fitșorlác** m. Com. G. D.]. — Din lat. **fētiolus*, -um, (arom. *fičor*).

Fitșăr m.	v. <i>fitșor</i> .
Fitșureámi f.	
Fitșurél m.	
Fitșurés adj.	
Fitșurie m.	

Fitșurlác m.

Fiu m. (La argintărie). Numele unui instrument. Com. I. L.

Flămăndeátsă f. v. *flămund*.

Flămund, -ă adj. Flămând. *Lupu ... cum ra flămund*, 6/36. *Uoili flămündi*, 15/6, cf. 2/76. [Derivate: **flămundeátsă**, **flămăndeátsă** f. = foame, *Mor di flămăndeatsă*, B. 5; **flumundós**, -oásă = flămând Com. G. D.; **flămunzes** vb. IV. = *flämânzesc*]. — Din lat. **flammbundus*, -a, -um.

Flămundeátsă f. v.

Flămundós, -oásă adj. *flămund*.

Flămunzes vb. IV.

Flindžán a. Ceașcă (de cafea) *Puneau... un flindžan cu šrbet*, 9/39. — Din tc. *filğan*, (arom. *filğane*).

Floári f. Floare. [Derivat: **florítšeă** f. (dim.)]. — Din lat. *flos*, -orem, (arom. *floare*, rar).

Floe m. Floer. Din lat *flōccus*, -um, arom. *floc*.

Flóreă f. (Târnareca), Fluer, cf. **frieł**, **sfrietł**, **sfrujiati**. *Un fitșor veă ună florcă* (un băiat avea un fluier), 1/66.

Florítšeă f. v. *floari*.

Flótue m. Clăbuc. *Un flotuc ăn ocl'i*, 9/38. — Derivat din *floc*

Flurínă f. v. *furlină*.

Foáli (pl. *fol'* și *fol'ur*), a. 1⁰. Burduf. *Na folili*, 12/16. *Am un foali plin de albi mătăscats*, *25. || 2⁰. (La fierărie). Foale de suflat focul. || 3⁰. Burtă, pântece. *Picat căti purtă ăn foali* (păcat că te purtă în pântece), 537, cf. *40. *Umpl'ară trej fol' di apă*, 14/66, cf. 8/17. [Derivate: **fulinícaf**, **fulnícaf**, -vă adj. = burțos, cu burta mare, (cf. *t răb uș o n l i f*). ALR. 2214]. — Din lat. *föllis*, -em (arom. *foale*).

Foáră adv. *nafără*.

Foárfică f. v. *foarfits*.

Foárfits f. plur. Foarfeci. *Ca din foarfits* (ca din cutie scos), 255, cf. 50, 56, 265. [Și: **foárfică** f. = urechelniță, cf. *j e g a v i t s ă*. Com. C. I. La plur. art. și *foarfítli*, ALR. 3023]. — Din lat. *fōrfex*, -īcēm, (arom. *foartică*).

Foc a. Foc. *Pusiră căldare pri foc*, 19/6, cf. *26. *Dau foc* (dau foc, aprind). *Să-i dai foc*, 16/4, cf. 9/6. | (Fig.). Dor, durere sufletească. [Și: (Liumnița) *fuăe* a. *Fuăc*, *fuăc*, *jeła s-u ardż băltiă*,

4/75. D i m i n u t i v : foetšie a.]. — Din lat. *fōcus*, -um, (arom. *foc*).

Foetšie v. *foc*.

For prep. v. *fără*.

Fórtumă f. Funie, frângchie. *Tselavę doę fortumi*, 9/7. [Şi: (Liumniţa) *fuărtămă* 3, 6/73. Deriva t: (Târnareca), *furtumár* m. = vânzător de funii. Com. V. J.]. — Din bg. *fortoma*.

Frăenés vb. IV. Lovesc. *Mi frăcniū* (mă lovii de o piatră), ALR. 4201. — Din mbg. *färkam*, (aor. *färknah*).

Frădél m. Sfredel. Com. C. I. — Din bg. *sfredel*.

Frágă f. Fragă. (păstrat numai în n. loc. la Nânta) *Frajil'* (la fragi). — Din lat. *fraga*, -am, (arom. *afrandzi*).

Fräng vb. v. *frøng*.

Fraíngă f. Napoleon în aur. *Lară ună frangă*, 5/93. *Să li mîrim franghili* (să măsurăm napoleonii). — Din bg. *franga*.

Frängatúră f. } v. *frøng*.
Fränt, -ă adj. }

Fräntsés, -eáscă adj. v. *frenc*.

Frásă f. (Târnareca) Fărăş. Com. V. J. [Şi: *fărás* a.]. — Din tc. *faraš* (arom. *fărăse*).

Frăscă f. Nuia subțire, de mânăt vitele. [Şi: *frească* f. Com. T. P.]. Cf. *f r a ş n e s*.

Frásim m. v. *frasin*.

Frásin m. Frasin. [Şi: (în Liumniţa) *frasim* m. ALR. 1915; *ghiar-mi-di-frasin* m. cf. *g h i a r m i j*]. —

Din lat. *fraxinus*, -um, (arom. *frapsin*).

Frăşnés vb. IV. Lovesc cu ceva subțire (biciu, nuiea etc.). — Din *frăş* onomatopee.

Fráti m. Frate. *A ! fráti, şoz ya si-ts spun*, 9/73, cf. 11/3, 10/33, 2/55, 2/85, etc. [D i m i n u t i v e : *frăşue*, *frăşută* m. Com. G. D. | D e r i v a t e : *frătsés* adj. = *frăşesc*; *frătseáştă* adv. = *frăteşte*]. — Din lat. *frater*, -trem, (arom. *frate*).

Frătseáştă adv. } v. *frati*.
Frătsés adj. }

Frătşqs vb. IV. v. *futşos*.

Frătşuc } m. v. *frati*.
Frătşută } m. v. *frati*.

Fréaşcă f. v. *frăşcă*.

Free vb. I. Frec. *Mi fricø că ram loş* (mă frecă pe trup, căci eram răcit). Com. G. D. [D e r i v a t e : *fricári* f. = frecare; *fricát*, -ă adj. = frecat]. — Din lat. *frico*, -are, (arom. *frec*).

Frene m. Francez, occidental. Com. G. D. [D e r i v a t e : (Târnareca) *fringhítsă*, ALR. 2908 și ca n. de loc. (Huma), frenzése, -ească adj., frenzeáştă adv. = frantuzeşte. *Luştişa zisă frenzeáştă*, B. 8, cf. 7; *fringhíjă* f. = sifilis, ALR.]. — Din tc. *frenk*.

Frieă f. Frică. *Di frica tse-u trasi si ąnluşo*, 27/41, cf. 266. [D e r i v a t e : *frieós*, -oasă adj. (fricos), 879, nfriehéz vb. I. refl. (rar, numai în Liumniţa) = mă înfricoșez, mă speriu. *Iel tumtsja si*

nfrichizə, 6/77; (mai des) *ənfričie* vb. I. (refl.) = mă speriu, mi-e frică. *Mi ənfričiaș di un lup*. Com. T. P.—Din gr. φρίξη, (arom. *frică*).

Frenzeăști adv. } v. *frenc*.
Frenzésc, -ească }

Fricós, -oasă adj. v. *frică*.

Friél a. v. *sfriel*.

Frig a. Frig. *Si feasi noaptea și, dintru că ra frig, nu puteau* (se făcu noaptea și fiindcă era frig...), 2/77. [Derivate: *frígur* f. (pl. cu întrebuițare sing.). *Că mi cătsq... ună frígur* (când m'au prins niște friguri), 28/32. || Insectă care vindecă frigurile, *strigă*. Com. T. P.; *frigúrea* m. = gerilă, cf. *răt simintu*. *Io sam frigurea* (eu sunt gerilă), cf. 3/37; *frigurós, -ă* adj. ALR. 2446. Compus (cu pref.): *prífrig* (pri + frig); = frig mult; *zăfrig* (ză + frig) = început de frig, puțin, frig. *Tsea seară fost-ay zăfrig*, 1/60; *mi-ənfrígură* vb. I. = mă apucă frigurile; *ənfri-gurát, -ă* adj. = care are friguri].—Din lat. *frigus*, (arom. *frig*, rar).

²Frig vb. III. Frig. *Picurără la frisi* (îl fripse), 4/32. *Ma curun si mi frits* (să mă frigi), 20/68. [Derivate: *fríziri* f. = frigere; *fris, -ă* adj. = frig; *Purtsel fris* (purcel frig), 612. *Găl'ină frisă*, 27, cf. 261; *frisitúră* ALR. 30/45 = frigtură].—Din lat. *frigo*, -gēre. (arom. *frig*).

Frigur f. } v. *frig*.
Frigúrea m. }

Frimínt vb. I. Amestec făină cu apă, spre a prepara aluatul; frământ, prepară pâine. Com. G. D. [Derivate: *frimintári* f. = prepararea pâinii, aluatului; *frimintát, -ă* adj. = frământat, preparat, făcut; *frimintátúră* f. = frământatură]. — Din lat. *frumento*, -are, (arom. *frimantu*).

Frimintári f.

Frimintát, -ă adj. } v. *frimint*.
Frimintátúră f.

Frinhíja f.

Frinhítsă f. }

Fris, -ă adj. v. ²*frig*.

Fríșcă f. Nuea. [Si: vird zea și, ALR. 972].

Frisitúră f. v. ²*frig*.

Fręń a. Frâu. Com. G. D.—Din lat. *frēnum*, (arom. *fīru*).

Fręng vb. III. Frâng, sparg. *Să nu-ń la fronzı ninelu* (să nu-mi rupi inelul), 1/I. *S-mānc buău si-ń fręng dińtsil'*, 7/75. [Si: (Târnareca și Huma) *fräng* vb. III. *Ca si frănsi ună vęică*, 23/69. | Derivate: *fręnziri* f. = frângere, spargere; *fręnt*, -ă adj. = frânt, spart. *Fręnti pitšorli*, 16/8, cf. 1/20; *frănt*, -ă adj. *Tsăł cu frănti pitšoarli*, 22/60; *frängätúră, frăntätúră* f. = frântură, spărtură. Com. G. D. Compus (cu pref.): *prifręng* (după bg. *prěkärşvam*) vb. III. = înduplec, rup în bătăi. *La prifręnsi făchiru di măgar* (îl rupse în bătăi pe bietul măgar); *răsfręng* (răs-

+ fröng) vb. III. = rup în bucăți. Com. I. L.]. — Din lat. *frango*, -ere, (arom. *frîngu*).

Front, -ă adj. } v. *fröng*.
Frönziri f. }

Frugl'itsă f. v. *furcă*.

Frullină f. v. *furlină*.

Frúnti f. Frunte. *Iel al' tšucni cu tseli méri än frunti*, 18/19. Ancă cu fruntea paști, 270, cf. 321. [D i-m i n u t i v: fruntitšeă f.]. — Din lat. *frons*, -ontem, (arom. *frîmte*).

Frúnză f. Frunză. *Frunză di nucă*, 14/5. | Foaie. *Pisăjă än frunză di smâreacă* (scrie pe foaie de juneapăn), 706. [Derivate: frunzitšeă (dim.), frunzqs vb. IV. (9/57), însă mai des: ənfrunzqs vb. IV. = îfrunzesc (lat. *in-frondire (= frondēre). *Ay flardă [vitsa] ənfrunzqta* (găsiră viță în-frunzită), 9/56, cf. 4/57; ənfrunzqri f. = îfrunzire; ənfrunzqt, -ă adj. = îfrunzit]. — Din lat. *frōndia*, -am (= frons, -ndem), (arom. *frundză*).

Frunzqs vb. IV. v. *frunză*.

Ftári pron. v. *tari*.

Fuăc a. v. *foc*.

Fuărtämă f. v. *fortumă*.

Fueară adj. } v. *fachir*.

Fueărلق a. }

Fudul, -ă adj. Fudul. Com. G. D. — Din tc. *fodul*.

Fufuteaști vb. IV. (despre foc, întreb. numai la pers. a treia)

Tăsie. Com. G. D. — Onomatopee.

Fug vb. IV. Fug, plec. *Şi... fuzi singură căsă plângondura* (și plecă... acasă plângând), 14/1. *Cătsq si fugă și con fuze... zitse*, 6/20. *Ama iel aş fuzit-ay*, 19/55, cf. 6/47, 8/65, 3/84. [Ind. pres. *fug*, *fuz*, 6/47, *fuzi* etc. Imper. *fui*. *Fui tu, duşmanuli, că piriş*, 44/40. *Stoi tătăru, nu fui*, 25/41. *Fui di ua* (fugi de aici), 12/58, cf. 4/3, 7/35, 9/35, 11/44, 5/74. Derivate: **fúgă** f. (<*fuga*) = fugă, 38/40; **fúziri** f.; **fuzit**, -ă adj. = fugit. *Convizù calu lăt, ţeji fuzit*, 19/55]. — Din lat. *fūgio*, -ire, (arom. *fug*).

Fúgă f. } v. *fug*.
Fúj vb. IV. }

Fulinicaf

Fulinicaf adj. } v. *foali*.

Ful'ór a. (pl. *ful'oară*). Fuior. Com. C. I. — Din lat. **fōlliōlus*, -um, (arom. *ful'or*).

Fum a. Fum. — Din lat. *fūmus*, -um, (arom. *fum*).

²Fum vb. I. Fumez, fumeg. Com. G. D. [Derivate: **fumári** f. = fumat; **fumát**, -ă adj. = afumat; **fumătúră** f. = fumegătură]. — Din lat. *fūmo*, -are, (arom. *afum*).

Fumári f.

Fumát a. }

Fumătúră }

Fumeál'ă f. v. *fămeal'ă*.

Fuňă f.

Fuňár m. }

Fund a. 1º. Fund, cf. c u r. ||

Locuință pentru vite în fundul

curții, sinon. cu *ajor*. Com. G. D. [Derivat: *fundūc* m. (*Huma*), fig. = mâncău, mâncăcos. *Tse funduc mari*, 980; Compus (cu pref.): *disfūnd* (dis + *fund*) vb. I. = desfund, destup]. — Din lat. *fūndus*, -um, (arom. *afundu*).

Fúni f. Fune. *Strinzi funea*, *dună leamni* (= liubenița), *46, cf. 370, cf. 14/16. [Şi: **fúňă** f. *Fuňli di la măgar*, 19/41, cf. 18/55. | Derivat: *fuňár* m. = vânzător de funii; *funítšeā* (dim.)]. — Din lat. *fūnis*, -em, (arom. *fune*).

Fur m. Fur, hoț. *Tsel'a furii ca uzoră şa... fuziră* (hoții aceia când auziră...), 32/18, cf. 814. [Derivate: *furíľă* f. = hoție; carul mare (constelațiune); *furloc* a. = occupația, meseria hoțului, hoție *Io nu pot să fac furloc* (nu pot să fac hoții, tâlhării), 34/18]. — Din lat. *fūr*, -em, (arom. *fur*).

²Fur vb. I. Fur. *Aj să na dutsim să furqm*, 13/7. [Derivate: *furári* f. = hoție. *Io s-mi duc la furarea*, 2/89; *furát*, -ă adj., *furt* a. (pl. *furtur*) = furt, hoție. Com. G. D.; *furătúră* f. = furt]. — Din lat. *fūro*, -are, (arom. *fur*).

Furári f.

Furát, -ă adj. } v. **²fur**.

Furătúră f.

Fúrcă f. Furcă. [Derivate: *furehítšeă* f. = furcă mică; *fureulitsă* f. (Târnareca) = furculită; (încolo b u n e l ā); *furgl'itsă*, fru-

gl'itsă f., = steag făcut dintr'un băt de trestie, având legat la extremitatea de sus o batistă roșie. În vârful steagului se află un buchet de flori, iar deasupra buchetului o cruce. (Cf. Capidan, *Megleno-români*, I, 45); *furgl'itsár* m. = băiatul care poartă « furgl'itsa », ib.]. — Din lat. *fūrca*, -am, (arom. *furcă*).

Furehítšeă } f. v. *furcă*.
Fureulitsă } v. *furcă*.

Furézmă v. *furisit*.

Furgl'itsă f. } v. *furcă*.
Furgl'itsár m. } v. *furcă*

Fureşcă N. de râu (Cupa).

Furíľă f. v. *fur*.

Furisít m. v. *furisit*, -ă.

Furisít, -ă adj. Afurisit. *Nu-n-la voi Piti furisitu* (nu-l vreau pe Piti afurisitul), 11/VII. [Şi: *furisít* m. *Ay mărtaş furisituli*, 424. Derivat: *furezmă* f. = afurisenie]. — Din gr. ἀφορίζω, (aor. ἀφόρισα), (arom. *afurisit*).

Furlină f. 1º. Aur. *Al' fesi un căfez di furlină* (îi făcu o colivie de aur), 6/49. *Dără ună cloașcă cu 12 di pul' di flurină*, 15/65, cf. 272. || 2º. P. ext. Monedă de aur. *Si cadă furlină*, 11/48. *Cătuşa lu fitșoru mic ąnșărata cu furlină*, 3/35, cf. 6/11. [Plur. *furlină*. Şi: *frulină*, *flurină* f.]. — Probabil din bg. *florin*, după cum arom. *flurie* din gr. φλορινή, și toate din fr. *florin* s. ital. *fiorino*, (<*florinus*). G. Meyer, Ngr. St. IV. 97.

Furlíncă (pl. *-linchi*) Ban de aur (derivat din *furlină*), cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41.

Furlqe a. v. *fur*.

Fûrnă f. Cuptor. *La flără* [fîtșor] *ăn furnă*, 18/56. *Aș arsiră furnă*, 23/3. [Derivat: *furnóscă* adj. (numai în expresia) *lupață furnofcă* = lopată ce se întrebuințează la cuptor. Com. G. D.; *furnădžoijă* m. = brutar Com. P. M.] — Din bg. *furna* (arom. *furnu*, lat.)

Furnădžoijă m. v. *furnă*.

Furnică f. v. *furnigă*.

Furnigă f. Furnică. *Vizù una furnigă* (văzu o furnică), 1/39. *Furniz si tsirtau pri ună ūnicură di poni*, 14/51, cf. 22/51, 13/4. *Furnigă roși*, se mai numește *atu moscăjă*, ALR. 6559. [Şi: (Târnareca) *furnică* f. Derivat: *furnigăr* (<lat. **formīcarium*) = furnicar, Com. G. D.; *furnigós, -ă* adj. = furnicos; *furnichítsă* (dim.)]. — Din lat. *formīca*, -am, (arom. *furnigă*).

Furnigăr m. v. *furnică*.

Furnigós, -ă adj. } v. *furnigă*.
Furnighítșă f. }

Furnóscă adj. v. *furnă*.

Furt a. v. *fur*.

Fûrtsă f. Perie, ALR. 3929. [Derivat: *fûrtués* vb. IV. = periu, ib. 4653]. — Din mbg. *furča*, (arom. *fîrčă*).

Fûrtués vb. IV. v. *fûrtsă*.

Furtumár m. v. *fortumă*.

Furtúnă f. Furtună. Com. G. D. [Derivat: *furtunós, -ă*]. — Din lat. *fortuna*, (arom. *furtună*).

Furtunós -ă adj. v. *furtună*.

Fus a. Fus. ALR. 5851. *Flără fusu lu mamă-sa* (găsiră fusul mamei sale), 7/71. *Un pimint acupirit cu fusi* (= capu) *14. || (La moară) fusul de fier al prisnelului. Com. G. D. *fusu-babal'ă* f. = un fel de insectă; nume de plantă. Com. S. H. Derivate: *fusár* m. = fusar; *fustšic*, *fustšúe* (dim.). — Din lat. *fūsus, -um*, (arom. *fus*).

Fusár m. v. *fus*.

Fûscă f. Fustă, ALR. 3318. *Gura di la fuscă* (deschizătura dela fustă), ib. 3319.

Fuşt m. plur. 1. (la războiu) Bețele vârîte între firele natrei: *f u s t e i, j o a r d e*, ALR. 5935, cf. *războbi*. || 2. Cârlige de împletit ciorapii, id. [Şi: *fûştii*]. — Din lat. *fustis, -em*, (aro n. *fûştii*).

Fustán a. 1. Rochie. *Să-ń dară ... fustan di mătasi* (o să-mi facă rochie de mătase). || 2. Haină bărbătească. *Si fesiră doj cupilaş ăn fustani*, 17/29. *Tsela uminetu mila, cu fustanu mari*, 5/V. [Şi: *fustâni* f. numele unei flori mirosoitoare. Com. C. I. — Din tc. *fustan*, (arom. *fustane*)].

Fustâni f. v. *fustan*.

Fûştani m. N. unui sat bulg. din apropierea Nântei.

Fûştii (pl.) v. *fuşt*.

Fustšie } m. v. *fus.*
Fustšuc }

Fut vb. III. Fut. *Bra fută-l' maica*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [Derivat: futatš m.]. — Din lat. *futuo*, -ere, (arom. *fut*).

Futatš m. v. *fut*.

Futšqs vb. IV. Sforâiu. *Cătsq si futšască* (incepu să sforăie), 7/48. [Şi: frătşqs, fărtşqs vb. IV. *Tse şa frătşqş la durmirea?* (ce sforâi aşa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeáti N. de loc. (Oşani).

Fuzíri f. Fuzít, -ă adj. } v. *fug.*

G

Gabánitsă f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară ună gabanitsă* și *ună pugatšă*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Căt gadu än uoclu* (cât puiul în ochi, adică de loc). [Derivat: (nă)gădés vb. (refl., în expresia) *mi(nă)gădes än uoclu* = îmi intră ceva (un pui în ochi), cf. bg. *gadja*. Compus (cu pref.): ză-găd (ză + gad) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Păcrovă şi cu pernitsa ql' dădeaū zăgad, di nu putea si-l jungă* (... îl împiedecau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădés vb. IV. v. *gad*.

Gădítše vb. Gădil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădúň m. Gutuiu. *Aldi Petre aú un găduň mult mari*. [Derivat: gădúňă f. = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutuň* + mbg. *duňa*, (arom. *gutuňi*).

Găduňă f. v. *găduň*.

Găgós m. (Liumnița). Nucă curătită de coaja verde cf. gugos; pasare mică, ausele. Com. P. M. Se mai numește și: luşnacă. — Înțelesul de pasare din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasare ».

Gaiă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oşani), *Gaiă*, *Groapa gaiălă*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaię*).

Gajdă (pl. *gajiz*) f. Cimpoiu. *Si dărq gajdă* (s'a umflat îndopându-se, s'a saturat). Com. G. D. [Derivat: gădadžijă. m.]. — Din bg. *gajda* (tc.).

Gajgur m. Numele unei păsări de coloare galbenă și de mărimea mierlei, *gangu*. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găjle f. Grije, întristare. *Di găjle nu-l'-tsi măncă* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ieş än găjle*, 1/86. *Dun găjle* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu dognă găjle*, 24/4, cf. 5/25, 17/16. — Din tc. *gaile*, (arom. *găjlee*).

Gajrét a. (Târnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *găjrete*).

Găjtáni f. Găitan, șnur, sfoară. Com. G. D. — Din tc. *gajtan*, (arom. *găjtane*).

Gălägós, -ă adj. (întrebuințat în) *st au  g  l goas *, apare patru ore înainte de rev rsatul zorilor: *jasi 4 sats anainti di ancrea tiri zorli*, ALR. 2459.

G  lb  n, -ă i. adj. Galben. *  mia galbin  ... i mai z  bun  *, 2/XI. || 2°. (moned ). Galben. *Star   s  -ts l   a da   tots galbi  l  i* (de sear   o s  -ti dau to  i galbenii), 8/12. [Derivat: *g  lb  n  r  i* f. = g  lb  nare, boal  . Com. G. D.; *g  lb  n  t  s  s  , -o  s  , g  lb  n  t  se  v  , -   g  lb  n  c  av  *, -ă adj. = g  lb  g  ios. *Cal g  lb  n  c  av  *, ALR. 5479; *g  lb  n  u  s* m. = g  lb  n  u  s. | C o m p u s e (cu pref.) *z  g  lb  n* (z   + galbin) adj. = g  lb  n  u  ; (  )ng  lb  n  s (  n + g  lb  n  es), vb. IV. =   ng  lb  n  esc, id.; *prug  lb  n  s* (pru + g  lb  n  es) vb. IV. = devin galben,   ng  lb  n  esc. *Fatsa mpuvinit  , To  u, em pru-g  lb  n  it  *, 1/VI. (  )ng  lb  n  r  i, *pru-g  lb  n  r  i* f. =   ng  lb  n  ire; *ng  lb  n  t  , -  , prug  lb  n  t  , -   adj. =   ng  lb  n  t  *. — Din lat. *galbinus*, -a, -um, (arom. *galbin*).

G  lb  n  r  i f.
G  lb  n  t  s  c  av  , -   }
G  lb  n  t  s  s  , -o  s   } v. *g  lb  n*.
G  lb  n  u  s m.

G  le  t     f. G  leat  . *Nainti d  -da  u tre   g  lets, cmo deadir   tsintsi g  lets*, 9/94. *Stoi si-ts mulg un   g  leat   di l  pti*, 6/32. [Si: gu-

le  t    . Derivat: *g  let  t  s  * f. (dim.). — Din lat. *gall  ta*, -am, (arom. *g  leat  *).

G  l  s vb. IV. Desmierd, m  ng  aiu. *La g  lea  sti* (il dezmiard ), 273. [Derivate: *g  l  r  i* f. = dezmiere; *g  l  t  , -   adj. = dezmiere*; *G  lit   , ca din palm   criscut*, *g  lit  s  n  i* f. = dezmiere. Com. G. D.]. — Din bg. *galja*.

G  l  n  a f. G  in  . *Tsi   vi  r si-ts duc?* — *un   g  l  n  i   cu pul  * (ce vrei s  -ti aduc? — o g  in   cu pui), 4/76. *  sasi g  l  n  i  *, 1/82, cf. 2/III. [Derivat: *g  l  n  r  m  * = v  nz  t  or de g  ini, g  inar, Com. G. D.; *g  l  n  t  s  c  * f. (dim.); *g  lin  u  s  *, constela  ia «ursa mare», ALR. 2457; se mai nume  te u r a t s c u]. — Din lat. *gallina*, -am, (arom. *g  l  n  i  *).

G  l  n  r   m. v. *g  l  n  i  *.

G  l  n  u  s   f. { v. *g  l  n  i  *.
G  l  n  t  s  c   f. { v. *g  l  n  i  *.

G  l  r  i f. } v. *g  les*.

G  lit  s  n  i f. v. *g  les*.

G  lt  s  v   f. G  l  ceav  . — Din bg. *g  lcava*.

G  m  s v. *g  mos*.

G  m  s (pl.) m. (Liumni  ). Urdoare, ALR. 39. [Si: *g  m  s* (Cupa)].

G  n  s  s   vb. IV. Spoiesc. *G  n  s  a  s  t  i b  coru* (spoi  te arama), ALR. 4260. — Din gr. *  av  w  v  *, (aor. *  y    w  o  a*).

G  nd  t     N. unui munte. *A  u lo cutru G  nd  t    *, 5/XII, cf. 149.

Găngăjés vb. IV. Sunt gângav, gângăvesc, cf. *găngăres*. Com. G. D. [Derivat: *găngăiri* f. = gângăvire, *gănglív*, -ă adj. = bălbăit, ALR. 2083]. — Din bg. *găgna*.

Găngăiri f. v. *găngăies*.

Găngărés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. Cf. *trives*, ALR. 2082.

Gănglăe m. Cap de mort. (*Acherontia Atropos L.*), ALR. 6542. *Gănglac veardi* (gândac verde. *Cetonia Aurat L.*), ib. 6551.

Gănglíf, -ă v. *găngăies*.

Gănsác m. v. *goscă*.

Gáoră f. Vrană, un vas de lemn, ALR. 726.

Gărb m. v. *gorb*.

Gărbálă f. Lingură mare de urdă, ALR. 5433. — Din bg. *grăb*?

Gărbăv , -ă	v. <i>gorb</i> .
Gărbés vb. IV	
Gărbíri f.	
Gărbít , -ă adj.	

Gărbov, -ă adj.

Gărchíneă f. v. *gorc*.

Gard a. Gard. *La noi garduri sa di cărnats di porc*, 20/18. [Derivat: *gardúșeă* f. (d.m.) *9; *angărdés* vb. IV. = îngrădesc; *angărdíri* f. = îngrădire; *angărdít*, -ă adj. = îngrădit].

Gărdián m. Păzitor, gardist. *Tuăts gărdianil' cari rau cuăla... si diștitără*, 15/77. — Dacor.

Gărdină (pl. *-iñur*) f. Grădină, cf. baltă. *Ca la vizù pôpa än gărdină, zisi*, 24/6. [Derivat: *gărdinár* m. = grădină. *Antrę*

än cătun la un gărdinár, 20/18; *gărdinítš* a. (dim.) = grădiniță, Com. G. D.]. — Din bg. *gradina*, (arom. *grădină*).

Gărdinár m. } v. *gărdină*.
Gărdinítš a. }

Gardúșeă f. v. *gard*.

Gărgálán m. v. *grătlan*.

Gărgărés vb. IV. Horcăiu (în somn). Cf. *a r c á t e s*, ALR. 2097. Mă înnăduș, ib. 2152.

Gărgăún m. *Gărgăun*.

Gărgúl' m. Ulcior de pământ cu gâtul lung. [Derivat: *gărgúl'eă* f. (dim.)]. — Din mbg. *gărgule*, id.

Gărgúl'eă f. v. *gărgul'*.

Gărlés vb. IV. (despre oi) Tund împrejurul gâtului, la pântece și coadă. Com. T. P. — Din bg. *gărļja*.

Gărlitsă f. Boală de gât. Com. G. D. — Din bg. *gărlica*.

Gărmoz f. pl. v. *grămadă*.

Gărnáts, -ă adj.

Gărnínă f.

Gărnișór m.

Gărnișqrcă f.

Gărnișoríste f.

Gărnișurină f.

Gărnúts a.

Gărnútșeu

Gărnutsós, -ă

Găršă adj. (despre capre) pestriță. Com. I. G.

Gărsés vb. IV. (Huma) Uit, cf. u l' t. — Din paleosl. *grești*, (arom. *agîrșescu*), cf. *grișqs*.

- Gärtlán** m. v. *grătlan*.
Gärtseásti adv.
Gärtzsés, -ească adj. } v. *görc*.
Gärtshmúl' m. (la porc) gât,
ALR. 4125.
Gäruntș a. v. *gärnutsch*.
Găscă f. v. *goscă*.
Găselnitsă f. v. *căselnitsă*.
Gaură f. 1. Gaură. *Ună tiefă*
mări... ve ună gaură, 10/5. *Vini la gaură, scocni ăuntru*, 8/30,
cf. 8/13, 9/79, 275. Nume de loc: *Gaura-di-zonă* (Nânta), *Gaura-lis-*
sitsăl'ă (Oșani), *Gaura-ursului* (Birislav). || 2. (la moară) Priscoaia
în care curge fâna. [D i m i n u-
t i v e : *găuritsă*, *găuritšeă* f. Com.
G. D. D e r i v a t : *găurós*, -ă adj.
= *găunos*]. — Din lat. **cavula*,
-am, (<*cavus*, -a, -um), arom. *gavră*.
Găuritsă f.
Găuritšeă f. } v. *gaură*.
Găurós, -ă adj.
Găvánă f. Strachină de lemn,
ALR. 3962, (cf. Capidan, *Megle-*
noromânii, I, 53). Rășniță, piuliță,
ALR. 3978. [Si: *găváni* f. *Am*
ună găvani, 4/54. — Din bg. *gavana*,
(arom. *găvane*).
Găváni f. v. *găvană*.
Găvrúni m. Tăun mai mare,
(ALR. 1901), gărgăun. (*Vespa car-*
bora L.), ib. 6544, cf. tăuńe. [Si:
găvăún m.]. Cf. dacor. *gavaoan*.
Gaz a. Gaz, petroleu, cf. 23/29.
Gzép Vânt tarc, vi col. Com.
N. T. — Din c. *gazep*.
Găzés vb. Calc cu picioarele.
Iel noaptea si dutseă ăn grădina
lu ămpiratu di u găzeă cu calu (el,
noaptea, se ducea în grădina îm-
păratului și o călcă cu calul). —
Din bg. *gazja*, (mbg. *gazam*).
Gazétă f. Monedă veche. —
Din it. *gazzetta*, (arom. *gazetă*).
Gazi-bára v. *plesni-bara*.
Gherdán a. v. *ghirdan*.
Gherghină N. de loc. (Cupa).
Ghevgheli m. Orașul Ghev-
gheli. [D e r i v a t : *ghivghilișán*
m. = locuitor din Ghevgheli].
Għiàfur a. Folos. *No-ari ghia-*
fur di el, cf. 278. — Din gr. *διάφορο*,
(arom. *difur*).
Għiàrmi m. Vierme. *Vez tsista*
ghiermi cum ghijaṣti ăn ropă (vezi
acest vierme cum trăiește în piatră),
8/22, cf. 280; *ghiarimi-di frasin* m.
(gândac cu miros neplăcut ca de
șoarece; este identic cu cătelul-fra-
sinilor), Com. C. I. [D e r i v a t e :
ghirminós, -ă adj. = viermănos;
ąngħirminisós vb. IV. = devin
viermănos, mă umplu de viermi;
ąngħirminisqtă, -ă adj. = viermă-
nos, împuțit. *Caş anghirminisqt* =
brânză împuțită, ALR. 5451]. —
Din lat. *vērmīs*, -em, (arom. *yermu*).
Għirghitsă N. de loc. (Nânta).
Għiaspárnie m. v. *ghiaspi*.
Għiásopi (pl. *ghiesp*) m. Viespe.
Si la vizu un ghiaspi (si-l văzu un
viespe), 22/4. *Pitā di ghiesp*, ib.
[Derivat: *ghiaspárnic* m. = vie-
spar]. — Din lat. **vēspis*, -em,,
(arom. *yaspe*).

Ghijátsă f. v. *ghiu*.

Ghjaúr m. Ghiaur, cf. *caur*.

Ghíazmă f. Aghiazmă, apă sfinită, ALR. 2770. — Din gr. *aylaoua*, (arom. *aȳasma*).

Ghibărdisés vb. IV. (La animale) mor, rar la oameni cu înțeles peiorativ). *Ghibărdisea mo, că tuntsea nu vrăj s-ti duts casă* (crapă, mori acum că atunci nu vroiai să te duci acasă). Com. H. I. [Derivate: *ghibărdisiri* f. *ghibărdisít*, -ă adj. = mort].

Ghibărdisiri f. } v. *ghibăr*.
Ghibărdisít, -ă adj. } *dises*.

Ghidi ! interj. Măi, fă. *Ei ghidi,feată, nu știi un cafcu fitșor veăcola*. [Şi: *îdi* interj. *Idi dēaduli, dej!* 11/56; (metatezat) *dighi* interj. *Dighi de, luduli, de!* 18/47]. — Din tc. *ghidi*.

Ghijsă f. Nume de capră neagră vărgată cu roşu. Com. G. D. (arom. *g'esa*).

Ghigänés adj. (despre oi). *Uoi gigăneșt* (oi mai mari cu lâna albă și mai aspră, cf. *a r n ă u t s e s*). Com. I. G. — Derivat din *ghegă*.

Ghigór m. Un fel de piatră găunoasă. || N. de loc. (Huma), unde se găsește această piatră. Com. T.P.

Ghijátsă f. 1°. Viață. *Si buraști cu ghijatsa* (se luptă cu vieață), 279. || 2°. Viețuitoare, ființă. *Pând nu neacă ună ghijatsă nu au beă boiș* (până nu înneacă o viețuitoare, nu o bea boii), 7/59, cf. 2/90. *Să da dōmnu di ghiets să nu scap* (să

nu scapi de viețuitoare, adică de *păduchi*), 11/11. — Din lat. *vīvus* + *ītia*, (arom. *yīatsă*).

Ghijés vb. IV. } v. *ghiu*.
Ghiíri f. }

Ghimăni m. Pantof. — Din tc. *jemeni*.

Ghinghijár m. Spin măgăresc, *Ghinghiru ari spină, nu la pots prindi cu mona*, ALR. 5173. [Şi: *ghinghír*, *džindžär*. *Şteată măgarului si ȳasă džindžärl' di s-ti putires* (așteaptă... să iasă spinii măgărești, 418. — Din bg. *ginger*.

Ghinghír m. v. *ghinghjar*.

Ghijă f. în: *g'ija di vitsă*, butaș, ALR. 6108.

Ghjoámiti adv. v. *ghiuă*.

Ghiōc Nume de cal cu părul cărunt (arom. *ghioc*).

Ghjólma N. de loc. (Cupa).

Ghjón m. O pasăre care există, cu același nume, și la Aromâni și care cântă plăcut. Cf. *gheonoiae*. (Există la toate popoarele balcanice: Alb. *góon*, gr. *γκυώνης*, bg. *ghion*, etc), arom. *g'on*.

²**Ghjón** a. Talpă la ghete, pingea. *Ghionu di lă tšoulă si ruptsi* (talpa dela gheată s'a rupt). — Din tc. *gjon*, id.

Ghjórf m. Vioreala. Se mai numește: *temenușcă*, *g'itšchi*, *cătšuncă*. [Şi: *ghjóará* f.]. — Din lat. *viōla,-am*, (arom. *g'oară*, rar).

Ghjórghi m. N. de persoană. [Se mai zice, cu același înțeles, și

Goșu, Gonu, Gotsi, Džoni. Com. C. I.].

Ghipt (pl. *ghiptur*) a. 1°. Cereale. *Ia ua ari uopt cupiti di ghipt : unu ăj di mĕl', lăntu ăj di barnitsă, lăntu ăj di gron și lăntu ăj di sicară,* (aici sunt opt stoguri de cereale: unul este de mei...), 9/4. || 2°. Grâu cf. g r o n. *Cogn... si scoală să turească ghipt* ăn coș (când se scoală să verse grâu în coș), 23/41. — Din lat. *victus,-um*, (arom. *yiptu*).

Ghirdán a. 1. Salbă de gât, gherdan. *Nu pots să la dar ghirdănu la mĕ mul'ari?* 25/85. || 2°. (La măcelari) carnea de miel dela piept, împreună cu jumătatea gâtului, Com. G. D. [Şi: *gherdán* a. Derivat: *girdanlijă* adj. = cu salbă la gât, (despre oaia) care are gâtul alb, dacă pe corp este neagră, și cu gâtul negru, dacă pe corp este albă. Com. I. G.]. — Din tc. *gerdan*, (arom. *girdane*).

Ghîrdán m. Piciorul (la miel) de dinainte. Cf. c o l c, ALR. 4072.

Ghiriz a. Canal. *Ca si dusi an ună chioșă tucu lumni ăn ghiriz* (duncându-se la un colț, căzu în canal), 24/47. — Din tc. *geriz*, (arom. *gírize*).

Ghîrminós, -ă adj. v. *ghîarmi*. **Ghîrnură** f. Numele unui arbore, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 42).

Ghitșit a. Vad, trecătoare [Şi: plitcă], ALR. 810. — Din bg. *geçit*, tc.

Ghîu, -ă adj. Viu, cu vieată.

Ni ghîu ni mortu, 15/69, cf. 17/65, 435, 32/8. [Şi: *iju*, -ă adj. Derivat: *ghijătă* f. (*< vivus + itia*) = vieată; *ghijés* vb. IV. = trăiesc, viețuesc. *Cola deadu aş ghijătă cöt di ieł* (acolo moşu își trăia numai pentru el), 20/38, cf. 13/38. *Sirbea cu tser si ghijes* (muncește, dacă vrei să trăiești). *Din argatlăc ghijăsti*, 25, cf. 8/22; *ghîfri* vb. = trăit, viețuit. *Un uom vea di ghijarea anca trei zoli* (un om mai avea de trăit...), 9/62. *Loc di ghîfri* (loc de trăit), 16/69; *anghijés* (an + ghijes) = înviez. *Şi ca anghijăsti frăti-su*, 22/28, cf. 21/28. *Fiușoru ună-ş-ună anghîi* (băiatul de odată învie), 34/51, cf. 15/29, 18/19, 19/51, 22/78; *pringhijés* (pri + an + ghijes) vb. IV. = înviez, reînviez. *Acu mor si si pringhijes* (dacă mor și să reînviez), 7/51]. — Din lat. *vivus, -a, -um*, (arom. *yiu*).

Ghîuă adv. Ca și cum, ca și când, adecă. *Tătă-su si anturno ghiyă s-la scapă* (tată-su se întoarse, adecă să-l scape), 10/15. *Ghiyă si noi si zitsim tsivă-godea*. [Şi: *ghiuája*, *ghioámitti* adv. *Să lea havă ghiyája* (să ia aer adecă), B. 4]. — Din tc. *gjua*, (prin bg. *ghiua*, id.).

Ghiuája adv. v. *ghiya*.

Ghîubrè f. Gunoi. *Că-u lă ghîubrea... iu să-u turească*, 4/69, cf. 8/69. [Şi: *ghîubrî* f. *Vem turit ghîubrî* B. 12, cf. 11/60. Derivat: *ghîubrînă* = n. de loc, (Huma)]. Com. T. P. — Din tc. *gjubre*.

Għiubr f. } v. *ghiubre*.
Għiubrīnā f. }

Għiulè f. Ghieulea. Com. G. D.
— Din tc. *għielle*.

Għiūm a. Urcior mare de aramā. *Un rap cu unā mona* (= għiūmu) *34. [D i m i n u t i v e : **għiūmítš** a. și **ghiumatħ** a. Com. G. D.]. — Din bg. *għum* (tc.), (arom. *għum*).

Għiūmbrúchi f. v. *iumbruchi*.

Għiūmítš a. v. *ghiūm*.

Għiuñázats v. *ħażċats*.

Għiúpe m. Ħigan. *Li lq_ ieł_ lui rubi ca di għiupc* (le luă el hainele lui ca de tħigan) 8/51, cf. 295. [Derivate: **għiúpcă** f. = tigancă. *Għiupca la feasi si la trimeasi la prusirea*, 601. *Għiupchi*, 15/29, cf. 3/35. || Piżgoju. Com. H. I. || Cleste mai mic; **għiuptsés**, -easċă = tigānesc. *T'serga għiupptsească*, 968]. — Refăcut din *għiupcă* bg. *għupka*, «tigancă».

Għiúpcă f. } v. *għiupc*.
Għiuptsés, -easċă adj. }

Għiurlue a. Murdărie, tot ce rāmâne, gunoi. *Għiurlucu di bubi nitsi c'qon nu tribuiasti s-la turim an grädina di tħarni*, B. 10. *Għiurlucu di jos* (murdăria de jos), ib. 9. — Din mbg. *għorluk* (tc.).

Għiurta N. de loc. (Huma).

Għiutšebeħa adv. In fine, īnfarrish, īn cele din urmă. *Għiutšebeħa si chiupu si fransi d' curtulis i-lupu* (in fine și chiubul se sparse de scăpă lupul), 14/72. — Din tc.

għiġ-bela «grea-întâmplare s. ne-norocire».

Għiuzelduña f. Frumoasa pā-mântului, cf. u b a v i l' a l-oċlu ġi. *Al' zisi la qampirātu ca s-la trimeatā si-u leà* «*għiuzelduña*» (fi zise īmpāratului ca sā-l trimeatā sǎ o ia pe frumoasa pā-mântului). — Din tc. *għiżel-duña*, (arom. *mushata-loclu*, alb. *e bukur e dheut*).

Għivghilitšan m. v. *għevghell*.

Għizà f. (Turcism). Amendā, pedeapsa. *Dōmnu aq_ dat-ay għiżà trej aň di zolli* (Dumnezeu i-a dat pedeapsa trei ani de zile), 4/62. — Din tc. *geza*, (arom. *għizae*).

Glad adj. Nesäturnat, flämând, fig. ceva fantastic, fiñnta īnchipuita. *Tse-ti sculaş ca glad*; *vä sculats cä gloji si tsogħavi*, 283. — Din bg. *glad*.

Glas a. Glas, voce. *Ieł_ ca uzqra glasu featāl_ ā* (ei când auzirà glasul fetii), 15/73. — Din bg. *glas*.

Gl'as m. Un fel de cleste cu care se servesc argintarii și tinichiggi. Com. C. I.

Glātca f. Inghiżitură. — Din bg. *glātka*.

Glāvatija N. de loc. (Oṣani).

Glāvés vb. IV. (refl.) Mä bag la stäpân, mä näimesc. *Sä-mi glāvés la vrin, cari s-mi va* (sä mä pun la stäpân la cineva...), 3/2. *Aj sā nă glāvim*, 1/25, cf. 6/15, 11/15, 5/62. [Si: *anglāvés* vb. IV. = (Liumniża) tocmesc, angajeż. *L-anglavés picuraru*, ALR. 5367. Derivate

glăviri f. glăvit, -ă adj. = băgat la stăpân, 299]. — Din bg. *glavam*.

Glăviri f. }
Glăvit, -ă adj. } v. *glăves*.

Gl'eaťă f. (la rotar) Maiu. Com. C. I. — Din bg. *gleto* (pentru *dleto*).

Gl'eg a. v. *cl'ag*.

Gl'em a. Ghem. *Gl'em la buric*
al'-tsi zădună (s'a speriat rău), 934, cf. *48. [Derivat: *gl'emtă* m. (dim.)]. — Din lat. **glemus*, (arom. *gl'em*).

Gl'emtă m. v. *gl'em*.

Gl'ets a. Ghiet, ghiaťă. *L'a*
bijū gl'etsu (a tulit-o, a șters-o), 981. [Derivat: *angl'ets* (<lat. *inglacio*, -are) vb. I. = îngheț, deger. *Ań ąngl'itsară pitšoarili* (îmi înghețără picioarele); *ąngl'itsári* f. = înghețare; *ąngl'itsát*, -ă adj. = înghețat; *ąngl'itsátură* f. = îngheț; *dizgl'ets* (<lat. *dīsglacio*, -are) vb. I. = desgehet; *dizgl'itsári* f. = desghetare; *dizgl'itsát*, -ă adj. = desghetat]. — Din lat. **glacium* (din *glaciare*), arom. *gl'ets*.

Gléznă f. Gleznă (la cal), chisită. Com. C. I. — Din sl. *glezna*.

Gl'igusés vb. }
Gl'igusíri f. } v. *gl'eg*.
Gl'igusít, -ă adj. }

Gl'indă f. Ghindă. [Derivat: *gl'indură* (<lat. *glandūla*), f. = murele dela gât]. — Din lat. **glanda*, -am, (arom. *gilndă*).

Gl'indură f. v. *gl'indă*.

Glis m. Panglică (cu înțelesul de), v i e r m e, t e n i a. [Si: *glist*

m., *glistă* f.]. — Din bg. *glis*.

Glist m. }
Glistă f. }

Glitšchi f. plur. Un fel de cătăuncă de coloare albă cf. *temenușcă*, *ghior*. *Cătăun-chili și glitšchili es primăveara*. Com. I. L. Din mbg. *glički*.

Gloábă f. (Liumnița). Gloabă, amendă, cf. *ghiză*. Com. G. D. — Din bg. *globa*.

Glog m. Arbust ghimpos, cu spinii mari. Com. G. D. — Din bg. *glog*, id.

Glúbav, -ă adj. v. *glupav*.

Gl'úbnie m. miezul de pâine necoaptă. Com. G. D. — Din bg. *glib*.

Glúpav, -ă adj. Prost, prostăncac. [Si: *glúbav* adj.]. — Din bg. *glupav*.

Glúșcă (plur. *gluști*). f. Cireașă crudă, necoaptă. *Nu ișoră tshireșăli, anca sa gluști* (nu ieșiră ciresile, sunt încă necoapte), Com. C. I.

Gluznés vb. IV. Fracturez. *Gluzniri la pătșor* (fractură la picior), ALR. 4201. [Derivat: *gluznítsă* f = scrintitură]. — Din mbg. *slizgam*.

Gluznítsă f. v. *gluznes*.

Gnoi a. Gunoiu. *Bun im ya pri gnoi*, (bine suntem aici în gunoiu), 18/29, cf. 2/29. [Derivat: *gnués* vb. IV. = gunoiesc]. — Din bg. *gnoj*, id.

Gnos a. Scârbă. *Nu vin an căsă... că s-va ijă gnos* (nu vin în casă, căci o să vă fie scârbă), 15/56.

— Din mbg. *gnas*, influențat de « gnoi ».

Gódeă f. Fragă Com. V. J. — Din bg. *godka*.

Gódea (Bulgărimism) v. *tsiva*.

Gógu Poreclă pentru oamenii proști. *La treatsim și noi veacu gogăl'* a (o ducem foarte rău și greu), Com. C. I.

Gol, goală adj. Gol, desbrăcat *Zădurăra doilă gol'* (adormiră ambii goi), 13/68. *Iel șazù la curu foculuț pri gol loc*, 16/56. *Si scunsi că ra goală di ăl' ra rușoni* (se ascunse că era goală...), 15/38, cf. 293, 959. || (Adverb). Numai. *Con aș dișel'isi cutiua vizù goali furlin* (când deschise cutia, văz în numai monede de aur), 9/11. [Derivate: *gulés* vb. IV. = golesc. *Com p u s* (cu pref.): *ugulés* (bg. *oglavam*) vb. IV. = desbrac în pielea goală; *dizgol'* I. vb. (*diz* + *gol'*) = desgolesc, Com. G. D.; *gulutija* f. (bg. *golotija*) = săracie. *Iundi-i feata, cola-i gulutija* (unde sunt fete, acolo este săracie), 984; *gulișuni* f. = goli-ciune (se zice când cineva nu este bine îmbrăcat, sau este îmbrăcat subțire), Com. G. D.; *gulișán, -ă* adj. = gol de tot, id.]. — Din paleosl. *golü*, (arom. *gol*).

Goleă f. Nod în țesătura unei pânze. — Din bg. *gălkă*.

Gońu m. v. *Ghjorghi*.

Góră f. Pădure. *Nu la vez că-i goră?* (nu vezi că-i pădure?). [Der-

rivate: **górnits** m. (bg. *gornica*) = păr sălbatic. *Deadăra pri un gornits* (dădură de un păr), 7/71. *Iel, ca si disfeasiră di pri gornits*, (ei, când se dădură jos de pe păr), 9/71, cf. 4, 6/54, **górnitsă** f. = pară]. — Din bg. *gora*.

Gorb m. Spinare, șira spinării. *Si mi măntșos șa si port apu pri gorb* (să mă muncesc aşa, să port apă pe spinare), cf. 20/16. *Să scoatim ună fașă din gorp* (să scoatem o fașie din spinare). [Și: *gorp*, *gărb*, *grăb*, m. *Tot grăbu la dijuli* (tot spatele îl jupui), 14/72, cf. 284, 285. Derivate: **gărbés** vb. IV. = (despre oi) le tund la pântece și la gât. Com. G. D.; *gărbíri* f. = tunderea oilor; *gărbít, -ă* adj. = tuns (despre oaie), id., *gărbăv*, *gărbov*, -ă adj. (bg. *gărbov*) = cocoșat, *gărbov*, id., *grăbtšoánă* f. = gropiță la ceafă, Com. G. D.]. — Din bg. *grăb*.

Gore m. Grec. [Derivate: *gărehíncă* (bg. *gărkinka*) f. = grecoaică; *gărtzsé*, *grătsés*, -ă adj. = grecesc; *gărtseáști*, *grătseáști* adv. = grecește]. — Din bg. *gărk*, (arom. *grec*). Numele latin s'a păstrat numai în deriva ele adj. și adv. și în numele de loc. *An Greaca* (la Grecoaică) în Cupa.

Górnits Nume de mahala în Nânta. (Cf. Capidan, *Megleno-români*, I, 11).

górnits m. } v. *gora*.
górnitsă f. }

Górp m. v. *gorb*.

Goršét N. de munte (Liumnița). [Şi: Gu(r)sét].

Góseă f. Gâscă. *Ună goscă mari* (o gâscă mare). [Şi: (Târnareca) gâscă f. Derivat: *gănsac* m. (mbg. *gănsak*, bg. la Perlepe *gusak*). — Din bg. *găska*.

Góšu m. v. *Ghiorghi*.

Gótfă f. Gătit (despre mâncare). — Din bg. *gotva*.

Gózbă f. Masă (cu întelesul de) petrecere, invitație la masă. *Mi rog, si fac ună gozba* (mă rog, să chemăm oaspeți la masă), 21/38. — Din bg. *gozba*.

Góznic m. Mațul gros. ALR. 2219. — Din bg. *găznjak*.

Gráb m. v. *gorb*.

Grábajés vb. IV. Iau, răpesc din ceva. *Că-u grábai, grábai uoala, saldi doqă gäruntsă di baclă flai* (luă din oală aşa de mult încât nu găsii decât două grăunțe de bob). Com. C. I. [Derivat: *grábári* f. = luare cu totul, răpire id.]. — Din bg. *grabam*.

Grábálă f. Lingură mare. ALR. 3973. [Şi: *grábál'eă ib.*].

Grábátš m. Gârbaciu. Com. N. P. — Din tc. *kyrbač*.

Grábłă f. } v. *cräbla*.
Gräblár m. }

Gräbtšoánă f. v. *gorb*.

Grælán m. v. *grätlan*.

Grädínă f. v. *gärdină*.

Grádiști N. de loc. (Lugunța). — Din bg. *gradišta*.

Gráj a. Graiu. *Spuni-l' cötiva grajur* (spune-i câteva vorbe). Com. C. I. — Din paleosl. *graj*, (arom. *graiu*).

Grämádă (pl.-*möz*) f. Gramadă, mulțime multă, lucruri de ale casei, căsnicie. *Nu mi lită mini, mamu, än lu Dreana grämöz* (numi stetea bine, mamă, în căsnicia lui Dreana). *Grämada-l-Tsantsa* n. loc. (Conțco); *Gär-möz* n. loc. (Barovița). [Derivat: *grämädítšeă* f. (dim.), *grämädisés* vb. (refl.) = mă tolănesc pe ceva. ALR. 2296]. — Din bg. *gramada*.

Grämädisés vb. IV. v. *grämadă*.

Grämätic n. de fântână (Cupa).

Gränínă f. v. *grön*.

Granișór m. v. *gärnișor*.

Grä(n)tš m. Oală, ulcică, hârb. *Gräntšaru din gräntš beà apu* (olarul bea apă din oală), 288. [Derivat: *gräntšár* (mbg. *gränčar*) m. = olar. *Gräntšaru iundi va cola u puni mānuşa* (olarul unde vrea acolo pune mănerul), 983]. — Din bg. *gärnče*.

Gräntšár m. v. *gräntš*.

Grap interj.

Gras, -ă adj. Gras. [Derivat: *gräsími* f. = grăsime. *Díriptatea jasi că gräsimea pri apu*, 204; *grästšúe*, -ă adj. = grăsiliu; *angrás* vb. I. (Târnareca) = îngraș; *angrăşári* f. = îngășare; *angrăşát*, -ă adj. = îngășat; *angrăşătúră* f. = îngășare]. Com.

I. L. — Din lat. *grassus*, -*a*, -*um* (= *crassus*, -*a*, -*um*), arom. *gras*.

Grăsími f. } v. *gras*.
Grăstăuc, -ă adj. }

Grătlán m. Gâtlej. *Și jel una și una di grătlan... și la strinsi* (și el dintr'odată de gâtlej...). [Și : *grăclán*, *gărlán* m. (în Târnareca) *gărgálán* m. Com. V. J. Derivat: *grătlánítș* m. (dim.) = omușor]. — Din sl. *grütan* și bg. *gräklan*, (arom. *gărgălan*).

Grătlánítș m. v. *grătlan*.

Grătsajés vb. IV. Zgrântăiu.

Grătseăști adv. } v. *gorec*.
Grătsés, -ă adj. }

Grăvínă f. Nume de plantă mirosoitoare. Com. T. P. Din mbg. *gravina*.

Grăzăjés vb. IV. (Oșani). Zgâriu (întrebuițat în spec. pentru oameni. Pentru animale și în spec. pisici se zice mai mult *z g a i r*). *Grăzneà -u*, *Itu*, *mumă-ta* (zgărie, Itu, pe mamă-ta, se zice în glumă, la copii). Com. C. I. [La perf. s. *grăzniț*]. — Din bg. *grizam* (aor. *griznah*).

Greacă n. loc. (Cupa), cf. *gorec*.

Greájbă f. v. *greașcă*.

Greășcă f. Greșală. [Și : *greájbă* (din mbg. *grěžba*) f. Com. T. P.]. — Din bg. *gréška*.

Greátsă f. v. *greu*, *greaúă*.

Gréblă f. Greblă. Com. H. I. — Din bg. *greblo*.

Gres vb. IV. 1°. Grăesc. *Arăiel ați zisi « grea »* (iar el îi zise: « grăește ») 15/55. *Gri la tsar* (grăila țar) 8/65. *Ați grit-aș* (i-au grăit) 2/61 || 2°. Zic (cu înțelesul de) numesc pe cineva. *La maniclu frati ați greeau Geagea* (mai micului frate îi ziceau Geagea), 3/68. [Derivat: *gríri* f. = grăire]. — Din paleosl. *grajati*, (arom. *grecu*).

Gréu, **gréau(ă)** adj. Greu. *Greeu măna* (mână grea), se zice când cineva înjunghe o vită și, dintr'o singură lovitură, viața rămâne pe loc moartă. 928. || *Greau(ă)* (însărcinată). *Mul' area chinisi greeauă* (muierea rămase însărcinată), 5/40. || *S u b s t . Greu* m.: (fig.) om bogat, stăpân. *Greu la c'imo* = stăpânul l-a chemat. 290. [Derivat: *greátsă* (< lat **grevititia*) f. = greață, greu, părere de rău. *Nu-nă cădeà cota greatsă* (nu-mi părea aşa de rău) 496]. — Din lat. **grēvis*, -em, (arom. *greu*).

Greúș m. Arbore, acelaș cu părna rea ALR. 2559.

Gribálă f. Hreapcă, greblă. ALR. 5025. — Din mbg. *grebalo*.

Grigonáteă N. loc. (Nânta).

Grindă f. Grindă, stâlp. *La spindzurara di grindă* (îl spânzurărat de stâlp) 718. *L'i* (în text gresit: li) *spinzură [peștil'] di grindi* 2/30. — Din sl. *gręda*, (arom. *grenđa*).

Grípa-li-Dafi N. loc. (Nânta).

Gripés vb. IV. r⁰. Pun mâna pe cineva, îl apuc. *Peştili zisi «aman gripe-mi» și moșu la gripi* 3/28, cf. 17/18. || z⁰. Asmuț, nă-pustesc în contra cuiva. *Con să ti stringă zeistli, tu să-l' gripeș râslânil'* (... tu să asmuți leii) 17/9. — Acelaș cu bg. *grabam «răpesc»* din care avem odată *grăbăies* (?)

Gríri f. v. *gres*.

Grișătúră f. v. *grișos*.

Grișonă f. Nume de plantă.

Grișos vb. IV. Greșesc. *L'artă-mi, grișoi, lântă uară nu fac șa* (iartă-mă, greșii, altă dată nu fac aşa) 11/10. [Derivate: grișătúră f. = greșală]. — Din paleosl. *grēšiti*, (arom. *agîrșescu*), cf. gărses.

Groápă f. Groapă. *Con dedu din groapă* (când moșu din groapă, adică niciodată). *Groapa-gajălă*, *Groapa-lu-Mantă*, *Groapa-Moasălă* n. loc. (Oșani). [Derivate: grupiști f. = locul unde sunt gropi. Com. G. D; gruptăneă f. = gropița dela ceafă. Compus cu (pref.) *an-*gróp vb. I. = îngrop, înmormântez. *Tru cuproia... ajrà angrupat* în (gunoi era înmormântat) 17/68. *Si ve angrupat* (se îngropaseră) 14/24; *angrupári* f. = înmormântare, îngropăciune; *angrupát-ă* adj. = îngropat, înmormântat. *Maiica cu tati săn angrupats* (mama cu tata sunt înmormântați) 28/68; *nidiu angrupát*, -ă (ni + du + angrupat) = îngropat pe jumătate,

neîngropat peste tot. Cf. 14/84, *dizgróp* (diz + grop) vb. I. = dezgrop; *dizgrupári* f. = desgropare, *dizgrupát*, -ă adj. = desgropat. Com. T.P.J. — Pentru etim. vezi alb. *gropē*, (arom. *groapă*).

Grob (pl. -bur) a. Mormânt. *Ca si dusiră direp marzinea di cătun, lângă grobur* (...lângă morminte) 11/58. *Aj si ni-l' spui groburi* (hai să-mi spui mormintele). Cf. 2,3/6, 14/24, 4/71, 20/31. N. loc.: *An grobu* (Lugunța), *Grobu-Ghîorgălă* (Oșani), *Grobu Ianałă* (ib.), *Grobu-li Frinhiija*, *Grobu-lu-Mimedu* (Huma), *Grobu-Ticălă* (Oșani). — Din bg. *grob*.

Grön a. Grâu. *Sitsiröm la grön* (secerăm grâul) 16/5. *Si grönü criscù* ib. cf. 9/4, 15/5, 6/55. Feluri de grâu: *grön šut* (alb), *grön roș* (cu mustață), *grön plătită* (galben), *grön tsârvencă* (ros). ALR. 5182. || Colivă. *Deadi grön di con ra lupu cătsol* (dădu colivă de când era lupul cătel), a murit de mult. *Al' măncom grönü* (a dat ortul popii) 286. Cf. 289. [Derivate: *gărnisti* f., *gărnină* și (mai rar) *gränină* f. = locul rămas după ce s'a secerat grâul, miriste. Cf. *stărniști*, *secărină*, *melenă*, *ovișonă*, *bărnită*. Com. C. I.; *gărnisör* (formațiune analoagă cu bg. *pčenica* «porumb» din *pčenica* «grâu» cf. tănită) m. = porumb, păpușoiu. *Culcă-ti tseastă seară* an

tšutura di gärnișor (culcă-te astă seară în baniță din porumb) 11/331; *gärnișureátsă* f. = loc unde a fost semănat gärnișor. ALR. 5055; *gärnișoreă* f. = cotorul porumbului. Com. G. D.; *gärnișořiște și gärnušină* f. = locul unde s'a strâns recolta de porumb cf. *s t ā r n i š t i* etc.; *gärnúts, gärnúts* (<lat. **grannuceum*) a. = grăunte. *Fitšoru si feasi un gärnutes di mel'* (băiatul se făcu un grăunte de meu) 23/79. *Rupsi un gärnutes* (în text greșit: *gärnunts*) *di neagră uüyü*. 3/47, cf. 2/47; *gärnutos*, -ă adj. = grăuntos; *gärnats*, -ă (<lat. **grannaceus*, -a, -um) adj. = de făină de grâu. *Turtă gärnaťă* 20, 22/6 și (rar) *zärnăť, -ă* (bg. *zärno*) adj. *U măncă turta zärnatsă* (o mănâncă turta făcută din făină de grâu) 15/72; *gärnutšue* (dim.).] — Din lat. *granum*, (arom. *gîrnu*).

Gros, groásă adj. Gros. *L'-u gros nasu la tsista* (îi este nasul gros) este om cu stare 463. || (Fig.). Prost. *Sam groasă dn cap* (sunt proastă) 9/12. *Fitšor gros* (prost) 5/21. *Groasa* n. de loc. (Nânta). *Pri Groş* n. de loc. (Cupa). [Derivate: *angrōš* vb. I. = îngroș. Com. G. D.; *angrușát, -ă* adj. = îngroșat]. — Din lat. *grössus*, -a, -um, (arom. *gros*).

Groş m. Piastru, monedă turcească în valoare de 40 de parale. *gro s.* *Ayu vindură 60 di groş* (o vândură 60 de piastri) 6/54. [Deriva-

r i v a t: grušítsă f. (dim.)]. — Din tc. *groš*, (arom. *groş*).

Gróut. N. loc. (Cupa). Loc pietros. Com. N. P. — Din bg. *grohot*.

Grúdi (pl. *gruz*). Glie. ALR. 950, cf. *gru s.* — Din mbg. *grud* și *grudka*.

Grup a. Bucată, grămadă. *Măiră cu grup di tsară* (asvârliră cu bucăți de pământ) 15/5.

Grupištī f. } *Grupišqneă* f. } v. *groapă*.

Grus m. Bulgăre, bolovan. *Grus di pimint*. ALR. 5112. — Este acelaș cu *grudi* (dela pl. *gruz*, rostit și *grus*).

Grutsfeát m. N. de plantă. Com. C. I.

Gruūnés vb. IV. Mă las, mă prăvălesc, cad. Fig. slăbesc, mă topesc, mă sleesc. *Că si gruūni di pri tshireş* (când căzu de pe cireș). Com. C. I. [Derivate: *gruūniri* f. cădere, fig. sleire; *gruūnit, -ă* = căzut, picat, fig. slăbit, sleit, id.]. — Din bg. *gruhuvam*.

Gruūniri f. } *Gruūnit, -ă* adj. } v. *gruunes*.

Gudēs vb. IV. Lovesc, dau în cineva, bat, dau bătaie. Mai des: *u g u d e s* (nemeresc). — Din paleosl. *goditi*, (arom. *agudescu*).

Gugóš m. Boboc de floare. *Nu-i Stuijan că-i gugoş di trandafil* (... boboc de trandafir). — Este acelaș cu arom. *gugoş* și cu alb. *gogosh*. Pentru etim. cf.

Capidan în *Dacoromania VII*, 129.

Gúgă f. Piatră (de obiceiu) triunghiulară, servind ca obiect de joc la copii.

Gugáchij N. loc. (Cupa).

Gugúfeă f. Turturea. [Şi: *gugúşcă*, f. Com. T. P.]. — Din bg. *gugutška*, (arom. *guguče*).

Guguréts N. loc. (Cupa).

Gugútşcă f. v. *gugufcă*.

Gulástră f. 1º. Primul lapte după fătatul oilor. Curastă. ALR. 114. || 2º. Strâghiață ib. 5413. [Şi: *eulástră*. Com. G. D.]. — Din lat. **co-lastra*, -am, (colostrum), (arom. *culastră*).

Guleátă f. v. *gáleată*.

Gulés vb. IV.

Gulişán, -ă adj. } v. *gol*, *goală*.
Gulitşuni f. }

Gulúp (pl. *gulup*, în Tânareca *guluchj*) m. Porumbel. *Scoasi un zăgar*; *din zăgar doj gulup* (scoase un ogar; din ogar doi porumbei) 33/39, cf. 8/67, *8. — Din mbg. *gulab*.

Gulutíja f. v. *gol*.

Gunés vb. IV. 1º. Gonesc, izgonesc. *Fitşoru să çontă cucu*, *di s-la gunim lüde*, 25/6, cf. 4/12, 2/35, 11/67. || 2º. Mân, conduc (o vită).

Montiza dimineatsta vini vacqtu di gunirea dăncu (a doua zi dimineață veni vremea de mânăt dăncul). *Axen măgar guneaşti*, lucrează pentru alții 417 cf. 54. [Derivate: *guníri* f.; *gunit*, -ă adj.]. — Din paleosl. *goniti*, (arom. *agunescu*).

Guníri f. } v. *gunes*.
Gunít, -ă adj. }

Gúră f. Gură. *Am un aqor... dicul' albi*, *Saldi un roş an mějluc tucu q'l clutsaşti* (= gura) *35. *La ari dispicat... rostu că gura di măgar*, 985. *Gură*, n. loc. (Lugunța). *Gura-lu-Tsapu*, n. loc. (Barovița); *gură-di izmeni* = probab, ALR. 3309, *gură di-cămeaşă* = partea despicate la cămașă, ib. 3296. | *Gură* = trecătoare între doi munți ib. 2480. [Derivate: *gurítşcă* (dim.)]. — Din lat. *gūla*, -am, (arom. *gură*).

Gurgášeă f. Scorbura. *Ay : ā-mancq cu bältiia tsę gurgaşcă*, 19/2. *Tsę gurgaşcă aq zisi*, 20/2. [Şi: *gurugášeă* f. Derivate: *gurgăşliv*, -ă adj. = noduros. *Şi di iündi amnq... bătù di un gurgăşliv fag* (întâlni un fag noduros) 19/2.

Gurgăşliv, -ă adj. v. *gurgaşcă*.

Gurgulás m. Orice pietricică rotundă și netedă, în special una din cele cinci pietre care servesc la jocul numit « *tsirică* ». Com. T. P. Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'át, -ă adj. Rotund. (arom. *gurgul'at*). Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'usít, -ă adj. (Ironie). Sfrijit, foarte slab. ALR. 2268. Derivat din *gurgul'*.

Gurgurés vb. IV. = (Despre mațe) chiorăie. ALR. 2210 onomatopee.

Grubínă f. se zice pentru o fată urită. — Din bg. *gurabina*.

Guridă f. Aguridă. *Ca si sculară pri la pruvidearea, flără guridă* 10/56.

— Din bg. *agurida*, (arom. *aguridă*).

Guritșcă f. v. *gură*.

Gurléz vb. I. (Despre porc) Guiț. *Porcu gurlăză*, ALR. 5688. [Derivat: *gurlív*, -ă adj. = pu-chinos. Cuvântul ar putea avea altă origine].

Gurșet v. *Gorșet*.

Gurugășcă f. v. *gurgașcă*.

Gúșă f. Gât. *An puș di gușă un chiup* (puseti de gât un chiub) 4/13, cf. 21/68. *La li pupări gușil'* (le opări gâtlejurile) 13/11, cf. 162, 291. *Leau pri gușă* (nenorocesc pe nedrept). *Vez să lej vrin lant suflit pri gușă* 12/1. *Mer cu gușă* v. m.e.r. [Derivat: *gușes* vb. IV. (despre oî) mi se umflă gâtul din cauza tusei; *gușnés* (bg. *guša*, aor. *gušnah*), vb. IV. = iau de gât, îmbrătișez. *Uorbu... la cunuscură râslăńil'*, *la gușniră* (pe orb îl cunoșcură leii, îl îmbrătișără) 34/40. (Refl.). *Si cătsără, si gușniră* (se apucără, se îmbrătișără) 13/58; *gușniri* f. = îmbrătișare; *gușnit*, -ă adj. = îmbrătișat]. Există și în alb. *gushē*.

Guseajés vb. IV. (refl.). Mă gudur, mă ciugulesc (mai ales despre tineri îndrăgostiți). *Feata cu fitșoru si guseajău*. Com. T. P. Derivat din *goscă*.

Gușnés vb. IV
Gușniri f.
Gușnit, -ă adj.

} v. *gușă*.

Gust vb. I. Gust. *Lă jel nu-l'-tsi măncă, tucu gusta un-dou mutăcots* (lui nu-i era foame, dar gusta câteva îmbucături) 15/42. [Derivat: *gustări* f. = gustare]. — Din lat. *gusto*, -are, (arom. *gustu*).

Gustări f. v. *gust*.

Gustés vb. IV. ospătez pe cineva, (refl.) mă ospătez, mănanç bine. *Vicni ąmpirătu ca s-la gustească* (chemă pe împărat ca să-l ospăteze) 9/50. *A si nă gustim* (o să ne ospătăm) 19/68. [C o m p u s (cu pref.) *izgustés* (iz + gustes) vb. IV. = ospătez pe cineva bine, (refl.) mă ospătez, mănanç bine. *Na izgustum cu tută caldă și... căigăna* (ne ospătarăm cu tută caldă...) 8/69. (Forma *dizgustes* nu există). [Derivat: *gustări* f. = ospătare; *gustit*, -ă adj. = ospătat]. — Din mbg. *gostam* id. (bg. *gostuvam*).

Güstir m. Gușter. *Gol ca guștir* = în pielea goală 292. [Derivat: *guștiritsă* f. (bg. *gušterica*)]. — Din bg. *gușter*, (arom. *guștur*).

Gustări f. v. *gustes*.

Gustiritsă f. v. *guștir*.

Gustil, -ă adj. v. *gustes*.

Guteajés vb. IV. Imi pierd vremea de geaba. *Mul'area cari nu va si facă pejni tot si gutcăjaști* (muicarea care nu vrea să facă pâine tot își pierde vremea de geaba). Com. T. P. — Din bg. *kutkam?*

Gutfés vb. IV. Gătesc. *Pisăi tru carti si gutfeasca* (scrise în scrisoare

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [Derivat: gutſiri f. gătire; gutſit, -ă adj. gătit; gutuván m. (ironic) = unul care aşteaptă totul de-a-gata. *Gutuvanuli, ca vrin ყასპის* (așteptă de-a-gata ca un mosafir) 294; gutuvátſeă f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja, gotovan*.

Gutſiri f. }
Gutſit,-ă adj. } v. *gutſes*.

Guti-eu-apu N. loc. (Barovița).

Gutſulés vb. IV. (refl.). Mă tăvălesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m. } v. *gutſes*.
Gutuvátſeă f. }

Gu-u! interj.

Gúvă f. (Numai în Huma). Gaură. *Vut-ay și vrină guvă di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69. N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic, Guva-zorilor-dipri-ropa-l-Coșa, Guva-zorilor-di-Vi-loari*. — Din alb. *guvă*, (arom. *gură*).

Guvidárniceă f. v. *guvidină*.

Guvidínă f. Carne de bou. Com. G. D. [Derivat: *guvidárniceă* f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina, govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca trandafirul. Com. T. P. Cf. bg. *guzen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džábădán a. v. *džámădan*.

Džadéjă (pl. *džádej*) f. Uliță, sosea. — Din tc. *ğade*, (arom. *ğadee*).

Džalnujés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džámădán a. Un fel de haină turcească, cu mânecele atârnate, ce se poartă peste fermenea. [Şi: (Lumină), džámădán, džumădán, džábădán a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğámădane*).

Džámăndán a. v. *džámădan*.

Džambúş (pl. - *bušur*) a. Chef. petrecere. *Si facă džambuş* 22/78. [Şi: *džiambúş* a. 7/58. *džumbúş* a. | Derivat: *džambušlija* adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuş*, (arom. *ğumbuşe*).

Džambušlija adj. v. *džambuş*.

Džamíjă f. Geamie, moschee. — Din tc. *ğami*, arom. *ğamie*.

Džänabéť adj. Geanabet, om rău, păcătos. [Şi: *džinabéť* adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džánám interj. Dragă. Cf. 1/XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « ini-mioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžín pr. (Țârnareca). Nimenea, niciunul. — Din tc. *ğan-ğin*.

Džangalqts m. pl. Tot felul de instrumente. Com. G. D.

Džängär a. Sunetul clopoțelului. *Ay, ay pri cupatš džängär, mängär pri pimint.* (= portsil' cu jiru) *63. [Derivat: *džängärás* m.-clopoțel 1/75. *Də-ni džängäräşu*

(dă-mi clopoțelul) 2/75; **džängärés** vb. IV. = sun din clopoțel]. — Din bg. *għangarec*.

Džängărash m. } v. *džängär*.
Džängärés vb. IV. }

Džáni N. de bou care se naște în ziua de marti. Com. I. L. cf. luntše, martină, tină, mertsi, petsi, dumî.

Džäsnés vb. IV. Tresar, mă speriu, *džäsnī...* *căzù ān căzānu cu veardză* (tresari, căzu în cazan) 11/41. [Derivat: *džäsnít*, -ă adj. = zăpăcit, într'o parte, scrisit, tănit, nebun (după bg. ăgasnat). *Ai džäsnit* 281]. — Din bg. *ăgasvam*.

Džäsnít, -ă adj. v. *džäsnes*.

Džap a. v. *džep*.

Džavajér a. Giuvaiер. [Şi: (Târnareca), *dživáir* a.]. — Din tc. *ğevahir*, (arom. *ğuvaericō*).

Džep a. Buzunar. *Al' scultă džepu* (are buzunarul plin). 276. cf. 693, 40/40. [Şi: (Liumnița)

džap a. 13/77]. — Din tc. *ğep*, (arom. *ğepe*).

Džepcă f. Pițigoiu, ALR. 6180. Pitulice. Com. H. C.

Dževáp a. Răspuns. *Cum s-la daū dževapu* (cum să răspund), 2/1. [Şi: *džuváp*, *džuáp* a. *Si dəm džuap* 16/39, *džuiáp* a. 9/73]. — Din tc. *ğevab*, (arom. *ğuape*).

Džiambuş a. v. *džambuš*.

Džidă f. Sägeată. [Derivat: *džideă* f.]. — Din mbg. *ğit*, *ğitka*.

Džideă f. v. *džidă*.

Džilát m. (Târnareca). Călău, geleat. Com. V. J. — Din tc. *ğellad*, (arom. *ğilat*).

Džinábét adj. v. *džanabet*.

Džindém a. Iad. *Vinl din džindem un ȝom* (veni din iad un om) 8/35, cf. 6/35, 8/44. — Din bg. *ȝendem* (tc. *ȝehennem*).

Džingă f. tinichea. *Sodur di ȝingă* (vase de tinichea), ALR. 4120. Cf. *sodur*. — Din bg. *ćingo*.

Džingă f. Smalț pe crătie. *Misur di ȝingă, di tsară*. ALR. 3967.

Džingärminsehi f. plur. Ornamente la îmbrăcăminte, prin ext. orice îmbrăcăminte cu ornamente. *Ān džingärminschi mintea nu stă*. 282.

Džirit (pl. -ur) a. săgeată. ALR. 1418. — Din tc. *ğirid*.

Dživáir a. v. *džavajér*.

Džizvějă f. (Târnareca). Vas de preparat cafea. — Din tc. *ğezve*.

Džóni m. v. *Ghjorghi*.

Džóteă f. Pasare de mărimie vrabiei, cu penele de coloare cenușie, *džotcă-divă* trăește departe de sate în munți. Com. H. I.

Džuáp a. v. *dževap*.

Džúeu m. (In graiul secret) porciclă pentru oamenii păcătoși, răi.

Džugástru m. } v. *jugastru*.

Džugrástu m. }

Džuiáp a. v. *dževap*.

Džumändán a. v. *džämädan*.

Džumbüş a. v. *džambuş*.

Džumércă (pl. *merchi*) f. Jumere.

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ѓимиринка*.

Džumitáte f. v. *jimitati*.

Džunátie a. *Foamete*. Com. N.T. [D e r i v a t : din *džun* (pentru adžun), (arom. *ažunatic*)].

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vârs, asvârl. *Că l'u džurnij għiubrę ān bucă* (și dacă-i vârsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hae a. v. ²*ac.*

Hadžilqe a. v. *adžilachi*

Hái! interj. Hai. *Haj, haj, għiġtu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al.*

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *härbel*.

Hásili Adică? *Hasili, ān lantili sonur, cu cöt si mai angroaša bubili, cu cota din zuuđa ān zuuđa si mai mätiċati veits la dəm* (adică, în celealte somnuri, cu cât se îngroašă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà si fără vlagħa* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà (...iau aer)* ib. 6. [Şi: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvăje*).

Hazar adv. v. *azqr*.

Hej! interj. *E hej, tse dai, tse leai* 194.

Hem conj. v. *em.*

Hér a. v. *jer*.

Hereqn Oricând. *Putem fatsiri herçon tsearim.* (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t : *hesápés*, vb. IV, socotesc. *Si hisápim.* B. 3. — Din tc. *hesap*, (arem. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà zixjan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Şi: *jezà*]. Turcism.

H'íári f. Fiere, venin. *S-ti day di pimint hijaria sā-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fēle* (pentru *fēl*, *fēllis*), (arom. *k'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir.*

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, Meglenoromânii, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam.*

İ pron. v. ²*ier.*

İ! interj. *I, pusta, ān drüm ti flaş sā mor* (măi, dar tocmai în drum și-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Şu feasi calu «i i i»* *şu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Ia! interj. *Tuntsea tata-su ăl' zisi: il'a mea, ia scultă...* (... fata mea, ia asculta...) 10/46, cf. 11/46. — Si în bg. *ja* cu același înțeles

²Ia! interj. Iată, uită. Cf. etcă, etc. *Nu-i tsela, ia-la, ia, zisi feata* (nu-i acela iată-l, iată, zise fata) 17/73, cf. 15/55, 9/34. [Si: ua interj. Cf. ă'. *Ua-la ninelu tse la tsireats* (iata-l inelul ce căutați) 26/51]. — Si în alb. *ja* id.

³Ia pr. pers. v. *iel*.

⁴Ia conj. Sau... sau. *Ia catșuua si-u afliș ja joc si ti fats* (sau găsești căciula, sau să pieri dinaintea mea) 4/35. *Ia mor, ia l'-u răsplong* 629. — Din tc. *ja... ja*.

Iacă (pl. *iecūr*) f. Guler. — Din tc. *jaka*, (arom. *jacă*).

Iadă f. v. *ied*.

Iadets m. Iadeș. — Din bg. *jadec*.

Iadiră f. Iederă. Com. G. D. — Din lat. *hēdēra -am*, (arom. *eadiră*).

Iagqr m. v. *aigor*.

Iágulă f. v. *iăngulă*.

Iăl pr. pers. v. *iel*.

Iála vb. v. *ela*.

Iálovă adj. (despre oaie). Stearpă. Cf. stîravă. *Ună uaiă iálovă* (o oaie stearpă) 9/57. — Din bg. *jalov*, -a.

Iámă f. Pradă, jaf, iamă. Com. G. D. — Din tc. *jama*.

Iámbolă f. Velintă. Cf. pală. *Di ȝundi si-lqm noj tqr iamboli si-u ȝădem* (de unde să luăm astfel de velințe ca să o punem să șădă),

6/42. [Si: imból m. *Io cum si-ă fur estu imbol*, 12/68]. — Din mbg. *jambol*.

Iánălă f. N. fânt. (Oșani).

Iăngúlă f. Tipar. *Iăngula no-ari l'ușpi* (tiparul nu are solzi). [Si: *iágulă* f. ALR. 6239. (*Liumnița*) *ingulă* f.]. — Din bg. *ja(n)gula*.

Ianiă f. Tocană ALR. 4073. — Din mbg. *jahnia* (tc.), (arom. *iăhnie*).

Ianitšár m. Ienicer. — Din tc. *yeniçeri*.

Iänloş adv. Gresit. *Ama tseasta-i jänloş* (dar asta-i greșit) B. 6. — Din tc. *janlyš*.

Iápă f. Iapă. *Perl'i să li burves cu fărină și să-i li dai la iápă* (perii să-i amesteci cu făină și să-i dai iepii), 5/28. [Derivat: *iapitšeă* f. (dim.)]. — Din lat. *equa, -am*, (arom. *iapă*).

Iapítšeă f. v. *iapă*.

Iără conj. v. *ară*.

Iaramlqe a. Pingea. ALR. 6515. — Din tc. *jarymlyk*.

Iárba f. Iarbă. *Laj vaca... u duș ăn un tśair cu ȝarba păń di coalcur*, 7/69. *Cu coasă ȝarba nu cuses* 4/14; cf. 10/41. *Iarbă furească* = un fel de plantă ce se pune pe răni, mai ales când se taie cineva. [Derivate: *ȝarbítšeă* f. (dim.); *ȝarbutină* f. = loc plin cu iarbă; *ȝarbós, -ă* adj. = ierbos; Com. T. P. C om-pus: (cu pref.) *ȝanjerbuşqs* (ȝan + ȝerbuşqs) vb. IV. = (despre semănături) prind buruieni ALR. 5172]. — Din lat. *hērba, -am*, (arom. *ȝarbă*).

Iarbáp adj. Capabil, destoinic, în stare. [D e r i v a t: *iarbaplqe* (tc. *erbablyk*) m. = destoinicie, meșteșugire. *Si dusi ară căsă și cu multi iarbaplots căzândisiră multi pări* 20/79]. — Din tc. *erbab*, (arom. *erbape*).

Iarbaplqe m. v. *iarbap*.

Iárbiri f. v. *ierb*.

Iárbítſcă f.

Iárbós, -ă adj. } v. *iarbă*.

Iárbutínă f.

Iáripă f. v. *aripă*.

Iárnă f. Iarnă. *Io pot si aflăm ușă... dcu-i dn iarna* (pot să găsesc struguri, cu toate că-i iarna), 7/31, cf. 296. [D e r i v a t e: *iárnata* adv. = iarna; *iernárés, -easă* adj. = de iarnă. *Mer iárnáres* cf. m e r Com. G. D; *iernátie* a. = tot ce se pune pentru timpul iernii. id.; *iárnédz, prijárnédz* vb. I. (Târnareca) = petrec iarna, iernez. Com. V. J.]. — Din lat. *hiberna, -am*, (arom. *iarna*).

Iárnata adv. } v. *iarna*.

Iárnédz vb. I. } v. *iarna*.

Iártă adj. v. *ierb*.

Iáscă f. Iască cf. *Bureati-dí - iáscă*. — Din lat. *ësca, -am*, (arom. *iască*).

Iásel'ă (pl. *-ur*) f. Surcea, aşchie. ALR. 982, cf. 3814, 3857. [D e r i v a t: *iásel'itšică* f. (dim.)]. Com. G. D. — Din lat. *astula, -am*.

Iásel'itšică f. v. *äscľ'ă*.

Iáslí plur. Grajd. *Ca la ligó la iáslí calu*. Cf. 12/9. *Par di lă iáslí*

(Oşani) = păiantă. — Din bg. *jasla*.

Iátă Iată.

Iávés vb. IV. (refl.). Mă arăt, apar, mă ivesc. *Tseastă loşotija si jăveaştி* (această boală se iveste). B. 11. *Tucu si jăvî prin uşă* (numai că se arătă prin ușă). Com. N. T. — Din paleosl. *javiti*.

Iávur m. Platan care crește prin văi. *Tsela lântu ca priubidi boj di javur* 4/18. *Ancărco boj di javur* 2/18. *Iavur* n. loc. (Huma, Lugunța, Cupa, Oşani, Nănta). — Din mbg. *javor*.

Iazláz a. v. *izlaz*.

Iazuvéts m. v. *jazvets*.

Iazvéts m. Jder, ALR. 4970.

[*Şi : iazuvéts m.*]. — Din bg. *jazvet*.

Ibandalqe a. Străinătate. — Din tc. *jabanlyk*.

Ibandžijă m. Strein. Com. G. D. — Din tc. *jabanči*.

Ibatš-Péteu v. *uom drăpatš*.

Ibríe m. Ulcior. (Fig.) lungan, găligan. Com. T. P. — Din tc. *ibrik*.

Ie m. Smochin cf. s m o c. Com. C. I. [D e r i v a t: *ică* f. = smochină cf. s m o c fă]. id. — Din lat. *ficus, -um*, (arom. *h'ic*).

Ícă f. v. *ic*.

Iehím m. Medic. *S-mi duc lă ichim*. (O să mă duc la medic). Com. C. I. — Din tc. *hek'im*.

Íeu conj. v. *acu*.

Idänác m. (La țesut). Darac. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 54).

Ídi interj. v. *ghidi*.

Idirè f. Provizie. *Pun, fac idirè* (mă aprovizionez). — Din tc. *idare*.

Ídol m. Idol, statue veche. — Din bg. *idol*.

Idváj adv. v. *idvam*.

Idvám adv. Abia. *Io idvam scăpați și fuzii* (eu abia scăpai și fuzii). [Și: *idváj*]. — Din bg. *edvam*.

Iéd m. Ied. *Ied pricufărît*, 298. [Fem. *iadă* (lat. *haeda*). D i m i - u n t i v: *iedtșuc* m. = ied mic]. — Din lat. *haedus*, -um, (arom. *ed*).

Ieftin, -ă adj. v. *eftin*.

Iej m. v. *ej*.

Iél vb. v. *ela*.

Iél, iă pron. pers. El, ea. D a t. *əl'* (forma normală) 2/8, 23/38, 4/64, 14/55 etc.; *əi* (Cupa și Lugunța, mai rar în celealte comune) 13, 15/55, 2/62 etc.; *l'ă* și *l'*. Ac. masc. *la* (forma normală), *əu* și *u* (numai în Târnareca). *Tsel piduc'l u əu băgară tru ună căzani*; *tăl' ară trei bivul' șu săndzili...* *əu dunără*, *șu -əu turird tru căzani*. *Piduc'l ul əu biju săndzili...* *poia əu tăl' ară piduc'l ul*, *əu biliră șu -əu zăcătsiră tru sucac* (păduchele acela îl puseră într'un cazan; jughiară trei bivoli și săngele... îl adunară, și-l vărsară în cazan. Păduchele îl bău săngele... apoi îl tăiară păduchele, îl beliră și-l atârnară în drum), 2/67. Ac. fem. *əu, u* și *uă*. *Au antribară* 26/64,

17/73 etc. *L-u dusi* (le-o duse) 6/37, cf. 14/34 etc. *Fitșoru lu lămăna u vizù* 21/39. Nom. pl. masc. *iel'*, (în Liumnița) *iđl'*; fem. *jali* 8/66. Dat. (forma accentuată) *lă iel'* (lă jă'l'), *lă jali*. *Lă jăl' lă si biă multă apu* 2/74 (forma atonă) *la, lă*. Ac. masc. *l'a*, *-l'*, fem. *li*. — Din lat. **illus*, -a, -um, (arom. *el*).

Iélă f. v. *elă*.

Ielítšeă f. Brăduleț. — Din bg. *elička*.

Iemis pl. Fructe. [Și: *imis* pl.]. — Din tc. *jemiš*.

Iér a. Fier. *Pristi puntea dijer* (peste puntea de fier) 1/17. [Plur. *jară* și *ierur* 39/40. Și: (Târnareca). *h'er* a. 13/67. D e r i v a t: *ierár* m. = fierar]. — Din lat. *ferrum*, (arom. *h'er*).

2Ier pr. Fiecare. *Ier zuuă vinea la noi* (în fiecare zi venea la noi). *Ier-tse* (orice); *ier-cari* (oricare). [Intrebuiuțat foarte des și sub forma prescurtată: e pr. *La e pașt și crățsun dădeă la sirumăș* (la orice paște și crăciun dedea la săraci) 2/46. *Cățso să mănâncă e seră căti un cal* 9/9. E săptămână (în fiecare săptămână) 1/42, cf. 41/65; i pr. *I zuuă la duchian șidę* (în fiecare zi ședea la prăvălie) 1/16. — Din tc. *her*.

Ierár m. v. *ier*.

Ierb vb. III. Fierb. *Anuntru veau 40 di noatiū cari si ırbeau* 5/77. *Ună tse la ıarsi* 20/32. Ama

l'-u järseş 865. *Că jert aji* (e ca fier) 619. [C o m p u s (cu pref.) *zäjérb* (zä + jerb) vb. III. = încep să fierb. *Turea-l' apă zä-jartă* (toarnă-i apă fiartă) 8/16. *D e r i v a t e : järbiri* f. = fierbere; *jert, jartă* adj. = fier. *Carni jartă* = carne fiartă; *jertură* f. = fiertură. — Din lat. *fērvo*, -ere, (arom. *herbu*).

Iéri adv. Ieri (auzit în Târnareca). — Din lat. *hēri*, (arom. *aieri*).

Ierip f. (plur. dela j a r i p ā). *Ierip si ai, di ua nu pots scăpari* (aripi să ai și de aici nu poți să scapi). Com. N. T., cf. a r i p ā.

Iernărés, -ească adj. }
Iernátie a. } v. *jarnă*.

Iért vb. I. v. *l'ert*.

²Iért adj. } v. *jerb*.
Jertură f. }

Iés vb. IV. Ies. *Ca si ıasă, ună-*
ş-ună si l'-u daj cartea (când o să
iasă...) 14/42. *Şārpili işo* 1/76.
İşots morts 435. *İşà* 8/40. *Ari işot*
6/38: *İes án cap* = o duc la capăt,
156. [Şi: (în Liumnița) *jas* vb.
IV. Imperf. *işam* și *iesam*. *D e r i-*
v a t e : işQri f. = ieșire; *Dintru si*
poată işQri (ca să poată ieși) B. 8;
işqt (negativ: *niişqt*, -ă) adj. =
ieșit; *Bubili işQti* (viermi de m.
ieșiti) B. 5; *Au rāmas niişqt* ib.

C o m p u s : (cu pref.). *prijeş*
(pri + ies) vb. IV. = răsar din
pământ, răsar a doua oară. *Nu jes*
bureati si prijeş (nu ești burete să

răsari) 595]. — Din lat. *exeo*, -ire.
(arom. es).

Iestu pron. (Numai în Târnareca,
încolo tsista). Acest. *Dats-l'a la*
jestu uom tânti pari (dați-i acestui
om atâtea parale) 7/65. *Cu jastă*
sibepe 26/64, cf. 17/65, 68. *Etu,*
tru jastă casă şadi muşata loclui
(iată în casa aceasta locuește fru-
moasa pământului) 28/65. *Bra-*
cal, tse-i jasta di tini 17/68. —
Din lat. *istus, -a, -ud, (arom.
aistu).

Iezà v. *heza*.

Iézer m. Lac. — Din bg. *ezero*.

Iftibár a. Cinste, vază, conside-
ratie. *Iftibaru cu pari nu si cum-*
pără (cinstea nu se cumpără cu
bani) 300 cf. 299. [Şi: *ihtibár* a.
D e r i v a t : ihtibárós, -oasă adj.
cinstit]. — Din tc. *ihtibar*, (arom.
ihtibare).

Ignát. Ziua sfântului Ignat, Com.
C. I.

Ihtibár a.

Ihtibárós, -oasă adj. } v. *iftibar*.

Ihtizà f. Nevoie. *La ihtizà si*
cunoaşti prijatilu (la nevoie se cu-
noaște prietenul) 301. [D e r i v a t :
ihtizalija (mbg. *ihtizalja*, tc.) adj.
= trebuincios, necesar. *Vearnicu*
prijatil aji mai ihtizalija 590]. —
Din tc. *ihtiza*, (arom. *ihtizae*).

Ihtizalija adj. v. *ihtiza*.

Il' m. Fiul. *Una băbă moaşd*
aq vut-ay... doi il' 1/62. *Il'-su*
(fiu-său) 29. *Il'uli!* (fiule) 3/43,
cf. 1/54, 7/37, 12/58, cf. 26/65,

9/51. [Şi: (Târnareca) *h'il'* m.]. — Din lat. *filius*, -um, (arom. *hil'*).

Il'ă f. Fiică. *Sam il'ă-ta tsea bună* (sânt fiică-ta cea bună) 12/58. [Şi: *h'il'ă* f. (în Târnareca). Plur. *il'ă*]. — Din lat. *filia*, -am, (arom. *h'il'e*).

Ili conj. Sau. *Nu rudea vrin fitşor, ili vrină feată* 1/92. *Dali... ili sau... sau... Cafcu tşorop tser tu Itu Dali roşii morchi* cf. 4/IX]. — Din bg. *ili*.

Iliján a. Lighian, ALR. 3935. — Din tc. *legen*, (arom. *liyene*).

Ililiga f. Cuvântul cu care se începe o zicătoare de joc cipăläresc: *ililiga, pipiliga, dumuzáre, ducutáre, vâdistram dröguman tšilibija rusulija támbeg*. Com. T. P.

Ilíz adv. v. *aliz*.

Imán a. Lege, credință (mai mult în înjurături) *fută-ts imanu di corinii*, ALR. 4918. — Din tc. *iman*.

Imáňă f. Avere, stare. *Tucu cu imaňă fost-aş* 1/60. cf. 436. [Şi: *imańi* f. *Ra un chiaja cari veà multă imańi*, 1/40]. — Din bg. *imanje*.

Imáńi f. v. *imańă*.

Imból m. v. *ıambol*.

Imír a. Voie, permisiune. *Amprătu... veà lat imír* 4/34.

Iméş pl. v. *ıemiş*.

Ímnu vb. I. v. *amnu*.

In vb. IV. v. *vin*.

Ínámă f. Inimă (întrebuiștat numai în unele expresii, încolo

numai b u r i c). *Al' rupsi iñáma* (îi sfâsie inima) 304. *Ari cucot la iñämă*, se zice pentru oamenii întreprinzători 170. Cf. 444. [Şi: *ínímă* f. Derivate: *iñämítšeă* s. f. (dim.); *iñämós*, -ă adj. = inimos]. — Din lat. *anima*, -am, (arom. *inimă*).

Ínämítšeă s. f. } v. *iñämă*.
Ínámós, -ă adj. }

Inát m. Necaz, *Tsiştă doil' rau em cu inat, em linoş* 1/44, cf. 15/24, 10/61. *Cats inat* (prind necaz pe cineva). — Din tc. *inad*, (arom. *inate*).

²Íncă adv. v. *anca*.

Íncă f. Pâlnie. *Anvitsătura nu situreaşti cu inca 'n-ureacl'i* 869. | (Fig.) Cap, căpătană. *Dişartă incă* (cap prost, cap sec) 205. — Din bg. *inka*.

Íngă adv. v. *anca*.

Íngulă f. (Int.) v. *ıangulă*.

Ínímă f. v. *iñämă*.

Inmárós, -oasă adj. v. *mari*.

Insán m. Lume. *Tot insanu colasi dunq* (toată lumea se adună acolo) cf. 13/66. [Şi: *isán* m. 12/60]. — Din tc. *insan*.

Íntru vb. I. v. *antru*.

Io pron. pers. Eu. *Io s-mi duc* 13/12 cf. 9/33. *Noj vizum că pir ya tricù* 4/36. *S-nă ubidim căsmetu* (Să ne încercăm norocul) 3/9 etc. (Plur. *noj*, în Liunmița *năşti*). — Din lat. *ē/g jo* (arom. *jo*).

Íoc adv. (Numai în expresia) *Ioc si ti fats di ya*, (să pieri, să

dispari dinaintea mea). *Ia cătșuua si-u afliș, ia joc si ti fats di uya.* 4/35 cf. 988. — Din tc. *jok*.

Iondžă f. Lucernă, ALR. 5253. [Derivat: *iundžišti* f. = lucerniște, ib. 5254.]

Ioúrt a. Iaurt. Com. G. D. — Din tc. *yogurt*.

Ir a. Ată răsucită din mai multe fire, (ALR. 5758), cf. a t s ā. [La plur. și în sens fig.: *Iri, iri iñ tricù prin snagă* (mi-au trecut fiori prin corp)] 302. [Și: h'ír a. Derivat: *irtšúc* m. (dim.)]. — Din lat. *fīlum*, (arom. *h'ir*).

Irbítsă f. v. *Iribitsă*.

Íri vb. v. *sam*.

Iribítsă f. (Oșani). Potârnichie. [(Aiurea) și: *irbítsă* f. Com. C. I.]. — Din bg. *erebica*.

Irimíja Intâiu Mai. De « irimiije » nu se lucrează; este sărbătoarea serpilor. Românii din Oșani ies la câmp cu fiare, pe care le ciocnesc, ca să se sperie serpii. Com. Gh. T. [Și: *irmij*].

Iripát, -ă adj. v. *jerip*.

Irlés vb. IV. (Refl., despre animale). A se împreuna, a se mărli. Com. G. D. [Derivat: *irlíri* f. = împreunare, mărrire; *irlít, -ă* adj. = împreunat, mărlit, id.].

Iríri f. } v. *irles*.
Irilit, -ă adj. }

Irmén m. Armean. [Derivat: *irminés, -ească* adj. armenesc]. — Din tc. *Ermen*.

Irmíj v. *irimiija*.

Irmilqe m. Monedă de douăzeci parale, i c u s a r. *Dunq căti vrin irmilqe* 29/40, cf. 303, 1/53. — Din tc. *Iermilyk*.

Irminés, -ească adj. v. *irmen*.

Irťúe m. v. *ir*.

Irúși a. Năvală. *Fac iruși* = dau năvală. *Ca fesiră iruși djuñă-ŷară* 17/4. — Din tc. *juruš*.

Íš... íš... íš! Interj. cu care se alungă găinile. ALR. 5699.

Íșala (Turcism). Să trăiască! *Íșala-mașala* = id. — Din tc. *ışalah*.

Isán m. v. *insan*.

Isáp a. Socoteală. *Priyatilocu priyatiloc, ma isapu duşmâneştî* 592, cf. 305, 306. — Din tc. *esap*.

Iseád vb. II.

Iseădeári f.

Iseázatúră f.

Iseázút, -ă adj.

Ísehi-Cupa N. loc. (Cupa).

Iseră f. Scânteie. *Sârî ună iseră pi cal* 38/65 cf. 3/77, *36. *Iscrilasă din cupiti* 974. — Din bg. *iskra*.

Isja N. de pers. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 17.

Isnáf a. Corporațiune, esnaf. Com. G. D. — Din tc. *esnaf*.

Ísqri f. } v. *ies*.
Ísqt, -ă adj. }

Ispriminés vb. IV. v. *primines*.

Íssătăjéš vb. VI. Isprăvesc de plimbă, (refl.) mă satur de plimbă, (fig.) isprăvesc de făcut treaba în closet. Cf. *şătăjes*. — Din bg. *isşetam*.

Isticli adv. 1. Intr'adins. *Isticli* *ău feasi treasta* (asta a făcut-o într'adins). | 2. Adevărat. *Isticli-i?* (adevărat este?) Com. C. I. — Din mbg. *istike*.

Istina adv. Adevărat, într'adevăr. *Tărtăcă că istina mozaču al'vea pricurat* (credea că într'adevăr...) 17/72 cf. 36/51, 7/18. [Derivat: *istinie*]. — Din bg. *istina*.

Istinie adv. v. *istina*.

Itribés vb. Curăț. Com. T. P. — Din mbg. *trebam* (*istrebam*).

Istum adv. Tocmai. *Istum jo vinii, ıala și ıel* (tocmai când venii eu, iată-l și el). Com. C. I. — Din mbg. *istum*.

Ităe a. Pârlog la urs. Cf. părloc. ALR. 4963. — Din tc. *jatak*.

Itim m. Moștenitor, ALR. 2715. **İtru, -ă** adj. Șiret, deștept, viclean. *Tser să ieș itru di să cats și tu peșt* (trebuie să fii șiret ca să prinzi pești) 4/13. *Maț bun dușman itru di cöt prijatil budală* 244. Cf. 6/44, 22/72. [Derivat: *itreásă* f. = deșteptăciune, șiretenie. *Cu itrețsa luț căzândisi multi pări* (cu deșteptăciunea lui căștigă multe parale) 15/24. — Din bg. *hitro*.

Ită adv. De loc. *Ită nu rudea vrin fitșor ili vrină fetă* (de loc nu năștea...) 1/92, cf. 5/13 etc. — Din tc. *hică*.

İu adv. v. *ıundi*.

İuă pron. pers. v. *jo*.

İubă m. Netot, prost. *Tse ti tșudeş şă ca ıubă* (ce te miri aşa ca un prost). Com. T. P.

İuda Trădător.

İumbrúchi f. (Târnareca). Vamă. Com. I. T. [Şi: ghiumbrúchi f.]. — Din tc. *gümriük*. (<gr. *κομμέρχου* < lat. *commercium*), arom. *ıumbruk'e*.

İuň a. Lâna mieilor care se tund de obiceiu de Sf. Maria. Com. C. I.

İunăe (In Târnareca) adj. vi-teaz, voinic. Cf. *juni*. *Şu ıel ăi ıunac ca tini* (și el este voinic cătine) 26/68. — Din bg. *jonak*.

İundi adv. Unde. *İundi si afătari scand* (unde să găsească un astfel de scaun) 2/48, cf. 13/51, 1/12, 19/7. *Zunsi ăn cătun ıundi veă un... murar*. || (Cu întreb. de pron. relat.). *Vizù un șarpi ıundi si triculeà sub ună ropă* 1/76. [Şi: *ju* (Târnareca) adv. *Flă mă-sa pitru căl'ur ju tsireă păni* 10/65, cf. 6/67. etc. Compuse: *ıundivă*, (Târnareca) *ıuvă* adv. *S-la trimeată ıundivă* (să-l trimeată undeva)]. — Din *ju* și *unde*.

İundivă adv. v. *ıundi*.

İundžiști f. v. *ıondžă*.

İurgán a. Plapomă. Com. H. I. — Din tc. *jorgan*, (arom. *iurgane*).

İuvă adv. v. *ıundi*.

İrvúșea Nume de plantă.

İzbă f. Pimniță. *Trupurlă litureă ăn izbă* (corpurile le punea în pimniță) 14/77. — Din bg. *izba*.

Izbát vb. III, v. *bat*.

Izdijs vb. IV. Trag de moarte.

Izdiijašti di moarti, ALR. 4170.

Cf. i z d i j n e s.

Izdijenés vb. IV. v. *dijes*.

Izdúe vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [Derivate: izdús, -ă adj. dus de tot; izdútsiri f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun*.

Izugustés vb. IV. v. *gustes*.

Izgutşulés vb. IV, (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [Derivate: izgutşulít, -ă adj. = udat peste tot].

Izgutşulít, -ă adj. v. *izgutşules*.

Izín a. Voie, permisiune. *Dq- ň izin să mi duc cásă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Şi: izíni f. 4/80]. — Din tc. *izin*.

Izíni f. v. *izin*.

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Şi: jazláz ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătim izmétu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [Derivate: izmichjár (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. A *izmichjáruli mey, tsi-ň dăraş, ří niçaş mul' area 24/8; izmichjáritsă* f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet*.

Izmétur vb. I. v. *metur*.

Izmichjár m. } v. *izmet*.

Izmichjáritsă f. }

Izminúșeă f. v. *izmeani*.

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izruşqs vb. IV. v. *ruşos*.

Izúng vb. III. v. *ung*.

Izvinít, -ă adj. Scrintit *pîtşoru ř-u izvinit* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — D. rivat din *vînd?*

Izvint vb. I. Zvânt. *Câneşili la vînt si izvintă*, ALR. 3384. [Derivate: izvintát, -ă adj. = zvântat; izvintári f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. *exvento, -are, cu substituire de prefix.

Izvintári f. }

Izvintát, -ă adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, Meglenoromânia, I, 20).

Izvoáreă f. v. *izvor*.

Izvór a. Izvor (întrebuinat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oşani, Cupa), *Izvoardă* (Cupa), *Izvoarăli-mătăscăti* (Oşani), *Izvoarăli-minuti* (Oşani), *Izvoru-ghięuptses* (Nânta). [Derivate: izvoáreă f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; izvuráchi m. (Târnareca) = izvor. *La izvurachilu tsel ratsi*. 15/64]. — Din paleosl. *izvorū*, (arom. *izvir*).

Izvuráchi f. v. *izvor*.

J

Jábă f. (La Oşani). Broască cf. broască - din - ap u. *ʃaba răcădiştă* (broasca cărăie). Com. I. L. [Derivate: jábítšeă f. (dim.); jibináe m. = mătasea broaştei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba*.

Jábítšeă f. v. *jabă*.

Jácă Nume de câine.

Jägól (pl. *jägol'*, *jägoal'ă* și *ju-goal'ă*). Tepusi de lemn care se pun la jug, în dreapta și în stânga capului boului, spre a-l fixa. Poliță la plug, ALR. 5602. Când boul nu face nimic și dă cu capul în dreapta și în stânga, se zice că *rupi jägol'*, de aici apoi fig. *fröng jägol'* sau *rüp jägol'* (nu fac nimic, taiu cainilor frunze). — Din bg. *žegäl*, id.

Jal' a. v. *jal'*.

Jal' a. Necaz, mânie, durere. *Si-ń la scot jal'u pri tini* (o să-mi scot necazul pe tine). Com. C. I. [Şi: *jájl'* a. Derivat: *jálés* vb. = jelesc. Compus: (cu pref. *prijálés* (pri + jáles) vb. IV =) jelesc dar nu tocmai mult. *Nu-ń-si prijáleaști s-la dau* (nu-mi vine să-l dau)]. — Din paleosl. *žalž*, (arom. *jale*).

Jál'că f. v. *jel'că*.

Jálés vb. IV. v. *jal'*.

Jar m. Jar. *Jara cu dintsil' s-la lea̯ și nu ti viru̯ies* 923. [Derivat: *járq* vb. IV. = prăjesc pe jar]. — Din paleosl. *žaru*, (arom. *jar*).

Járq vb. IV. v. *jar*.

Jégavitsă f. Urechelniță. Se mai numește și foarfică. Com. I. L. — Din mbg. *žegavica*.

Jégli (pl.). Resteul dintr'o parte și alta a jugului cu care se închide deschizătura pe unde trece capul boului. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 51). Cf. *jä gol*.

Jel'că f. Broască țestoasă; uimă, boală după ureche, ALR. 1630. Cf. broască - cu - s am ar. *Ploatšă disupră, ploatšă dijos än mejluc răzint* (= jel'că) *37. *Jel'că la-gușă* = boală. [Şi: (Liumnița), jéjea (pl. *jeits*), ALR. 117; jał'că f.]. — Din bg. *želka*.

Jibinác m. v. *jabă*.

Jigávínă f. Rágáială. *Ań vin jigávín* (imi vin rágáeli) ALR. 2105. — Din mbg. *žegavina*.

Jignés vb. IV. Dau în ceva, lovesc, ating. *Si-u jigneș uneac* 4/39, cf. 5, 6/39. [Derivate: *jigníri* f. = lovire; *jignít*, -ă adj. = lovită, atinsă. Compus: (cu pref.) *năjignés* (nă + jignes) vb. IV = (despre mustăti) încolțesc *Ai năjignes mustătsali* (îi încolțesc mustătile). ALR. 2131]. — Din bg. *žegam*.

Jigníri f. } **Jignít**, -ă adj. } v. *jignes*.

Jiländer m. Stomacul pasărilor, pipotă. *Tsela unu la veă lat căpu*; *ară tsela lăntu la veă lat jiländrets*. [Şi: *jilindréts* m.]. — Din bg. (dial.) *želändec*. (bg. *želud* și *želudec*).

Jilindréts m. v. *jiländrets*.

Jími v. *jimoto*.

Jimitáti f. Jumătate. *Tsela jimitáti di ȝom lägq* 10/19, cf. 16/32, 7/4. [Şi: (arom.) *džumitáte* f. 30/65. Derivat: *jimitie*, -ă. Com. G. D. Cf. arom. *džumitic*].

Jimiti v. *jimoto*.

Jimitic, -ă adj. v. *jimitati*.

Jimoto interj. Zău, numai, atâtă numai: *Nu voi pări si-ն dai, jimoto, zisi fitșoru* 6/78. [Şi: *jimoto* interj. *Jimiti con doarmi, nu mă-nancă* (zău, numai când doarme nu mă-nâncă)]. — Din mbg. *jimi, jimoto* (bg. *živ- mi*).

Jir m. Ghindă cf. *63. [Derivat: *jireaşă* f. = semn, negel. *Una jireaşă aij pri ubraz* (un semn ai pe obraz). Com. N. T. *Cu jireaş-chi* (vărgat), ALR. 1489]. — Din bg. *žir*.

Jireághijă f. Jirebie, ALR. 5878. *Coti jireaghijă di tort aij?* Com. N. T. — Din paleosl. *žrēbij*, (arom. *jireagl'e*).

Jireaşă f. v. *jir*.

Jlăbínă f. Gingie, ALR. 86. — Din bg. *slabină*?

Joe vb. I. Joc, dansez. *Cătsără să jocă* (se prinseră să joace) 25/4. *Al' joacă calu* = are trecere mare 72, cf. 313. *Ca pri păr'l'ă la joacă* (il duce de nas) 513 cf. 919. [Şi: *jūōe* vb. I., (Liumniţa) *jūăc* vb. I.

| Derivate: *jueári* f., *jueătór* m., *jueătúrá* f. Com. G. D., *jucă-reál'că* (pl. *jucăreal'chi*) = jucărie, 317. Compus: (cu pref.), *răzjōc* (*răz* + *joc*) vb. I. (după bg. *razi-gravama*) = mă pun pe joc, încep să joc, (trans.) fac pe altul să joace. *Con să zăsfires, toată lumea să răzjocă* (când vei începe să cânti, toată lumea o să înceapă

să joace) 11/6, cf. 16/6 etc]. — Din lat. **jōco*, -are, (arom. *ȝoc*).

²Joe a. Joc. — Din lat. *jocus*, (arom. *ȝoc*).

Joi m. Joi. *Joi aij păzarişttea* ăn *Ghivghilijsă*. [Derivat: *jōică* f. = numele vacii care s'a născut joia]. — Din lat. *Jōvis* (*dies*), (arom. *ȝoij*).

Jójecă f. v. *joi*.

Jos adv. Jos. [Mai mult în unire cu prep.: di, la, ăn] *Dijos* (arom. *di-ghios*) (jos, în jos). *Iar dijos rau doj primatar* 9/71. *Ia si dusi dijos* 43/40, cf. 21/8, 3/24 etc. *Dijuás* (Liumniţa, Cupa), *Dinjuás* (ib.). *Şärpili işo dinjuás* 1/76. *Dighiós* = jos (Târnareca). *Ănjós* (jos). *Ligats-mi mini di fuărtămă și dats-mi* *ănjos* 2/74. *Si feasi dă la tot ăn* *jos* = se făcu de ruşine 251. *Njos* (jos), 494. *Ănghiós* (Târnareca). *Feata nu si dipuneà ănghios*, 21/64. *Länjós* jos, în jos, (în Târnareca) *länghiós*: *Feata cădzú länghiós*, 14/67. — Din lat. *deosum* (deorsum), (arom. *ngos*).

Juăc vb. I. v. *joc*.

Juás adv. v. *dijos*.

Jucăreál'că f. v. *joc*.

Jucári f.

Jucătór m. } v. *joc*.

Jucătúrá f.

Judéts a. Judecată, tribunal. *S-nă dutsim la judets*. Com. C. I. — Din lat. *jūdiciūm*, (arom. *ȝudets*).

Júdie vb. I. Judec. Cf. să des Nu puteà si-l' *judică* 12/65, cf.

15/77. [D e r i v a t e : judieári f. = judecare; judicát, -ă adj.; judicátă f. = județ; Tot cu *judicata-i* = tot pe la județ este 318]. — Din lat. *judīco*, -are, (arom. *ăjudic*).

Judieári f.

Judicát, -ă adj. } v. *judic*.
Judicátă f.

Jug a. Jug. *Si vē pus än jug* 13/5. *Jug cumpăraj* anca boj și lańtsă 319. — Din lat. *jūgum*, (arom. *ăgug*).

Jugástră v. *jugastru*.

Jugástru m. Jugastru. *Vizù un bunār sub un jugastru* 2/73. [Si: jugástur m., jugástură f. ALR. 1934; džugástru, džugrástu m.]. — Din lat. **jugaster*, -astrum, (arom. *ăgugastru*).

Jugástur m. v. *jugastru*.

Jugoál'ă f. pl. v. *jágol*.

June m. Bou tânăr, între 3-4 ani, junc, ALR. 1080. *Juncu nostru la 'nvitsom la ararea*. Com. C. I. [D i m i n u t i v : juncátă m. *Juncatšu nostru la deadim la paștirea*, id.]. — Din lat. *jūvēncus*, -um, (arom. *ăgungu*).

Juneátă m. v. *junc*.

Juneápın m. Juneapăñ cf. s m ă-r e a c ă (păstrat numai ca n. de loc. în Oșani). Com. G. D. — Din lat. *juniþerus*, -um, (arom. *ăguneapin*).

Juneátsă f. v. *juni*.

Jung vb. (intr.) Ajung. *Junsi än un cătun*. *Si fumu junsi pănă la domnu* 10/71, (Trans.). *Nu-u putù junziri*, 13/69. | Ajung, devin.

Di iundi raų fucarai, *junsiră di tšurbadžių maři tšurbadžių* (de unde erau săraci, deveniră oameni cu stare) 19/7. [D e r i v a t e : júnziri f., juns, -ă adj. = ajuns, devenit. C o m p u s : (cu pref.) pri-jung (pri + jung) vb. III. (trans.) = ajung pe cineva. *Iel si zgărpi ca si la prijungă* (dădu fuga ca să-l ajungă) 10/55]. — Din lat. *adjūndo*, -ere, (arom. *ağungu*).

Júngl' u vb. I. Injunghiu, taiu. *Si jungl'ış ună gōscă* (să tai o gâscă) 6/55. *Si la jungl'om* (o să-l junghiem) 7/7. *Am jungl'at tsin-zots di qnş* 18/7. *Vę jungl'at* 14/28, cf. *61. [Si: (Lugună) *júngl'um* vb. I. *Tucu să ti jungl'um* 4/85 cf. 4/52; *jungl'äm* vb. I. *Aj stoj, si-ts jungl'äm un bou* 4/32, cf. 19/32. *Ăn jungl'ăş* (în text greșit: *junglăş*) *găl'ina...* «*bun, si-u jungl'äm*» și *cătsq aų jungl'ə* 8/84. D e r i v a t e : *jungl'ári* f., *jungl'at*, -ă adj. = junghiat. *Un bil'uc di ănamă jungl'ats* 17/7, cf. 10/23]. — Din lat. *jūgūlo*, -are, (arom. *mi-năungl'e*).

Jungl'ári f.

Jungl'át, -ă adj. } v. *junglu*.

Jungl'um vb. I. }

Júni 1. adj. Tânăr (cu acest înțeles foarte rar întrebuițat), tare, puternic, voivnic, viteaz. *Vizură fitșoru că cota ăj juni* (... este aşa de voivnic) 7/56, cf. 26/40, 22/55. || 2. Subst. Mire, Tânăr însurat. *Cqn na măritom, la spălom junili* (când ne mărităm, spălăm

pe mire) 8/38. [Derivate: *junił'ă* f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. *juneátsă* f. = *junił'ă*. *Cum putuș, frăti, si fats cota juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jūvēnis*, (arom. *ȝone*).

Junil'ă f. v. *juni*.

Juns, -ă adj. } v. *jung*.
Júnziri f. }

Juóe vb. I. v. *joc*.

Jur vb. I. *Jur.* [Derivate: *jurát* a. = jurământ. *Laị jurat* (m'am jurat.); *jurámint, jurimínt, jurumínt*, (< lat. *jūrāmentum*) a. = jurämânt. *Cată din jurumint să nu ieș*, 8/25. | Compus: (cu pref.) *prijúr* (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijuro pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro, -are*, (arom. *ȝur*).

Jurämínt a. } v. *jur*.
Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. *joică*.

Jurimínt } a. v. *jur*.
Jurumínt }

Jut vb. I. Ajut. *Al' jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [Derivate: *jutári* f. = ajutor. Com. G. D. *jutór* (< lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto, -are*, (arom. *aȝut*).

Jutári f. } v. *jut*.
Jutór a. }

L
L' } pr. v. *iel, ia*.
La }

²*La* prep. I. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Coresponde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La iel miruseaști la bătizat uom* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pădăr ați ra frică* (pădarului și era frică) 11/10. *Să-n spună la mini* (mie). *La iel miruseaști* (lui și miroase...) 8/80. [Și: *lă* prep.]. — Din lat. *illac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la*.

Lábav, -ă adj. v. *labov*.

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, läbärțat. Com. G. D. [Și: *lábav, -ă* adj.]. — Din bg. *labov*.

Lae a. *Lac.* [Diminutiv: *lăetșuc* m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus, -um*, (arom. *lac*).

Lacărdíjă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutșcată ngl'ită, mari lacărdijă nu greă*. [Și: *lăcărdijă* f.]. — Din tc. *lakyrdy*.

Lăcărdijă f. v. *lacărdijă*.

Lăcrătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lárimă (pl. *lacrim* și *loçrum*) f. *Lacrimă. Zăplonzi să cadă lacrimli tali la mini* 8/1. *Și căzură lacram* 9/1 cf. 11/28. *Loçrum* 342. *Lacrima-niveastăld'ă* (nume de plantă). [Derivate: *lăcrimós, -ă* adj. = lăcromos; *lăcriméz* (< lat. *lacrimo, -are*) vb. I. = lăcrimez]. — Din lat. *lacrima, -am*, (arom. *lacrimă*).

Lăcrimós, -ă adj. } v. *lacrimă*.
Lăcriméz vb. I. }

Lăesés vb. IV. (Tărnameca). Imbrăc. *Fitșorlu... așă lăcsei cu rubi buni* (o imbrăcă cu haine frumoase) 23/64. [Derivat: **lăesíri** f., **lăesít**, -ă adj. 41/65]. = Din gr. ἀλλάσσω, (aor. ἀλλάξα), arom. *alăcsescu*.

Lăesíri f. } v. *lăcses*.
Lăesít, -ă adj. }

Lăetshúe m. v. *lac*.

Lácum, -ă adj. Lacom. [Derivat: **lăcumés** vb. IV = sunt lacom, mă lăcomesc: *Multu dă spuraști, lăcumeaști* 722, cf. 404; **lăcumíri** f. = lăcomie]. — Din bg. *lakom*.

Lăcumés vb. IV. } v. *lacum*, -ă.
Lăcumíri f. }

Laf (pl. *lafur*) a. Vorbă cuvânt, zisă, spusă. *Meu laf nu la scultats* (cuvântul meu nu-l ascultați) 3/58. *Dupu tseaști lafur*, 5/43 cf. 8/47, 5/78. *Fac laf* (mă înțeleg). *Doi fur feasiră laf* (doi furi s'au înțeles) 2/45. *Mi leau di laf* (m'apuc de vorbă, mă cert). Cf. 657. [Derivate: **lăfés** vb. IV. = vorbesc. *Odža lă si lăfească*, refl. *mi lăfes*, pron. *ăm lăfes* = stau de vorbă, vorbesc cf. 21/31. *Cum aș lăfeau* jel' 7/68. Compus (cu pref.): **zălăfés** (ză + lăfes) refl. = încep să vorbesc, să discut. *Zășoz uneac ... s-nă zălăfim* 3/60.] — Din tc. *laf*, (arom. *lafe*).

Lăfés vb. IV. } v. *laf*.
Lăfíri f. }

Lag vb. I. Alerg. *Voi să lăgats* 9/86. *Lamăa vină lagondără* 14/51 cf. 25/32. *Pots si laz tu?* 11/69. *Lagă că cun casa-l'-tsi prinsi* 594. *Lagă!* (aleargă !) 2/66 cf. 862. [Derivate: **lăgári** f. = alergare; **lăgát**, -ă adj. = alergat; **lăgătór** m. = alergător; **lăgătúră** f. = alergătură. Compus: (cu pref.) **zălag** (ză + lag). vb. I. = mă dau după cineva, alerg după el 14/41]. — Din lat *allargo, -are (din *largentus*), arom. *alag*.

Lăgáră f. Limpezire, curățire (despre metale: argint, aur). — Din gr. *λαγάρα*, (arom. *lăgare*).

Lăgári f.
Lăgát, -ă adj. }
Lăgătór m. }
Lăgătúră f. }

Lăgăvés vb. IV. v. *ligăves*.

Lăgóghir. Numele unui animal care trăiește prin găuri.

Lăgúd m. Instrument alcătuit dintr'un arc și o coardă numită « tetivă », cu care se scarmăna bumbacul. *Tsiream si dar un-doj tăluț, ma lăgud no-am la tetivă*. Com. C. I.

Lăgúdăză m. Piele de castor, castor. Com. T. P.

Lalánt, -ă pron. v. *lant*.

Láldi art. inv. v. *aldi*.

Lalt, -ă pron. v. *lant*.

Lamarínă f. Fier moale. — Din gr. *λαμαρίνα*, (există în toate limbile balcanice), aro n. *lamarină*.

Lámbă f. Lampă. — Din bg. *lamba*, (gr. *λάμπα*), arom. *lampă*.

Lămbárdă (pl. -t̄orz.) f. Lumanare mare. *Li stinzi lămborzi* 7/49. [Si: lumbárdă f.]. — Din gr. *λαμπάρδα*, (arom. *lumbardă*).

Lámňa f. Balaur. *Lamňa vini lágondáră* (balaurul veni alergând...) 14/51 cf. 11/34. [Plur. *lamňi* 17/28 și (mai des) *lomňur* (12, 16/34)]. — Din mbg. *lamnja*, (bg. *lamija*), arom. *lamňe*.

Lanát, -ă adj. v. *lant*.

Laneulò adv. *cola*.

Längă prep. Längă, pe längă. *Längă und tšäsmä* 8/73 cf. 11/68, 16/9. || La. *Mi duc längă niști feti* 10/19. *Lisitsa... si dusi längă lup*. 4/13. — Din lat. *longum + ad*, (arom. *ningă*).

Längärós, -ă adj. v. *längöari*.

Länghjós adv. v. *dijos*.

Langoári f. Boală. *Langoarea s-ti bată*. Com. C. I. [Derivat: längurós (längärós), -oasă adj. = bolnăvicios id.]. — Din lat. *languor, -orem*, (arom. *längöare*.)

Längurós, -oasă adj. v. *längöari*.

Länjós adv. v. *dijos*.

Länós, -oasă adj. v. *lonă*.

Lant, -ă pron. Alt. Celălalt, ălalt. *Doj lánts uomini* 18/56. *Vini lant rāp* 3/80. *Lantă* 3/65. *Lántili* 3/54. *Lant-tsivă* = alt ceva, nimic cf. 24/31, 22/38, 2/64, 7/73, 25/78, 6/21, 6/16. [Si: lánt, -ă pron., (mai rar) lalt, -ă pron. *Lal' ts yamiń sa*. Com. C. I. C o m p u s e : *lalánt*, -ă pron. *Lalantă ्uoară* (cealaltă dată). Com. V. J. la-

nát, -ă pron. *Lanata marzini* (la cealaltă margine) 28/6. | Plur. *lańts*: *S-na dutsim... să mintšu-nom și lańts* (să mergem să mințim și pe alții) 12/18]. — Din lat. **illum-alter*, (arom. *alantu*).

Lápavitsă f. v. *lapuvitsă*.

Lăpnés vb. IV-a. Imbuc, înghiț, mănânc repede 19/9, 23/40, 9/70. *Dq-l si lăpnească* 786 391. *Lapni-muști* cf. bg. *lapa-muhi* (înghită muște) gură-cască 456. [Derivat: *lăpníri* f. = îmbucare]. — Din bg. *lapam*.

Lăpníri f. v. *lăpnes*.

Lapós v. *lăpù*.

Lăptár m. v. *lapti*.

Lăpti m. (pl. *lăptur* și *laptur* ALR. 5449). Lapte. *Ună găleată di lăpti* 6/32. *Și di pul' lăpti află* (el găsește și lapte de puiu) 322 cf. 202. *lăpti-acru din foali* (lapte acru) ALR. 5412; *lăpti-bătut* (lapte bătut); *lăpti-dulsi* (lapte dulce); *lăpti-ghiu* (lapte nefierit); *lăptili-vacăl'ă* (laptele oaiei). Com. I. G. [Derivat: *lăptár* m. = lăptar; *lăptós*, -oasă adj. = lăptos. *Bureati-lăptos* cf. b u r e a t i; *lăptúeă* f. = lăptucă]. — Din lat. *lac, lactem*, (arom. *lapte*).

Lăptós, -ă adj. } v. *lăpti*.

Lăptúeă f. }

Lăpù m. Un fel de plantă care crește pe längă păpușoiu și prin holde; se dă ca nutreț la porci. *Pisaià ăn frunză di lăpù* (ai să primești banii la sfântul așteaptă)

323. [Derivate: lăpūș m. id, Lăpōs n. loc. (Cupa)].

Lăpūn m. Plantă lecuitoare, din rădăcina ei curge lapte. Com. C. I.

Lăpūș m. v. *lăpu*.

Lăpuvitsă f. Lapoviță ALR.

2439. [Sî: lăpăvitsă f.]. — Din bg. *lapovica*.

Lărdiță f. (Livezi). Slămină. — Din gr. *λαρδός*, (arom. *lărdie*).

Lărdzés vb. IV.

Lărdzími f. v. *larg*.

Lărdzít, -ă adj.

Larg, -ă adj. Larg. *Căt mai largă, căt mai lung*, 5/71. [Derivat: lărdzími f. = lărgime. Com. G. D.; lărdzés vb. IV. = lărgesc; lărdzít, -ă adj. = lărgit]. — Din lat. *latus*, -a, -um, (arom. *largo*).

Lări f. v. *leau*.

Lărıtsă f. Plug, cf. ralitsă, plur. *Di mănușa di larıtsă* 370. [Sî: rărıtsă f. *L'au raritsa pri numir*. Com. C. I.]. — Din bg. *ralica*.

Las vb. I. Las. *Veaș lăsată lucru* (încetaseră) 4/65. *La lăsq căpăcu* 6/51 cf. 4/31, 24/32, 29/51, 15/50, 16/15, etc. *Las-iță* (lasă să fie, să fie), 262. *Uom lăsat* (neglijent), 324. [Derivate: lăsári f., lăsát, -ă adj. = lăsat, neglijent, indiferent; *Di lăsat* = boală, (hernie), ALR.; lăsátúră f. = negligient]. — Din lat. *laxo*, -are, (arom. *alas*).

Lăsári f.

Lăsát, -ă adj. } v. *las*.

Lăsátúră f.

Lăscă f. Licuriciu. [Derivat: lăscătés și lăsnés = scăpar, fulger. *Lăscăești*, *lăsneăști* = scăpară, fulgeră. Com. G. D.]. — Din bg. *lăskă*.

Lăscătés vb.

Lăsnés vb. } v. *lăscă*.

Lăstică f. Praștie, ALR. 1697.

— Din bg. *lastika* (fr.).

Lăstínă f. Frunză de dovleac. *La corinil' di lăstină* (la rădăcinile frunzei de dovleac) 2/63, cf. *39.

— Din bg. *vlastuna*.

Lăstovıtsă f. v. *listovitsă*.

Lat, -ă adj. v. *leau*.

Lăteajés vb. IV. Tremur. ALR. 1258.

Lătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lătrári

Lătrătúră } f. v. *latru*.

Lătru vb. I. Latru. *Cognil' lară si latără* 14/38 cf. 144. [La ind. prez. pers. 2. *latsăr*, 3. *latără* (lătră): *Cognili latură*, ALR. 1155. Derivat: lătrári f., lătrătúră f. Compus: (cu pref.) *zălătru* (ză + latru) vb. I. = încep să latru. *Cognili zălătrop* 4/6]. — Din lat. *latro*, -are, (arom. *latru*).

Lats a. Laț. *Lăsaș un lats la tărapă* (am lăsat un laț la ciorap). Com. C. I. [Nu se știe dacă aparține aci și: lătșă f. = cheutoare, nojîtă, ALR. 3339; laț de trecere la o funie. Com. GH. T. *Şimi-*

*dojl'i lă latšcă trag 188]. — Din lat. *laqueus*, -um, (arom. *laț*).*

Látſcă f. v. *lats*.

Lătſcăjés vb. IV. Bat alvița. **Lătſcăim ou ligat di atsă**. ALR. 2781. — Derivat din *lats*.

Lázăr m. Nume de persoană și sărbătoarea Sf. Lazăr. *Lă Lazăr cari si-u punim tăntſarcă* (la Sf. Lazăr pe cine să punem să joace). Com. N. T. *Lazăru-mari* (Rusalii). ALR. 621. [Şi : Lazi. *Lazi stroiñicu z/VII*). Derivat: *lăzăreánca* f. = fată împodobită cu flori care joacă în ziua de Sf. Lazăr, prin curțile oamenilor. *Lăzăreanchilivin*, Com. N. T.].

Lăzăreánca f. v. *lazăr*.

Lăzés vb. IV. Mă târasc. *Bubili lăzes pi frunzi*. [Derivat: *lăzíri* f. = târîre; *lăzít* s. adj. = târît. Compus: *dulăzés* (du + lăzes). vb. = umblu copacel]. — Din bg. *lazja*, id.

Lăzi m. v. *lazăr*.

Lăzíri f. }
Lăzít s. adj. }

Lăzníri f. v. *lăznes*.

Lăznés vb. IV. (refl.) Alunec, mă dau pe ghiață. *Cătilin prin lut s-nu ti lăzneș*. Com. C. I. [Derivat: *lăzníri* f. = alunecare; *Lăznirea mult aji lesnică pri gl'ets*]. — Din bg. *slizgam*. (aor. *sliznah*).

Lăznítſcă f. v. *loznă*.

Léa A patra parte din pogon. || N. de loc (Lugunța). — Din bg. *lěha*.

Leáe a. Leac. *Si nu spuniň... că no-ari leac di mini 11/47 cf. 22/31, 325*. [Şi : neáe (din un *leac*) adv. = o leacă, puțin, nițel. *La mini nu-ń deadird ni neac carni* (mie nu-mi dădură nici puțină carne) 6/54; uneáe adv. *Si diparto uneac 4/39*. *Si aibă uneac apu 29/39*. *Să ampl'um unęc apu 4/16*; *uneac-căti-uneac* = puțin câte puțin. [Derivat: *lieués* vb. IV. = lecuesc, vindec. *Nu știș tse leac ari si ti licueş?* 20/31. *Delmi ari leac...* si ti *licuim* 21/31 cf. 12/15; *lieuitór* m. = lecuitor cf. 2/88; *lieuiri* f. = lecuire, vindecare; *lieuít*, -ă adj. = lecuit, vindecat; *lieuvit*, -ă (bg. *lekovit*) = tămăduitor. *Bil'ca di buric aji licuvită*. Com. T. P. cf. a pă-l i c u-v i tă, subt a pă. *Diminutiv: unetșeut* adv. Com. T. P.]. — Din bg. *lek*.

Leágăń a. v. *leg*.

Leájeă f. v. *lejčă*.

Leánă f. Brazdă din grădină sau din țarină, cf. ză se a c. Com. G. D. Din mbg *lēna* (din *lēhnă?*).

Leáni f. Lene. [Derivat: *linós*, -oasă adj. = leneș, lenevos. *Tișta dojl' ray linoş 1/44 cf. 2/11*.] — Din paleosl. *lēnī*, (arom. *leane*).

Leápcă f. v. *lipes*.

Leásă N. loc. (Lugunța).

Leásă f. (Liumnița) Leasă; instrument de răchită cu care se prinde pește. Com. C. I. *Putem dărari leasi și cu părdiț*. B. 3. Drugi,

rude pe care se cără fânul. ALR. 5272. — Din sl. *lësa*.

Leáscova N. loc în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 19).

Leáu vb. I. 1. Iau. *Căpu aî la leu* 4/4. *Si leau* 8/38. *S'au leu* 3/38. *Si-n la leaî* 6/37. *L'-u le poînè di la cojînî* 5/8. *Lom* (=luăm) 12/40. *Lats* (=luatî) 21/16. *Di ca la lajâ* (după ce-l lu) 11/79 cf. 14/77, 2/III. *Io aî la laj* (eu i-l luai) 4/22. *Li laş* (le luăsi) 22/29. *Mi laş pri guşă* (m'ai nenorocit) 4/VI. *Aş la lq* 13/9. *Na-u lară* 16/15. *Aş lă* (işi luă) 13/71. *Veà lat* (luase) 1/40. *Veau lat* (luaseră) 22/78. *Nu putù lari* (nu putu lua) 16/80. *Le-mi* (ia-mă) 5/1. *Leau migdan* = îmi iau vânt 18/69, 397. *Mi leau ãn zbor, s-mi leau di laf* (intru în vorbă). *Nu putem s-na lom ãn zbor* 5/14 cf. 530. *Lea-ts uocl'il'* (șterge-o, pleacă, du-te) 330. *Mi leà ploaja* (mă apucă ploaia). *Mi lq ună ploajă* 2/63. || 2. O iau, o apuc pe undeva. *Cutru iundi lq moarte* (încotro a luat-o moartea) 5/1. *Lq cutru cátun* 8/28. || 3. Incep, pornesc, iau să... *Odža lq si lăfescă* (ogia începu să vorbească...) 4/24. *Covîl' lară si latără* 14/38 cf. 21/16. [Şi: (Târnareca) *l'aú* vb. I. 8/65; *leu* vb. I. Derivate: *lári* f. = luare. *Nu pisdi ca di poînî lari* 5/55; lat, -ă adj. = luat 9/15, 19/55. Compus: (cu pref.) *zaleau* (ză + leau)

vb. I. = iau o leacă. *S-mi zâleaî uneac* 18/72]. — Din lat. *lëvo, -are*, (arom. *l'au*).

Lédiú N. loc. (Lugunța).

Leg vb. III. Aleg. *Leazi un birbec* (alege un berbece) 2/37. *Sfaca pojini bâșca-bâșca aû lesiră* 17/4 cf. 4/37. [Derivate: *leáziri* f. = alegeră; *les*, -ă adj. = ales]. — Din lat. *allego, -ere*, (arom. *aleg*).

Leg vb. I. Leg. *Tsi ts-aî ligat capu* 1/VI. *Leagă-ts di coadă vrin chüp* 10/72. *Uom ligat* (om cu-minte) 328. *Moñ ligati* (prost, ne-priceput) 425. [Derivate: *ligári* f. = legare; *ligát*, -ă adj. = legat; *ligâtúra* f. = legătură. Compus: *dizlég* (dis + leg) vb. I. desleg. *Si fitșoru dizligo răslanu* 12/28; *zálég* (ză + leg) vb. I. = (incep să) leg. *Li zâligai ua fazil' tots* cf. 6/19, 938; *zâligári* f., *zâligát*, -ă adj.; *leágăñ* a. = leagăn, cuib, ALR. 1703. *Pul'il' ãn leagăñ plânzeau* 15/94. *Leagăñ si feasi* (este beat mort); *leágăñ* vb. I. = leagăn; *ligăñári* f. = legănare; *ligăñát*, -ă adj. = legănat. Compus: (cu pref.) *zaleágăñ* (ză + leagăn) vb. I. = încep să leagăn puțin. *Să li zâlegăñă* 15/94]. — Din lat. *ligo, -are*, (arom. *leg*).

Lejeă f. Tigvă. *Aû ancl'isi leica si fuzi* 15/42 cf. 12/42. *Am und leaîcă cu șapti guri* (= capu) *14. (Fig.) *Căpătană* 801. [Şi: *leáleă* f.]. — Din bg. *lejka*, id.

Lemu a. Lemn. *Lo... si dișchică teamni* (... să despice lemn) 20/68 cf. 16/65. *Lemn nidurat* (din topor) 332. || (La războiu). Lemnușul din suveica care ține țeava. Com. C. I. [Derivat: *limnár* m.=lemnar. Com. T. P.]. — Din lat. *lignum*, (arom. *lemn*).

Lépră f. Lepră, boală. *Di lepră s-nu scap.* Com. C. I. — Din gr. *λέπρα* (arom. *lepră*).

Léră f. Murdărie pe gulerul hainei; mătreață. Com. T. P. — Din gr. *λέρα*, (arom. *leră*).

Lérdu adj. Șiret. *Nu vream* (în text greșit: *vreau*) *s-mi zămutres, lerdu* (nu voi am să mă uit, șireato) 8/72. — Din mbg. *lerdo*.

Les, -ă adj. *leg.*

Lese m. Nume de alun. Cf. l u n . Com. T. P. — Din bg. *лешк.*

Lésni adj. v. *lesnic*.

Lésnie, -ă adj. adv. Ușor. *Să nă vină lesnic* (să ne vină ușor) 13/16. *Nibunil'a ăj lesnică* 483. *Fitșorl'i lesnic si mint sună. Vizù ună feată lisnică* (în text greșit: *lisnică*) 8/73. [Şi : *lésni*, *lésnie*, -ă adj. C o m p u s : *lesnipéjeă* om ușurel. 335]. — Derivat din *lesni* (bg. *lesen*).

Léšnitsa N. loc. (Oşani).

Lésni-pejeă m. v. *lesnic*.

Let vb. IV. (Târnareca) Ies, plec, mă duc, pornesc. *Liti si si șătăjască* (ieși să se plimbe) 23/65. *Fitșorlu ău tsarluj litl* (fiul împăratului plecă) 15/64. *Dioanculă ăs leată băsearica* (de acum înainte o să iasă

biserica, adică lumea din biserică) 20/68. *Let trei feati* (ies trei fete) 2/66 cf. 1/66, 26/64. *Let ăn cap* (o scot la căpătăi). *Vizù că nu poati si leată ăn cap cu fumeal'a* (văzu că nu poate să o scoată la căpătăi cu copiii) 1/65. [Derivat: *litíri* f. = ieșire, ducă; *litit*, -ă adj. = ieșit, dus. Compus: *letnipili* (puiu sburător) nume de câine, cf. *tsipigori*, *tsipidolu* 4/33]. — Din bg. *letja* «sbor» și *litam* «alerg încocoace și încolo» (arom., în Epir, *lites*).

Ley vb. I. v. *leau*.

Lev, -ă adj. Stâng. *Nu sună leava* (nu sună stânga) se zice când este sărăcie mare, 329. *Unu di la dreapta și lantu di la leava* 18/56. [Derivat: *livitšár* m. = stângaciu, ALR. 133]. — Din bg. *lev*.

Liehés vb. IV. v. *lipes*.

Lieuíri f.

Lieuít, -ă adj.

Lieuítór m.

Lieuvít, -ă adj.

Ligânári f.

Ligânát, -ă adj.

Ligári f.

Ligát, -ă adj.

Ligâtúră f.

} v. *leac*.

} v. *²leagän*.

} v. *leg*.

Ligăvés vb. IV. (refl.). Fac grimeze, mă strâmb, ALR. 2144, cf. *lighjă*. [Şi : *lágavés* vb. IV. Derivat: *ligăvít*, -ă adj.; *ligăvitúră* f. = strâmbătură]. — Din mbg. *ligăvam* «mă băloșez» cf. *lighjáves*.

Ligăvit, -ă adj. v. *ligăves*.

Ligăvitură f.

Lighiă f. plur. Bale. *Añ cură lighiăli* (îmi curg balele) 336. [Derivat: *lighiăvés* vb. IV. = (refl.) mă îndrăgostesc, (fig.) mă lingușesc pe lângă cineva. *Nu ti lighiăvea pri lângă jel că vrin coni* (nu te linguși pe lângă el, ca un câine). Com. N. T.; *lighiăviri* f. = îndrăgostire, lingușire, id]. — Din bg. *ligi* (pl. dela *liga*) id.

Lighiăvés vb. IV. } v. *lighiă*.

Lighiăviri f. }

Lilie m. Liliac. *Icu tuşoş, catsă un liliic di-l' scup trej uor dn rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac, scuișă-i de trei ori în gură, ca să-ți treacă). Com. C. I. — Din tc. *liliak*, (arom. *liliac*).

Limbă (p. *limb*) f. Limbă. *Iundi sa limbile* 15/28. *Şapte limb* 12/28 cf. *42. *Al' tsi catsă limba* (i se prinde limba) 337. *Noastră limbă-i* (este de ai noștri, Român) 372. [Din i-n-u-t-i-v: *limbitšeă* f. = omușor]. — Din lat. *linqua, -am*, (arom. *limbă*).

Limbă f. Pește de mare. — După gr. *γλῶσσα*.

Limbeáti m. Nume de pasăre mai mare. Com. T. P.

Limbitšeă f. v. *limbă*.

Liminári f. v. *luminari*.

Limňa (în expresia). *Aş lə limňa* (s'a dus dracului). Com. C. I.

Limnár m. v. *lemn*.

Limón m. Lămâiu. [Derivat: *limónă* f. = lămâie]. —

Din gr. *λεμόνι*, (arom. *limone*).

Lindină f. Lindină cf. minută os. *Lə să tăltăscă lindin* (începu să-i omoare lindini) 6/11. [Să: lindini f.]. — Din lat. *lēndīnem*, (arom. *lindine*).

Lindini f. v. *lindină*.

Lindžé m. Vas (de obicei) de aramă, ALR. 4120. Cf. citatul sub s o d u r. Pentru etim. cf. l i n g h ī e r .

Ling vb. III. Ling. *Guneā-u matsa s-nu lingă tigaña*. [Derivat: *línziri* f. = lingere; lins, -ă adj. = lins. Com puls: (cu pref.) *zálíng* (ză + ling) vb. III. = încep să ling, ling puțin. *La zálinsi cu limba* (începu să-l lingă) 22/73]. — Din lat. *līngō, -ēre*, (arom. *língu*).

Linghiér m. Farfurie de aramă. *Linghiéru dī fat di băcor călăj-disit*, ALR. 3967. [Să: linghié m. ib. 4120]. — Din tc. *lenger* « assiette de cuivre ».

Lingură f. Lingură. *Cu lingură dī răzint mănancă* 632. *Iundi tšorbă, tu lingură*, se zice despre unul care se amestecă în toate, 970, 340, cf. *43. || 2. (La moară). Merticul, cupele. Com. H. I. [Din i-n-u-t-i-v: *linguritsă* f., *lingurítš* a. = linguriță și furca pieptului, sternul ALR. 2201]. — Din lat. *līngūla, -am*, (arom. *lingură*).

Lingurítš a. }

Linguritsă f. }

Linguşés vb. IV. (refl.) mă lingușesc. — Derivat din *ling*.

Lin s, -oas  adj. v. *leani*.

Lins, -   adj. v. *ling*.

L nti f. Linte. *Unu  j di m l'... l ntu  j di l nti* 9/4. — Din lat. *lens, lentem*, (arom. *linte*).

L ntsi N. loc. (Cupa).

L nziri f. v. *ling*.

L p  f. Teiu. Com. G. D. — Din bg. *lipa*.

Lip n  f. M ncare. In expresia: *Pal'i si lipa n * = p ine.

Lip r d  (pl. -*riz*) f. Un fel de pe te galben, ALR. 1746. *Multi lip riz dusir  di l  Balta di Besichi*. Com. C. R. — Din gr. *λυπαρίδα* (din *λυπαρός*).

L pe  v. *lipes*.

Lip s vb. IV. Lipesc. *Li lipi una  di l nt  34/51. Al' si lip  la buric* 8/46 cf. 477, 6. [ i: (  nareca) *lich s* vb. IV. *Al' si lich * 25/64. Derivate: *lip ri* f., *lip t *, -   adj. = lipit; *l pe * m. scaiu (Cupa). Com. I. G.; *le ape * (bg. *лѣпка*) m. = (fig.) lipicios, lingu tor. *leap c  si  ari-i* = este lipicios  i lingu tor. *Tse leap c -i* = ce mai lingu tor este, 327; *l pe * = lipit, slab, pr p dit. *Si  oili si fe sir  lip c * ( i oile se f cur  slabe, pr p dite...) 15/6. Compus: (cu pref.) *z alip s* (bg. *залепja*, cu acela i int les de) lipesc. *A u z alip  cart * (lipi scrisoarea) 3/16]. — Din paleosl. *l pt *, (arom. *alik'escu*).

L pe  m. }

Lip ri f. }

Lip t  adj. }

v. *lipes*.

L r  f. Lir  turceasc . *Lu od  d  m  gar l ri cac * (magarii hogii cac  lire) 7/24 cf. 5/IV, 12/18, 3/10. — Din tc. *l ra*, (arom. *l r *).

L s  adj. (despre oaie). Cu f cile ro cate. Com. G. D. — Din bg. *lisa* (lisica).

L s  f. Nume de c tea. *Lisa noastr  a u t lt qr * (au omor t c teaua noastr ). Com. N. T. Pentru etim. cf. *lis *.

L s i f. v. *lis i*.

L s i m. Cur de g in , ALR. 1621. | Rap n, boala celor care nu se spal  pe cap, ALR. 4193. [ i: *l s * f. = pecingene, ALR. 1654. Cf. *b r d vits *, ALR. 1654]. — Din bg. *lis ej*.

L se  f. (Liumni ) Licuriciu, cf. *s fitul c *. — Din bg. *lisko*.

Lisc ve ti m. Ardezie. *Ploat s  di lisc veati*, ALR. 4028. [ i: *liseuve ti* f. Com. T. P.]. — Din bg. *l ska*.

Lisc ve ti v. *lisc veati*.

L s ts  f. Vulpe. *Lisitsa z  c ts  si c nt * 8/30 cf. 7/30. *Lisitsu!* (voc. vulpe !) 4/13. *Fruntea l s ts l  * (fruntea vulpii) 17/72. [Derivat: *lisit qn *  i *lisit  o n * f. (mbg. *lisi ina*) = un fel de strugere negru. Com. G. D.]. — Din bg. *lisica*.

L s t  o n  } f. v. *lisits *.

L s t  n  }

L sn c (pl. -*nits *) m. M r s l batec, ALR. 6068, cf. *s irc*. *El s dun m l sn ts din urman* (vino s 

adunăm mere sălbaticе din pădure). Com. N. T.

²Lísnie, -ă adj. v. *lesnic*.

Listovítsă f. v. *listuvitsă*.

Listuvítsă f. Rândunică. *An listuvitsă nu vor si si veadă* (nu vor să se vadă niciodată) 991. [Şi: (Oşani), listovítsă f. *Listovitsili na vin la Patruzqtzili*. Com. I. L; lustuvítsă, lăstuvítsă f. Com. C. I.]. — Din bg. *lestovica*, id.

Lit a. Aba mai subțire. *Lit aji řaic subtsqri cu z l'itsă*. Com. GH. T. Cf. *dimitnitsi*. — Din bg. *lit*, (cf. *lit vlănen*).

Litíri f. Litít, -ă adj. } v. *let*.

Lítnie m. v. *lutnic*.

Litšásti vb. (pers. 3). Stă bine, prinde. *Mi litšà dn cunacu Lu Mustal'ă fitşor* (îmi stetea bine) 11/IV. [Derivate: litšíri f., litšnie, -ă adj. = frumos, drăguț. Com. G. D.]. — Din bg. *liča*, id, (arom. *alinčescu*).

Litšíri f. Litšnie, -ă adj. } v. *litšaṣti*.

Liturghijă f. Prescure. *Fiseş undeq̄ liturghij di băsearcă*. Com. N. T. || 2. Serviciu divin. *Cari popă ra qn liturghijă*, id. [Şi: *laturghijă* f., ALR. 2769. Derivate: liturghisés vb. IV. = slujesc]. — Din gr. *λειτοργία*, (arom. *lituryie*).

Liturghisés vb. IV. v. *liturghijă*.

Líu (despre număr) Fără sot, fără pereche, cf. t e c. *Tſift, ili liu*

(cu pereche sau fără pereche) se întrebuițează mai ales de copii când se joacă. — Din bg. *lu «singur»*.

Ljumnitsa cf. *L'umnitsa*.

Liunár m. v. *liuncă*.

Liúneă f. Lehuză. *Nu dișclidi uşa că vem liuncă* (nu deșchide uşa, căci avem lehuză). Com. C. I. [Derivate: liunár m. = pruncul lehuzei. *Ari un liunar*. liuníl'ă f. = lehuzie. Com. G. D.]. — Din mbg. *leunka*, id.

Liuníl'ă f. v. *liuncă*.

Livadiştii v. *livqz*.

Liveán (pl. -ani) a. Nume de floare. *Du-ti rupi un-doj liveani*. Com. N. T. *Liveanu* = nume de persoană. — Din bg. *levjan*.

Livitšár n. v. *lev*.

Livitşoreă f. Un fel de plantă care crește printre grâu. [Şi: (Liumniţa) *livitşarcă* f.]. — Din mbg. *levičarka*.

Livez. Numele comunei Livezi din regiunea Megleniei, locuită de Aromâni grămusteni și numită de aceștia *Livădz*. [Şi: *livadisti*. N. loc. (Nânta)]. — Plur. dela *livadă*.

Lizét a. Gust. *No-ari lizet* (n'are gust). Com. T. P. [Derivate: *lizitlijă* adj. = cu gust, gustos]. — Din tc. *lezet*.

Lizitlijă adj. v. *lizet*.

Liznítšeă f. v. *loznă*.

Lóbudă f. Lobodă. Com. G. D. — Din bg. *loboda*.

Loc. a. Loc, parte. *Aj loc tseastă seară di mini* (ai loc... pentru

mine) 7/47. *Junsiră än un loc* 17/69. *Än loc* (în loc). 2/29, 17/85, *Vini loc* (veni vremea) 2/91, 1/61. cf. *Nu la ari s. nu la catsă locu* (nu este liniștit de loc, nu se astămpără). || 2. Pământ. *Locu la dispică di tsăparea* 818. *Locu nu la tsöni* (nu-l începe pământul de curie) 343. *Ubavil' a locluj*, cf. u b avil'ă. [Si: (Liumnița) *Igăe* a.]. — Din lat. *locus*, -um, (arom. *loc*).

Lonă f. Lână. *Trej ochi di lonă* 6/54. *Lonă bitornă* (lână oilor care se tund primăvara). Com. I. L. [Derivat: *lănos*, -oasă adj. = lănos. Com. N. T.]. — Din lat. *lana*, -am, (arom. *lină*).

Loncă f. (păstrat mai mult ca nume de localitate). *Än loncă ari multis tshireş* (în luncă are mulți cireși). Com. C. I. — Din paleosl. *loka*.

Loș, -ă adj. Bolnav. *Aj loș* (este bolnav) 7/8. *Sam loșă* (sunt bolnavă) cf. 344. [Derivat: lușitaf, -vă adj. = bolnăvicios, ALR. 4162; lușutijă f. = boală. *Lușutija pri ȳamii ȳi* (boala există printre oameni) 873. Boalele mai cunoscute sunt: dălac, dilăsat, fringhijă, frigur, gălbinar, jelică-la-gușă, măinsol, mes, oftică, privlit, uleră ALR.; Compus (cu pref.) *anloș* an + loș vb. IV = (refl.): mă îmbolnăvesc. *Si ȣloașă* B. 10. *Si-ȣlușo* 27/41. *Tatu-su si ȣlușo* 3/81. *Si ȣlu-*

șot-aș (s'au îmbolnăvit) 1/62 cf. 41/27; *ȣlușori* f. = îmbolnăvire, B. 10]. — Din bg. *loš*.

Lost (pl. -stur) a. Zăvor, bătă, ciomag. *Lă un lost* 7/30. *Atsi cu lostu că-l' dură* (apoi i-a tras cu zăvorul). 15/69 cf. 13/18, 2/44. — Din bg. *lost*, (arom. *lostur*).

Lóstșeva N. loc. (Conțco).

Löt a. Aluat. *Li cătsară löturli* (s'au împrietenit) 345. [Derivat: lutsql m. = aluat]. — Din lat. **allēvatum*, (arom. *aluat*).

Lov m. Vânător. *Vineă cola il'u lu ȣpirătu la lof* (venea acolo fiul împăratului la vânător) 14/38. [Derivat: *luvatš* m. = vânător. *La uziră niști luvatš* 7/20. *Luvatšu işo la drumac* 7/21 cf. 1/36; *luvés* vb. IV. = vâneze. *Si dusiră si luvească* (s'au dus să vâneze) 17/79. *După tsi luvi mult* 15/64. *Cu dișort tufecă nu si luveaști* (cu pușcă goală nu se vânează) 811 cf. 7/21; *luvíri* f., *luvít*, -ă adj. = vânător]. — Din bg. *lov*, id.

Lóznă f. Strugure cu boabe mărunte și dulci. N. loc. (Huma). [Derivat: *loznítšeă*, *luznítšeă*, *läznítšeă*, *liznítšeă* (dim.) f. = viță sălbatecă, lărușcă. Com. T. P.]. — Din bg. *lozna*, *loznica*.

Loznítšeă f. v. *loznă*.

Lu art. 1.-lui. *Lu ȣpirătu* 17/42. *Pri balconu lu conăcu* 7/39. || 2. -ei *Aș pusi... än locu lu fetă lu răpcă* (o puse în locul fetei arapcei)

17/85. *Si dusi la poarta lu lamăńă* (...la poarta balaurului). || 3.-lor *Lăntili feati li deadi la sotsil' lu drăts* (celealte fete le dădu la tovarășii dracilor) 25/78. *Tuntsea zisi tătăsu lu featili* (atunci zise tatăl fetelor) 23/51, etc. *Ampiratu lu furnizli* (împăratul furnicilor). Cf. 14, 16/4 etc.

Lăcă a. v. loc.

Lăăr pron. pos. v. lor.

Lăbinitsă f. v. l'ubinitsă.

Lucnés vb. IV. (Despre câini) beau. F i g. *Vușneă, lucneă și ănrrost.* 341.

Luerári f.

Luerát, -ă adj.

Lueratór, -toare adj.

Lucerédz vb. I.

Lúcră a. Lucru, treabă, afacere.

Nu-i bun s-ti burveş ănr domnuluji lucru (nu e bine să te amesteci în lucrurile lui Dumnezeu) 13/60. *Li lă toati lucrăli* (le luă toate lucrurile) 9/71 cf. 23/4. *Cum ăi lucrul* (cum stă afacerea?) 26/64. [Plur. *lucră* (cf. 9/69, 9/71), *lucri*

(cf. 9/27), articulat: *lucriri* 1, 2, 3/20 (pe lăngă forma regulată) *lucrili* 9/27, 346; și: *lucrulili* 21/47.

Derivate: luerédz vb. I. = lucrez 2/65; **luerári** f., **luerát**, -ă adj.; **lueratór**, -toari, **lăeratór**, -toari, **lătór**, -toari adj. = **lucrător**. — Din lat. *lūcrum*, (arom. *lucru*).

Lud, -ă adj. Prost, nebun. *Ludă ieș* (iești nebună) 8/35. *Ieș lūd*,

bre șomuli (ești nebun, măi omule) 4/14. *Apă ludă* (apă curgătoare) cf. a pă ză viri tă s. tăc ută. 347. *Bureati di lujil'* cf. b u r e a t i. (La P. Papahagi, *Megl. Rom.* stă: «burëti-di-lu-jil» în loc de: *lujil'*, fiind plur. dela «lud» = nebun). [Lúde n. de persoană 17/6. **Derivate:** *luzos* vb. IV. = fac nebunii, nu mă astămpăr. Co m p u s: (cu pref.) *ənluzos* (ən + lu zos) vb. IV. = înebunesc. *Lisitsu*, *ənluzos?* (vulpe, ai înebunit?) 11/93 *uludés* (mbg. *uludvam*) vb. IV. = încure, stric. *La uludiș lucru* (ai stricat treaba) 834]. — Din bg. *lud*, id.

Lúguntsa f. N. loc. Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24. [Şi: **Lúndzińi** cu derivele: **lunzinés** adj.; **lunzinéts** m. = locuitor din Lun zińi]. — Din paleosl. *logū*.

Lui pron. Lui. Cf. -lu. *Cogni pucăto, lui fitșor rau măncats* (când se uită, copiii lui erau mâncăti) 8/55. *Pusiră la lui loc* (la locul lui) 10/16.

Lúja f. Numele vacii născută luni. ALR. 554. Cf. **mata**, **ñe ra**, **d zo ja**, **vida**, **sob a**. ALR. 5542.

Lulă f. Pipă. *Tătun di lulă* (tutun de pipă) ALR. 4292. — Din tc. *lule*.

Lumbárdă f. v. *lămbardă*.

Lúmi f. Lume, oameni, multime de oameni. *Un tabur di lumi* (un batalion de oameni) 18/2. *Măncă*

lumi (mânca oamenii) 3/55. *Peza lumil'ă* (râsul lumii) 534. — Din lat. *lumen*, (arom. *lume*).

Luminári f. Lumânare. *Luminari* *ancl'igată* (ceară topită) ALR. 5473. [Şi: *liminári* f. ib. 2095]. — Din lat. *luminare*.

Lumnés vb. IV. Mă înfund, cad. *Lumni* *ăn ghiriz* (căzu într'un canal) 24/47. [Derivat: *luminíri* f.]. — Din bg. *lomja*, (aor. *lomnah*).

Lumníri f. v. *lumnes*.

Lumutés vb. IV. Mormâiu, borborosesc. *Tse tucu lumutes?* (ce tot borboroseşti) 349. [Compus (cu pref.): *zălumutés* (ză + lumutes) vb. IV. = încep să borborosesc. *zălumutì* (bolborosi) 350. — Din mbg. *ləmotam*.

Lun m. v. *lună*.

Lúna Numele vacii fatată luni, cf. *luntše*.

Lúna f. v. *luni*.

Lúnă f. Alună. [Derivat: lun m. = alun; *lunitše* f. = alună mică]. — Din lat. **abellona* (*abel-lana*), -am, (arom. *alună*).

²Lúnă f. Lună. *Ca vrină lună* (frumoasă ca luna) 351. [Derivat: *lúnchi* pl. (de la **luncă*) = năbadăi, toane, pandalii. *Al' viniră lunchili* (îi veniriă năbadăile) 352]. — Din lat. *lūna*, -am, (arom. *lună*).

Lúnchi f. pl. v. *²lună*.

Lúnda m. } v. *luni*.

Lúndi f. } v. *luni*.

Lundzés vb. v. *lung*.

Lundzími f. v. *lung*.

Lung, -ă adj. Lung. [Derivat: *lunguvát*, -ă, *lunguveást* -ă adj. = lunguet; *lundzími* f. = lungime; *lundzés* vb. IV. = prelungesc. *Nu li lundzeà zboarăli coata mult* (nu lungi vorba aşa de mult). Com. C. I.] — Din lat. *longus*, -a, -um, (arom. *lungu*).

Lunguvát, -ă } adj. v. *lung*.

Linguveást, -ă } adj. v. *lung*.

Lúni f. Luni. [Şi: *luña* (pl. *luñur*) ALR. 2400. Derivate: *lúndi* m. = numele boului fătat lunea; *lúnda* = numele vacii fătată lunea; *lúnce*, *lúnei* (diminutive) = numele boului fătat lunea. ALR. 5541]. — Din lat. *lūnis* (= *lunae* [dies]), (arom. *lună*).

Lunitšeă f. |

Lúntše m. } v. *luni*.

Lúntši m.

Lunzinés adj. } v. *Luguntsa*.

Lunzinéts m. } v. *Luguntsa*.

Lup m. Lup. *Lūpu căzù ăn vir* (lupul căzu în baltă) 8/30. *Bacu lupi* 19/72. [Derivat: *lupoáňa* f. = lupoaică ALR. 1161. *Işo lupoáňa* 12/49. D im i n u t i v : *lup-tshăc* m. Com. G. D. C o m p u s : *lupmqneala* (din lup-mqncă-la) m. = dracul, diavolul (mânânce-lupul). *Lupmqncala mi sputnì si fac ună ca tseasta* (dracul m'a pus să fac una ca asta) 353]. — Din lat. *łupus*, -um, (arom. *lup*).

Lupátă f. Lopată. *Rau fronti toti lucriri : maşa, lupăta, pirustia*

și lânti (erau sparte toate lucrurile: cleștele, lopata, pirostia și celelalte) 1/20 cf. 2/26. *Lupata-di-ier* (lopătă de fier); *lupată-di-vinturari* ALR. 5015. [D i m i n u t i v e : lupătitsă, lupătitsă f. = lopătă mică și coapsă ALR. 141; lupătar m. = lopătar. Com. G. D.]. — Din paleosl. *lopata*, (arom. *lu-pată*).

Lupătar m.	v. <i>lupata</i> .
Lupătitsă f.	
Lupătitsă	
Lumpáneala	v. <i>lup.</i>
Lupoánă f.	
Luptăc m.	v. <i>lupușan</i> (pl. -aň) m. Păpădie. ALR. 1919.

Lúrec vb. I. (rar, mai des: lăznes). Alunec. *Cătilin s-nu lurits* (încet să nu aluneci). Com. N. T. [De r i v a t e : luricări f. = alunecare; luricós, -oasă adj. = alunecos]. — Din lat. *lubrīco*, -are, (arom. *alunic*).

Luricări f.	v. <i>lurec</i> .
Luricós,-oasă adj.	
Lușitaf adj. v. <i>loș</i> .	v. <i>listuvitsă</i> .
Lușnacé m. Nucă. <i>Am patru frats än ună cămeșă</i> (= lușnacu) *47. O pasăre mică, a usel, cf. găgoș. — Din bg. <i>lešnik</i> .	

Lustuvítsă f. v. *listuvitsă*.
Luștuță f. v. *loș*.
Lut a. Lut, noroiu. *Dună ca lutu sub unglă* 888. — Din lat. *lutum*, (arom. *lut*).

Lutsql m. v. <i>lot</i> .	v. <i>lov</i> .
Luturghijă f. v. <i>liturghijă</i> .	
Luvátš m.	
Luvés vb. IV	
Luvíri f.	
Luvít, -ă adj.	
Luznítșeă f. v. <i>loznă</i> .	

L'

Lărtări	f. v. <i>l'ert</i> .
Lărtătășuni	

L'épur m. Iepure. *S-la cats l'epuru* (... să-l prind iepurele) 17/79. *S-dusiră la lof, cătsără trei l'epur* (s'aу dus la vânatoare, au prins trei iepuri) 3/54 cf. 11/84. *Că ișo, scurni un l'epuri* 7/21. [Şi: **Yépuri** m. D i m i n u t i v e : **l'ipurás**, lepurtăc m. Com. T. P.]. — Din lat. *lēpus*, -orem, (arom. *l'epure*).

L'epuri	m. v. <i>l'epur</i> .
L'epurtăc	

L'ért vb. I. Iert. *La l'ert* (il iert) 9/80. *L'artă-mi, grișoř!* 11/10 cf. 1/68. *La l'irtă domnu* (a murit) 14/24. [Şi: **jért** vb. I. 4/57. De r i v a t e : **l'irtări**, **l'ărtări** f.; **l'irtăt**, -ă adj. = iertat; **l'irtătășuni**, **l'ărtătășuni** f. = ier. are Com. G. D.]. — Din lat. *liberto*, -are, (arom. *l'ertu*).

L'ieșor, -oară adj. Uşor cf. lesnic. *Cu cl'in mai l'icșor si dispică lemn* (cu cuiul mai ușor se despiciă lemnul) 135. *L'isoara monă* (cu noroc). [Şi **l'isör** -oară adj.

D e r i v a t : l'ieșorizámi f. = ușurătate. Com. G. D]. — Din lat. *levis*, -e, (arom. *l'isor*).

L'ieșorizámi f. v. *l'icșor*.

L'in m. In: *Tseaști prăștili sa di l'in* (aceste scări (la cai) sunt de in). Com. C. I. [Derivate: **l'inár** m. = vânzător de in; **l'iníști** a. = locul unde s'a sămănat in. *Rai cmo curon ăn l'iníști* id]. — Din lat. *linum*, (arom. *l'in*).

L'inár m. } v. *l'in*.
L'iníști f. }

L'ipurás m. v. *l'epur*.

L'irtári f.
L'irtát, -ă adj. } v. *l'ert*.
L'irtătşúni f.

L'ișór, -oară adj. v. *l'icșor*.

L'itsă f. plur. (La războiu) Ite. Com. H. I. Cf. lit. [Derivat: **l'itsár** m. = vânzător de ite]. — Din lat. *licia*, *-am, (arom. *l'itsă*).

L'itsár m. v. *l'itsă*.

L'ub a. Cercul de lemn, cercul sitei s. ciurului, veșcă ALR. 3983, cercul de lemn dela gâtul oilor, caprelor, de care atârnă clopoțelul. *Tsista l'ub nu-i bun*. Com. C. I. — Din bg. *lub*.

L'ubinită f. Pepene verde. *Să-l ducă l'ubinită* (să-i aducă pepene verde) cf. 22/40. [Şi: *lúbinită* f.]. — Din bg. *lubenica*.

L'umíntirea adv. v. *l'umintrea*.

L'umíntrea adv. Altmintrelea, altfel. *Si poati fatsiri și l'umintrea* B. 15. *L'umintrea nu putem fatsiri* (altfel nu putem face). Com. C.

I. [Şi: *l'umíntirea* adv.]. — Din lat. *alia mente*, (arom. *al'umtrea*).

L'úmnitsa f. N. loc (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 25). [Derivat: *l'umnitšán* m. = locuitor din L'umnitsa cf. 8/XVI. *l'umnitšés* adj. = din Liumniţa].

Lúmnitšán m. } v. *l'umnitsa*.
L'umnitšés adj. }

L'upés vb. IV. Cojesc. Com. G. D. [Derivate: **l'upíri** f. = cojire; **l'upít**, -ă adj. = curătit, cojit; **sl'úpcă** f. = coajă, scoartă]. — Din bg. *lupja*.

L'upíri f.
L'upít, -ă adj. }

L'upitínă f. (La porumb). Mătase, mătăsică sau chică. | Frunze, foi, pănuși sau pene. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). — Din bg. *ljuputina*.

L'úrea adv. Aiurea, altundeva, în altă parte. C. m. G. D. — Din lat. *aliubi*, (arom. *al'urea*).

L'ut, -ă adj. Iute, care ustură, arde; tare; (despre om) iute, aspru. *Ljuta puscă* (oțetul tare) 615, cf. 640. [Derivat: *l'útsă* f. = un fel de șarpe veninos (mbg. *ljutica zmija*), cf. strălitușcă. Com. T. P. — Din bg. *ljut*, id.

L'utinie m. Grumaz, ceafă. *Tsel că-u cătsq di l'utnic* (acela când o apucă de grumaz). *Liutinicu sub tini* (du-e dracului) 291. [Şi: *l'utníc*, *l'itnic* m.].

L'útsă f. v. *l'ut*.

L'utnic m. v. *l'utinic*.

M

Ma adv. v. *mai*.

²Ma conj. Dar, însă. *S-mi mărses, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spusc, însă pentru purcel fript) 612. *Ma, curun si mi frits* 20/68. *Bun ma...* 4/4. — Probabil din gr. *μα* (it. *ma*), cf. G. Meyer, *Gr. St.* IV. 46 (arom. *ma*).

Maálă (pl. *mol'ur*) f. Mahala. *Maală-di-pristi-vali, maală-di-sus, maală-di-jos* etc. — Din tc. *ma-halle*, (arom. *mähälä*).

Mäe vb. I. v. *mänanc*.

Mäeár adv. Cel puțin, barim. Com. G. D. — Din bg. *makar* (gr. *μακάρι*).

Mäeáz m. Unul din cei doi stâlpi care proptesc stâlpul principal numit « papuz », pe care se razină acoperișul casei. *Mäcazu la tseastă casă l'-u di arbor*. Com. N. T. | Coclet (care leagă doi căpriori) ALR. 3768, căpriori ib. 666 cf. tšatmă. — Din tc. *ma-caz*.

Mäenés vb. IV. Trag, tărâiu, (refl.) alunec, cad. *Si că si măcnești un pisti zdracă, căzù dijos* 3/24. — Din bg. *mäknä*.

Mäcqári adj. (despre carne) Fraged. *Carni mäcqari* ALR. 4069.

Mäeós, -oasă adj. v. *muts*.

Mäesqm m. Prunc, copilaș. *An locu lu mäcsqmu* (în locul pruncului) 9/29. *Cătuşa di mäcsqm* 4/44 cf. 368.

Mäesúl a. Fructul oilor sau caprelor. Com. G. D. — Din tc. *maksul*, (arom. *mäcsul'e*).

Mäesús adv. Din adins. Com. G. D. — Din tc. *maksus*.

Mädà (Târnareca, în expresia) *di mini, di tini... mädà* (afară de mine, de tine...) *No-ari altsă... di voi mädà* (nu are alți... afară de voi) 13/66.

Mädè (în expresia) *Nu n-u la mädè sau nu-n vini la mädè* = nu-mi vine la socoteală, nu se potrivește cu ceea ce vreau eu. *Nu-n-u va buricu, nu n-u la mädè* 416. — Din tc. *madde*.

Mädémi a. Mină. *Ăn nostru agru din Cășota mädemi ari*. Com. C. I. **Mädemi** n. loc. (Cupa). — Din tc. *madem*, (arom. *mädeme*).

Mädzún a. Magiun. *Mädzun di gătuńă* (de gutuie) ALR. 4042. | Un fel de medicament. — Din tc. *mağun*, (arom. *mäğune*).

Mägár m. Mägar. *Lu odžă mägär liri cacă* 7/24. *Tots trei'l mägar* 20/41 cf. 19/41, cf. 11/60. *Nu poati la mägar, do la sămar* 399 cf. 857, 417. [Derivate: **mägáreă** f. = greutatea ce se atârnă la capetele usturei; **mägärlöc** a. = mägărie. *Multu 'nvets* și **mägärlöc** (prea multă învățatură dă în prostie) 504; **mägäritsár**, **mägärtisár** m. = cel care paște mägarii. Com. G. D.; **mägärlötsă** (bg. *magaritsa*), **mägrätsă** f. = mägăriță; **mägärüs** m. = mägăruș;

măgărés, -ească adj. = măgăresc. *Prun măgăres cf. pru n.* — Din bg. *magare*.

Măgăreă

Măgărés, -ească adj.

Măgăritşár m.

Măgărlöc a.

Măgărötsă f.

Măgărúš m.

Măgărtşár m.

Măghesníc m.

Măghesnítsă f. } v. *maghiňă*.

Măghíňă f. Descântec, farmec, vrăjă. [Derivat: măghesnie (bg. maghesnik) m. = vrăjitor; măghesnítsă (bg. magesnica) f. = vrăjitoare]. — Din bg. *magija*.

Măgrätsă f. v. *măgar*.

Mai adv. Mai. *Mai tšurbadžij* 19/7 etc. *Mai... mai* (cu cât, cu atât, ca în fr. *plus... plus*). *Mai scots apa, mai fuzi apa*. Com. P. M. [Şi: (Târnareca) *ma* adv. cf. 19, 20/64 etc.]. — Din lat. *magis*, (arom. *ma*).

Măjäsöli f. Trânji ALR. 4189. [Şi: *mäjsöł*, *mäinsol* m.]. — Din tc. *mainsyl*, (arom. *măjăsole*).

Májeă f. Maică, mamă. Cf. m a m ā, m u m ā. *Maică, iu-i mü'l area mea?* 10/65. *Undă maică* 1/64. *Ei ghidi, maicu!* 2/66. — Din bg. *majka*.

Maiđà f. N. loc. *An Maiđà si ports tšus* 992.

Măjés vb. IV. Dau în ceva, asvârl, lovesc. *Măjă la smärets* 18/93. *Calu măjă la fetă* 40/2.

Măgăreă
Măgărés, -ească adj.
Măgăritşár m.
Măgărlöc a.
Măgărötsă f.
Măgărúš m.
Măgărtşár m.

v. *măgar*.

[Şi: *măjnés* vb. *Tsirę sa măjnescă la lamňă*; 12/28. *Io... si măjines* 17/43 cf. 20/43. *măjnés* vb. IV. *Măjineă bri mīlu* 7/34 cf. 13/34; *măjnăs* vb. IV. ALR. 1969; *măjnés* vb. IV. ib. 2226, cf. 2227. Derivate: *măiri*, *măjniri* f. = lovire, dare]. — Din bg. *mahvam* (mbg. *maam*), aor. *mahnah*, (mbg. *manah*).

Măimún m. Maimuťă. — Din tc. *majmun*, (arom. *măjmune*).

Măjnés vb. IV. }

Măjniri f. }

Măinsól m. v. *măjăsoli*.

Măiri f. v. *măjes*.

Măjsól m. v. *măjăsoli*.

Măistur m. Meșter. *Io sam... si măistur* 5/79. || Zidar cf. 413. [Derivate: *măsturilă* f. (Târnareca), *măisturlöc* a. = meșteșug]. — Din bg. *majstor*.

Măisturlöc a. v. *majstur*.

Mal m. (sing.) Avuťie, stare, avere. *Mălu mey tot s-va la dau* (toată avereia mea o să vă o dau) 19/7 cf. 4/43, 23/43, 3/23. — Din tc. *mal*.

Măleum adv. adj. Molcom. *Molcum cəni-i* (este tăciune încelit) 364. — Din bg. *mălcum*.

Mălétscă f. v. *mletscă*.

Mălieórnits pl. Mănuşi la mănnă, mai lungi ca de obiceiu. ALR. 3352. — Derivat din *mōnică*?

Mălnés vb. IV. (Târnareca). Arunc, asvârl cu ceva cf. măjës. *Tsel mălnì su aŋ pugudi draclu*

(acela aruncă și nemeri pe drac) 14/67. — Același cu *măines*.

Mal' m. Maiu. *Si-ts daų un mal'u* 12/50. [Derivat: *mă-l'utsqs* (din *melitsă* + *mal'*) vb. IV. = bat mult, omor în bătăi. Com. T. P.]. — Din lat. *malleus*, -um, (arom. *mal'yū*).

Mal'utsqs vb. IV. v. *mal'*.

Mălvăjés vb. IV. Mestec în gură. *Tse să-u mălvăjēs ponea 'n rost*. Com. C. I. [Derivate: *mălvăíri* f. = mestecare; *mălvăít*, -ă adj. = mestecat]. — Din bg. *melivo*, (dela *melja* « macin »).

Mălvăíri f. }
Mălvăít, -ă adj. } v. *mălvăjēs*.

Mámă f. Mamă. *Am ună mămă* 6/11 cf. 1/III. — Din lat. *mamma*, -am, (arom. *mamă*).

²Mámă f. v. *mamcă*.

Mámeă f. Pipotă cf. *49. [Si: (rar) *mámă* f.]. — Din bg. *mamka*.

Mămudie f. Mică monedă de aur. *Al' cusură ună mămudie än frunti*. [Si: *mumudie* (cf. Capidan, *Meglenoromânnii*, I, 41); *mumădie* f.]. — Din tc. *mahmudye* (din timpul Sultanului Mahmud).

Mămúš m. Naș. (Cf. Capidan, *Meglenoromânnii*, I, 45, 46). [Si: *mumúš* m. cf. 396. Feminiș: *mămúşă* f. = nașe]. — Din bg. *mamuš*.

Mămúşă f. v. *mamuş*.

Mámuz a. (pl. -zur). Pintene. Com. P. M. — Din bg. *mamuz* (tc. *mahmuz*).

Măňă f. v. *mənă*.

Măňánc vb. I. Măňánc. (Apare sub trei forme): 1. (Oșani, Birislav, Lugunța și Nânta) mă-n-a-n-c. *Si măňanc* 8/3. *Să-u măňánts* 10/19. *Găl'ină frisă măňancă* 27. *Si la măňancă* 16/40 cf. 4/4, 9/9, 10/19, 5/28, 1/32, 4/32, 9, 13/32, 6/36, 16/40, 1/73, 9/78. | 2. Liumnița, Cupa, Huma) m-a-n-c-u. *Ca s-mi mănts, măňcă-mi* 24/90. *S-mănc* *băăy* 7/75. *Si măncă* 22/69. *Frati, nu mancă mearili* ib. cf. 7/33, 7/55, 5/74, 6/75, 2/76. | 3. (Târnareca) mă-n-c. *Păni si măncă?* 6/65. *Asă măncu* 5/68. [Derivate: *măncári* f. = mâncare, bucate gătite, cf. 824, 396; *măncát*, -ă adj. (activ). *Sam măncat* (am mâncat) cf. 10/78. *Its măncăts* (ați mâncat) 4/55. Negativ: *nimăncat*, -ă adj. = nemâncat. *Si-u ducă casă* [feata] *nimăncată* 30/39; *măncător* m. = mâncator; *măncătură* (pl. -tur) f. = mâncare. *Toati măncăturili* 8/50. Compuse: (cu pref.) *zămăńane*, *zămánc*, *zămăne* (ză + măńanc); vb. I. = încep să măńanc, (foarte des) fig. lovesc cu ceva, pălesc. *La zămănc* cu *lémnu* 26/6 cf. 24/6, 12/12, 10/16; *nămăńane*, *nămáne* (după bg. *najaždam*, mbg. *najadam* vb. I. = satur, (refl.) mă satur. *Nu poti să la nămăńancă di poini*. *Si nămăńcară* (se saturără) 16/56, cf. 29/39, 22/32; *primăńane*, *primăne* (după bg. *prijadami* se mbg.

mi se prijadi) vb. I. = încep să am foame; *prinămâne* vb. I. = mânânc mai mult decât trebuie; *dumânânc, dumânc* (după bg. *doěž-dam*, mbg. *dojadam*) = mânânc tot, sfârșesc de mâncat (germ. *ausessen*). *Ca s-l'a dumânânts peštîl'* (...după ce vei fi mâncat peștii) 18/51. *Ca dumâncq* (după ce sfârși de mâncat) 19/51]. — Din lat. *mandūco, -are*, (arom. *măc*).

Mânár m. Amnar. *Nu ti bat di mânar* (nu-mi pasă de tine) 385. — Din lat. *manuarium*, (arom. *mînar*).

Mănăstîr Numele unei mahalale în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

²Mănăstîr m. Mănăstire. *Vi-nit-aу la .. mănăstîru* 5/61, cf. 4/II. — Din bg. *monastîr*, (arom. *mînăstire*).

Mânât adv. Tânăr. *Mânat nă sculqm.* Com. V. J., (arom. *amînat*).

Mânâtă f. v. *mona*.

Mane vb. I.

Mâne vb. I.

Mâncări f.

Mâncât, -ă adj.

Mâncător m.

Mâncătură f.

Mâncós, -oasă adj. v. *monačă*.

Mândal m. Zăvor, (la războiu) slobozitor. Se mai zice și *pri-vărtal'că*. Com. T. P. [Derivat: *măndălqńă* f. = zăvor mai mare. Com. G. D.]. — Din bg. *mandalo*.

Mândala (numai în expresia) *Scandala-mandala până la domnul* *28.

Măndălijása N. loc. (Nânta).

Măndălqńă f. v. *mandal*.

Măndărés } vb. IV. v. *mondru*
Măndărqs }

Mândžă (pl. *-džur*) f. Mâncare, bucate. *Ari pus utroavă mūmă-ta ān mandžă* 7/81, cf. 2/68. — Din bg. *manga*, (it.).

Măndzeáqă } f. v. *monz*.

Măndzqńă }

Mänér m. v. *monă*.

Mangál m. Mangal. Com. I. L. — Din tc. *manghâl*, (arom. *mîngale*).

Manía f. Liniște. (Când vrea să spună cineva ceva și este sgomot mare, atunci zice) *Ei, mania tots!* (acum liniște !) Com. T. P.

Mânieát adv. (Nânta). Dis de dimineață. *Moni tseari s-na sculqm mănicat, s-nă dutsim la păzăriști* (mâine trebuie să ne sculăm dis de dimineață, ca să mergem în targ). Com. H. I. || Cupa, (Liumnița) în amurg, seara. Com. GH. T. In Oșani se zice *anti-mnieát* (din bg. *temno*), id. — Din *manico, -are*.

Mânieurîq se zice pentru fețele care nu sunt destoinice la ceva 227.

Mânisés vb. IV. v. *mânisut*.

Mânisút m. v. *mănuq*.

Mânítșă f. v. *monă*.

Mántári f. plur. Ciuperci veninoase. *Mántarli nu sa buni di*

măncarea. Com. G. D. Burete mare. ALR. 6404. — Din gr. *μαντάριον*.

Măntrés vb. IV. (Târnareca). Mă uit, văd. *Măntreà* (vezi) 32/65. [Si: (Oșani) *mutrés* (refl.) = mă uit. *Si nu ti mutreș* (să nu te uiți). Derivate: *măntriri*, *mutriri* f. = privire; *măntrit*, -ă, *mutrít*, -ă adj. = privit. Compus (cu pref.) *zământrés* (ză + măntres) vb. IV. = încep să mă uit, mă uit puțin; *zământri ān sus* (se uită puțin în sus) 16/64; *zămutrés* (ză + mutres) vb. IV. id. cf. 8/72]. — Din sl. *mołtriti*, (arom. *mutrescu*).

Măntriri f. v. *măntres*.

Mántše m. Nume propriu. *Menca lu pop Mantše* 3/XVI.

Măntșos vb. v. *moñcă*.

Mănușă f. v. *moñă*.

Mänzác

Mänzeáuă f.

Mänzóe

Mänzqna

}	m. v. <i>moñz.</i>
---	--------------------

Mar, -ă adj. Amar. [Derivate: *amnár* vb. I. = amărisc ALR. 2112; *anmărát*, -ă adj. = amarit; *ənmár* adj. = amar; *mărătúră* f. = amărăciune. *Cotî mărătúr am angl'itat* 891. *mărós*, -oasă adj. = amar. *Imaña-i bună*, *ma-i și măroasă* 437. *mărătsúni* f. = amărăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *amarus*, -a, -um, (arom. *amar*).

Mára interj. Măre. *Mara gri-pits-la curqən* 17/18. *Măra nu dună tsela găile* 10/50 cf. 25, 26/6, 15,

13/16, 7/24. [Si: *mări* interj. *Mări mila* 6/11; *măre* interj. *Măre tu ieș?* 25/6, *mer* interj. 167. *moári* interj. 12/VII]. — Din bg. *more*.

Mărăc m. v. *mrac*.

Mărăju m. Cotoiu cf. 2/XVII.

[Si: *mărqiu* m.].

Mărări f. v. *mar*.

Mărătsíni f. mărăcine. [Si: *mărătsín* m., *mărătsíni* f.]. — Din. lat. *marricina*, -am, (arom. *mărătsine*).

Mărătsúni f. }

Mărătúră

Măráz a. Dor, vrere 415. — Din tc. *maraz*, (arom. *măraze*).

Mărea f. Nume de oi. Com. G.D.

Mărdzeáuă f. Mărgea și încheetură la mână ALR. 2168. *Mărdzeaua di uoc'l'u* (pupila ochiului) ib. 25. — Din lat. *margella*, -am, (arom. *mărdzeao*).

Márdzine f.

Mărdzineáuă f. v. }

Măre interj. v. *mara*.

Márea-Tichie Numele bisericii Sf. Dumitru în Nânta (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Măreájă f. Albeața la ochi. ALR. 1651. Pentru etim. cf. m r e a j ā.

Márenu (numai în expresia) *Sarenu-marenu* (pestrit, de toate culorile, băltat). cf. *20.

Mărghés vb. IV. (Târnareca). Mânjesc, murdăresc, pătez. *Aj mărghit* 32/65. [Derivate: *mărghíri* f. *mărghít*, -ă adj. = mânjit, murdărit].

Mărgħingħiós m. Nume de plantă mirosoitoare. Com. H. I.

Mărgħiri f. } v. *mărgħes*.
Mărgħít, -ă adj. }

Mári adj. Mare, în vîrstă, bătrân. *Cunac mult māri* 20/39. *Lă marea mōnd si ari* (se ține mândru).

428. [Derivat: *inmărós*, -ă adj. = mândru, fudul 309. (arom. *mare*)].

²**Mári** f. Mare. *Mārea neagră* 3/33. *La scoati uāmu din mari* 17/77. — Din lat. *mare*, (arom. *amare*).

Mări interj. v. *mara*.

Mărit vb. I. (refl.) Mă mărit. *Cqñ na măritqm* 8/38. *Sor-sa si mărită* 24/64 cf. 3/84. || Fig. Pierd cf. 428, 398. [Derivate: **măritări** f. cf. 9/49; **măritát**, -ă adj. = măritat. Compus (cu pref): **primărit** (pri + mărit, după bg. *prěmázvam se*) = mă mărit din nou. Com. I. L.]. — Din lat. *marito*, -are, (arom. *mărit*).

Măritări f. } v. *mărit*.
Măritát, -ă adj. }

Mărlés vb. IV. (despre oi și capre) Mărlesc. *Uoili žāčatsară si mărlească*. Com. T. P. [Derivate: **mărlíri** f. = mărlire; **mărlít**, -ă adj. = mărlit]. — Din bg. *mărlja*, id, (arom. *mărlescu*).

Mărlíri f. } v. *mărlés*.
Mărlít, -ă adj. }

Mărmórc m. Puiu de broască, mormoloc. *Apa tăcută ari mults mărmoruts* 347 cf. 373. [Si: *mă-*

mórnie m. *Apa zăvirită ari mults mărmornits*]. — Din mbg. *mramorok*.

Mărmurisés vb. IV. Incremenesc înlemnesc. [Si: *mermirisés* vb. Com. T. P.]. — Derivat din *marmură*.

MărQju m. v. *marăju*.

Mărós, -oasă adj. v. *mar*.

Mărsă f. Hoit, cadavru. *Si 'nvărtes corbil' că lă vrină mrăşă*. Com. T. P. [Si: *mărsă* f.]. — Din bg. *mărsă*, (arom. *mărsă*).

Mărsés vb. IV. (refl.). Mă spuc, mănanç de dulce. *Si mărses, ma si mănanç purtsel fris* (să mă spuc dar pentru purcel fript). 612. [Derivate: **mărsíri** f. = măncare de dulce; **mărsít**, -ă = spurcat f i g. Turc, (spurcat). *Mărsit di* (este Turc) 372]. — Din bg. *mărsja*.

Mărsíri f. } v. *mărses*.

Mărsít, -ă adj. }

Mărsólă f. Muci. Cf. *muts*. Com. T. P. — Din mbg. *mărsoli*, id.

Márta Nume de vacă fătată marti.

²**Márta** f. Martie. *Ca Marta-i* (este schimbăcios) 377 cf. *cullujeu*. — Din bg. *mart*, (arom. *martsu* lat.).

Mărtă f. v. *marts*.

Mărtälög Orice animal slab, prăpădit. [Si: *murtälög* Com. T. P.].

Martín Nume de bou fătat marti ALR. 5541.

²**Martín** (pl. -ńur) a. Pușcă sistem Martini. *Bam! cu martinu*

6/27. [Şi: mărtineă f. id.]. Cf. mbg. *martin* (*martinka*).

Martínă f. v. *marts*.

Mártir m. Martor. *Cari ts-u martir* (cine ți-e martor). Com. C. I. — Din gr. *μάρτυρας*, (arom. *martir*).

Marts f. Marți. [Şi: mártă f. (Liumnița) ALR. 2401. [Derivate: **mărtínă** f. = numele boului fătat în ziua de marți, (pre-scurtat) **tínă** f. id., (fig.) = prost. 786; **mărtșoșeă** f. = nume de vacă fătată marția. Cf. *luntše, mertši, džani, petsi, dumii*]. — Din lat. *Martis (dies)*, (arom. *marts*).

Mărtsini f. v. *mărătsini*.

Mărtșos vb. IV. (refl.). Stau lâncezind, sunt lipsit de puteri, sunt ca și bolnav. *Di trei zoli mărtșos* (de vreo trei zile tot stau lângelzind). Com. G. D. — Din mbg. *mračasuvam*.

Mărtșoșeă f. v. *marts*.

Mărtšu Nume de câine. Com. N. T.

Márzină f. v. *marzine*.

Marzini (pl. *mørziň* și *mørdziň*) f. Margine. *Marzinea di cătun 11/58. La marzini 5/23. Al' flo mardzinea* (i-a dat de capăt). 423. *Ay lqm din mardzini* (o luăm d'a capo) cf. 9, 13, 15, 16, 19/18. [Derivat: **mărdzineáuă** f. = pretext, ceartă. Com. P. M. Compus: **zălmárdzinea** (ză + la + mardzini) = la o parte. *Mař zálá-*

*mardzinea di drum 26/41. [Şi: mărzină f., mărdzini f. *Ună mărzini* 22/8 cf. 27, 28/6. *La marzini di cătun 6/18]*. — Din lat. *margo, -inem*, (arom. *mardzine*).*

Măşă f. Clește de prins foc. *Măşa* 1/20 cf. *51, 437. — Din tc. *maşa*, (arom. *maşă*).

Măşala interj. Maşala cf. 7/70. — Din tc. *maşala*.

Maseară adj. De râs, mascara. [Derivate: **masearlqe** a. = lucruri de râs, necinstite. Com. G. D.]. — Din tc. *maskhara*, (arom. *măscără*).

Masearlqe a. v. *mascără*.

Măseur adj. subst. m. Voinic, bărbat. *Bărbat stătu, ama mascur* (bine se ținu, ce mai voinic) 380. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei) 422. — Din lat. *masculus, -a, -um*, (arom. *mascur*).

Măseáuă f. Măsea. *Mi doari măseáuă*. Com. T. P. — Din lat. *maxilla, -am*, (arom. *măseaúă*).

Măslíneă f. Măslină. || P. a n a l. Numele unui soiu de castan, care face castane ca măslinele. Com. C. I. — Din bg. *maslinka*, (arom. *masină*).

Másor. Egipt. Com. I. L. [Tot aici aparțin: **misréă** f., (Țârnareca) **míseă** f. (bg. *misirka, miska*) = curcă; **misíreú** m. (refăcut după « misircă »), **míseu** m. = curcan cf. 3/33; **misirúe** m. = curcan. Com. I. L.; (Țârnareca) **mísur**

m. (tc. *mysyr* [bugdaje] = grâu din Egipt) = porumb. Com. I. L.]. — Din tc. *Mysyr*, (arom. *Misirire*).

Măstăgărca f. v. *măstegarcă*.

Măstegărca f. Bâtă. [Si: măstăgărca f.]. — Din mbg. *vastegarka*.

Măști f. Maștehă, mamă vitregă *N-dăj măști...* (îmi este mamă vitregă) 6/11. — Din sl. *mașteha*.

Măstráf a. Cheltuială, cf. a r d ž. Com V. J. — Din tc. *mastraf*.

Măsturílă f. v. *maiſtur*.

Máta f. Numele vacii născută marti. Cf. lu īa, néra, d źo īa, v i d a, s o b a. ALR. 5542. Nume de femei. Com. C. I.

Mătănitsă f. v. *mătinită*.

Mătásı f. Mătase. *Fustan di mătasi* (rochie de...) 9/XVI cf. 82 cf. 26/40. — Din gr. *μέταξι* (*μετάξι*).

Máteă f. Matcă. regina albinelor. *Matca lu tseaști albini si pirdù*. Com. C. I. [Se mai zice și: mătitsă f. (bg. *matica*) ALR. 1680, 1687. *Coș fără matitsă* ib. 5463]. — Din bg. *matka*.

Măteáp m. Instrument de găurit. *Du-la mătcapu s-la pruvulim tsista jeru* (adu mătcapul să găurim fierul). Com. C. I.

Mătés vb. IV. Murdăresc. *U ai mătit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. [Derivate: **mătitură** f. = încurcătură, amestecătură. Com. I. L.; **răzmătés** (bg. *razmatja*) vb. IV. = murdăresc din nou; încurc-

Cf. **mătăcăjăs**, murdărișe s.

— Din bg. mbg. *matam*. (bg. *mătjia*).

Máti Nume de vacă fătată marti. Com. T. P.

Mătieă (pl. -*tits*) f. Hărleț, ALR. 943, sapă îngustă, ib. 5038. — Din bg. *motika*.

Mătinitsă f. Lapte bătut după ce i s'a scos untul; arom. *đală*, 410. *Cuminicătura nu-i mătinitsă* 410, cf. 395. [Si: mătănitsă f.]. — Din bg. *matenica*.

Mătitsă f. v. *matcă*.

Mătitură f. v. *mătes*.

Mătnie, -ă v. *mătnic*.

Mătritsă f. Plantă ierboasă lecuitoare. Femeile tinere care au prunci bolnavi măñancă din această iarbă, cu credință că pruncii cari sug din tătele lor se vor vindeca. Com. G. D. — Din bg. *matrica*.

Mats a. Mat. Com. G. D. — Din lat. *matia*, (arom. *mats*).

Mátsă f. Pisică cf. mărăju, măroju. *Una matsă* 22/29. *Mátsu!* 8175 cf. 7/75. — Din bg. *maca*.

Mătăjăs vb. IV. Sdrobesc apăsând cu ceva, stâlcesc. Com. G. D. [Derivate: **mătăſiri** f. = stâlcire; **mătăſit, -ă** adj. = stâlcit]. — Din bg. *smačkam*, id.

Mátăză m. Nume de plantă. Com. H. I.

Mătăcă f. Joc de copii. (Se joacă la fel ca la Bulgari). Com. G. D. — Din bg. *mačka*.

Mătșeăjés vb. IV. (refl.) Mătănjesc, murdăresc. *Nu ăntrats sub car, ca s-vă mătșcăits* (nu vă băgați sub car, căci o să vă murdăriți) ALR. 3209. [Derivat: mătșeăit, -ă adj. = murdărit]. — Din bg. *mačkam*.

Mătșeăit, -ă adj. v. *mătșcăjes*.

Mătșeăt, -ă adj. v. *mătșucă*.

Mătșchi f. pl. (La cal s. măgar) Cureaua ce se trece pe după picioarele de dinainte ale calului, ca să tie bine sămarul. *Puni-l' mătșchi lă cal s-nu-l' cadă sămaru*. Com. C. I. Din mbg. *mački*.

Mătșes m. Trandafir sălbatec. Com. T. P., cf. dacor. *măčeş*.

Mátsin vb. I. Macin. *Să nu matsiň* (să nu macini) 3/5. [Derivate: *mătsinári* f., *mătsinát*, -ă adj. = măcinat; *mătsiníš* m. = grâul, porumbul pregătit spre a fi măcinat. Com. G. D.J. — Din lat. **machino*, -are (= machinari), (arom. *matsin*).

Mătsinári f.
Mătsinát, -ă } v. *matsin*.
Mătsiníš m.

Mătșits m. Plantă cu gust acrisor. Com. T. P.

Mătșqe m. Pisoiu. *Cătsol' și mătșqots fatsi* (cătei și pisoi naște) 3/29. — Din bg. *mačok*, id.

Mătsóșea Numele vacii fătată marti.

Mătșúeă f. Măciucă cf. tăsămu gă, tăpuză și colidă. [Derivat: mătșeăt, -ă adj. (din

mătșucat) = mare. *Si fesiră mult mătșcati* (se făcură foarte mari) 4/29. *La noj gălinili sa căt undă casă mătșcati* (găinile sunt mari căt o casă) 7/18 cf. 3/14, 17/79. *Mătșcati* n. loc. (Oșani). — Din lat. **matteūca*, -am (Pușcariu, *Tîsi*, *Ki*, 53).

Măunq f. Cusur, defect. *Flo măunq* (găsi cusur). [Derivate: *mănisés* vb. IV. = râd de un defect, râd de cineva, îmi bat joc; *mănisút* (pentru *mănisit*?) m. = batjocoritor. *Şa-i lucru, mănisutu măniseaştii* (aşa este cel ce-şi bate joc de alţii, îşi bate joc de sine) 390 cf. 389]. — Din tc. *mahana*, (arom. *măhăndă*).

Măzărielă f. Măzăriche ALR. 5257. Cf. *trosecăt*, cf. 1953.

Măznés vb. IV. Netezesc. Com. C. I. [Derivate: *măzníri* f. = netezire; *măznít*, -ă adj. = netezit; *măzqol* m. = om de nimic. Com. G. D.J. — Din bg. *maža*, (aor. *maznah*).

Măzníri f.
Măznít, -ă adj } v. *măznes*.
Măzqol m.

Mbălăshés vb. IV. v. *bal'ă*.

Mbet vb. I. v. *ambet*.

Mburqes vb. IV. v. *burqes*.

Mea pron. pos. v. *meu*

Meáră (pl. *meari*). Sold. ALR. 2221, cf. 2229. cf. *mer*.

²**Meáră** f. v. *mer*.

³**Meáră** f. Măsură. *Si-l' dai un chjutec fără meară* (să-i tragi o

bătaie fără măsură, sdravănă) 128.

— Din sl. *měra*.

Meásă f. Masă. *Creaștits measa* (ridicați masa). *Ascheril' aș lară measa* 11/50 cf. 12/50. — Din lat. *mensa*, -am, (arom. *measă*).

Meástie vb. I. Amestec. *Meastic agru* (lucrez ogorul, îl sap pentru a două oară). *La misticăș agru din Blatsa?* Com. I. L. [Derivate: *misticări* f. amestecare = prelucrarea unui ogor; *misticát* (cu negativul: *nimisticát*), -ă adj. = amestecat]. — Din lat. **mixtico*, -are, (arom. *ameastic*).

Médžă f. Mejdie, răzor între două proprietăți. ALR. 948, cf. *m e g h į a*, *m i g h į u*. — Din sărb. *medža*.

Medžít m. v. *midžít*.

Méghja f. Mejdie între moșii, hotar despărțitură, sănt. ALR. 2544 cf. și 5068. *Meghja-naltă* m. loc. (Oșani). — Din mbg. *megja* (mežda) cf. *m e d ž ā*, *m i g h į u*.

Meglén. Numele ținutului cu acest nume. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, pp. 5—10.) [Şi: *Meglín*. Derivate: *Meglenitsa* = nume de râu; *Meglenișta* = numele râului Meglenitsa (Oșani)]. — Din mbg. *meglen* (mäglen).

Meglenișta } v. *Meglen*.
Meglenitsa } v. *Meglen*.

Meglín v. *Meglen*.

Mehehè... Strigătul caprei. ALR. 5338.

Méjlue a. Mijloc. *Un trindafil*

đn mejlucu di ūari (un trandafir în mijloc de miere) *13 cf. 10/15, 6/37, 17/69, *35. [Şi: (Liumnița) *mijăjluecă* a. 5, 7/77, 3/73. Derivat: *mijlueán* adj. subst. = cel de mijloc. *Mijlucănu frati* 3/7, 3/56, 19/7]. — Din lat. **mediolus locus*, (arom. *uolăc*).

Mel' m. Meiu 9/4. *gărnuts di mel'* 23/79 cf. 9/4, 9/21, 23/79, *mel'-räpes* (meiu arăbesc) (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). [Derivat: *mel'ină* f. = locul rămas după secerișul meiului. Cf. *sicărină*, *uovișonă*. Com. G. D. — Din lat. *milium*, (arom. *mel'u*).

Mel' pron. pos. plur. de la *m e u*.

Mel'itsă f. Aparat pentru curățitul bumbacului. [Derivate: *mel'itsos* vb. IV = lucrez cu mel'itsa. Com. I. L.]. — Din bg. *mělica*.

Mel'itsos vb. IV. v. *mel'itsa*.

Memlechét a. Țară. *Tsista memlechet*. [Şi: (des) mimlichét a. Com. N. T.]. — Din tc. *memlekét*.

Menurósi N. loc. (Huma).

Mer m. Măr (pomul). *La flo și iel meru* (îl găsi și el mărul) 16/19. Feluri de meri: *mer järnäres*, *tumnäres* (măr de toamnă), *mer trăculat* (face mere mici și rotunde), *mer pitrofc* (măr de Sf. Petru), *mer fărinat* (face mere făinoase), *mer džändži*, *mer bun*, *mer roșu*, *mer alb*, *mer cu gușă*, etc. [Derivate: (diminutiv) *mirtšoc*

m. = măr mititel. Com. G. D. **meárá** f. = fructul mărului. *Meárá... di răzint* (măr de argint) cf. 15/49, 7/55]. — Din lat. *mēlum*, (arom. *mer*).

²Mer interj. v. *mara*.

Merà f. Miriște. ALR. 2560. — Din tc. *mera*, cf. arom. *mire*.

Merg vb. III. 1⁰. Merg. *Tega cu Dumuzu merg mōnă di mōnă* 1/IX. *Am un britš di pri ramură, ramură mearzi* (am un briciu care merge din ramură în ramură) *24. *Să merz* (să mergi) 24/4 cf. 16/78. || 2⁰. *Mearzi ploaiă s. mearzi* (plouă). *Nēu mearzi* (ninge) 11/28 cf. *9. *Cqñ si meargă cărnats* (niciodată) 439. [Şi: (Târnareca) *nerg* vb. III. *Zlătarlu nearsi şu dără ună cloatşă* 15/65. *Cătsé nu ner la siüri?* (de ce nu mergi...) 5/66. *Nirdzeaichi casă* (mergând acasă) 4/68 cf. 4, 5/64, 2, 3/65, 5, 8/66]. — Din lat. *mērgo*, -ere, (arom. *ñergu*).

Meroslif, -ă adj. Cu minte, care nu face nebunii. ALR. 11. — Din mbg. *mirosrif* «liniștit».

Mes m. Lună. *După nōu mes* (după nouă luni) 2/94. *Pristi un mes di văcăot* (peste o lună) 18/7 cf. 5/40, 4/58, 9/65. *Meşii* (la femei) periodul ALR. 4210. *Mesu-di-bă-găroditса* : luna August ALR. 2414, cf. c u l u j e ү. *An Mesuluğ* n. loc. (Nânta). — Din lat. *mēnsis*, -em, (arom. *mes*).

Métlă f. Un fel de floare miro-

sitoare ca rosmarinul. Com. C. I.

— Din bg. *metla*.

Métru m. Metru.

Metš m. (La argintări). Numele unui instrument. — Din bg. *meč*.

²**Metš** m. O parte a războiului de țesut. Com. C. I.

Métšeă f. Ursoaică. *Co vrină metšcă* 3/85. — Din bg. *mečka*.

Métură vb. I. v. *metură*.

Métură f. Mătură. *Al' criscù metura* = i-a crescut barba, 362.

Metură măroasă (din pădure); **metură albă** (de măturat locul de treierat) ALR. 3933. [Derivație: **mituritšeă** f. (dimin); **métur** vb. I. = mătur; *Si-u miturom casa jundi hrănim bubi* B. 10. **Compus:** (cu pref.) izmétur (iz + metur) vb. I. = mătur peste tot. *Ca si-u izmetur triuşa, napcum si vin* (după ce voiu fi terminat de măturat curtea, apoi am să vin). Com. T. P.]. — Pentru etimologie cf. *Dacoromania*, VII, 128.

Méu, -a pron. pos. Meu, al meu.

Meu fitşor tări ăş (aşa este băiatul meu) 5/21. **Meu mał** (avutul meu) 4/23. [Şi: (în Liumniţa) *miău*, -a pron. 12/73. Plur. *mel'*, *miă'*.

Dă-ń l'a tqł' cqń astăz... io si-ts-l'a day mel' la tini? (dă-mi cainii tăi astăzi, eu să-ți dau tie pe ai mei) 14/33 cf. 33/40, 12/73, 6/76. — Din lat. *meus*, -a, -um, (arom. *ameu*).

Mezè (pl. -ur). a. Mezel. *Mizeur, carni poni* 9/50. [Şi: *mizè*

a. Derivat: **mizilqe**, (tc. *mezelyk*]). — Din tc. *meze* (arom. *mizee*).

Mijáni f. Birt, han. Com. T. P. [Derivat: **mjandžì** m. =hangiu, id.]. — Din tc. *meihane*, (arom. *mihanee*).

Mic, -ă Mic. *Maj mica* [soră] 9/49 cf. 9/80. | Subst. Prunc. [Diminutiv: **mieşel** adj. = mic, cf. 13/4; **mítseut**, -ă adj. = mititel. Derivat: **níeură** f. = fărămitură. *Nicură di poni* 14/51. (Diminutiv) **nícurișcă** f. Com. G. D. *Nitsi ună nícurișcă* = absolut de loc 887], (arom. *níc*).

Mieşel, -ă adj. v. *mic*.

Miduuşă f. Măduvă cf. m o z u c. *L'u scoasiră miduuşa* 19/33 cf. 18/33. *Nu-l' tal'ă miduuşa (mu-zocu)* (nu-i taie căpătâna) 394. — Din lat. *medulla*, -am, (arom. *meduă*).

Midžit m. Monedă de argint, de 20 piastri turcești. *Un midžit* 5/93 cf. 6/93. [Si : **medžit** m.]. — Din tc. *medžit*, (arom. *miğit*).

Migdán a. Maidan. *Leaù migdan* (îmi iau vânt). *Şi că lă migdan* 18/69 cf. *44. — Din tc. *megdan*, (arom. *migdane*).

Mighinghiós m. Plantă ierboasă ce crește prin grădini. Com. T. P. cf. m ā r g h i n g h i o s .

Míghiu prep. (Târnareca). Intre *Am ună sădiri mighiu doj uamiň* (am o judecată între doi oameni) 13/65 cf. meghia, mežda. — Din mbg. *megju*.

Miglínă f. Neghină. *Si si leagă miglina di gron.* — Din lat. *nǐg [e]līna, -am.

Mijlém a. Alifie ALR. 4191. [Si : milémi f.]. — Din tc. *mehlem*, (arom. *mihleme*).

Mijúz m. Plantă mirosoitoare care se pune în mâncare. *An carni si puni mijuz* ALR. 4073.

Mijos vb. I. = v. *mijos*.

Mijos vb. IV. Mijesc. *Nu durmi, saldi mijà* 17/19. [Si : mij vb. I. = clipesc din gene ALR. 2022 cf. 2024]. — Din bg. *mijam*.

Mil, -ă adj. subst. Drag, iubit. *Tsi staј ua mări mīla?* 10/28. *E, bra mīluli* 12/2. *Cøtsi bra miil' ua pri gnoj šadets* (de ce stați aici pe gunoi, dragii mei) 18/29. [Derivat: **mīlă** f. = dor, drag. *L'i ra ca di milă lu qampirătu feata* (împăratului îi era dor de fată) 4/34. **mīlnie**, -ă adj. = drag, iubit, cf. 378; **mīlnieă** f. = iubită; **milujés** vb. IV = iubesc, îmi este drag. *Mult aу milujà* 2/11 cf. 19/80, 442, **miluři** f. = iubire; **miluít**, -ă adj. = iubit]. — Din bg. *mil*.

Mīlă f. v. *mil*, -ă.

Mīlă f. Mie. *Una mil'ă di lili* (o mie de lire) 10/29 cf. 2/16 etc. [Si : (Târnareca) **nīl'ă** f. 10/42. — Din lat. *milia*, (arom. *nīl'a*).

Milémi f. v. *mijlém*.

Milnieă f. v. *mil*.

Mil'ínă f. v. *mel'*.

Mil'oáră f. Mioară, oaie care a fătat pentru întâia dată. *Tsista*

timp am ună sută di mil'oară (în anul acesta am o sută de mioare). Com. G. D. *mil'oară di doj ań ALR. 5333. mil'oară di trej ań*, ib. 5334. [Derivat: **mil'ór**, **m'lor** m. = miel în anul al doilea, id.]. — Din lat. **agnelliōla*, -am, (arom. *ml'oară*).

Mil'ór m. v. *mil'oară*.

Milujés vb. IV. v.

Miluíri f.

Miluit, -ă adj. } v. *miluies*.

Mimlichét a. v. *memlechet*.

Mindér a. (Târnareca). Mindir. Com. V. J. — Din tc. *minder*, (arom. *mindere*).

Minés vb. IV. Schimb. [Derivate: **miníri** f. = schimbare; **minít**, -ă adj. = schimbat. Compus: (cu pref.) *răzminés* (bg. razměna) vb. IV. = schimb. *S-nă-li răzminim lucrăli* (să ne schimbăm lucrurile); *izmeáni* f. pl. = izmene. *Scoati izmeanili* 9/19 cf. 962; *izminúscă* f. (dim.). Com. G. D.]. — Din bg. *měnja*.

Minghíş m. Cercel de ureche 445. [Derivate: *minghijsárnice* m. = lanț de cercei. *Meu minghijsárnică* f., *minghijsátă* f. = nume de oae cu bărbia lăsată. ALR. 5328. Com. T. P.]. — Din tc. *menguş*, (arom. *ming'uș*).

Minghijsárnice m.	} v. <i>minghiş</i> .
Mingištă f.	
Minghijsárcă f.	

Minít, -ă adj. v. *mines*.

Mínlet a. (Târnareca). Lume, oameni. *Tot minletlu si priurdină* (toată lumea trecu pe dinainte...) 3/67. — Din tc. *millet*.

Mínt vb. IV. (rar) Mint, (mai des) *mintšun*. — Din lat. *mēntio*, -ire.

Mintés vb. III. Amestec, mestec. *Mintea-l' lă boę neac ticfă cu trătsă* (amestecă-i boului puțin dovleac cu tărâțe). Com. G. D. [Derivate: **mintíri** f. = mestecare; **míntít**, -ă adj. = amestecat. Derivate: *dizmintés* vb. = descurcă]. — Din paleosl. *mętę* (inf. *męsti*), (arom. *mintescu*).

Mínti f. Minte, gând. *Aş zitsę ăń minti* (își zicea în minte) 4/26 cf. 361, 813. — Din lat. *mens*, *mēntem*, (arom. *mine*).

Mintšun vb. I. Mint. *Na mintšunę* 8/18 cf. 443. [Derivate: *mintšunári* f., *mintšunát*, -ă adj. Compus: (cu pref.) *zámintšun* (ză + mintšun), (mbg. *zalazam*) vb. = însel puțin însel. *S-mi duc si-l zámintšun muraru* 11/72; *mintšúnă* f. (<lat. *mentio*, -ōnem) = minciună. *Mintšună să-l' spunim* 20/93. *mintšunós*, -oasă adj. = mincinos. *La mintšinoş* 3/5]. — Din lat. *mentiōno*, -are, (arom. *mintšunedzü*).

Mintšúnă f.

Mintsunári f.

Mintšunát, -ă adj.

Mintšunós , -oasă adj.	} v. <i>mintsun</i> .
v. <i>mintšună</i> .	

Minút, -ă adj. Mic. *Fitšoril'* *minuts* (copiii mici). Com. T. P. [Derivat: *minutșos* m. plur. = lindină. Com. C. I.]. — Din lat. *mīnūtus*, -a, -um, (arom. *minut*).

Minutșos, -oasă adj. v. *minut*.

Mir vb. I. (refl.) Mă mir. *Zuya lantă si mirara* (ziua cealaltă se mirară) 20/64 cf. 110. [Şi: (Târnareca) *nir* vb. I. *Tsarlu si nírá* (țarul se miră). Derivate: *mirári* (*nírári*) f. = mirare, uimire. *Tsarlu ájrá la mari mirari* 13/65; *mirát*, -ă (*nírát*, -ă) adj. = mirat, uimit. *Eştă tăntu nírat* (ești aşa de mirat) ib.]. — Din lat. *mīro*, -are, (arom. *nír*).

²Mir a. Mir cf. 181. — Din bg. *mir*.

Miráe m. Inclinațiune, plăcere, dorință mare, pasiune, mânie. *Di mări mirac* (de multă pasiune ce aveau) 19/79. *Tures mirac* (îmi intră la inimă, mă îndrăgostesc, mă amorezez). *Ia veà turit mirac ăn tsela* (ea se amorezase de acela) cf. 21/65. [Şi: *miráchi* f. 5/12. Derivat: *miraelijă*, *mirielijă*, adj. = îndrăgostit. *Ra mult miraclijă pi feată* 33/51]. — Din tc. *merak* (arom. *mirake*).

Míráchi f. } v. *mirac*.
Miraelijă adj. }

Mirám a. (rar). Înțelegere. *La nibunu nu-l' tsi da miram di cöt cu mulamea* (la omul rău nu-i se dă să înțeleagă decât cu binele) 388.

Mirândžă f. Un fel de arbore cu

frunza mică. *Mirandžă multă ari* ăn *Scráca-di-bărtan*. Com. H. I.

Mirári f.

Mirát, -ă adj. }

Miráz a. Partea de moștenire. *Tsista agru ní-u miraz di la tati*. Com. H. I. — Din tc. *miras*, (arom. *miraze*).

Mirdžán m. Mărgean, mărghea. *Mirdžań vinäts*. Com. T. P. — Din tc. *merğan*, (arom. *mirğane*).

Mirés vb. Măsor. *Mi duc să-u tser tṣutura să li mírim midžitsil'* (să măsurăm megijii) 6/93. [Derivate: *miríri* f. = măsurare; *mirít*, -ă adj. = măsurat]. — Din bg. *měrja*.

²Mirés vb. IV. (Târnareca), Ochesc, nemeresc. *Acu pot si miresc* 39/65. *Iu mireà, colo pugudeà* (unde ochea, acolo nemerea) 11/67. [Derivate: *miríri* f. = ochire; *mirít*, -ă adj. = ochit]. Cf. mires.

Mirielijsă f. v. *mirac*.

Mirimét a. Reparațiune. Com. I. L. — Din tc. *meremmet*, (arom. *mirimete*).

Mirindári f. v. *mirindu*.

Miríndi f. Vremea de gustare de după masă, între orele 4 și 5; p. ext. gustarea de după masă, *Păń la mirindi* 6/91. [Derivate: *miríndu* (< lat. *merēndo*, -are) = gust, mănânc în vremea de «mirindi»; *mirindári* f. = gustare]. — Din lat. *merēnda*, -am, (arom. *mirinde*).

Mirindu vb. I. v. *mirindı*.

Miríndz vb. I. (despre vite). Mă odihnesc pe la miezul zilei și,

în general, peste zi. *Uoili lu Şopca mirindză la apa-ratsi*. Com. H. I. Com. G. D. [Derivate: *mirindz* m. = locul unde se odihnesc vitele pe la amiazi și peste zi ALR.

5592. *Boj'l'i nu sa işqots ancă din mirindz*. Com. H. I. *mirizu-vecl'u* = n. loc. (Huma). Com. T. P., *mirindzu-mari* (Oșani]. — Din lat. *meridio*, -are, id., (arom. *amirindzu*).

Miríri f. v. *mires*.

²**Miríri** f. v. *mires*.

Mirislífeca f. v. *miruses*.

Mirít, -ă adj. v. *mires*.

²**Mirít**, -ă adj. v ²*mires*.

Mírizmă f. v. *miruses*.

Mírnie, -ă adj. Liniștit. Com. T. P. — Din bg. *mir*.

Mirót, -ă adj. Unul care are picioarele crăcăname ALR. 2232.

Mirtşqe m. v. *mer*.

Míru-ejului N. loc. (Cupa).

Mirusés vb. IV. Miros. *La jel miruseaști la bătizat uom* (îi miroase a om botezat) 8/80 cf. 202. [Derivate: *mirusíri* f., *mirusít*, -ă adj.; *mirislífeca* (bg. *mirislívka*), *miruslifeă* f. = iarba mirositoare, pălcraňă, părangină. Com. G. D.; *mírizmă* f. (bg.) =

miros. Compus: (cu pref). *an-mirusés* (an + *miruses*) vb. = miros. (negativ) *níänmirusít*, -ă adj. *Un lucru níänmirusít cari la tureaști* (cine leapădă un lucru nou-nouț, neatins) 815. *prumirusés* (pru + *miruses*) vb. IV. = dau miros, umplu de miros, mirosesc de departe. *Tseastă chitcă*

toată udaja aș primiruși (această floare a umplut de miros toată camera). Com. I. L.]. — Din mbg. *mirisam* (gr.), (arom. *anúrdzescu*).

Mirusíri f.

Mirusít, -ă adj. } v. *miruses*.
Miruslífeca f. }

Miš în jocul de copii *miş-turtuliş* Com. V. J. — Din bg. *miš*.

Míşa Nume de fântână (Oșani).

Misál'ă (pl. *-sql*) f. Față de masă. Com. GH. T. — Din gr. *μεσάλη* (lat.), (arom. *misale*).

Míseă f. }
Míseu m. }

Mišín m. Piele. *Prigač di mišín* (șorț de piele) ALR. 6578. — Din tc. *mešin*, (arom. *mišine*).

Misíreă f.

Misíreu m. } v. *másqr*.
Misirúe m. }

Mislés vb. IV. Gândesc, pomeneșc. *Misleà di coñ, leats tujaga* (când pomenești de câini, ia-ți toiagul) 147. [Derivate: *mislíri* f. = gândire, gând, pomeneire, *Ună misliri*, *Surla si sculq di casă* 4/II; *mislít*, -ă adj.]. — Din bg. *mislja*.

Mislíri f. } v. *misles*.

Mislít, -ă adj. } v. *misles*.
Misticári f. } v. *meastic*.
Misticát, -ă adj. }

Mistríjă f. (La zidărie). Mistrie, ALR. 3790. — Din gr. *μνωτρί*, (arom. *mistrie*).

Mísur m. v. *másqr*.

²**Mísur** a. Strachină de pământ, blid. *Døy misur* 2/47. *Misur di*

fărină 16/29. — Din lat. *mensūra*, -am (arom. *misură*).

Mitáňă (pl. -*tqń*) Mătănie. Com. GH. T. — Din bg. *metanie*.

Mitércă f. Plantă cu floare roșcată: *mitercă sivă, albitoasaă, roșcată* ALR. 5477.

Mitili f. Gălbează, boală la oi (ALR. 1656), la viță (ib. 6117). *Toati sa loși... di mitil'* 2/88. [Şi: *mitil'*. Derivat: *mitil'os*, -ă, *mitil'if* adj. = bolnav de ficat. Com. GH. T.]. — Din bg. *mitil*.

Mitil'if, -ă } adj. v. *mitil'*.
Mitil'os, -ă } adj. v. *mitil'*.

Mitirés vb. IV. Distrug, nimicesc. Com. T. P. — Din bg. *mitirja*.

Mitiriz a. Meterez. Com. I. L. — Din tc. *meteris*, (arom. *mitirize*).

Mítșeu vb. I. Mişc. [C o m p u s: (cu pref.) *zámítșeu* (ză + mitşeu) = mişc, (refl.) mă mişc. *Nu pot s-mi zámítșcu di loc* cf. 10/52.

Mítșeut, -ă adj. v. *mic*.

Miturítșă f. v. *metură*.

Míuréz vb. I. Miorláiú ALR. 1137.

Míúrz Plantă mirosoitoare, ce se pune în bucate. Com. C. I.

Mizè m. } v. *meze*.
Mizilqe a. } v. *meze*.

Mlătseárés vb. IV. Mănânc cu sgomot. *Mlătscăreş ca porc* ALR. 2103. — Din irbg. *slackam*.

Mlăznitsă f. Oaie care dă lapte. *Du-ti tu cu mlăznitsili* 10/3 cf. 376.

[Derivat: *mlăznitsăr* m. = păstor de oi s. de capre care dau lapte]. — Din bg. *mlăznica*.

Mlăznitsăr m. v. *mlăznitsă*.

Mleátșă f. v. *mletșă*.

Mlecár m. Berbece de trei ani. Com. G. D. — Din mbg. *mlékár*, id.

Mlétșă f. Buruiană ALR. 5173. *Mletșca u mänancă l'epuriş*, ib. [Şi: *mleátșă* f. Com. G. D.; *mälétșă* f. Com. T. P.]. — Din bg. *mlečka*.

Ml'ór m. v. *mil'oară*.

Mo adv. v. *cmo*.

Moáli adj. Moale. *Mona al' deadi di moali* 23/41. *Seac di modali viseaşti* (= nasu) *55. [Derivate: *muláme* f. = bine, vorbă înceată. *La nibun nu-l' tsi da miram di cöt cu mulamea* (omului rău nu i se poate da a înțelege decât cu binele, domol) 388; *molác, mulác*, adj. = moale. *Mult mulac fitşor ieş*. Com. I. L. C o m p u s e: (cu pref.) *zámóáli* (ză + moali). adj. = moale. *Cujuretsil' l'a fac mai zámol'*, B. 11. *Frunză mai zámóali* ib. 3; *anmol'* vb. I. = înmoiu, topesc. *Si-ń tsi anmoal'ă coastili* 9/33. *Aş anmoal'ă*, B. 4. *Si 'nmul'ă vreamea*. Com. H. I.; *anmul'ári* = f. înmuiere, topire, id.; *anmul'át, -ă* adj.]. — Din lat. *möllis, -e*, (arom. *moale*).

Moáră (pl. *morur*) f. Moară. *Tselă di sub moară* (=dracul) 363 cf. 438, *53, 6/XVII. *Moara-*

*disupra, -dijoasa, în Huma); (-di la vir, -din Petuc, -dila Pu-puña în Oșani); (-la Ghiolma, -Sibia, -l-Desi, -l-Iti în Cupa); (-di-cătun, -di-bătaňă în Lugunța). [Derivat: murár m. = morar 5, 6/13; moarítšeă f. (dimin.)]. — Din lat. *mōla*, -am, (arom. *moardă*).*

Moárdză f. Organul genital la bărbați.

Moári interj. v. *mara*.

Moarítšeă f. v. *moară*.

Moárti f. Moarte. *Moartę nu ubidešti că-i bun* (moartea nu se uită dacă este bun) 2/1. — Din lat. *mōrs* -tem, (arom. *moarte*).

Moáscă f. Catâr. *Al'- (tsi) fitară moștli* (i-au fătat catârui) 358. [Si: *másca* f.]. — Din bg. *máška*.

Módiemo adv. v. *cmo*.

Mögla f. Negură, ceată. Com. G. D. — Din bg. *mágla*.

Mója } adv. v. *cmo*.
Mója-moja }

Mojnă f. v. *monă*.

Mqjnës vb. IV. v. *mdjës*.

Mójni adv. Mâine. [Si: *móni* adv.; *mójnista* adv. = a doua zi, ziua următoare; *móniza* adv.; *Móniza dimineatsta* (a doua zi dimineața) 17/41 cf. 3/34, 10/69. Com p u s e: *pójmojní*, *pójmóni*, *pújmóni* adv. = poimâine; *pój-mójnista*, *pújmójnista*, adv. = poi-mâine, a treia zi 5, 4/20 (în Oșani), *pójmóniza*, *pújmóniza* adv. *Ier l'-u deadi și pújmóniza l'-u ló* (ieri i-o dădu și după două zile

i-o luă). Com. I. L.]. — Din lat. *mane*, (arom. *mîne*).

Mójnista adv. v. *mojnă*.

Molác adj. v. *moali*.

Moléts m. plur. (Liumnița) Insectă, m o r a r. Com. P. M. [Si: *molítsă* f. (Liumnița), *muleáti*, *mu-leátsă* f. (Oșani) = molie. Com. G. D.]. — Din bg. *molec*, (arom. *mul'itsă*).

Molítsă f. v. *molets*.

Mónă f. v. *mónă*.

Mónă f. Mână. *Merg móndă di móndă* 1/IX, cf. 4/XIV. *Să pun mónd pri tots trei* 16/94. *Al' vinì di mónd* (se pricepe la orice, cf. bg. *mu idi ot rákà*) 432. *La marea móndă si ari* (se ține mândru, fudul). *Prima móndă* = calitatea întâi, B. 5. [Si: (Lugunța, Cupa) *mónă* f. 17/73, 4/77, 7/77, 14/77, 17, 18/55, 8/56. *mojnă* f. *Cu mojnă ta s-la disl'iz* 14/11 (plur. *mojnă* 15/55). (In Târnareca) *mánă* (pl. *máñi*) f. 12/68. Derivate: f. *mánátă* f. = cât se cuprinde într'o palmă 433; *mánér* m. = mânărul casei. Com. I. L.; *mánúşă* f. = mânăr, coadă de apucat, de ținut. *Grántšaru jundi va, cola u puni mánusa* 983 cf. *50. *Nu vez fitșoru pri mánusa di arat?* (... la coada plugului?) 7/70 cf. 370; *mánítšeă* (*mónítšeă*) f. (dimin.). (La plug) coarnele plugului (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51)]. — Din lat. *manus*, -um, (arom. *mîndă*).

Móneă f. v. *mönca*.

Mónea adv. (de timp). Înainte, mai înainte. (Atestat numai de Wgd. 33; eu nu l-am putut întâlni și nici în texte nu apare. — Este același cu istor. *măc'e* din *mai ainte*.

2Móneă f. Trudă, caznă. *Samă mari möncă* 1/76 cf. 2/15, cf. 17/38. *N-u möncă s. än si feasi möncă di* (mi-e dor, doresc). *Mult l'-u möncă* 8/58 cf. *Al' si feasi möncv di tată-su* 17/38. [Şi: **móneă** f. Derivate: *măncós*, -oasă adj. = greu, anevoios. *Măncos lucru* (lucru greu) 25/94. *Măncos o mănancă* (o mănâncă greu) B. 7, cf. 408, 994; *măntşos* vb. IV. (refl. din paleose *mociti*) = mă trudesc, mă căznesc. *Mult aş si măntşo* 3/IV. *Nu ti măntşeă* 17/55. *Mi măntşos* 13/16. *Mi măntşoij* 25/51]. — Din paleol. *moka*.

Mondru, -ă adj. Cu minte, înțelept. *Stoi mondru nu luză* (stai bine s. cu minte, nu fă prostii). Com. C. R. [Derivate: *măndărés* vb. (refl.) = mă mândresc, umblu umflându-mă în pene; *măndărqs* vb. (refl.) = mă mândresc]. Com. N. T. — Din bg. (dial.) *măndrū* (мандру).

Moni adv. v. *mojni*.

Mónieă f. Mânecă. *Monica di cămeaşa*. Com. C. I. — Din lat. *manica*, -am, (arom. *mînică*).

Mónitšeă f. v. *mönă*.

Montiza adv. v. *mojni*.

Monz m. Mânz. *Iapa fesi doi mönz* (iapa fătă doi mânzi) 6/28. [Diminutiv: *mănzóe* m. *mănzăe* m. ALR. 1106; *măndzeáugă*, *mănzeáugă* f. = iapă costrușă (tânără) neînvățată la tras. ALR. 1098; *măndzqnă*, *mănzqnă* f. = nume de plantă mirosoitoare. Com. G. D.] (arom. *mîndzu*).

Mor vb. IV. Mor. *Sam mort* (am murit) 2/34. [Derivate: *muríri* f. = murire; *mort*, -ă (lat. *mortuus*, -a, -um) adj. = mort. *Birleatsi mort* 1/39. *Ni ghiu, ni mortu* (nici viu, nici mort) 15/69; *mort* m. = mort. *Işqts morts să anträ ghii* 32/18. *Al' pusiră mönă di mort* 367. *Murtătşuni* f. = mortaciune]. — Din lat. **mōrio*, -īre (= mōrior), (arom. *mor*).

More adj. Vânăt cf. mrăcă. ALR. 3403. [Derivate: *möréav*, *möréuv* adj. = vânăt deschis; *möréu* (pl. *morchi*) = vânăt. *Rosiji ili morchi* (roșii ori vinete) 4/XI]. — Din bg. *mrăk*.

Mórcăv }
Móreu } adj. v. *²morc.*
Móreuv }

Mors a. Post. *Morsu di crăčun* (câșlegi, dulcele Crăciunului ALR. 604. Cf. mărses.

Mort m. } v. *mor*.
Mort, -ă adj. }

Moş adj. Bătrân. *Un dead moş* 3/60. *Uom moş* (om bătrân) 1/16. Cf. 34/18, 4/57. || Subst. Moş. *Tsela moşu* (pe moşul acela) 14/34.

Moşlă vizură așri 26/64. [Feminin: *moaşă* f. = bătrâna. *Babă moaşă* 1/70. *Aş rău undă ყარა un moş si undă moaşă* 1/28 cf. 6/28. Derivat: *muşeátsă* f. = bătrânețe. ALR. 2275].

Mosecă f. v. *moască*.

Most m. Must. Com. T. P. [Şi: *must* m.]. — Din lat. *mustum*, (arom. *mustu*).]

Motnic, -ă adj. Turbure. *Motnitsa tšešma* (fântâna turbure) 25/32. [Şi: *mătnic*, -ă adj.]. — Derivat din bg. *măten*.

Motşcă adj. Ud până în piele. *Motşcă sam* (sunt ud până în piele) 735. [Şi: *mótşeu* m. = cel care se pișă noaptea în asternut. Derivate: *mutşără*, *mutşari* (bg. močar) f. = baltă. *Ună mutşari* 17/8. *Mutşără di ploajă* 10/60 cf. 755, 10/64; *mutşarlif* adj. = jilav, mlăştinos. ALR. 5060]. — Din mbg. *močko*.

Mótsi adv. v. *cmo*.

²Mótsi (la vite) Strigăt de chemare, de oprire, de îndemn la mers.

Móyx Puf ce rămâne pe pielea unei pasări, după ce a fost jumuită de pene. Com. T. P.

Moȝnăs vb. } v. *măies*.
Moȝnés vb. } v. *măies*.

Mózăc m. v. *mozuc*.

Mózue m. Măduva, creer. Cf. meduă. *Mozăcu di cap* (creerul din cap) 16/72 cf. 6/13, 7/30. [Şi: *mázăc* m.]. — Din bg. *možák*.

Mrae m. Amurg, cf. m u l ā. *Cari antunică, än mrac...* (dacă întunecă în amurg) 5/68. *Än mrac si fatsi* (amurgește). [Şi: *mărăc* m. *Con cadi măracu* ALR. 2384]. — Din bg. *mrak*.

Mrăcă adj. (despre oaie). Albă la corp și numai la cap de coloare închisă, fără a fi neagră. Com. I. L. cf. *mrac*. *Una ყაჯă mrăcă* 4/67.

Mrăşă f. v. *mărşă*.

Mreájă f. Pielita de pe miez, la fructe. ALR. 6087. Cârpă mai mare, de mătase, de pus pe cap. Com. GH. T. [Şi: *mrejă* f. = mrejă de prins pești. *La pusi la mrejă* 2/28]. — Din bg. *mrěša*.

Mreáneă f, Mreană. Com. T. P. — Din mbg. *mrěnka* (mrěna) id.

Mrejă f. v. *mreajă*.

Mu adv. v. *cmo*.

Mue m. v. *muts*.

Mucăjés vb. IV. Mugesc. Com. P. M. — Din bg. *mukam*.

Muchéş m. Un fel de arbore mai mic cu fructe roșii și de formă lungueață. Com. I. L. [Derivat: *muchéşă* f. = fructul].

Muchéşă f. v. *mucheş*.

Muel'ă f. Muche. *Mucl'ă di cutsqot* 13/43, cf. tălător. — Din lat. *mut* [ü]lus, -um, (arom. *muclé*).

Mucós, -oasă adj. v. *muts*.

Mueuiés vb. IV. Amuțesc. *Mucjaştı, nu poati si pricajască* ALR. 2086. Gânguresc (despre copilul mic). ib. 2663.

Múgure (pl. *-gur*) f. Mugur, ALR. 970. cf. ą n m u g u r ą s.

Muhlizqń (pl.) Mucegaiu cf. m ū l ā. *Ruguzinili daų muhlizqń, ārđ tseاشti muhlizqń fac zijan la bubi* (rogojinele fac mucegaiu, iar acest mucegaiu..) B. 3. — Derivat din *muhlid*, acesta din bg. *muhla*, (arom. *muhla*, *muhlid*, după *muced*).

Muhăbét a. Convorbire, conversație. *Mult vă li vets muhăbeturli* (stați în bune relaționi) 401. — Din tc. *muhabet*, (arom. *muabete*).

Muhtár m. Perceptor. — Din tc. *muhtar*, (arom. *muhtar*).

Mújt, -ă adj. v. *mult*.

Múlă f. Amurg. ALR. 2382, cf. m ā r a c.

²Múlă f. (Târnareca și Huma). Catâr, cf. m o s c ă. Com. I. L.

Múlă f. Mucegaiu cf. mu h l i z q ń. Com. T. P. [Şi: m úlija f.]. — Din bg. *muhla*, (arom. *muhla*).

Muláe adj. } v. *moali*.

Mulámi f. } v. *moali*.

Mul'ăreăști adv. } v. *mul'are*.

Mul'ărés, -ească adj. } v. *mul'are*.

Mul'ări f. Muiere, nevastă. *Mul'area nu mi pridună* (nevastă-mea nu mă primește) 5/35, *Mul'ari*, ieş 3/30. [Derivat: *mul'ărés*, *mul'urés*, -ească adj. = muieresc. *Mul'irească*, (parti) = partea sau locul destinat la biserică pentru femei. Com. G. D.; *mul'ăreăști*, *mul'ireăști* adv. = femeiește; *mul'ă-*

rími f. = muieret. Diminutive: **mul'ărútš** = muieratec; **mul'ărúščă**, **mul'ärútšeă** f. = muierușcă. *Ună mul'ărușcă* (Com. I. L.). — Din lat. *mūlier*, -ērem, (arom. *mul'are*).

Mul'ărimi f.

Mul'ărúščă f. }

Mul'ärútšeă f. }

Muldzáš m. v. *mulg*.

Muleáti m. v. *molets*.

Muleátsă f. v. *mol'itsă*.

Mulg vb. III. *Mulg*, (fig) storc.

Si-ts mulg ună găleată di läpti 6/32. *Că uoј mlăznitsă nă mulg* 376. [Derivate: *múlziri* f. = mulgere, stoarcere; *muls*, -ă adj. = muls; *mulzás*, *muldzás*, *mulgător*, m. = păstorul care mulge oile, *mulgător*; *mulzárcă* f. = capră din a cărei lapte se hrănesc păstorii; *mulzqr* (pl.) = oi cu lapte. ALR. 5361; *mulzánie* a. = locul unde se mulg oile]. — Din lat. *mūlgeo*, -*ēre, (arom. *mulgu*).

Mulgător m. v. *mulg*.

Múlija f. v. *múlă*.

Mul'írés, -ească adj. v. *mul'ari*.

Mulítfă f. Rugăciune, botez. *Di la mulitfă nu-i primini* 593. — Din bg. *molitva*.

Múls, -ă adj. v. *mulg*.

Mult, -ă adj. Mult. *Mult's argats* 16/5. *Pări multi* 6/38. *Mul'ts uamiň tăltşoră* 19/93. || Adv. Foarte. *Mult māri*, (foarte mare) 20/39. *Mult n'ăi bun* (= mi-e foarte bine) 8/2. [Şi: *mul't*, -ă ALR. 317; *mujt* ib. Plur. și *mul'ts*, *muřts*

ALR. 317. *Aj la muits ań si da Domnu* ALR. 1726. **C o m p u s :** (cu pref.) **zămult** (ză + mult) adj. = mult; *Mań zămulti or*, B. 11. **Derivat:** **multsqmi** f. = multime; (**an**)**multsq** vb. IV. înmultesc]. — Din lat. *multus*, -a, -um, (arom. *multu*).

Mułt , -ă adj.		v. <i>mult</i> .
Multsqmi f.		
Multsq vb. IV.		v. <i>mulg</i> .
Mulzár m.		
Mulzáreă f.		v. <i>mulg</i> .
Mulzárnice a.		
Múlziri f.		v. <i>mulg</i> .
Mulzqr (pl.)		

Múmă f. Mamă. *Poati trăi muma* 621. *Picat tse suptsiș laptili mumă-taj* 537 cf. 7/8, 1/79. [Plur. *mumi* și *mumon*. Com. G. D.]. — Pentru etim. cf. *mamă*, (arom. *mumă*).

²**Mumă** f. (la femei). Vintricel. ALR. 2213.

Mumădie f. v. *mămudie*.

Mumés vb. IV Momesc. [C o m p u s : (cu pref.) **zămumés** (ză + mumes) vb. IV. = încep să momesc, să atrag. *Zămumeă-la dașu* (momește-l mielul). Com. N. P.]. — Din paleosl. *mamiti* cf. dacor. *momesc*.

Muméts Numele unei păsări. Com. T. P.

Mumúş m. v. *mămuş*.

Mungusár m. pl. Țigani nozazi. ALR. 2823.— Din bg. *mango*.

Munti m. Munte. *Si feasi un*

munti 9/64. *Tserbul chicăsi dintru muntsă că sor-sa si mărită* 24/64. Cf. 386. [Derivat: **muntós**, -ă adj. = muntos]. — Din lat. *mons*, *mōntem*, (arom. *munte*).

Muntós, -ă adj. v. *munti*.

Múntur adj. Nărod, mutălău. *Tse tari muntur ieș* (ce ești așa mutălău). Com. C. I.

Múra în nume de loc: *La mura* (Liumnița).

Murár m. v. *moară*.

Murafét a. Marafet. *Murafeturli lu drăcu rau pri multi* 13/79, cf. 12/79. [Si: *murfét* a. *Cu tsi murfet ieș tu cota juni?* 19/90. — Din tc. *marifet*, (arom. *murafete*).

Murdărisés vb. IV. Murdăresc. *U-aj murdărisit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. Cf. *mătes*, *mătșcăies*. — Din tc. *murdar*, (arom. *murdar*).

Múrdži m. v. *murg*.

Murfét a. v. *murafet*.

Murg adj. (despre vite: oi, boi, cai, câini, etc.). Murg. *Vizui un ceni murg*. Com. C. I. [Derivat: **múrgă** f. = oaie cu fâlcile negricioase; **múrgaf** adj. = nici roșu nici negru. *Cal murgaf* ALR. 5491. **múrdži** = nume de câine. ALR. 6037. *Murdži nostru la tăltșoră dn gärnișoară* (pe murgea nostru l-au ucis în porumbiște) id. — Cf. alb. *murk*, (arom. *murgu*).

Múrgă f. v. *murg*.

Murmíni Cele dintâi 12 zile din luna lui August, după care

se cunoaște vremea celor 12 luni de peste an. Com. I. L. — Din gr. ἡμερούνια, (arom. mîrmiñé).

Murmínt (rar, mai des g r o b) a. Mormânt. [Pl. *murmintur* n. loc (Oșani)]. Com. G. D. — Din lat. *monumentum*, (arom. mărmintu).

Murșuíri f. Carne de porc fără os. ALR. 741, cf. mărsă.

Murtálög v. *mărtălog*.

Murtătsúni f. v. *mor*.

Murtsqñă m. v. *ənmurtsqos*.

Musa în *Musa-di-Christu* Nume propriu.

Músă adj. (despre capră) Cu picățele albe pe bot. *Una* [capră] *musă* 23/79.

Múşa f. Nume propriu. *Că-si dus-aş Muşa lele. Lă lu Musta cunac* 7/IV.

Muşamă f. Muşama ALR. 3925. — Din tc. *mušema*, (arom. muşămae).

Muşát, -ă adj. (Târnareca) Fru mos. *Curuş lucru as-iş mai muşat* 14/65 cf. 25, 28/65, 17/64. — Derivat din *frumos*, (arom. *muşat*).

Múseă f. Muscă. *Nitsi musca nu putę să anträ* 3/II. *Muscă-dívă* f. (muscar); *muscă-di-cal* f. (musca calului); *muscă-di-vin* f.; *muscă-cănească* f. (bătucelul); *muscă-di-carni* f. (muscă), *muscă-mari* f. (gărgăune). Com. I. L. — Din lat. *múscā, -am*, (arom. *muscă*).

Múşchi m. pl. Crucea şalelor. ALR. 2208. — Din lat. *muscūlus, -um*, (arom. *muşcl'u*).

Muşeátsă f. v. *moş*.

Muşfút a. Dar. — Din tc. *muşfet*.

Muşitsă f. Insectă de felul tânărului, Com. G. D. [Si: *muşqtsă* f. molie ALR. 1902. — Din bg. *mušica* cf. dacor. *m u s i t ā*.

Muşmúl m. Moşmol. [Fructul se numeşte: *muşmúlă* f.] *Tsista timp muşmulu nu veà muşmuli* (anul acesta moşmolul nu avea muşmule). Com. G. D. — Din tc. *muşmula*.

Muşmúlă f. v. *muşmul*.

Muşqtsă f. v. *muşqtsă*.

Must v. *most*.

Músta m. Nume propriu. *Cunacu la Mustal'ă fitşor*, II/IV.

Mustátsă f. Mustaçă. Com. I. L. — Din lat. *müstacia*, (arom. *mustăti*).

Muştiríjă m. Muşteriu. — Din bg. *muşterija* (tc.).

Muşturác m. Closet. *La dărō ca din muşturac*, 457. — Din bg. *moşturak*, id. (*Sbornik I. (1901) 3*).

Mut vb. I. Mut. *Aş mutară ună ropă si antrară*, 3/17. [Deriva te: *mutări* f., *mutat*, -ă adj.]. — Din lat. *mūto, -are*, (arom. *mut*).

²Mut, -ă adj. Mut. Com. G. D. [Deriva te: *ənmutsqos* (rar *ənmutsqos*) vb. IV. = amuţesc. *Muts cola* (taci). Com. G. D.; *mutăfál'eă*, *mutufál'eă* adj. = *mutălău*]. — Din lat. *mūtus, -a, -um*, (arom. *mut*).

Mutăfál'eă m. v. *mut*.

Mutári f.

Mutát, -ă adj. } v. *mut*.

Mutrés vb. IV. } v. *măntres*.
Mutriri f. }

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. mărs q l'ă. [Derivat: *mueós* (*măeós*), -oasă (lat. *muuccōsus*, -a, -um) adj. = mucos. Com. T. P.J. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutsi*).

Mută interj. Strigăt cu care se opresc catării. *Mtă*, *al'-vicii ie la moască*. Com. H. I.

Mutărá f. v. *motscă*.

Mutărlis adj. v. *mutărdă*.

Mútseă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl'q mutschili*, 19/8. *Ay dărq mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [Derivat: *mutseurós*, -ă adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka*.

Mutšeári f.

Mutšeát, -ă adj.

Mutšeátă f.

Mutšeátúră f.

Mútshim vb.

Mútșeu vb. I. Mușc. *Să ti mutșcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutscay*, 9/16. *Mutscă-mi*, 7/12. [Și: mútșeum, mútșhim vb. I. *Să la mutșchiș*, 9/12. Derivate: mutšeári f. = mușcare. *Vrină mutșcari*, 22/4; mutšeát, -ă adj. = mușcat; mutšeátă f. = bucătea, îmbucătură. *Măncă un-două mutșcăts*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; mutšeátúră f. = bu-

cătică; primútșeu vb. I. (după bg. *prěkăsvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.)], (arom. *mușcu*).

Mútșeum vb. v. *mutșcu*.

Mutseurós, -ă adj. v. *mutscă*.

Mutări N. loc. (Cupa).

Mutsqs vb.

Mutufál'eă adj. }

Mutuvilă f. Răschitor, (cf. Capidan, *Meglenoromână*, I, 54), cf. dișc l'itor. *Ca vrină mutuvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila*.

Múzică f. Muzică.

Muzivír m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [Derivat: *muzivirlę a.* = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir*.

Muzivirlę a. v. *muzivir*.

N

Na interj. Na. *Na-vă ună mără*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (m.i rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. -nă.

Năbeáu vb.

Năbejút, -ă adj. }

Năbunés vb. IV. Bat bine.

Tsișta aş la catsă, aş la năbnes bun (aceştia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ă i e s.

*Năbunés vb. IV. v. *bun*.

Năbuzeş vb. IV. v. *buză*.

Năcătăs vb. v. *zăcătsos*.

Năcrés vb. IV. v. *acru*.

Nădăvăc m. v. *nădăvuc*.

Nădăvúc m. (Oşani). Câteva fire de păr sau de lână care servesc la împletitul părului. *Flaş nădăvuts s-ti 'mplites?* (ai aflat firele de lână să-ți împletești părul?) Com. G. D. [Şi: nădăvăc m.]. — Din bg. *nadavka*.

Nădórm vb. IV. v. *dorm*.

Nădurlés vb. IV. (Oşani). Mă umflu, mă bozumflu, mă supăr. *Nu ti nădurleă şă* (nu te supăra aşa). Com. C. I. — Din bg. *nadurļa se*.

Năét a. (în expresia) fac năet (imi propun, am de gând). *Fitšoru feasi năjet si si ducă la şătăirea* (băiatul îşi propuse să se ducă la plimbare), 2/78 cf. 21/72. — [Şi: năjét a.]. — Din tc. *niyet*, (arom. *nijete*).

Năfară adv. v. *năfară*.

Năfară f. Anafură. Com. T. P. [Şi: năfură f. Com. V. J., năfră f.], — Din bg. *nafora* (gr.), arom. *anafură*.

Năfară adv. Afară. *Işoră năfară* (iesiră afară), 9/31. *S-lă tragă năfară*, 19/41. *Cadi năfară* (este epileptic, suferă de epilepsie). [Şi: năfară adv. 10/74, 19/78; nafoără adv.; fără adv. *Feata nu işo fară*, 4/38]. — Din lat. *in-ad-fōras*, (arom. *nafoară*).

Nafilé adv. In zadar, de geaba. *Nafilé viniş păñă ua* (degeaba ai

venit până aici), cf. ALR. 3138. —

Din tc. *nafile*.

Nafoără adv. v. *nafară*.

Năfră } f. v. *nafără*.

Năfură } f. v. *nafără*.

Năgădés vb. IV. v. *gad*.

Năgudés vb. IV. (refl.) Mă pun înainte, ies înainte. *Nu tucu ti năgudea* (nu te mai pune înainte), 696. — Din bg. *nagodja*, cf. pug u d e s.

Năjeă f. (Nânta) Mamă. *Jundi-i năjcă-ta?* Com. H. I.

Năjét a. v. *naet*.

Năjjqs vb. IV. v. *ej*.

Năjmés vb. IV. mă încumet, îndrăznesc. *Nu ti năjmea la plivăirea* (să nu îndrăzneşti să înnoţi), Com. G. D. — Din bg. *naimam*.

Nainti adv. Înainte. *Maş nainti* cf. 11/65. [Şi: năinti, anańti, ănańti adv. 7/26, 5/61, cf. 12/77, dinańti adv.]. — Din lat. *in-abante*, (arom. *ninte*).

Nainti adv. v. *nainti*.

Năjignés vb. IV. v. *jignes*.

Nálbă f. Nalbă. *Datsi-ń ună nalbă*, 17/78 cf. 18/78. — Din lat. *malba*, -am.

Nálbánti m. Potcovar. [Derivat: nálbántitsă f. = soția potcovarului. *Si dusi la nalbantitsă*, 14/47]. — Din tc. *nalbant*. (arom. *nalban*).

Nalbántitsă f. v. *nalbanti*.

Nálbés vb. IV. }

Nálbíri f. }

Nálbit, -ă adj. }

Nălbítură f.

Nălét adv. (In expresia) *Nălet si eș* (să nu se aleagă nimic de tine) 13/68. — Din tc. *nalet*.

Nalt, -ă Inalt. *Tšucaitsă nalti*, 17/69. *Nalti ili slojni*, 1/XI. [S u b s t. náltă = închisoare. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus în închisoare), 136. *Și: ănált, -ă* (Târnareca), 2/63; năltșuc adj. (dimin.); năltsimi f. = înältime, Com. G. D.; nälts (<lat. **in-altio, -are*), vb. I. = înalt. *Nu cota ti nältsă, s-nu caz*. Com. N. T.; năltṣari f. = înältare; năltṣat, -ă adj. = înältat; năltṣatüră f. = înältătără]. — Din lat. **in-altus, -a, -um*, (arom. *analtu*).

Náltă f.

Năltṣari f.

Năltṣat, -ă adj.

năltṣatüră f.

Năltsimi f.

Năltșuc adj.

Námă f. Roua care cade dimineața și este dulce; *nama* cade și pe la prânz, dar numai când vremea este moale, dulce. Când este namă albinele lucrează încontinuu. Com. G. D. — Din *mană*?

Námál' m. (Târnareca) Vită (fiind vorba despre oi, capre) cf. arom. *n u m a l'*. Com. V. J. — Din lat. *animalia, *-am.*

Nämälés vb. IV. Micșorez. *Tribujaști si-u nämälím hrana*, B. II. [Derivat: nämälít a. adj. =

micșorat; nämäliri f. = micșorare].

— Din bg. *namalja* (dela mal « mic »).

Nämäliri f.

Nämälít, -ă adj. } v. nämäles.

Nämänane }

Nämáne }

Nämäne }

Nämehjór m. Om ursuz, cf. z a n c h j o r. Com. T. P. — Din mbg. *namkjor* (tc.).

Nämét m. Zăpadă multă, ALR. 1252.

Nämignés vb. IV. Fac cu ochiul. *Nämigneà-l'* (fă-i cu ochiul), 459. [*Și: nimignés* vb. ALR. 34]. — Din bg. *namig[nu]vam*.

Námilă f. Om mare și înalt. Com. T. P.

Nämistés vb. IV. Pun ceva bine la loc, aşez bine. *S-li nämistim toati*, B. 6. *Nämistedà-u putina di cola* (pune putina la loc). Com. N. T. — Din mbg. *namestjam*, cf. p u d m i s t e s .

Namlíjă f. Teava puștii. *Namlíja la tufecac*, ALR. 4988. — Din tc. *namly* (dela *nam*).

Nämurtés vb. IV. (refl.) Mă supăr, îmi pare rău. *Si nämurti sau ău dărq mutsca* (s'a supărat, s'a bosumflat). Com. G. D. — Din mbg. *namurtam*.

Nämúz a. Demnitate. *Al' căzù nämuzu* (s'a umilit), 460. — Din tc. *namuz*, (arom. *nămuze*).

Năpárti v. *parti*.

²Năpárti N. loc. (Cupa).

Nápeum adv. Apoi, iarăși. *Nap-cum la trimeasi*, 19/8 cf. 12/31, 12/73. [Și: nápeun, nápeunta adv. *Napcun să rudits*, 4/9 cf. 17/15, 8/69]. — Din bg. *napokon*.

Nápeun } avd. v. *napcum*.
Nápeunta } avd. v. *napcum*.

Nápícajes vb. IV. v. *picăies*.

Nápnés vb. IV. (refl. în Huma). Mă opintesc, mă sfortez. *Si nápní căt putù* (se opinti cât putu), 23/72. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Nápojí adv. } v. *poja*.
Nápojéš vb. IV. }

Náprášos vb. IV. v. *prau*.

Náprástuc m. v. *náprostoc*.

Nápráteă f. v. *náprötcă*.

Náprätšos vb. IV. Intind, scol, ridic. *Náprätšo cüada* (a ridicat coada), Com. N. P. — Din mbg. *napärčam*.

Náprostóe m. Degetar, ALR. 6620. [Și: náprástuc m.]. — Din bg. *napärstok*.

Nápröteă f. Nápárcă, șarpe, cf. şăprătcă, arom. năpartică. Com. T. P. [Și: nápráteă, nípröteă nopröteă f.]. — Cf. alb. *nepérkē* și *nepértkē*.

Napuăi adv. v. *năpoi*.

Napúst m. Nume de plantă. Com. H. I.

Náräjéš vb. IV. } v. *²røy*.
Náräíri f. }

Náräít, -ă adj. } f. v. *náräntšos*.
Náräntšatúră } f. v. *náräntšos*.
Náräntšori }

Náräntšos vb. IV. Poruncesc. *Tuntsea tătă-su náräntšo* (atunci tatăl său porunci), 17/73. [Și: náräntšos vb. IV. Derivate: náräntšori f., náräntšot, -ă adj., náräntšatúră f. = poruncă. *Dintru că anghialu aș călcă náräntšatura*, 4/62. | Destin, ursită. *Şa-i fu náräntšatura* (așa i-a fost ursita), 461. (Pentru desvoltarea acestui înțeles cf. nărăşniță). — Din bg. *narač*[v]am.

Náräntšot, -ă adj. v. *náräntšos*.

Náräşnitsi f. plur. Ursitoare. *Vimiră náräşnitsili* (veniră ursitoarele), 3/23. — Din bg. *narečnici* idem.

Nári f. (la animale, cal, bou...) Nare. *Al' tsi ənflară nöräli* (a ajuns de însurătoare), 919. [Plur. *nörä* și *norur*]. — Din lat. *naris*, *narem*, (arom. *nare*).

Náridés vb. IV. Impodobesc, gătesc. [Și: níridés vb. IV. Derivate: náridít, níridít, -ă adj. = împodobit, înzestrat. *Damian náriditu cu multi avliur*, 12/VII. — Din bg. *naredam*.

Náridít, -ă adj. v. *nárides*.

Nárénés vb. IV. v. *rănes*.

Nas a. Nas. *Seac di moali viseaști* (= nasu), *55. *L'-u gros nasu la tsista*, 463. — Din lat. *nasus*, -um, (arom. *nare*).

Násadă f. Locul unde sunt puși snopii, ALR. 5300. — Din bg. *nasad*.

Násatur vb. I. v. *satur*.

Nase vb. II. Nasc. Com. T. P.
— Din lat. **nasco*, -ēre, (arom. *nascu* rar).

Năseúp vb. IV. } v. *scup*.
Năseupitúră f. }

Năsiát (pl. -atur). a. Sfat. *Acu*
fatsim direp năsiaturili dati pără ua,
sfaca gărnuts si facă cqtii ună bubă
sănătoasă. B. 7. — Din tc. *nasihat*.

Năstărvés vb. IV. v. *stărves*.

Năstăšón m. Stație, gară. ALR.
2578. — Din bg. *na stacion*.

Năstrăşq̄s vb. IV. Irit, întărât,
speriu. *Ca s-nu si năstrăşască tibili*
(ca să nu se irite). Com. G. D.
— Din bg. *nastraşa* [v]am.

Năstrée vb. III. v. *trec*.

Năstúp vb. I.

Năstupári f. } v. *stup*.
Năstupát, -ă adj. }

Nat pron. v. *lant*.

Nátima f. Anatema, fig. rău,
belea, nenorocire, mizerie. *Di na-*
tima ti cucniş (te-ai născut pentru
mizerii), 172. [Derivat: *nă-*
timinít, -ă adj. (?) = sucit, anapod,
rău, cf. u p ā c q t. *Uom... năti-*
minit, 856]. — Din gr. ἀνάθημα,
(arom. *anaðima*).

Nătiminít, -ă adj. v. *natima*.

Nătinusít, -ă, adj. Rău, ne-
cinstit, mizerabil, păcătos. *Nătinu-*
stitu! (păcătosule, urechiatule),
467.—Participiul negativ al verbu-
lui *tinuses* (gr. τιμῶ, aor. ἐτίμηο).

Nătșutşuléş vb. IV. v. *tşutşules*.

Năungl'ú vb. I. v. *ungl'ă*.

Năuntru adv. v. *nuntru*.

Năureádză vb. I. Se înoureză.
Năút m. Năut. Com. N. T. —
Din tc. *nohut*.

Năvădés vb. IV. Ud, adap.
Năvădi toată noaptea, 19/64. —
Din mbg. *navadam*.

Năvéd vb. II. v. *ved*.

Năvidéş vb. IV. Mă aplec, aplec.
Nu ti năvidea şă (nu te pleca aşa).
[Derivat: *năvidíre* f. = ple-
care; *năvidít*, -ă adj. = plecat,
înclinat într'o parte, umilit. Com.
N. P.]. — Din bg. *naveždam*.

Năvidíri f. } v. *năvides*.
Năvidít, -ă adj. }

Năvijéş vb. IV. (La războiu).
Adun pe sul firele de ustură cu
volbu. Com. H.I. [Derivat:
năviit, -ă adj. = adunat, strâns fi-
rele de ustură pe sulul războiului.
id.]. — Din bg. *navija*.

Năviit, -ă adj. v. *năvijes*.

Năvirít, -ă adj. v. *vir*.

Năvráp a. Ploaie mare, furtună.
Com. T. P.

Nbalts vb. I. refl. Mă îmbrobo-
desc, mă leg. *Si-mbáltsă cu ună şir-*
vetă, 28/68. [Derivat: *nbál-*
tsári f., *nbáltsát*, -ă adj. = îmbro-
bodat, legat]. — Derivat din *balt*,
lat. *balteus*, -um, cf. arom. *baltsu*.

Nbáltsári f. } v. *nbalts*.
Nbáltsát, -ă adj. }

Neálic vb. v. *ancalic*.

Neare vb. I. v. *ancarc*.

Nelo }
Neoà } adv. v. *ancola*.
Neóla }

- Nereăştiri f. } v. *ancres*
 Neres vb. III. }
 Neupišare f. v. *ancoptš*.
 Neurún vb. I. v. *ancurun*.
 Ndiplés vb. IV. Impătur, pun
 bine. *Bun li-ndipleaști*, 474. — Din
 gr. διπλόνω.
 Ndirég vb. III. v. *andreg*.
 Ndultsés vb. IV. }
 Ndultsíri f. } v. *dultsi*.
 Ndultsít, -ă adj.
 Neáe adv. v. *leac*.
 Neágra f. v. *negru*.
 Neámts m. Neamț, se întâl-
 nește numai în numele de loc.
Tšeşma-Neamtsă' (în Oșani). —
 Din bg. *Němec*.
 Neáuă f. Zăpadă, cf. 8/56.
Neaua-uoilor (un fel de zăpadă).
Neaua-cónlor (un fel de zăpadă). —
 Din lat. *nix*, *nívem*, (arom. *neauă*).
 Nébutu a. (Târnareca) Cer. *Si*
ăjrà şeiliu lă nebantu (să fi fost un
 lucru în cer), 11/67. — Din bg.
neboto (articulat).
 Nee vb. I. 1. Sugrum, stran-
 gulez; ucid. *Muri nicat di un lup*,
 Com. G. D. *Şi să la pucnim di si*
necă, 22/8. | 2. Inec. *Luji fitşor*
tsi ra nicat än Vardar, 14/15. cf.
 7/59 cf. 565. cf. 184, 476. [D e-
 r i v a t e : nieári f., nieát, -ă adj. =
 sugrumat, strangulat, ucis, omorit,
 înechat]. — Din lat. *něco*, -are,
 (arom. *nec*).
 Négru, -ă adj. Negru. *Neagră*
şámiňă, 1/VI, *Lăntă ra neagră*, 9/7,
 cf. 371, 538, *16. [D e r i v a t e :
 neágra f. = nume de capră; nigrés
 vb. IV. = înegresc. *Să nigrească*,
 9/86. *Aş nigri fatsa* (se făcu de
 râs), 486. *nigreátsă* f. = partea
 neagră a ochiului; *nigreálă* f. = ne-
 greală. Com. G. D.; *nigritşos*,
 -oasă adj. = negricios, Com. I. L.
nigriceaf și *nigrúncăf* adj. = ne-
 gricicos, Com. P. M]. — Din lat.
niger, -a, -um, (arom. *negru*, rar).
 Néiti adv. Prin urmare, aşa dar.
 Com. T. P.
 Némitsă' N. loc. (Oșani).
 Nerg vb. III. v. *merg*.
 Néscă f. v. *duminică*.
 Nfrichéz vb. I. v. *frică*.
 Ngălbínés vb. IV. }
 Ngălbíníri f. } v. *galbin*.
 Ngălbínít, -ă adj. }
 Ngl'it vb. I. v. *angl'it*.
 Ngl'ută' vb. III. Incheiu. Cf. a n-
 c l u t š. *Singl'uče* (seînchee). ALR.
 651. — Din bg. *kľúč*.
 Ni adv. Nici. *Ni uom flară ni*
cal, (nu găsiră nici om nici cal)
 12/35. [Si: níeă (ni + ca) adv.
Tu nu ieş nică la soari, *nică la*
boari, 708. — Din bg. *ni... ni...*
 Niájnie adj. Neglijent, ne-
 vrednic, Com. C. I. — Din bg.
nehajnik.
 Niänmirusít, -ă adj. v. *miruses*.
 Niantribát, -ă adj. v. *antreb*.
 Niardicát, -ă v. *ardic*.
 Nibún, -ă adj. } v. *bun*.
 Nibunilă f. }
 Nícă adv. v. *ni*.
 Nicajúrja adv. v. *nicăl'urja*.

Nicălisít, -ă adj. v. <i>călises</i> .	[<i>Şi: ními</i> , <i>Nimi no-ari numea «oh»</i> , 5/79; <i>nímini</i> (Liumnița); <i>níminea</i> (Oșani), Com. G. D.] — Din lat. <i>nec</i> + <i>aliubi</i> .
Nicăl'úria adv. Nicăieri. Com. T. P. [<i>Şi: nicăjúrja</i> adv.]. — Din lat. <i>nec</i> + <i>aliubi</i> .	[<i>Şi: ními</i> , <i>Nimi no-ari numea «oh»</i> , 5/79; <i>nímini</i> (Liumnița); <i>níminea</i> (Oșani), Com. G. D.] — Din lat. <i>nemō</i> , <i>-inem</i> .
Nicări f.	Ními pr. v. <i>nimen</i> .
Nicăt adj. } v. <i>nec</i> .	Nimignés vb. v. <i>nămignes</i> .
Nicăsmét a. v. <i>căsmet</i> .	Níminea } pr. v. <i>nimen</i> .
Nichijávitsă f. Vânt puternic, viscol, Com. T. P.	Nímini } pr. v. <i>nimen</i> .
Nichinghijós m. Nume de plantă, Com. H. I.	Nimisticát adj. v. <i>meastic</i> .
Niel'éz vb. I. Nechez. <i>Nicl'izq</i> și <i>deadi vicu</i> , 14/55.	Nínă f. Mătușă din partea tatălui; titlu ce se dă de către băieți și fete femeilor mai în vîrstă. <i>Ca tricù nină-sa, ară zisi</i> (când trecu mătuše-sa, iar zise), 8/29. <i>Cøtsi, ninu, sa fătsej la noj?</i> 22/29. [<i>Şi: níni</i> f. ALR. 474. Derivat: <i>nineastă</i> f. = mătușă. <i>Fräti, mo tsi si ql' fatsim la nineastă</i> , 23/29]. — Din bg. <i>nena</i> .
Nicópt, -ă adj. v. <i>copt</i> .	Nineastă f. v. <i>nină</i> .
Nidărát, -ă adj. v. <i>dar</i> .	Ninelár m. v. <i>ninel</i> .
Nidát, -ă adj. v. <i>dau</i> .	Ninél a. Inel. <i>Să nu-ń-la frønzi ninelu</i> , 1/I, cf. 24/51. <i>Ninel-di-terzijă</i> (degetar), ALR. 1751; <i>ninelšúe</i> m., <i>ninelúš</i> a. (dimin.). <i>ninelár</i> m. = inelar Com. T. P. — Din lat. <i>anellus</i> , <i>-um</i> , (arom. <i>nel</i>).
Nidrépt, -ă adj. v. <i>dirept</i> .	Ninelšúe m. } v. <i>ninel</i> .
Niduängrupát, -ă adj. v. <i>angrop</i>	Ninelúš, a. } v. <i>ninel</i> .
Nidudărát, -ă adj. v. <i>dar</i> .	Níni f. v. <i>nină</i> .
Nidurát, -ă adj. v. <i>dor</i> .	Nintsilés vb. IV. v. <i>antsileg</i> .
Nidušázút, -ă adj. v. <i>şqd</i> .	Nipăseút, -ă adj. v. <i>pasc</i> .
Nidutót m. v. <i>tot</i> .	Nipót m. Nepot. <i>Io sam nipotu toq</i> (eu sunt nepotul tău), 25/41. [Fem. <i>nipoátă</i> (<1 t. nepota) f.; <i>nipotšúe</i> m. (dimin.); <i>nipoátítšeă</i> f.]. — Din lat. * <i>nepōtus</i> , <i>-um</i> , (arom. <i>nipot</i>).
Nigreálă f.	
Nigreátsă f.	
Nigrés vb. IV.	
Nigrieăl adj.	
Nigritşós, -oasă adj.	
Nigrúneăf adj.	
Nijét Scop. <i>Tsela tsi cată bubi, direp nijet tsi la aų</i> , B. 14. — Din tc. <i>niet</i> , (arom. <i>niete</i>).	
Niisot, -ă adj. v. <i>ies</i> .	
Nímea pr. v. <i>nimen</i> .	
Nímen pr. Nimeni. <i>Dila nímen nu uzqj tsiva</i> . Com. GH. T.	

- Niprōteă f. v. *năprōtcă*.
 Niputeári f. v. *pot*.
 Niridéş vb. IV v. *nărides*.
 Niridít, -ă adj.
 Nişán a. Semn, cf. b i l e a j n i c.
Teseşt treşl' nişanur (aceste trei semne), 9/86, cf. 491. [Derivat: *nişanlışa* (tc. *nişanly*), adj. = care are semn, care face minuni, însemnat, minunat. *La calu l'-u pusi numi nişanlışa cal*, 6/86]. — Din tc. *nişan*.
 Nişean adj. adv. v. *cot*.
 Niştea pron. v. *niştii*.
 Niştii pron. Nişte. *Un tsar dară niştii cunăchiş*, 2/65, cf. 9/10. *Niştii si əncalzoz*, B. 4, cf. 6. *Niştii... niştii* (unii... alții). *Niştii cu sapa niştii cu carteia*, 675. [Şi: (Lumină) niştea pron. *Vizù díparti niştea iscri di fuăc*, 3/77]. — Din lat. *nescio-quid*, (arom. *niştii*).
 Niştiri f. } v. *ştiu*.
 Niştíut, -ă adj. } v. *ştiu*.
 Nistupát, -ă adj. } v. *stup*.
 Nistupát s. }
 Nitseári pron. v. *nitsi*.
 Nítseum adv. Cu faţa la pământ, pe burtă. *Fo-ti nitseum* (culcă-te pe burtă), Com. C. I. — Din bg. *nitškom*.
 Nítsi adv. Nici. *Nitsi un fag* 14/16 cf. 5/4, 15/41, 1/15. *Nítsi-un* (absolut), nimeni, 4/55; *Nítsi cari* s. *nitscari* (nimeni). *Nu poati si duca nítsi cari*, 5/47 cf. 8/47, 22/38. *Nítsi-con* (niciodată), *6. *Nu trebuiaşti nítsicón si hrănim*
bubi (nu trebuie niciodată...), B. 3. — Din lat. *nēque*, (arom. *nitti*).
 Nítu adv. (Bulgărim) Nici, cf. n i t s i. *88. — Din bg. *nito*.
 Nitutşqt, -ă adj. v. *tutşqs*.
 Niuzqt, -ă adj. v. *³ud*.
 Niveástă f. Nevastă, soţie. *Si-ři dats niveasta*, 8/31. *Una niveastă* 4/56. *Am una niveastă* *78. [Derivat: *nivistúl' eă* (bg. *nevěstulka*) = nevăstuică, cf. b u r b u ză. Com. C. I. (Târnareca) nevestul'ă f. = nevăstuică, Com. V. J.]. — Din sl. *nevěsta*, (arom. *niveastă*).
 Nivistúl'ă } f. v. *niveastă*,
 Nivistúl' eă }
 Nivizút, -ă adj. v. *ved*.
 Nívól'ă f. Nevoie. *Nívól'ă la 'nveatsă uomu*, Com. I. L. — Din bg. *nevolja*, (arom. *nivol'ă*).
 Nizirín f. Vie părăsită, necultivată. (Cupa), Com. N. P. — Din mbg. *nerezinje*.
 Njos adv. v. *anjos*.
 Noápti f. Noapte. *Si fesi ară nopti*, 10/7. [Şi: *nópti* f., cf. 21/8, etc.). — Din lat. *nox*, *nōctem*. (arom. *noapte*).
 Noátin m. Miel care n'a împlinit anul. [Şi: *núatin* m. *Io, sam cu nuatinil' la paştirea*, Com. G. D. Derivat: *nutintşac* m. (dimin.)]. — Din lat. *annōtinus*, -a, -um, (arom. *noatin*).
 Nod a. Nod. *Mi lə ună ploaiă și io sub un nod* (mă apucă o ploaie și eu [ședeam] subt un nod [de

sfoară]) 2/63. *Multi* (în text greșit: mults) *nodur*, 497 cf. 496. [Derivat: *nudurgs*, -ă, nudurliș adj. = noduros, ALR. 6407; ănod vb. I. = înod (negativul) *diznod* vb. I. = desnod, Com. G. D.]. — Din lat. *nōdus*, -um, (arom. *nod*).

Noj pr. v. *io*.

Nója m. Nume de persoană. *Nu mi va Noja*, 2/II.

Nójb vb. I. v. *nujb*.

Nójmă f. Insemnare, semn. *Tseasta-i nojmă di la domnu*, Com. C. I. — Din gr. *vόημα*, (arom. *nojmă*).

Nóntea. Numele orașului Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Noproteă f. v. *năprötcă*.

Nopti f. v. *noapti*.

Nor m. Nor. [Derivat: *năureáză* = se înnourează, Com. T. P. Compus (cu pref.): *zánór* (ză + nor) vb. I. = încep să mă înnorez, (fig.) să mă supăr; *zänurári* f. = înorare; *zänurát*, -ă adj. = înorat, acoperit cu nori, supărât, indispus, cf. 941]. — Din lat. *nūbilum*, (arom. *nuor*).

²*Nor* f. v. *noră*.

Nórá f. Noră. [Şi: nor f. *Nor-sa zisi*, 12/29. Plur. *nurăř*]. — Din lat. *nōrus* (= nūrus), (arom. *nord*).

Nóstru, -ă pron. Nostru. *An nos-tru cătun*, 22/43. *La noştri fitşor*, 7/55 cf. 20/16, etc. — Din lat. *nōster*, -stra, -strum, (arom. *nostru*).

Nóu num. Nouă. *Nóu qnş* (nouă înși), 6/17. *Ca viniră tsel'a nōil'*, 8/17. *La nōul'ă an* (în al noulea an), 2/65. — Din lat. *nōvem*, (arom. *nao*).

Nóu, -ă adj. Nou. *Noj nuvitšitšcă*, nou nouț. [Derivat: *nuvitšitšeū*, -ă adj. (bg. *novitska*)]. — Din lat. *nōvus*, -a, -um, (arom. *nău*).

Nóviń N. loc. (Barovița).

Nsor vb. I. v. *ansor*.

Nsus adv. v. *ansus*.

Ntind vb. III. v. *tind*.

Ntorn vb. I. v. *torn*.

Ntsap vb. I. v. *antsap*.

Ntsing vb. III. v. *antsing*.

Ntšup vb. I. (refl.) Mă încăer, mă înhaț la bătaie. *Si 'ntšupară că cucots* (s'au încăierat ca cocoșii), 168. — Cf. bg. *čepkam*, (arom. *nčup*).

Ntúnie vb. I.

Ntunicári f. } v. *antunic*.
Ntunicát, -ă adj. }

Nu adv. Nu. *Vizură și nu vi-vizură*, 6/53. — Din lat. *nōn*, (arom. *nu*).

Năj pron. v. *noj*.

Nătin m. v. *noatin*.

Nue f. Nuc și nucă. *Una nucă mări fesi multi nuts*, 14/5. — Din lat. *nux*, *nūcem*, (arom. *nuc*).

Núel'u Numele lunii Noemvrie, ALR. 2417, cf. culujeu. — Din bg. *nikle*.

Nudurlíš adj v. *nod*.

Nudurós, -ă.

Nújb vb. I. Intâlnesc. *Pri drûm nujbø undă tseată di fitșor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. (Refl.) mă întâlnesc. *Si nujbară şimidqil'i* (se întâlniră amândoi), 3/18. [Şi: nójb vb. C o m p u s (cu pref.): prinujb (pri + nujb), vb. I. (refl.) = mă întâlnesc. *Ca si prinujbat-ay*, 12/60.

— Din lat. **in-obvio*, -are.

Nujda-dijoása N. loc. (Huma).

Nújdi N. loc. (Huma).

Nujoátsă f. Curea cu care se încheie opincile. Com. N. P. — Din bg. *nožici*.

Nulujos vb. IV. Moiu (același cu) ănmol'. *La nulujos măcsomu cu sari cu pişat, ca să trăiască şi la căldură şi la rătsimi* (ud sau ung pe prunc cu sare și cu pișat, ca să poată răbdă și la căldură și la frig), ALR. 2652. [Şi: nălujós vb. I.]. — Din mbg. *naležam*, (bg. *nalagam*).

Númi f. Nume. *Odža la pusi numi la fitșoru*, 6/86. *Cu numea domnului* (cu numele lui Dumnezeu). cf. 2/21, 3/33, 5/79, 500. — Din lat. *nōmen*, (arom. *nume*).

Númir m. Număr. *Tuti rau cu numir*. Com. T. P. — Din lat. *nūmērus*, -um, (arom. *numir*).

²Númir m. Umăr. *Cu pernitsa pri numir* (cu perna pe umăr). — Din lat. [h]ūmērus, -um, (arom. *numir*).

³Númir vb. I. Număr, măsor. *Să li numir lirili* (să le număr lilele), 3/10. [D e r i v a t e: nu-mirári f., numirát, -ă adj. = nu-

mărat. C o m p u s: ănumir (an + numir) vb. = I. *Li ănumiraj*, 9/9. — Din lat. *nūmēro*, -are, (arom. *numir*).

Numirári f. }

Numirát, -ă adj. }

Nun m. Naş (Târnareca), cf. mămuş. — Din lat. *nonnus*, -um, (arom. *nun*).

Núntă f. Nuntă. *Nunta cu patrul' ăyamîn l'a dispartă* = moartea o să-i descurce, 501. — Din lat. *nuptiae*, (arom. *nuntă*).

Núntru adv. Înăuntru cf. 3/73.

[Şi: năúntru adv. *57, ănúntru adv. *Antrară ănuntru*, 22/93. *Scocni ănuntru*, 8/30 cf. 9/70. úntru adv. *Untru vigl'ă* (înăuntru păzea...), 18/42]. — Din *în-untru* (<intro), (arom. *nuntru*).

Núrits, auzit în zicătoarea următoare: *Nurits pri alba vi-deală* (om ce se poate vârî ori și unde, fără să fie observat, spion), 933.

Nurujés vb. IV. (La casă). Pun pământ pe podele, ca să le fac mai înalte, ALR. 3851 cf. dacor. n o r o i u.

Nuşcár m. v. *nuşqs*.

Nusilă pl. Năsălie. *La pusiră pri nusili*, 28/18. — Din bg. *nosilo*.

Nuşnés vb. IV. Caut, scotocesc. T. P. cf. n u ş q s.

Nuşqs vb. IV. (Despre câine). Umblu după o urmă ca să găsească ceva, a d u l m e c, p. anal. (și despre oameni) cercetez, caut cu

deamănuțul prin casă. [Cu acest înțeles. [Derivat: nușeár m. = om care caută, scotocește spre a găsi ceva. *Disutcăjaști că vrin nușcar*, (scotocește ca un...), 503].

Nutintšăe m. v. *noatin*.

Nuvitšitșeu, -ă adj. v. *nøy*.

Nves vb. IV. (în expresia): *Buricu mi nvęaſti ca ſarpi* (am crampe la stomac), ALR. 4180. — Același cu ănvieș.

Nvets a. v. *anvets*.

Nvijés vb. IV. v. *anvijes*.

Nving vb. III. v. *anving*.

N

Ñäl m. v. *ñel*.

Ñári f. Miere. *Un trindafil ãn mejlucu di ñari* (= căndil'u) *13. —

Din lat. *mēl*, **mēlem*, (arom. *ñare*).

Ñärlă (pl. *ñärlī*) Mierlă, ALR. 1029. [Si: *ñírlă* f. ALR. 6201; *ñérlă* f. Com. N. P.]. — Din lat. *mērūla*, -am, (arom. *ñirlă*).

Ñärtš m. Vier, porc nescopit. ALR. 1142. [Si: *ñertš* m.].

Ñază-noápti f. Miază-noapte. [Si: *ñiză-noápti*, f. Com. T. P.].

Ñázäts f. Amiazi, ALR. 185. *La ñazäts. Vin la ñazäts cu 'oili*, 14/94 cf. 4, 21/55. [Compus: ghiuñázäts = imediat la amiazi, în căldura cea mai mare. *Pri ghiuñázäts chinisi* (porni în căldurile mari), 806; *träšuñázäts*, (la Oșani) *träšlañázäts* (*träš* < *trans*)

= imediat după amiazi, 806. — Din lat. *ad-mēdiam*, -diem, (arom. *ñadzădzua*).

Ñel m. Miel. *Con am si-ñ mānc ñäl*, 7/75. [Si: (Liumnița) *ñäl* m. Derivat: *ñéltșue*, *ñiltșōe* *ñiluș* m. (dimin.).] — Din lat. *agnellus*, -um, (arom. *ñel*).

Ñéltșue m. v. *ñel*.

Ñéra f. Numele vacii născută miercuri. Cf. *luja*, *mata*, *dzoja*, *vida*, *soba*. ALR. 5542.

Ñéreur f. Miercuri. [Derivate: *ñértši* m. = numele boului fătat miercurea; *ñéreă*, *ñérлă* f. = numele vacii fătată miercurea, cf. *luntše*, *martină* (tină), *džani*, *petsi*, *dumi*, etc.]. — Din lat. *Mercurii (dies)*, (arom. *ñercuri*).

Ñérлă f. v. *ñärlă*.

Ñérlă f. v. *ñercur*.

Ñertš m. v. *ñärtš*.

Ñértši m. v. *ñercur*.

Ñez a. Miez (în opozиie cu *cusuă*) Miez, 4/81. — Din lat. *mēdius*, -a, -um, (arom. *ñedz*).

Ñicură } f. v. *mic*.
Ñicurítšeă }

Ñilă f. v. *milă*.

Ñiltșōe } m. v. *ñel*.
Ñiluș }

Ñir vb. I.

Ñirári f.

Ñirát, -ă adj.

Ñirlă f. v. *ñärlă*.

Ñiză-noápti f. v. *ñază-noapti*.

} v. *mir*.

O

(cuvintele cu *oa-*, vezi *ya-*).

O!, interj. O !

Oárur N. de loc, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 23), cf. U a r u r.

Óeă f. Oca. *Treʒ ochi di lona,* 6/54. — Din tc. *oka*, (arom. *ocă* și *ucă*).

Óel' u m. v. *yocl'u.*

Ódirnă f. } v. *odrină.*
Ódrin m. }

Ódrină f. Viță de vie agățătoare. *Videts di la odirna si măñancă uuă,* 9/32. [Şi: **ódirnă** f., **ódrin** m. *Că-i năridit și cu agri... și cu odrin,* 12/VII]. — Din bg. *odrina.*

Odvám adv. Abia. *Io odvam ti pertam,* 8/13. [Şi: **udvám** adv., 3/24]. — Din mbg. *odvaj*, (bg. *edvam*).

Ódžă m. hge. *Lu odžă măgar liri cacă,* 7/24. — Din tc. *hoğă.*

Ódžáe a. Cămin. *Odžatsili sa buni dintru că daș havă,* B. 3. — Din tc. *oğak*, (arom. *uğac*).

Of ! interj. Of.

Óstieă f. (Târnareca) Oftică. Com. I. L. — Din mbg. *oftika*, (arom. *oftică*).

Oglindálă f. v. *uglindală.*

Oh ! interj. Oh ! cf. 2/21.

Ój ! interj. Hei. *Oi dēaduli !* 12/56.

Ólavă f. Plumb, Com. P. M. — Din bg. *olov* (in *oloven*).

Óli interj. *Oli, feati multi ari,* 6/VII.

Omărqs vb. IV.

Omărqt, -ă adj.

Omoroqs vb. IV.

Omoroqt, -ă adj.

Óndar adv. Incet cf. cătilin

— cătilin. *Lisitsa ca si sculq,* *ondar qndar si dusi la ampirătu,* (vulpea... incet incet se duse la împăratul), 15/93.

Óns m. Ins. *Patru qnş,* 12/7 cf. 14, 18/7, 4/77. *Am zatsi qnş tots,* *95. — Din lat. *ipsus*, -a, -um, (arom. *insu*).

Ópaeu adv. Pe dos, pe din-dărăt, îndărăt. *Aj li ligq mojnili opacu* (îi legă mâinile pe dos), 9/7. [Şi: **óp(u)eu** adv. *Cu mănl'ă opucu,* 6/67. Derivate: **upăcq**, -ă adj. = sucit, anapod. *Uom upăcq* (om sucit), 856; **upăcōs**, -oasă=sucit; **upăleqe** a.=adversitate, Com. G. D.]. — Din bg. *opako*, id.

Óptu n. Opt. [C o m p u s : óptu-spreatsi (ópsprätsi) = optspreezece]. — Din lat. *octo*, (arom. *optu*).

Ópueu adv. v. *opacu.*

Ór a. Horă. *Jucară dn òr,* 6/56. *Di lă tini zbor,* *di lă măgar uor.* [Şi: *uór* a. (Târnareca), eor a. (<lat. *chōrus*). *Nearsiră lă cor,* 5/66]. — Din mbg. *oro.*

Órb a. v. *ärb.*

Órs ! interj. *Şi iel că-l fesi « ors », diunăuară la ardicq* (şi el când făcu « ors », dintr'odata il ridică), 12/7.

Őșanî Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 19). [Derivat: uşinéť m. = locuitor din Oşani. *S-ti day dupu uşinetsu* (am să te dau după unul din Oşani), 6/V].

Őstrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali, nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a.	}	v. <i>puclon</i> .
Păelunés vb. IV.		

Păcroávă f.	}	v. <i>pucrov</i> .
Păcróv a.		

Pădár m. Pândar. *Al' zisi lisitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Şi: *păndár* m. Derivat: *pădárnițsă* f. = coliba pândarului. Com. T. P. *Pădárnițsa* n. loc. (Oşani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnițsă f.	}	v. <i>pădar</i> .
Pădárnițsa		

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [Derivat: *padínă* f. n. loc. în Cupa; *pădinós*, -ă adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. I]. — Din paleosl. *padi*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padínă f.	}	v. <i>padi</i> .
Pădinós , -ă adj.		

Pădlóe m. v. *pudlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com.

H. I. și în derivatul: *piduréts* m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Păftă (pl. *păfti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafra*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiul. *Bijū un păgur de rachiă* (bău un păgur de rachiul), cf. pălur. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Păjace N. de munte în Meglen. [Şi: **Páie** cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 27].

Păjántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Páie v. *Pajac*.

Păjdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. strof. *Stăvì ună păjdă än gărdină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă*. [Diminutiv: *păl'úş* m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pálă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lona*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămidă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămórcă (pl. *-marchi și -morts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmăna lâna. *Cumpărăș pălămorts*, Com. C. I. (Fig.) *Aș ună mognă căt ună pălămorcă*, id. [Şi: *pulumárcă* ALR. 5821,

pălămorcă f.] — Din bg. *palamarka*.

Pălămorcă f. v. *pălămarcă*.

Pălăscă f. Geantă de piele (cartușieră), Com. I. L. — Din bg. *palaska*.

Pălăúmbră f. Corcodușă, porumbea. *S-dusiră si dună pălăumbre*, Com. I. L. [Şi: *pălăúmbru* m. = arbustul care produce porumbe]. — Cf. CDDE. 1432.

Pălăúmbru m. v. *pălăumbră*.

Păldžoc m. v. *păndžoc*

Pálea m. Nume de câine cf. t ř a p a, ř ā r ɔ t, c u s u, etc. Com. C. I. [Şi *páli*].

Pălés vb. IV. Ustur. *Buretsil' călincoş păles*. Com. I. L. [De r i-v a te: *păliri* f. = usturare; *pălit*, -ă adj. = usturat; *pălós*, -oasă adj. = care ustură. *Bureati-pălos* cf. b u r e a t i]. — Din bg. *palja*.

Pálešnie m. } v. *pališnic*.
Păléšnie m. }

Pali v. *palea*.

Pălijónă (în expresia) *gron căzut pălijonă* (grâu căzut, culcat). *Ca pălijonă di pujiang*, ALR. 5200. — Din *păloazi*, (sg. *pălog*).

Păliri f. v. *păles*.

Pálišnie m. (La plug) Fierul mare, fierul lat, brăzdarul. *Un gulub alb tucu amnă pri sub pimint și nu si veadi* (= pališnicu), *58, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*. I, 51). [Şi: *pálešnie*, *păléšnie* m.]. — Din bg. *palešnik*, id.

Pălit, -ă adj. v. *păles*.

Pálmă f. Palmă. *Carni din palmă*, 9/74 cf. 2/16. *An palmă criscut s. că din palmă criscut* = desmierdat, 59. [Şi: *púlmă* f. Wgd. D i m i n u t i v: *pălmútsă* f. = groapa palmei, ALR. 2176. — Din lat. *palma*, -am, (arom. *palmă*). Pălmútsă f. v. *palmă*.

Pălnúșeă f. Căpsună, Com. T. P. [Şi: *plănușeă* f.]. — Din bg. *planuška*.

Pălög (pl. -oazi) Pălog, mai mulți mânunchi puși unul peste altul pentru a face un snop. ALR. 5209. *Dun păloazili* ib. 5210. (La pl.) *păloazi* = (fân cosit lăsat pe brazde), ALR. 5262. *Paloazi di յarbă*, ib., cf. p u l o g. — Din mbg. *polog*.

Pălós, -oásă adj. v. *păles*.

Pălúr m. Ploscă mai mică de plumb, în care se ține rachiul, Com. T. P. — Din bg. *palur*, cf. p ă g u r.

Păl'uş m. v. *pal'*.

Pámint a. v. *pimint*.

Pămpór m. Vapor, tren, Com. P. M. — Din bg. *pampor*, (arom. *pămpore*).

Păń prep. v. *păńă*.

Pána f. Nume de cătea. Com. T. P.

Păńă prep. Păńă. *Păńă cmuă măncq di la toati căsilii*, 11/73. [Şi: *păń* prep.]. — Din lat. *paene-ad*, (arom. *păńă*).

Păńăcqot m. și a. Scândură în care se aşeză pâinile când se duc la cuptor. *S-dusi cu păńăcqotu*

la furnă (s'a dus cu scândura de pâine la cuptor). Com. I. L. [La pl. *pănăcots* și *pănăcoati*: *Dărădou pănăcoati* s. *doj pănăcots*, id.]. — Din bg. *panakoda*, (gr. *πυραΐδα*).

Pănăgân m. Sarică. *Aș pusi [lisitsa] ăn pănăganu lu calu* (o pușe vulpea în sarica calului), 2/13 cf. 1/30, 2/72. — Din bg. *panagon*.

Pănăghîr m. Bâlcium. *Că lă pănăghir im* (ca la bâlcium suntem), 506. *La mâncaș pănăghiru* (ai mâncat bătaie), 507. — Din bg. *panagiry* (gr.), (arom. *pănăyir*).

Pândár m. v. *pădar*.

Pândi Nume propriu. *Să-n leu...*
Pandi lumnitšanu, 8/XVI.

Pandófli f. pl. Papuci, ALR. 3331.

Pândzăe m. Cojoc. Manta de păr de capră, ALR. 3336. *Picurarił aų păndžats*, Com. I. L. [Şi: *păndzoe*]. — Din bg. *panğak*.

Pândzóe v. *păndzac*.

²**Pändzóe** (pl. -ots) m. Melc. ALR. 1190. [Şi: *păldzóe* m. id.]. — Din bg. *pălžek*.

Pang a. v. *puiangu*.

Păngânés vb. IV. v. *păngon*.

Păngon m. Păgân, rău, păcăatos. Com. G. D. [De rivat: *păngânés* vb. IV. = murdăresc, spurc, (refl.) mă spurc mâncând de dulce. *Din timp aș păngânés frunza*, B. 10; *spugânés* vb. IV. (bg. *pogan*)]. — Din lat. *paganus*, -a, -um, (arom. *păngin*).

Păngor a. Masa dela biserică unde se vând lumânări. — Din bg. *pangar*, (arom. *păngar*, gr.).

Pápa Joc, copilăresc, Com. N. P.

Păpăneáti (pl. -nets) f. Boboc de floare. Com. T. P. — Cf. bg. *papunec*.

Păpărdés vb. v. *pubărdes*.

Păpăréş vb. IV. v. *pupăres*.

Paparúdă f. Paparudă.

Păpíjă f. Rață. Com. C. I. [Şi: (Liumnița) *pupijă*, f. ALR. 991]. — Din bg. *papija*.

Pápră f. v. *păpură*.

Păpúdă f. Fasole, cf. *parpudă*.

Păpudie f. Floare cu miros, urât. Com. H. I. Același cu dacor. păpădie?

Păpúră f. Papură, ALR. 1906.

[Şi: *păpúră*, *păpră* (bg. *papra*) f.]. — Din bg. *papura* (gr. *πάτνιος*).

Păpútsă f. (Târnareca) Ghete. *Tseali păpútsăli li băgă* (ghetele aceleia...), 8/66. — Din tc. *păputš*, (arom. *păputșă*).

Papúz m. Stâlpul principal susținut de alți doi stâlpi numiți « macăz » pe care se razimă acooperișul casei, Com. C. I.

Par m. Par. *Aș zăcătsq di păr* (... o prinse de par), 12/55 cf. *66, 196. *Par di la ıasli* = păianță (v. c.). — Din lat. *palus*, -um, (arom. *par*).

Páră f. Para, ban. *Ari pări*, 6/59. *Uom di doj pari* (om de nimic), 511. — Din tc. *para*, (arom. *pără*).

Páră f. Abur. *Ca la lə pâra* (când dete de aburii), 11/41. — Din bg. *para*.

Páră adv. Prea, cam. *Nu pără si pugudeaști* (nu prea se nemerește), B. 3. *Nu pără l'i si dutsi bun* (nu prea îi merge bine), Com. G. D. — Din gr. *πάρα*, (arom. *para*).

Părăjés vb. IV. Zbor. *Cătsq si părăjască* (începu să sboare), 30/51. *Părăjaști măgaru?* 512. *S-la sufli, părăeaști* (să-l sufli, cade), 738; [Derivate: *părăiri* f., *părăit*, -ă adj. Si: (Oșani), *pärnés* vb. = zbor, pornesc, mă duc. *Pul'u pärni di pri pom* (pasarea sbură de pe arbore), Com. I. L. *Fitșoru pärni* (băiatul plecă), 17/49; *pärniri* f. S'ar putea ca *pärnes* să fie identic cu arom. *apărñescu*; dacor. *pornesc*].

Părăiri f. } v. *părăjes*.
Părăit, -ă -adj. } v. *părăjes*.

Părămbés vb. IV. v. *pärumbes*.

Parcăjós vb. v. *pricăjos*.

Părdijă f. Trestie împletită cu rogoz. Se întrebuințează pentru a acoperi paturile pe care se pun viermii de mătase; de asemenea și pentru paravane sau chiar ziduri mobile spre a despărți o cameră în două. Com. I. L. *Putem dărari leasi și cu părdij ili cu virzel' amplititi*, B. 3. — Din bg. *pardija*.

Păreaclă f. (Târnareca, Huma, încolo z a g h i ī ā) Pereche. *Ună păreaclă di tșorap*. [Si: *preaclă* f. Com. I. L.]. — Din lat. *paric* [ū]lus, -a, -um, (arom. *preacl'e*).

Părgón N. loc. (Oșani).

Păristucurés vb. IV. (refl.). Mădau peste cap. *Fitșoriș si păristucures* = (copiii se dau peste cap), ALR. 300. — Pentru *pristucures*, cf. trăcules.

Păr'lă f. Scândură rotundă ca un fel de tipsie pe care se pune aluatul ca să se dospească, cărpător. *Ca pri păr'lă (la joacă)* = îl joacă cum vrea, îl duce de nas, 513. — Din bg. *pralnija* «lopata».

Părles vb. IV. Părlesc. *Noj nu la părlim* [porcu], *la bilim, scătim cęaja*. ALR. 4128. — Din bg. *opărjam*.

Părıldă f. (pl. *părliș*). Scoică ALR. 2504.

Părloágă f. Pământ care nu-i lucrat de 5—6 ani, ALR. 5072. [Si: *părlog* m.]. — Din paleosl. *prelogū*.

Părlog a. v. *părloagă*.

Părmáts m. Grilaj, balcon. *Căzù di pri părmats* (căzu de pe balcon). — Din tc. *parmak*, (arom. *pärmak'e*).

Părnr m. Arbust spinos; se întrebuințează foarte mult la aprinderea cuptoarelor, din cauză că face multă flacără. Com. I. L. *Părnar* n. loc. (Cupa). — Din gr. πονγράτι, (arom. *părnare*).

Pärnés vb. IV. v. *părăjes*.

Pärniri f. } v. *pärnes*.

Pärnít, -ă adj. } v. *pärnes*.

Părój m. Părău, cf. *puroj*. — Din bg. *poroj*.

Parpúdă f. Un fel de fasole. *Par-puda si coatsi mai curon di cöt tsea lantă baclă* (parpuda se coace mai repede decât cealaltă fasole), Com. N. P. Se zice mai des *baclă-parpudă*, cf. b a c l ā. [Şi: papúdă f.].

Pârscăies vb. v. *prăscăies*.

Pârsés vb. Cerșesc. *Viniră... la pârsirea* (veniră să cerșească), 15/29. [Şi: präsés vb. Derivate: *pârsíri* f. = cerșit; *pârsít*, -ă adj.]. — Din bg. *prosja*.

Pârsíri f. } v. *pârses*.

Pârsít, -ă adj. } v. *pârses*.

Pârtál a. v. } v. *pârtali*.

Pârtáleu m. } v. *pârtali*.

Pârtáli f. Straiu, țol, zdreanță. *Na-ts-aș mea pârtali* (na-ți straiul meu), 23/68, cf. *Aș dunq pârtalili* (și-a luat catrafusele), 515. [Şi: *pârtál* a. 516. Derivate: *pârtálós*, -oasă adj. = rupt, sdrențuros. *Ra pârtálós, ită nu veă pâri* (ere rupt...), 6/35 cf. 6/27; *pârtáleu* m. = se zice la cei rupti, care n'au haine pe corp; *pârtálíneă* f. = zdreanță, țol]. — Din tc. *partal*, (arom. *pârtal*).

Pârtálíneă f. } v. *partali*.

Pârtálós, -oasă adj. } v. *partali*.

Pârtí f. Parte. *Lântă pârti*, 22/41 cf. 214. *Tu ună parti* (într'o parte). *Ună tiefă ve ună gaură tu ună parti*, 10/5. [Derivate: *nă-pârti* = n. loc. (Cupa). Com. N. P.; *pârtítšeă* f. (dimin.)]. — Din lat. *par*, *partem*, (arom. *parte*).

Pârtisnés vb. IV. v. *tisnes*.

Pârtítšeă f. v. *parti*.

Pârtitšeia N. loc. (Huma).

Pârtoacă f. Nume de floare. N.P.

Pârtš m. Țap, pârciu. *Barba-pârtșului*, cf. b a r b ă. [Şi: prâtš m.]. — Din bg. *pârc*.

Pârtșa. Joc de copii. *Cad pârtș-capă* (cad peste cap). Com. I. L.

Pârtșeapa. Peste cap.

Pârtșuválă v. *coastă*.

Pârumbés vb. IV. Tivesc, Com. V. J. [Şi: *pârămbés*, *purumbés* vb. IV]. — Din bg. *porâbvam*.

Pârvój s. pl. (Oșani). Acele cu care se leagă plugul de gâtul boilor cf. p o t r â n d z ă, p r â v o j, (Cf. Capidan, *Meglenoromânia*, I. 51). — Din mbg. *prevoj*.

Pâșă f. Pașă. *Paşa ve trei cal'*, 12/15 cf. 1/15. [Derivate: *pâșlărés*, -ească adj. = de pașă. *Cal pâșlăres*. Com. I. L.]. — Din tc. *paşa*, (arom. *păşă*).

Pâșlărés, -ească adj. v. *pâşă*.

Pase vb. III, Pasc. *S-l'a pască cal'il*, 2/34. *An urman pasc*, *60. *Pri iundi li pașt uoili...* — *pri colo li pâștem*, 9/3 cf. 518. [Derivate: *pâștiri* f. = pâscut. *Li scoasi [uoili]...* la *pâștiri* (le scoase... la pâscut), 16/6; *pâseút*, -ă adj., (negativul) *nipâseút*, -ă adj. = care n'a pâscut. *Flaș stârnîști nipâscută*; *pâseavîști*, *pâseuvîști* f. = pâșune, ALR. 5591; *prupâse* (pru + pasc) vb. III. = duc oile la pâscut Com. GH. T.]. — Din lat. *pasco*, -ere, (arom. *pascu*).

Păseăviști f. v. *pasc.*

Păseúnic m. Tiparul de lemn care se aplică asupra prescurei, ALR. 2769. *Păscurnic šárot*, ib. [Şi: *priseúnie* m.]. — Din bg. *proskurnik*.

Păseút, -ă adj. } v. *pasc.*
Păseuvísti f. }

Păspál' a. Praf de făină, Com. T. P. [Derivate: *păspál'* vb. I. = presar cu ceva, *Muraru ăi păspál'at di fărină* (morarul este presărat (acoperit) cu făină. Com. I. L.; *păspál'ári* f. = presărare, *păspál'át*, -ă adj. = presărat]. — Din gr. *πασπάλη*, (arom. *păspal'*, bg. *paspal*).)

Păspál' vb.
Păspál'ári f. } v. *păspal*.
Păspál'át, -ă adj.

Páspräts n. v. *patru*.

Pașt (pl. -ștur) f. Paști. *La e pașt și crătšun* (la fiecare Paști), 2/46. *Vinit-aș loc dirip paști*, 1/61. *Cmo l'-u paștu lă jel* (se bucură), 519. *Di cötii paștur ăi* (ce vârstă are). [Şi: (mai rar) *paștu* m.]. — Din lat. *paschae*, (arom. *paște*).

Păști m. Nume de plantă miroitoare. Com. C. I. cf. rămoní.

Păstír m. Păstor, cioban. Cf. *picurar. Jel că păstir, nu știă cum ăi adetu* (ca cioban nu știa cum este obiceiul). Com. T. P. — Din lat. **pastorius, -um*.

Păstiri f. v. *pasc.*

Păstrés vb. IV. Păstrează, pun-

bine. *La păstrii* (l-am pus bine). Com. I. L. [Derivate: *păstríri* f. = păstrare; *păstrít*, -ă adj. = păstrat, ascuns, pus bine]. — Din bg. *pastrja*.

Păstríri f. } v. *păstres*.
Păstrít, -ă adj. }

Păstu m. v. *pașt*,

Pat a. Pat și în general orice ridicătură făcută de scânduri, care se întrebunează la sedere. *Şi la trasi ăn pat* (şि-л trase în pat...), 11/39. *Căzù la pat* (se îmbolnăvi), 2/43. — Din gr. *πάτος*, (arom. *pat*).

Pátă f. Floare roșie cu frunze rotunde; Com. T. P.

Pata-pat La fel. *La mardzini si pugudeaști si jundzim pata-pat* (la sfârșit se întâmplă să ieşim [cu socotelile la fel]). B. 10.

Pătărítă f. Păteriță, toiac. *Sfiti Nicola cu barba albă și cu pătărítă*, 158. — Din bg. *paterica*.

Pătăróe m. Rătoiu. Com. T. P. [Şi: *pătoróe* m.]. — Din bg. *patarok*.

Pătărög (Oșani). Un fel de fragi. *Pătărogu iasi primăvarăta* (fragii ies primăvara), Com. I. L., cf. căpușnițs. *Pătărog - pidurets*, Com. T. P.

Pătátă f. Cartof. Com. I. L. — Din it. *patata*, (arom. *pătată*).

Pătbunés vb. IV. (despre aluat) Cresc. *Lutsolu si pătbuneaști* (aluatul crește), ALR. 3995. (La pâine) coaja pâinei se ridică, ib. 4005. [Şi: *potbunés* vb. IV.]. — Din bg. *ptobuham*.

- Pătēts** m. v. *putets*.
Păti m. Nume de plantă.
Pătlidžāni f. v. *piltlidžani*.
Pătōc v. *potoc*.
Pătorōc m. v. *pătăroc*.
Pătpălăšeă f. v. *pătpălog*.
Pătpălōg m. Pitpălac. Com. C. I. [Diminutiv: *pătpălūșcă*, *pătpălăšeă* f. id.]. — Din bg. *pădpădăc* (>pitpălac) și *podpološka*.
Pătpălăšeă f. v. *pătpălog*.
Pătru num. Patru. *Nunta cu patrul' yamini*, 501. *Tots patrul'* (toti patru), 22/78. *An patru* n. loc. (Cupa), *An patru arbur* n. loc. (Huma). [Com p u s: *pátruspräts* páspräts n. = patrusprezece; *patružqts* = patruzeci, cf. 6/21, 4, 9/77]. — Din lat. *quatt[u]or*, (arom. *patru*).
Pátruspräts m. v. *patru*.
Pătsă f. Pacea. Com. I. L. — Din tc. *pača*.
Pătsătúră f. v. *pătsos*.
Pătsăvitsă (di izmeni) f. Cracii izmenelor, ALR. 3307. — Din mbg. *pačavica*.
Pătsăvúră f. Cârpă (murdară) de șters. Com. I. L. — Din tc. *pačavra*, (arom. *pačavură*).
Pătsqri f. v. ²*pătsos*.
²**Patsqs** vb. IV. Pat. *Şa pătsqî* (aşa pătii), 12/12. [Şi: (mai rar) pat. Deriveate: *patsqri* f.; *pătsqț*, -ă adj. *pătsătúră* f. = păteală, suferință. Com. G. D.]. — Din lat. *patio*, -ire, (arom. *pat*).
Pătsqț, -ă adj. v. *pat*.
- Păturōc** m. (Liumnița). Rățoi. Com. P. M. — Din bg. *patarok*, id.
- Păuă** f. Preț. *I-aj ded păuă bună la cal* (îi dădui preț bun pentru cal), ALR. 1585.
- Păún** m. Păun. Com. T. P. — Din lat. *pavo*, -onem, (arom. *păun*).
Păvudés vb. IV. Butășesc via, oduc dela un loc la altul pe unde a pierit. ALR. 1713. — Din mbg. *povodja*.
- Păzări** f. Târguiala, tocmeală. *Dar* (s. fac) *păzari* (mă tocnesc, mă învoiesc). *Noj cum vəm dărăt păzare* (noi cum ne învoisem), 15/6. *Să dărăm păzări*, 13/6. *Cu păzarea* = pe tocmite, 16/41 cf. 523. [Derivate: *păzărisés* vb. IV. = mă tocnesc din preț; *păzărisire* f. = tocuire; *păzărisít*, -ă adj. = tocmit; *păzăriști* f. = târg, locul unde se ține târgul. *Vini la sparta păzăriști*, 524; *păzărdžijă* (tc. *pazargy*) = târgovet, cel care merge la târg]. — Din tc. *pazar*, (arom. *păzare*).
Păzărdžijă m.
Păzărisés vb. IV.
Păzărisiri f.
Păzărisít, -ă adj.
Păzăriști f. } v. *păzari*.
Păzés vb. IV. (rar) Păzesce, Com. I. G. — Din paleosl. *paziti*.
Peádieă f. Piedecă. Com. I. L. — Din lat. *pēdīca*, -am, (arom. *k'eadică*).
Peánă f. 1. Pană. *Lă dideş peanili*, 6/66. *Al' tsi fr̄ensi peana* 525. || 2'. (La Oșani, unde cuvântul

« aripă » este necunoscut) Aripă. *Undă peană* (o aripă), 15/51. [La pl. art. *pearili* și *pejnili*. ALR. 4092, cf. *pirdù*, d r ā p e s]. — Din lat. *pīnna*, -am, (arom. *peană*).

Peară f. Pară. *Peara sub per cadi*, 526. *Io multi peari măcăi*, 28/32. — Din lat. **pīra*, -am.

Peașteră f. v. *peaștiră*.

Peaști f. Pește. *Si dusi si catsă pești*, 2/28 cf. 3/13, 25/51; *peaști-di-apu-dultsi* = păstrav. [Derivate: *pīstăr* m. = pescar, (ornit.) pescărel. *Un piștar*, 1/13; *piștarcă* f. = dropie, ALR. 6203. *piștirqe*. m. = pește mic, Com. I. L.]. — Din lat. *pīscis*, -em, (arom. *pescu*).

Peaștiră f. Peșteră. *Si scunsi ăn peaștiră*, Com. I. L. [Și: *peașteră* f., 9/19 cf. 6/19; *pīsteră* f. — Din bg. *peștera*, (arom. *piștirea*)].

Peatică a. Petec. *La ănfășo pīja ăn peatitsi* (l-a înfășat pruncul în petece), Com. I. L. [Derivate: *pītitșoână* f. = velință mică ce se pune sub samarul calului cf. *tšul*]. Cf. alb. *petkē*, (arom. *peatică*).

Peiyvitsă f. v. *pijuveati*.

Pelișpadișă Nume de persoană, 2/80.

Peltée m. adj. Peltic. Com. I. L. — Din tc. *peltek*.

Pélti f. Răcituri. *Con li puñ la firtură pitșoarili di boă, dimineastă rătseăsti, s-fatsi ca īgăna și pelti*. ALR. 4082. Din tc. *pelte*, (arom. *piltee*).

Pepéfitsă N. loc. (Nânta).

Per m. Păr. *Fitșoru ca si pusi pri per și fesi «cucu»*, 26/6. *Peara sub per cadi*, 526 cf. 22/32. [Derivate: *per* m. = perișor, Com. I. L. — Din lat. *pīrus*, -um, (arom. *per*, rar)].

Per m. Păr (din cap). *La cată ca Peru 'n lapti* (se uită la el ca la dracul) 530. *Ca Peru 'n rușnitsă* 529. [Derivate: *per* m. = perișor. Com. G. D. Derivate: *pirós*, -oasă adj. cu păr, păros id.; *pirușán* (tc.) m. = părul de pe frunte și de lângă urechi. Com. I. L.]. — Din lat. *pīlus*, -um, (arom. *per*).

Per vb. IV. Pier, dispar, mor. *Un ascher pīri*, 17/39. *Si la per tu* (să-l pieri tu), 12/40 cf. 20/79. *Si peară*, 13/40. *Aspra roși nu peari* (paraua calpă nu pieră), 510. [Derivate: *períri* f. = pierire; *perít*, -ă adj. = pierit, ucis; *perișuni* f. = descreșterea lunii, «con ăj după căntat cucoșij», ALR. 2456; *pirișuni*, *pirătșuni* f. *Si rudi pri pirătșuni* (s'a născut când descreștea luna). Com. I. L.]. — Din lat. *pēreō*, -ēre, (arom. *k'er*).

Perd vb. III. Pierd. *Si pirdù* (se pierdu), 5/20. *Si pīdură*, 5/36. [Derivate: *peārdiri*, *pirătșuni* f. = pierdere; *pierdút*, -ă adj. = pierdut. *Pīrđut ra și si flo*, 22/73]. — Din lat. *pērđo*, -ēre, (arom. *k'erdu*).

Pérdi f. Perdea. *Si punim perdi la pindžerts* (să punem perdele...), — Din tc. *perde*, (arom. *pirdee*).

Perghél m. v. *pirghel*.

Pérnitsă f. Pernă. *Cu pernitsa pri numir*, 10/XIII. — Din bg. *pernica*.

Perpără (în expresia) *Ca para-para-i*. se zice unuia care vorbește în continuu, 533.

Pertšie m. v. *per*.

Pétea m. Nume de persoană, cf. 359. — Din bg. *petka*.

Pétrov m. Sârbătoarea Sf. Petru, ALR. 2847. — Din bg. *Petrovden*.

Pétsi m. Numele boului care s'a născut vinerea. Cf. l u n t š i, m a r -t i n, n e r d ž i, z ā r a n, s ā b a n, d u m i. ALR. 5541.

Pétue N. loc. (Oșani).

Péză f. Bătaie de joc, râs. *Peza lumil'ă* (râsul lumii), 534, *Bat peză* (îmi bat joc). *Si băte peză*, 2/29. [Derivat: *putpizliv*, -ă (pot + peză + -liv) adj. = batjocoritor]. — Din gr. *πατζω*, (arom. *peză*).

Pic vb. I. Pic. *Al' picardă dquă lacrim*, 6/74. *Sondzi nu pică* (sânge nu pica), 892 cf. 7/34, 35/51. [Derivat: *picări* f.; *picát*, -ă adj.; *picătură* f. = picătură, 12/94. *Ca picătura*, se zice despre un lucru drăguț; *pică* f. = picătură. *Una pică di tsea apa*, 34/51, (arom. *pic* (rar) și *k'ik*).

Pică f. v. *pic*.

Picăjés vb. IV. Bag, vâr, încing, împing. *Li picăjes cu lostu*, 15/18, cf. 13. [Perf. simplu *picnij*, (bg.

piknah), *La picni*, 28/6 cf. 11/24, 23/8. Derivat: *picări* f., *picnit*, -ă adj. = vîrit, împins. Compus (cu pref.): *năpicăejés* (bg. *napikam*) = intru bine, mă vâr bine. *Si năpicăi ăn guvă*, (a intrat bine în gaură), 20/72. — Din mbg. *pikam*.

Picăiri f. v. *picăjes*.

Picări f. v. *pic*.

Picăsés vb. IV. Pricep, simt, înteleg. *Mi picăseaști* (mă simte), 8/80 cf. 11/10, 3/13, 21/72, 22/79. [Și: *pichisés* vb. cf. 11/50. Derivat: *picăsíri* f. = pricepere, simtire; *picăsít*, -ă adj. = priceput, simtit]. — Din gr. *ἀπευάζω*, (bg. *apikasvam*), (arom. *ak'i-căsescu*).

Picăsíri f.

Picăsít, -ă adj. } v. *picăses*.

Picăt a. Milă, (rar) păcat. *Al' ra picăti di fitșor* (îi era milă de băiat), 7/34 cf. 11/38. *Vecl'i picăcts* păcate vechi, 536 cf. 539. [Plur. *picăti și picăcts*. Derivat: *picătōs*, -oasă adj. = (Oșani) milostiv. *Tsista uom aji mult picătōs* (este foarte milostiv), Com. I. L. *picătujés* vb. IV. = păcătuesc. *Nu mănanca lucru mărsit pri post că picătujęs* Com. I. L.]. — Din lat. *peccatum*, (arom. *picat*, rar).

Picăt, -ă adj. v. *pic*.

Picătór adj. *prun picător* cf. pru n.

Picătōs, -oasă adj. } v. *picat*.

Picătujés vb. IV. } v. *picat*.

Picătûră f. v. *pic.*

Piehisés vb. IV. v. *picăses.*

Piemés m. Must de struguri păstrat pentru timpul iernii. *Picmezú áj negru, ma dultsi-i*, 538. — Din tc. *pekmez*, (arom. *picmeze*).

Pienít, -ă adj.

Pienij vb. IV. } v. *picăies.*

Pieól m. Iad. *Ghişaști cu pideapsă ca 'n picol* (trăiește cu ne-cazuri ca în iad), 348. — Din bg. *pekol*.

Picurár m. Cioban, păstor, ALR. 5352. Cf. *pastir*. *Flără un picurăr*, 11/43. *Picuraru... scoasi uoili*, 11/94 cf. 3/37, 46. [D e r i v a t e : *pieurăreasă*, *pieurárcă* f. = păstorită]. — Din lat. *pecorarius*, -um, (arom. *picurar*).

Pieurárcă f. } v. *picurar.*

Pieurăreasă f. } v. *picurar.*

Pideápsă f. v. *pidipses.*

Pidipsés vb. IV. (refl.) Mă mun-cesc, mă chinuesc, 549. [D e r i-v a t e : *pidipsíri* f. = muncă, chin; *pidipsít, -ă adj.* = chinuit, muncit, *pideápsă* f. = chin, muncă. *Ghişaști cu pideapsă ca 'n picol* (trăiește cu chin, cu greutăți...), 548]. — Din gr. *παιδεύω*, (aor. *ἐπαιδεύσα*), (arom. *pidipsescu*).

Pidipsíri f.

Pidipsít, -ă adj. } v. *pidipses.*

Piduel'ós, -oasă adj. v. *piducl'u.*

Pidúel'u m. Păduche. *Tsel piducl'u aq băgară tru ună căzani*, 2/67 cf. 11/11, 9/16, 1/67, 550, *piducl'i-di-pri-poami* (purecele de

grădină). Com. C. I. [D e r i v a t : *piduel'ós, -oasă* (lat. *pedūc* [ă]-*lōsus, -a, -um*) adj. = păduchios]. — Din lat. *pedūc* [ă]*lus, -um*, (arom. *piducl'u*).

Piduréts m. v. *păduri.*

Pidurítsă f. (la războiu). Sforile care leagă iepele de fusceii ițelor. Com. C. I. cf. d e a m i. — Din lat. *pedulis*, -e. CDDE. 1375.

Pidutsél m. Păducel, degeră-tură, ALR. 1650. [S i : *pidutsqł* m.]. — Din lat. **pedūcēllus*, -um.

Pidutsqł m. v. *pidutsel.*

Pijuveáti f. Lipitoare. *Că pijuveatsă si tsqni* (se ține de cineva ca scaiul). 570. [S i : *pejvitsă*, *pjuvitsă*, *pjuveatsă* f. *Ca di pijuveatsă bijut* = slab, prăpădit; (O-șani), *pjuveáti* (pl. *pjuveatsă*). Aș pusi trei pijuveatsă la pitșor. Com. I. L. — Din bg. *pijavica*.

Pijuveátsă f.

Pjuvitsă f. } v. *pjuveati.*

Pjuveáti m.

Pijă f. Prunc încă nebotezat. *Nu sam pijă*, 551. Din bg. *piže*.

Pijijós vb. IV. Mi-e sete mare. *Pijijoj di apu* (con merc pi drum și nu si află apu proapi), ALR. 2301 cf. 160. — Din bg. *žežja*.

Pijutínă f. Coajă, acoperișul go-goasei de mătase? *Pijutina rămogni curată*, B. 9. *Pijutina si piardi*, ib. Cf. arom. *peajă* « pieiță subțire ».

Pilă f. 1. Pilă, ALR. 6582. 2. Raspă, hraspă. Com. I. L. — Din i g. *pila*.

Pileáſ a. Pileaf. *Tsista pileaf* B. 7. *ancă cota tseari*, 19. — Din tc. *pilav*, (arom. *pileafe*).

Pilín (pl. *-ur*), a. Pelin. ALR. 1905. — Din bg. *pelin*.

Piliván m. Acrobat. *Si stignică vrin pilivan* (s'a îmbrăcat în haine lipite de corp ca un acrobat).

Com. I. L. — Din tc. *pehlivan*.

Pilusés vb. IV. Pilesc cu pila. ALR. 6583, cf. *pilă*.

Pimínt a. Pământ. *Isq sub pimint un uom* (ieși de subt pământ) 3/79. *Si si șătăjască pri pimint*, 4/62 cf. 8/66, 558. *Pimintu*, 554, 552, 556, 826. [Și: pămînt a.]. — Din lat. **paumentum*, (*pavimentum*), arom. *pimintu*, rar.

Pin m. Pin cf. tisă. *Pinuli*, *pinnuli*, 1/75, ib. — Din lat. *pinus*, *-um*, (arom. *k'in*).

Pindžareá f. v. *pindžercă*.

Pindžereá f. Fereastră. *Prutsăpo din pindžercă*, 13/43. [Și: *pindžareá* f. 15/73]. — Din tc. *pendzere* și suf. *-că*.

Pintšáunitsă f. v. *upintšonits*.

Pintšqs vb. IV. O iau la fugă, o șterg, dispar. *Nu l-am privizut dică l'-u pintšq ყaltär* (nu l-am mai văzut de când a dispărut alătăieri), Com. I. L.

Pípeá (pl. *-chi*), f. Pistruiu. *Ari pipchi pristi ubraz*, ALR. 57. Värsat ib. 1644. — Din bg. *pipka*.

Pipélnic m. Locul unde se strânge cenușa. Com. I. L. — Din bg. *pepelnik*.

Pipér m. Piper. *Piper ăn uocl'i nu-l' day*, 559. *Piper s-feasi* (s'a supărat foc), 560, cf. 561. [D e r i - v a t: *pipereá* f. = ardeiu. *Piperca ardoasă-i* (este iute și nervos), 562 cf. 653]. — Din bg. *piper*, *piperka*, (arom. *piperkă*).

Pipereá f. v. *piper*.

Piperúgă f. v. *pipirugă*.

Pipiliga Cuvânt neînțeles dintr-o zicătoare de joc copilăresc, cf. *ililigă*.

Pipirică f. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P.

Pipirigă f. v. *pipirugă*.

Pipirugă f. Fluture. *Amnă că pipirugă* (merge încet), 564. *Pipirugă-albă* (Liumnița) fluture alb, albiliță; *pipirugă-roși* f. fluture de primăvară, fluture roșiu. Com. P. M. Și: (prin schimbare de sufix) *pipirigă* f.]. — Din bg. *peperuga*.

Pipoń (pl. *-poańă*) a. Pepene galben. — Din gr. πεπόνι.

Pirătšuni f. v. ³*per*.

Pirdătšuni f. v. *perd*.

Pirdù m. Fulg. *Al' drăpes peinili ili pirduu* (îi smulg penele sau fulgii), ALR. 5695. *L'icșor că un pirdù* (ușor ca un fulg). Com. I. L. — Din bg. *perduh*.

Pirghél (La dogărie) Compas. [Și: *perghél* m.]. Com. I. L. — Din tc. *perghel*.

Pirghiňă f. Văl. *Pirghiňă galbină* (turcoaică), cf. cădăna, ALR. 2911. — Din mbg. *pergija*.

Piríri f. v. ³*per*.

²Piríri f. v. *apir*.

Pirít, -ă adj. v. ³*per*.

²Pirít, -ă adj. v. *apir*.

Piritšúni f. v. ³*per*.

Piriz a. Post, ajun. *Tsəni piriz di alba* = nu bea rachiul, 6. — Din tc. *perhiz*.

Piroásă N. loc. (Oșani).

Pirós, -oasă adj. } v. ²*per*.

Pirtšic m. }

Piruligă f. Scoică. Com. T. P.

Pirunigă f. Numele unei plante cu frunzele mari și foarte cărnoase. Este de două feluri: una care face flori albe și alta, albăstre. Com. I. L. | *Piruniz albi, galbini verdzi* = crin, Com. I. L. — Din bg. *peruniga*.

Pirușán m. v. ²*per*.

Pirustijă f. Pirostie. *Lupăta, pirustija*, 1/20, cf. 8/77. — Din gr. *πυροστία*, (arom. *pirustie*).

Pirváz a. Pervaz. Com. I. L. — Din tc. *pervaz*.

Pis... pis... se strigă pisicii, ALR 6053.

Piș vb. I. Piș, (refl.) mă piș. *An tsi pișia*, 8/71. S- piș di bucuril'ă, 566 cf. 565. [Derivat: pișári f., pișát, -ă adj. = pișat; pișát, a. = pișat]. — Din lat. **pīssio*, -are, (arom. *k'iș*).

Písă f. (Târnareca), Pisică, Com. N. T. — Derivat din *pis*!

Pisăjés vb. IV. Scriu. *Voi si pisăjés*, 2/68. *Tsi pisăjasti*, 12/15, 5, 6/55, 7/67. *Pisăjă an frunză*, 706. *Şa-l' fu pisăită*, 567. [Derivat din *pisăj* f. = scriere; pisăj, -ă adj. = scris, ursit; pisăjúra f. = scris, ursită, destin; pismă (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție]. — Din aor. bg. *pisah* (*piša*).

v a t e : pisári f. = scriere; pisăjt, -ă adj. = scris, ursit; pisăjtúra f. = scris, ursită, destin; pismă (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție].

— Din aor. bg. *pisah* (*piša*).

Pisári f.

Pisăjt, -ă adj. }

Pisăjtúra f.

Pișári f.

Pișát, -ă }

Pișát a.

Pișe vb. I. Pișc, ciupesc. *Acu l'a pișcom vlăstaril' di la vrqu di veits, tsea frunză-i maj timiră*, B. 6. [Derivat: pișári f. = pișcare. *Tseastă pișcari fatsi ca veitsli di dijos si si lundzească maj curq*, ib.; pișájt, -ă adj.]. — Din lat. **pīccico*, -are, Cf. spítšcat.

Pisca f. Fluier. *Sfireaști cu pisca* (fluieră cu fluierul), Com. I. L. Tubul în care se pune fitilul dela « potșu di gaz » id. — Din bg. *piska*.

Pișcári f.

Pișcájt, -ă adj. }

Pișchés a. Dar, bacăș. Com. I. L. — Din tc. *peškeš*, (arom. *pişk'eşe*).

Pisehjúl a. Ciucurele dela fes. — Din tc. *piskjul*, (arom. *pisk'ule*).

Pișím adv. Mai întâi, întâi. *Mai bun păzari pișim*, (mai bine mai întâi învoială), 121 cf. 7/11, 2/63. — Din tc. *pešin*.

Pismă f. v. *pisăjés*.

Pișmán (în expresia) mi fac pișman (mă căiesc). *Cari si facă pișman* (care se va căi), 2/8 cf.

3/78. [D e r i v a t : pișmăndisés vb. IV. = mă căiesc. *Ma cari... si pișmăndisească* (însă cine se va căi), 2/8 cf. 14/6; pișmăndisíri f. = p i s m a n , căință; pișmăndisít, -ă adj. = căit]. — Din tc. *pișman*.

Pișmăndisés vb.

Pișmăndisíri f.

Pișmăndisít, -ă adj.

} v. *pișman*.

Pisóe a. Nisip. *La pusi pri di supra pisoc*, 4/17 cf. 9/70. [D e r i v a t : *pisuelíf* adj. = loc nisipos, ALR. 5063]. — Din mbg. *pěsok*.

Piștár m.

} v. *peaști*.

Piștareă f.

Pișteră f. v. *peaștiri*.

Piștimál a. Peștiman. *Cumpără un piștimal*. Com. I. L. — Din tc. *peștimal*, (arom. *piștimale*).

Piștirqe m. v. *peaști*.

Piștól m. Pistol. *Fitșoru la vindù piștolu*, 2/10 cf. *18. [D i m i n u t i v : *piștolac* m. Com. G. D.]. — Din bg. *pištol*.

Piștolac m. v. *piștol*.

Pisuelíf adj. v. *pisoc*.

Pită f. Plăcintă cf. plătsintă. *Pită de ghiesp* (fagure). *Flo ună pită di ghiesp căzută din zid*, 22/4, (arom. *pită*).

Pita m. Nume de persoană, cf. 2/XII.

Pitáculuj Nume de fântână, (Oșani).

Pititšoánă f. v. *peatic*.

Pitlidžáni f. Pätlägea. *Pitlidža-*

nili drujdeal'ă si facă. [Şi : (Târnareca) *pätlidžáni* f.]. — Din tc. *patlidžan*, (arom. *pätlığane*).

Pitlitsă f. Nasture. Com. T. P. — Din bg. *petlica*.

Pitrée vb. (arom. în Târnareca) Trimet.

Pitrófe adj. (numai în) *mer petrofc* (măr care se coace pe la Sf. Petru), cf. m e r . — Din bg. *petrofk*.

Pítru prep. v. *tru*.

Pítrup m. Clopotar, ALR. 2735. Epitrop. Com. I. L. — Din gr. ἐπίτροπος.

Pitš m. (Oșani), Știulete cu grăunțe, tulean, cocian, ALR. 903, 5137, 5144 cf. t š u c. *Pitš än lapti* (știulete cu boabele ne-coapte încă). Com. I. L.

Pitšálóvnic, -ă adj. v. *pitšiles*.

Pitšárúş a. v. *pitšor*.

Pitšávră f. Șomoiag, pămătuf, ALR. 4.000, cf. p a t š a v u r ă.

Pitšilés vb. IV. Lucrez câte puțin, mă găsesc în treabă, mă străduesc, mă căznesc. Com. I. L. [D e r i v a t : *pitšálóvnic, -ă* adj. = muncitor, care se străduește. *Uomu pitšálóvnic nu moari di poni*, 546]. — Din bg. *pečelja*.

Pitšír }

Pitširúş } a. v. *pitšor*.

Pitšór a. Picior. *Ay zācātsà lupu di pitšor*, 22/72 cf. 827, cf. 544, 543, cf. 541. *Pitșoru lupuluj* (nume de plantă), Com. T. P. [Şi : *pitšír*, (Târnareca) *tšitšór*, *tšutšór* a. *Al-*

arsi tšutšorlu, 38/65. **D i m i n u t i v e**: *pitšarúš pitšurúš*, *pitširúš*, *tšitšurúš* a. «*Tšitšuruš pitšuruš*» *și ca trägni...*, 8/30, 22/72, 9/13. **P r e s c u r t a t**: *tšor* a. (plur. *tšoari*), cf. 17/43]. — Din lat. **peciōlus, -um*, (arom. *căcor*).

Pitšes vb. IV. Frig, ard. *Pitšasti soarili*, B. 7. *Mi pitšo soarli* (m'a ars soarele), 18/85. — Din bg. *peča*.

Pitšurúš m. v. *pitšor*.

Pitúlă Joc cepilăresc, în special la fete. || Una din cele trei pieptre cu care se joacă fetele la acest joc. Com. I. L. Derivat din *pitula*?

Pitulitsă f. Tigăiță, gogoș. *Əl-dus-aŋ pitulitsi* 6/61. *Un misur di pitulitsă* (o strachină de gogoși), Com. I. L. — Din bg. *pitulica*.

Pítum, -ă adj. Blând. *Əŋ pitum ca un řel*. Com. I. L. [D e r i v a t : əmpitumés vb. IV. = îmblâncesc, domesticesc]. — Din bg. *pitom*.

Piu, piu! (despre pui când piuesc). [D e r i v a t : *piucărés* vb. IV. = piuesc].

Piucărésce vb. IV. v. *piu, piu*.

Pízmă f. v. *pizmes*.

Pizmés vb. IV. Pizmesc. *Toată lumea la pizmed*. Com. I. L. [D e r i v a t : *pízmă* f.]. — Din bg. *pizmja*.

Pláčă f. Soiu de porumb: *gär-nișor mari ca dintiŋ di cal cari si puni la vadă* (adică sub apă), ALR. 5124, cf. *scroznică*.

Pláčă f. Un fel de joc. *Cu baň si joacă placa*. Com. I. L. — Din gr. *πλάκα* ?

Plámin a. Flacără. *Fätseă un plamin vinăt*, 8/40 cf. 250, 572. — Din bg. *plamen*.

Plängu vb. III. v. *pløng*.

Planișcă f. Numele unui fruct din pădure. — Din bg. *planuška*.

Plänúscă f. v. *pälnušcă*.

Plántari f.

Plántát, -ă adj. } v. *plántu*.

Plántu vb. I. (Târnareca) Împlânt, bat (un cuiu). *Plántă la zid cărfii*, (bătu... cuie) 12/68 cf. 27/68. [D e r i v a t e : *plántari* f., *plántát, -ă adj.*]. — Din lat. *planto, -are*, (arom. *mplíntu*).

Plas m. Bucată de lână scărmănată, Com. T. P. — Din bg. *plasa*.

Plăscătés vb. IV. refl. Mă ciocnesc. Com. T. P. [Şi: *pluseutés* vb. IV.].

Plaşquă f. Momăie de grâu. ALR. 5186. — Din bg. *plaša*.

Plăstés vb. IV. v. *plasti*.

Plásti f. Fulgi de zăpadă, ALR. 2441, *Plasti di neau*, ib. [D e r i v a t : *plăstés* vb. IV. = aşez ceva în pături una peste alta (bg. *plastja*)]. — Din bg. *plast*.

Plătán m. Platan. În Nânta este și o piață cu acest nume. — Din gr. *πλάτανος*.

Plătés vb. IV. Plătesc. *Əs li plăti toati*, 574. [D e r i v a t e : *plătiri* f. = plătire; *plătit, -ă adj.* = plătit, achitat, C o m p u s (cu pref.): *duplătés* (du + plătes, bg. *doplaştam*) vb. IV. = plătesc peste

tot, termin de plată. Com. T. P.]. — Din paleosl. *platiti*, (arom. *plătescă*).

Plătiri f. } v. *plătes*.
Plătit, -ă adj. }

Plătitsă f. Fel de grâu galben cu spicul negricios, (ALR. 5182); grâu mășcat, (ib. 5183).

Plătitsă f. Fel de pește, Com. T. P. — Din bg. *platica*.

Plătsintă f. Plăcintă. Iată plăcintele cele mai obișnuite: *ticus* (*lăptucă*), *ticfincă* (plăcintă cu dovleac), *urzinic* (plăcintă cu urzici). — Din lat. *placenta*, -am, (arom. *plătsintă*).

Plaz a. (La plug), Cormana. Com. I. L.

Pleámnitsă f. Grajd, șură. *Antrats* *än pleámnitsă*, 10/82. — Din sl. *plévnica*.

Pleán a. Jaf. *Plean si facă* (vor face jaf), 575. [Derivat: plinés vb. IV. = jefuesc, fur. *La pliniră* = îl jefuiră, 575]. — Din bg. *plén*.

Pleávă f. Pleavă. *Ay vinturoq pleava din gron* (au vânturat pleava din grâu). Com. I. L. — Din bg. *pléva*.

Plee vb. Aplec, plec, înclin, (refl.) mă aplec. *Iel si plicq și suflq*, 11/32 cf. 7/77. | Plec, mă duc (numai în expresia) *l'-u plicq* (a plecat, a șters-o, a spălat putina), 576. | Dau copilului să sugă. [Derivate: **plicări** f., **plicăt, -ă adj.** = aplecat; **plicătoarı**

(dela plec <*appliko*, -are) f. = femme care alăptează un copil; oaia care dă mielului să sugă. Com. I. L.; **plicătă** f. = plicat ari. *Tseastă mul'ari* *ăi anca plicată* id. Co m-p u s (cu pref.): **zăplée** (ză + plec) vb. I. = aplec puțin. *Nu știu cum mi zăplicai* *ăn jos* (mă aplecai puțin în jos), 8/72; **anplée** (an + plec) vb. I. = mă plec. — Din lat. *plēco*, -are (arom. *aplec*).

Pléšni-bára epitet ce se dă oamenilor care, când umblă, nu se uită unde calcă, 577. [Se zice și: *gazi-bara*].

Plicășă f. Flămânzare la vite. ALR. 1085.

Plicát, -ă adj. }
Plicătoarı f. } v. plec.
Plicătă f.

Plinés vb. IV. v. *plean*.

Pliosnés vb. IV. Crăp, ALR. 1086. — Din bg. *plesnuvam*.

Plištés vb. IV. Turtesc. Com. V. J. *Con dutsim frunză... si cătqm si nu u plištím* (să nu o turtim), B. 7. *Si ampl'ă di prah, si plișteaști*, ib. 10. [Derivate: *plištít, -ă adj.* = turtit; *plištří* f. = turtire]. — Din bg. *plěšťja*.

Plítcă f. Vad, trecătoare prin apă, ALR. 810. Cf. *ghitsit*. — Din bg. *plitko*.

Pliténcă f. v. *amplites*.

Pliúseavitsă f. Băsică. Cf. *priští*, ALR. 4064. — Din bg. *pjuskavica*.

Pliúsnitsă f. Palmă, lovitură cu palma. ALR. 2172. *Al' daꝝ una pliúsnitsă*, ib. 2173 cf. 2174. Cf. p a l m ā. — Din bg. *pljusnica*.

Plivăjés vb. IV. Plutesc, înot *Plivăi*, *plivăi păna con puătù*, (înotă, înnotă căt putù), 7/73. [D e r i v a t : *plivări* f. = plutire, înot]. — Din bg. *plivam*.

Ploájă f. Ploaie. *Ra ud di plojă* 3/85 cf. 11/28, 4/33, 10/64. *Mearzi ploajă* cf. m e r g. — Din lat. **ploja*, (*pluvia*), (arom. *ploaie*).

Ploásna N. de râuleț, (Nânta).

Ploátšă f. Placă de ardezie, de piatră. *Ună mari ployatšă*, 4/77. *Ploatšă-di-cal* (potcoavă). *Aş flo ună plotšă di cal*, 2/26. [Plur. *plotš* = cele două plăci mari care se poartă la cingătoare, Com. T. P. Si: *ploatšă*, *ploátšă* f.]. — Din bg. *ploča*, (arom. *ploačă*).

Plod a. Fruct, rod. || (Fig.). Progenitură, fiu. *Tot plodu la ampiratu la ştită la poartă* (totii fiili împăratului îl aşteptau la poartă), Com. I. L. — Din bg. *plod*.

Plóng vb. III. v. *plong*.

Plqng vb. III. Plâng. *Cot putea plânzea*, 15/94. *Plonزم*, 18/33 cf. 3/22, 22/39. *Aş plensi laptili mumă-saj* (a trecut prin multe suferințe). 573. [Si: (Liumnița) *plong* vb. III, 9/73, etc. (Târnareca), *plângu* vb. III. D e r i v a t e : *plonziri* (*plonziri*), *plqns*, -ă (*plons*, -ă) adj. = plâns. C o m p u s (cu

pref.) : *zăplqng* (ză + plong) vb. III. = încep să plâng, fac pe cineva să plângă. *Mâma să-n-mi zăplqngă*, 3/I. *răsplong* (ras + plong, de pe bg. *razplakvant* = fac pe cineva să plângă) cf. 629. — Din lat. *plango*, -ere, (arom. *plingu*).

Plotš (pl.)

Plqtšă

Pluátšă

f. v. *ploatšă*.

Plug m. Plug, ALR. 5001, cf. *laritsă*. (Despre părțile plugului cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51).

Pl'useátšă m. Pușcociu, Com. C. I. — Din bg. *pljockač*.

Pl'ușeátšă f. Lovitură cu palma mâinii, cf. *pliúsnitsă* *Cătsără si-l'-tsi fălească cu niştii pl'ușcatšă*, 7/52 cf. 8/52. — Din bg. *pleskač*.

Pluscutés vb. IV. v. *plăscătes*.

Pl'usnés vb. IV. (refl.) Mă azvârl la ceva, mă trântesc. *Cal'il si pl'usnira lă burărea* (caii se azvârliră la luptă), 13/80. — Din mbg. *plasnuvam*.

²Pl'usnés vb. IV. Pleznesc. *Si pl'usneş si nu-ts-la daꝝ* (să pleznești și nu ți-l dau). Com. I. L. — Din paleosl. *plesnqti*.

Poà Praful subțire ce se depune, la moară, în toate părțile, p o s- p o ī u, Com. H. I.

Poálă f. Poală. *Ats-tsi cătsq di poala di sucardi* (s'a lipit de tine), 580. — Din paleosl. *pola*, (arom. *poală*).

Poárca f. v. *porc*.

Poártă f. Poartă. *Pusi un buturnic la poartă*, 26/32 cf. 11/15, 12/43, N. loc. (Nânta). [Plur. *ports*, cf. 9/47. *D i m i n u t i v e*: *purtitsă*, *portitșă*, *purtitșă*, f. ALR. 3841 = portiță, Com. G. D.]. — Din lat. *pōrta*, -am, (arom. *poartă*).

Pod a. (La moară). 1°. Podul morii. Lada s. hambarașul în care curge făina. Com. C. I. *Podu-di-izmēni* = turul izmenelor, ALR. 3308. — Din bg. *pod*.

Podmișnie m. Podoabă femeiască care se poartă pe umăr. [Şi: *pud-mișnic* m.]. — Din bg. *podmišnik*.

Pódnitsă f. Tavă de pământ pentru coacerea pâinii. *Ua-i și podnitsa și tsqstu* (aici este și tava și capacul), 584. *Ān podnitsă l'-ăi* (pentru: ea) *uoc'l il'*, 583 cf. 11/32, 454, *62. [Derivat: *pudnitšarcă* f. 607]. — Din bg. *podnica*.

Podol' Partea de mai jos (?) *Frunza* [*dī tšärnič*] *di la podol'* *nu-i çota hrāmitoari, că-i tăvălită* *di tsară*, B. 6. *Frunză minută di la podol'*, ib. *Veitsili minută di la podol'*, ib., cf. 9. — Din bg. *podolu*.

Podupášnitsă f. = c u s c u n. — Din mbg. *podopăšnica*.

Podvărzi (La plug) Sforile dela j e g l i. (Cf. Capidan, *Megleno-români*, I. 51).

Pogon a. Pogon. [Şi: *pugón* a.]. — Din paleosl. *pogonū*.

Pója adv. (Târnareca) Apoi, după aceea. *Si ti anvets... și poja ts-ău vindu* (să te învăț și apoi o vând),

21/65. *Poja tse vrets fatsits-ńi* (după aceea faceți-mi ce-ți vroi), 35/65. [Şi: *năpōj* adv. = înapoi, îndărăt; *năpăj* adv. *Si turno nă-puăj*, 7/77; *dinăpōj*, *dănpăj* adv. = la urmă, în urmă. 121. || Îndărăt, la spate, 429, 15/43. || Adj. ultim, din urmă. *Ca vină la dinăpoia ătară, al' zisi* (venind la ultima oră, ii zise), 10/81. (Substantivat) *dinăpōiu* m. art. = îndărătul, se-zutul, cf. 196. Derivat: *năpojēs* vb. IV. = (mă) înapoiez]. — Din lat. *ad-pōst*, (arom. *apoja*).

Pojämp m. Caisă, ALR. 6069.

Pojmōjini	}	adv. v. <i>mojni</i> .
Pojmōjinista		

Pojmōjni

Pojmōntiza adv. v. *mojni*.

Pójndză f. v. *podnitsă*.

Pójp m. v. *popă*.

Pojár m. v. *pujar*.

Pólitsă N. loc. (Lugunța).

Pom (pl. *pom*, *poami*) m. Pom. *Sub tsela pomu veă doj uamiń*, 7/6. Derivat: *pomét*, *pumét* (<lat. *pometum*), a. (colectiv). *Tse pomet vets ān gărdină*, Com. G. D. — Din lat. *pōmum*, (arom. *pom*).

Pomét a. v. *pom*.

Póni m. Nume de persoană. *S-la pirdū Poni chjustecu*, I/XII.

Póñitsi N. loc. (Oşani).

Pqnză f. Pânză. *Pqnză virgată*, 153. [Şi (Târnareca): **păndză** f. *Un arşin di păndză*, 7/66. — Din lat. **pandia*, -am, (arom. *pîndză*).

Pop m. v. *popă*.

Pópă m. Popă, preot. *Vicăira popil'*, la căntară (chemară pe preoți) 28/18 cf. 26/6. *Menca lu pop Mance*, 3/XVI. [Şi: *poip* (numai în Cupa) Com. N. P.; *pop* m. Derivat: *pupădjiă* (bg. *popadija*) f. = preoteasă; *pupădjeă* f. = stiglete; *pupés*, -ească adj. = preoțesc. *upupés* (u + pupes) vb. IV. = preoțesc. — Din bg. *pop*.

Pópăl'ă N.loc. (Nânta) cf. *p o p ă*.

Pore m. Porc. *Cu portsil'*, 16/8. *Porc-dif* (porc mistret). *Un porc dif*, 27/39 cf. *64, 587. [Şi: (Târnareca) *póreu* (pl. *portsă*) m.; (Nânta) *püére* *püére* m. Derivate: *pureăr* m. = porcar, ALR. 5597, *poäreă* f. = scroafă. *Nu vizuș, bra milu, ... vrină poarcă drūmu.* *pureuvină* f. = carne de porc. Com. T. P.; *pureuríl'ă*, *pureăríl'ă* f., *pureärłqe* a. = porcărie; *purtseáuă* f. = poarcă. Dini nutive: *purtsql*, *purtsilús* m. Com. G. D. — Din lat. *pōrcus*, -um, (arom. *porcu*).

Poreu m. v. *porc*.

Port vb. I. Port. *S-mi portsă... s-ti portu*, 18/72. [Şi: (Liumnița) *püärt* vb. I. Derivate: *purtári* f., *purtát*, -ă adj. Compus (cu pref.): *pripórt* (pri + port) vb. I. = duc în altă parte, Com. T. P. *ză-pórt* (*ză* + port) vb. I. = port puțin, încep să port. *Zăpórtă-mi* (poartă-mă puțin), 7/30. *Să-ts li zăport stomnili*, 2/VIII. — Din lat. *porto*, -are, (arom. *portu*).

Portítšeă f. v. *poartă*.

Poséstrimă f. Fată nemăritată, surată, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I., 42, 45). — Din bg. *posestrima*.

Post a. Post. [Derivate: *pu-stés* vb. IV. = postesc, țin post. *Să pustits*, 2/9; *pustíri* f. = post; *strădăpóst* = miezii păresimilor, ALR. 607, (din bg. *srēdopost* « a patra săptămână din postul mare »)]. — Din bg. *post*.

Póstă f. Poştă, ALR. 2584. [Derivate: *poștadžójă* m. = factor poștal, ib. 2586].

Pot vb. II. Pot. *Acu püäts* (dacă poți), 8/77, *pöti să iijă* (poate să fie), 13/15, 2/14, 3/56. *Pots curari*, 15/4. *Pots sfărşori*, 18/4. [Şi: (Liumnița) *püät* vb. II., (mai rar), *păt* vb. II. *Iel nu pătù* cf. 7, 16/73. Derivate: *puteári* f. = putere; *putút*, -ă adj.; *niputeári* f. = neputință, boală. Com. C. I.]. — Din lat. **poteo*, -ere, (arom. *pot*).

Potbeál m. Fel de buruiană.

Potbunés vb. v. *pătbunes*.

Potéts v. *putets*.

Pótñă f. Maghie Com. T. P.

Pótprág a. Cureaua care trece pe sub burta calului, Com. T. P. — Din bg. *podprág*.

Potóe Intrebuintat numai ca n. loc. [Şi: *pătóe*, *putóe*]. — Din bg. *potok*.

Poträndză pl. Acele care servesc a legă plugul de gâtul boilor. Cf. *părvoci*. Com. T. P.

Potš a. Ulcior. *Să-n leau... un potš di apu*, 10/94. *Poatšă dard*, 579. *Potš-di-gaz* (lampă), o p a i tă cf. c a n d i l' - d i - g a z. [Plur. *poatši și poatšă*; *putšacă* a. (dimin.)]. — Cf. alb. *potsh*, (arom. *poč*).

Potúr pl. Nădragi barbătești. [Şi: *putúr*]. — Din tc. *potur*.

Póznic, -ă adj. Care nu se face la timp, la vreme. *Tseați grăunsi fac bubi mai pozniți*, B. 5. [Substantivat: *póznică* f. = oaie care naște târziu, Com. T. P. — Din bg. *pozno* « care nu e la vreme ».

Póznieă f. v. *poznic*.

Pr, pr, pr. Strigătul cu care se cheamă oile, (ALR. 5326), calul, (ib. 5525). Cf. trt, trt; tsică, tsică.

Pră a. v. *prau*.

²Pră prep. v. *pri*.

Prăcăjqs vb. v. *pricăjqs*.

Prag a. Prag. *Căzù ăn pragu di ușă*. Com. I. L. — Din bg. *prag*.

Prăjés vb. IV. Fac, fac farmece. *Iali cu tseali șărvetili prăjau*, 3/42. — Din bg. *praveja*.

Prăjqs vb. IV. Präjesc. *Prăjə un you*. Com. I. L. — Din bg. *prăziti*.

Prăli m. Măgăruș. Cf. pro'l. *Prăli la trimes, măgar ăñ vini*, 925. — Din bg. *părle*.

Prämätiă f. v. *primätiă*.

Prángă (pl. *pranghi*). f. Funie de legat. Com. T. P. — Din bg. *pranga*, id.

Prăpăsenă f. (despre oaie) Cu brâu alb (la oaia neagră), cu brâu negru (la oaia albă). Com.

GH. T. [Şi: *prupăšeánă* f.]. — Din bg. *preopașena*.

Prășai (pl.) Mătreață, Com. I. G. [Şi: *prășel'*, *proșană* ALR. 13. *prușel'*]. — Din bg. *prăsel*.

Prăscăjés vb. IV. Stropesc. *Fitșoril' si prăscăjes*. Com. I. L. [Şi: *părscajés* vb. ALR. 3787. *prăsnés* vb. = o iau la fugă (cf. mbg. *părsna da bega* = dădu fuga), *Ca prăsniră, feasiră « fuș! »*, 8/52. *Tucu prăsniră* (au dat fuga); Compuse (cu pref.): *ămprăscăjés* (an + prăscăjés) vb. IV. = împrăștiu. Com. I. G.; *răsprăscăjés* (*răs* + prăscăjés s. bg. *razprăskam*) vb. IV. = stropesc în dreapta și în stânga; (Oșani) *sprăsnés* vb. Com. I. L.; *aprăsnés* vb. IV: *prăsnés Murăru ca si spărù... aprăsni să fugă* (o luă la fugă), 24/41. — Din bg. *prăskam*, id.

Prăscătă m. Copil, băiat care caută să scape de lucru. Com. GH. T.

Prăscătă m. Colibă. Com. T. P.

Prășel' v. *prășai*.

Prásés vb. IV. v. *părses*.

Prăslén m. Greutate ce se atârnă la capătul inferior al fusului, spre a-l tine drept în jos. (Cr. Capidan, *Meglenoromânia*, I. 54). *Flără prăslenu*, 7/71 cf. 6/6, *65. — Din bg. *preşlen*.

Prăsnés vb. IV. v. *prăscăjés*.

Prăsój m. v. *prăsol'*.

Prăsol' m. Zemă de varză; salamură. *Măncă piperchi ăn prăsol'*

(a mâncat ardei murați), cf. *t u-
t s e s*. Com. I. L. [Şi: *prăsój* m.
ALR. 4098, *prisół* m.]. — Din
bg. *prësol*.

Prăşqs vb. IV. Prășesc. [D e r i-
v a t e : *prăşqt* adj. și subst. a. =
prăsit, *prăşqul di prima*, ALR.
5130; *prăşori* = prășire; *prăşqreā
cu laritsa*, ib. 5131, 5132, cf.
4/55. — Din bg. *praşa*.

Prăşori f. {
Prăşqt, -ă adj. } v. *prăşqs*.

Prăştii f. Praștie. *Tăltşo un pul-
cu prăştia* (ucise un puiu cu pra-
știa). Com. I. L. — Din bg.
praşa.

Prăştilă f. (La cal) Scară de fu-
nie. *Tseaştii prăştili sa di l'in*. Com.
C. I. *Al' tsi ruptsiră prăştili la
cal*, id. — Din bg. *praštilo*.

Prătăsnés vb. IV. Apăsare, cf.
t i s n e s. *Cu plișnitsa prătăsnés*
(cu palma apăs) ALR. 2172. —
Din bg. *pritiskam*, (aor. *pritisnah*).

Prătueálă f. v. *purtocală*.

Prătš m. v. *părtš*.

Prátšeă f. Vargă, băț. *Und
pratſcă*, 8/31. *Tsesti prătſchili...*,
20/18 cf. 14/24. [Şi: *prătšeă* f.,
15/24...]. — Din bg. *prac̄ka*.

Práy a. Praf, pulbere. *Işo prau
mult*, 9/10, cf. [Şi: *pra* a. *Pră si
tšanušă di tini* (să nu se alegă ni-
mic de tine), 598 cf. 7/41. D e-
r i v a t : *năprăşqs* (bg. *naprašam*)
= prăfuesc, umplu de praf. Com.
I. L.]. — Din bg. *prah*.

Prăvéts m. Dunga părului, ALR.

9286. — Din bg. *pravec*.

Prăvítšiń f. Ospăt, dat de pă-
rintii fetei la o săptămână după
nuntă. Com. I. L. — Din bg.
părvicē.

Prăvój a. (Oşani). Piele care se
pune la jug, lângă gâtul boilor.
Com. I. L. cf. *părvoi*. [Şi (în
altă parte) *pruvoj* m.].

Praz m. Praz. *La măncq prazu*,
24/6. — Din bg. *praz*.

Prăzărés vb. IV. Zăresc. *Jel
prăzărì un răslan* (el zări un leu),
1/49. — Din bg. *prizirja*.

Preacľă f. v. *păreaclă*.

Preapucé (în expresia) *măncqm
preapuc* (mâncăm dimineața la ora
7), ALR. 4051.

Preátšista f. Sărbătoarea Sf. Mi-
hai și Gavril (8 Oct.). — Din bg.
prečista.

Prenós a. Darurile cu care ieșe
preotul la biserică. *Popa jasi cu
prenosu*. ALR. 2761. — Din bg.
prinos.

Prepilă f. (La moară). Fusul de
fier pe care stă rezemată piatra
morii. Com. T. P. — Din mbg.
prépilo.

Prepleştit (în expresia): *ăş pre-
pleştit* (zăbelele în colțul gurii),
ALR. 68.

Pri prep. 1º. Pre, pe, în. *Si pusi
pri per* 26/6. *Pri tu* (pe la). *Pri tu
răscrăsnitsă*, 41/65. *Pri tse* (pentru-
că). *Pri tse jel tsirea s-ti măñancă*
(pentru că vroia să te măñânce),
10/36 cf. 6/78. | 2º. Pe la, la.

Pri rutšqc (pe la prânz), 3/8. ||
 3º. La. *Aş dusiră pri pulătă* (se du-
 seră la palat), 13/19. [Şi: pra
 prep.]. — Din lat. *per*, (arom. *pri*).

²*Pri* adv. Prea. *Aj deadi pri*
multă puteari (îi dădu prea multă
 putere), 6/56. — Din paleosl. *prē*,
 (arom. *prea*).

Priállum vb. I. v. *aflu*.

Pribeáu vb. III. v. *beau*.

Pribidés vb. IV. v. *ubides*.

Priblijén s. a. Schimbare la
 față. *El la priblijen si dusi si du-
 vească* (la schimbarea la față se
 duse ca să se spovedească), 1/57. —
 Din bg. *preobraženie*.

Prieád vb. II. v. *cad*.

Pricăjqs vb. IV. Vorbesc, con-
 vorbesc, spun. *Cen pricăjyu*, 11/50.
Si pricăjaști (se spune). *Pricăjà*,
 2/28. [Şi: *prăcăjqs* vb. IV. *Căs-
 si-l' prăcăjăscă*, 10/73. *părcăjqs*
 vb. IV. 9/58. *Com p u s* (cu
 pref.): *zăpricăjqs* (*ză* + *pricăjqs*) =
 vorbesc, convorbesc. — Din bg.
prikazvam.

Pricáše vb. I. v. *casc*.

Pricát vb. I. v. *cat*.

Pricáts vb. I. } v. *cats*.
Pricătsát, -ă adj. }

Pricázmă f. Basm, poveste. *Pri-
 cazmă qn̄ stijam... pricazmă spuş*,
 14/23 cf. 29/32. — Din mbg.
prikazna.

Přichjā f. Zestre, Com. P. M. —
 Din bg. *prikja*, (arom. *prică*).

Prielutšqt, -ă adj. Cu membrele
 corpului țepene, înțepenit. Com.

T. P. — Part. verbului *priclutšqs*,
 (bg. *prěključam*).

Pricoátsiri f. } v. *coc*.
Pricóć vb. }

Prieqnt vb. I. v. *cont*.

Prieópă f. v. *coapă*.

Prieópt, -ă adj. v. *coc*.

Prieós vb. III. v. *cos*.

Prierúts vb. I. v. *crutsi*.

Pricufărés vb. *cufăres*.

Pricupsít, -ă adj. v. *pricupses*.

Prieuptsés vb. IV. Mă pricopsesc.

Nu pots si pricupseş cu tor lucrur
 (n’ai să te pricopsești cu astfel de
 lucruri), Com. I. L. [D e r i v a t e :
prieuptsít, -ă, *pricupsít*, -ă adj. =
 procopstit, bun. *Fitşor pricupsits*
 (copii pricopșiti), 773. *Iarbă mă-
 tăscătă si pricuptsita* (...mare și
 bună), 4/14]. — Din gr. *προ-
 κόπτω* (aor. *προκόπωσα*), (arom. *pru-
 cupsescu*).

Prieuptsít, -ă adj. v. *pricuptses*.

Prieúr vb. I. } v. *cur*.

Prieurát, -ă adj. }

Pridár vb. I. v. *dar*.

Pridári f. }

Pridát, -ă adj. } v. *priday*.

Pridáu vb. I. Predau, trădez.

Di soră sam pridat, 27/40. [D e-
 riv a t e : *pridári* f. = predare;
pridát, -ă adj. = predat]. — Din
 bg. *prědavam*, (arom. *priday*).

Pridórm vb. v. *dorm*.

Pridúe vb. III. v. *duc*.

Pridún vb. v. *dun*.

Priés vb. v. *jes*.

Priſáe vb. v. *fac*.

Prifălés vb. IV. v. *făles*.

Prifrig v. *frig*.

Prifrqng vb. v. *frong*.

Prigátš m. Şorţ, poolă *Prigatš di cadife* (şorţ de cadifea), 10/XVI.

Prigófca f. Văl roşiu, batistă roşie, întrebuiuştă la nuntă, (cf. Capidan, *Meglenoromâniū*, I, 47). — Din mbg. *prigofka* (dela *prigo-tvjam*).

Prijiarnédz vb. I. v. *jarnă*.

Prijiatéleă f. v. *prijiatil*.

Prijiatil m. Prieten. *Bunu prijiatil la nivol'ă si cunoaşti*, 589 cf. 591. [Şi : (Nânta) *prijetil* m. cf. ALR. 4382; *prijatil'* m. ib. 4384. D e r i-v a t : *prijiatéleă* f. = prietenă (bg. *prijatelka*); *prijiatilqe* a. = prietenie cf. s u t s l u c, 748]. — Din bg. *prijatel*.

Prijiatilqe a. } v. *prijiatil*.

Prijetil m. } v. *prijiatil*.

Prijálés vb. v. *jal'*.

Prijúng vb. v. *jung*.

Prijúr vb. I. v. *jur*.

Pril' m. Aprilie, ALR. 2410. *Pri-pril' anvirdzəs pomil'* (în Aprilie înverzesc pomii), Com. I. L., cf. c u-l u j e u. — Din lat. **Aprilius*, -um.

Priliátnică adj. v. *prilijetnică*.

Priliétnică adj. (Despre cereale) de primăvară. *Sicară prilijetnică* (*priliatnică*), ALR. 5189. *Uorz prilijetnic* ib. 5193; ib. 5193. [Şi : *priliátnică* adj.]. — Din bg. *lěto, lětnik*.

Príma adv. Intâi, mai întâi. *Prima la antribat-aş* (întâi l-a întrebat), 6/59. *Di prima* (mai în-

tâi), 30/51. *Maş di primă* (mai întâi, înainte de toate). *S-mi duc maş di primă la lov*, 4/94. *Prima-şară* (prima dată), 8/46. — Din lat. *primus*, -a, -um, (arom. *prima*, rar).

Primănáne

Primáne } v. v. *mănanç*.

Primăne

Primărít vb. v. *mărit*.

Primătiā f. Marfă. *Veă doi uşamii cu primătiijă* (erau doi oameni cu marfă). [Şi : *prämätiijă* f. D e r i-v a t : *primätár, prämätár* m. = ne-guțător. *Primätarii si späreară*, 9/71 cf. 9/6]. — Din gr. πραγματεία, (arom. *pärmätie*).

Primăveáră f. Primăvară. *Di dou primăveră* aş loş. Com. I. L. [D e r i-v a t : *primävirés*, -easeă adj. (rar, mai des «di primăveară» : caş di primäveară, ALR. 5448), *primävaretec* (Huma); *priumuvirés*, -ească adj.]. — Din lat. *prīmavēra*, (arom. *primuveara*).

Primăvéari f. Vară bună, ALR. 481. — Din *prima* și ver. < lat. *verus*, -a, um.

Primăvér m. Văr bun, ALR. 480. Cf. *primăveari* și ver.

Primävirés, -easeă adj. v. *primäveară*.

Primeă f. Cursă de prins păsări. *Ună ūrlă cătsai cu primeă*, cf. ALR. 1311. [Şi : *príneă* f.]. — Din bg. *primka*.

Primeájdă f. Primejdie. *Pri-meajda dă la cutsöt scăpaj*, 187. — Din bg. *prëmeždje*.

Priminés Îmbrac, (refl.) mă îmbrac, ALR. 5776. *La primini, căra ud* (... îl premeni, căci era ud), 19/31 cf. 3/9, 7/27, 38/40, 17/47. *Sa priminit* (sânt îmbrăcați...), *21. [Derivate: priminiri f. = îmbrăcare; priminít, -ă adj. = îmbrăcat. Compus (cu pref.): dispriminés, dáspriminés (dis, dás + primines) = (mă) desbrac. *Si disprimiñi* (...se desbrăcă), 18/47. *La dispriminirea*, 20/31 cf. ALR. 3260; ispriminés (is + primines) vb. = mă îmbrac cu haine nouă, Com. C. I.; dupriminés (du + primines), vb. = isprăvesc de îmbrăcat. Com. GH. T.; dăpriminés vb. = isprăvesc de îmbrăcat. — Din paleosl. *prémēniti*.

Priminíri f. }
Priminít, -ă adj. } v. *primines*.

Primistés vb. IV. Schimb ceva dintr'un loc în altul, cf. nămiste. *Li ąncălzom* [bubili], *li primistim mai zămulti or*, B. II. [Derivate: primistít, -ă adj. = schimbat; primistíri f. = schimbare]. — Din bg. *préměstjam*.

Primistíri f. }
Primistít, -ă adj. } v. *primistes*.

Primútšeu vb. I. v. *mutšcu*.

Prin prep. Prin. *Au scoasi prin bădžă*, 12/55, cf. 13/3, etc. — Din lat. *per-in*, (arom. *pri*).

Prineă f. v. *primcă*.

Prind vb. III. Aprind. (refl.) mă aprind. *Tămăña tu ăń prinsiş* (tămăia ta mi-o aprinseși), 12/71

cf. 38/65; 20/68, 594. [Derivate: *prindiri* f., *prins*, -ă adj. = aprins]. — Din lat. *ap-pre* [h]endo, -ere, (arom. *aprindu*).

Príndiri f. v. *prind*.

Pringhiéş vb. v. *ąnghięs*.

Prinpărtsqş vb. v. *ąmpärtsqş*.

Prinsór vb. I. v. *ąnsor*.

Printórn vb. v. *torn*.

Printru adv. v. *antru*.

Prinújib vb. v. *nujib*.

Pripăşqtă f. Nume de capră. Com. C. I.

Prípie Arșiță mare. Com. C. I. — Din bg. *pripek*.

Pripórt vb. I. v. *port*.

Pripúe vb. I. Preintâmpin. *Usul'u cu cari putem s-li pripucqm lușotiiți și să rănim bubi fără frică* (regula cu care putem să le preintâmpinăm bolile și să hrănim viermi de mătase...), B. 13. — Derivat dela puc (= apuc), cu pref. *pri*.

Pripún vb. III. v. *pun*.

Priputrée vb. v. *trec*.

Prirudéş vb. v. *rudes*.

Prisădés v. *sădes*.

Prisădnés vb. IV. Mă înnece. *An prisădneşti*, ALR. 2155. — Din bg. *seda*.

Priscálie vb. v. *ąncalic*.

Priseróşniitsă f. Soldar (la ham), ALR. 5514. Din mbg. *prězkrášnica*.

Priseúrnie m. v. *păscurnic*.

Prisflítés vb. IV. v. *sfites*.

Prisírnitsa f. v. *sirnitsa*.

Prislăgăjéş vb. v. *slăgăjies*.

Prismăenít, -ă adj. v. *smăcnes*.

Pristăneş vb. IV. Mă iau după cineva, îmi bag mintea cu cineva.

Dupu crieļu lu fitšor pristăneş (te iai după mintea copiilor, 616. — Din bg. *prěstavam*, (aor. *prěstanah*).

Pristau vb. I. v. *stať*.

Priştét vb. I. v. *ștet*.

Pristi prep. Peste. *Aj să-i turim apu pupurită pristi el*, 7/16, *Pristi nopti* (peste noapte), 23/8 cf. 7/55, 21/68. N. de loc.: *Pristi-Areū*, *Pristi-Grip*, (Huma).

Priştī f. (pl.) Băsică. *Con mi ard, si fac priştī*, ALR. 4064. Cf. *pļusčavitsā*.

Pristueréş vb. IV. v. *trăcules*.

Pritál' vb. v. *tal'*.

Pritórn vb. v. *torn*.

Pritšapečajēs vb. IV. v. *tšäpcäjēs*.

Prítšeа N. loc. (Oşani).

Pritšeap vb. I. Alunec, cad.

Pritšäpo di pri punti än vali (alunecă de pe pod în râu), 10/20.

Priturnát, -ă v. *torn*.

Pritútš m. Râşniță, Com. T. P.

Priubidés vb. v. *ubides*.

Priumuviréş, -ească adv. v. *pri-măveară*.

Priúna adv. Impreună, laolaltă. *Priună cu voj*, 1/56 cf. 15/15, 6/27, 36/65. [Şi: (Târnareca) *dipriúnă* adv. împreună. *Dipriună cu sor-sa*, 13/64].

Priúrdin vb. v. *²urdin*.

Priuzqt, -ă adj. v. *³ud*.

Privărtál' eă f. (La războiu), 1'. Lopătică || 2'. Slobozitor. (Cf. Căpidan, Meglenoromâni, I, 53). [Şi:

pruvărtál' eă f.]. — Derivat din bg. *prěvártam*.

Privéd vb. } v. *ved*.
Privideári f. }

Privín vb. v. *vin*.

Privlít Pleurezie, ALR. (arom. *plivrit*). — Din gr. *πλευρίτις*.

Prizărés vb. IV, (refl.) Mă uit, privesc. *Să nu ti prizăreş* (să nu te uiți). *Fitšoru ară cătsq să si prizărească*. [Şi: *priznés* vb. IV. (Târnareca) mă uit prin ceva. *Priznēa si vedz*. *Si priznească* (uită-te să vezi...), 28/68. Derivate: *prizoreă* f. (Oşani) = fereastră, crăpătură. *Cătă prin pri-zorcă* (se uită prin fereastră), Com. I. L.]. — Din bg. *prizirati*.

Priznés vb. } v. *prizăres*.
Prizoreă f. }

Proápi adv. Aproape. *Ay vizù tupola proapi di cădeari* (îl văzu pleopul aproape când era să cadă), 19/64. [Şi: *prüpi*, *properi* adv. cf., 19/6 cf. 9 /55, 6/24. Derivate: *prüchijū* vb. I. = ajung pe cineva; ajung aproape de el; apropiu pe cineva, îl primesc, (refl.) mă apropiu. *Ldgø, lágø și la pruchiq uomu, ca vizù că la pruchiq* (alergă, alergă și se apropie de om, dacă văzu că-l ajunge), 9/35 cf. 46/40, (cu acest înțeles și intrans.). *Că pruchiq di casă* (când se apropie de casă), 20/16. *Si pruchiq* (se apropie), 12/7 cf. 12/51; *prü-chijári* f. = apropiare]. — Din lat. *ad-pröpe*, (arom. *aproape*).

Proáspăt, -ă ad. Proaspăt. *Bubili ați arises frunza mai proaspătă*, B. 7. *Tsișta peșt nu sa proaspăts*. Com. I. L. [Și: *proáspit*, -ă adj. Com. V. J.]. — Din gr. πρόσφατος, (arom. *proaspit*).

Proáspit, -ă adj. v. *proaspăt*.

Proátă (Țârnareca) *proata-uără* (întâia dată). Com. V. J. — Din gr. πρώτα, (arom. *prota*).

Próchju vb. v. *proapi*.

Próda N. loc. (Lugunța).

Prol' m. Puiu demăgar. Cf. p răli. [Derivat: *prol'ák* m. (dimin.)]. ALR. 5533. — Din bg. *părle*.

Prqmbue m. Tivitură. ALR. 3305. Cf. 1750. Cf. păru m b e s.

Pronditúră f. Loc unde a săpat apa, ponor. ALR. 2491. — Derivat din paleosl. *prqdū* (dacor. *prund*).

Própi adv. v. *proapi*.

Prošáń s. v. *prășai*.

Prosiáć m. } v. *pruses*.

Prósie } v. *pruses*.

Prost adj. (Oșani) In picioare. *Şozi, dosta stătuş prost* (șezi, destul ai stat în picioare), Com. I. L. *Meardzi prost și curdisit* (merge drept și svelt), ALR. 2278. [Derivat: *ampróstu* vb. I. = pun drept, îndreptez. *Amproastă-la sacu că căzù* (îndreptează sacul, căci căzu). *Nu poati si la amproastă*, Com. T. P.; *amprustáři* f. = îndreptare; *amprustát*, -ă adj. = îndreptat (arom. *amprustedzù*)]. — Din mbg. *prosto*.

Próur Numele unei mahalale în Nânta. *Prour-džamisi* = numele bisericii Sf. Maria, (cf. Capidan, Meglenoromânii, I, 11).

Próuvă f. Zăpadă usoară, care nu îngheată. ALR. 2440.

Pruăbidés vb. v. *ubides*.

Pruangréc vb. v. *angrec*.

Prubărdés vb. v. *pubărdes*.

Prubeáu vb. v. *beau*.

Prucáse vb. v. *casc*.

Prueqnt vb.

Prueqntát, -ă adj. } v. *cont*.

Prucúr vb.

Prucurát, -ă adj. } v. *cur*.

Prudeápir vb. I. v. *deapir*.

Prudórm vb. v. *dorm*.

Prufáe vb. v. *fac*.

Pruſălit, -ă adj. v. *făles*.

Pruſít m. v. *pruſroc*.

Prugălbiniés vb.

Prugălbiniři f.

Prugălbinit, -ă adj.

Prumbés vb. IV. Tivesc, ALR.

1757. Cf. păru m b e s.

Prumirusés vb. v. *miruses*.

Prun m. Prun. Feluri de pruni: *prun vinăt* (face prune vinete); *prun măgăres* (face prune mari și roșii); *prun picător* (face prune roșii și rotunde); *prun drisliv* (face prune mici de coloare galbenă sau roșie; se întrebuintează mai mult pentru rachiul); *prun caljanc*, *prun trăuc* etc. Com. G. D. [*prúnă* (<lat. *prūna*) f. = fructul prunului, prună; *prúnitšeă* f. (dimin.)]. — Din lat. *prūnum* (arom. *prun*).

- Prúnă** f. v. *prun*.
Prúnitšeă f. v. *pruna*.
Prupásce v. *pasc*.
Prupásceánă adj. v. *prăpășenă*.
Prupásuc a. Păscut. *Du-ti tu, frati, astăz la prupásuc*, 2/69. Cf. bg. *pastište*.
Pruputréc vb. III. v. *putrec*.
Prušel' v. *prășai*.
Prusés vb. IV. Ceresa. *La trimea la prusirea* (... l-a trimes la cerșit), 601. [Derivate: **prusíri** f. = cerșit; **prósie** și **prósiae** m. ALR. 451. (bg. *prosak*) = cerșetor 599. — Din bg. *prosja*.
Prusítés vb. v. *sfites*.
Prusíri f. v. *pruses*.
Pruštét vb. v. *ștet*.
Pruš... pruš Strigătul cu care se alungă calul. ALR. 5483.
Prutsér vb. v. *tser*.
Prutsq̄p vb. v. *tsqp*.
Pružbidés vb. v. *ubides*.
Pružóq vb. v. *ȝoȝ*.
Pruúlu vb. v. *urlu*.
Pruȝrōe m. (Oșani), Prooroc, profet. [In altă parte se zice și: **prufit** m. Com. I. L.]. — Din bg. *proorok*.
Pruvărtál'că f. v. *privărtal'că*.
Pruvéd vb. } v. *ved*.
Pruvideári f. } v. *ved*.
Pruvisés vb. v. *vises*.
Pruvói m. v. *prăvoi*.
Pruvóm. vb. v. *vom*.
Pruvudés vb. IV. Conduc, însotesc. *Ay pruvudi* (o conduse). [Derivate: **pruvudíri** f. = însotire, conducere; **pruvudít**, -ă adj. = însotit, condus]. — Din bg. *provoždam*, (aor. *provodih*).
Pruvudíri f. } v. *pruvudes*.
Pruvudít, -ă adj. }
Pruvulés vb. IV. Găuresc. *Nu putù s-la pruvulească*. Com. I. L. [Derivate: **pruvulíri** f. = găurire; **pruvulít**, -ă adj. = găurit, fig. fără fund, în spec. pentru cei care mănâncă mult se zice: *mănančă ca vrin pruvulit* (mănančă foarte mult). Com. I. L.]. — Din bg. *provaljam*, id.
Pruvulíri f. } v. *pruvules*.
Pruvulít, -ă adj. }
Psálés vb. IV. Cânt la strană, *Tsints psalts psăleau ăn bisearică* (cinci cântăreți cântau în biserică), Com. C. I. [Derivate: **psáliri** f. = cântare la strană; **psalt** (gr. *ψάλτης*) m. = cântăreț de strană; **psáltir** m. = psaltire]. — Din gr. *ψάλλω*.
Psalt m. v. *psálés*.
Ptu! interj. Pfiu! 9/20.
Puărt vb. v. *port*.
Pubărdés vb. IV. Imbrobodesc. *Ay flo mămă-sa prubărdită* (află pe mamă-sa imbrobodită), 8/91. [Și: **păpărdés** vb. IV. Derivate: **pubărdíri** f. = imbrobodire; **pubărdít**, -ă adj. = imbrobodit. Și: **prubărdés** vb. IV. = mă imbrobodesc din nou. *Curon si-u prubărdes*, 9/91; **prăpădés** vb. ALR. 3285, — Din bg. *podbradja* (Weigand. *Jahresb.* XV, 168).]

Pubărdíri f. } v. *pubărdes*.
Pubărdít, -ă adj. }

Pue v. *pripuc*.

Pueát vb. I. v. *cat*.

Puelón a. Dar (la femeea le-huză). *Dus-aș pitulitsi și multi pucloani* (au dus tigaițe și multe daruri), 6/61. [Și: **paelón** a. D e r i v a t : **puelunés**, **paelunés** vb. VI. = închin, mă închin. *Mi puclunes la Domnu* (lui Dumnezeu). — Din bg. *poklon*.

Puelunés vb. v. *pucalon*.

Puenés vb. IV. Crăp, pleznesc. *Pucni un flotuc* (plezni un clăbuc), 9/38. *Nu șeș castoňă di si pucneș*, 603. [D e r i v a t e : **pueníri** f., **puenít**, -ă adj.]. — Din bg. *pukam*, (aor. *puknah*).

Pueníri f. } v. *pucnes*.
Puenít, -ă adj. }

Pueroávă f. v. *pucrov*.

Pueróv a. Învelitoare de lână, velință mai groasă. *Cu pucrōvu*, 20/43. [Și: **păeróv** a., (Țârnareca) **păeroávă**, **pucroávă** (prin metat. și) **euproávă** f. *Trazi cuproava*, 13/68. *Trágneà-u pucroava, no-ari*, 13/68]. — Din bg. *pokrov*.

Pucunés vb. IV. v. *cănes*.

Pudădés vb. IV. Dăruesc, dau la săraci, Com. V. J. — Din bg. *podavam*.

Pudardíe vb. I. v. *ardic*.

Pudlób m. Petec la opincă. *Pudlog di upincă* (om de nimic), *Pudlog dñ-tsi feasi rostu* (mi s'a uscat gura de sete), 604. [Și:

pădlób, ALR. 3343]. — Din bg. *podloga*.

Pudmíșcă f. Funie cu care se leagă sămarul de picioarele de dinainte ale căului (La Țășanii), mat schi. Com. I. L.—Din bg. *podmiška*.

Pudmíşnie m. v. *podmişnic*.

Pudmistés vb. IV. Deretec, cf. nămistes. *Mul'area pudmisteaști lucrăli prin casă*, ALR. 3813. — Din mbg. *podměstjám*.

Pudnitšáreă f. v. *podnitsă*.

Pudnoášeă f. (La războiu) Iepe. Com. C. I. — Din bg. *podnožka*.

PudrämQn vb. III. v. *rämön*.

Pudvéschi (pl.) Bete, calțavete, cf. beat. Com. V. J. — Din bg. *podveski*.

Puéjre } m. v. *porc*.
Púere }

Púfă Un fel de ciupercă care nu se mănâncă și care, când se coace, are un praf cafeniu înăuntru; acest praf se întrebuiștează ca medicament la tăieturi. Com. I. L. — Din bg. *puh*.

Pugátšă f. (Țârnareca) Pogacie, pâine mai mare făcută în teispie.

Ună gabanitsă și ună pugatšă, 4/68. || (La nuntă). Pâine mare presărată cu zahăr. Com. I. L. — Din bg. *pogača*, (arom. *pugače*).

Pugăzeáj m. plur. (La nuntă) Tinerii cari aduc zestrea miresii încărcată pe un cal încălecat de un fărtat, (cf. Capidan, *Meglenoro-*

mâni, I, 48). [Şi : puguzeaj m.]. —

Din bg. *poguzej* (Pančev).

Pugón a. v. *pogon*.

Pugudés vb. IV. Nemeresc, cf.

u g u d e s. *Iu mireā colo pugudeā* (unde tîntea, acolo nemerea), 11/67 (Refl.) Mă nemeresc, se întâmplă. *Si pugudeaști* (se întâmplă), 2/88 cf. 23/8, 5/72. [Derivate: *pugudîrî* f. = nimerire, *pugudît*, -ă adj. = nimerit]. — Din bg. *pogoždam*, (aor. *pogodih*).

Pugudîrî f. } v. *pugudes*.

Pugudît, -ă adj. }

Puguzeaj m. v. *pugzeaj*.

Pujângu m. (Târnareca) Paianjen. [Şi : pang a. *Câtsaī un pang*. Com. V. J.]. — Din bg. *pajak*, (arom. *pangu*).

Pujâtă f. Grajd, staul [pl. *puiqots*], Com. T. P. — Din bg. *pojata*.

Puimés vb. IV. (refl.) Mă ivesc, mă arăt. *Tamam di el lăfeā și si puimi* (tocmai de el vorbeau și se ivi). Com. GH. T.

²Puimés vb. IV. Iau, apuc ceva. Com. T. P. — Din bg. *poemam*.

Pujmónista } adv. v. *mojni*.

Pujmóniza }

Puivés vb. IV. (refl.) Mă ivesc. *Si puives* (se arată), 2/66. *Si puivi ară prosicu* (din nou se ivi cerșetorul), Com. I. L. — Din bg. *pojavjamse*.

Pujár m. Incendiu, foc. *S-feasi pujar, arsi jumitati di cătun*, ALR. 692. || Curătură unde s'a tăiat pădurea; ib. 956, cf. tăncor. —

Din bg. *požar*.

Pul (pl. -ur) m. Marcă postală, ALR. 2587. — Din tc. *pul*, (arom. *pulie*).

Pul' m. Puiu, în gen. p a s ā r e. *Contă pul'* (cântă pasările). *Să-ň li cats pul'il*, 6/11. *Ancălzăști âpu la pul'*, 13/11 cf. 1/32. | Nume de persoană. *Pul'u a lu popa*, 4/XVI, [Voc. *pul'uli și pul'*. *Iundi ti duts bra pul'*, 4/32. Plur. art. *pul'il și pul'*. Derivate: *pul'eă* f. = puică. Nume de fetiță. *Ca côn ăi di pul'că șărqtă*, 609; *pul'chitsă* f. = puicuță, *11]. — Din lat. **pūl-leus*, -um, (arom. *pul'u*).

Pul'ână f. Poiană. *Ună pul'ană*, 22/32. *Scaosi șoili ăn ună pul'ână*, 11/94. || Nume de localitate: *Pul'ana-furuluți* (Huma), *Pul'ana-lungă*, ib., Com. T. P. *Pul'ana-bealăldă*. *Pul'ana-cu-pinu* (Nânta). [Din nutritiv: *pul'ânitšeă* f., 6370]. — Din sl. *poljana*.

Pul'ânitšeă f. v. *pul'ană*.

Pulátă f. ¹Palat, cf. cu na c. *Scândurli di la pulată*, 12/29 cf. 13/19. || 2. Un fel de tindă în catul întâi sau al doilea. *Ari casă cu pulată*. Com. I. L. — Din bg. *polută*.

Puláz m. O parte a morii. Com. G. D.; (fig. în expresia) *ari bun pulaz* s. *ari bun ur* (este cu noroc). 995.

Pulieár m. Degetul cel mare, policar. Com. I. L. — Din lat. *pollicaris*, -e, (arom. *pulicar*).

Puliés vb. IV. Vărs apă ca să se spele cineva. [Derivate: **puliíri** f. = vărsare de apă pentru spălarea măinilor, Com. G. D.]. — Din bg. *polivam*.

Pulijés vb. IV. Poleiesc, suflu. *Tas puliit cu furlină* (tas suflat în aur). [Derivate: **puliit**, -ă adj. = poleit]. — Din mbg. *polijam*.

Puliíri vb. IV. v. *pulies*.

Pulít, -ă adj. v. *pulijes*.

Pulítsă f. Poliță, policioară, 13/48. **Pulítsă** n. loc. (Huma). — Din bg. *polica*.

Pulívnie m. (La nuntă) Urările ce se fac tinerei perechi din partea nuntașilor imediat după ce s'a sfârșit masa, atunci când mirele și mireasa fac mătănii. (Cf. Capidan, *Meglenoromânia*, I, 48, 49). — Din mbg. *polivnik* (cf. bg. *polivo*).

Pulíz m. Polițist. Com. I. L.

Pulm (pl. -*mur*) a. Pumn. *Un pulm di ropă dultsi*, B. 12. *Al' deadi un pulm di lușnats* (îi dădu un pumn de nuci), Com. I. L. [Derivate: **púlmă** f. = mâna plină, mănată. Com. C. I.]. — Din lat. *pūgnus*, -um, (arom. *pulmu*).

Púlmă f. v. *pulm*.

Pulóe m. v. *pulog*.

Pulóg m. Oul pus în cotețul de găini unde trebuie să ouă găinile. | Locul unde se cloresc ouăle, se nasc puii, p. ext. locul unde se ascunde vulpea. In general, ori ce bucată de pământ. Com. G. D. cf. păloge. *Ia-li foarfitsli*

mul'ari, pots să cuseș un puloc, ili nu (... poți să cosești o bucată de pământ ori nu), 5/14. [Și: **pulóe** m.]. Pentru etim. cf. păloge.

Pulumárcă f. v. *pălămarcă*.

Pulupés vb. IV. refl. Mă ascund ghemuindu-mă, mă pitulesc, mă pitesc. *Un șom... bătu ună-șară di un șarpi pulupit sup ună ropă* (... ghemuit subt o piatră), 1/12. [Derivate: **pulupíri** f. = ghemuire; **pulupít**, -ă adj. = ghemuit. **C o m p u s** (cu pref.): **dispulupés**, dis + pulupes) vb. IV. = fac să nu mai fie ghemuit. *Uomu la dispulupi șarpili* (omul îl urmă din loc pe șarpe), 3/12. — Din mbg. *lupam*, (bg. *lupja*).

Pumeánă f. Pomelnic, parastas. *Al' feasiră ună pumeană*, Com. I. L. — Din paleosl. *poměna*, (arom. *pumean*).

Pumét a. v. *pom*.

Pun vb. III. Pun. *Să pun*, 16/94. *Li pusi sub ia*, 10/81. *Añ puș*, 4/13. *Ari pus*, 4/27 cf. 13/15, 25/64. || (Refl.) Mă suiu. *Si pusi fitșoru pri un fag* (se sui băiatul pe un fag). [Aor. pers. 3 plur. (*Liumnița*) *pusăra*. *Si pusăra pri gornits*, 7/71 cf. 7/77. Derivate: **púniri** f.; **pus**, -ă adj. = pus, suit. **C o m p u s**: (cu pref.) **prípun** vb. IV. (pri + pun) = mai pun. *Nu tribuiaști si prípunim lantă frunză*, B. 5]. — Din lat. *pōno*, -ere.

Púndziri f. v. *pung*.

Pung vb. III. Împung. Derivat pündziri f. = împunsătură, junghiu. *Am pundziri* (am junghiu-ri), ALR. 2205, 2206. — Din lat. *pūngeo*, -ere.

Púniri f. v. *pun*.

Púnti f. Pod, punte. *Si stōm pri punti*, 8/52. N. loc. (Cupa). *Puntea-di-zadă*, n. loc. (Oșani). Punti numele unei mahalale în Nânta, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11). *Puntea-Popălă* (ib. 23). — Din lat. *pons*, *pōntem*, (arom. *punte*).

Pupărdés vb. IV. v. *pubărdes*.

Pupădijă f. v. *popă*.

Pupărész vb. IV. Opăresc. *La li pupări guşil'* [*la pul'*] (le opări...), 13/11. [Si : păpărész vb. *Si speală cu păpărită apă* (se spală cu apă oparită), 2/71. Derivate: pupăriri f. = opărire; pupărit (păpărit, -ă) adj. *Apu pupărită*, 12/11; pupărnice (bg. *puparnik*) m. = făină pentru plăcintă. *Am un tăgărdzic plin di puparnic*, *52]. — Din bg. *poparjam*.

Pupăréteă f. Șezătoare. *Toati featili rău dunati lă pupăretcă* (toate fetele erau adunate la șezătoare). [Si : (Oșani) pupăréteă f. Com. I. L.]. — Din bg. *poprelka* (sinon. cu *seděnka*).

Pupăriri f.

Pupărit, -ă adj. } v. *pupăres*.

Pupărnice m.

Púpcă f. 1^a. Boboc de floare, floricele de porumb. Com. I. L. || 2^a. Prescură. *Si duc pupcă la popa*

(o să duc o prescură popii), Com. G. D.—Din mbg. *pupka*, « boboc ».

Pupeáză f. Pupăză. *Flo un cuib di pupează*. Com. I. L. [Forma *pupă* este necunoscută].

Pupiță f. v. *păpiță*.

²**Pupiță** f. Cărută. *Ancă unęac ra s-u calcă pupița* (cât p'aci să-l calce căruța), ALR. 3130.

Pupréteă f. v. *pupăretcă*.

Pureár m.

Purearlă f.

Purearlqe a.

Pureurlă f.

Pureuvină f.

Púrie m. v. *purits*.

Púrits m. Purece. *Un purits*, 6/54. *As la ari puritsu 'n coastă* 611 cf. 7/18, 610, 613. [Si : (Târnareca) **púrie** m. cf. 4/67]. — Din lat. *pūlex*, -icem, (arom. *puric*).

Purivés vb. IV. (refl.) Mă clatin. *Uomu beat si puriveaști con amnă* (omul beat se clatină când umblă), Com. I. L. — Din mbg. *porivam*.

Puróiu. Nume de râu ce se varsă în Meglenița.

Purqmbe Tivitură Com. T. P. cf. părumbeș.

Purtári f.

Purtát, -ă adj.

Purtitsă f.

Purtítšeă }

Purtseáuă f.

Purtseluș m.

Purtsql m.

Purtueálă f. Portocală și coloare portocalie, ALR. 3403. *Tse fetă*

ăi *ăn purtucală*, 13/85. [Şi: *prătucelă* f., 15/85].

Purumbés vb. IV. v. *părumbes*.

Pus, -ă adj. v. *pun*.

Pusälés v. *pusoles*.

Pusát a. Pândă. *Pri pusat sta, stă la pândă*, 614. — Din tc. *pusat*.

Púseă f. Oțet. *Ljuta puscă chijupu ş-la frondzi* (oțetul tare sparge vasul), 615. *Ay sparsiră pusca*, (s'a certat), 715. — Din lat. *pusca*, -am, (arom. *pusca*).

Pusipés vb. Pun ceva în cuptor spre a se coace. *Ay răzmisiş și ay pusipii* (o pusei în cuptor), ALR. 1847. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. (despre carne) *cön si coatsi ăn furnă di sup tsqst di lamarină*, ALR. 4073]. — Din bg. *săpjam?*

²Pusipés vb. IV. Presar cu ceva. [Derivat: *pusipít*, -ă adj. = presărat. *Trupu ăi pusipit cu domts* (trupul fi este presarat cu pete), B. 12]. — Din bg. *potsipvam*.

Pusipít, -ă adj. v. *pusipes*.

²Pusipít, -a adj. v. ²*pusipes*.

Pusleádie m. Soarta în care se află fătul născut. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 105). — Din bg. *poslédak*.

Pusolés vb. IV. Presar. *Pusoliř tšinušá prin casă*, ALR. 3171. Pi-perez, ib. 733. — Din bg. *posolja*.

Pust, -ă adj. Pustiu. *Un loc püst*, 3/55. | Pustie, cf. 2/13. *Pust di mägar* (pustia aceea de mägar), 2/63 cf. 24/6, 8/13, 10/16. [Derivat: *pustiňatí* f.

= pustietate. *Ay dusi ăn un munti tsi nu veà tsivă pustiňatí*, 11/38.

(Şi: *pustiňatáti* f., Com. G. D.]). — Din bg. *pust*.

Puşt adj. Curvar, ALR. 4904. —

Din tc. *pjuşt*, (arom. *puşt*).

Pustalántă adv. Ziua de după poimâne, atestat numai de Weigand.

Pustänés vb. IV. Mă obosesc. *Saldi di cvătširea pustäniră* (numai de clocit se obosiră). [Derivat: *pustäniri* f. = obosire; *pustänít*, -ă adj. = obosit. *Cal pustänit* (cal obosit), 7/36. — Din bg. *postavjam*, (aor. *postanah*).

Pustäniri f. }

Pustänít, -ă adj. } v. *pustänés*.

Pustáv m. Jghiab. *Tsista pustav* 17/32 cf. 2/32. Nume de fântână (Oşani şi Nânta). — Din bg. *postav*.

Pustăvés vb. IV. Căptușesc, ALR. 5769. [Şi: *pustuvés* vb. IV Derivat: *pustăvélă* f. = căptușelă, ib.]. — Din bg. *postavjam*.

Pustél'ă f. Aşternut. *Ună mul'ari ăn pustel'ă*, 8/65. — Din bg. *postela*.

Pustés vb. IV. v. *post*.

Pustiňatí } f. v. *pust*.

Pustiňatí } f. v. *pust*.

Pustíri f. v. *pustes*.

Pústu m. Nemernic, păcătos, ciapcân, stricat, Com. G. D. Acelaş cu p u ş t.

Pustuvés vb. *pustăves*.

Pusúlă f. (în expresia) *Ay pirdù pusula* (șि-а pierdut echilibrul), 617. Pentru *busoldă*, (există și în mbg.).

Putánă f. Curvă. Cf. *r u s p i ī ā*. ALR. 4906. — Din it. *potana*, (arom. *putană*).

Púteă f. Organ genital la femei și vite, ALR. 1099, 4873. *Putca purtseauăjă* = *p o t b e a l*, ALR. 1918. — Din mbg. *putka*.

Puteúmnie m. Numele unei rude a mirelui, (Capidan, *Meglenoromâni*, I. 47). Derivat bg. din *kum?*

Puteusés vb. IV. v. *cus*.

Puteári f. v. *pot*.

Putéts m. (La cap) Cărare, dungă, Com. I. L. [Şi: *patéts*, *potéts* m.]. — Din mbg. *patec*, id.

Pútină f. Putină. *Ună putină di brondză*, Com. I. L. [D i m i n u t i v: *putinítšeă* f. (pl. *-chi*)].

Putinítšeă f. v. *putină*.

Putirés vb. IV. Gonesc. *Putireau un lüp*, 1/36. *Si putires*, *98, cf. 772. [Derivate: *putiríi* f. = gonire; *putirít*, -ă adj. = gonit]. — Din mbg. *poteram*, id.

Putiríi f.

Putirít, -ă adj. v. *putires*.

Putnés vb. IV. Fac farmece, descânt. [Derivat: *putníi* f. = descântare]. Com. I. L.

Putoári f. Putoare. Cf. *put s q s*.

Putóe v. *potoc*.

Putorn vb. I. v. *torn*.

Putpárq vb. IV. v. *dupárq*.

Putpizliv, -ă adj. v. *peză*.

Putreábnie, -ă adj. De tre-

buință, necesar. *Con vem baia frunză, lesnic putem stiri cot nă-i putreabnică* (... cât ne trebuie). B. 10. — Din bg. *potrëbnik*.

Putrée vb. III. v. *trec*.

Pútrid, -ă adj. Putred. *Tselá-i putrid di pari*. [Derivate: *putrizq* vb. IV. = putrezesc *Nap-cum putrizq*, B. 8; *putrizori* f. = putrezire; *putrizq*, -ă adj. = putrezit. *Rămdsäatur putrizqti*, B. 9; *putrizqni* f. = putreziciune. *Ca jert āi, putrizqni* (ca fiert este, putreziciune), 619 cf. 620]. — Din lat. *putridus*, -a, -um, (arom. *putrid*).

Putrizqñi f.

Putrizori f.

Putrizq vb.

Putrizq, -ă adj.

Putrönză f. v. *jugoali*.

Pútsă f. (la băețași) organul genital, cf. *t š u m p u l e a t i*, *t š o p c ā*, ALR. 4872, (arom. *putsă*).

Putšac a. v. *potš*.

Putsqn, -ă adj. Puțin (Intrebuițat foarte rar), cf. *n e a c*, *u n e a c*. — Din **pütinus*, -a, -um, (arom. *putsin*).

Putsq vb. III. Miros prost, put. [Şi: *amputsos* v. Derivate: *puturós* (*putärós*, -oasă) adj. = puturos. *Bureati-puturos*, cf. *b ureati*. *Di inmäros pänä puturos*, de fudul ce este până pute, 309; *putsqri* f. = împuțire; *putsq*, -ă adj. = împuțit; Com. D. G.]. — Din lat. *putoeo*, -**ire*, (arom. *ampuit*).

Putsori f. } v. *putsos*.
Putsqt, -ă adj. } v. *putsos*.
Putšudés vb. IV. v. *tšudes*.
Putúnd vb. v. *tund*.
Putúr (pl.) v. *potur*.
Puturnári f. } v. *torn*.
Puturnátúrá f. } v. *torn*.
Puturós, -oasă adj. v. *put*.
Puturtšqs vb. IV. } v. *turc*.
Puturtšqt, -ă adj. } v. *turc*.
Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drăcu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [D e r i - v a t e : *puvilés* vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voi si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela*.
Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă*.

R

Raăt a. v. *rati*.

Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.

²**Răb** a. v. *ărb*.

Rábă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oajă siv cu negru*, ALR. 5328.

Rábét a. (Oșani) Spate. *Ay ąntsąpę cutsqtu ān rábēt*, 18/40. [Şi : *arbét(i)a*]. — Din bg. *ráb*.

Răbus (pl. -buşă) a. Răboj. *Scoati-la din răbus ; fo-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbusăli* [s. *az işot din răbus*], 623. — Din mbg.

rabuš, (arom. *răbuşe*).
Rae m. Rac. *Că la rac al' tsidutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak*.

Răcătină f. v. *răcutină*.
Racavitsă f. Manşeta care se poartă sub mânecele cămeşii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica*.
Rachiū f. Rachiu cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arike*).

Răchită N. loc. (Nânta).
Răeutină f. Flegmă. *Rătsi si scupi răcutină* (räci și scupă flegmă), Com. I. L. [Şi : *răeatină* f. *Scu-peaştă răcătină*, ALR. 1637]. — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).

Răgát m. v. *argat*.

Răgăvan m. (Oşani) Liliac. *Răgăvanu miruseaştă ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Şi : *argăvan* m.]. — Din mbg. *orgovan*.

Răghijă f. } v. *roghiă*.
Răghisés vb. }

Răgúşă f. Oaie cu coarne. [Şi : *rogúşă* f.; *răgúşă*, *rogúşă* f. (dimin.). — Din bg. *roguşa*.

Rai a. Rai, paradis. — Din bg. *raj*.

Răjaniă Strat, aşternut de paie (de secără)? *Nu tribuiaştă nitscon sa rănim bubi pri rogozină ili răjaniă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* « paie de secără ».

Răjnés vb. IV. Scrâşnesc cu dinții. Cf. *c răsnes*, *cărtăsăies*, ALR. 2118. — Este

același cu dacor. *scârșni* din plsl. *skrûžitati*.

Rálitsă f. Plug (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). [Şi: *rárıtsă* f.]

Pentru etim. cf. *laritsă*.

Rámásnieă f. Logodnică. *Să-ñ afliš ună rámásnică* (să-mi găsești o logodnică), 1/10. *Să-ş veadă rámásnică-sa*, 2/91. [Masculin: *rámásnic* = lododnic]. — Din mbg. *ramasnik*.

Rámát, -ă adj. } v. *róm*.
Rámâtúră f. }

Rámóń m. Romoniță, ALR. 1938. Se mai numește și p a s t i.

Rámən vb. III. Rámân. *Rámasi ară ãn loc. Veà rámás*, 13/31 cf. 4/7, 29/40. [Şi: (Cupa) *rimən* vb. III, 13/56; (Târnareca) *armən* vb. III. *Tsi armáneà la mini*, 11/56. Compus cu pref. *pudrámən* (pud + rámən) vb. III. = rámân în urmă, Com. C. I. — Din lat. *remaneo*, -ere, (arom. *armîn*).

Rámură f. Ramură, cracă. *Døyă ramur*, 3/11. — Din lat. *rama, -am, cf. Pușcariu, *Et. Wb.* (1428).

Ránă f. Rană. *S-la dară rón* (să-l facă plin de răni), 22/4 *Cu tsi ats trec rónli* (cu ce îți trec rănilile?) 16/56 cf. 625. [Derivat: *ránlif*, -ă adj. = plin de răni. *Cafcu sam rónlif* (cum sunt plin de răni), 15/56]. — Din paleosl. *rana*.

Ránă f. Râie. [Derivat: *ránós*, -oasă adj. = râios. *Coaja mea-i rónoasă* (pielea mea... îi

râioasă), 11/35; *ránlif*, -ă râios, Com. T. P.]. — Din lat. *aranea*, -am, Pușcariu, *Et. Wb.* (1460), (arom. *arîne*).

Râncátś m. Râncaciu, Com. P. M. [Şi: *rângátś* m.].

Rândzárés vb. IV. (despre copii) Plâng, stâncesc. *Nu rândzărea, dosta rândzăriş*, Com. GH. T.

Rândzés vb. IV. (Despre câine). Imi arăt dintii, rânjesc, ALR. 1151. — Din bg. *rámžă*.

Ránés vb. IV. Hrănesc, întrețin. *Nu qň mi râned* (nu mă hrănești), 7/36 cf. 30/40. [Derivat: *ráníri* f. = hrănire; *ránít*, -ă adj. = hrănit. *Ca 'n coišină ránit* (ca în cocină hrănit) 148. Derivat (cu pref.): *nărénés* (bg. *naranjam*) = hrănesc. *Feta di bun maş bun li närni pul'il...* Cum va närni? — noj tărtşom că tu nă närniş, 7/11]. — Din paleosl. *hraniti*, (arom. *hrănescu*).

Rângátś m. v. *râncatś*.

Ránghjäl m. Arhanghel; sărbătoarea din 8 Noemvrie. Com. I. L. — Din bg. *Arangjel*, (gr. ἀράγγελος).

Rânięă f. Căldare de aramă în care se fierb rufelete, Com. T. P.

— Din mbg. *aranija*.

Ránlif, -ă adv. v. *randă*.

Rânos, -oasă adj. v. *ránă*.

Rânuveăştī vb. IV. Plouă mărunț. *Rânuvi neac* (căzu puțină ploaie; a rouat), ALR. 1266. [Şi: *rûnuvés* vb. *Ruňuveăştī* (cerne, plouă), ib. 1978]. — Din bg. *ronja*.

Rap m. Arap. *Rāpu aq tältšq lamňa... rāpu li flo capitili* (arapul ucise balaurul) 15/28 cf. 2/80. [Derivate: *rápeă* f. = arapcă, nume de oi, capre, cătea (Țârnareca); *Rápínă* (cf. bg. *arapina*) = nume de persoană. *Vini lānt rāpcari aq̄ ra numea Rápina*, 4/80]. — Din tc. *arab.*

Rápă } f. v. *rōpă*.
Rápätină } f. v. *rōpă*.

Rápäusári f. v. *rōpōs*.

Rápeă f. v. *rap*.

Rápés vb. IV. Rápesc, pun mâna pe ceva. *Räpiä-la* (räpește-l), Com. G. D. [Derivate: *rápíri* f. = răpire; *rápít*, -ă adj. = răpit, id.]. — Din lat. *rapio*, -*ire, (pentru -ere), (arom. *arik'escu*).

Rápínă f.
Rápíri f. } v. *räpes*.
Rápít, -ă adj. }
Rápítšeă f.
Rápós, -ă adj. } v. *rōpă*.

Rápōs vb. I. Mă repauzez, mă odihnesc, cf. d i s m ā r q s. *Şizură să răpōsă la umbră* (... să se repauzeze...), 1/21 cf. 3/79, 843. *Bibili răpoasă* (se odihnesc), B. 6. [Şi: *ripuséz* vb. I. = răposez, mor. *Ripusq* (a murit), ALR. 2702. Derivate: *răpusári* (*răpusári*), f. = repauzare; *răpusát*, -ă = odihnit. Com. G. D.]. — Din lat. *repauso*, -are, (arom. *răpăsedză*, Cod. Dim.).

Răptšeă f. v. *rōpă*.

Răpusát, -ă adj. v. *răpos*.

Răputină f. v. *rōpă*.

Rárıtsă f. v. *larıtsă*.

Răsădísti N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Răşanés vb. IV. (refl.) Mă înveselesc. [Derivate: *răşanít*, -ă adj. = vesel la inimă, voios, 627].

— Din tc. *şen* « vesel ». Există și în mbg. *raşenuvam se*.

Răşanít, -ă adj. v. *răşnēs*.

Rásár vb. I. v. *sar*

Răşărít, -ă adj. Larg, lärgit.

Cf. *răşirít*. *Ari rostu (dispicat) răşđrit*, 985. — Din bg. *raşiram*.

Răscármin vb. I. v. *scarmin*.

Răscătšoáră f. v. *răscătşor*.

Răscătşór m. Pas, schioapă. Com. I. L. [Şi: *răscătşoáră* f. ALR. 2242]. — Din bg. *razkrač*.

Răscrăsnitsă f. Răscruce, răspântie. *Pri tu răscrăsnitsă* (prin răspântie), 41/65 cf. 9/78. — Din mbg. *răzkrăsnica*.

Răserép vb. I. v. *crep*.

Răseurnés vb. IV. Răscol, ALR. 5368, 5369. — Din mbg. *rasskor-nah*, (aor. lui *rasskorivam*).

Răsfæ vb. III. v. *fac*.

Răsfét vb. } v. *fet*.

Răsfitári f. }

Răsfraqng vb. III. v. *frong*.

Răsinică a. Fir de metal. Com. I. L. [Şi: *răsnică* a. (*Liumnița*): id.]. — Din mbg. *resi* « fire ».

Răşirés vb. IV. Lărgesc, răresc.

S-nu tărtşom că frunza prinsă, acu aq răşirim ca si si rătsiască, aq bună (să nu credem că frunza aprinsă,

dacă o rărim...), B. 7 cf. 4. [Derivate: *răşirít*, -ă = lărgit, rărit, cf. *răşărit*. — Din bg. *raširam*.

Răşirít, -ă adj. v. *răşires*.

Răslăgajés vb. v. *slăgăjes*.

Răslán m. Leu. *Lă răslân al' deadi ყასილი* (leului și dădu oasele), 2/49 cf. 17/9, 1/39, 1/49, 628. [Derivate: *răslâneă* f. = leoaică. *Si dusi lă răslâncă*, 15/9; *răslânítsă* f. = ursoaică. *Răslânița veă un buturachi*, 18/40 cf. 16/40]. — Din tc. *arslan*, (arom. *aslan*).

Răslâneă } f. v. *răslan*.
Răslânița } f. v. *răslan*.

Răşnés vb. IV. Răşnesc, macin cu răşnița. Com. I. L. [Derivate: *răşnitsă* f. = terciu, id.].

Răşnitsă f. v. *răşnes*.

Răsól Varză acră. *An crăbla di răsol...* (în putină cu varză), 8/XIII. — Din mbg. *rasol*.

Răşon m. v. *arşon*.

Răspárg vb. III. v. *sparg*.

Răsplóng vb. III. v. *plóng*.

Răsprăscăjés vb. IV. (Despre oi) Imprăștiu. I. G. Cf. ăm prăscăjés. — Din bg. *razprăskam*.

Răspucát vb. I. v. *cat*.

Răstál' vb. I.

Răstál'ári f. } v. *tal'*.

Răstál'ătúră f.

Răstórn vb. I. v. *torn*.

Răstruculés vb. v. *träcules*.

Răstsért vb. v. *tsert*.

Rastsq̄p vb. v. *tsq̄p*.

Rastupéş vb. v. *tupes*.

Răsturéş vb. IV. Vârs răspân-

desc, (refl.) mă vârs răspândindu-mă. Com. T. P. — Din bg. *rasturjam*.

Răsutşqs vb. Răsucesc. [Şi : *răsutşqs*]. Com. T. P. — Din bg. *razsučă*.

Rătés vb. IV. Incolteșc. Cf. ănculets. *Ca s-rătească* (să încoltească), ALR. 6119.

Ráti f. Liniște. *Nu mi lasă lă răti* (... nu mă lasă în liniște), 2/66. [Şi : *raát* a.]. — Din tc. *rahat*, (arom. *arihate*).

Rátšás m. Vierme care măñâncă cartofii, ALR. 6026. — Din bg. *račež*.

Rátšeá f. Un fel de insectă care se vâră în pământ și roade rădăcinile plantelor, chifteiță, coropisnită. Com. G. D. — Din bg. *račka*.

Rátseálă f. } v. *ratsi*.
Rătsés vb. }

Rátsi adj. Rece. *Apu bistră și ratsi* (apă limpede și rece...), 5/59 cf. 37/65. [Derivate: *rătsés* vb. IV. = răcesc; *rătsíri* f. = răcire; *rătsít*, -ă adj. = răcit; *rătsími* f., *rătseálă* f. (Com. G. D.), *rătsimínt* a. = răceală; *rătsimínt* se întrebuintează, în basme, și ca nume de presoană cf. *frig urea Io sam rătsimíntu*, 4/37. — Din lat. *rēce*[n]s, *-em, (arom. *aratse*).

Rătsími f.

Rătsimínt a. } v. *ratsi*.

Rătsíri f. }

Rătsít, -ă adj. }

Rătşqe v. *rutşqe*.

Ráuă adj, v. *rəy*.

²Ráuă f. Rouă. *Ca raya antru soari* (ca rouă dinaintea soarelui), 630. — Din lat. *rōs, rōrem*, (arom. *aroașă*).

Ráur a. v. *rəur*.

Rävnés vb. Netezesc. [Derivat: *rävnít*, -ă adj. = netezit. *Direaptă rävnită* (oare cu urechea dreaptă netezită), Com. G. D.]. — Din bg. *raven*.

Rávnie, -ă adj. v. *ravnină*.

Rávnină f. Loc neted, șes. *S-la tragă ăn rävnină* (să-l tragă la șes). 20/41 cf. 996. [Și: *rávnie*, -ă adj. id. ALR. 2488 cf. 5061]. — Din bg. *ravnina*, id.

Rävnít, -ă v. *rävnes*.

Rävól m. Revolver. *La scoasi rävölu*, 2/57 cf. 8/52. [Și: *ruvel* m.]. — Din mbg. *revol*.

Rävulugqz m. (Oșani) Flămâncilă. *Rävulugqzuli*, *dosta cripăs* (nesaturatule, destul îndopăși), 633 cf. 684.

Räzamplités vb. IV. v. *amplites*.

Räzbát vb. III. v. *bat*.

Räzblúdnie adj. v. *räzblutnic*.

Räzblútnie m. Copil neastâmpărat, răsfătat, ALR. 1517. [Și: *zäblúdnic*, adj. ib. 2661]. — Din bg. *razbluden*.

Räzbój a. (La țesut) Războiu. Iată părțile războiului: *leamni* (patul, stratul, trupul războiului), *pitșoarili - di - dinăinti* (picioarele de dinainte), *pitșoarill - di - dinăpoi* (picioarele de dinăpoi), *blqń* sau *scondură* (cele două scânduri ce

leagă tălpile războiului), *sul* (sul), *fuști* (vergele sau joarde), *l'itsă* (ite), *spată* (spată), *bărdi* (brațe), *scripeati* (scripete), *privărtal'că* sau *privurtal'că* (slobozitor), *tindecl'i* (tindeche), *suval'că* (suveică), *tsavi* (teava), *lemn* (lemnушorul), *rost* (partea urzelei din fața itelor), (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din mbg. *razboj*.

Räzbugărés vb. v. *bugar*.

Räzburqs vb. IV. v. *burqs*.

Räzdáu vb. v. *dau*.

Räzdrubés vb. v. *drubes*.

Räzglób a. Incheietura membrelor corpului omenesc. *An räzglob* *măiaști* (dă în încheeturi), ALR. 4849. — Din mbg. *razglob*.

Räzgrämát, -ă adj. Dărăpănat Casă *räzgrämata*, ALR. 3817. — Din *zgröm* (arom. *zgrim*), păstrat numai sub această formă.

Räzint m. Argint. *Furliń și räzint*, 6/11 cf. 306, 634. *Räzint ghiū* (argint viu), ALR. 4256. — Din lat. *argentum*.

Räjzóe vb. I. v. *joc*.

Räzlábés vb. III. refl. Mă linistesc, mă astâmpăr. *Curon și räzläbi* (curând se liniști), 18/40. *Si mor räzläbit* (să mor liniștit...), 3/43 cf. 21/51. [Derivate: *razlábiri* f., *räzläbít*, -ă adj.]. — Din mbg. *razlabavam*.

Räzlábiri f. } v. *räzläbes*.

Räzläbít, -ă adj. }

Räzmätés vb. IV. v. *mătes*.

Răzminés vb. IV. v, *mines*.

Răzmisés vb. IV. Prepar pâine, după ce aluatul s'a dospit, ALR. 3989. — Din mbg. *razmesuvam*.

Răzvicăjés vb. IV. v. *vicăies*.

Reápă Morcov. Com. I. L. — Din bg. *rěpa*.

²Reápă f. v. *aripă*.

Reáti m. Berbecele necastrat. Cf. t ſ u c ā j e s. ALR. 5330. — Din lat. *aries*, -etem (arom. *areate*).

Reaz? Cu tseastă *turliąă bubili rāpoasă*, si šătăies, leau havă și zăcatsă ara la măncarea cu reaz (în felul acesta viermii de mătase se odihnesc, se plimbă, iau aer și încep din nou să mănânce cu...), B. 6. — Cf. bg. *rězko*.

Rémă f. Guturaiu. Com. I. L. — Din gr. *ρεῦμα*, (arom. *remă*).

Réndină f. Răzătoare de hrean, etc. ALR. 3980. — Din mbg. *rendina*.

Répa adv. În continuu, mereu, într'una. *Nercurea, vinirea post repa*. Com. GH. T.

Ricăjés vb. IV. Zbier. *Măgaru răcăiaști* (măgarul zbiară), 37 cf. 642. — Din bg. *rikam*.

Rid a. Deal, colină. *Pri rid, rid annă*, *₇ cf. 643. *Ridu-di-Crutsi* n. loc. (Huma). [Derivat: *rid-*năc m. = tăpșan, loc înalt, ALR. 2486]. — Din bg. *rid*.

Ridic vb. I. v. *ardic*.

Ridnăc m. v. *rid*.

Ridóvna f. Săptămâna dinainte de *săptămona di bronză* s. *prisir-*

nitsa (săptămâna albă), când se mănâncă de dulce și miercurea și vinerea. Com. I. L. — Din bg. *redovna*.

Rijōs vb. IV. Trag linii, lovesc cu prăjina. *S-ti rijos si-ts numir coastili* (o să te croesc), 645. — Din bg. *rěžja*.

Rimilés vb. IV. (refl.) Mă frec pe corp cu hainele de pe mine. *Dosta ti rimiliș* (destul te scărpi-nași), Com. I. L. Derivat din *rqm?*

Rimqñ vb. III. v. *rämqn*.

Rin m. Arin negru, ALR. 1929. — Din lat. **alnīnus*, -um, (arom. *arin*, *anin*).

Rinés vb. IV. Arunc cu lopata, ridic cu lopata. *La riniră di uya* (l-au dat afară), 646. — Din bg. *rina*, (arom. *arnescu*).

Ripnés vb. IV. Sar peste ceva. *La ripniră* [s. la ripni] se zice pentru unul care a fost ucis pe loc. 647. — Din bg. *ripam* (perf. aor. *ripnah*).

Ripuséz vb. I. v. *răpos*.

Risít, -ă adj. Șters din catastif. *La feasi risít*, cf. 622. — Din tc. *risít*, id.

Rísti m. Nume de persoană: Cristea. *Nă mătim ca Petca cu Risti*, 359.

Ristós m. Hristos, 648. — Din mbg. *Ristos*.

Ritš m. Ariciu (întrebuițat rar), cf. ej. *Ritš di căstoră* (coaja verde cu spini a castanei), Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *arič*).

Ritșel'ă f. Magiun de dovleac. — Din tc. *rečel*.

Ríza m. Nume de persoană, cf. 5/XVII.

Roátă f. Roată, Com. T. P. — Din lat. *rōta*, -am.

Rob (pl. -bur). Cataplasmă. *Robur caldi*, ALR. 4200.

Róbuva N. loc. (Nânta), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11.

Rod a. Rod. *Tsista timp no-ari rod*, (anul acesta nu-i rod mult), Com. C. I. — Din sl. *rod*.

²Rod vb. III. Rod. *Ghermil' li roasiră toati scândurli* (viermii au ros toate scândurile), Com. I. L. [Perf. s. *ros*, part. *ros*, *roasă*]. — Din lat. *rōdo*, -ere, (arom. *arod*).

Rqd vb. III. Râd (des și pron.) *mi rod* (mă râd). *Si rōd pōpi* (râd părinte), 20/8. *Si rōdi la steali* (este prost), 729. [Și: (Huma) răd vb. III. *Rădi mama* (mama râde), 3/71. Derivat: *rōdiri* f. = râs, 109. Compuse (cu pref.): *zărqd* (ză + rqd. cf. bg. *zasmivam se*) vb. III. = încep să râd, fac pe altul să râdă. *Nu ti zărăseș*, 8/62 cf. 5/62; *zărqs* a. = surâs, 943; *zăpudrqd* (ză + pud + rqd) vb. III. (refl.) = încep puțin să râd. *Si zăpudrqs-ay*, 7/62. — Din lat. *rīdeo*, -ere, (arom. *arid*).

Rōdiri f. v. *rōd*.

Rog vb. I. Rog (refl.) mă rog. *Şarpili al' tsi rugo* (șarpele i se rugă), 1/12. *Si rugau*, 1/33. [D e-

rivate: rugămint a. = rugămintă. *Mari rugămint qts fac băbu*, 6/91. — Din lat. *rōgo*, -are, (arom. *rog*, rar).

Roghjă f. Rugină și un fel de boală la oameni și la vite. *Ryaghjă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || Murdărie pe corp, jeg, ib. 1654. [Și: *răghjă* f., *răghjă* f. Derivate: *răghjăv*, -ă adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; *răghisés* (*roghjăsés*), vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *ărgja*, (bg. *răzda*).

Roghisés vb. v. *roghjă*.

Rogúsha } f. v. *răgușă*.
Rogúșeă } f. v. *răgușă*.

Rogúz m. v. *ruguzină*.

Rój m. v. *rojac*.

Rojác (pl. *rojats*) m., Roiu. *Primu rojac* (roiul dintâi), ALR. 5461. [Se zice și *rqi* ALR. 1692]. — Din bg. *roj*.

Rom a. Rom. *Biju ună scafă dir* rom, Com. I. L.

Rqm vb. I. Râm, rod, scurm pe subt pământ. [Derivate: *rămări* f., *rămât*, -ă adj. Compus (cu pref.): *zărqm* (ză + rqm) vb. I. = încep să râm, să sgâriu, să rod. *Zărămă cu tătitărlu*, 17/68, *rămătúră* f. = rămătăru, Com. G. D.]. — Din lat. *rīmo*, -are, (arom. *arim*).

Rqneă f. Fărămitură. *Ună roncă* (o leacă), 650. *Nitsi ună roncă nu laj* (nici o fărămitură nu luai), 19/80. — Din bg. *ronka*.

Rənsi f. plur. Firele ce atârnă dintr'o parte și din alta la țesătura velințelor. Com. I. L. — Din mbg. *resi*.

Rənză f. Haină femeiască, Com. T. P.

Rópă f. v. *rəpă*.

Rópă f. Piatră, stâncă, povârniș. *Ună rəpă*, 1/12. *Si pusi pri ună mari rəpă*, 3/77 cf. 8/22, 635, 639. *Rəpă-dultsi* (pucioasă), B. 12. *Rəpă vinită* (piatră vânătă), ib. 13. *Rəpă-di-moardă* (piatra morii), se mai zice și *rəpili*, *rəpili*. Nume de loc.: *Rəpa-bufuluji* (Lugunța), *Rəpa-caprăldă* (Cupa), *Rəpa-corbuluj*, *Rəpa-cu-urmili* (Oșani), *Rəpa-cu-cupatš* (Lugunța), *Rəpa-di-cutšan* (Oșani), *Rəpa-di-moară* (Huma), *Rəpa-di-Scără*, *Rəpa-di-curună*, *Rəpa-di-pin*, *Rəpa-di-stur*, ALR. Intr., *Rəpa-lu-Petră* (Oșani), *Rəpa-lu-Bothă* (Oșani), *Rəpli-nalti* (Cupa), *Rəpa-neagră*, *Rəpa-roși* (Nânta), *Rəpa-ntsăpată* (Oșani și Lugunța), *Rəpa-prăvălită* (Huma). [Pl. *rəpi* și *rap*: *Ninelu cu douăsprets rap* 1/I. *Şi: rópă, róupă* ALR. Intr.; *rápă* f. Derivate: *răpitšeă* și *răptšeă* f. = pietrică; *răputină*, *răpatină* f. = loc răpos, pietros; *răpōs*, -ă adj. = răpos, pietros, Com. G. D. *Ruposu* n. loc. (Cupa)]. — Din lat. *riipa*, -am, (arom. *ariipă*).

Roș, -ă adj. Roș. *Mirdžani-roși**12. *Roşa uŷă*, 25/32. *Rușu-bardză* (oaiet albă-roșietică), Com. T. P.

Derivat: *róșeă*, *roșcăt* *róșcăv* adj. = roșatic, roșcat Com. I. T. P. *Mitercă roșcată* ALR. 5477; *rușatsă* f. = rugină la grâu, ALR. 5185; (*an*)*rușqs* vb. IV. = roșesc. Compus (cu pref.): *izrușqs* (iz + rușqs) vb. IV. = roșesc peste tot; *zărușqs* (ză + rușqs) = roșesc, *Zărușq di rușoni* Com. C. I.J. — Din lat. *rōseus*, -a, -um, (arom. *aroș*).

Rósă f. (rar) Rouă, cf. *r a ū ă*. — Din bg. *rosa*.

Róșeă } adj. v. *roș*.
Róșcăv }

Rospîjă f. Femeie depravată, curvă, Com. G. D. [*Şi: ruspîjă* f. id.]. — Din tc. *orospî*.

Rost (pl. *rəsti*) a. 1. Gură *Si-ń la zăud rostu* (să-mi ud gura), 5/91 cf. 3/8, 7/24, 10/34, 652, 653. *Nu la treatsi prin rost* (nu mai adu aminte de el), 656 cf. 659. | 2. (La războiu) Gura ce se deschide între firele urzite cu ajutorul ițelor și prin care trece firul de bătaie, Com. I. L. [*Şi: (Liumnița) răstă a.* 20/73. — Din lat. *rōstrum*.

Rou a. Râu (numai ca nume propriu) în *Rou-mari* (râul mare), un râuleț care trece prin Oșani și Nânta; *Roul-Urej* n. loc. (cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 23), cf. vali. Com. I. L. — Din lat. *ri-[v]us*, -um, (arom. *ariu*).

*²Rou, rață adj. Räu. *Uamiń roj* (oameni răi), 6/12. *Mul'area ra mult rayă*. [Derivat: *anräjēs*

vb. IV. = mă supăr. *Şi picurăru si ənrăi*, 7/37; *nărăjés* vb. IV. id. *Tuntsea fitşorlu tsărescu si nărăi*, 18/64; *nărăíri* f. = supărare; *nărăít*, -ă adj. = supărat]. — Din lat. *reus*, -a, -um, (arom. *arău*).

Roqăpă f. v. *rqpă*.

Rour (pl. *rour*) a. Un fel de piatră ce se poate ciopli foarte ușor. [Şi: *răur* a.]. Com. I. L.

Ruághijă f. } v. *roghia*.
Ruághijav, -ă adj. }

Ruăst a. v. *rost*.

Rübă f. Costum, tacâm de haine, cf. 20, 23/4. *Şi li scose lui rübi* (își scoase hainele lui), 23/8 cf. 23/64. [Derivat: *rubítšeă* f. (dimin.)]. — Din bg. *ruba*.

Rubítšeă f. v. *rubă*.

Rue vb. I. }
Rueári f. } v. *ruc*.
Rueát, -ă adj. }

Rúdă f. Lână mai fină, moale, mătăsoasă, cf. arom. *a r u d*. Com. G. D. *Oj rudi* (oi cu lâna rudă). — Din bg. *ruda*.

Rudán m. (La țesut) Rodan, ALR. 5849. [Şi: *rudáni* f.]. — Din bg. *rodan*.

Rudáni f. v. *rudan*.

Rudés vb. IV. Nasc, făt. *Cqn la rudi* (când îl născu), 2/63. *Na rudit* (ne născurăm...), 22/29. || (Despre pomi), Fac poame. *Cotsi fil'an gornits nu rudeaşt* (de ce cutare păr nu face pere ?), 6/59. [Derivat: *rudíri* f. = naștere, fătare. *Tsə mul'ari ra di rudiri*

(... era să nască), 1/23. Co m-p u s (cu pref.): *dárudés* și *du-rudés* (du + rudes sau din aor. bg. *dorodih*); vb. IV = isprăvesc de născut, nu mai nasc; *prirudés* (pri + rudes sau din aor. bg. *prerodih*) vb. IV = renasc, mă nasc din nou. *Ca cqn mi prirudij*. Com. C. I. — Din paleosl. *roditi*.

Rudíri f. }

Rudít, -ă adj. }

Rug (pl. *ruj*) m. Rug. Com. C. I.

Rugámint a. v. *rog*.

Ruguzínă f. Rogojină. *Ună ruguzind*, 17/69 cf. 660, 829, 38/51. [Şi: *róguz* m. = rogoz (bg. *rogoz*)]. — Din bg. *rogozina*.

Rufít adj. Proaspăt. *Milnic ca you rufit* 442. Cf. gr. αὐγὰ φονφητά.

Ruiáe v. *rojac*.

Ruiéjs vb. Roiesc. *Albina s-ruia-şti, coşu s-ruia-şti* (albina, coşul roieşte), ALR. 5460. — Din *roj*.

Rúmig vb. I. Rumeg. Com. T. P. — Din lat. *rümigo*, -are, (arom. *aroamig*).

Rune vb. I. Arunc. *Rucă chie-trili* (arunca pietrele...), 3/65 cf. 12/67. || Trag cu pușca. *Ascheril' zăcătsară si runcă cu tufechil'ă* (armata începu să tragă cu puștile), 35/65. [Şi: *rue* vb. I., 9/66. Derivat: *rueári* f., *rueát*, -ă adj. = aruncat, tras]. — Din lat. *aver-runco*, -are, (arom. *aruc*).

Rune, -ă adj. Rar. *Bulcă runcă si subtsqri* (văl rar și subțire), B. 5. *Li punim maş an runc*, ib. 11 cf. 12.

Meadzzi runc (ninge rar, fulguește) ALR. 2442. *Runc yară* (rare ori) ib. 1348. [Derivat: *runtsq̃s* vb. = răresc].

Runeatš. Cal răncaciu (castrat pe jumătate) ALR. 1109.

Runés vb. IV. Fărămițez, scot boabele unui pom, strugure etc. cf. roncă. *Li runiră băbuchil'* și *si culcară*, 9/56 cf. 9/31. [Derivate: *runiri* f. = fărămițare; *runit*, -ă adj. = fărămițat; *runitură* f. = fărămitură, ALR. 768, făină de fierestrău, ib. 1852]. — Din mbg. *ronam*.

Runíri f.	
Runít , -ă adj.	v. <i>runes</i> .
Runitură f.	

Runtsq̃s vb. IV. v. *runc*.

Ruňuvés vb. v. *răňuves*.

Rup vb. III. Rup. *La ruptsi...* căti ună mera (le rupse câte un măr), 16/19, cf. 13/19. | (Refl.) mă rup. *Si ruptsi* (se rupse), 23/72 cf. 860. *Ruptsi chjadinu* (a murit), 286. [Derivate: *rúpiri* f., *rupt*, -ă adj.; *ruptatüră*, *ruptură* f. = ruptură.] — Din lat. *rūmpo*, -ere, (arom. *arup*).

Rúpiri f.	v. <i>rup</i> .
Rupt , -ă adj.	
Ruptatüră f.	
Ruptură f.	

Rus m. Rus.

Rus, -ă adj. Roșcat. *Uajă rusă* (oaiе roșcată), cf. 9/94. [Derivat: *rusicaf* adj. = palid, ALR. 2139]. — Din bg. *rus*, (arom. *arus*).

Ruș m. Spin, ALR. 5803. *Gardidi-ruș*, ib. 5018.

Rusál'ă (s. pl.) Se numesc tinerii cari, imediat după Crăciun, îmbrăcați în haine de sărbătoare, aleargă din casă în casă, unul dintre ei cântând din gaidă, ceilalți jucând, ca să adune daruri, pe care le întrebuiuțează în folosul bisericii. Aceste jocuri tin până pe la 6 Ianuarie și se asemănă cu jocurile Bulgarilor din regiunea Yeniğe-Vardar. Com. T. P. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 39).

Rușátsă f. v. *roș*, -ă.

Ruseáštî vb. (despre ploaie), Cerne, mijjură, plouă mărunt, ALR. 2431. — Din bg. *rosit*.

Rușfét a. (Turcism) Mită. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 49). Com. I. L. [(Târnareca) și : *rușfeti* f.]. — Din tc. *rüşvet*, arom. *ruşfete*).

Rusicaf adj. v. *rus*, -ă.

Rusiă f. Rusia.

Rúsnitsă f. Un fel de mâncare făcută din făină și unt cu apă, ciulama mai subțire. Com. Gh. T. — Din mbg. *răšnica*, id. Cf. 529.

Rușni f. Rușine, cf. 8/10, 15/38, 258. [Derivat: *anrușon* (refl.) = mă rușinez, mi-e rușine. Com. T. P.]. — Din lat. **rośnus*, -a, -um, (arom. *arşine*).

Rușq̃s vb. IV. v. *roș*.

Ruspíjă f. v. *rospíjă*.

Rusulíjă cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. *iliiligă*.

Rusutşos vb. IV.

Rutşoç m. v. rutşos.

Rutşos vb. IV. Prânzesc. *Să rutşască* (să prânzească), 7/30. Compus (cu pref.): *zărutşos* (ză + rutşos) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutşim*, 5/72; *rutsqc(rătşoc,rutsuăc)* m. (bg. *ruček*, *ručok*) = prânz. *Si ca vini pri rutşoc*, 3/8. *Rutşocubitqen* (gustare între ora 10 și 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutşuăc m. v. rutşoc.

Ruveł' m. v. răvol.

S

S conj. v. să.

Sa pron. v. su.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăsfires unec* (să cânt puțin), 23/2 etc. [Prescurtat: s conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Si: si conj. *Că si ti qncalic*, *di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; su conj. *Su-u cătsom și su-u vindim* (să-o prinDEM și să o vindEM), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saát a. v. sat.

Sabáilea adv. Dis de dimineată, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabáilea ișă* (dimineată văcaru ieșea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbán m. Numele boului născut sămbăta. Cf. *dumi*, *lunici*, *martin*, *ńertši*, *petsi*, *zărana*.

Sae m, Sac. *Ca l'a dășărtat-ay satsil'* (când au deșertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-ń leg ăn sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (l-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [Diminutiv: *săcúl'*, *sieúl'* m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, *-um*, (arom. *sac*).

Săcól m. v. *socol*.

Săcúl' m. v. *sac*.

Sadanáe N. loc. (Huma).

Sădés vb. IV. Sădesc. *Sădi jel vitsă ăn neauă*, 9/31. *Cu jel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665. [Derivata: *sădiri* f. = sădire; *sădít*, -ă adj. = sădit. Compus (cu pref.): *prisădés* (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădéseu vb. IV. (Târnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l' sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [Derivata: *sădiri* f. = judecată. *Am ună sădiri mighju doj uamiň* (am o judecată între doi oameni), 13/65, *sădít*, -ă adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sádi } adv. v. *saldi*.

Sădíri f. } v. *sădes*.

Sădít, -ă adj.

Sádra adv. v. *saldi*.

Sádu-tšubań N. loc. (Huma).

Saíb m. Administrator peste o moșie, supraveghetor, logofăt. — Din tc. *saib*. [Şi: *săibijă* m.; *săibijecă* f. = soția administratorului. *Trimeasi ună carti la săibijecă*. (In text greșit *săibijecă*), 5/55.

Săjnă f. Sanie ALR. 5641. — Din bg. *sanja*.

Sal } adv. v. *saldi*.
Sál }

Sălăghijēs vb. IV. (Târnareca) Dau drumul, las. Com. I. T. [Derivate: *sălăghíri* f. lăsare; *sălăghít*, -ă adj. lăsat liber id.]. — Aromânism din gr. *σαλαγω*.

Sálám adv. Singur, bine de tot. *S-aş spăstrim sălam casa*, B. 13. | Zdravăn, în toate mintile; sigur. *Nu-i sălam* s. *nu-i dutot*, 666. [Derivate: *salamloę* a. = siguranță. *Dintru mai mari salamlęc* B. 14]. — Din tc. *salam*.

Salamloę a. v. *salam*.

Sálátă f. Salată. *Sálata lu feasi* (îl făcu salată), 667. — Din bg. *salata*, it.

Sálavít, -ă adj. Rânced. *Slănină sálavítă* (slănină râncedă), ALR. 2048.

Sálbatic, -ă adj. (Nânta) Sálbatec, Com. G. D. — Din lat. *sylvaticus*, -a, -um (= *silvaticus*).

Sálceă f. Salcie. Din lat. *salix*, **salcem*, (arom. *saltse*).

Sáldea adv. v. *saldi*.

Saldi adv. Numai, 3/65. *Saldi coada nu-l' anträ*, *43 cf. 17/19,

24/31, 16/56, 3/65. [Şi: *săldi*, *sáldea* adv. cf. 18/73. *sal*, *sál* adv. *Amă sal tsel sirumaşlu...* ancă rucă *chietrili*, 4/65, cf. 6, 26/65; *sádi*, *sădi* adv. *Aş lă sădi ună baltitşă* (îs luă numai), 13/71. *Unu lă sădi tămăñă* (unul luă numai), 9/71, *sádra?* adv. *Cătsq să tsopă «sadra cacă drin»*, 8/28]. — Din tc. *sade*.

Sálđi adv. v. *saldi*.

Sálđisés vb. IV. Dau drumul, trimet, pierd. Com. T. P. — Din mbg. *saldisvam*, tc. *saldarmak*.

Salmă f. Corlate, pătul, ALR. 5231. — Din tc. *salma*.

Sáltanát a. Saltanat, lux. *Bighitsa ş-ari sultănat*, 43. — Din tc. *sultanat*, (arom. *săltănat*).

Salumúnu N. loc. (Huma).

Sam vb. IV. Sunt. *Sam feata ąmpirătulułi* (sunt fata împăratului), 11/73 cf. 9/3, 25/6, 9/12, 2/16, 4/37, 1/76. *Io sunt*, 42/65, *Tu ieş*, 7/30. *Tse eştă tăntu ūirat?* (ce ești atâtă uimit) 13/65. *İăl aş mai juni* (el e mai tare...), 3/74, cf. 17/31. *Tsista-i, featu?* — *nu-i tsista* (acesta-i, fată...), 17/73, 5/37 etc. *Pri drumu lu Ristos aş-u* (pe drumul lui Christos este), 648. *Iundi l'-u căpu?* (unde ii este capul?) 10/34 *Iundi iasti?* 6/74. *Bun im ūa* (bine suntem aici...), 18/29 cf. 15/15. *Its vrednits... nu its vrednits* (suntem vrednici...), 6/19 cf. 2/11, 20/29, etc. *An tini rau tots dratsil'* (în tine erau

toți dracii), 6/14 cf. 16/6, 9/9, 5/36, etc. *Maica cu tati săn ăngriupsat*, 28/68. *Babu mi vrej să-tsescu ijl'u a tău?* (să-ți fiu fiul tău?). *Si-ts som ca izmichiar?* (...să-ți fiu ca servitor?) 4/51. *Vrej s-iț la mini?* (vrei să fii la mine), 12/41. *Si eș ijl'u a meu* (să fii fiul meu). 26/65. *Tsi s-iță, s-iță* (ce-o fi, să fie), 4/78, cf. 3/27. *Tsista vrin chiatip poți să iță*, 13/15. *Să im priună* (să fim împreună), 12/7. *Ra ud*, 19/31 cf. 1/20, 2/71, etc. *Aîră ună-uară un tată și... ămăqira multu sirumaș*, 1/64, etc. *Nu-l' fuq căpitan*, 64 etc. *Tu fost-ai prijatil cu tăti*, 9/43 cf. 2/21, 1/54, 8/69, etc. Pentru etim. cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 172 (§ 121).

Săm m. v. *somt*.

Sámár a. Samar, 7/41. *Nu poati la măgar, dă la sămar*, 399. *Al' ampl'ară sămaru* (l-a snopit în bătăi) 10. [D i m i n u t i v : sămărítăș m. Com. G. D.; sămărdžă și sămărdžoqă m. = vânzător de sămare, id.]. — Din lat. *sagmarius*, -um, (arom. *samar*).

Sămărdžă

Sămărdžoqă } m. v. *samar*.

Sămărităș

Sămăqnă f. v. *săptămăna*.

Sámsár m. Samsar. Com. I. L. — Din tc. *samsar*.

Sám-Toader N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Sámún a. Pâine de faină albă.

Com. I. L. — Din tc. *samun*, (arom. *sămune*).

Sămuvilă f. Zână rea, zână din pădure, să m o d i v ā. *Acu-i să-muvilă*, 1/90. *Noastră söră dăi să-muvilă*, 8/90. *Flo un cul'b di să-muvili*, 15/94 cf. 13/19, 1/66. — Din bg. *samovila*.

San a. Farfurie (mai adâncă) de aramă. Com. I. L. — Din tc. *sahan*, (arom. *săhane*).

Sän vb. Ajut v. *sam*.

Sän m. v. *somt*.

Sänämédru }

Sänämijădru }

Sänätati f. Sänätate. *Du-ti cu sănätati*, 14/94 cf. 3/25, 5/26. [Derivate: *sänätós*, -ă (<lat. *sanitōsus, -a, -um) adj. = sănătos. *Loșu sănătosu la poartă* (bolnavul poartă pe sănătos), 7/13. *ănsänătușoz* vb. I. = însänătoșez. *Di un mes zatsi și ancă nu si ănsänătușo*. Com. I. L.]. — Din lat. *sanitas*, -tatem, (arom. *sänätate*).

Sänätós, -oasă adj v. *sänätati*.

Säntrátăș m. Un fel de cuțitaș cu care se taie frunzele de dud. Com. T. P. — Din bg. *santrač* (tc).

Sänzi m.

Sänzirári f.

Sänzirát, -ă adj.

}

v. *sənzi*.

Sap vb. I. Sap. *Al' săpă corin'i* (îi săpă rădăcinile), 152. *Ănsăpa la viňă*, 917 cf. 676, 215, 678. [Derivate: *săpări* f. = săpare; *săpăt*, -ă adj. = săpat]. — Din lat. *sappo, -are (dela *sappa*), (arom. *sap*).

Sápă f. Sapă. *Niști cu sapa, niști cu carteia* (unii cu sapa, alții cu carteia), 657; *sapă-largă*. — Din lat. *sappa, -am*, (arom. *sapă*).

Sápári f. } v. *sap*.
Sápát, -ă adj. }

Săptă prep. v. *sub*.

Săptămână f. v. *săptămognă*.

Săptămognă f. Săptămână. *E săptămognă vineā căsă* (fiecare săptămână venia acasă), 1/42 cf. 9/47. *Un-două săptămognă* (una, două săptămâni), 7/9. *Săptămognă di Tudoritsa* = săptămâna dinaintea postului mare, când se leagă de carne, cărnile agă (Liumnița, Com. P. M.). *Săptămognă di bronză* = căslegi, cf. *pri si r n i t s a, ri d o v n a*. [Și: *săptămână f. s(ă)mognă f. în smogna mari*, ALR. 288, 2818]. — Din lat. *sēptimana, -am*, (arom. *stămînă*).

Săpún a. Săpun. *Leă un calop di săpun*, 8/38. [Derivat: *să-pundžì* m. = vânzător de săpun, sapungiu; *săpunisés* vb. IV. = dau, spăl cu săpun, ALR. 3371]. — Din lat. *sapo, -onem*, (arom. *săpune*).

Săpunisés vb. v. *săpun*.

Sar vb. I. v. *sari*.

²Sar vb. IV. Sar. *Sărì fitșoru la marzini*, 5/23. *Si-ts zitseà sar... tu va si sar* (să-ti fi spus: sari, tu era să sari), 476. [La perf. *sărni* în loc de *sărì*, probabil în urma influenței perfectului slav «ripnì», cf. *ri p n e s* sau *s c o c n c s*. *Lisitsa cum ra pri cal... sărni di pri*

cal (sări de pe *cal*), 3/13. — Din lat. *salio, -ire*, (arom. *ansar*).

Sarânda N. loc. (Nânta).

Sărát, -ă adj. v. *sari*.

Sărâteă f. Zăr. ALR. 1815. — Derivat din *sari*.

Sărbătoári f. Sărbătoare. *La sîrumau no-ari sărbătoari* (săracul nu stie de sărbători), 677. — Din lat. **servatoria, -am*, (arom. *sărbătoare*).

Sărbeáneă f. } v. *sorb*.
Sărbeáști adv. }

Sarchiu N. loc. (Nânta).

Sárea-apu N. loc. (Lugunța).

Sári f. Sare. *Sa plini di sari*, 668. *Ca fără sari* (fără gust), 669. [Derivat: (*an*)sár vb. I. (<lat. *salo, -are*) = sar, pun sare; *sărát, -ă* adj. = sărat. *Lupu sărat nu mă-nâncă*, 867; *răsár* vb. I. = sar din nou, Com. T. P.; *sărqnă* = locul unde se dă oilor sare, cf. *cărimili*. *Că uoili ăn sărqnă* (ca oile în ...); *sărñí* a. id. și nume de loc. în Huma. Com. T. P. — Din lat. *sale*, (pentru *sal*), (arom. *sare*).

Sărñí a. v. *sari*.

Sărindár N. loc. (Huma).

Sărlija f. Plăcintă cu zahăr, ALR. 4041. — Din tc. *saraly*.

Sarmă f. Sarmă, ALR. 4077.

Sârmă f. Fir de metal cf. *răsnice*. *Să-n dară...* *Cundugu di sârmă*, 5/XIII. — Din tc. *syrma*.

Sărqnă v. *sari*.

Sărúnă f. Salonic. *Si-u vez Săruna* (să vezi Salonicul), se zice

copiilor când sunt ridicăți de cap, 680.— Din lat. *Salona*, (arom. *Sărună*).

Sărúp vb. I. Surp, dau jos, dobor. *Li sărupă toati pearili di pri per, si nămâncq di meari* (le surpă toate perele de pe păr), 22/32. *Nu-l' meardzi, l'-u sărupat* (nu-i merge bine, îi merge rău). *Bou sărupat* (dobitocule), 682 cf. 681. [Derivate: **sărupári**, **surupári** f. = surpare; **sărupát**, -ă adj. = surpat; **surupiște** f. = stâncă dreaptă, Com. G. D.]. — Din lat. **sub-rūpo*, -are, (dela *rūpes*).

Sărupári f. } v. *sărup*.
Sărupát, -ă adj. }

Sărút vb. I. Sărut. *Feta lui chiaja să-u sărut*, 12/94 cf. 78. [Şi: *surút* vb. I. *Surtară mona*, 21/29. Derivate: **sărutári** f. = sărutare; **sărutát**, -ă adj. = sărutat]. — Din lat. *salūto*, -are.

Sărutári f. } v. *sărut*.
Sărutát, -ă adj. }

Săsnés vb. IV. Ațât, asmut un câine s. orice alt animal. *Si l'a săsneş răslăñil' dupu mini* (să asmuți leii după mine), 20/90.

Sat a. Ceas, oră, *Rau diparti un di lānt pristi un sāt di loc*, 1/18 cf. 10/71, etc. || Moment. *Al' vini sătu* (i-a venit momentul), 683. [Şi: *saát* a.]. — Din tc. *sahat*, (arom. *săhate*).

Sătúl, -ă adj. Sătul. *Astăz sătul, moni tindi urecl'i*, se zice pentru cei cheltuiitori fără socoteală, 867.

[Derivat: **sătulími** f. = săturate, sațiu. *No-ari sătulími* (nu se satură). **C o m p u s :** **dustúr** adv. = destul, îndeajuns, cf. d o s t a. *Dq-n dustur măncari și béri pän la mirindi* (dă-mi destul mâncare și băutură până la merinde). In text stă greșit: *dq-n dustur beri*, 6/91. *Si ja-l' deadi dustur* (și ea îi dădu destul [de mâncare]), 7/91. — Din lat. *satullus*, -a, -um.

Sătulími f. v. *sătul*.

Sátur vb. I. Satur. *S-mi satur* (să mă satur), 6/1. *Al' săturo*, 7/1 cf. 5/32. [Derivat: **sătúrári** f. = sațiu; **násátur** (din nă + satur) vb. I. = mă satur bine (după bg. *najadam*), Com. I. G.]. — Din lat. *satúro*, -are, (arom. *satur*).

Sătúrári f. v. *sațiu*.

Săvájeă (pl. -*qits*) f. Suveică, ALR. 1287. — Din mbg. *suvalka*, (bg. *sovelka*).

Săvánisés vb. IV. } v. *savin*.
Săvánisíri f. }

Sávin a. Pânză, cu icoană, de mort. *Ca di savinisirea si feasi* (să facut galben ca mort), 685. [Derivate: **săvánisés** vb. IV. (refl.) = mă fac, devin galben, palid de frică, **săvánisíri** f.]. — Din gr. *σάβαρον*, (arom. *savan*).

Săzghíjă f. Boccea, ALR. 3928.

Seacáléts }
Seăeuleáti } m. v. *scuculeati*.
Seăeulets

Seáfă f. Pahar. *Pri ună scafă di rachiijă si vindi* (se vinde pentru

nimic pe o ceașcă de rachiу), 918
cf. 686. — Din gr. *σκάφη*, (arom.
scafâ).

Scal' m. Scaiu cf. l i p e ş. *Si catsă ca scal'* (se ține ca scaiul). *Tseasta si câtsq di el' ca scal'u di sucardi*, 999. — Din sârb. *čkalj*, «Distel».

Seând a. Scaun, tron, masă. *Tată-su că si tșudi, ca si tșudi, țundi si află tari scand*, (tatăl său, după ce se miră, unde să afle un astfel de scaun), 2/48. *Am un dead cu trei par än grōb* (= scand), *66. *Scandu vlădical'ă* (tronul vlădichii) (la biserică), Com. I. L., cf. 9/51. *Scandu-domnuluij* (nume de plantă), Com. H. I. [Derivate: *seândîșeu* m. (dim.), ALR. 3904]. — Din lat. *scamnum*, (arom. *scamnu*).

Scândala (numai în ghicitoarea) *Scandala mandala păñă la domnū* (= fumu), *58.

Scândîșeu m. v. *scand*.

Scap vb. I. Scap. *Si scap*. (să scapi...), 4/49. *Scapă-mi* (scapămă), 8/12. *Än scăpə* (mi-a scăpat), cf. 21/93, *15 cf. 11/11, 9/13, 5/78, 11/79. [Derivate: *scăpări* f. = scăpare; *scăpăt*, -ă adj. = scăpat. Compus (cu pref.); *duscăpăt*, -ă adj. (din part. verbului *duscap* = scap peste tot de ceva. d. p. de boală, de avere, și de aici apoi înțelesul de) = *s căpătat*, sărac, gol. *Las-la căvaiñicu că-i duscăpat*, 246 cf.

686]. — Din lat. **ex-cappo, -are*, (arom. *scap*).

Scăpir vb. I. Scapă. [Derivate: *scăpirări* f.], (arom. *ascapir*).

Scăpit vb. I. Apun (despre soare), asfintesc, cf. dăscăpit. *Scăpitarea soarlui* = asfințitul soarelui. *Scapitu-mari* n. loc. (Oșani). Com. I. L. [Derivate: *scăpitări* f. = scăpatat, apus, asfințit; *scăpităt* a. = asfințit]. (arom. *ascapit*).

Scăpitări f. } v. *scăpit*.
Scăpităt a. } v. *scăpit*.

Seără f. Scară. *Tseastă lumi-i scărur-scărur* (lumea aceasta este scări, scări), 997. — Din lat. *scala, -am*, (arom. *scară*).

Seărehin vb. I. v. *scarpin*.

Scărlătă f. Pânză pe care se cos monede vechi. Com. T. P.

Scărlită m. Leagăn, ALR. 1704. — Pentru etim. cf. *cărăluș*.

Seărmin vb. I. Scarmă (mai ales despre lână). Com. V. J. cf. *cărminta*t. [Derivate: *scărminări* f. = scărmăname; *scărminăt*, -ă adj. = scărmănat. Compus (cu pref.): *răscărmin* (răs + scarmin) vb. I. (refl.) = mă destram (despre o haină)]. — Din lat. [**ex-carmino, -are*, (arom. *scarmin*)].

Seărminări f. } v. *scarmin*.
Seărminăt, -ă adj. }

Seărnés vb. IV. Sorb cu lingura. *Ca scărni un dōu lingur, si saturō*, 7/32. — Din bg. aor. *skornah*, (dela *skorivam*).

Seárpín vb. I. Scarpin, ţesál (vitele); refl. mă scarpin. [Şi: (Târnareca) seárchin vb. I. *Nearsi lă cal ău scărcchină* (merse la cal, îl scărpină), 17/68; seártsin vb. *Io mi scartsin*, ALR. 136 cf. 418. I Derivate: seărpinári f., seărpinát, -ă adj. = scărpinat]. — Din lat. *scarpino*, -are, (arom. *scark'in*).

Seărpinári f.
Scarpinát, -ă adj. } v. *scarpin*.
Seártsin vb. I.

Sechimb vb. I. Schimb. *Ver s-li schimbom?* li schimbară, 3, 4/18. *Tsela uomu la schimbø mágáru*, 5/50. [Derivate: schimbári f. = schimbare; schimbát, -ă. adj. = schimbat *58]. — Din lat. *ex-cambio, -are.

Schimbári f. } v. *schimb*.
Schimbát, -ă adj. }

Sehin m. v. *spin*.

Şehitnés vb. IV. Sar din minti, o scrintesc, cf. c r ā s n e s. [Derivate: şehituári f. = scrintire; şehitnít, -ă adj. = scrintit, 154].

Şehitnári f. } v. *şchitnes*.
Şehitnít, -ă adj. }

Seoátiri f. v. *scot*.

Seoc m. Scoc, ALR. 6790. *Penili di scoc* (ăripile scocului), ib. 6731. *Viru di scoc* (fundul scocului), ib. 6732. — Din bg. *skok*.

Seoenés vb. IV. Sar. *Vini la gaură*, *scocni ănuuntru* (veni la gaură sări înăuntru), 8/30. [Întellesul «mă pun» este greșit]. — Din bg. *skokam* (pentru *skakam*).

Seoł vb. I. Scol. *Mi scol* (mă scol), 14/55. *Si ti scol'* (o să te scoli...), 2/70. *Si sculq* (se sculă), 8/16. [Derivate: seulári f. = sculare. *La scularę* (la sculat), 1/1; seulát, -ă adj.]. (arom. *scol*).

Seomp, -ă adj. Scump. *Scompu-i mai ieftin*, (tot ce este scump, este mai ieftin), 691. [Derivat: *scumpeti* f. = scumpeți, cu înțelesul de preț prea mare al obiectelor. Com. C. I.]. — Din paleosl. *skap*, (arom. *scumpu*).

Seondură f. Scândură. *Scondurli di la pulătă...* *døy scondur* 12/29, (la războiu), cf. b l q n (vezi r ā z-b o i). [Şi: (Târnareca) *scändură* f.]. — Din lat. *scandūla*, -am, (arom. *scindură*).

Seqréa f. Deal pietros, (ALR. 406), munte pietros (ib. 2417). Nume de loc.: *Scorca-di-corn*, *Scorca-di-dęd*, *Scorca-di-Bărtan*, *Scorca-di-legän*, *Scorca-di-glojdin*, *Scorca-mică*, *Scorca-di-uşostruva* (Oşani) *Scorca-goală* (Lugunța), *Scorca-l-Nitsea* (Cupa). — Din bg. *skärka*.

Seornés vb. IV. Deștept, scol din somn. *Mi scurneş dintru somnu* (mă deștepti din somn), 17/68. *L'a scurni frätsil'* (...îi sculă din somn pe frații), 9/55. — Din bg. *skorivam*, (aor. *skornah*), cf. scărnes.

Scórni f. plur. Cizme. — Din bg. *skorni*.

Seos, -ă adj. v. *scot*.

Seot vb. III. Scot. *Nu scuteă*, 10/79. *Nu vreau si scoată āpu*

dinuntru (nu vroiau să scoată), 3/73. *Scoş... simintsă*, 10/5. [Şi: (în Liumniţa) *seuăt* vb. III. 9/66, încosof regulat: *scotim*, *scoatis*, 31/18 cf. 9/66. Derivate: *seoâtiri* f., *seos*, -ă adj. = *scos*], (arom. *scot*).

Seovrân m. Mierlă. Com. C. I. — Din bg. *skolovran*.

Serämä f. Scurgere la ochi, urd oare. *Cot si-ş mută scrâma din uoc'l'i*, 692. — Cf. dacor. *scârnă*.

Serápitsă f. Scorpie, ALR. 1200, cf. 6554. — Din bg. *skraplica* (*skraplja*).

Scriepeáti m. (La războiu). Scripeti, cf. cărluş, cărluş, căru'l. *Războiu ari patru screapits* (războiul are patru scripeti), Com. I. L. (Cf. şi Capidan, *Megleno-românii*, I, 53). [Plur. *scriptets* şi *screapits*]. — Din bg. *skripec*.

Seróznică f. Fel de porumb, cf. placa. ALR. 5124. *Scroznica si sjanina la suşă*. ALR. 5124. — Din bg. *skorozrén* «care se coace iute».

Serum m. Scrum. *S-la arzu ăñ furnă, di cu scrum treatsi* (cu scrum trece, se vindecă). In text greşit *treatsi* pentru *treatsi*. 16/56.

Seuăt vb. III. v. *scot*.

Seuculeáti (alb.) m. Lăcustă, căluşel, cosaş, ALR. 6553. *Scuculeati minut* (cosaş mic) 6554. [Şi: *seăculeáti*, *scăcăleáts*, *seăculeáts* m.]. — Din mbg. *skakalec*.

Sculári f. } v. *scol*.
Seulát, -ă adj. }

Seul'ò a. Şcoală. *Fitsoru aş si dutseà e zuşă la scul'ò* (Se ducea în fiecare zi la şcoală), 1/46. — Din gr. *σχολεῖον*, (arom. *sculie*).

Seult vb. I. Ascult, mă supun, iau aminte. *Nu la scultats*, 3/58. *Nu-uş sculto* (nu o ascultă), 5/32 cf. 3/62, 13/64. *Al' scultă džepu* (stă bine), 693. [Derivate: *seultári* f. = ascultare, supunere. *Compus* (cu pref.): *mi zăscult* (ză + scult), vb. I. = aud. *Iel nu si zăsculto* (el nu auzi), 8/57]. — Din lat. *asculto*, -are, (arom. *ascultu*).

Seultári f. v. *scult*.

Scumpéte f. v. *scomp*.

Seund vb. III. Ascund. *Tsista lúpu la scunş ăñ sac*, 7/36. *Aman sörä, s-mi scunz* (... să mă ascunzi) 8/80. [Derivate: *seündiri* f., *seuns*, -ă adj. = ascuns; *seunjöş* *seundžoş* adv. = pe ascuns, în taină (cf. arom. *ascund* iş, *ascund* iş a lu i)] *Feta... scunjöş si dusi dupu iel* (pe ascuns fata se duse), 11/94. *Si dară un ghiriz pri sub pimint, scundžoş, si nu picăsească Daut* (...subt pământ, în taină, ca să nu înțeleagă Daut), 14/47. — Din lat. *abscondo*, -ere, (arom. *ascundu*).

Seündiri f.

Seundžoş adv.

Seunjöş adv.

Seuns, -ă adj.

v. *scund*.

Seup vb. I. Scupip. *Scupeaştí răcătină* (scupipă flegmă) ALR.

1637. *Am un cupilaș, scupi la ăncur, puni-la pri cal* (= fusu), *31 cf. *32. *Al' scupiј-ă-n ryăst* (... și scuipa în gură), 20/73. [Perf. s. (regulat) *scupai*, *scupiј*, *scups*; part. p. *scupt*. Derivat: *scupeát* m. = scuipat. Com. D. G.]. C o m p u s (cu pref.): *năseúp* (nă + scup) vb. I. = (despre insecte) depun ouă mai ales pe brânză, carne, etc. (după mbg. *napljukam*); *născupitúră* f. = ouăle insectelor, Com. T. P., (arom. *ascuk'у*).

Scupeát m. v. *scup*.

Seupés vb. IV. Scopesc. *Birbęatsili si scupeаsti*, ALR. 5330, cf. t s u c ă j e s. — Din mbg. *skopam*.

Seutsqtă f. Botul luntrei, ALR. 2518. — Dela *scut* « ascut ».

Seáce, -ă adj. Sec, uscat, tare. *Seac di moali viseaști* (sec de moale atârnă = nasu), *55. — Din lat. *siccus*, -a, -um, (arom. *sec*).

Seádaf adj. (despre ochi). Căprui ALR. 31. — Din tc. *sadef*?

Seámin vb. I. Samăn. *Mən i si siminqm ăn tsista agru* (mâine o să semănăm), 2/41. [Derivat: *siminári* f. = sămănare; *siminát*, -ă adj. = sămănat; *siminatúră* (lat. *sēminatūra*), f. (pl. *siminatūr*) = sămănatüră. *Bujanca creaști prin siminatūr*, Com. I. L.]. — Din lat. *sēmino*, -are, (arom. *seamin*).

Seánă f. Fân. Com. T. P. — Din bg. *sěno*.

Seáră f. Seară. *Tseastă seardă* (astă seară). *Lă treiļi ser* (a treia

seară), 567. [Şi: *seárta* adv. = seara. *Ca vini di cătră searta* (în spre seară), 3/69 cf. 2/15, 5/8]. — Din lat. *sēra*, -am, (arom. *seară*).

Seárta adv. v. *seara*.

Seáti f. Sete. *Bițù uneac apu că-l'ra seati* (bău puțină apă căci și era sete), Com. I. L. — Din lat. *sītis*, -im, (arom. *seate*).

Seátsir vb. I. Secer. *Għixupsil' sitsirau* (tiganii secerau), 10/41. [Derivat: *sitsirári* f. = secerar, seceris; *sitsirát*, -ă adj. = secerat; *sitsirát* a. = seceriș. *La sitsirat* (la seceriș), 9/41; *seátsiri*, (Liumnița) *seátsári* (<lat. *sicilis*) = seceră (cf. Capidan, *Meglenoromânni*, I, 51)]. — Din lat. **sicilo*, -are, (arom. *seatsir*).

Seátscea v. *setšca*.

Seátsiri f. v. *seatsir*.

Secuij pron. v. *sfaca*.

Sédbă f. Sedere. *Unu tucu ra nvitsat cu sedba*, 1/71. — Din bg. *sědba*.

Selă a. (turcism) Liniște, plăcere, dispoziție bună, sedere, petrecere în liniște. *Toată zuua feș, sefă* (toată ziua am petrecut în liniște), 7/69. — Din tc. *sefa*.

Sejmén m. Soldat, seimen. — Din tc. *sejmen*.

Seliști f. Locul unde se găsesc țarinile sătenilor din prejurul satului. Com. G. D. și n. loc. (Oșani). — Din bg. *selište*.

Sélnie adv. v. *silă*.

Semn a. Semn, prevestire. [Şi: (Liumnița) *şıämna*. *Dășcl'isi puarta*

și lă feasi șiāmn (... le făcu semn). — Din lat. *signum*, (arom. *semnu*).

Semt m. (Foarte rar) Hotar, graniță. Com. I. L. — Din tc. *semt*.

Sétră f. Haină bărbătească, veston, sacou cf. *s u c a r d i*. *Ay zăcătsq setra cu tșopu* (o apucă haina cu lemnul), 12/55. — Din tc. *setre*.

Sétșea Numele lunei Februarie. [Şi : *seáťsea*]. — Din bg. *sečko*.

Séu a. Seu, grăsime. *Seu-l'epurului* (seul iepurelui). *Seu-gălinăł'a* (seul găinii). Nume de plantă. Com. C. I. — Din lat. *sēbum*, (arom. *seu*).

Sfácea pron. Fiecare *Sfacă yom* (fiecare om), 5/37 cf. 15/4, 6/19, 6/20, 20/51. [Şi : (Târnareca) *sé-euј* (mbg. *vsěkoj*). pron. *Tsăruili аš vă li ruc lă secuiј pristi un munti* (opincile vi le voiu arunca la fiecare...), 9/66]. — Din bg. *vsěka*.

Sfärşes vb. IV. }
Sfärşit, -ă adj. } v. *sfärşos*.
Sfärşri f.

Sfärşos vb. IV. Sfärşesc, termin. *Veam sfärşot carnea, zisi fitşyăru* (sfärşisem carnea, zise băiatul), 21/73, *Si-ań sfärşots un lucru*, 15/29 cf. *Sfärşoј*, 40/40. *Acu la pots sfärşori* (dacă poți să-l termini) 9/4 cf. 4/12. [Şi : (Târnareca) *sfärşes* vb. IV. *Dăpă noqă ań argatsăł sfärşiră cunachia*, 4/65. Derivate: *sfärşri* f. = sfärşire;

sfärşit, -ă adj. = slăbit, tras la față, abătut, deprimat. *Ghidi sinu, tse ieş tăntu sfärşit* (de ce ești așa de abătut, deprimat). *C o m p u s :* (cu pref.) *dusfärşés* (du + sfärşos) vb. IV. = sfärşesc de tot. — Din bg. *sfäršja*.

Sfăsti f. Fire. *Uomu aś vini ăń sfeasti* (omul își veni în fire), ALR. 1562. — Din bg. *sfěsti*.

Sfěti adj. Sfânt (numai în unire cu nume de sfinti) cf. s q m t, s ā m, s ā n. *Sfeti-Nicola* (Sfântul Niculae), 158. *Sfeti-Ghiorghi* (şि : *săndžorž*), ALR. 620. *Sfeta-Paraschiva*, ib. 2821. *Sfeti-Nicola* = biserică (Oşani), *Sfeti-Vratši* = biserică (Lugunța), *Stivan Pustitu* = tăierea capului Sf. Ioan (29 Aug.), ALR. 2819. — Din bg. *sfeti*.

Sfîrbă (pl. *sfirbi*) f. Cântări din instrumente și mai ales din surle. Com. D. G. cf. *s f i r e s*. — Din bg. *sfirba*.

Sfirés vb. IV. Fluer, cânt din instrument. *Odža aś sfirę cu sfrielu* (ogia își cânta cu fluerul), 12/24. [C o m p u s (cu pref.): *zăsfirés* (bg. *zasvirjam*) vb. IV. = încep să fluer. *Cu sfrielu cqn să zăsfires* (... când vei începe să cânti), 11/6 cf. 13/71. Derivate: *sfiriri*, *zăsfiriri* f. = fluerare, cântare cu fluerul. *Umăr di sfiriri* (se obosi cântând), 16/6]. — Din bg. *svirjam*.

Sfirjăł a. v. *sfriel*.
Sfiriri f. v. *sfires*.

Sfiteálnie m. v. *sfites*.

Sfités vb. IV. Luminez. *Mărea sfiteà*. *Ună feată căzù ăn mări, di tsea sfiteaști*, 17/78. || Ard ca să luminez. *Tsi tser, să sfiteș... si sfites... și sfiti*, 23/29. [Derivație: *sfiteálnie* (bg. *světlník*) m. = sfesnic la biserică. ALR. 584; *sfitíri* f. = faptul de a lumina, de a arde și lumina. Compus (cu pref.): *prisfités* (pri + *sfites*) vb. IV. = licăresc; *prusfités* (pru + *sfites*) vb. IV. = luminez. *Si prusfiti* (se lumină), 16/78; *sfitnés* vb. IV. (dela aor. bg. *světnah*) = scapăr (întrebuită în sens fig.). *Acu ti sfitnes...* (când și-oiu trage o palmă). *Con-s-ti sfitnes* 696, *sfitul'ea* f. = licuriciu, cf. 1 i s c ā]. — Din bg. *světja*.

Sfitíri f. }
Sfitnés vb. } v. *sfites*.
Sfitul'ea f. }

Sfqrdel m. și *sfqrdelă* f. Sfredel. ALR. 1830. [Si: *sfrădel*, *sfórdil* a. ALR. 6591]. — Din bg. *svredel*.

Sfórdil } a. v. *sfqrdel*.
Sfrădel }

Sfrântșoglă f. (Oșani), Poreclă pentru tigancă. Com. G. D.

Sfrieł a. Fluer, cf. florice. *Cu sfrielu con să zăsfireș* (când o să începi să cântă din fluer), cf. 12/24. || (La cal) Turloiu. Com. C. I. [Si: *sfirijal* (di zănucl'u) (fluerul piciorului), ALR. 143; (Huma) *sfruiáli* f. Si ieł aş lă sǎdi

ună băltitšică și ună sfruiáli (și el își luă numai o secure mică și un fluer), 13/71; *frień a.* (arom. *flueară*).

Si pron. refl. Se. *Ia si dusi și nu si spusi că rafeată* (ea se duse și nu se spuse), 21/38. [Si: *tsi* pron. *Ań-tsi măñancă* (mi-e foame), 14/42. *Al tsi răstsăpə* (începu să-i tipă) ib.]. — Din lat. *sē*.

²Si conj. v. *să*.

Sjämñ a. v. *semn*.

Sibépi f. (Târnareca). Prilej, pri-cină, cauză, motiv. *Cu jastă si-bepi* (cu prilejul acesta), 26/64. — Din tc. *sebep*, (arom. *sibepe*).

Sicără f. Secară. *Satsil' di sicără* (sacii de secară), 7/41. *Acseană sicără tšucăiaști [bati]* (lucrează pentru interes străine), 697. [Derivație: *sicărină* adj. = de secară, și locul rămas după secerișul se-carei, cf. m i l i n ă, u v i ș o a n ă. *Pal'ă sicărină*, Com. I. L.]. — Din lat. *secāle*, (arom. *sicără*).

Sicărină f. v. *sicără*.

Sichíri f. v. *sicuri*.

Sieul' m. v. *sac*.

Sieúri f. Secure. Cf. dărtociari. *La tăltșq cu sicurea* (îl ucise cu securea), Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51. [Si: (mai rar) *siehíri* (din bg. *sekira* id.)]. — Din lat. *secūris*, -im.

Sidéł a. Sedef și nasture. Com. I. L. — Din tc. *sedef*, arom. *si-defe*).

Sidžím a. Sfoară. *An džep flai un sidžim* (în buzunar aflai o

sfoară). [Şi: *şidžim* a.]. — Din tc. *sigim*, (arom. *sigime*).

Sifli m. Freanț ALR. 1634. — Din *sifilis*.

Sigăies vb. IV. (refl.): Dau cu mâna sau cu altceva ca să ajung, mă plec ca să ajung. *Am doj frats, un munti l'a disparti, tucu si sigăies si si veadă și nu si pot vi-deari. Tse-i?* (= *uocl'il'*), *85. [La perf.: *mi signes*]. — Din bg. *sigam*, (aor. *signah*).

Signés vb. IV. v. *sigăies*.

Síri f. (Târnareca). Priveliște, h o r ă *Ună dzuuă... litiră lă siiri si džoacă* (într'o zi pleacă la horă să joace), 4/66. — Din tc. *seir*, (arom. *seire*).

Silă f. Silă, putere mare. *Veă lat silă* (își luase vânt...), 23/72. | Putere trupească, forță. *Dupu tsjă-l'-tsi tă'l ară silili* (după ce-i scăzuse puterile), 7/73. [Derivat: *silnică* adj. = tare. *Vor videala tse nu-i cota silnică*, B. 7; *sélnie* adv., =tare, cu silă, cu putere mare. *Căzù selnic* (căzu cu putere mare), 9/13. — Din sl. *sila*.

Sileáfi f. Brâu larg de piele ce poartă Turcii și în care pun diferite arme: pistol, pumnal, etc. Com. I. L. — Din tc. *silâh*, (arom. *sileafe*).

Silnică adj. v. *silă*.

Silvijă f. Chiparos. Com. G. D. — Din tc. *silvi*.

Siminári f.

Siminát, -ă adj. } v. *seamin*.

Siminătúră f. }

Simíntsă f. Sămânță. *Ună simíntsă* (o sămânță), 10/5 cf. 4/81. Derivat: *simintsár* m. = vânzător de sămânță. *Un simintsar... cqn tseari si-s vindă simintsă*, B. 4. — Din lat. **sémentia, -am*, (arom. *simintsă*).

Simintsár m. v. *simintsă*.

Símít a. Pâine mică din făină albă. Com. I. L. — Din tc. *simit*, (arom. *simite*).

Sin a. Sân. *Lę-mi än sinu tqę* (înă la sănul tău...), 5/1. — Din lat. *sinus, -um*, (arom. *sin*).

²Sin m. (Târnareca), Fiu. *Sinu, tse ieş tăntu sfărşit* (fiule, ce ești atât de măhnit, deprimat?), 2/66. [Derivat: *síneu* (bg. *sinko*) m. și cu înțelesul de «dragul meu, dragul mamii». *Iu bre sincu*, 28/68. — Din bg. *sin*.

Sínávitsă f. Bubă rea la deget, sugel, ALR. 4204. — Din mbg. *sinjavica*.

Síneu m. v. «*sin*».

Sindúchi a. Ladă, cufăr. *Dă-rară ună sinduchi* (făcură o ladă), 22/55 cf. 14/11, 3/78. [Şi: (Târnareca) *sinduchijă* f. Coş la car. ALR. 5629. *Tru sinduchijă ql' plântă două mari cărfiј* (în ladă încuie două cuie mari), 27/68]. — Din ngr. *σιντούχη*, (tc. *sendyk*), (arom. *sfinduk'e*).

Sindúchijă f. v. *sinduchi*.

Sindžír m. Lanț. *L'a ...ligo cu un sindžír* (îi legă cu un lanț), 14/33 cf. 17/79. [Şi: *şandžír* m.

ALR. 5241, cf. ș o r]. — Din tc. *sințir*, (arom. *sințir*).

Sinét a. (Turcism) Poliță. Com. I. L. — Din tc. *sened*, (arom. *sinete*).

Sinfădă f. Cumnată. *Ca rudi un măcsom și sinfădă-sa ql' la lo*, 2/29. — Din gr. *συρροφάδα*.

Singur, -ă adj. Singur. *Nu sam singur* (nu sunt singur), 8/52. [Plur. *singur*, 6/9]. — Din lat. *singularis*, -a, -um, (arom. *singur*).

Siniță f. Masă de lemn. *Si punim sinița* (să punem masa), 17/6. cf. 15/42. — Din bg. *sinija*.

Sinor m. Graniță, hotar. *Antrără ăn sinor și ql' zisi* (intrără în hotar), 13/85. — Din gr. *σύνορον*, (arom. *sinur*).

Sint vb. IV. Simt. *Al'-u deadi pristi mutscă, ma nu sintsq* (ii dădu peste bot, dar nu simți), 391. [La perf. s. *sintsqj*, *sintsqş*, *sintsq*. Și: simt vb. IV. *Tribuști s-nu simtsqm mirismă* (trebuie să nu simtim miros) B. 8. *Acu simtsqm*, ib. Derivate: *sintsqri* f. = simtire; *sintsqt*, -ă adj. = simtit]. — Din lat. *sentio*, -ire, (arom. *sintu*, rar).

Sipăńitsă f. v. *sipca*.

Sipăńitsă f. Pojar ALR. 1616. [Și: *sipăńitsă* (bg. *sipanica*) f. = vărsat. *Toati [yoil'i]sa loși di dalac, di sipăńitsă*, 2/88]. — Din bg. *sipka* (sip).

Siráe, -ă adj. Orfan. *Rau sirats* (erau orfani), 1/7 cf. 1/68. — Din bg. *sirak*.

Sirăpós, -oasă adj. Râpos, alunecos, precipitos. *Şăzură pri ună ropă sirăpoasă* (șezură pe o piatră râpoasă). — Derivat din *ropă*?

Sirbés vb. IV. Slujesc, servesc, lucrez, muncesc. *Ca sirbi un an di zoli* (după ce servi, servi un an de zile), 2/7. *Si sirbească* (să muncească), 4/55. *Mo sirbits* (în text greșit: sirbets) *ya* (acum lucrați aici), 4/25 cf. 8/11, 12/6, 701, 700. *Sirbeă, cu tser si ghișeș* 699. [Derivate: *sirbiri* f. sirbit, -ă adj. = muncit; *sirbitșos*, -oasă adj. = lucrător, muncitor, harnic. Com. I. L.; *sirbimínt* a. = lucru, muncă, treabă, serviciu, id.]. — Din lat. *sērvio*, -ire.

Sirbimínt a.

Sirbíri f.

Sirbít, -ă adj.

Sirbitșos, -oasă adj.

Sire (pl. *sirts*) m. Măr sălbatec, Com. V. T. cf. l i s n i c.

Sirín m. v. *soari*.

Siriște f. Cheag, cf. c l' a g. — Din bg. *siriște*.

Sirmiája f. Marfă, capital. *S-dusi sirmiája lu Tšoli*, 702. — Din tc. *sermi*.

Sirmínina N. loc. în Meglen. (Capidan, *Meglenoromânia*, I 7, 19, 27).

Sírnitsa f. Săptămâna brânzii, ALR. 2784. (In Oșani) săptăm na di bronză, cf. bronză. [Și: *prisírnitsa* f.]. — Din bg. *sirnica*.

Sírtur m. Un fel de instrument la argintari, Com. T. P.

v. *sirbes*.

Sirumà, -așcă adj. Sărac. *Tselară dip sirumà* (acela era prea sărac), 9/27. *Sal tsel sirumaylu cătunean* (numai săteanul sărac), 4/65. [Şi: surumà, -așcă, adj. 1/53, cf. 1 2/65. (Plur. *sirumaş*). *Rau mult sirumàş*, 1/25, (din care apoi s'a format un nou sing. *sirumás*, -așcă (*surumás*, -așcă) adj. *Ună babă sirumaşcă* (o babă săracă), 33/65 cf. 2/46, cf. 677; *surmuşés* adj. = sărac, slab. *An surmuşes* (an sărăcăcios), ALR. 5054]. — Din bg. *siromah*.

Sirumás, -așcă adj. v. *sirumà, așcă*.

Sisavitsă f. Zăpadă care cade în bile mici sferice, mielușei, ALR. 2440. — Din bg. *kišavica?*

Sistră f. Lopătică de fier cu care se rade copaia în care se frământă pâinea. Com. T. P. — Din gr. *ξύστρα*, (arom. *sistră*).

Sit a. Satiu. ALR. 781. — Din bg. *sit*.

Sită f. Sită. Com. D. G. — Din paleosl. g. *sito*, id.

Sitsirári f.
Sitsirát a.
Sitsirát, -ă adj. } v. *seatsir.*

Siv, -ă adj. Cenuşiu, breaz, bălăştat. Com. G. D. *Sivu-son* (la viermii de mătase), B. 7, cf. *negru-sion*. [Derivate: *sívi* = nume de bou, ALR. 5541; *síva* f. = nume de capră; *sívetă* m. = peşte mic în felul crapului. Com. G. D.; *sivuglávă* (bg. *siva-glava*). f. =

oacie cu botul cenuşiu. Com. T. P.]. — Din bg. *siv*.

Síva f. v. *siv, -ă*.

Síve m. Arbore cu fructul roşiu de mărimea unei alune. Com. C. I.

Sívetă m. v. *siv, -ă*.

Sivuglávă f. v. *siv, -ă*.

Slab, -ă adj. Slab, subțire. *Iundi-i slab si rupi* (unde-i subțire se rupe), 703. [Derivate: *slábés* vb. IV. = slabesc, (mai rar) *ən-slábénies* id. Com. I. L. *Bubili mor ilü ənslábnes* (viermii de mătase mor sau slabesc), B. 4; *slábínă* f. (bg. *slabina*) = partea dela buric în jos până la încheetura picioarelor, solduri. *Antrę tsela dintili än slábina și fitšoru muri*, 17/33; *slábădúşnie* adj. = slab, delicat, ALR. 2263. — Din paleol. *slabū*, (arom. *slab*).

Slábădúşnie, -ă adj. v. *slab, -ă*.

Slábés vb. IV. } v. *slab*.
Slábínă f.

Slágajés vb. IV. Gândesc, socotesc, (refl.) mă gândesc. *Slágäits, -vă* (gândiți-vă), 15/65. [Com. p us (cu pref.): *prislágajés* (bg. *preslagam*) = mă răsgândesc. *Si prislágairă* (se răsgândiră), 6/52, *zăprislágajes* (ză + pri + slágajes) vb. = mă răsgândesc. *Să ni ză-prislágaim* (să ne mai răsgândim), 15/93; *răslágajés* (răz + slágajes) vb. IV. = mă răsgândesc. Com. G. D.]. — Din bg. *slagam*.

Slăneăsti adv. Bulgăreşte. Acelaşi cu buugareasti, ALR. 2896.

Slănińă f. Slănińă, cf. albe a - tsă - di - porc. *Zidurili [sa] cu slănińă di porc*, 23/18. — Din bg. *slanina*.

Slatš a. Gust. *Fără slatş* (fără gust), 704. — Din bg. *slač*.

Slatšeă f. Buruiană, voltură, ALR. 1912. *Slatșca si măncancă*, ALR. 5173. — Din bg *slačka*, cf. *slatš*.

Slăveaj m. Privighetoare, ALR. 6188. *Slăveaju-i pul' tsi cointă mai ubăv* (privighetoarea este pasărea care cântă mai frumos). [Si: (foarte rar) *birbil'* m.]. — Din bg. *slavěj*.

Sléaz m. (Bot.) Nume de plantă, Com. C. I. [Si: *sliúz* m.]. — Din bg. *slěz*.

Sljuz m. (Bot.) v. *sleaz*.

Slignés vb. IV. Scad. *Apa sli-gneaști* (apa scade), (ALR. 2501). Mocnesc. *Focu sligneaști*, ib. 3875. — Din bg. *slegam*.

Slíjúnie, -ă adj. Plecat. *Merg slíjúnic*, ALR. 1324. — Din mbg. *služnik*.

Slóbod vb. IV. Slobod, dau drumul, ALR. 4747. — Din mbg. *slobod* (*sloboden*).

Slójnu, -ă adj. Scurt. *Nalti, ili slojni* (înalte ori scurte), 1/XI. [Si: *slójnie*, -ă adj.]. — Din bg. *složen*.

Slujòs vb. IV. Slujesc, sunt slugă la cineva. *Tser să slujoș* (vrei să fii slugă), 23/29. — Din bg. *služba*.

Slumnés vb. Azvârl, trântesc,

vârs cf. și tnes. *Slumni sacu ăn bucă* (...azvârlă sacul în scoul morii), 4/69 cf. 14/69. — Din bg. *slomjam*.

Slúpeă f. v. *l'upes*.

Smăeătós, -ă adj. Derivat dela s măcnes? *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49.

Smăenés vb. Scot dintr'odată, smucesc. *Că la smăcni lui răvol din bron* (și când scoase revolverul din brâu), 8/52. [Derivate: **smăeníri** f. = scoatere, smucire, vârsare; **smăenít**, -ă adj. = scos, vârsat, boșorog; **prusmăenít**-ă adj. = vârsat, boșorog. *Nu la voi Traia prusmăcnitu* (nu vreau pe Traia boșorogul), 3/VII. — Din bg. *smukam*. (aor. *smuknah*).

Smăeníri f. } **Smăenít**, -ă adj. } v. *smăcnes*.

Smădžál'că f. Uliu cf. că rugu l'. *Dracu si feasi ună smădžal'că* (dracul se făcu un uliu), 23/79.

Smăreácă f. (Osani) Jenuper, jneapăñ cf. tiszibin. *Bam! cu mărtinu ăn smărets* (bam ! cu pușca în ienuperi), 6/27; *bobchi di smăreacă*. Com. I. L. cf. 9/6, 9/10, 706. — Din bg. *smreka*.

Smătóe adj. (Despre ou) stricat, clocit. Fig. pentru un om palid, galben, 854. — Din mbg. *smutok*.

Smătšóe (pl. ...-ots), Bubă, urciior la ochi, ALR. 38.

Smíř m. v. *smil'*.

Smil' (pl. -ur) m. Siminoc, ALR. 1906. [Si: *smij* m.]. — Din bg. *smil*.

Smintés vb. IV. Amestec, încurc. *Bărdilitšu si puni ąntru iri, dintru ca s-nu si smintească* (prăjină se pune printre fire, pentru ca să nu se amestece). Com. I. L. [Derivate: smintiri f. = încurcare; smintit, -ă = amestecat, încurcat]. — Din sl. *smętiti*.

Smintiri f. } v. *smintes*.
Smintit, -ă adj. }

Smoe m. Șarpe mare, (ALR. 6228) viperă, cf. *cuculeati*, ALR. 1184. — Din bg. *smok*.

Smoe(f) m. (Oșani) Smochin, cf. i c, i că. [Fructul se numește *smocfă* f. = smochină. Com. N. T.]. — Din bg. *smokf*.

Smocfă f. v. *smocf*.

Smqna f. v. *săptămona*.

Smuenés vb. IV. v. *smăcnes*.

Smulg vb. III. Smulg, smucesc. *L'-u smulsi* (a șters-o), cf. *s m u t s e s*, cf. 576. — Din lat. **exmūlgeo*, -ere, (arom. *asmulgu*).

Smauntšqs } vb. IV. v. *zmutšqs*.
Smutšqs }

Snágă f. (rar) Trup, corp omenesc. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice pentru cei ipocriți, 813. — Din bg. *snaga*.

Snop m. Snop. *L'a dusi snopil' tšucăits* (îi aduse snopii bătuți). [Si: (la Nânta), *snuéip* m. Derivat: *snopár* m. = Iulie, cf. *c u l u j e ȳ*]. — Din bg. *snop*.

Snopár m. } v. *snop*.
Snuéip m. }

Soácră f. Soacră. — Din lat.

**sōcra, -am*, (arom. *soacrā*).

Soári m. Soare. *Di jēl mai ubav nu veà, ca soari ąncrîșteà* (mai frumos decât el nu era, ca soarele lucea), 23/43, cf. 708, *67. *Soari-ncreaști* m. răsărit de soare. *Că vrină steauă-i, ca soari-ncreaști* *28, și *soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [Derivat: *surín* m. = loc expus la soare. *Surin-di-plemits* = n. loc. (Huma), Com. T. P.; *sirín* m. n. loc. (Barovița) *Sirinu-di-döyli-apin*. loc. (Oșani). Com. G. D., *Sirin-mari* n. loc. (Cupa), Com. C. P., *Siriń* pl. n. loc. (Huma), Com. T. P. — Din lat. *sōl, -em*, (arom. *soare*).

Soátsă f. v. *sots*.

Sóbă f. Sobă. *Să punim sobă*, B. 3. *Und feată ăn ıarnă u vor tots, veara nitsun nu-u va* (= sobă), *68. — Din bg. *soba*, (arom. *sobă*).

Sqba f. Numele vacii născută Sâmbăta. Cf. *lu ȳ a, mata, néra, d zo ȳ a, vida*. ALR. 5542.

Sobáni Nume de bou fatat sămbăta, cf. *s q b a*.

Soeól m. Vultur, cf. *văltur*. Com. G. D. [Si: *săcól* m. *Tălt-tsoră un... săcol* (uciseră un... vultur), 6/54]. — Din bg. *sokol*.

Sóeru m. Socru. [Derivate: *sueríl'ă* f. = socrie; *suerími* f. = socrime (cu înțeles colectiv), Com. G. D.]. — Din lat. **sōcrus, -um*, (arom. *socru*).

Sqd (pl. *sqduri*) Vas. *Punim... sodur di tsară și ăn sfaca sqd punim si ardă un pulm...*, B. 13, cf. 2.

Spelă sodurli (spală vasele), ALR. 4120. *Sodur sa mai multi : ună gală, un misur, ună tigană, un lingé di băcor, di džingă*, ib. — Din bg. *săd*.

Sărăcă a. Neam, rudă. *Di curat soj* (acesta este de neam curat), 709 cf. 710, cf. 2/94. — Din tc. *soj*.

Sărăcă f. Un fel de pasăre, după com. lui C. I. drăpneauă. || P. anal. Briceag cu tăișul curbat în forma iataganului, id. — Din bg. *sojka*.

Soluc v. *suluc*.

Som m. Somn (pește). — Din bg. *som*.

Sqm̄t m. Sfânt. *Ca c̄n tselā-i sqm̄t* (ca și când acela este sfânt), 711. În unire cu nume de sfinți: *Sām-Džorzu*, ALR. 620. *Sānă-medru*, ib. 2821, *Sānämjädrū*, ib. 627, || P. ext. Icoană. *Cumpăraj doj sqmts* (cumpărai două icoane). *Can-dil'u ardi antru sqm̄t* (... dinaintea icoanei). [Si: (neaccentuat) săm, săn, sănă. Forma feminină este: stă (din *sontă*) *Stă-Măria-Mari* = biserică în Cupa. *Stă-Vineri* = biserică în Huma]. — Din lat. *santus*, -a, -um (*sanctus*), (arom. *sîmtu*).

Son m. Somn. *Io din son mi diștitai*, 5/79. *Trasim și căti un son* 8/69 cf. 35/51. Negru son (somnul negru, la viermii de mătase), B. 3. — Din mbg. *son*.

Sqndzi m. v. *sonzzi*.

Sqnzi m. Sânge. *Tot sognzili* (tot săngele), 6/3. *Sondzili apu nu*

si fatsi, 712 cf. 7/28. [Si: *sondzi* m. 35/51, 21/78. (Târnareca), sănzi m. 8/64. Derivate: *souzir* (< lat. *sanquino*, -are), vb. I. = sănger; *sanzirári* f. = săngerare, *sanzirát*, -ă adj. = săngerat. *La vizù*. [*fîtsuărū*] *tuăt sănzirat* (il văzu pe băiat tot săngerat); 21/73. — Din lat. *sanguis*, -em, (arom. *sîndze*).

Sqnzir vb. I. v. *sonzzi*.

Sor f. v. *soră*.

Soră f. Soră. *Cøtsi plondzi suärū* (de ce plângi soro), 5/74 cf. 9/73. *Sôră, sôră, iundi s-mi culc* (soro, soro, unde...), 8/33. [Plur. *surorli*, 19/80. Si: (Liumnița) *suäră* f., sor (în unire cu pron. pos.)]. — Din lat. *soror*, (arom. *sordă*).

Sqr̄b m. Sârb, ALR. 2906. [Derivate: *sârbeâncă* f. = sârboaică; *sârbeâști* adv. = sârbește, cf. 2907. — Din *sr̄b*, (arom. *sîrbu*).

Sorts pl. Sorti. *Trazi sorts*, (ALR. 4310) și *tures sorts* (trag la sorti), Com. G. D. — Din lat. *sortes* (pl. lui *sors*).

Sots m. Tovarăș. *Si fesiră sots*, 8/86. [Feminin: *soâtsă* f. (lat. *socia*) = tovarășe. *Soatsâli fuziră*, 3/43. Derivat: *sutslue* a. = prietenie. *La sparsim sutslucu* (am stricat prietenia), 748]. — Din lat. *socius*, -um (arom. *sots*).

Squă (pl. *sqș*) Prăjină pentru sprijinit viața de vie, Com. T. P.

Spar vb. I. Speriu, (refl.) mă speriu. *Mi spar că vină lamă* (mă speriu, căci veni balaurul),

11/28. *Nu ti spari!* (nu te speria), 3/53 cf. 10/28. *Tšitšă-sa ancă cota si spăreā* (... se sperie), 25/41 cf. 20/73, 8/6. *Si spăreāră* (se speriară), 9/71. *Si spărură* (se speriară), 8/6. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII. [Derivata: *spăreāri* f. = speriare. Com. I. L. *sp̄ reāl*, -ă și (mai des) *spărāt*, -ă adj. = speriat; *spărătšúni* f. = când le crapă la oi copitele din cauza ploii. Com. T. P.], (arom. *aspar*).

Spărătšúni f. v. *spar*.

Sparg vb. III. 1. Stric, sparg. *S-nu-ń-tsi spargă lucru* (să nu mi se strice treaba), 25/51. *Si sparsi* 16/15. *Ay sparsiră* 76 cf. 714. 2. Ucid, omor. *Nu ti du s-ti spargă și tini* (nu te du, o să te omoare și pe tine). *Acu mi sparzi* (deși mă ucide), 11/3 cf. 18/7, 6/57. [Derivata: *spáziri* f. = striccare; *spars*, -ă și *spart*, -ă adj. = stricat, spart. *Vini la spartă păzăriști* (veni la spartul târgului), 524. *spărgătšúni* f. = stricăciune. Com. G. D. Compus (cu pref.): *ră-spárg* (răs + sparg) vb. III. = stric, distrug, sfărăm, Com. G. D.; *duspárg* (du + sparg vb. III. = stric de tot. *Li dusparg aliz bubili*, B. 1.]. — Din lat. *spargo*, -ere, (arom. *aspargu*).

Spărgătšúni f. v. *sparg*.

Spárnic a. Scutec, ALR. 2655.

Spărót adj., auzit în *caš spărot*, (brânză iute). Se mai zice ză-

p r i n s ă, ALR. 5450.

Spars , -ă adj.	}
Spart , -ă adj.	

Spárziri f.

Spátă (pl. *spots*) f. 1. Spate (la cal), coapsă. Com. C. I. *Acu dai sp̄ots, lantu ti-ncalică* (dacă te lași, te 'ncalecă, te ia peste picior), 721. | 2. (La războiu) Spată. Com. I. L. [Derivata: *spătár* m. = cel ce face spate la războiu. Com. G. D.; *spatișqt*, -ă adj. = cu cocoase la spate, cocoșat, ALR. 2197]. — Din lat. *spatha*, -am, (arom. *spată*).

Spătár m. v. *spată*.

Spel vb. I. Spăl. *Iel să-u speală și să-u chăptină*, 2/71. *Di la buțijuni* [s. din cazan] *nu-i spilat* (se zice pentru unul care este foarte murdar), 66 cf. 122. *La spilară* (i-au căstigat totul), 713. [Derivata: *spilári* f. = spălare; *spilát*, -ă adj. = spălat]. — Din lat. **ex-pellavo*, -are, (arom. *spel*).

Spie a. Spic de grâu. || (la porumb) Moț. Com. C. I. [Derivata: *ănspieát*, -ă adj., auzit în *iarbă ănspicată*, (rogoz), ALR. 1913]. — Din lat. *spicum*, (arom. *sk'ic*).

Spílă f. Prăpastie prin care nu se poate trece. *Spili și crenni smăcătoasi*, 11/49. Cf. *crenni*. — Din gr. *σπίλεον*, (arom. *spıldă*).

Spilári	}
Spilătúrá	

f. v. *spel*.

Spin m. Spin. *Spīnuli*, *nu-ų vizuș moarte?* (spinule, nu văzuși

moartea...), 4/1 cf. 5/72. [Şi : (Târnareca) *şehin* m. *Munti amplin cu şchiň* (munte plin cu spini), 7/64; (articulat) *şchiňlă* (spini), 8/64]. — Din lat. *spīnus*, -um, (arom. *sk'in*).

Spínzur vb. I. Spânzur. *La spindzurără di grindă* (îl spânzurără de grindă), 718. [Derivate: *spinzurári* f. = spânzurare; *spinzurát*, -ă adj. = spânzurat]. — Din lat. **pēndio*, -are, (arom. *spindzur*). Puşcariu, Et. Wb. 1623.

Spinzurári f. } v. *spinzur*.
Spinzurát, -ă adj. }

Şpirt a. Chibrit. *Să-i dai foc cu un spirt* (...cu un chibrit), 16/4. *Si aflu tsivă șpirtur* 3/77. — Din bg. *špirto*, (arom. *şpirtu*).

Spitsă f. Ghimpe, ALR. 1207. — Din bg. *spica*.

Spitsár m. Farmacist. *Si află la spitsarij și pri la bacal'j*, B. 15. — Din bg. *spicar*.

Spitšeát, -ă adj. (Despre lună) scăzută, când nu este plină, ALR. 2455. *lună spitşcată*, ib. — Derivat din **spitşc*, iar acesta din **pitşc* pentru *pişc*.

Splină f. Splină. *Porcu veă splină* (porcul avea splină), se zice când cineva este pe la sfârşitul iernii şi crede că iarna a trecut. Iarna se cunoaşte după splina porcului; dacă porcul are splină (este umflată), atunci iarna va fi grea, 719. Din lat. *splen*, -enem, (arom. *splindă*).

Spolájti (Formulă de mulțu-

mire, împrumutat din bg.). Mulțumim, să trăiți. *Spulaſti dēdu, jo s-mi duc cmotsi* (mulțumesc, moșule, eu o să mă duc acuma), 14/94. [Şi: *spulájti*. Derivat: *spulaſtisés* vb. IV. = mulțumesc. *Dupu tsi al' spulaſdisi* (după ce-i mulțumi), 15/94 cf. 29/51.] — Din bg. *spolaiti* (gr. εἰς πολλὰ ἔτη).

Spotiſqt, -ă adj. v. *spati*.

Sprăjnés vb. IV. O rup la fugă, o șterg. *Sprăini la fugă*, 721. — Din bg. *spregnah* (dela *spregam*).

Sprăsnés vb. v. *prăsnés*.

Sprentš m. Spânz, ALR. 1940.

Sprítšeă f. v. *aspră*.

Sprivár a. Drum scurt, *Drum pri spivar*, ALR. 803. — Din bg. *préval*.

Sprotíva adv. In față, vis-à-vis. *Vizut-au ăn sprotiva di ie'l un foc că ardi*, (văzut-au în față lor că...), 2/60; n. loc. (Nânta). — Din bg. *sprotiv*.

Sprúză s. f. v. *spuzd*.

Spugănés vb. IV. v. *păngon*.

Spulájti

Spulaſtisés vb. IV. } v. *spolaſti*.

Spúmă f. Spumă. *Dunq spumă* (adună spurnă). [Derivat: *an-spum* vb. I. = spumez]. — Din lat. *spūma*, -am, (arom. *spumă*).

Spun vb. III. Spun. *Si dusi... si spünă*, 16/55. Arăt. *Stăponu, dintru ca si spună la fitşor agrili, la lo* (stăpânul, ca să-şi arate ogoarele...), 1/41. [Şi: *spúnim* vb. III. 5/16, pers. 2, conj. prez. *spuniň* (în loc de *spuń*) *Ti rog si*

nu spuniň la Daut (te rog să nu spui...), 11/74. Derivate: **spúniri** f. = fapta de a spune; **spus**, -ă adj. = spus; **spus** a. = spusă. *Nu pot să ąntsileg din spus că sam groasă ăn cap*, 9/12. Com p u s e: cu pref.) **zăspún** (ză + spun, de pe bg. *zakazvam*) = încep să spun, spun o leacă, arăt. *Aj bra deaduli, si ń-u zăspún casa iundi şqd lomnurlí* (să-mi spui, să-mi arăti casa), 14/34; **duspún** (du + spun, de pe bg. *dokazvam*) = termin de spus. *Păna si duspún tu, ghiupca la feasi și la trimeasi la prusirea boi.* — Din lat. *exōpno, -ere*, (arom. *spun*).

Spúnim vb. III. } v. *spin*
Spúniri f. }

Spure vb. I. Spurc, mnănâc de dulce în zilele de post. *Mi spurcq cucu*, Com. T. P. [Derivate: **spureári** f., **spureát**, -ă adj. = spurcat; **spureătsúni** f. = spurcăciune]. — Din lat. *spürco, -are*.

Spureári f.
Spureát, -ă adj. }

v. *spurc*.

Spuros vb. IV. Sporesc. (Numai în expresia). *Mult ăl' spuraști, lăcumeaști* (se lăcomește prea mult), 722. — Derivat din *spor*.

Spus, -ă adj. } v. *spin*.
Spus a. }

Sputnés vb. Imping. *Lupmón cala mi sputni si fac ună ca tseasta* (dracul mă puse, mă împinse să fac aşa ceva), 353.

Spuvidés vb. IV. Spovedesc. Derivate: **spuvidíri** f. = spovedit; **spuvidít**, -ă adj. = spovedit; **spuvidátš** m. = duhovnic. *Nu rau spuvidatš* (nu erau duhovnici...), 6/76]. — Din paleosl. *izpovedati*.

Spuvidíri f. } v. *spuvides*.
Spuvidít, -ă adj. }

Spúză f. Spuză. *Puni-l' ęala cu spuzd* (pune-i oala cu spuză), adică trage-i chiulul, 823. [Şi: **sprúză** f. Com. T. P.]. — Din bg. *spuza*, (cf. alb. *shpuze*).

Srăcăjés vb. IV. Sorb, mânanc cu lingura. *Cu una lingură srăcăjés* (sunt prieteni nedespărțiți), 339. — Din mbg. *särkam*.

Stă adj. v. *somt*.

Stăfigă f. Stafidă, ALR. 1720. [Şi: *stăídă* f.]. — Din gr. *σταφίδα*.

Stăfsés vb. IV. refl. (Despre aluat, despre caş), dospesc. *Lutsolu si stăfseaști*, ALR. 3992, cf. 5424. — Din **ftăses* « ajung » gr. *φθάνω*, aor. *ἔφθασα* (cf. bg. *ftasam*, part. p. dela *ftasuvam*).

Stăijă f. Stafie. *Cu vrină stăijă* (ca o stafie), 673. — Din gr. *στοιχεῖό*, (arom. *stih iu*).

Stămból m. Stambul. *Cu 'ntribarea și 'n Stămbul ti duts*, 724. [Şi: *Stămbúl*].

Stămbúl v. *Stămbol*.

Stqmă f. Ulcior mai mare de pământ. *Să-ts li zăport stqmnilă* (să-ți port o leacă ulcioarele), 2/VIII. [Derivat: *stumnitšeă*

f. = ulcior mai mic. *Am un dead c' ună mănuşă 'n grób* (= mănuşă di stumnită), *50. — Din bg. *stomna*, (arom. *stamnă*, gr).

Stängátš adj. v. *stong*.

Stăpân m. v. *stăpōn*.

Stăpōn m. Stăpân. *La meu stăpōn* (la stăpânul meu), 6/12. *La unsiră stăpōnu* 19/33 cf. 16/33, cf. 419. || Șef de familie. *Stăpōnu la s-iă ghiju, nu-i cap di uom di* (se întrebuiștează când vrem să măngăiem pe cineva), 725. [Si: (Târnareca) *Stăpân* m. 16/68. F e - m i n i n : stopáncă, stupáncă (bg. *stopanka*) f. = stăpână. *Ca si dusi casă, stupanca si-u mulgă* (să o mulgă stăpâna), 9/70.

Stără adv. De seară. *Ca să vină lüde stară* (când va veni ludea deseară), 17/6 cf. 10/9, etc. — Din *iastă + seară*, (arom. *astară*).

Starină f. Căpiță de fân cf. *sto g.* Com. D. P.

Stăr'l'itúšeă f. Năpârcă. ALR. 6228, cf. *străl'u şcă, năpröt că*. [Si: *strălitúšeă* f.]. — Din *l'utușcă* (din *l'ut*, cf. *l'utitsă*) și *străl'ușcă*.

Stărniști f. Miriște, locul rămas după secerișul grâului, țelină, ALR. 915. *Ieł la mintšună măcsomu prin stărniști* (el se juca cu pruncul prin miriște), 10/41. *Flaș stărniști năpăscută* (ai dat de noroc), 1 cf. *72. — Din bg. *tărniște*.

Stărpár m. v. *sterp*.

Stărvés vb. IV. Capăt poftă de

mâncare pentru lucruri dulci (întrebuișteat m. mult subt forma compusă (cu pref.) *nastărves* (bg. *nastărjavam ce*) = mă obicinuesc la ceva rău, mă nărăvesc. Derivat: *năstărvit*, -ă adj. = obicinuit, nărăvit. *Lisitsa cum ra năstrăvită, vini si mănançă uvă* (vulpea cum era nărăvită...), 4/93. [Si: străvés vb. IV.; străvur a. (plur.) = lucruri dulci de mâncat. — Din bg. *stărvjavam*, id.

Stătsún m. Sărac, nenorocit (mai ales după ce-i moare cineva din familie). *Mult si măntșo stătsunu di mini*, 406.

Staų vb. I. Stau. *Unu di noj ya să stătem*, 6/18. *Unu qntrō, lāntu stătū*, 7/18. *La s-sta* (să stea), 21/29. *Stoị să-ts cat än cap* (stai), 10/28 cf. 16/6, 6/13, 4/32, 6/35, 4/42, 4/78. [Compuș (cu pref.): *zăstău* (ză + staų, de pe bg. *zastojavam*, cu acelaș înțeles) = mă opresc, încetez. *Zastău ca măgaru pri punti* (s'a oprit ca măgarul pe pod) s'a încăpățânat, 375. *Zăstoi!* oprește-te, 2/20 cf. 21/16. Derivat: *zăstări* f. = oprire, încetare. *No-ari zăstări* (n'are încetare), 946; *pristău* (pri + staų) vb. I. = încetez, stau, nu mai continuu. Com. V. J. — Din lat. * *stao* (= *sto*), -are, (arom. *stay*).

Stăur m. Șobolan, (fig.) ființă închipuită. Com. V. J. *Tats ca vrin staur*.

Stăvés vb. IV. Pun, așez. *Stăvē ună paidă* (așeză o cursă). Opresc,

stăvilesc ALR. 6721. *Ca si stăvī moara, s-dusi muraru si veadă tsi ari sub tărcu* (când se opri moara, se duse morarul...), 13/72. [Derivat: stăvīlă f. (bg. *stavilo*) și stăveálă f. = stăvilar la moară. *Stăves moara cu stăveală*, ALR. 6722 cf. 6721. *Ardic stăveala* (ridic stavila), ib. 6728. *Puntea di stăveală* (puntea stavilei), ib. 6727. — Din bg. *stavam*.

Stăveálă } f. v. *stăves*.
Stăvīlă }

Stăvīnă (di grön) f. Vraf de grâu (ALR. 912), clai (ib. 5215, 5216). — Din mbg. *stavina*.

Steág a. Steag. *Etca-la și jel că vrin steag* (iată-l și el ca un steag), Com. GH. T. — Dacor.

Steájär m. (Liumnița) Stejar. Com. P. M. — Din sl. *stežer*.

Steánă f. Piatră mai mare. *Cap di steană*, cap de piatră, adică prost, 55 cf. 86. — Din bg. *stěna*.

Steáyă f. Stea. *Aj ca steayă*, 627. *Si rödi la steali* (este prost), 729. — Din lat. *stella*, -am, (arom. *steauă*).

Stélă (în expresia) *Stelă aș feasi* (o bătu rău de tot, a bătut-o măr), 730.

Sterp, -ă adj. Sterp, cf. *stirpă*. [Sub b s t. *steárpa* f. = oae stearpă, opusul lui m l a z n i t s ă. *Du-ti tu cu mlazniisili, ea să mi duc io cu sterpili*, 10/3. Derivate: *stirpár*, *stărpár* m.]

= păstor care paște oi, capre sterpe. Com. G. D.; *stirpés* vb. IV. = stârpesc. *Steată valea si stirpească*, 905. *Matsa l'a stirpeaști șoaritsil'* (pisica îi stârpește pe șoareci); *stirpíri* f. = stârpire; *stirpít*, -ă adj. = stârpit. Com. I. L.; *stirpitór* m. ALR. 5365; *stirpitšúni* f. = oile sterpe la un loc, ALR. 5335]. — Din lat. **extirpis*, -e, (arom. *sterpu*).

Stífă f. Adunătură de mai multe obiecte la un loc, grămadă, cup de fân. Com. G. D. — Din gr. *στίφος*.

Stignés vb. IV. Intind (în sensul de) strâng, încordez. Com. G. D. Vezi citatul sub *piliwan*. [Derivat: *stignít*, -ă adj. = întins, strâns bine, îmbrăcat, id]. — Din bg. *stégam*, (aor. *stégnah*).

Stignít, -ă adj. v. *stignes*.

Stimnés vb. IV. (întrebuițat la pers. 3) mă apucă noaptea. *Clotsi al' stimni* (acolo îi apucă noaptea), 7/71, *l'i stimni än un munti* (îi apucă întunerecul...), 2/7. *Si stimni* = întunecă. *Ań si stimneăști* (mi se întunecă, nu știu ce fac), *că-l'-tsi stimni, jel zisi*: «*aj si fug di cásă*» (când i se întunecă), 2/17. Derivate: *stimníri* f. = întunecare; *stimnít*, -ă adj. = întunecat; *stimnít* a. = timpul când începe să se întunece, amurg. *Stară pri la stimnit să viñ* (deseară pe la amurg să viii), 11/12. — Din bg. *stemnjava se*.

Stimníri f.	}	v. <i>stimnes</i> .	Stopáncă f. v. <i>stăpqn</i> .
Stimnít a.			Strădăpóst v. <i>post</i> .
Stimnít, -ă adj.			Străjqs vb. IV. Păzesc, supraveghez, opresc. <i>Cată, străjă-la di să videm tsípisăști</i> (caută de-l păzește, ca să vedem ce scrie). — Din bg. <i>straža</i> .
Stinés vb. Oftez, mă vait. <i>Ay flq iundi stineaști</i> (o află unde oftează). <i>Vini di dighios stininindurlea</i> (veni jos oftând), 15/72 cf. 15, 16/72, 2/21. — Din bg. <i>stena</i> .			Străl'itúșcă f. v. <i>stărl'itușcă</i> .
Sting vb. III. Sting. <i>Iela s-la stinz fuăcu</i> (vino să stingi focul), 5/75 cf. 6/49. [Derivate: stínziri f. = stingere; stíns, -ă adj. = stins. Com. T. P.]. — Din lat. <i>stinguo, -gēre</i> , (arom. <i>astingu</i>).			Străl'úșcă f. v. <i>streal'ă</i> .
Stins, -ă adj.	Străml'ór m. Berbece până la vârsta când se amestecă cu oile pentru reproducere. Com. T. P. — Derivat din <i>mlór</i> .		
Stínziri f.	Strămulári f. (Numai la Nânta). Un fel de băț lung cu fier la vârf, care servește pentru îndemnarea și înteparea boilor la muncă. Imbold. Com. H. I. <i>Ca boiț cu strămularea si la 'ntsap</i> , 674. [Și: struminári f. *72]. — Din lat. <i>*stímularia (stimulus)</i> , -am, (arom. <i>strimurare</i>).		
Stíptsă f. Piatră acră. <i>Stiptsă si feasi</i> (s'a supărat rău), 731. — Din bg. <i>stipca</i> .			Străsiń (în expresia). <i>Că vrin străsiń</i> (rău de tot; se zice mai ales de copiii mici când plâng și nu se astâmpără). După I. L. <i>străștiń</i> (umflătură la o bubă, glandă, ghindă la gât cf. <i>stroșen</i>). — Din bg. <i>strašen</i> .
Stirpáe m. Miel născut mort. Com. G. D. — Din <i>sterp</i> .			Strat m. (Nume de plantă). Com. H. I. — Din bg. <i>stratul</i> .
Stirpár m.			Strátés vb. IV. Intâmpin, ies în drum. <i>Mi străti un moș</i> (mă întâmpină un moș). — Din mbg. <i>stretam</i> .
Stirpés vb. IV.	}	v. <i>sterp</i> .	Strátseă f. Coțofană. Com. T. P. — Din mbg. <i>stračka</i> .
Stirpíri f.			Strâvés vb. IV. v. <i>stărves</i> .
Stirpít, -ă adj.			
Stirpitšúni f.			
Stog a. Stog, căpiță de fân, cf. *74. — Din bg. <i>stog</i> .			
Stol a. (Târnareca) Scaun cf. s c a n d. <i>Nearși șidzù strin tsarluj stol</i> (merse, șezu pe scaunul țarului), 28/68. — Din bg. <i>stol</i> .			
Stqng, -ă adj. Stâng. [Derivate: stângátš adj. = stângaci. Com. G. D., (arom. <i>stîngu</i>)].			
Stqnjin m. Stânjen. <i>Tsela fitšor vea un bron di trej stqnjíń</i> . Com. T. P. — Din paleosl. <i>stenžinū</i> .			

Străvilîști f. Loc unde se vede ceva. *Să ti duts ăn... ună străvilîști di lângă mari*, 16/94.

Străvur pl. v. *străves*.

Streáclă f. Streche. *Ca si dusi să-u pască vaca, atsi ună streadlă că vini di ca u butsnî* (...și veni o streche), 3/69. [Derivat: *an-*stréel'ă vb. I. = fug ca lovit de strechie. *Ună ișiră di casa tsea, vaca ănstriclă țară* (vaca fu din nou lovită de strechie), 11/69.

Streálă f. Fulger. *L'-u deadi streal'a* = l-a fulgerat (un fel de jumătate), 732. [Derivat: *stră-*lúșeă f. = pui de viperă, Com. G. D. cf. s t ā r l' i t u ș c ă; strel'útsă vb. = fulgeră]. — Din bg. *strěla*.

Streálu f. Streină Com. T. P. — Din bg. *strěha*, (arom. *strehădă*).

Strébrin, -ă adj. (Târnareca). De argint, argintiu. *Ună meară strebrină* (un măr de argint), 6/68. — Din bg. *strebren*.

Stréjur m. Parul de care se leagă caii la treerat. (Cf. Capidan, Meglenoromâni, I, 46).

Strel'útsă vb. v. *streal'ă*.

Strépij m. Strepede, vierme de brânză. *Caș cu strepij* (brânză împuțită), ALR. 5451. [Derivate: *stripijos* vb. IV. = strepezesc dintii mâncând fructe acre; *stripijot, -ă* adj. = strepezit. *Dints stripijots* (dinti strepeziți)].

Strézin m. Scrum, ALR. 683, cf. *striziń*.

Stri prep. (Târnareca) Pe. *Feata*

si sujă stri ună tupolă (fata se sua pe un pleop), 14/64. *Ancălică stri cal și fuzi*, 35/65. || Peste. *Imlă... șu deadi stri trei frats* (umblă... și dădu peste trei frați), 7/66. [Și: *strin* prep. *Şidzù strin tsarluj stol* (șezu pe scaunul țarului), 28/68]. — Din lat. *extrā*, (arom. *stră, stă, ste, sti*, cf. Capidan, *Aromâni*, 506).

Strie vb. I. Stric. *Dintsil'... ats sa stricats* (stricați). [Derivate: *stricări* f. = stricare; *stricăt, -ă* adj. = stricat; *stricătășuni* f. = stricăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *extrico, -are*.

Strică-pejă f. Grangure. Se mai umește *stricu-peju*, f. Com. G. D. — Din mbg. *striko-pejo*.

Stricări f. } v. *stric*.
Stricăt, -ă adj. }

Stricătoâri (di scundură) f. Stavilă de moară, ALR. 1843. [Și: *stricător* m. ib.]. Din *stricor*.

²**Stricătoâri** f. Sedilă de strecurat urda, ALR. 5437, 5407. Din **stricor*.

Stricătășuni f. v. *stric*.

Strienés vb. IV. Tresar, rămân uimit, mă speriu. *Feata... tucum stricni la buric* (fata numai că tresără...), 32/51. [Derivate: *strieniri* f. = uimire, tresărire; *strienít, -ă* adj. = uimit].

Strieniri f. } v. *stricnes*.
Strienít, -ă adj. }

Stricupășă f. v. *trisupașcă*.

Striglătă f. Lapte covăsit, Com. D. G. — Din lat. **extraclgata*.

Strimēs vb. IV. Răstorn, întorc pământul (la sădit). *Locu pi viñă la strimes*, ALR. 6109. — Din bg. *stremja*.

Strimt, -ă adj. Strâmt. Com. T. P. — Din lat. **strinctus, -a, -um*, (arom. *strimtu*).

Strin prep. v. *stri*.

String vb. III. Strâng. *Nu-ń mi strinzi di mognă* (Nu mă strânge de mâna...), 1/I. *Al' strinseş una ratsi* (l-ai înselat, l-ai tras pe sfără), 649. [Derivat: *strinziri* f. = stringere; *strins*, -ă adj. = strâns, (fig.) sgârcit, avar]. — Din lat. *stringo, -re*, (arom. *stringu*).

Strins, -ă adj. } v. *string*.
Strinziri f. }

Stripiqş vb. IV. v. *strepij*.

Striziń a. Funingine. Com. G. D., cf. *streziń*.

Strqf m. Carnea care se pune în cursă; cursă. Cf. *p a i d ā*, ALR. 1736. — Din bg. *stārv*, cf. *stārves*.

Strojnie m. Pețitor. *Vin strojníts* (vin pețitori), 10/46 cf. 2/58. — Din bg. *strojnic*.

Strop m. Grinzile pe care se razemă acoperișul caselor, acoperiș, tavan. *Cən săreà, di strop si gudeà* (când sărea, dădea cu capul de tavan), 6/56. — Din bg. *strop*.

Stroşén m. Vârful furunculului (: vrou di tshireju di nuntru), ALR. 4186. — Din mbg. *strošen*.

Strubuşqs vb. IV. Dau cu cu-

titul în pântece, despânctec, f. *tr u b u ş o a n ā*. *La strubuşe* (l-a spintecat), 733, cf. 672. — Din bg. *tărbuh*. (cf. mbg. *rastărbušam*).

Strug a. (Intre uneltele dogarului) cuțitou. Com. G. I. — Din bg. *strug*.

Strujitúră f. v. *strujęs*.

Strujqs vb. IV. Strujesc, ALR. 4010, dau la strug. Com. G. D. [Derivat: *strujqri* f. = strujire; *strujqt*, -ă adj. = strujit; *strujitúră* f. = răzuitură, ALR. 4010. — Din bg. *stráză*.

Strujqri f. } v. *strujęs*.
Strujqt, -ă adj. }

Struminári f. v. *strämulari*.

Strúngă f. Târlă. Se zice și cutar, ALV. 5378 cf. și 1788. *Tucu si-ń li facă tseaşti tşoftsi dōmnu uo̯i, si-u dar uya strunga än drūm* (... o să fac târla aici în drum), 3/31. [Derivat: *strungár* m. = strungar, ALR. 5364].

Strungár m. v. *strungă*.

Strúpeă f. (Boală) Buba pe piele, arom. *zgaibă*. Com. V. T. — Din bg. *strupka*.

Struş m. (Liumnița) Struț. Com. P. M. — Din lat. *struthio*.

Stufses vb. IV. (despre pâine). Plămădesc, ALR. 773. Cf. *stăfses*.

Stuján (Nume de persoană), Stoian. *Stujan lu Zlati*, 2/VI.

Stumnítšeă f. v. *stamnă*.

Stup vb. I. Astup. *Si-ń-tsi stupă urecl'ilii* (să mi se astupe urechile), 12/33. cf. 5/69. Derivat: *stupári* f. = astupare;

stupát, -ă adj. = astupat. *La mu-raru ăl' fost-aș stupată buca* (i-a fost scocul astupat), 8/69. (Negativ) **nistupát, -ă adj.** (întreb. și ca subst.). *Nistupatuli* = nesăturătule, flămânlzilă, 488. **nistupát** = numele lunei Decembrie, ALR. 2418, cf. *c u l u j e ȳ*. **C o m p u s** (cu pref.): **distúp** (dis + stup) vb. I. *Ăl'-tsi distúpă buca* (i se destupă scocul), 8/69; **năstúp** (nă + stup) vb. I. refl.) = mă îndop. *Si năstupo, foali si dărq* (se îndopă, se făcu burduf), 466; **năstupári** f., îndo-pare; **năstupát, -ă adj.** = îndopat]. — Din lat. **stúppo, -are*, (arom. *astup*).

Stupánca f. v. *stăpqn*.

Su pron. pers. Său. *Si spună la stăpnu-su*, 21/41. *Tătă-sui* (tatălui-său) 9/46. [Și: sa pron. pers. *Tat-sa și maiçă-sa*, 3/64. *Tătă-sa ancă cota si spăreă* (unchiusă...), 25/41, cf. *F e m i n i n : sa* pron. pers. (pretutindeni)]. — Din lat. *suus* (s. **sous*), (arom. *su*).

²**Su** conj. v. *să*.

Suáră f. v. *soră*.

Sub prep. Subt. *Antrę sub moară și sub moară si pusi disupru* (intră subt moară...), 22/41 cf. 5/II, 1/12, 3/12, etc. Nume de loc. *Sub-cătun* (Cupa), *Sub-iaz* (Barovița), *Sub-ropă*, *Sub-ropă-l-Mamut* (Cupa). [Și: (Târnareca) *săptă* prep. = subt. *Sinu,... săptă direc li bagă* (fiule, pune-le subt grindă), 3/66 (prescurtat): su prep. *Su-*

deal = n. loc. în Lugunța. — Din lat. *sūbtus*, (arom. *sum*).

Súbaș m. Trimisul moșierului. — Din bg. *subaš* (tc.).

Subsăsoáră f. (Liumnița) Sub-tioară. *Con fătsjă «crac», tal'ă cārni di subsăsoară*, 20/73. *Ān tăl'am di subsăsoară și-ts dădeam*, 21/73. — Din lat. *subala, -am*, (arom. *sumsoară*).

Subtsqri adj. Subtire. Com. G. D. [Și: *subtsóri*, id.]. — Din lat. *sūbtīlis, -e*, (arom. *subtsřre*).

Sucáe a. Stradă, drum. *Tsela ra linos... si șătăjă prin sucac*. (se plimba pe stradă). — Din tc. *sokak*, (arom. *sucak'e*).

Sucálă f. Făcaleț. *Con ari fă-rină, no-ari sucald* (când este făcaleț, nu-i făină), 736. — Din bg. *sukalo*.

Sueárdi f. Sarică. *Scqsi sucarde că ra ud di plojă* (scoase sarica, căci era ud de ploaie), 3/85. *Ats-tsi cătsq di poala di sucardi* (i s'a lipit, nu-l slăbește), 580.

Sueríl'ă } f. v. *socru*.
Suerími }

Sud vb. I. Asud, nădușesc. *Ca con sudă la eali* (ca și când asudă pentru ele), 737. [Și: *ansúd* vb. I. ALR. 1114. *D e r i v a t e :* (an)-sudári f. = asudare; (an)sudát, -ă adj. = asudat, nădușit; sudoári (< lat. *sūdor -orem*), f. = sudoare, nădușeală. *Din sudoari ghijaști* (trăiește din muncă), 25]. — Din lat. *ex-sūdo, -are*, (arom. *asud*).

- Sudári f.** } v. *sud*.
Sudát, -ă adj. } v. *sud*.
- Su-deál N. loc.** (Lugunța).
- Sudoári f.** v. *sud*.
- Suflári f.**
- Suflát, -ă adj.** } v. *suflu*.
- Súlit a.**
- Súflu vb.** I. Suflu. *S-la sufli părăiaști* (să-l sufli, sboară), 738. [Și: (Osani) *súllum* vb. Co m-p u s (cu pref.): *zásúflu* (ză + suflu) = încep să suflu, suflu o leacă. *Zásuflă la foc uneac* (suflu puțin la foc), cf. 7/7 cf. 11/32, 26/32. [Derivat: *suflári f.* = suflare; *suflát, -ă adj.* = suflat; *súlit a.* = suflet. *Si dai și pri suflitu mey* (... să dai și pentru suflteul meu), 7/91. *Al' lə súflitu la fitșor*, 2/1. *Cu suflit aș flq* = o găsi în viață, 741, cf. 743, 739. || *Ființă* (în general) om, ins. — Din lat. *sūfflo*, -are, (arom. *suflu*).
- Súflum vb.** I. v. *suflu*.
- Sug vb.** III. Sug. *Fitșoru... lə, să sugă* (copilul începu să sugă), 5/23. *An la suptsi tot sənzili* (îmi supse tot săngele), 9/3. *Suzed*, 13/38. *Suptsiș lapțili mumă-tai*, 537 cf. 6/67. [Derivat: *súziri f.* = sugere; *supt, -ă adj.* = supt; *sugár m.* = copil neîntărcat și mielul de țăță; miel care suge încă; *sugăritsă f.* = oaie care a fătat târziu și trebuie să dea mielului să sugă toată vara]. — Din lat. *sūgo*, -ere, (arom. *sug*).
- Sugár m.** } v. *sug*.
Sugăritsă f. } v. *sug*.
- Sugl'its vb.** I. Sughiț. *Dupu măncari sugl'itsqj* (după mâncare, sughițai). Com. N. T. [Derivat: *sugl'itsári f.*] — Din lat. *süb-glättio*, -are, (arom. *sugl'its*).
- Sugl'itsári f.** v. *sugl'its*.
- Sui vb.** IV. (Țârnareca) Suiu, (refl.) mă suiu. *Plântă la zid cărfișu si sujă* (bătu în zid cuie și se suia), 12/68. — Din lat. *sübeo*, -ire.
- Sul a.** (La războiu) Sul. *Un lucru la tots զամին' lə tribuaști pri două leamni sta* (= sulu), *79. — Din lat. **sub[u]lum*, (arom. *sul*).
- Súlă f.** Sulă, țeapă, frigare. Com. G. D. — Din lat. *sübula*, -am, (arom. *sulă*).
- Suluc Răsuflare, respirație.** *Bibili zădurmiti nu pot si lea soluc* (nu pot să respire), B. 5. *Nu poati si-s-la lea sulucu* (nu poate să-și ia răsuflarea), cf. 743. [Și: *soluc*]. — Din tc. *soluk*.
- Sun vb.** I. Sun. *Al' sună* = are parale multe, este cu avere, 744. [Derivat: *sunári f.* = sunare]. — Din lat. *sōno*, -are, (arom. *asun*).
- Sunári f.** v. *sun*.
- Sunt vb.** ajut. v. *sam*.
- Suprotă a.** (în expresia): *caș di suprotă* (soiu de brânză, explicat: *cən l'a zgärpes protšii la capri* (când dau drumul țapilor la capre), ALR. 5448. — Din *protă*.
- Supt, -ă adj.** v. *sug*.

Surd, -ă adj. Surd. *Tseastă mul'ari* *ăi surdă*, Com. T. P. [Derivat: *ənsurdzq*s vb. IV. = asurzesc, devin surd. Com. D. G.]. — Din lat. *surdus*, -a, -um, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. Curăț. *Moartea tsi l'a surdiseaști* (moartea îi curăță pre toți), 745. [Derivat: *surdisiri* f. = curătire; *surdisít*, -ă adj. = curătit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisíri f. }
Surdisít, -ă adj. } v. *surdises*.

Surghiuñ adv. În exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surín v. *soari*.

Súrla Nume de persoană, po-reclă dată oamenilor leneși. *Vedets tse di dragă ăi culcat Surla*, cf. 4/II.

Súrlă f. (instrument) Surlă. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmușés adj. v. *sirumă*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsol*.

Surtsol a. Surcel. Com. G. D. [Şi: *surtsél* a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsol no-ari*, 872]. — Din lat. *sürceillus*, -um, (arom. *surtsel*).

Surumá, -așcă } adj. v. *sirumă*.
Surumás, -așcă } adj. v. *sirumă*.

Surupíste f. v. *sărüp*.

Suruváteă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; șist, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | Sorcova, ib. 2795. *Ficoril' si duc cu surva di casă n*

casă, ib. 2793. [Şi: *súrova* f. ib. 617]. — Din bg. *suráva* (*godina*).

Sušă f. Secetă, ALR. 5055. [Derivat: *súšina* f. (bulgărim) = uscăciune; *sušleacă* a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suša*.

Súšină f. v. *suşa*.

Sušlija f. Rachiu (Osani).

Sútă f. Sută. *Tsista ună sută di drats ari än jel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Än trej suti-i* (în lipsește o doagă). 747. — Cf. paleosl. *säto*, (arom. *sută*).

Sutš v. }
Sútšeă f. } v. *sutšos*.

Sutslúe a. v. *sots*.

Sutšos vb. IV. Sucesc, învârtesc. [Şi: *sutš* vb. ALR. 1318. Derivat: *sútšeă* f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit și subțiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; *sutšot*, -ă adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'eă f. (La războiu) Suveică. (Cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvari m. (Turcism) Suvari, jandarm. Com. T. P.

Súza Nume de cătea.

Súziri f. v. *sug*.

Ş

Şa adv. Aşa. *Cum putui, şa vă mintşunaş* (cum putui, aşa vă minşii), 7/37 cf. 6/10, etc. [Şi: şátsi] adv. *Aj delmi şatsi cu noi şi tu*.

(hai dacă-i aşa...), 12/7, (în Tânareca); și adv. 9/66, 4/71; (Huma), şitsi, 20/72. — Din lat. *sic*, (arom. *ași*).

Şadeári f. v. *şod*.

Şäfrán m. Sofran. Com. G. P. — Din bg. *šafran*, (arom. *şafrane*).

Şaic m. Šaiac. *Brivinets di ſaic* (brenoveci de řaiac). Com. I. L. — Din bg. *şajak*, (arom. *şařak*).

Şajeá f. Barcă, Com. C. I. — Din mbg. *şajka*.

Şali-vali (în expresia) *Sali-vali u treatsi zuşa* (împinge zilele fără să facă ceva), 901.

Şamată f. Zgomot, gălăgie. *Ca uza şamată* (când auzi sgomot...), 22/69. — Din tc. *şamata*.

Şamidoj num. v. *şimidoj*.

Şamijă f. Cârpă, batistă, basma. *Neagră şamijă*, 1/VI, cf. 2/XI. — Din bg. *şamija*, (arom. *şimie*).

Şamindoj num. v. *şimidoj*.

Şandán m. Sfeșnic. *Un dead c'un par än cur* (= şandanu), *70. — Din tc. *şandan*, (arom. *şändane*).

Şandžir m. v. *sindžir*.

Şängav, -ă adj. Care tărgănește lucrurile, care amână, care lasă un lucru de azi pe mâine, care amăgește, care râde de altul (cu acest din urmă sens, cf. p u t- p i z l i v). [Derivat: şängävés vb. IV. = duc cu vorba, cu promisiuni, mint. *Dosta mi şängäviş* (spune-mi odată, destul mă purtașă cu vorba), 741. — Derivat din

paleosl. *şega*, (dacor. *şagdă*).

Şängävés vb. IV. v. *şängav*.

Şanghijă f. v. *zinghijă*.

Şáo f. v. *şauă*.

Şapeă f. Šapcă. *Lasă ſapca la mini si fui*. — Din bg. *şapka*.

Şapräteă f. Năpârcă, șarpe, cf. năprateă. *Niştí fitşor... tăltău ună şaprätcă* 1/53, cf. 2/53, etc. [Si: şapräteă f. Com. P. M.]. — Din *şarpi* + *năprötcă* (*Megleno-români*, 110).

Şaprätcă f. v. *şaprätcă*.

Şapti num. Šapte. [Compus: şaptizqts = şaptezeci]. — Din lat. *séptem*, (arom. *şapte*).

Şapti-Frats N. loc. (Huma).

Şaptizqts num. v. *şapti*.

Şarà m. Must. *Şaraya jarbi* (mustul fierbe), ALR. 1717, cf. 6127. — Din tc. *şira*.

Şáră f. }

Şărätüră f. v. *şaros*.

Şărätüră f. Coamă de munte, șiră de deal. Com. T. P. — Derivat din *şară* (lat. *serra*), (arom. *şară*).

Şarcă m. Nume de câine. ALR. 6037.

Şarcă f. }

Şárenu }

Şarlägán m. Uleiul s. untdelemn de susan. [Si: şarlán m.]. — Din bg. *şarlagan*.

Şaros vb. IV. Impestrițez, chindisesc. *L'a şărasti yocl'il' cutru badžă* (iși dă ochii peste cap, trage a moarte), 841. [Derivate: şarot (şärqt,)-ă adj. = pestriț. *Una*

cătšuğă şarotă (o căciulă brodată), 4/44. **Pul'că şarotă**, 609. **Di şarqt mai şarqt**, *71 cf. 4/85; **şarqt** m. = nume de câine; **şarqtă** f. = nume de oaie sau capră cu lâna amestecată alb cu negru; **şără** s. f. (<mbg. **šara**) = brodărie. Com. G. D.; **şareă** nume de cătea, și brodărie (cu acest înțeles din bg. **šarka**, id.); (bulgarism), **şarénu - marenu** = pestriț, băltat, *20; **şărătúră** f. fel de brodărie. Com. T. P. — Din mbg. **šaram**, (bg. **šarja**).

Şarqt m.
Şarqt, -ă adj. } v. **şarqes**.
Şarqtă f.

Şárpı f. Şarpe. **Un şarpi**, 1/12, **Turlı-turlı di şorp** (fel de fel de şerpi), 15/11 cf. 5/74, 4/78, *71. [Plur. **şorp**]. — Din lat. **sérpis**, -em, (arom. **şarpe**).

Şárvétă f. Cârpă, batistă. **Tu nu laş vrină şdrvetă** (tu nu luași vreo cârpă), 4/42 cf. [Şi: **şer-vétă**, **şirvétă** f.]. — Şi în alb. **shérveté**.

Şaş m. Nume de plantă. Com. I. L.

Şási num. Şase. **Şasi săptămánı** (şease săptămâni), 9/9. [Derivat: **şáispră** și **şásprüts** num. = şaisprezece; **şajzots** num. = şaizeici]. — Din lat. ***sēsse** (din **sēx**), (arom. **şase**).

Şátaijés vb. IV. (refl.) Mă plimb. **Si si şátaijască** (... să se plimbe), 4/62. **S-mi şátaijés** (să mă plimb), 14/33 cf. 15/24, 8/28, 8/33,

[Derivat: **şátári** f. = plimbare. **Tser s-mi duc la şátárea** (vreau să mă duc la plimbare) 2/78; **şátáit, -ă** adj. = umblat, 752. **C o m p u s** (cu pref.): **zászá-tájés** (ză + **şátájes**) = mă plimb, încep să mă plimb, 6/47; **să mi duc să mi zászá-tájés** 1/85, duşátájes (du + **şátáje**) vb. IV. = mă satur de plimbat]. — Din bg. **şetam**.

Şátári f. v. **şátájes**.

Şátáit, -ă adj. v. **şátájes**.

²Şátáit a. Umblătoare, closet, cf. **m u ş t u r a c**. ALR. 3398. **Mi duc la şátáit**, ib. — Derivat dela **şátájes**.

Şátsi adv. v. **şa**.

Şánu f. 1. Şeauă. **Saya la mona** (manşetă) ALR. 3303. **Saya di izmeni** (explicat prin: « locu an cari antră brăcăzamu » (locul în care intră brăcinarul), ib. 3308]. | 2º. P. ext. (la cal) spinare, şeaua calului. Com. C. I. [Şi: **şao** f. id.]. — Din lat. **salla**, -am, (arom. **şao**).

Şázút, -ă adj. v. **şod**.

Şeurt m. Jiletcă (la femei); la bărbați se spune džämădan. ALR. 3325. Cf. **c u n d u g**. — Din arom. **şcurtu**.

Şebéec m. Maimuță mai mică. (Târnareca) Com. I. T. [Şi: **şibéc**, **zibéc** m.]. — Din tc. **şebek**.

Sed vb. II. v. **şod**.

Şej a. Lucru, obiect. **Cu la scots tsela şeju** (dacă scoți acel obiect), 23/39. [(In Târnareca) art. **şeju**, 11/67]. — Din tc. **şej**.

Şénghi Pietricele de joc, arșice. Acelaș joc există și la copiii turci din Caragiova. Com. V. J.

Servéta f. v. *şărvetă*.

Şi conj. **Şi**. (Atestat pretutindeni). *Şi tată-su* 23/29 2/36. *Şi zisi* 12/35. *Şi lăpu*. *Şuna şuna dusiră lanti [rubi]* și mai buni (și îndată aduseră alte haine și...). [Şi: (în Târnareca) și conj. *Şu feata* 14/67. *Şu mă-sa*. 2/66. *Şu tsarlu* 32/65. *Şu nearsi* și l' spusi (și merse și îi spuse)]. — Din lat. *sic*, (arom. *şî*).

Şî adv. v. *şa*.

Şib  e m. v. *şebec*.

Şieh  r m. Zahăr. — Din tc. *şeker*.

Şichir  e adv. Pe față. — Din tc. *aşikjare*.

Şid  zim a. v. *sid  zim*.

Şij  s vb. IV. (rar, cf. c o s). Cos. *Cu coti pit  oari ra calu?* — *cu patru* — *s  t cu trei*. (... cusut cu trei), 23/90. [Derivate: **Şi  ri** f., *şîit*, -ă adj. = cusut, *şil  a* f. (bg. *šilo*) = undrea. *Şili antsap  a* = nu face nimic]. — Din bg. *şija*.

Şi  ri f. } v. *şij  s*.
Şîit, -ă adj. }

Şil  a f. v. *şij  s*.

Şimido  i, -d  q  ă num. Am  ndoi, ambii. *Si ş  t  ir  ă şimido  i'* (se plimbă am  ndoi), 15/24. *Tucu pricur  ar  ă simido  uli   pu* (incepur  ă să curg  ă am  ndou  ă ap  ), 13/56 cf. 3/18, 14/19. [Şi: *şimido  i*, -d  q  ă, *şamido  i*, -d  q  ă, *şamindo  i*, -d  q  ă num. 18/69, 20/69, 23/69]. —

Din lat. *am  ndui (pentru *amb  duo), (arom. *şamindo  i*).

Şirb  ét a. Sirop. *Un flind  zan cu şirbet*, 9/39. — Din tc. *şerbet*.

Şir  it a. Şiret, panglică. Com. I. L. *Si t  l  om frunza ca...* *şir  it*, B. 6. — Din tc. *şir  it*.

Şirv  et  ă f. v. *şărvet  ă*.

Şirvit  ac m. Basma. *L'a deadi un şirvitac plin cu şistats*. Com. T. P. — Derivat din *şărvet  ă*.

Şi  ş a. Sticlă. *Si lats apu   n şis* (să luați apă în sticlă), 4/40. — Din tc. *şîş  e*, (arom. *şîş  e*).

Şîş  ă adj. Gros, burduhos (mai mult ironic). Cf. *ş i š m a n*, ALR. 2266. — Din mbg. *şîško*.

Şi  şman, -ă adj. Gras, burduhos. ALR. 2266. Cf. *ş i ş c ă*. — Din bg. *şîşman*.

Şi  şt  ac m. Orice monedă veche de argint, de m  rimea unei piese de cinci lei, ce purtau mai naiente la g  t fetele logodite. Com. G. D. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 40). — Din mbg. *şestak*.

Şi  şt  re  ti (negru) m. Cicoar  ă, greer de toamn  ă. ALR. 6552.

Şi  şur a. (pl.)   tur  tur de ghia  t  ă. Se mai spune și *g' e t s*, *ş i ş u r* *d i g' e t s*. ALR. 2447, (pl. dela *şîş*?).

Şîşti adv. v. *şa*.

Şlémea (di casă) f. Creasta acoperișului. ALR. 3771. — Din bg. *şlem*.

Şli  pe  ă f. Coaj  ă, scoart  ă, (la viermii de m  tase) gogoa  ă. *Para*

tse jasi ili da vlagă la odaia, aș anmoal'ă sljupca și buba jasi mai lesnic (aburul ce iese înmoiae coaja și viermele de mătase iese mai ușor), B. 4. — Din mbg. *slupka*.

Şoárie m. Şoarece. *Dimineasta aș flă un șoaric sănătăție*, cf. 7/75. — Din lat. *sōrex*, -icem, (arom. *șoaric*).

Şqd vb. II. Şed, locuesc, mă găsesc. *Spuni, iundi şqd lomnūrli?* (unde stau balaurii?) 12/34. *Şez* (šezi), 4/76 cf. 9/73. *Cum şadeau*, 3/60. *Iel şăzù la curu foculuj*, 16/65. [Şi: (Huma) şed vb. II. *Şideà*, 5/74. Derivate: şădeári f. = şedere. *Lă şădearea, con şăzù tătă-su...* *izdijni*, 3/79 cf. 14/16; şăzút, -ă adj. = şezut, aşezat, stat. *Feata ra şăzütă lăngă ună tšeşmă* (fata şedea...), 8/73. C om-pus (cu pref.): *zăşqd* (ză + şqd, de pe bg. *zasēdjam*) vb. II. = mă pun să şed, şed puţin. *Zăşoz uneac dea s-na zălăfim* (šezi o leacă să ne mai lăfuim), 3/60 cf. 11/15, 15, 22/18, 16/19. *duşqd* şi *dăşqd* vb. II. (du + şqd, de pe bg. *dosēdjam*) = şed până la sfârsit; *niduşazút*, -ă adj. = nestătut, ne-copt. *Uom niduşazut* (om cu mintea necoaptă), 245]. — Din lat. *sēdeo*, -ere, (arom. *şed*).

Şopit a. Teava fântânii, prin care curge apa în albie. *Deadiră di ună tšeşmă cu două şopiti* (cu două țevi), 3/56. Nume de fântâni: *Şoputu-căprăres* (Nânta), —di deal, —lung, —di Machi, —popal'ă

(Oşani). — Din paleosl. *šipřit*, (arom. *soput*).

Şpirt Alcool. Com. G. D.

Şteárñiri f. v. *ştern*.

Şteárziri f. v. *şterg*.

Şteávă f. Ştevie. [Şi: *ştiéve* (*caluluj*) = măcriş, ALR. 1951]. — Din bg. *ştevje*, (arom. *steaye*).

Ştef (pl. *ştefă*) f. Frunză. ALR. 962.

Ştefán m. Nume de persoană. *Ştefan... angliq şasi glătchi*, 15/94.

Şterg vb. III. Şterg. *La scupi uneac și napcum la ştearsi cu moña* (îl scuipă puţin și din nou îl sterse cu mâna). [Derivate: *şteárziri* f., şters, -ă adj. = şters]. — Din lat. *ex-tērgo*, -ere, (arom. *aştergu*).

Ştern vb. III. Aştern. *Aş li ştirnù cămeşli an coşu di moară* (își aşternu cămăşile...), 22/41. *Că-n ştirnù duşeatsă* (când mi-a aşternut saltele), 8/69. | (Refl.) *Mi ştern* = mă tolănesc, mă trântesc. *Sî ştirnù ca 'n ugniştea tată-suji* (se tolăni), 832. [Derivate: *şteárñiri* f.; *ştirnát*, -ă adj. = aşternut; *ştirnút* a. = aşternut]. — Din lat. *asterno*, *asternere*, (arom. *aşternu*).

Şters, -ă adj. v. *şterg*.

Ştet vb. I. Aştept. *Si-n-la stetati* (să aştept pe tata). *Ca ştitără căsă, ca ştitără* (după ce aşteptără acasă...), 12/32. *Şteată uneac* (aşteaptă o leacă), 4/76. *Aş ştitq*, 7/38. *Să stetă*, 12/12. [Derivate: *ştitári* f. = aşteptare;

ștităt, -ă adj. = așteptat. Co m-p u s (cu pref.): prištét (pri +ștet, de pe bg. *pričakvam*) = întâmpin pe cineva, primesc pe cineva. *Si dusi cola la prištito* (se duse acolo, îl întâmpină), 22/90, pruštét (pru + ștet) vb. I. = întâmpin, ies înainte să primesc pe cineva. *Am-pirātu... ișo să la prușteata* (împăratul ieși să-l întâmpine), 20/94. *Uaspitsu nu si prușteata*, 824 cf. 15/56, 4/58. — Din lat. *excepto*, -are, (arom. *așteptu*).

Știéve f. v. *șteavă*.

Știpecă f. v. *știpcu*.

Ștípeum vb. I. Pisc, ciupesc. *Lă știpcă uneac di poni și si dusi* (ii pișcă puțină pâine), Com. T. P. [Derivat: *știpecă* (bg. *štipka*) f.= un fel de clește de lemn. Com. T. P. — Din mbg. *štipkam*.

Știr m. Știr. Com. C. I. — Din bg. *stir*.

Știravă adj. (despre oacie) Stearpă, cf. j a l o v ă. *Un biljuc di oj ști-ravi* (o turmă de oi sterpe), 1/60, cf. ALR. 178. — Pentru etim. cf. dacor. *știr*.

Știri f. v. *știu*.

Știrnat, -ă adj. } v. *stern*.
Știrnút a. }

Știtári f. } v. *ștet*.
Ștităt, -ă adj. }

Știu vb. IV. Știu. *Nu știu*, 11/79, *Știu la pojni caldă* (știe numai să mănanțe), 581. *Știuam* (știam), 16/11, *știuă* (știa), 20/73 cf. 3/21, 10/38, 23/41, *știuă* (știau)

3/74. Și: *ștu* vb. IV. *Nu ștu cum fesi izmichjāru*, 13/15. [Derivat: știri (cu negativul niștiri) f. = știre; știut, -ă adj. (cu negativul niștiut) = știut, învățat]. — Din lat. *scio*, -ire, (arom. *știu*).

Strâb adj. Stârb, fără dinti. [strâbă f. = oae bătrână. Com. T. P.]. — Din bg. *štärb*.

Strâbă f. v. *strâb*.

Strâc m. (Liumnița) Stârc, costârc. [Și: *ștroe* m.]. Com. P. M. — Din sl. *strák*.

Strang (pl. -gur) a. Ștreang (laham), ALR. 5512. — Dacor.

Ștroe m. v. *străc*.

Ștu vb. IV. v. *știu*.

Ștuenés vb. IV. Mă infund, mă înglodesc. *Ștucniță cu pitșoru ăn bracă* (Mă infundai cu piciorul în baltă), Com. I. L. — Din mbg. *ștukvam*, (aor. *ștuknah*).

Ștur N. loc. (Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 25).

Șturec m. Greer. [Și: *suștureac* m. Com. I. C.; *suștureati* m. ALR. 251]. — Din bg. *șturec*.

Șu conj. v. *și*.

Șúr vb. I. (Târnareca). Fluer, cu fluerul s. cu gura, cf. *s fire*s. *Un fișor ăjră picurar, aş veă una florcă* șu aş șujră (un băiat era păstor, își avea un fluer și își fluera), 1/66. [Derivat: *șu-jrári* f. = fluerat]. — Din lat. **siubilo*, -are, (arom. *șuir*). cf. Pușcariu, Et. Wb. 1674.

Șuirári f. v. *șuir*.

Şuirári f. v. *şuir.*

Şumă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. arbur, zlămbi -tsă. *Iel la ligă calu di ună şumă* (el legă calul de un copac), 3/85. **Feata...** si scunsi dupu ună şumă 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Jundi fuzi [l'epuru]? — na, cola ăn şumă.* [Derivat: şumureăsti vb. IV. = fâsie, ALR. 963]. — Din bg. *suma.*

Şumureăsti vb. IV. v. *şumă.*

Şuputés vb. IV. Şoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šipütü.*

Şuştureac } m. v. *şturac.*
Şuştureáti } adj. *şut.*

Şut, -ă adj. Fără coarne, șu t. **Runc ari uajă cari s-nu ijă şută** (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Şi: *tşut*, -ă adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbece fără coarne. Derivat: *şutareă* f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din bg. *şut.*

Şutáreă f. v. *şut.*

Şutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Şi: *tşutnés* vb. IV. *Tşutneà-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. Derivate: *şutniri* (*tşutniri*), f. = asvârlire; *şutnít*, -ă (*tşutnit*, -ă) adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *şutam*, (aor. *şutnach*).

Şutnír f. } v. *şutnes.*
Şutnít, -ă adj. }

T

Ta pron. v. *tău.*

Tă prep. v. *tri.*

Tăbătşos vb. IV. Tăbăcesc, ALR.

6614. [Derivat: *tăbătşot*, -ă adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak*.

Tăbătşot, -ă adj. v. *tăbătşos.*

Tăbiét a. Nărvav, obiceiu. Com. I. L. — Din tc. *tabijet.*

Táblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Con ti jots cu tabla și cu çortsili aşı ştiută că ja taş ja baş,* Com. I. G. — Din tc. *tabla*, (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taiе), 18/2. — Din tc. *tabor*, id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tae vb. II. Tac. *Täts cüola că acu mi scol s-ti tältşos* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [Derivate: *tätseári* f. = tacere; *tăcút*, -ă adj. = tacut, liniștit. *Apa* (*tăcută*) *zăvirită ari mults mărmoruts*, se aplică la cei tacuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo*, -ere, (arom. *tac*).

Tăcărás m. (Lugunța) Clopot mai mare și mai mic care se pune la capre cf. *clopot*. — Onomatopee.

Tăcəm a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym*, (arom. *tacîme*).

Tăesés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsii găl'inli... să vină să li măñancă* (i-am promis găinile), 12/12. [Derivate: tăesíri f. = promisiune; tăesít, -ă adj. = promis]. — Din gr. *τάξω*, (aor. *ἔταξα*), (arom. *tăcsescu*).

Tăesirát a. v. *ticsirat*.

Tăesíri f. }
Tăesít, -ă adj. } v. *tăcses*.

Tac-tue. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Ay lo băltiça, tac-tuc lă lemnu*, 21/68.

Tăeút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdžie m. Tăgărță. *Un chirchez la lă tăgărdžicu pri gorb* (un cerchez luă tăgărța...), 19/16. *Un tăgărdžic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarğyk*.

Tăjés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăjă-ti, dosta vichi* (se zice la copiii când nu se astămpără). — Din bg. *tajă*.

Tăifă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisi mai micu frăti nainti, capidanu dupu iel și lăntă taifă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan). || 2. Membrii ce alcătuiesc o familie, oamenii din casă, familie. *Păsa cu tajfa lui si pun văcăr än un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15.

La 'ncalicq tajfa (are familie grea de întreținut), 765. [Și: tajfás a. (din gr. *ταύφας*) = petrecere familiară cu «taifa»]. — Din tc. *taiße*.

Tajfás a. v. *tajfă*.

Tăjlán m. Italian. [Feminin: tăjlánca = Italiană, ALR. 2909]. — Din mbg. *taljanec*.

Taín a. Portiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tăin cati ună feată än zușă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*.)

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tăl'ară fuărtăma* (îi tăiară funia), 3/74. *Vea tăl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (midușa) muzocu* (nu-i taie căpătâna) 394. *Al' tal'ă la mintšuň* = îi trage la minciuni, 766. [Derivate: tăl'ári f. = tăiere; tăl'ăt, -ă adj. = tăiat. *Tăl'ati lafur* (vorbe scurte); tăl'ătós, -oasă adj. = ascuțit, care taie, cu tăis. *Si feasi un munti cu chetri tăl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. *tăl'ătór* m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tăl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); tăl'ătúră f. = ascuțis la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): *dutál'* (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; *dutál'ăt, -ă* adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; *răstál'* (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *La răstál'q și al' zisi* (îi ieși în drum și îi zise), 4/51; *răstál'ári* (și mai ales) *răstál'ătúră* f. = întâmpinare;

prítál' (p i + tal') vb. I. = tain
drumul cuiva]. — Din lat. *talio*,
-are, (arom. *tal'u*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaš cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273. —
Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.

Tăl'át, -ă adj.

Tăl'átos, -oásă

Tăl'átór m.

Tăl'átúră f.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513.

— Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tălígă f. Trăsură, teleagă. *Al'lo ună tăligă și al' deadi pări și ascher* (ii luă o teleagă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tálím a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltătúră } f. v. *tăltșos*.
Tăltșori } f. v. *tăltșos*.

Tăltșos vb. IV. Omor. Cf. u t s i d. *Tăti să-ń-mi tăltăscă* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltșos mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Cota și cota ȳamini am tăltșot* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Tânareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. Derivate: *tăltșori* f. = omorîre; *tăltșot, -ă* adj. = omorît; *tăltătúră* f. = omor Com. G. D. Compus (cu pref.): *du-tăltșos* (du + tăltșos) vb. IV = ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltști di*

chjutec (morarul m'a stins în bătăi), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălcesc ».

Tăltșot, -ă adj. v. *tăltșos*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doj tălup ma lágud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [Derivat: *tălupțiș* m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tălupțiș m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchiăr adj. Zgârcit, avar. *Tista-i mult tămăchiăr* (acesta este foarte zgârcit). [Derivat: *tămăchiărloq* (tc. *tamahkjarlyk*) a.= zgârcenie, avariție. Com. G. D.]. — Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchiărloq a. v. *tămăchiăr*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam qntrō ăn păstiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Si: tam adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mintile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăňă f. v. *tămăňă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr-o zicătoare de joc copilăresc, cf. ililiiga.

Tămbúră f. Tambură. *Du-o si-u bat tămbúra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [Derivat: *tămburdžiă* m. = tamburagi, ALR. 4324]. — Din tc. *tanbura*, (arom. *timbără*).

Tămburdžoiă m. v. *tambură*.

Tămognă f. Tămâie. *Ca-l'-tsi dusi sumu di tămoňă* (când i-a ajuns fumul de tămâie), cf. 770. [Şi: (Huma) **tămăňă** f. *Tămăňă aň prinisiş* (tu mi-ai aprins tămâia), 12/71 cf. 9/71. Compus (cu pref.): **ăntămognă** (ăn + tămoň) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Con aň lat di uočl'i un fitsor, tunseal l'ăntimognă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **ăntimognă** vb. I. **zăntămognă** (za + ăn + tămoň) = tămăiez, dau cu tămâie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *timiană*, gr.).

Tămpănăr m. v. *tompăna*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tongă*.

Tánits m. (Cupa) Horă, şir, cercul format de cei care s-au prins să joace. *Ăn cătun mult ör veà, jucau tots și sör-sa jucă în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [Derivat: **tăntăreă** f. = dansatoare cf. Lazar]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntăreă f. v. *tanits*.

Tăntu, -ă pron. (Țărnareca) Atât, pe atât. *Şu feasi āncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l'ă lă jestu uom tănti pari căti al' deadits lă tsel mai mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžijă m. Toboşar. || (La armă de foc) Limbuliţa puştii, trăgaciul. *Mamu, no-ari... tufeats di la tăti? — ari trei; unu itš nu la ari locu, douli sa fără tapandžijă* (... două sunt fără trăgaciul), 2/54. — Din tc. *tapană*.

Tapijă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpólă f. Pleop. *Tseli doę tăpoli si fesiră mult mătăscati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Şi: (Țărnareca) **tupólă** f. *Să-u tăl'ām tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mătăscă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un căl s. un măgar, sarcină căt poate purta un animal, (arom. *furtie*). *Noę aň di zoli feasi și noę törür di pări căzăndisi* (... și căștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to[v]ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigătul turturicăi. Cf. *tărtures*. ALR. 5752.

Tarană f. v. *trană*.

Tarapană f. Bani mulți, comoră, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhane*).

Tărbuşonă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vină lă tărbuşonă*, 19/9. [Şi: *trubuşoană* f. 2/49]. — Din bg. *tărbuh*.

Tăreol m. Cerc, sferă, tărcol. *Deadi tărcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tăreulés vb. IV. v. *trăcules*.

Tári adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: *qantárés* vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitșoru si qantari la tsanéri...* și căză *tela divu uom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talis*, -e.

²Tári (pl. *tori*) pron. Astfel, atare, aşa. *Dēdu zisi*: «*e, meu fitșor tari aji*» (moşu zise: «e, aşa este băiatul meu), 5/21. *Tse ti fats tari mori luduli* (Ce te faci aşa, măi prostule). *An filan loc ari un tari si tari uom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum aji meu buric, tari si ijă* (asa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Tori bubi* B. 12. *Nu si vind tori crâstrăvets la noi*, 156. *Cu tor ubici rubi pri gnoj si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Şi: **ftári** pron.: *Si fesi ftari gron*, 16/5]. — Din lat. *eccum s. atque-talis*, (arom. *ahtare*).

Táriştí f. Turiște. *Junsi la ună tăriştí*, 3/51. — Din bg. *torište*, (arom. *turiște*).

Tăr'la f. Guler. *La zătrimurq di tăr'la* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo*.

Tărqs vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărqs sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Fâsoli tărqtă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: *tărqt*, -ă adj. = pisat, frecat]. — Din mbg. *trijam* «frec».

Tărtăbic m. Ploşniťă. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg.

tahtabita), (arom. *tărtăbic*).

Tărtşqs vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noj tărtşom că tu nă nărniş* (nouă ni se pare că tu ne dăduși de mâncare), 7/11. *Tărtşau că la jel la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *tračim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Şi: *túrtură* f.]. Com. C. I. — Din lat. **tūrtūra*, -am, (*tūrtür*, -em), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tă... tă. ALR. 5752.

Tărziјă f. v. *terezijiă*.

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă aşa de mult. *Tasu si leagă cu un bajăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taş (Numai în expresia) *Ia taş, ja baş*. — Tc. *taš* «piatră».

Tat m. v. *tată*.

Tátă m. Tată. *Una zuuă tat-sa si maică-sa lăfeau* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Şi: (prescurtat) *tat* m., *tati* m. (forma cea mai obișnuită). *La tati si la māma* 2/I cf. 10/5; *tátu* m. *Tatu drobu ş-la da di fă-meal'ă* (tatăl iși dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tătqń*: *Şi si bucurară mult tătqńil'* (în Târnareca) *tătăń*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; *tătăneăsti* adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. Derivat: (fără înțeles diminutiv) tăteu m. (bg. *tatko*) = tată. *Iundi si treacă, tacu si la veadă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata, -am*, (arom. *tată*).

Tătăni m. pl. } v. *tată*.
Tătăneăști adv. }

Tătar m. Tătar. *Ca cun Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), aşa de mult vă grăbiți, 772.

Tăteu |
Táti | m. v. *tată*.

Tătqń |
Tătseári f. v. *tac*.

Tătšuni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Con zitseu șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tūtio, -ōnem*, (arom. *tăčune*).

Tátu m. v. *tată*.
Tăúní m. v. *tăuñe*.

Tăúñe m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Si : tăúní m.]. — Din lat. *tabōnem* (*tabanus*), (arom. *tăune*).

Tăutlija adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutlija*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Távă f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveciu. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălés vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvăli* (î se murdări), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de râs, îl făcu de trei parale), 257. [Si : ăntăvălés vb. IV.

Derivate: tăvăliri f. = murdărire; tăvălit, -ă adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplcat.

Tăvăliri f. } v. *tăvăles*.
Tăvălit, -ă adj. }

Tăvăluc m. Tăvălug de treierat.

Se numește și tăarc (cu limb, cari bati vrav), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. Derivat: tăvăndisés vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Şazură ăn ună udaia tăvăndisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisés vb. IV. v. *tavan*.

Teácă f. Teacă. *Pumi-ń călotșca ăn tēcă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca, -am*, (arom. *teacă*).

Teátă f. v. *tetă*.

Tee Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. liu, tăift. — Din tc. *tek*.

Téghiu. Nume de persoană. *Cafcu tşouli tser tu, Teghiu*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sărmă. Com. G. D. *Si dărm leasi di tel' stirnuti cu carti* (să facem lease de sărmă așternute cu hârtie), B. 3. [Si : tej a. ALR. 1924, 1674). — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenúșea f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Terezijă f. Balanță, cântar. *Mona nu-i tărzijă* (mâna nu-i cântar), 434. [Si : tărzijă f. ib.]. — Din tc. *terezijă*.

Terzijă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. n i n e l. [F e m i n i n : terzijecă = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terzijecă f. v. *terzijă*.

Téslă f. Teslă, ciocan. [Şi: (Liumniţa) *tjâslă* f. *Dats-ñi ună tjâslă cu coti-va cărfii* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Teslim adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădură gata.) — Din tc. *teslim*.

Tetă f. Mătuşă. *Mea tetă ramult bună* (mătuşa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, strică-pejă. [Şi: *teată*, *tete* f. ALR. 473; *tétine* f. = mătuşă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (şi *tetka*), (arom. *tetă*).

Tête } f. v. *tetă*.
Tétină } f. v. *tetă*.

Tetivă f. Maţul s. sfoara legată de cele două extremităţi ale arcului, numit « lăgud », cu care se bate bumbacul, coardă. *Di dquliports lu arcu și ligată tetiva*. Com. I. L. [Derivate: *titzári*, *tintinizári* f. = scărmânarea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tézghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tjâslă f. v. *teslă*.

Tica N. loc. (Huma).

Tică... tică se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tică f. Dovleac. *Flaj ună tică*, 10/5. *An ună ticvă bes* (sunt prietenii buni), 777. (Contrariul). *Au*

cripară s. *au fronsiră ticfa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *ticfa lupuluş* plantă cu fructe lungueţe amare. || Fig. Căpătană, cap. *Al' antro än ticvă* (îi intră în cap, pricepu), 778. [Derivate: *ticfinea* f. cf. *plătsintă*]. — Din bg. *ticva*.

Ticfinea f. v. *plătsintă*.

Tienés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticnisi cumpără un birbeatsi si măncancă* (le veni în gând să cumpere un berbec...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknuva mi*).

Tiesirát a. Nenorocire. *Tisista ticsirat vini apansoz* (această nenorocire veni pe neaşteptate), Com. I. L. [Şi: *tăesirát* a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Tieúş m. v. *plătsintă*.

Tifiríchi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-n cointă n tifter* = nu mă priveşte, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli* (pristi cătun) = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780. — Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigańă f. Tigai. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigańă), *84. *Tigańă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάνι*, (arom. *tiyanē*).

Tilál m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoştinţă publică ordinele din partea auto-

rităților locale. *Și [ampiratu] bătù til' al pri urdină* (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligrâf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilină f. în: *Iarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Timbă f. Tamplă, osul dintre ochiu și ureche. Cf. *u o c l'u - u o r b. Ați gros an timbă* (are cap gros, este prost, nu pricpe ușor). Com. G. D. — Din **timplă* (<*templă*, -am)?

Timbel adj. Tembel. Com. G. D. — Din tc. *tembel*.

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P. — Din gr. θεμέλιον, (arom. *θimel'*).

Timină (pl. *-nqur*) a. Temenea *Di timinqurli tse li fătseà ql' si lipì la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna*.

Timinúșea f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška*.

Timnievu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnicvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818. — Din bg. *temna*.

Tîmnitsă f. Temniță, întunerec. *Tîmnitsă-ն-u զուր յօշլ'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica*.

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *An timp s. din timp* (la anul). *An timp an zuuă di astăz si vin si-ts la leaj fitșoru* (la anul

ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp an tsista văcqt să vin să tsi li day părili* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [Derivate: *timpuriu*, -ă adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpuriu și l'a putem vindiri mai scump*, B. 3. *timpuriuă* f. = oaie care fată de vreme; *timpuriu* adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *temporīus*, -a, -um, (arom. *timpuriu*).

Timpuriu, -ă }
Timpuriuă f. } v. *timp*.

Tină f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

Tină f. v. *mărtină*.

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flământit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: *qantind* vb. III. Derivate: *tindiri* f. = tindere; *tins*, -ă adj. = întins; *ntind* vb. III. = întind. *La-ntinsi cărligu și șârpili işq.* 1176]. — Din lat. *tēndo*, -ere, (arom. *ntindu*).

Tindéel'ă f. (La războiu) Tindeche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53. — Din lat. *tendic* [*u*]la, -am.

Tindiri f. v. *tind*.

Tinichíja f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*.

Tiñijă f. Preț. *Nu l'-aị tiñija la pără* (nu știi să prețuiesti banii), 788. — Din gr. *tuiñi*, (arom. *tiñie*).

Tínir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di cqn ram tiniră*, 5/14. *Rau̯ tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: *tinire* = tinerețe. *Cqn... ver si traz monecă ăn tiniretsă ili ăn bătărnețsă?* (când vrei să suferi, în tinerețe...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tēnērus*, -a, -um, (arom. *tinir*).

Tinireátsă f. v. *tinir*.

Tintinizári f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilqe n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *tepelyk*.

Tipsíjă f. (Târnareca). Tepsie. — Din tc. *tepsi*, (arom. *tipsie*).

Tiptíl' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vinî tiptil' și feata nu la cunuscù* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtíp a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertip*, (arom. *tertipe*).

Tísă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tís*.

Tisnés vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Şi: *prâtisnés*, *părtisnés* (bg. *pritiskam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizári f. v. *tetivă*.

Tivichél adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, uşurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitúră f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlácă f. Infătișare, fire. *Tari*

nă-i tlaca la noi Vlašil' (aşa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toámna f. Toamnă. [Derivat: *tumnatică* f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; *tumnárés*, -ească adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tūmnium*, (arom. *toamnă*).

Toártsiri f. v. *torc*.

Tóca f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tóemă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Tojag v. *tuiagă*.

Tolúmbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomarítsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tqmpăna f. 1. Tobă. *Coaja că ay fost mult bună di tqmpăna* (pielea a fost foarte bună pentru tobă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: *tămpanár* m. = toboşar]. — Din paleosl. *tōpanu*, (arom. *tîmpăna*).

Tqngă f. Dor, jale mare. *Că-ń-tsi fesi tqngă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: *tăngós*, -oasă adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), «Mâncarea se zice blănăvă sau tăngoașă când are multă grăsim». Com. I. G. — Din paleosl. *toga*.

Top a. Tun. *Con zăcătsară si runcă cu topurlă* (când începură să tragă cu tunurile). [Derivat: **tópeă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópeă f. v. *top*.

Torbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni și umplă ună torbă* (tăie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ăn torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Tore vb. III. Torc. *Feata cătsq si toarcă lona* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([Derivat: **toărtsiri** f. = toarcere; tors, -ă adj. = tors; tort a. = tort, cf. ch i a d i n; *turcătoărceă* f. = femei care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *törqueo*, -*ēre, (pentru -ēre), (arom. *torcu*).

Torlă f. Târlă. *Mai mărili li dutse căsă, ară mai micu li zătsę la torlă*, 2/3. — Din mbg. *tärlo*, id.

Torliști N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânia*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcără* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari uom să trećă să-ts tséră, să nu la torńi* (oricare om va

trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [Derivat: **tur-nári** f. = întoarcere, înapoiere, turnát, -ă adj. = întors, înapoiat, turnátúră f. = întoitură, adaos, Com. T. P. Compuse: (cu pref.) **pritórn** (pri + torn, cf. mbg. *prévratam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătsq... să la jälęscă cmo fitšoru nu si priturno* (... băiatul nu se mai întoarse), 6/94. *An Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunță nu mă mai întorc), 2/II, cf. 21/41. *Usnă priturnată* (buza răsfrântă), ALR. 2062, **printórn** (pri + ăntorn, de pe bg. *prévratam*, mbg. *prevărtam*) = ăntorn. *Ay printurnă ăncoaă ăq printurnă ănclö* (o întoarsese dintr'o parte, o întoarsese dintr'altă parte...), 2/72 cf. 641, **ăntórn** (ăn + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Con si ănturno picurăru* (când se întoarsese păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ăntuărn** vb. I. *Con s-mi ăntuărn* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorń și no-ari faidă* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putórn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *An tsí putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnári** f. = răsturnare, răspundere; **puturnátúră** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuvîință, respect. *Cöt gadu*

în uoc'l'u li poati trăi muma putur-năturiili di la fămeal'ă (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, răstórn (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *torno*, *are*, (arom. *turnu*).

Tors, -ă adj. } v. *torc*.
Tort a. }

Tóșu Nume de persoană, cf. I/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tsę cásä rau fronti töti lucriri*, 1/20. *Toati casili lui sa*, 112 cf. 7/16. [Sí: (Liumnița) *tuăt*, -ă pron. *Tuăt compu si vedă 'mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Tânareca și (neaccentuat) chiar aiurea: *tut*, -ă pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot*, 5/15. **C o m p u s**: (cu pref.) **dutót**, -ă (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăñ), 666. (Negativ) **nidutót** s. m. = netot. *Zădineà un nidutot și cată-ts sâir*]. — Din lat. *totus*, -a, -um, (arom. *tot*).

Tóu pron. Tău. *Sirbim la tóu ágru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *tój* și (foarte des) *tol'*: *Dojl' tol' il' sa loş* (amândoi fiisi tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dø-ń-l'a tol' coń* (dă-mi-i cainii tăi), 14/33 cf. m e l' (dela m e u). *Si:* (pre-scurtat) *tu* pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. **F e m i n i n : ta**

pron. = ta. *Picat tse suptiș laptili mumă-tai*, 537 (plur. *tali*). *Căzui* *ăn tali moń*]. — Din lat. **tous*, *t[u]a* (pentru *tuus*, -a), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătés vb. IV. Clănțănesc. *Añ trăcătes dintsii*, ALR. 2119.

Trăculás m. v. *truculaș*.

Trăculát, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăeulés vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari știă pri jundi lă-tsi trăculeaști ticfa* (cine știe pe unde î se rostogolește că-pătâna), 801 cf. 800, 637. [Sí: *tăreulés* vb. IV. *Si culco să si tărculească ăn pra* (... să se rostogolească), 7/41, *trieulés* vb. IV. *Vizù un șärpi jundi si triculeà sub ună ropă*, 1/76. **C o m p u s** (cu pref.): **răstrueulés** (mbg. *rastăr-kalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculi, păna'n vali si flă* 23/72; *pristuerés* (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. **D e r i v a t :** **trăculát**, -ă adj. = rotund. *Mer trăculat* = măr rotund cf. **m e r**. **Trăculátă** = nume loc. (Lugunța); **Truculátă** = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. *trăgăjies*, *trăgnes*. *Lupu... cătsq si tragă... lisitsa prutsăpə* : « *di cɔrnī traz* » (lupul începu să tragă, vulpea începu să tipă: « *tragi de coarne* »), 8/30. *Trag mońcă* (sufer). *Con ver*

si traz mənca (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și a b s o l u t). *Tse trazi, di capu luji li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si ənluşq* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag məna* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. Trag cu pușca, împușc. *Feasi si tragă... nu putù si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. Pornesc pe drum, pornesc, merg, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *An-cărcără vitili și trasiră* (încărcără vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. Cântăresc (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu căntaru* (îl cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. **trago*, -**gēre*, (arom. *trag*).

Trăgăjés vb. IV. Trag. *Trăgăjă, trăgăjă, nu putù [s-la scoată]* (trage trage, nu putu să-i scoată). [Si: *trăgnés* vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuițat mai mult la trecut). *Cən trăgni călotșca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgni* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnés vb. IV. v. *trăgăjés*.

Trăjéš vb. IV. 1°. Rabd, sufer. *Nu pot si trăjēs... trăjă frati, trăjă,*

noj trăit-am mult, angă unęc si trăim (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăjēs* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putù trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2°. Tin, duc, durez. *Si trăiască trei ań* (să țină trei ani), 6/62. | 3°. Trăiesc. *Fitșoru trăjaști cu niveasta lu əmpirātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăír vb. I. Treier, ALR. 5292. [Se conjugă: ind. prez.: *trăír*, *trăír*, *trăíră*, *trăírəm*. Aor. *trăír-ai*]. — Din lat. *tribulo*, -are, (arom. *triyir*).

Trăjēs vb. IV. Cer, cerșesc. *Tsela lāntu tucu sirbeà și fitșoril'i al' trăjeau* (celălalt numai muncia și copiii și cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trámă f. Bătătura pânzei, tramă. Com. G. D. — Din lat. *trama*, -am, (arom. *tramă*).

Trámpă f. Trampă, Com. P. M. — Din tc. *trampa*.

Tránă f. Trahana. *Cură gron di trană*, 12/58. [Si: *tarană* f., (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 44). Derivat: *tränärę* f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tărhăna*).

Tránă f. Grapă (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51).

Trănărcă f. v. *trană*.

Trăne adj. *prun trănc*, cf. p r u n. — Din bg. *trănska* (*prunus spinosa*).

Trăndăfileă adj. De coloare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil*.

Trăoñi m. Ferestrău de mâna. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, părâu. Nume de loc. în Cupa : *Trapu-zlămboc* (râul adânc), Com. N. P. [D i m i n u - t i v : *träptšōe* m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap*.

Trăpés vb. IV. Rabd, îndur. *Mo jo trăpes, suflitu s-mi ıasă* (acum eu rabd, sufletul o să-mi iasă), 7/36. — Din bg. *tärpja*.

Trapnă f. Perucă la femei ce se poartă peste « chiluvet » (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnă lă mul'ari, curon si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muiere...). Com. T. P.

Trapéznie m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapeznik*.

Trăseă f. Trestie. *Călomlı si dară di trăscă*. Com. I. L. — Din bg. *trăska*.

Trăstu a. (românism numai în Tânareca; încolo « torbă ») Traistă. Com. V. J.

Träptšōe m. v. *trap*.

Treám m. Tinda casei. *Ay flo mumă-sa ăn tream*, 8/91, 15/56. [Şi : **trem** m. *Ay flară tsę nibunil'ă ca durmę ăn trém*, 10/10.] — Din bg. *trém*.

Treámur vb. I. Tremur, cutre-

mur. *Fitşoru cătsq si triamură di frică*, 9/77. [Şi : (Liumniţa) *triămur* vb. I. **Derivat** : *trimurári* f. = tremurare, tremuriş. *Com-pus* (cu pref.) : *zătreámur*, (Liumniţa) *zătriămur* 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozeşti. *Zăstătù unęc tsela chirchezu, si zătrimurq* (se opri puţin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Făr'ja n-u zătrimuraři di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) *zătrémur* vb. I. *Con si zăsfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trēmūlo, -are*, (arom. *treambur*).

Tréaseut a. (Tânareca) Fulger. *Căn trizneà domnul, treascutlu trumăň ay cătsă* (când trăznea D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [D e r i v a t : *triscuteaşti* (în Tânareca *trăzneeaşti*) vb. IV. = trăzneşte, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trésk*.

Tréatsiri f. v. *trec*.

Trec vb. III. 1. Trec. *La cari tritseà... la tots dădeà* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec roňli* (se vindecă rânil), 16/56. || 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritseam* (bine petrecem, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc vieaţă. *Treatsi ąmpirăteaşti* (trăieşte împărăteşte), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv. I scurt). *Iundi si poati treatsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [Derivate: *treätziri* f. = trecere, *trieút*, -ă adj. = trecut. Compuse (cu pref.): *dutrée* (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; *năstrée* (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; *putrée* (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricù piștaru, ia cătsădi și-l dundă* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; *pripotrée* (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Au pripotricuș, au scuseș din vreari* (ai făcut-o de oaie), 618; *prupotrée* (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă șară u prupotricuș* (de astă dată o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *trans.* (arom. *tră*).

Tréi num. Trei. *Tots treil' măgar* (toți trei măgarii), 20/41. *La treili șară* (a treia oară), 22/40. *Lă treili ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Târnareca) *la treia dichică* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) *trijăi* num. 1/74. Compuse: *tréispräts* = treisprezece; *treizqots* = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trei*).

Trejleáuă (pl. *-leiă*) f. Guler la cămașă, ALR. 3292.

Tréispräts num. } v. *trei*.
Treizqots num. }

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Târnareca și Huma), *Cum și tră tsi l-ăș caviga?* (cum și pentru ce le este cearta ?). || De. *Tsare, voi s-ti 'ntreb tri un lucru*

(tare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri măncari* (... bune de mâncat), 4/64. *Băgă mirac tri cal* (îi se făcu dor de un *cal*), 21/65. [Și: (Târnareca) *tă, tru* prep. 23/65]. — Din lat. *trans.* (arom. *tră*).

Trijăi num. v. *trei*.

Trjămur vb. I. v. *treamur*.

Tribuiés vb. IV. Trebuesc. *Tseasti lucri...* și la mini și tribues (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: *trubuiés* vb. IV. *Nu trubuiăsti cl'iñ*, 135]. — Din bg. *trěbovati*.

Triculés vb. IV. v. *träculies*.

Tricút, -ă adj. v. *trec*.

Trimét vb. III. Trimet. *Li trimes-ău la spilarea la vâlă* (le-a trimes să spele la râu), 1/59. *Dajma ău trimite* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto, -ere*.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, căciu, ALR. 2309. — Din bg. *drěnam*.

Trimurári f. v. *tremur*.

Trindáfil m. Trandafir. *Un trindafil ăn mejlucu di mari* (= cândil'u), *13. — Din gr. *τραντάφυλλο* (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat ciorchine. [Derivate: *triontăsc* m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnés vb. IV. Clipesc. *Păndă si tripnes* (până să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [Derivate: *trépl'u* m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

C o m p u s (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = înciid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripnì unec* (fata dormi, atipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *trepja*, (aor. *trepnah*).

Triseuteăști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupășeă f. Păsare cu coada lungă cu care bate pământul, codobatură. In Liumnița se mai numește și: *coadărăbădără* f. Com. P. M. *Tricù pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: *stricupășeă* f.]. — Din bg. *tresiopaškă* «tremură coada», (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triușă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pucătuq ăn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: *trivlív*, -ă adj. = gângav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivlís, -ă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Tânareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneà domnul, treascutlu tru măñ ăqu cătsă șu tsivă nu-l' fătseà* (când trăznea D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: *trizní ri* f. = trăznire; *triznít*, -ă adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trësna*.

Trizníri f. } v. *triznes*.
Triznít, -ă adj. }

Trqntă adj. Lenesă, Com. V. J.

Tróșeă f. Stuf. *Cupirimint di trošcă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Tróseăt m. Măzăriche, cf. măzărică, ALR. 5257. [Și: *tróseut* m.]. — Din bg. *troškot*.

Tróseut a. v. *troscăt*.

Trt, trt strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. pr, pr, pr; *tsică*, *tsică*.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: *tărtés* vb. IV. = cac, (perf. s. *tărtnij*). *Măgăru tărtnì ună lîra*, 7/24. — Din bg. *tărtam* (aor. *tărtnah*).

Tru prep. (Tânareca). In. *Si ąngrupă tru cuprojă* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru ăqu tsarluq casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: *tu* prep. Com. V. J. *Co mpu se: dítru* prep. = din. *Tots ăaminil' ditru tsăruștimea* (toti oamenii din împărăția); *pítru* prep. = pe, prin. *Pitru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușónă f. v. *tărbușonă*.

Trueulás m. Roată, ALR. 5606. *Trăculașă di plug* (rotile de plug). ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di truculaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | Rotița găurită a bătătorului. [Și: *trăculás* m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Trueulátă N. loc. (Nânta), cf. *trăculeș*.

²Trueulátă f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudesc, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se.*

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli litureà ăn izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (să făcut buștean, să îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup.*

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătătesc. | 2°. Scarmăń lână cu pieptenii. *Butšamu ari doj chiptin cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmăńă lâna). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [Derivate: **trupír** f. (Liumnița) = scărmă-nare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja.*

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tšoarili* (eu o să sun cu picioarele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Să: z u p c u i e s, ib.]. — Din bg. *tropot.*

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s părili cöt ațs fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ațs mi ryäg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Räpina si ti mă-nancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²Tu prep. v. *tru.*

Tuăt, -ă pron. v. *tot.*

Tuc a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk.*

Tueálă f. Toacă. Com. GH. T.

Tueálniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë.*

Tuemés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tucmeș*, 4/94.

| 2°. Mă tocnesc, mă măsor cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tucmeș* (cu el ai să te măsori, să te tocmești), 809. [Derivate: **tuemíri** f. = logodire; **tuemít**, -ă adj. = logodită]. — Din bg. *täkmja.*

Tuemíri f. } v. *tucmes.*
Tuemít, -ă adj. }

Túeu adv. 1°. Numai. *Ra ună-gară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată

Si tucu si feasiră uoj (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mercu, într'una. *Unu [frati] tucu stăteă casă aș chiptină mă-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ń li facă tseaști tšoftsi dōmnu uoj* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la mini nu rămăneă tsivă* (dacă aş fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Să: **túeum** adv. Feata... *tucum stricnă la buric*, 32/51. **Túeu-greă** = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arşon di-parti*, B. 9]. — Din bg. *tuku.*

Túeu-greà v. *tucu*.

Tudžár m. Neguțător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžár* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [Derivat: *tudžarlk* (tc. *tudžarlyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarlöc a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (și spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfcă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfea-di-Tušim N. loc. în Meglen, *Meglenoromâniū*, I. 11).

Tuſlác a. Pușcă. *Bam! cu tuſeacu*, 8/57. *Si lară... tuſeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Si: (în Târnareca) *tuſehijă* f. 35/65. Derivat: *tuſeetſi* (tc. *tufekči*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tüfec*.

Tuſehijă f. } v. *tuſeac*.

Tuſeetſi m. } v. *tuſeac*.

Tujág a. v. *tuiagă*.

Tujágă f. Toiag, băt mai gros, *mislea la coñi, ja-ts tuiaga*. [Si: *tojág*, *tujág* Com. I. L. *Bureim cu un tojág* (amestecăm cu un băt), B. 15]. — Din sl. *tojag*.

Túlă f. Cărămidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula*, -am, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga*

în bisearică și mintea 'n tulăriști, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléică f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tuleika*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tulii* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Túmbă f. Deal, tumulus. N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă*, *Tumba-petcăldă*. [D i m i n u t i v : *tumbárcă* f. (deamic)]. — Din lat. *tumba*, -am, (arom. *tumbă*).

Tumbárcă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tiniră tă'l ată dn filij lundz ca tumbechiјa*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărés, -easă adj. } v. *toamnă*.
Tumnátieă f. }

Túna f. Dunărea, Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 de la verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [Derivat: túnit a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tōno*, -are.

Tund vb. III. Tund. [Derivat: túndiri f. = tundere; tuns, -ă adj. = tuns; *tunsătór* m. = tungător, ALR. 5806. Compus: *putund* (pu + tund) vb. III. = tund, retez puțin; *Putundim pitih* (retezăm faguri, toamna, spre a strâng mierea), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo*, -ere, (arom. *tundu*).

Tündiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. } v. *tund*.
Tunsătúră f. }

Túnțsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Şi: (în Tânareca) túmtsea adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tunc-ce*, (arom. *atumtsea*).

²Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la mâncaş, că sari mi tupiş* (mi-ai mâncat viaţa), 908. [Derivat: *tupír* f. = topire; *tupít*, -ă adj. = topit. Compus (cu pref.): *răstupés* (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. *tuplă* f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²Tupés vb. IV. Inting în ceva. *Tupes pojna än măncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupílă f.
Tupír f. } v. *tupeș*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si sujă stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Şi: *tăpólă* f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *anturb*.

Ture m. Turc. *Turtsil' nă tărōs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: *turtsés*, -ească adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) *uanturtşqs* vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oşani) *puturtşqs* (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nənti*

sa tots puturtşqs (Turcii din Nânta sunt toţi turciți), Com. I. L.; (derivate): *uanturtşqt*, -ă, *puturtşqt*, -ă adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Turcătoáreă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vârs. *Ai să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt än coş* (se scoală să verse grâu în coş), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsq si turescă peşt än drum* (începu să arunce peşti în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Con si-ň turească tsară pri uocl'i* (când voiu murii), cf. 843. *Si turi pri tufeac* (se azvârli pe puşcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu puşca. *An mini si tureà, pică səndzi nu pică* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureà-ų chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turi vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ň turiş och'l il' qnsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureş sinduchia* (poti să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... turę-ň röpa di pri mini* (aman, dă la o parte pietra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitşoru şi la turiră än furnă* (îl luară băiatul şi-l bagără în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turi pri el* (se puse pe el), 2/53. Ştefan si turi pri [cal] şi calu cătsq si budăjască (atunci Ştefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârşesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară și *vini vreamea* și *si turească*
süreea (merseră la horă, jucără și
 veni vremea să se strice...), 5/66.
 [D e r i v a t e: *turíri* f. = azvâr-
 lire, aruncare; *turít*, -ă adj. *Li*
flo capitili turiti (găsi capetele
 aruncate), 15/28, 21/78]. — Din
 bg. *turjam*.

Turíri f. } v. *tures*.
Turít, -ă adj. }

Túrlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa*
scoati turlă, ALR. 2543, cf. 420.

Turlijă f. Fel. *Ună udajă plină*
cu toate turlijili di ghípt (plină cu
 toate felurile de cereale), 20/51.
Una turlijă (la fel). *Cătsaya fesi*
doi cătsol' ... ună turlijă (căteauna
 fătă doi cătei... la fel), 6/28. *Turli-*
turlı (fel de fel). *Işoră di colo turli-*
turlı di şorp (ieșiră de acolo fel de
 fel de șerpi). — Din tc. *turlı*.

Turnári f. }
Turnát, -ă adj. } v. *torn*.
Turnátúrá f. }

Túrtă f. Turtă. *Ay flo turta*
gärnatsă, ay răzdrubă (o află turtă,
 o îmbucătăți), 22/6. *Turtă zärnatsă*
 (turtă de făină de grâu). *U mänca*
turtă zärnatsă, 15/72 cf. 8/69. —
 Din lat. *tūrta*, -am, (arom. *turtă*).

Turtsés, -eásca adj. v. *turc*.

Túrtură f. v. *tărtură*.

Túsi f. Tuse. [D e r i v a t e: *tu-*
şos (<lat. *tūssio*, -īre) vb. IV. =
 tușesc. *Icu tuşos, catsă un liliac*
 (dacă tusești, prinde un liliac), Com.
 C. I.]. — Din lat. *tūssis*, -em, (arom. *tuse*).

Tusnés vb. Strâng, apăs (refl.)
s-tusnes = se prind (despre obiecte
 care se prind unul cu altul), ALR.
 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor.
tisnah). Ct. *tisnes*.

Tuşos vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Túteav adj. se zice despre unu
 care nu se pricepe la nimic, care
 nu e în stare să facă ceva, 816. —
 Din bg. *tutkav*.

Tútchi adv. Ca și cum. *Tutchi*
raj cola (ca și cum ai fi fost acolo).
 Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnés vb. Arunc. *La tutnă ān*
trap (îl aruncă în vale), Com. T. P.
 (Refl.) Mă iau după cineva. *Sí tutnă*
după tşitşă-sa. — Din tc. *tutmak?*

Tutş a. Bronz, tuciu. *Brân-*
tšeal'ăli si dară di tutş (clopoțeii se
 fac din bronz), Com. I. L. — Din
 tc. *tuč*.

²*Tutş* m. (La moară). Bold sau
 cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutşiri f. }
Tutşit, -ă adj. } v. *tutšos*.
Tutşqri f. }

Tutşos vb. IV. Dau la tocilă,
 a s c u t. *Du-ti di qts-l'a tutşă*
uneac dintsil' (du-te de-ți ascute
 nițel dintii), 24/90 cf. 25/90.
 D e r i v a t e: *tutşori*, *tutşiri* f.
 = ascuțire; *tutşot*, *tutşit*, -ă (cu ne-
 gativul *nütutşot*, -ă,) adj.= ascuțit,
 care taie. C o m p u s e (cu pref.):
zătutşos (ză + tutşos), vb. IV. =
 încep să-mi ascut dintii. — Din
 bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoju di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam*.

Tutšqt, -ă adj. v. *tutšqs*.

Ts

Tsă pron. v. *tu*.

Tsăfărlăchi m. Omușor. Com. T. P.

Tsăfuji (di bucă). Locul unde trag scândura la moară și se oprește apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela*.

Tsăluf m. Perciune, zuluf, ALR. 2014. [D e r i v a t : tsălufătă f. = oacie, capră căreia îi atârnă zulufii]. — Din tc. *zülfüf*. Cf. *zăluț*.

Tsăneári f. v. *tsən*.

Tsăngărés vb. Fac «tângăr». din clopot, sun cu clopoțelul. Com T. P. — Formațiune onomatopeică.

Tsăntsäglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slăncegljad*.

Tsăntsie m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 41). — Din germ. *zwanzig*.

Tsápă m. Teapă, țepușe, frigare, ALR. 3977. *Cqti steali la Dōmnu, cqti tsapi ăn pimint* (= stârniștea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin țeapă)adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *cěpa*.

Tsăpărōg, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă*?

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăn am patru suror tucu si tsăpes și nu pot si si jungă*. (vărteșli), *91. [D e r i v a t e : tsăpíri f. = alungare; tsăpít, -ă adj. = alungat. C o m p u s (cu pref.): zătsăpés (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aș lă un lemn di la zătsăpi prin poartă* (își luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. t̄ i p.

Tsăpíri f. } v. *tsăpes*.
Tsăpít, -ă adj. }

Tsar m. (Țârnareca) Impărat (în celealte comune, numai ămpirăteat). *Tsarlu q'l gri* (țarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voj si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [D e r i v a t e : (Feminin) tsărítă f. = țarină, împărăteasă, cf. ămpirăteasă. *Tuntsea tsăritsa q'l deadi una carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, tsăréres, -ească adj. = țăresc. *Uamiňlă tsăreștă*, cān viniră zușa lantă (oamenii țarului), 20/64, tsăruștimi f. = împărătie. *Uamiňlă ditru tsăruștimea* (oamenii din împărătie...), 32/65. — Din bg. car.

Tsáră f. Țară, pământ. *Măiră cu grop di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Păñă si-n pună tsară*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tērra*, -am, (arom. *tsară*).

Tsărëse, -ească adj. v. *tsar*.

Tsărítă f. v. *tsar*.

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna*.

Tsărnaréea N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 7, 26).

Tsartsaráchi N. loc. (Cupa).

Tsârtsârcă f. Pepene galben încă necopt bine; un fel de pepene galben fără miroș și cu gustul de castravete.

Tsârui f. pl. (Târnareca, încolo u p i n c ā) Opincă. *Scutets-vă, fărtati, tsâruți* (scoateți-vă, fărtate, opincile), 9/66. — Din gr. *τσαροῦχι*, (arom. *tsâruh' e*).

Tsâruștîmi f. v. *tsar*.

Tsârvéneă f. Soiu de grâu roșcat, ALR. 5182. — Din bg. *cârvenka*.

Tsâvă f. Teavă. Com. C. I. — Din paleosl. *cěvi*, (arom. *tsaye*).

Tse pron. 1°. (interrog.) Ce. *Tse mul'ari caftsă bre?* (ce muiere cauți bre?), 11/65. *Tsi fats?* (ce faci?), 13/16 cf. 9/19, etc. | 2°. (relativ). *Mul'area tse te ansuraș* (muierea cu care te însurași), 11/65. *Chirchezu tsi ra la apu* (cerchezul care era la apă), 6/16. [Si: (Târnareca) *tsel* pron. *Tuntsea tsel tse dădeă păni*, 6/65; (Huma) *tsăl* pron. *Tsăl cu tămăna* (acela cu tămâia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) *tsjăla* pron. 3/73. Fem in in: *tséa* pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-iğă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ancalicard tseali di tătie*. Comp us: *tsélalant*, *tseálanta* pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeau păni*, 3/65. *Ună ra albă tsélantă ra neagră*. — Din lat. *eccum-*illus, -a, -um*, (arom. *atsel*).

9/57 cf. 3/49, 820]. — Din lat. *quid*.

Tséa **Tsealánta** } pron. v. *tsela*.

Tseápă f. Ceapă. — Din lat. *caepa, -am*, (arom. *tseapă*).

Tseápcă f. Așchie. *Di-l' pusi un buturnic la poartă, tseapchi si feasi poarta* (bucăți și așchii se făcu poarta), 26/32. [Plur. *tseap-chi*]. — Din bg. *cépka*.

Tseártă f. v. *tsert*.

Tseásta pron. v. *tsista*.

Tseátă f. Ceată, grămadă de oameni. *Pri drûm nujbø ună tseata di fitšor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. — Din bg. *četa*.

Tsel pron. v. *tsela*.

Tséla pron. Acela. *Antribo tsela chirchezu* (intrebă cerchezul acela) 5/16. *Al' flq tsel'a dojl' frăts* (ii află pe acei doi frați), 18/19 cf. 5/26. [Plur. *tsel'a*. Si: (Târnareca) *tsel* pron. *Tuntsea tsel tse dădeă păni*, 6/65; (Huma) *tsăl* pron. *Tsăl cu tămăna* (acela cu tămâia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) *tsjăla* pron. 3/73. Fem in in: *tséa* pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-iğă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ancalicard tseali di tătie*. Comp us: *tsélalant*, *tseálanta* pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeau păni*, 3/65. *Ună ra albă tsélantă ra neagră*. — Din lat. *eccum-*illus, -a, -um*, (arom. *atsel*).

Tselalánt pron. v. *tsela*.

Tser N. loc. (Barovița).

²**Tser** a. Cer, cf. n e b u. *Nap-cum si ardicq anghidălu ară la tser*

(apoi se ridică îngerul iarăși la cer), 9/62.—Din lat. *caelum*, (arom. *tser*).

³Tser vb. III. 1°. (Târnareca)

Caut. *Un tsar tseari mults argats* (un țar caută mulți argați), 2/65. || (Ca în arom.). Cerșesc. *Au flă mă-sa pitru căl'ur iu tsirea păni* (...cerșea pâine), 10/65. || 2°. (In Oșani și Liumnița) Cer, (foarte rar) vreau.

Căt si tseard tuanca cuya... si... daï (oricât să-ți ceară)..., 15/42.

Al' la tsiru [scandu] (îi ceru scaunul), 86/48. *Nu tser pări di la mini* (nu ceri parale dela mine), 2/37 cf. 5/30, 19/38, 18/42, etc. || (Impers.) Trebuie. *Ca si vină tati, noi tseari s-na sculom* (când va veni tata, noi trebuie să ne sculăm). || 3°. (Lugunța, Cupa și Huma). Vreau. *Tser si fuz casă?* (vrei să pleci acasă), 7/2.

Un pōpă... tsirea să pună izmichiar (un popă vroia să pună un servitor), 1/8. *Fuji și lęts tse tser* (pleacă și ia-ți ce vrei) cf. 19/16, 5/21, 8/23,

(Huma) 5/69, etc. (Cupa) 15/55, etc. [La pres. 2. și 3 ind. prez. plur. *tsirem*, *tsirets*, 15/29. C o m - p u s (cu pref.) *prutsér* (pru+tser) vb. III. = cer. *Ca-n prutsirui, mamu, dascalu Nicola*, 1/III.]. — Din lat. *quaero*, -ere, (arom. *tser*).

Tserb m. Cerb. *Fitșorul tse si feasi tserbu*, 26/64. *Căn vini tserbul si tšucnească la poatră*, 25/64. Cf. *tserbul vini iară*, 20/64. — Din lat. *cervus*, -um, (arom. *tserbu*).

Tsere (pl. *tseartsă*) a. Cerc. mai a-

les la bute). *Tserc di buti*, ALR. 1837. — Din lat. *circus*, -um, (arom. *tsercl'u*).

Tseru vb. III. Cern, presar, ALR. 3171. *Āi tsirnut și drămu-nisit* (este cernut...) se întrebuintează pentru oamenii frecați. [tsir-nút, -ă adj. = cernut]. — Din lat. *cērno*, -ere, (arom. *ntsernu*).

Tsert vb. I. Cert, (refl.) mă cert. [(Târnareca), c o m p u s (cu pref.): *ąntsért* (an+tsert) vb. I. *Nearsi si-l' ąntseartă* (merse să-l certe), 1/68. *Feata... si ąntsirtă cu izmichiarl'ă* (fata... se certă cu servitorii), 29/65. *rastsért* (ras + tsert, de pe mbg. *raskaram*) vb. I. = încep să mă cert, mă cert. *Ca si răstsirtără, la spinzură pășa*, 17/15 cf. 26, 31/18. Derivat: *tseártă* f. = ceartă. *Dupu joc și tseartă vini*, 819.—Din lat. *certo,-are*.

Tsi pron. v. *tse*.

²Tsi pron. refl. v. *si*.

Tsiă pron. v. *tsi*.

Tsieărés vb. IV. (despre pui) Piulesc, ALR. 5718. *Pul'ii tsie-ăres* ib. — Onomatop.e.

Tsieoări f. Greier. Com. T. P. cf. št u r e c.

Tsieș, tsieș strigătul cu care se cheamă caprele, ALR. 5327. Cf. căzī, căzī, căzī; pr, pr, pr; trt, trt.

Tsíeut a. Vaiet, strigăt, tipăt, Com. T. P.

Tsigără f. Țigară. *Tšubucu āj un tsigarlōc di tsigor*. Com. I. L. [Derivat: *tsigarlōc* m. id.].

Tsigărlōe m. v. *tsigară*.

Tsimbídi f. (Țârnareca) Furculiță, Com. V. J. [Şi : zimbídi f. = clește mic. Com. T. P.]. — Din gr. *τιμπίδη*, (arom. *tsimbiddă*).

Tsină f. Cină. *Dupu tsină ili printru tsină?* (după cină sau înainte de cină). [Derivat: tsin (din lat. *cēno*, -are), vb. I. = cinez, mânanc. *Şi pusiră sinia si tsină* (şि puseră masă să mânânce), 18/6, 5/68. Compuse (cu pref.): zătsín (ză + tsin, de pe mbg. *zavečeram*) = încep să cinez. *Aj si zatsinom unęc, pōpi* (hai să cinăm puțin, părinte) ib., dutsín (du + tsin, de pe mbg. *dovečeरam*) vb. I. = termin, isprăvesc de cinat, de mâncat. «*Dutsinaş pupadij?*» — *ja, dutsinai* (isprăviști cu mâncarea, uită isprăvii), ib. cf. 3/48; tsinát, -ă adj. (cu înțeles activ) = care a cinat, care a mâncat]. — Din lat. *cēna*, -am, (arom. *tsină*).

Tsinspräts num. v. *tsintsi*.

Tsints num. Cinci. [Compuse: tsinspräts num. = cinci-sprezece; tsindzots num. = cincizeci, 14/7, 12/18]. — Din lat. *quinque*, (arom. *tsintsi*).

Tsintsigár m. Pasăre mică care cântă, pitigoiu. [Se mai numește și: t̄sintšinár]. Com. H. I.

Tsinzots num. v. *tsintsi*.

Tsípă f. Sold. *La flo längă tsipi*, 15/55. *Mi dor tsipili* (mă dor soldurile). — Din bg. *cipa*.

Tsipidólu m. Nume de câine, cf. t̄sipigore. *Tsel'a cqñil' l'a clima unu.. «tsipidólu»* (câinii aceia se numeau unul tipidolu), 4/33.

Tsipigóre m. Nume de câine, cf. t̄sipidolu, cf. 4/33.

Tsinút, -ă adj. v. *tsern*.

Tsist pron. v. *tsista*.

Tsista pron. Acest. *Tsista drāc* (acest drac), 10/79. *Tsista doj'l* (acești doi), 1/44 cf. 16/29, 7/36, 1/37, 3/49, 7, 9/55. [Plur. *tsiştă* și *tseşt*, 1/80. Feminiin: *tseástă* (plur. *tseasti*, (tsesti) și *tseaşti* (tsești). *Tsesta až lu q̄mpirătu il'ă* (aceasta este fata împăratului), 26/4. *Tsi sa tseaşti luminor?* (ce sunt aceste lumânări?), 5/37 cf. 6/25, 7/28, 5/43, 3/70. *Şi:* (Huma) tsist pron. *Tu ań la fiseş tsist bun* (tu îmi făcuși acest bine), 12/71]. — Din lat. *eccum-*istus*, -a, -um.

Tsitáte f. Cetate, auzit ca nume de localitate în Huma. Com. T. P. (Despre *Tsitati* în Birislav, și Liumnița, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24, 25). — Din lat. *civitas*, -tatem, (arom. *tsitate*).

Tsitátea n. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 1).

Tsivă } adv. v. *tse*.

Tsiva-godeă }

Tsóglavi m. plur. Balaur, ființă închipuită cu un ochiu. *La treili ყარა la trimeasiră lă tsoglavi* (a treia oară îl trimeseră la balauri), 22/40. — Din bg. *pesoglav*.

Tsqn vb. III. Țin. *Tsela fitșoru si ąntări la tsăneri, și tsela tsqń și tsela tsqń* (băiatul acela se întări ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsqn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănu īnatu tri lantă ȳară* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, în-drăznesc. *Cari ȳi tsqni* (cui îi ține, cine în-drăznește), cf. 2/24, 443. [Derivat : tsăneári f.]. — Din lat. *tēneo, -ēre*, (arom. *tsín*).

Tsqp vb. I. Tip, strig tare. *Un uom... tsăpă* (un om tipă), 3/78. *Lats și tsăpats* (luati și tipati), 21/16. *Să tsăpă* (să tipă), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [Derivat : tsăpări f. = tipăt. *Locu la dispică di tsăparea*, 818. Compuse (cu pref.) : *prutsq* (pru + tsq), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un tipăt. *Popa prutsăpă la pupădiia* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; *răstsq* (ras + tsq, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să tip, fac gură multă. *Si răstsăpă frătili* (fratele începu să tipă), 15/32 cf. 14/42].

Tsqst a. Capac și în special capacul « podnitsei » (= tavă de pământ). *Ua-i... tsqstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din lat. *tēstum*.

Tsqts vb. I. v. *tsqtsă*.

Tsqtsă f. Țăță. *Jelă di ąngl'ită trei picătur di lapti din tsqtsa mea*

(vino, de înghețe trei picături de lapte din țăță mea), 15/94. *Tsqtsă di rujac* (la albinărit) lavre, cătei, ALR. 5467. *Tsqtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [Derivat : tsqts vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țăță (în limbajul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisē*.

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsq-ni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (tine-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Si că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Si : tsrăpnés vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfă f. Ciucure. *Copilașil poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Si : tsutsugled].

Tsutsúl'ea f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

Ua adv. Aici. *Ia, ua ari uopt cupiti di ghıpt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Si : *uátsi* adv. *Its tots uatsi* (sunteti toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *auà*).

²**Ua** interj. v. ²*ia*.

Uáe, -ă adj. Prost, dobitoc. *Cotsi fats şă uaculi!* (de ce faci aşa prostul!), Com. T. P.

Uăel'u } m. v. *uocl'u*.
Uăel'u-uorb }

Uăjă f. Oaie. *Rau doj frats și rau picurăr; iel' si dutsen cu oīl* (... ei mergeau cu oile, erau păstori), 1/3. *Flară un bil'uc di uoī* (găsiră o turmă de oi), 8/27 cf. 2/8, 7/25. *Bureati-di-uaiajă* v. b ureat i; *uaiaj răgușă* = cu coarne, ALR. 1805. [Plur. *uol'* (rar). *S-ti duts la uol'*, 11/60. *Diminutiv: uîtšeă* f. Com. G. D.]. — Din lat. *ōvis*, -em, (arom. *oaie*).

Uálă f. Oală. *Puni-l' uala cu spuză* (trage-i chiulul), 823. [Derivat: *ulár* (<lat. *ollarius*), m. = olar, Com. G. D. cf. grăntășar; *uálítšeă* f. (dimin.)]. — Din lat. *olla*, -am, (arom. *oală*).

Uálítšeă f. v. *uală*.

Uáltăr adv. Alaltăieri. *Ualtăr veă mult călăbaloc la băsearică* (alaltăieri era multă lume la biserică), Com. I. L. — Derivat din *jeri* (arom. *aqualtar*).

Uăm m. v. *uom*.

Uără f. Oară, dată. *La treili uară* (a treia oară), 22/40. *An loc di dōu or* (în loc de două ori), 15/94. *La dōuli, treili... uor* (a doua, a treia... oară), 4/9, 7/49. *Uor-di-căti-uor* (ori de câte ori), 13/65. *Vrină-uară* (vreodată), 1/69. *Niști uor* (câte odată). *Niști uor bruma cadi și la avgust*. Com. I. L. — Din lat. *hōra*, -am, (arom. *oară*).

Uárur Nume de mahala în Lugunța, Com. M. T.

Uáspits m. 1°. Oaspe, musafir. *Uaspitsu nu si prușteată cu beari și cu măncari, ma cu dultsi zbor*, 824. *Si-n vină vrin uaspits* (o să-mi vină vreun musafir), 825. *Vin* s. mi duc än *uaspits* (pentru: än uspets) = mă duc musafir, mă duc ca invitat la masă. *Si pugudi si vină tumtsea än uaspits* (se nimeri să vină atunci oaspe), 5/72. *Si dusi... än uaspits*, 26/2. || 2°. Prieten, amic. *Si dusi pri la uaspits* (se duse pe la prietenii), 16/55. [Derivat: *uspitslōe* a. = prietenie. Com. G. D.]. — Din lat. *hospitem*, (arom. *oaspe*).

Uásti f. Oaste, Com. T. P. — Din lat. *hostis*, -em, (arom. *oaste*).

Uátsi adv. v. *ua*.

Ubav, -ă adj. Frumos. *Cu tor ubivi rubi* (cu astfel de haine frumoase), 19/29, *Tiniru juni ubav*, 21/93 cf. 8/39. | Bun. *Tari ubavă apu* (astfel de apă bună), 5/59. [Derivat: *ubăvîlă* f. = frumusețe. *Io s-mi duc să ved ubăvîlă locului* (eu o să mă duc să văd frumoasa pământului), cf. arom. *musată loclui*, alb. e bucure e d heut), 9/86. — Din bg. *hubav*.

Ubăvîlă f. v. *ubav*.

Ubduvěts m. v. *ubduvitsă*.

Ubduvitsă f. Văduvă, femeie căreia i-a murit bărbatul. *Plondzi ca vrină ubduvitsă* (plângere ca o văduvă), Com. G. D. [Derivat: (întrebuițat rar), *ubduvěts* m. = văduv]. — Din bg. *vdovica*.

Ubel' f. (întrebuițat la plur.) Obiele, Com. T. P. — Dintr'un *objelo (derivat din sl. *obiti*).

Ubidés vb. IV. Caut, cercetez, întreb. *Io 'n tser ti ubideam* (în certe căutam), 826. *Moartę nu ubi-dești* (moartea nu întreabă), 1/2 cf. 5/11, 31/18, 2/25, 2/40, 4/42, 5/59, 6/79. [Derivat: *ubidiri* f. = căutare. Compus (cu pref.): priubidés (pri + ubides) vb. IV. = caut, cercetez mă uit să văd, să caut. *Priubidì...* să vădă (se uită să vadă), 4/18 cf. 11/50, pribidés vb. IV. = caut, (refl.) mă caut, mă cercetez. *Con mi pribidiị ān džep* (când mă căutai în buzunar...), 2/63 cf. 1/60; pruubidés (pru + ubides) vb. IV. *S-la pruubidească*, 20/8, cf.; pruabidés vb. IV. 3/7]. — Din mbg. *obiduam*, (bg. *obiždam*).

Ublone a. Oblânc la șea, ALR. 5504. — Din paleosl. *oblak*.

Ubol' N. loc. (Cupa) Com. C. P. **Ubór** a. (Târnareca) Curte, (în celelalte comune) adăpost în fundul curții pentru vite, un fel de grajd, o b o r. Com. T. P. — Din bg. *obor*, (arom. *ubor*).

Ubráz m. Obraz. *Si si speală pi ubraz*, 15/66. *Ună jireașcă roșă ai pri ubraz* (un semn roșiu ai pe obraz), Com. C. I. — Din bg. *obraz*.

Uchimát a. Autorități. *S-nu cazi ăn moșli uchimatuluij* (să nu cazi în mâinile autorităților), 828. — Din tc. *hukimet*, (arom. *uk'imate*).

Uerutés vb. IV. Domesticesc. *Calu la ucrutes, la fac crotnic*, ALR. 5502, cf. *crotnic*. — Din mbg. *ukrotvam*.

Ud, -ă adj. Ud. *Ra ud di plqja*, 3/85. [Derivat: *ud* (<lat. *ūdo*, -are), vb. I. = ud. Compus (cu pref.): *zăud* (ză + ud) vb. I. = ud puțin. *No-am măncat... si-ń la zăud rostu* (n'äm mâncat... să-mi ud puțin gura), 5/91]. — Din lat. *udus*, -a, -um, (arom. *ud*).

²**Ud** vb. I. v. *ud*.

³**Ud** vb. IV. Aud. *Udi un glas*, (aude o voce), 9/70. *Un uom veà uzq̄t* (un om auzise), 6/57. *Am uzq̄t* (am auzit), 9/47. *Aș uzq̄ră*, 5/24 cf. 8/16. [Și: (Târnareca) *ādu* vb. IV. (ca în arom. numai în ce privește *au>av*), *avdu*, *avză*, *avdi*, *avzām*, etc. 2/65. (La Huma) perf. s. pers. 3 sing. *uză* în loc de *uzq̄*, 22/69; pretutindeni se conjugă: *uzq̄i*, totuși se aude și *uzii*. Derivate: *niuzq̄t*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care n'a auzit. *Tselă si fătseà că-i niuzq̄t* (acela se prefăcu că nu aude), 9/52; (Huma) *auzitūră* f. = vorbă de clacă, poveste. *Tse auzitur sa tsesti* (ce mai povești sunt și acestea), 955; *priuzq̄t*, -ă adj. (adj. verbal al lui *priud*, format de pe bg. *procut*, cu același înțeles) = famos, renumit. *Cuola vut-aș vrin chisădžijă priuzq̄t* (acolo era un chesegiu renumit), 2/61 cf. 597]. — Din lat. *audio*, -ire, (arom. *avdu*).

Udaiă f. Odaie. *Antră ăn udaiă* (intră în odaie), 12/77, 23/93. [D i m i n u t i v: **udăitșcă** f. = odăită. Com. G. D.]. — Din tc. *oda*, (arom. *odă* și *udă*).

Udăitșcă f. v. *udaiă*.

Udărvít m. Prost, nătâng. *Udărvitul!* prostule, 830. — După bg. *odărven* «înlemnit», (*dărvo*, «lemn»).

Udbuăs vb. IV. Întarc copilul, ALR. 552. — Din mbg. *otbivam*.

Udmenitsă f. Schimb. *Ăn udmenitsă* (cu schimbul). (ALR. 3066). Tovărăsie la aratul pământului (ib. 5090). — Din bg. *odmenica*.

Udvám adv. v. *odvam*.

Ugáră f. v. *ogor*.

Uglindálă f. Oglindă. [Şi: oglindálă f.]. Com. T. P. — Din paleosl. *ogledalo*.

Ugnár m. Se zice unuia care nu lucreză, care stă toată ziua pe lângă foc, cf. tănușar. — Din bg. *ogan*.

Ugniști f. Vatră. *Lo un tătișun di ugniști* (luă un tăciune din vatră), 7/77. *Si știrni ca 'n ugniștea tată-suț*, 832. — Din bg. *ogniște*.

Ügol' adv. Tot, mereu, într'una. *Bra cal, tse-i jastă di tini di ugol' miscorneș di tru somnu?* (măi calule, ce-i asta de tine, de mă tot deștepți din somn), 17/68. [Derivat: **ugól'eă** (bg. *ogolka*) f. = nume de plantă]. — Din bg. *ogol* «tot».

Ugól'eă f. v. *ugol'*.

Ugór a. Loc necultivat, țarină nelucrată, necultivată. Com. G. D. [Şi: **ugáră** f. (în expresia) *Pugatsha-i dultsi, tucu ugara-i măncoașă*]. — Din sl. *ugar*, (cf. sărb. *ugar*, polon. *ugor*).

Ugudés vb. IV. 1°. Nimeresc, cf. pugudeș. *Nu si ugudă căsă* (nu se nimeri acasă), 1/83. *Iel' si ugudiră itri* (ei se nimeriră să fie vicleni), 12/84. || Ghicesc. *Ugudeă, tse-i?* *1 cf. *2, *5, *6, *9, *10, etc. || 2°. Arunc, azvârl, dau în cineva, lovesc. *Ia ugudeă cu meara* (ia lovește cu mărul), 13/81. *Scoati cătșuya s-mi ugudeș*, 68. *La ugudă la uos* (îl lovi s. îl nimeri la os), 847. — Din bg. *ugadjavam*.

Ugulés vb. IV. v. *gol*.

Ujédés vb. IV. v. *ul'udes*.

Ujém m. (La moară). Partea de făină ce se dă morarului, în loc de bani, pentru măcinat, oime. Com. H. I.

Ujigúu Potrivit, nemerit. *Cu un lemn la feasi uigun* (cu un lemn îl potrivi bine), 14/55. — Din tc. *ujgun*, (arom. *uigune*).

Ujiliă adj. Nărăvit, cu nărav. *Moască ujiliă* (catâr nărăvit), 833. — Din bg. *hujlija*, tc., (arom. *huie*), «nărav».

Uitšeă f. v. *uajă*.

Ulandžám (Expresie turcească): Dragul meu, copilul meu. *Bra ulandžäm, no-ari tseastă seară loc*

ua ān tream si dorm, 15/56. — Din tc. *ulumgām*, « băiețelul meu ».

Ulár m. v. *yală*.

Uléră f. Holeră, ALR.

Ulítu vb. I. v. *ul't.*

Uludés vb. IV. v. *lud*.

Ul'udés vb. IV. Aranjez, potrivesc. *La ul'udi tsela lucru* (a aranjat treaba), Com. GH. T. *La ul'udiră mortu* (îl îngropară pe mort), id. [Şi : *uludés*, *ujdés*, *ulundés* vb. IV. *Iel' aş l'a ulundiră boil'*. (In text greşit : *aş si l'a...*), 6/45].

Ulundés vb. v. *ul'udes*.

Ul't vb. I. Uit. *Izmichiaril' ul'tara că si-u leă tseă măncarea*, 3/48. [Derivat: *ul'tári* f. = uitare; *ul'tat*, -ă adj. = uitat. (La Oşani se aude și *ulít*, *ulíts*, *ulítă* etc. cu l nealterat)]. — Din lat. *oblitio*, -are, (din *oblitus*).

Ul'tári f. }

Ul'tát, -ă adj. } v. *ul't.*

Uluveájeă (pl. *-veits*) f. Huhurez, ALR. 1054.

Uluvót, -ă adj. Se zice despre un arbore care crește drept și fără noduri. *Făguvină uluvotă* (lemn de fag care crește drept și fără noduri), 55.

Úmă f. Humă, pământ humos. || Nume de localitate, 1/18. [Derivat: *uminéts* m. = locuitor din Huma. *Tsela uminetsu*, 5/V.]. — Din bg. *huma*.

Umărás vb. IV.

Umărăt, -ă adj. }

Umărqlă f.

v. *umărös*.

Umărös vb. IV. Oboesc, (refl.) mă oboesc. *Cum amnaş, si umărora* (cum umblau se obosiră), 1/21. *Că si umărora, şazură*, 3/79. *Fitşoru ra umăröt*, 3/79; *Sam umăröt* 15/31; [Şi : (Huma) *umărăs* vb. IV. cf. 3/69, *umuros* vb. IV. *omărös* vb. IV. *Its omărqt* (sunteți oboșiți), 14/19. [Derivate: *umărqt* (*umărăt*, *umurqt*, *umorqt*, *omărqt*), -ă adj. = obosit, ostenit. Compus: *dizmărös*, *dăsmăros*, (dis + *umărös*) vb. IV = mă odihnesc (mai des : răpos); *dizmărqt* (*dăsmărqt*), -ă = odihnit. *Cal' dăzmărqt*, ALR. 3114; *umărqlă f.* = osteneală. Com. T.P.]. — Din bg. *umorjavam*, (aor. *umorih*).

Úmbără f. v. *umbră*.

Úmbră f. Umbră. *Şizură să răpoşă la umbră* (sezură să se odihnească la umbră), 1/21. *Bărbatu-i umbră la casă* (bărbatul este sprijinul casei), 881 cf. 880, 882, 883, 779. [Şi : (Huma) *úmbără* f. ALR. 1879. *Mi culcaj lăngă ună izvoarcă sub umbără*, 7/69 cf. 10/69; *umbrös*, -oasă adj. (<lat. *umbrosus*, -a, -um) = umbros. Com. T.P.]. — Din lat. *umbra*, -am, (arom. *umbră*).

Umbrélă f. Umbrelă, ALR. 1879.

Umbrós, -oasă adj. v. *umbră*.

Uminéts m. v. *umă*.

Umorös vb. IV. }

Umorqt -ă, adj. }

Úmpl'u vb. I. v. *amp'l'u*.

Umrăznés vb. IV. Devin, mă fac neplăcut, urît, nu mai plac.

Se întrebuințează mai ales sub forma substantivală a part. perf. **umrăznít** m. *I! umrăznituli, dosta vichi* (destul și tu omule anost, neplăcut !) Com. I. L. [La Papa-hagi M. R. este trecut cuvântul subt *răzint* și dă ca ex. « *uom răzintuli* » « *obraznic* », ceea ce este greșit, neexistând, după câte am întrebat eu, o astfel de expresie derivată din *răzint* « *argint* » și cu un înțeles aşa de opus « *obraznic* »]. — Din paleosl. *omrazi* (dacor. *a se omräzi*).

Umrăznít m. v. *umrăznes*.

Umuroş vb. VI. } v. *umărōs*.
Umurqt, -ă adj. }

Umút a. Nădejde. *Uomu păna dijaști, tucu lă umut aji* (cât trăiește omul, tot are nădejde), 884. || Gând (în expresia). *Tse umut aji*, (ce ai de gând). — Din tc. *umut*.

Un, -ă num. 1. Un. *Uru din noj*, 6/18. *Un-căti-un* (unul câte unul, pe rând), *Ună pristi ună* (una peste alta). *Jel li pusi ună pristi ună*, 5/6. *Ună di ună* (una de alta). *Li zăligai ua tots fazil' ună-di-ună*, 15/16. *Undă-ş-ună la cătsq l'epurli* (copoiul îndată îl prinse iepurele), 71/21. 2. adv. Indată, cum. *Ună că işq* (îndată ce ieși). | 3. Intr'o. *Ună dimineatsă* (intr'o dimineață), 3/35.

[C o m p u s: **undq** pron. = câteva (cf. arom. *n da uă*, *n do j*). *Lă jel nu-l'-tsi măncă, tucu gustă un-dou mutşcots* (lui nu-i era foame,

gusta numai câteva bucăți), 15/42].

— Din lat. *unus*, -a, -um, (arom. *un*)

Undq, -ă pron. v. *un*.

Uneac } adv. v. *neac*.

Unétșeut }

Ung vb. III. Ung. *Lisitsa si unsi* (vulpea se unse), 7/30. *Au unsără cu gaz și sfiti*, 23/29. [C o m p u s: *izung* (iz + ung) vb. III. = ung peste tot. *Cu căigăndă tsi veà rămas s-izunsi pristi frunti* (se unse pe frunte), 15/72. Derivat: *uns*, -ă adj. = uns; *unt* (lat. *unctum*) m. = unt. Com. G. D.]. — Din lat. *üng*, -ere, (arom. *ungu*).

Ünglă f. Unghie, cf. 887, 888.

Ungl'a-tšoarăldă (nume de plantă). Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): *năungl'u* (nă + unglu) vb. I. = gust din ceva cu vârful degetului. Com. T. P.]. — Din lat. *üng* [*ü*]la, -am, (arom. *ungl'e*).

Unluc m. Ban de zece parale, cf. mitilic. *Doi unluts*, 4/52.

Uns, -ă adj.

Unt m.

Unt a.

Úntru adv. v. *nuntru*.

Unuzésu vb. IV. (Târnareca) Seamăn cuiva. *Veà ună feată cari unuzează cu tini* (era o fată care se-măna cu tine), 42/65. — Din gr. *δυοιάζω*, (arom. *undzescu*).

Uöl'u m. Ochiu. *Să-ts cadă spină dn̄ uocl'i* (o să-ți cadă spini în ochi), 5/30 cf. 35/40. *Uocl'il' qñ işqra di ştitarea* (mi-au ieșit

ochii aşteptând), 842 cf. 840, 843. *Io-l' fătseam cu ყocl'u)*, 6/VI. [Plur. ყocl'i, (Târnareca) *ocl'a* și (mai rar) ყochi. Și: (Târnareca) օel'u m., (Liumnița) ყael'u m., 6/76, 4/74. Compus: ყórbu-ყocl'u s. ყóel'u (ყael'u)- ყorb m. ALR. 21. (Liumnița) = a) tâmplă (la oameni și la animale) cf. timbă. *Lasă-l' səndzi la ყocl'u-ყorb*, Com. C. I. b) semn deasupra ochiului la câini și la găini, id.]. — Din lat. *ōclus*, -um, (pentru *oculus*), (arom. *ocl'u*).

Uōlm (pl. *yolnī*) m. Ulm, ALR. 1921. — Din lat. *ūlmus*, -um.

Uōluvă f. Plumb, ALR. 1532. — Din bg. *olovo*.

Uōm m. Om. *Să moră căti doi qmiñ*, 6/20. *Si uomu zisi*, 8/2 cf. 846. || Bărbat, soț. *Jundi-i uomu mey si spunits dirept* (unde este bărbatu-meu să-mi...), 19/39. *Uomu-su* (bărbatu-său), 18/39. [Și: (Liumnița) ყóm m. 3/79, plur. art. (Târnareca) ყamiñl' ă]. — Din lat. *hōmo*, (arom. *om*).

Uōrb, -ă adj. Orb. *Am ună... ყarbă, pănă-i ყarbă ăi bună, ca să-l-tsi pruveadă nu-i bună* (am o oarbă, până-i oarbă, este bună, după ce începe să vadă, nu-i bună = tșoulă), *19 cf. 850, 851. [Derivat: *urbés* vb. IV. = orbesc. *Să urbeș* = să orbești, Com. T. P.]. — Din lat. *ōrbus*, -a, -um, (arom. *orbu*).

Uōrz a. Orz. *UA ari ყopt cupiti*

di ghipt: unu... ăi di ყorz și lāntu (unul este de orz și celălalt...), 9/4. — Din lat. *hōrdeum*, (arom. *ordzu*).

Uos a. Os. *Uasili să-i-li dai la cătsaçă* (oasele să le dai la cătea), 5/28 cf. 2/34. [D i m i n u t i v : ustšie m.]. — Din lat. *ossum*, (arom. *os*).

Uóu a. Ou. *Niști ყamiñ li picăjau niști ყayă cu lostu*, 16/18 cf. 853, 10/83. [Derivat: ყón (lat. *ovo, -are) vb. I. (despre găină) fac ouă, ou. Compus (cu pref.): *pruuqou* (pruu + ou) vb. I. = încep să ouă, să fac ouă. *Al' pruuqă găl'ina* (găina fi început să ouă), 600]. — Din lat. *ovum*, (arom. *ou*).

²**Uóu** vb. I. v. *ყou*.

Upăelqe a. | v. *opacu*.
Upăeós, -oasă adj. |

Upăeqt, -ă adj. v. *opacu*.

Upărqs vb. refl. IV. Mă încăpătănez la ceva, persist, stăru în ceva. *Si upăraști ca măgaru la breaq* (se încăpătănează ca măgarul la deal să la suis), 857. [Derivat: *upór* (mbg. *upor*). Auzit mai mult în expresia: *upor ăñ vini* (îmi vine greu)]. — Din bg. *uporstuvvam*, id. (S-ar putea să fie un derivat din *upor*).

Upincă f. Opincă. *Lagă dupu vec'l'i upintsă* (umblă după socoteli vechi), 862 cf. 860. *Si-ń ports upintsili*, 861. [Derivat: *upineář* m. = opincar, ALR. 6513]. — Din bg. *opinak*.

Upineár m. v. *upincă*.

Upintšánitsă f. v. *upintšonits*.

Upintšónits (pl.). Fir din păr de capră, gros ca fringhia, pentru legatul opincilor și ca fudulii la femei. Com. GH. T. [Și: (u)pintšánitsă f.]. — Derivat din *upincă*.

Upistíja f. Curar (la ham), ALR. 5515.

Upnés vb. IV. Opintesc (refl.) mă opintesc. *Defu si burni si si upnească, ma nu putu si iasă* (Defu se opinti, dar nu putu să iasă), 23/55. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Upór v. *upăros*.

Uptutšqs vb. IV. Festonez cu fir roș sau negru. « La sucardi cu roș, la cămașă cu negru ». *Cămeașa ra uptutșqtă*. Com. GH. T. [Derivat: *uptutșqt* -ă adj.].

Uptutșqt, -ă adj. v. *uptutșqs*.

Upulít, -ă adj. (Liumnița) Deștept, Com. GH. T.

Upupés vb. IV. v. *popă*.

Ur (în expresia) *ari bun ur* se zice pentru primul mușteriu care intră într'un magazin să cumpere ceva și este cu noroc, adică după el mai vin și alții. De asemenea se zice și despre primul întâlnit, dimineața, în drum, când știi că peste zi îți va merge bine, 928. — Acelaș cu arom. *ori?* (cf. *Dacoromania*, II, 473).

Urátš m. Plugar. *Tsela uratš q̄s ra ăn agru* (plugarul acela își ara în ogor), 1/36. || Constelațiune.

Grupul de stele numit « Uratšu », apare dimineața după constelația numită « boii », adică la revărsatul zorilor, când plugarul ieșe la câmp, ca să muncească (Com. I. L.). Ursă mică, ALR. 2458, cf. gălinașa. [Derivat: *uratšlqe* a. = plugărie, ALR. 5049]. — Din bg. *orač*.

Uratšlqe a. v. *uratš*.

Urăt, -ă adj. v. *urqot*.

Urbés vb. v. *qorb*.

Úrdă f. Urdă, ALR. 5431. *Añ am ună babă, urdă cacă*, *53 cf. 612. *Lu feasi dă la urdă 'n jos* (îl făcu de trei parale), 865, arom. *urdă*.

Úrdin m. Rând. *La mai micu frăti q̄i ra urdinu* (fratelui mai mic îi venea rândul), 6/7. *Añ vini urdinu la mini* (mie îmi veni rândul) 11/73. *Cu urdin* (cu rândul), cf. 5/7. *La urdin* = la rând, cf. 46/40. *Pri urdin* (pe rând). *Dq̄u suror, tucu pri urdin puviles* (două surori stăpânesc pe rând), *97 cf. 3/7. || Locul dintre două rânduri (de duzi, de porumb etc.), ALR. 5133. *Printru urdinili di tšärnitš* (printre rândurile de duzi), B. 9. *Zeana di urdiń*, ib. [Și: (foarte rar) **úrdină** f. *Si-ń vină urdina si-ń cointă și mey cucot* (o să-mi vie și mie rândul...), 167; **úrdinea** adv. = pretutindeni, peste tot. *Urdinea la căcq lucru* (pretutindeni a stricat mai mult decât a făcut ceva), 67 cf. 849; **úrdin** vb. I. (<lat. *ordino, -are*) = pun în ordine,

pun la rând, orânduesc. *Məni, casă-ri urdină iel featili* (mâine, când vă pune fetele la rând...). *Al' zisi la əmpiratu*: « *urdină-l a əscheril'* » ... și *əmpiratu l'a urdinə* (zise împăratului: pune-i în rând pe soldați și împăratul îi puse în rând). *C o m p u s* (cu pref.): *priúrdin* (pri + urdin) vb. I. (refl.) = trec pe rând, trec mereu, frecventez. *Tot minletlu si priurdină su nu putură să-u cunoască* (toată lumea trecu pe rând și nu putu, 3/67)]. — Post verbal din *urdin*, vb.

²*Úrdin* vb. I.
Úrdină f.
Úrdinea adv.

Urdisés vb. IV. Mă îmbolnăvesc pe neașteptate, aşa din senin. Se întrebuițează mai ales, când dormind cineva subt un arbore (nuc) și se îmbolnăvește, se crede că zânele rele (samuvilă) l-au lovit și s'a îmbolnăvit pe neașteptate, 866. Cf. mbg. *urdissam*.

Urdzán N. loc. (Lugunța).

Urdzâtură f. v. *urdzəs*.

Urdzie vb. v. *urdzică*.

Urdzică f. Urzică. Com. T. P. [Derivat: *urdzică* vb. I. = (mă) urzic, ALR. 6258]. — Din lat. **urdīca*, -am, (arom. *urdzică*).

Urdzoáreă f. v. *urdzəs*.

Urdzəs vb. IV. Urzesc, Com. G. D. [Derivate: *urdzâtură* f. = urzeală; *urdzoári*, *urdzoáreă* f. = alergătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), Com. C.

I]. — Din lat, *ordio*, -ire, (arom. *urdziscu*).

Ureácl'ă f. 1°. Ureche. *La scoasiră și călaiu din urecl'i* (le scoaseră și cositor din urechi), 16/33. *Jimitati di par di zid zăcatșot* (= ureacl'ă), *89. *Fo-u pri ureacl'ă cătșuya* (nu-ți pese de nimic), 70 cf. 445, 651, 868. *Dəy-Urecl'i* (nume de munte) (Conțco). | 2°. (La plug) Cormana mică s. urechia. Com. I. G. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [La plur. (Liumnița) *uriăcl'ili*, 7/75. *D i m i n u t i v :* *uriel'uşă* f. = ureche mică. *Izvoarca di uric'l'uşă* = nume de izvor în Oșani; *uriel'át* m. = fig. măgar. Com. T. P.]. — Din lat. *oricla*, (pentru auricula), -am, (arom. *ureacl'e*).

Urieł'át m. v. *ureacl'ă*.

Urieł'uşă f. v. *ureacl'ă*.

Uríz m. (Planta și fructul) Orez.

Úrlu vb. I. Urlu și (ca și în arom.) strig, chem. [C o m p u s e : (cu pref.): *pruurlu* (pru + urlu) vb. I. *Avdză zmeulu*, *lită su d'l' pruurl'ă* (auzi zmeul, alergă și îi urlă), 24/68. *Su al' pruurlă lă mul'ari-sa* (și începu să strige la nevastă-sa), 18/68; *zăurlu* (ză + urlu) vb. I. = încep să urlu. *Am un lup, conzaurlă, än lantă lumi* (am un lup, când începe să urle...), *81]. — Din lat. *ülülo*, -are, (arom. *urlu*).

Úrmă f. Urmă. *Acu-i dupu lant, io... urmă nu fac dì ua* (dacă este după altul, eu nu mă mișc de aici, adică nu pornesc), 31/51. *Pi*

urmă (pe *urmă*). *Pi urmă stătură tots trei'l' än căsă* (pe *urmă* stătură toți...), 11/10. Nume de loc. în Oșani *Röpa-cu-urmili*. Com. G. D. [Derivat: *anúrm* vb. I. = *urmăresc* pe cineva, (refl.) mă mișc. *Mi anurmu tot drumu* (mă *urmări* tot *drumul*), Com. I. L. *Nu mi anurmu* (nu mă mișc), 31/51].

Urmán a. Pădure. *Tsista urmân... än di tots*, 16/16 cf. 14/16, 2/48. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsol no-ari*, 872 cf. 873. [Şi: (*Țârnareca*) *urmáni* f.]. — Din tc. *orman*.

Urmáni f. v. *urman*.

Urnilic (di albiń) m. Stupină, ALR. 5455. — Din nubg. *ornılık*?

Urnisés vb. IV. Dărâm, Com. D. P. — Din bg. *urivam*, (aor. *urnah*).

Urqt, -ă Urít, (în *Țârnareca*) rău. *Tse multu urăt treatsi hil'i-mea* (ce rău o duce fii-me). [Şi: *urăt*, -ă adj. 10/67; *urătşqs* vb. IV. (refl.) = mă înrăiesc, devin, mă fac rău: Com. G. D.]. — Derivat din **urq̥s* (< lat. *horresco*, -**ire*), arom. *urât*.

Úrov a. (pentru *mel' urov*, cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51). Un fel de bob măcinat ce se dă boilor ca nutreț; (după înțelesul etimologic), mă zăriech. *Lantu än di urov*, 9/4. *Si-ts pun urov sub tšouli* (o să-ți pun măzăriche sub ghete), adică o să te chinuesc. — Din bg. *urov*.

Úrsă f. Ursă cf. metšcă. *An*

si cătsq furniga cu ursa (mi s'a prins furnica cu ursa), 875. [Feminin: *ursoáňă* f. *Si dunară ca pri ursońă*, 876; *ursumbétă* m. = pui de urs, ALR. 4960]. — Din lat. *ürsa*, -am, (arom. *ursă*).

Ursoáňă f. v. *ursă*.

Ursumbétă m. v. *ursă*.

Uruiés vb. IV. Alerg, hoinăresc. *Tselra linos... si uruijă prin sucac* (acela era lenevos și alerga pe stradă), 6/44. — Din sl. *roj* (același cu dacor. *roiesc*).

Urujqs vb. IV. Inarmezi, (refl.) mă înarmezi. *Tsiștea si urujqt-aș și aş lat-aș căti un cal* (aceştia s'au înarmat și și-au luat câte un cal), 3/61. — Din bg. *orăžavam*.

Urzinic m. v. *plătsintă*.

Uşă (pl. *uş* și *uşur*, ALR. 656) f. Uşă. *Am ună cătsauă, toată zuua latră și seara cون vini, si culcă dupuuşă* (= băltija), *2. [Derivat: *uşár* m.]. — Din lat. *ustia*, -*am, (arom. *uşă*).

Use vb. I. Usuc. *L-u uscă* (a şters-o, a tulit-o), 877. [Ind. prez. *usc*, *uşt*, *uscă*. Derivate: *useári* f. = uscare; *uscăt*, -ă adj. = uscat; *uscăt* a. = uscat. *Si dipărtq di uscat și u dusi feata* (se depărta de uscat și o duse fata). — Din lat. *exsūco*, -are, (arom. *usuc*).

Useár N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 24).

Useári f.

Useát a. { v. *usc*.
Useát, -ă adj. }

Uşinéts m. v. *Oşani*.

Úsnă f. (întrebuițat mai des decât «buză») Buză. Com. D. G. — Din bg. *usna*.

Uşniri f. Durere de pe urma unei răceli a corpului s. a membrelor. *Fitşoril' plong mult di uşniri* (copiii plâng de pe urma răcelii). [Derivat: *uşnít* a. = răceală la prunci, boală provenită din cauza unei răceli a membrelor, mai ales la copiii mici, la prunci. Com. T. P.].

Uşnít a. v. *uşniri*.

Uspéts a. Ospăt. *Să si ducă la lisitsa dn uspets* (să se ducă la vulpe în ospăt), 5/30. — Din lat. *hō-spītium*.

Uspitslœ a. v. *uaspits*.

Ústrălu a. v. *ustrel*.

Ústrel a. Trăznet, lovitură de trăznet (întrebuițat ca și în bg. mai mult în expresiile) *ustrelu nu l'-u* = n'are nimic (adică este bine, sănătos), n'are nici pe dracul, 878. *Ustrălu s-ti bată* = trăzni-te-ar, ib. etc. [Si: **ústrălu** a. **ústrulu** a.]. — Din bg. *ustrél* «lovitură de trăznet» și ca înjurătură.

Ústrulu a. v. *ustrel*.

Ustšie m. v. *uos*.

Ustúrá f. Urzeală. *Featili ău dipinară toată ustura* (fetele au depanat toată urzeala), Com. I. L.

Usúe f. Usuc. *Cu usuca si spălă cămeșle, sta ma mol'*, ALR. 5816. [Derivat: *usuclijă* adj. în; *lonă usuclijă*, si puni la cheptu la un uom

con la doari cheptu di frig, ib. cf. 5815.

Usúl' '(pl. *-ul'ur*) a. Mijloc, fel; Regulă, normă; *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets*, B. 1. *Etcă un usul' lesnic* (iată un mijloc ușor), ib. 8. *Multi usul'ur*, ib. 13. — Din tc. *usul*.

Úteă f. Cucuvaie. Com. T. P. [Derivat: úteu m. (fig.) = pierde-vară, gură-cască, prost, id.]. — Din mbg. *utka*.

Uteăjés vb. IV. Destes. [C o m p u s (cu pref.): **disuteăjés** (dis + utcăjés) vb. IV. = destes (fig.) cerceze ceva cu deamănuntul, scotocesc, răstorn obiectele numai și numai să pot găsi ceea ce caut. *Disutcăjaști ca vrin nușcar* = scotocesc ca un copoiu]. — Din mbg. *otkavam*, id.

Úteu m. v. *utca*.

Utfór (pl. *utfoară*) m. Cheia ușii Cf. c l' u t š. *Pirduij utforu și nu pot si dișcl'id cl'utšu*, ALR. 3807, cf. 670. [Si: *utfür* m.]. — Din bg. *otvor*.

Utpásés vb. IV. Distrug, nimicesc pe cineva. *L'a zdruiminără, l'a utpásiră* (i-au omorât, i-au distrus), Com. I. G. — Din bg. *otpasvam*.

Útreş O parte a plugului, (cf. Damé, T. 35, fig. 1 (9); Capidan, *Meglenoromâni*, I, 51).

Utresúe m. Băiatul din urmă, copilul din urmă. *Con da grindina, utresucu la muma scoati un h'er și la tureaști nașară ca si pristă*

grindina, Com. GH. T. [Şi : utrisúe m. *Tsela maj micu, utrisucu*, 1/55].

Utroávă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ti-a pus otravă), 7/81.

Utroavă dăñă vurăts tsi fatsiri (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [Derivat: *utruvátă* adv.

= amarnic. *Vintu suflă utruvatuş* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Târnareca) *utruvés* vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă şu utroavă si l' utruvişască să-iotrăvească*, 4/68; *utrujés* (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi... « si l'a utrues », 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.*

Utruijés vb.	
Utruvátă adj.	} v. <i>utroavă</i> .
Utruvés vb.	

Utsíd vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. tăltăş s. — Din lat. *occido*, -ere, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Neruşinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* « neruşinat ».

Úuă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtşun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Şi: **úvă** f. *Lisitsa vineă şि măncă uvă*, 2/93]. — Din lat. *ūva*, -am, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Uvéz a. Ovăz. *Lantu aji di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [Derivat: **uvişonă** f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. mēl' i nă, sicărină]. — Din bg. *ovăs*.

Uvişonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricu uzda* (îi trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzirés } vb. IV. v. *zirnes*.
Uzirnés }

V

Vácă f. Vacă. *Una di tseali doqli vats veà un mic vitsql* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnuluij* (vaca domnului, boul domnului); [Derivate: **văcár** m. = văcar. *Dimineatsa văcărău sabăilea işà* (văcarul ieșea dis de dimineață), 1/44]. — Din lat. *vacca*, -am, (arom. *vacă*).

Văcár m. v. *vacă*.

Văcătlì adj. v. *văcqöt*.

Văcöf N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 11).

Văcqöt a. Vreme, moment. *Din văcqötu lu deadu Adam* (din vremea lui moş Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV). *An văcqöt* (în vârstă).

Io cqn ram än văcqöt (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sörä, ca vinti än văcqöt* (ajunse în vârstă), 2/58. *Mqini än tsista văcqöt* (mâine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [Derivat: **văcătlì** adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vádă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. *scozonică*. — Din bg. *vada*.

Vădés vb. IV. Curăț sămănăturile de buruieni, prășesc, Com. T. P. [Derivat: vad a. = curățitul sămănăturilor de buruieni, prășit, id]. — Din bg. *vadja*.

Văditsă f. v. *voditsă*.

Văgón a. Vagon, ALR. 2581. Dacor.

Vai (întrebuiuțat ca refren în versuri bulgărești, cântate de « dudulets » (paparude). *Oj dodole, mili buje. Letaj letaj pipiruga, vaij dodole, vaij dodole*, Com. T. P. — Dacă ținem seamă de sensul cuvântului bg. *letaj* (sboară, fugi), cf. 1 i t e s, atunci în *vaij* am putea avea un imperativ dela *vado*, -ere, mai ales că cuvântul există și în arom. (cf. Capidan, *Aromâni*, 449).

Vaistrám, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Văjită f. Vizită. *Am văjită* (îmi serbez ziua numelui), ALR. 2851; *zuuă di văjită* (ziua numelui), ib. 2852. — Pentru *vizită*.

Văl'ăvítă f. Moară unde se bate postav (șaiac), în special velințe, bătăni; dârs tă. || N. loc. (Lugunța). — Din bg. *valevica*, id.

Váli (pl. -l'ur și -jur) f. Riu. *Vem dărat un cutar pân di vali*, 8/27. *Lat di vali*, (om prost, nătăflet), 903. *La lă valea* (s'a dus, s'a sfârșit și cu el), 902 cf. 905, 6/14, 23/8, 9/55. *Ca s-ti lea valea și brazda ti poartă*, 904. Nume de râuri: *Valea-di-Humă*, (cf. Ca-

pidan, *Meglenoromâni*, I, 22), *Valea-rauă*, *Valea-mari*, *Valea-seacă*, *Valea-di-Tăuc*, *Valea-zlambocă* (Oșani); *Valea-mari*, *Valea-ratsi*, *Valea-di-cătsqń* (Cupa); *Valea-di-Cota* (Huma); *Valea-Craňar* (Nânta); *Valea-di-Butšovnic* (Lugunța); *Valea-di-bătqń*, *Valea-mari* (Lumină); *Valea-di-ńari* (Oșani); *Valea-seacă* (Barovița). — Din lat. *vallis*, -em, (arom. *vale*).

Văltur m. Vultur. *Vizù un răslan și un văltur*, cf. 1/49, 4/49. *Ca văltur si lăsq* (ca un vultur se năpusti asupra lui), 906. [Şi: *văltur* m. *Lă răslân al' deadi ყასილ*, *lă văltur trubușoana* (leului îi dădu oasele, vulturului...), 2/49. [Derivat: *văltûrnitsă* f. n. loc. (Nânta); locul unde se găsesc cuiburi de vulturi]. — Din lat. *vultür*, -em, (arom. *vultur*, rar).

Văltûrnitsă f. v. *văltur*.

Vămpír m. Vampir, stafie. [Şi: *vumpír* m. *Veà un uom vămpír tsi măncă lumi* (era un om vampir care mânca oameni), 3/55. [Derivat: *vămpirisés* vb. IV. = mă fac, devin vampir, Com. G. D. *vămpirisít*, -ă adj. = făcut, pre-făcut vampir]. — Din bg. *vampir*.

Vămpirisés vb. IV. } v. *vampir*.
Vămpirisít, -ă adj. }

Vănătoári f. Vănătoare. *Vinit-aș loc... si si ducă la vănătoari* (a venit vremea să meargă la vănătoare), 3/61. — Derivat din *vin* (cf. arom. *avin*).

Văngărés vb. IV. (despre muște) Bâzâiu. *Muștili văngăres*, ALR. 4416. [Şi: b a m b ā r e s.]

Vănghéjă f. v. *vănghel'ă*.

Vănghéľă f. Evanghelie. [Şi: *vănghéjă* f. *Fărtat pri vănghejă* (frate de cruce), ALR. 2627]. — Din bg. *vanhelia*.

Văpsés vb. IV. Vopsesc. *Cu rin si văpses şaiſili* (cu anin se vopsește șaiacurile), Com. I. L. [Şi: *vupsés* vb. IV. Derivat: *văpsiri* (*vupsíri*) f. = vopsit; *văpsít*- (*vupsít*), -ă adj. = vopsis]. — Din gr. *βάπτω*, (aor. *ἔβαψα*).

Văpsíri f. }
Văpsít, -ă adj. } v. *văpses*.

Var m. Var, cf. *88. [Derivat: *vărniſă* f. = varnită, groapa în care se face varul, cf. *Bu n a r u d i-v a r n i t s ă*, subt *b u n a r*; *văruſés* vb. IV. = văruiesc; *văruſít*, -ă adj. = văruit]. — Din sl. *var*.

Văreă f. Luntre, barcă, ALR. 2517. [Derivat: *vareadžój* m. = bărcăș, ib. 3530]. — Din gr. *βάρος*, (arom. *varcă*).

Vareadžój m. v. *varcă*.

Vărdár m. Râul *Vardar*, cf. 14/15. [Derivat: *vărdăréts* m. = Vânt rece ce suflă din Vardar. *Vărdăretsu featsi jarnă*, 907.]

Vărdăréts m. v. *Vardar*.

Vărnitsă f. v. *var*.

Vărōje m. Ciocan mare cu care se sfărămă pietre, (cari frönzi ropa mar), ALR. 3939.

Vărtăcól a. Raită, ocol (în ex-

presia) *fac un vărtăcol* (dau o raită, fac un ocol). *Frati, fo un vărtăcol și du-mi uneac di apu* (dă o raită până la fântână și adu-mi puțină apă), Com. T. P. — Din bg. *vărti-colo*.

Vărteléşă f. (Târnareca) Sfârlează, Com. I. T. [Şi: *vărtéşă* f., id.]. — Din bg. *vărtleška*.

Vărtés vb. v. *anvărtēs*.

Vărtéşă f. v. *vărtleşcă*.

Vărtéſli f. (La țesut) Vărtelnită, ALR. 5867. *Ān am patru suror tucu si stăpēs și nu pot si si jungă* (= vărtěſli), *91. (In Meglenoromâni, I, 54, stă greșit *vărtēſti*). — Din mbg. *vărteſli*.

Vărtice f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *vratiga*.

Vărtoápi pl. Vultoare. Păstrat în nume de localități: *Vărtoapi* (Nânta, Oșani); *Vărtochi* (Cupa); *Vărtoapa-l-Mantšu* (Huma); *Vărtoapa-l-Dima* (Cupa). — Din bg. *vartop*.

Văruſés vb. IV. }

Văruſít, -ă adj. } v. *var*.

Vărvälitsă f. Veveretă, ALR. 4972. — Din bg. *vĕverica*.

Vărvés vb. IV. Trec, merg pe dinaintea cuiva, merg, mă duc. *Zăcătsara și vărviască un dupulant* (începură să treacă unul după altul), 14/77. — Din bg. *vărvja*.

Vas a. Orice vas care se întrebunează la bucătărie și la masă: tingiri, strachini; la Nânta: cană

de apă, ALR. 3958. — Din lat. *vasum*, (arom. *vas*).

Văsijă m. Rege, ALR. 2688. — Din gr. *βασιλία*, (arom. *văsil'ă*).

Văsil' m. Vasile, ALR. 3210.

Văştină f. Păstură, materia din celulele fagurelui, care nu este miere, ALR. 5474, cf. 1691. — Din mbg. *voština*.

Vătăm vb. I. (Târnareca) Ucid, omor. *S-ti vătănam ili tse si-ts fatsim* (să te omorîm, ori ce să-ți facem), 34/65. [Și : vătăm vb. I. cf. 14/65, 13/65]. (arom. *vatăm*).

Vătăn vb. I. v. *vatăm*.

Vătră f. (Târnareca) Vatră. Com. I. T. — Cf. alb. *vatre*.

Veac a. Veac, fig. vieată, tineretă. *Añ uscq veacu* (îmi mâncă vieată, nu mă lasă în pace), 908. — Din sl. *věk*.

Veâică (pl. *veits*) f. Ramură, cracă. *Ca si frânsi ună veâică, aş căzù pristi lup* (frângându-se o ramură, căzu peste lup), 23/69. *Vlăstarl'i di la vrqu di veits*, B. 6. *Veitsli di dijos* (ramurile de jos) ib. — Din bg. *vějka*.

Veânits m. Cunună, (cf. Capidan, Meglenoromânii, I, 44 și 47). — Din bg. *věnec*.

Veáră (pl. *verur*) f. Vară. [Derivat: veárta adv.=vara, în timpul verii. *Vearta, cqn s-iijă la sistirat* (vara, când va fi la seceriș), 9/41. — Din lat. *vēra*, -*am, (*vēr*), (arom. *veară*).

Veárdi adj. Verde. *Anca-i veardi*,

încă este verde, necopt (pentru cei necopți la minte, ușurei), 909. [Și: (Liumnița) *vjärd* adj. *vjärdz* = ochi albaștri, ALR. 32. Derivat: **virdeátsă** f. = verdeată. Com. G. D., *ąnvirzəs* vb. IV. = înverzesc, Com. D. G.]. — Din lat. *vīrdis*, -e (*vīridis*), (arom. *vearde*).

Veárdză f. Varză. *Cazānu cu veardză*, 10/41 cf. 320. — Din lat. *vīrdia*, -am, (*vīridia*), (arom. *verdzu*).

Veárgă f. Vargă, nuia. *Si-l' dats ... ună veargă di furlină* (să-i dați o vargă de aur), 2/33 cf. 910. [Derivat: **virzeáuă** f. = vergea, nuia mică și subțire. *Tselu dēdu atsi lq ună virzeauă, atsi la frâscăi* (= bâtrânlul acela luă o vergea...). Com. T. P., *virzél* = vergea (pl. *virzeali*) = vergelele dela urzit), id. *Putem dărari leasi... cu virzel' ąmplititi*, B. 3; *virgát*, -ă adj. (< lat. *vīrgatus*, -a, -um), = vărgat, prevăzut cu dungi. *Ponză virgată ca coştăvitsă* (pânză vărgată ca șarpele), 153]. — Din lat. *vīrga*, -am, (arom. *veargă*).

Veári f. v. *am*.

Veárta f. v. *veara*.

Véchi adv. v. *vichim*.

Vécl'u, -ă adj. Vechiu. *Vecl'i picots tradzi* (suferă de pe urma unor păcate vechi), 536 cf. 660. — Din lat. *vēclus*, -a, -um (*vēt [u]lus*), arom. *vecl'u*.

Ved vb. II. Văd. *Vez mul'ari tsi iarbă* (vezi muiere, ce iarbă),

4/14 cf. 6/74, 23/55, 13/73. *Să vădă cafcu tăireș ari*, 4/18. [Şi: (Liumnița) *văd* vb. II. cf. 3/73. Derivate: *videári* f. = vedere; *vizút*, -ă = *văzut*, (negativul), *nivizút*, -ă adj. (cu înțeles activ) = care n'a *văzut*. *Tselă micu frăți... rămasi nivizut* (fratele mic rămase fără să vadă), 7/43; (pasiv) *Si feasi nivizut*, 8/34. Compuze: (cu pref.) *zăvéd* (ză + ved), vb. II. = *văd* puțin. *Di cqn nu mi-am zăvizut cu nitsi un uom* (de când nu m'am *văzut* cu nimeni), 19/94 cf. 17/38; *pruvéd* (pru + ved, întrebuiuțat numai la pers. 3, de pe mbg. *se provide*, cu același înțeles de) începe să vadă s. începe să se vadă, să se facă ziua. *Al' la pusiră uoc'l' și ăl'-tsi pruvizdžu* (îi puseră ochii și începu să vadă), 34/40. *Si pruvizù* (începu să se vadă), 5/7 cf. 4/7, 13/33, 22/51; *pruvideári* f. = vedere, revărsatul zorilor. *Moğnista ancă di la pruvidearea*; *privéd* (pri + ved), vb. II. = *pruved*; *privideári* f. = *pruvideari*. *Pi la pruvidearea* (pe la revărsatul zorilor), 10/56; *ză-pruvéd* (ză + pru + ved) vb. I. = *pruved*. *Tucu tsi lă să si zăpruvăda uneц* (cum începu să se vadă puțin), 8/7; *năvéd* (nă + ved, de pe mbg. *navidam*), refl. mă uit bine, văd bine, mă satur de *văzut*. *Tselă fitșoru si năvizù, ău vizù bun* (băiatul acela se satură uitându-se la dânsa), 16/43]. — Din lat.

video, -ere, (arom. *ved*).

Védră f. Vas de pământ, ALR. 3965. — Din bg. *vědro*.

Végl'u vb. I. Păzesc, veghez. *La vigil'am* (il păzeam), 6/12. *Veagl'ă-ti pul'uli* (păzește-te, puiule), 60 cf. 6/17, 41/65, 15/77, 209. [Şi: *végl'um* vb. I. Derivate: *vigl'ári* f. = păzire; *viglát*, -ă adj. = păzit]. — Din lat. *vig[il]lo*, -are, (arom. *avegl'u*).

Vegl'u'm vb. I. v. *vegl'u*.

Vénú Nume de bou s. vacă născută vineri, cf. *vida*.

Ver m. Văr, ALR. 2926. — Prescurtat din «*cusurin ver*» (lat. *consobrinus verus*) «văr bun», (arom. *cusurin ver*). Cf. *pimăver*.

Véră f. Lege, credință. [Derivate: *viruјés* (bg. *věruvam*) vb. IV. = cred. *Ia, acu nu ăń viruјes*, *na carteа ſu cănt-ăу* (uite dacă nu mă crezi, ia cartea...), 5/68 cf. 14/24, 21/47. *Pimintu si 'ntoarnă și nu ti viruјes*, 554. — Din bg. *věra*.

Vjărd adj. v. *veardi*.

Vie a. v. *vicăјes*.

Vicăјes vb. IV. Chem, strig. *La vicăł tot soju* (chemă tot neamul), 2/94. *Vicăіră popil'* (chemară preotii...), 28/18 cf. 10/6, 14/28, 8/48, 5/79. [La subj. prez. să *vicăјes* și să *vicnes*. *Tselă picurăru lă să vicăјască «dědu dědu...»* (ciobanul acela începu să strige: «moșule, moșule...»), 15/25. *Si vicneš*: «māmă sāmuvilă...»

(să strigi...), 12/51 cf. 654. *Şi vicni tsela picuraru* (şi strigă cionbanul acela), 12/56 cf. 3/30, 3/93, 6/76, 5/79. *U vizù sor-sa, aș vicnit* (o văzu pe soră-sa, o chemă), 8/58. Imper. *vicneà*. *Vicneà-l' și tu un* (trage-i şi tu una), 911. Postverb al: (Cupa) *vie* (bg. *vik*, cf. arom. *zg'ic* a.) = strigăt, tipăt. *Deadi vicu*: «*Defu, Defu milo Jeji*» (strigă calul: «Defu, Defu, Jeji m'a luat»), 14/55. Coimpus (cu pref.): *răzvicăies* vb. IV. (*răz* + *vicăies*. de pe bg. *razvikan*) = strig tare. Com. N. P.]. — Din bg. *vikam*.

Viehi adv. v. *vichim*.

Viehim adv. In fine. *Di çota s-nu s-facă vichim mai mult* (cât nici nu se poate mai mult), 8/73 cf. 10/15. [Şi: *viehi* adv., 16/79, *vechi* adv., 12/39]. — Din mbg. *vekje*.

Vienés vb. IV. v. *vicdies*.

Vída f. Numele vacii născută vinei. Cf. *luja*, *mata*, *nera*, *dzoja*, *soba*, *venu*, ALR. 5542.

Vidără f. v. *vidră*.

Videálă f. Lumânare, lumină. *Ma videala cu ie'l și-u purtau* (dar lumânarea şi-o purtau cu dânsii), 5/7. | Lumina zilei. *Lă videală si veadi junil'a*, 912. *Videală* (din cap) = ochii, 914. *Albă videală* (zi liniştită), 913. — Din bg. *videlo*, (arom. *videală*).

Videálă f. Piele de căprioară.

Să-ń dară... tṣqyli di videală (să-mi facă ghete de piele de căprioară), 5/XVI. — Mbg. *videlo* (it.).

Videári f. v. *ved*.

Vídră f. Vídră. [Şi: *vídáră* f., ALR. 1170]. — Din bg. *vidra*, id.

Vídza Nume de vacă fătată vinei.

Vigl'ári f.

Vigl'át, -ă adj. } v. *vegl'u*.

Vilă f. Furcă. Com. C. I. [Derivat: *vilită* f. *L-ambudq... cu ună vilită*, 34/51]. — Din bg. *vila*.

Vilită f. v. *vildă*.

Vilită f. Extremitatea infereioră a fălcilor, bărbi. Falcă. Com. T. P. — Din bg. *vilica*.

Vil'oari N. loc. (Huma).

Viluseáştă vb. IV. pers. 3. Se cuvine, se cade, se potriveşte. *Nu viluseăsti si lqm tsista drum* (nu se cade...), Com. GH. D. — Din gr. *βουλεύομαι*.

Vímtu a. v. *vint*.

Vin vb. IV. Vin, sosesc. *Al' vinì ună carti la ampiratū* (i-a venit o scrisoare împăratului), 8/48. *Nu ver si viñi*, 5/37 cf. 5/30. *Să vinim mojini*, 4/14, *Io vinij di cola*, 24/38 cf. 2/6, 18/9, 14/9, 9/13, 7/37, 8/69. *Vin calea* (vin, merg pe drum). *Un piștar... vineà calea*, 1/72. *La vini än criel* (îmi vine în minte, îmi dă în gând), 33/18. *Io sam vinit* (am venit), 10/43 cf. 5/80. *Soră-meau... aș vinită*. *Viñ si-u leau ghjuzel'duña* (venii să iau pe

frumoasa pământului). *Nu vinără* (nu veniră), 9/60. *Si viniň tu si la dap calu* (să vii tu să adapi calul), 10/47. *Cari di ju ineà, aú sudzeau feata* (care de pe unde venea, o sugea fata), 6/67. *Io ás in cu yamiň* (eu am să vin cu oameni), 19/68 cf. 13/64, 25/64, 15/66, 17, 24/68. [C o m p u s (cu pref.): privín (pri + vin) = vin din nou, mă întorc. *Aber nu-n trimeati... dali si privină*, 2/IV]. — Din lat. *věnīo*, -ire, (arom. *yin*).

²Vin a. Vin.

Vínă f. Vână. *La dărō pri ună vină* (il făcu pe o vână), adecă il slăbi rău, il făcu o mortăciune, 916. — Din lat. *vēna*, -am, (arom. *vină*).

Víñă f. Vie. *An săpaš la viñă* (îmi săpași la vie), 917. *Un pădăr... vigl' à viñurli* (un păzitor... păzea viile), 1/27. — Din lat. *vīnea*, -am, (arom. *ayiňe*).

Vinăt, -ă adj. Vânăt. *Bujaúă vinătă* (culoare vânătă), 32/65. *Bureati vinit*, cf. b u r e a t i, cf. *22. *prun vinăt*, cf. pr u n. [Şi: *vinit*, -ă adj. D e r i v a t: ănví-nátsq̄s vb. IV. = ănvineşesc, Com. I. G., vinitşol'ă f. = boia vânătă, Com. T. P.J. — Din lat. *vēnētus*, -a, -um, (arom. *vinit*)].

Vinător N. loc. (Nânta, Lunganța).

Vind vb. III. Vând. *Tsi vinz?* (ce vinzi), 3/18. *Nu la vinz mă-*

gāru? — *la wind, cum nu la wind* (... îl vând cum să nu-l vând), 8/24. *Si vindă*, 161 cf. 1/13. [D e r i v a t e: víndiri (rar) *vindeári* f. = vânzare, *vindút*, -ă adj. = vândut]. — Din lat. *vendo*, -ere, (arom. *vindu*).

Vindeári f. } v. *wind*.

Vindút, -ă adj. }

Ving vb. III. v. *anving*.

Víñiri f. Vineri. — Din lat. *Vē-nēris* (*dies*), (arom. *viniri*).

Vinit, -ă adj. v. *vinăt*.

Vinitşol'ă f. v. *vinăt*.

Vint a. Vânt. *Ra vint* (era vânt), 7/7 cf. 13/51, 24/78. *An vint zburăştí* (vorbește în vânt). [Şi: (Târnareca, aromânișm) *vímtu* a *Aú loară feata tru vimtu*, 6/67. D e r i v a t e: *víntur* vb. = vântur (cereale); *vinturári* f. = vânturare; *vinturítsă* f. = furtună, vijelie, ALR. 1979, 2437]. — Din lat. *vēntus*, -um, (arom. *vimtu*).

Víntur vb. I. }

Vinturári f. }

Vinturítsă f. }

Vir a. Baltă. *Căzù än vir* (căzu în baltă), 8/30 cf. 2/28, 16/29, 476. [D e r i v a t: *năvirít*, -ă = ud, care este făcut baltă. *Uocl'il' al' tsă năvirits* (ochii îi sunt udați), 844; *zăvirít* adj. = tăcut. *Apa zăvirită ari multi mămoruts* (apa tăcută are multe broaște), 347]. — Din bg. *vir*.

Virăndisés vb. IV. v. *virindises*.

Virdeátsă f. v. *veardi*.

Virdzeáuă f. Vergea, Com. T. P. [Şi: virdzél m. id.]. — Din lat. *virgëlla, -am, (arom. virdzeao).

Virdzél v. virdzeauă.

Virgát, -ă adj. v. veargă.

Virghijă f. Impozite la stat. — Din tc. verghi, (arom. vergie).

Virígă f. Verigă. *Am un bou con si culcă, uoasili ql'-tsi dună* (= virighili), *93. — Din bg. veriga.

Virín(i) a. Supărare, mâhnire. *La păzari virini no-ari* (la tocmit nu începe supărare), 921. [Derivate: ənvirín (nvirin) vb. I. (refl.) = mă supăr, mă mâhnesc, mă întristez. *Să nu nă'nvirinqm — ti ənviriń?* (să nu ne supărăm — te superi?), 15/6. *Şi drăcu si ənvirinq* (și dracul se supără), 4/3. ənvirinári f. = supărare; ənvirinós, -oasă adj. = supărat. *Io ancă sam ənvirinos* (și eu sunt mâhnit), 6/54 cf. 7/83. Contrariul: disviríni a. *Virinea ari si disvirini*]. — Din lat. venēnum, (arom. virin).

Virisiă f. Datorie, Com. P. M. — Din tc. veresi, (arom. veresie).

Virnidisés vb. IV. Sărăcesc, devin sărac, pierd averea, scad, cf. 922. [Şi: virändisés vb. IV. Derivate: virnidisíri f. = scădere, sărăcire; virnidisít, -ă adj. = scăzut, sărăcit]. — Din tc. veran, «dărămături».

Virnidisíri f. } v. virnidises.

Virnidisít, -ă adj. } v. virnidises.

Viruiéş vb. IV. v. veră.

Virzeáli f. pl. }
Virzeáuă f. } v. veargă.
Virzél a. }

Vis a. Vis. [Derivate: viséz vb. I. (rar) = visez, Com. T. P. (mai des) ənvisizés = visez. Prudurmi... și ənvisizq (adormi și visă), 12/51. — Din lat. visum, (arom. yis)].

Visés vb. IV. Atârn, spânzur de ceva. Seac di moali viseaști (sec de moale atârnă) = nasu), *55. [Compus (cu pref.): privisés și pruvisés (pru + vises, de pe bg. provisnuvam, cu același înțeles de) atârn. Añ-tsi pruvisi ca bărsoghir (s'a lipit de mine ca un prost), 34]. — Din bg. visja.

Višină f. Fructul višinului, višină. [Şi: višnă f. Derivate: višin, višn m. = višin; višnár m. = pasăre care mănâncă vișine. Com. T. P.]. — Din bg. višnja, (arom. višindă).

Višmint a. v. vistmint.

Vişn m. }
Vişnă f. } v. višin.
Vişnár m. }

Viştmint a. Veşmânt, îmbrăcămintă, Com. T. P. [Şi: vişmintă a.]. — Din lat. vestimentum, (arom. visminte, rar).

Vítă f. Vîtă, animal. *An tsela loc nu vę călcăt lānti viti* (în locul acela nu călcaseră alte vite), 8/94. *Antrară tots an căsă... əncărcără vitili* (intrără toti în casă, încărcără vitele), 5/24 cf. 6/24, 6/36. — Din lat. vīta, -am.

Vítla f. Instrument în forma pieptenului, la baza căruia se găsește un fus care se învârtește și servește spre a curățî bumbacul de sămânță. *Am un munti, la ună parti neașă la lăntă gărdușcă* (= vîtla di bumbac), *94. *La tricuț prin vitlă* (il trecui prin vîtla, adică îl obișnuii cu ceva), 924. — Din bg. *vitlo*.

Vitsă f. Viță. *Dats ună pratșcă di vitsă* (dati-mi un băț de viță), 8/31. *Vitsă... ənmugurătă* (viță îmbobocită), 9/31. — Din lat. **vītea -am*, (*vītis*), (arom. *ayită*).

Vitsálus } m. v. *vitsol*.
Vitsilús } m. v. *vitsol*.

Vitsol m. Vițel. *Vitsol vini la mini, boj si fugă* (vițel a venit, bou o să plece), 14/79 cf. 15/41. *Ca vitsolu dupu vacă* (se zice pentru copiii care aleargă după mamele lor), 926. [Și: *itsău*, 11/67. D i m i n u t i v : vitsálus, vitsilús m. = vițeluș. Com. G. D., vitsálár m. = păstor de vite, id.]. — Din lat. *vītellus, -um*, (arom. *yitsäl*).

Vitúl' m. Ied care nu mai suge lapte, ied întărcat. Com. G. D. [Și: *vituj* m. ALR. 1789. D e r i v a t : vitul'ár m. = păstor de « vitul' », id.]. — Din lat. *vītuleus, -um*, (arom. *vitul'*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1867.

Vitul'ár m. v. *vitul'*.

Vizés vb. IV. v. *vizes*.

Vizéz vb. IV. Brodez, lucrez la gherghef. [Și: *vizés* vb. IV. D e r i v a t e : vizíri f. = brodare;

vizít, -ă adj. = brodată. Com. G. D.]. — Din bg. *vezam*, id.

Vizír m. Vezir. *Fitșoru lu vizíru* (băiatul vizirului), 10/46. — Din tc. *vezir*.

Vizíri f. } v. *vizes*.
Vizít, -ă adj. }

Vizút, -ă adj. v. *ved*.

Vla m. Valah. Numele Românilor din Meglenia. *Tari nă-i tlaca la noj Vlașil'* (aşa ni-i firea nouă Românilor), 774. [D e r i v a t e : vîlăsés, -ească adj. = românesc; Vlahia f. = România. Com. G. D.]

Vlădică m. Vlădică, arhiereu, episcop. Com. G. D. — Din bg. *vladika*.

Vlágă f. Vlagă, umezeală. *Rogozinili tsən vlagă*, B. 3, *Cu havă și fără vlagă* (cu aer și fără umezeală), ib. 4. [D e r i v a t : vlajnie adj. = umed. Loc *vlajnic*, ALR. 2539. *Si nu ijdă nitsi caldă nitsi vlajnică*, B. 7, cf. 8]. — Din bg. *vлага*.

Vlăh'ia f. v. *vla*.

Vlájnie, -ă adj. v. *vlagă*.

Vläng, -ă adj. (Târnareca), Umed, muiat, Com. I. T. (Se găsește în arom. cu același înțeles). — Din mbg. *vlänga*. Cf. *vlagă*.

Vlăsés, -ească adj. v. *vla*.

Vlăstár f. Vlăstar. *Jăl si scunsi sub ună vlăstar* (el se ascunse sub un vlăstar...), cf. 8/70. — Din gr. *βλαστάρι*, (arom. *vlăstare*).

Vlătșos vb. IV. Trag lâna cu « pălămorts » (v. pălămărcă), o scarmă. Com. G. D. — Din bg. *vlača*, id.

Vlétšcă m. } v. *vlitşos*.
Vletşos vb. IV. }

Vlítşos vb. IV. Târască, trag, duc după mine. *Li vlitşau drumu* (le târau pe drum), 9/10. [Şi: vlitşos vb. IV. 3/6. C o m p u s (cu pref.): zăvlitşos (ză + vlítşos) vb. IV. = începe să târască. *Au zăvlitşaştி mūmă-sa* (... și începe să târască pe mamă-sa), 2/6. Derivat: *vlétšcă* m. = Târîe-brâu, om de nimic, nătărău. *Un vletşcă* (un târîe brâu), 3/51 cf. 927]. — Din bg. *vlěča*.

Véditsă f. Bobotează, vodită. Şi: văditsă f., ALR. 2773, cf. 2779. — Din bg. *vodici*.

Vodniță f. Năpârcă din apă, ALR. 6228, cf. năprōtcă. — Din mbg. *vodnitsa*.

Voi vb. IV. Vreau. *Tu nu ver si ti 'nsor?* (nu vrei să te însori?), 12/39 cf. 18/28, 5/37, 20/38, 10/49, 14/48. *Feata nu va* (fata nu vrea), 5/38. *Va-nu-va* s. *vru-nu-vru* (vrând-nevrând); *va-nu-va* să si *ducă* (vrând nevrând o să se ducă) 4/11 cf. 7/47. || Refl. iubesc. *Tsel'a fitşoril' mult si vreau* (băieșii aceia se iubeau foarte mult), 6/57. [Şi: (Liumnița) *vujăi* vb. IV. = voi, vreau. *Tsjă bun viăr si-ts fac?* — nu *vujăi tsivă* (ce bine vrei să-ți fac — nu vreau nimic), 18/73 cf. 2/74, 12, 8/74, 2/76]. — Din lat. *volo*, -*ere, (pentru *velle*), (arom. *voi*).

Volb a. Aparat cu care se adună pe sul firele de ustură, cf. năvișes. — Acelaș cu arom.

volbu, din lat. *volvo*, -ere.

Vom vb. III. Vomez, vârs, cf. dăzvom. *Ia la vumq* (ea l-a vârsat), 27/32. [Şi: (Liumnița) *vujăm* vb. III. C o m p u s (cu pref.): pruvom (pru + vom) vb. III. = vârs. *An si pruvumq* (imi veni să vârs), 602. Derivat: *vumút*, -ă adj. = vomut, Com. T. P.]. — Din lat. *vōmo*, -ere, (arom. *vom*).

Vqnditsă f. Cârlig de fier. Com. GH. T. (La cingătoare) *vqnditsă di ncuptşarea*. — Din paleosl. *qdica*, (cf. dacor. undiță).

Vqrhbă f. Salcie. [Şi: *vuărbă*, f. ALR. 1926; *vrăbă* f.]. — Din bg. *vrăbă*.

Vrabă f. v. *vqrbă*.

Vräculăe m. Strigoiu, vampir, Com. T. P. [Derivate: *vräculisés* vb. IV. = mă fac, devin vârcolac, fig. mă iuțesc, mă aprind, mă fac rău de tot, id.]. — Din bg. *värkodlak*.

Vräculisés vb. IV. v. *vräculac*.

Vrajal'că f. v. *vräjös*.

Vräjqs vb. IV. [Intrebuiuțat numai sub forma c o m p u s ă (cu pref.): zăvräjqs (ză + vräjqs) = vorbesc, strig după ceva. *Uom noari si zăvräjască* (om nu este să vorbească), 21/90. Derivat: *vrajál'că* (bg. *vražalka*) f. = femei care vorbește într'una, căreia nu-i tace gura]. — Din sl. *vražiti*.

Vránă adj. = (despre capre) neagră. *Capră vrană*, 23/79. — Din bg. *vрана*.

Vrăp a. pl. Arbore, tufiș (după G. D.) salcie, cf. *v r ɔ b ă*. *Də-u cătšuua la mini și fui prin vrăp* (dă-mi căciula și fugi prin tufiș), 11/44 cf. 12/44, 9, 10/35. S'ar putea să vină din pl. lui *vrqbă* care face *vorb* și *vrqb* (*vrop*, *vrăp*).

Vrăptşán m. (Liumnița) Vrabie. Com. G. M. [Şi : *vropťšán* m. Com. S. H.]. — Din bg. *vrabče*.

Vrăstă f. Vârstă. *Si sam și jo än ta vrăstă* (să fiu și eu în vârsta ta), 930 cf. 449. — Din bg. *vrăst*, (arom. *vrăstă*).

Vrătnitšeā f. Portiță. *Džumsi guluplu tru ḅu tsarluj vrătnitšica* (ajunse gulubul în portița țarului), 9/67. — Din bg. *vratnička*.

Vrătšă f. v. *vrătšă*.

Vrătšă f. Putină de pământ. [Şi : *vrqtšă* f. = vas de pământ, ALR. 3963], *vrătšă* f. *Vratšă di nari*, 9/57. Derivat: *vrătšul'că* f. (dimin.). *Una vrătšul'că*, 10/72]. — Din mbg. *vrăčva*.

Vrătšul'că f. v. *vrătšă*.

Vrau m. Locul de treierat, ALR. 3933. | Snopii puși pe arie, vraf. ib. 5300. — Din bg. *vrah*.

Vrău a. Vârf. *Li ligə di vrău breastuluji* (le legă pe vârful ulmului) 19/41 cf. 33/65. [Şi *vrou* a. *Leau vrou di căimac* (zmântânesc laptele), ALR. 5565]. — Din bg. *vărh*.

Vreádnic, -ă adj. Vrednic, capabil. *Its vrednits, nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 931. — Din bg. *vrăden*.

Vreámi f. Vreme, timp, cf. v a- c o t. *Zăstătă putsină vreami* (așteptă puțină vreme), 5/38. *Vreami di noyăd aň* (timp de nouă ani), 8/65 cf. 4/60. — Din bg. *vrēme*.

Vrighiēs vb. IV. Vorbesc încet, fac sgomot. Com. I. G. cf. arom. *v ā r g h e s c u*, același cu dacor. *v o r b e s c*.

Vrin, -ă pron. Vreun, un. *Tu nu laş vrină şärvetă* (luași vreo cărpă), 4/42. *Vrină metšcă* (vreo Ursă) 3/85 cf. 1/14, 493. — Din lat. *vel-unus*, (arom. *vărnu*).

Vroptşán m. v. *vrăptšan*.

Vrótšă f. v. *vrătšă*.

Vróu a. v. *vrău*.

Wrutsájeā (pl. *-tsoijs*) f. Cucuiu, ALR. 6. — cf. mbg. *vărcalka*.

Vuăi vb. IV. v. *voi*.

Vuărbă f. v. *vorbă*.

Vújeā m. v. *vujtsi*.

Vujtsi m. Unchiu. *S-mi duc cu vujsi si fac furloc* (să mă duc cu unchiul să fur), 1/89. [Şi : *vújeā* (bg. *vujko*) m. *Vujcă-sa aji zis!*]. — Din bg. *vujko*, (voc. *vujče*).

Vuloágă f. Păjiște, poiană (păstrat numai în n. loc. *Huma*), Com. T. P. — Din paleoisl. *vologa*, (arom. *vuloagă*).

Váltur m. v. *vältur*.

Vuóm vb. III. v. *vom*.

Vupsés vb. IV. } v. *văpses*.

Vupsíri f. }

Vupsít, -ă adjă }

Vut, -ă adj. }

Vutsijă f. }

Z

Ză- pref. [Şi : ză- pref.]. — Din bg. *za-*.

Ză- pref. v. *ză*.

Zăändipárti adv. v. *diparti*.

Zăbája adv. v. *baja*.

Zăbăvés vb. IV } v. *zăboves*.
Zăbăvit, -ă adj. }

Zăbit m. Ofițer. *Rămasi saldi ampirătu și lants zăbits* (rămase numai împăratul și alți ofițeri). — Din tc. *zabit*, (arom. *zăbit*).

Zăboj m. (La pluguri) Bârta s. bârsa ce ține plazul, (cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 5).

Zăbovés vb. IV. Zabovesc, înțărziu. *Ca zăbovi ară mult văcăt* (dacă întârzie iarăși multă vreme), 15/16. [Şi : zăbăvés vb. IV. *Zăbăvì mult*, 13/16. Derivate: *zăbăvit*, *zăbuvit*, -ă adj., adv. = târziu. *Lușutija cçon vini mai zăbăvit*, B. 12.] — Din bg. *zabavjam*.

Zăbubutés vb. IV. v. *bubutes*.

Zabúeur vb. I. v. *bucur*.

Zăbún, -ă adj. v. *bun*.

Zaburq̄s vb. IV. v. *burq̄s*.

Zăbuvit, -ă adj. v. *zăboves*.

Zac vb. III. Zac, stau culcat, stau în pat, stau. *Si zacă la umbără* (la umbră), 10/69. *Di un mes zatsi* (de o lună zace), Com. I. L. *Coti zac 'n jel* (știe multe), 932. || (Intrans.) Tin pe cinev'. *Mașmicu li zătsę [uoili] la torlă* (mai micul le ține la târlă), 2/3. [Derivat: **zătzeári** f. = zăcut. Mi

dor ყasili di zătzeari (mă dor oasele de zăcut), 7/69; *zăcút*, -ă adj = zăcut]. — Din lat. *jaceo*, -ere, (arom. *dzac*).

Zăcát vb. I. v. *cat*.

Zăcáts vb. v. *cats*.

Zăcătşri f. v. *zăcătşos*.

Zăcătşos vb. IV. Agaț, prind, (refl.) mă agăț, mă prind, mă opresc. *Si si zăcătşască* (să se opreasă), *7. [Şi : năcătşqs (bg. *nakačvam*), vb. refl. = mă prind, mă urc, Com. N. T. Derivate: *zăcătşori* f. = prindere; *zăcătşqt*, -ă adj. = prins. *Jimitati di par di zid zăcătşqt* (jumătate de par, agățat s. prins de zid), *89]. — Din bg. *zakačvam*.

Zăcătşqt, -ă adj. v. *zăcătşos*.

Zăelátin vb. I. v. *latin*.

Zăclumburés vb. IV. v. *clum-bures*.

Zăerív, -ă adj. v. *criv*.

Zăcút, -ă adj. v. *zac*.

Zádă f. Zadă. *Că cu zada u ubideaști* (caută bătaia cu lumânarea), 933. | Nume de loc.: *Puntea di zadă* Oșani), Com. G. D. — Din lat. *daeda -am*, (arom. *dzadă*).

Zăđijnés vb. IV. v. *dijes*

Zădinés vb. Mă apuc de cineva cărtesc în contra ciuva, ating, mă leg de cineva. *Zădineà un nidutot și cată-ts săir* (leagă-te de un netot și fă haz de prostiile lui). Com. G. D. — Din bg. *zaděvam*.

Zădinzúr vb. I. v. *dinzur*.

Zădipárti adv. v. *diparti*.

Zădórm vb. IV. v. *dorm*.

Zădún vb. I. v. *dun*.

Zădurmít, -ă adj. v. *dorm*.

Zăfälés vb. IV. v. *făles*.

Zăfărلărés vb. IV. Arunc, azvârl, cu iuțeală mare. *Ca la lo tselă măgāru di coadă, di la zăfărfări prijur* (și când îl luă de coadă și îl azvârli), 22/32.

Zăfríg a. v. *frig*.

Zăgád a. v. *gad*.

Zágálbin, -ă adj. v. *galbin*.

Zágár m. Ogar. *Scoasi un zăgar* (scoase un ogar), 33/39 cf. 6/21, 18/79. [F e m i n i n : zăgărītsă f. = femeușcă ogarului. *Au trimesi zăgărītsa să-l ducă poini*, 15/8. — Din bg. *zagar*.

Zăgărītsă f. v. *zăgar*.

Zăghijă f. Păreche. *Ună zăghijă di tșouli* (o păreche de ghete), 6/62. *Ună zăghijă di bruinitsă* (o păreche de mătăni), 5/78. *Zăghijă di izmeani* (pereche de izmeane), 7/35 cf. 7/66. — Din gr. *ζεῦγος*.

Zagrád N. loc. (Barovița), Com. G. D. — Din bg. *zad-grad*.

Zăhiré Provizie, îngrășământ? *Tribuști s-la zăvălin gnoiu la corinu di sfaca tșärnitsă, dintru că zăhireu tse da birichet ăj sub di marzinea lu corinil' minută*, B. 9. — Din tc. *zahire*, cf. *zăjré*.

Zăjártă adj. } v. *jerb*.

Zăjérb vb. III. } v. *jerb*.

²**Zăjérh** vb. III. Călesc. Cf.

zăvărqs. La *zăjerb jeru*, ALR. 6604. — Derivat din *jerb* « fierb ».

Zăjért, -ă adj. v. *jerb*.

Zăimés vb. IV. Imbolnăvesc pe cineva. *Nostru frati la au zăimit sămuwilili* (pe fratele nostru zânele l-au imbolnăvit), Com. T. P. [D e r i v a t e : zăimit, -ă adj. imbolnăvit; zăimíri f. = imbolnăvire]. — Din mbg. *zaimam*.

Zăimíri f. }

Zăimit, -ă adj. }

Zăimtšqs vb. IV. *Și apa au zămitșasti*, 18.

Záir a. Fiere. *Utroavă și záir dă nă vurăts tsi fatsiri toati bunili cōti ts-am fat* (face-ți-s'ar otravă și fiere toate bunătățile ce ți-am făcut), 890. — Din tc. *zeir*, (s. *zeahir*).

Zăjré f. Marfă. *Cöt puni zăjré lupu* (cât strânge, cât economisește un lup, atâta, și el), 936. — Din tc. *zahire*, (arom. *zăree*).

Zăjríeaf, -vă adj. Impilit, despre un copil nedesvoltat, ALR. 2262. — Derivat din *zăir*?

Zătitú a. Unt-de-lemn. *Ca zătitu pri apu sta* (stă ca unt-de-lemnul pe apă), 937. — Din tc. *zeityn*.

Zăitšár m. Acvilă care se hrănește cu iepuri, de unde își derivă și numele, i e p u r a r, v u l t u r d e - s t â n c i. Com. G. P. — Din bg. *zajčar*.

Zălăfés vb. IV. v. *laf*.

Zălămárdzini adv. v. *marzini*.

- Zálátru** vb. I. v. *latru*.
Zaleáu vb. I. v. *leau*.
Zálég vb. I.
Zăligári f. } v. *zleg*.
Zăligát, -ă adj
Zálíng vb. III. v. *ling*.
Zălipés vb. IV. v. *lipes*.
Zálúf a. Buclă de păr, zuluf.
 Com. G. D. cf. *dzuluf t s uluf*. — Din tc. *zülfüf*.
Zálúm a. Jaf, nedreptate, Com. V. J. [Şi: *zálúm* a.]. — Din tc. *zulum*.
Zálumutés vb. v. *lumutes*.
Zämänáne
Zämäne } vb. v. *mänanc*.
Zämäne
Zämäntrés vb. IV. v. *mäntres*.
Zämätés vb. IV. v. *mätes*.
Zámca (pl. *zomts*) f. Deal mai mic, dâmb, movilă, (ALR. 2471, 3113), dumbravă, (ib. 392). Cf. *r i t*.
Zámét a. Nevoie, suferință. *Traş mari zámet* (am avut mult de suferit), Com. T. P. — Din tc. *zahmet*, (arom. *zähmete*).
Zámíntšun vb. v. *mintšun*.
Zámítšeu vb. I. v. *mitšcu*.
Zámnu vb. I. v. *annu*.
Zámól' vb. v. *mol'*.
Zámúlt adj. adj. v. *mult*.
Zámumés vb. IV. v. *mumes*.
Zämutrés vb. v. *mutres*.
Zänaját a. Meșteșug, meserie. *Fără să ştiiă nitsi un zänajat* (fără să stie nici un meșteșug), 2/79. [Plur. *zänajaturlı*, 7/79, 4/21 cf. 1/21, 5/21]. — Din tc. *zanat*, (arom. *zänate*).
Zänäpnés vb. IV. Opintesc, mă opintesc. *Ia zänäpnea à pots să-u tureş sinduchja* (ia opintește-te, poți să ridici..), 27/68.—Din bg. *opinam*.
Zäncalic vb. I. v. *ancalic*.
Zäncälzqs vb. IV. v. *ancälzqs*.
Zänchijór m. Ursuz, păcătos. Com. I. G. — Pentru etim. cf. *n a m c h i o r*.
Zändán m. Intunerec, închișoare. *Zuşa 'n zändan, noaptea 'n migdan* (= lostul di ușă), *44. — Din tc. *zandan*.
Zängunisés vb. IV. } v. *angunises*
Zängunisít, -ă adj. }
Zänitsă f. Cingătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromâni* I, 44). [Şi: *zunitsă* f.]. — Din bg. *zunica*.
Zänoágă f. Zănoagă. Explicat: *locu iundi-i zäviit*, ALR. 2492. — Din bg. *za(d)noga*.
Zänór vb. I. v. *nor*.
Zäntämqń vb. I. v. *tämqńă*.
Zántru vb. I. v. *antru*.
Zántunijă f. Familie, rudenie, oameni de ai familiei. *Ca vinì zuşa di qnsurarea, dänară toată zántunia și feasiră nuntă* (venind ziua de însurătoare, strânsere toate rudenile și făcură nuntă), 22/94. *Vinit-ău toată zintunia*, 6/61. [Şi: *zintunijă* f., 6/11]. Derivat: *zántunilqe* a. = înrudire, rudenie, Com. T. P. — Din **zinture* (pl. lui *zintu*, dacor. *gintu*, cf. Capidan, în *Dacoromania* VII, 125).

- Zăntunilqe a. v. *zăntunijă*.
 Zănuel'u a. v. *zinucl'u*.
 Zänurári f.
 Zänurát, -ă adj. } v. *nor*.
 Zänvărtés vb. } v. *anvărtes*.
 Zänvărtíri f. } v. *anvărties*.
 Zänvéts vb. v. *anvets*.
 Zänvijés vb. v. *anvijies*.
 Zăpăd n. Apus (păstrat numai într'un n. loc. Barovița). — Din bg. *zapad*.
 Zăpăr̄os vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc. *Nu putù si iasă și tšarcu si zăpără*. (nu putu să iasă și roata morii se opri), 13/72 cf. 6/13. *Nu qy pot zăpăr̄ori* B. 8. [Derivat: zăpăr̄orí f. = oprire; zăpăr̄qt, -ă adj. = oprit]. — Din bg. *zapiram*.
 Zăplée vb. I. v. *plec*.
 Zăpnés vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc, mă țin de cineva, stăruesc, îl încolțesc. *Lisitsa si zăpnì* (vulpea se opri), 8/13 cf. 18/79. — Din bg. *zapinam*, (aor. *zapnah*).
 Zăpórt vb. I. v. *port*.
 Zăpricăj̄os vb. v. *pricăj̄os*.
 Zăpríns, -ă adj. Aprins, (la brânză) iute: *zăprinsă* (bronză) = brânză iute. Cf. spărot. ALR. 5450. — Derivat din *prind*.
 Zăprislăgăj̄es vb. IV. v. *slăgăj̄es*.
 Zăpruvéd vb. II. v. *ved*.
 Zăptisés vb. IV. Opresc. *Cola veà ună lămnă cari l'a veà zăptisit apa* (acolo era un balaur care îi oprișe apa), 3/34. [Derivat: zăptisíri f. = oprire; zăptisít, -ă adj. = oprit]. — Din mbg. *zaptisuvam*, id.
 Zăptisíri f.
 Zăptisít, -ă adj. } v. *zăptises*.
 Zaptíu m. Gardist. *Feata află... un zăptiú. Zăptiúlu cum...* (fata află... un gardist, gardistul...), 39/65. — Din tc. *zapti*, (arom. *zăptiú*).
 Zăpucát vb. I. v. *cat*.
 Zăpuđrōd vb. III. v. *rōd*.
 Zar a. Zar. Com. T. P. — Din tc. *zar*.
 Zăr adv. Par'că, căsicum. [Și : zer adv.]. Com. T. P. — Din bg. *zăr*, (tc.).
 Zărăf m. Zaraf. Com. T. P. — Din tc. *zaraf*, (arom. *zăraf*).
 Zărōm vb. I. v. *rōm*.
 Zărán m. Numele boului născut joi. Cf. dzoia, ALR. 5541.
 Zărár Pagubă, pierdere. cf. ziia. *Nu lă si fatsi vrin zărar* (nu li se face vreo pagubă), B. 1. cf. 15. — Din tc. *zarar*, (arom. *zărare*).
 Zári f. (numai în expresia): *da zari soarili* (soarele răsare întreg), ALR. 2426. — Din paleosl. *zarja*.
 Zărij̄os vb. IV. Părăsesc, lasă o parte. *Li zărij̄o toati* (le-a lăsat toate la o parte), 942. — Din bg. *zarëzvam*.
 Zărōd vb. III. v. *rōd*.
 Zărōm vb. I. v. *rōm*.
 Zărōs a. v. *rōd*.
 Zărpopa (expresie bulgară). *Si-ts day un măgăr și cön... si-l' zits*

« zārpopa » *jel tucu si-ts cacă pari* (o să-ți dau un măgar și când îi vei spune zārpopa...), 3/50. — Din bg. *zär-popa*.

Zărușos vb. IV. v. *rușos*.

²**Zărușos** vb. IV. Doborî, strivi. *Gron zărușot di plojur* (grâu strivit, culcat de ploi), ALR. 5201. — Derivat din *rușos*.

Zărzavát a. Zarzavat, Com. P. M. [Şi: *zărzuvát* a.]. — Din tc. *zarzavat*, (arom. *zărzăvate*).

Zărzuvát a. v. *zărzăvat*.

Zăștăjies vb. IV. v. *șătăjies*.

Zăsefult vb. I. v. *scult*.

Zăseac m. Stavila care se pune la « leana » (brazda) unei țarini s. unei grădini. Com. G. D. *Aj la flo zăseacu* (a dat de tot secretul, a dat de rostul unui lucru), 944. — Din bg. *zaséka*.

Zăsfirés vb. IV. } v. *sfires*.

Zăsfiríri f. }

Zășqd vb. II. v. *șqd*.

Zăspún vb. III. v. *spun*.

Zăstári f.

Zăstáu vb. I. } v. *stay*.

Zăsúflu vb. I. v. *suflu*.

Zătreámur

Zătrémur } vb. I. v. *treamur*.

Zătriámur

Zătripnés vb. IV. v. *tripnes*.

Zătsápés vb. IV. v. *tsápes*.

Zătseári f. v. *zac*.

Zătsi num. Zece. [Şi: *zeátsi* num. *Fitșoru... con ra di un an, ra ca di zeatsi* (copilul când era de un an era ca de zece), 6/40. —

Din lat. *dēcem*, (arom. *dzatse*).

Zătsín vb. v. *tsin*.

Zătșueăjies vb. IV. v. *tšucăjies*.

Zătșudés vb.

Zătșudít, -ă adj. } v. *tșudes*.

Zătutșqs vb. IV. v. *tutșqs*.

Zăúd vb. I. v. ²*ud*.

Zăúrlu vb. I. v. *urlu*.

Zăușqs vb. IV. Bag de seamă, ascult cu atențiuie, prind cu urechea, bag în minte. Com. T. P. — Din mbg. *zaușvam*.

Zăvälés vb. v. *anvăles*.

Zăvărqs vb. IV. Căesc. Cf. zăjer b. *La zăvăraști ieru* (îl călește fierul), ALR. 1662. — Din bg. *zavarjam*.

Zăvărqt, -ă adj. (despre mâncare) arsă, afumată, ALR. 4055. — Din bg. *zavarja*.

Zăvéd vb. II. v. *ved*.

Zăvirít, -ă adj. v. *vir*.

Zăvlitșqs vb. IV. v. *vlitșqs*.

Zăvói m. Pădure pe marginea unei ape, zăvoiu (păstrat numai în n. loc. Oşani). — Din bg. *zavoj*.

Zavrăjqs vb. IV. v. *vrăjqs*.

Zăzhurqs vb. v. *zburqs*.

Zber vb. I. Zbier. *Că capră zbiără* (zbiera întocmai ca capra), 5/23. — Din lat. *verro*, -are, (arom. *zg'er*).

Zbor a. Vorbă. *Dultsi zbor* (vorbă dulce), 824. *Zlămboatsi zboară* (cuvinte adânci, înțelepțești), 939. [Derivate: *zburqs* (cf. mbg. *zboruvam*) vb. IV. = vorbesc. *Nu zburăști jel că zburăști*

alba (nu vorbește el, vorbește răchiul), 5. C o m p u s (cu pref.): **zăzburqs** (ză + zburqs) vb. IV. = încep să vorbesc, vorbesc. *Cari si zăzburască, tsela si la gunească* (cine va începe să vorbească, acela să-l ducă la păscut), 2/35 cf. 3/44. — Din bg. *zbor*, (arom. *zbor*).

Zburqs vb. IV. v. *zbor*.

Zcărļu vb. I. (Despre cal, Tânareca). Dau capul în sus, ridic capul. *Caylu zcărļă ānsus šu nu vrea si beā apă* (calul dete capul în sus și nu vroă să bea apă), 15/64.

Zdăpărqs vb. IV. Opresc. *Cal'i dăzmărots cu zor pots s-l'a zdă-părqš* (caii odihniți, anevoie îi poți opri), ALR. 3114. — Derivat din *dăpărqs*, (cf. d u p ā r o s).

Zdrăcă f. Lumina fulgerului, orice lumină dela un obiect care scapă. *Tsěstă zdracă mo cum āj, tucu să žasă vrin...*, 2/24 cf. 3/24. — Din bg. *zrak*.

Zdrăvets m. Nume de plantă. Com. C. I. — Din bg. *zdravec*.

Zdrăvuјés vb. IV. (refl.) Urez bun venit cuiva. *Ca junsiră la զm-pirātu, si zdrăvuiră* (după ce ajunseră la împărat își urără bun venit), 19/93. — Din bg. *zdravuvam*.

Zdravu-jivu (bulgărim). Formulă de urare la o întâlnire între două persoane. Corespunde: ești bine sănătos cf. z d r ă v u ј e s. — Din bg. *zdravo-živo*.

Zdrog m. Nume de pasăre. Com. G. D.

Zdrubés vb. IV. v. *drubes*.

Zdrúmin vb. I. Stâlcesc *La zdrumino di chjutec* (îl stâlcii s. îl snopi în bătăi), 6/13. [Derivate: *zdruminári* f. = stâlcire; *zdruminát*, -ă adj. = stâlcit], (arom. *zdrumin*).

Zdruminári f.

Zdruminát, -ă adj. } v. *zdrumin*.

Zeánă f. Sprânceană, deal. *Aň am un gulub alb...* *Tucu di pri zeană-zeană meardzi* (umblă din deal în deal), *8. *Zeană di urdiň*, ALR. 5133. — Din lat. *gēnna*, -am, (arom. *dzeană*).

Zeátsi num. v. *zatsi*.

Zeázit a. Deget. *Cu zeazitu ān rost* (cu degetul în gură), 7/43. *Bat zeazit* (mă iscălesc, îmi pun iscălitura), 36. *Am zatsi qnş tots cu căti undă pltşă ān cap* (am zece înși toți cu câte o placă în cap = :eazitu), *95. [Şi: *zejst* a. *Mi cătsq cu rostu di mieū zejstu* (mă apucă cu gura de degetul meu), 8/3. Plur. (regul.) *zeaziti* și *zejsti*, art. *zejstili*, 17/9. Diminutiv: *zizitie*, *zizititš* m. = degetel Com. G. D.]. — Din lat. *dīgitus*, -um, (arom. *deadzit*, *dzeadzit*).

Zéfcă f. (Tânareca), Petrecere, chef. — Din tc. *zevk*.

Zéhje f. Ciocan mai mic, Com. T. P.

Zejst a. v. *zeazit*.

Zer adv. v. *zăr*.

Zet m. (rar) Ginere, cf. z i n i r i . E, *zetuli, nivesta ta-i loşă* (ei, gi-

nerică, nevastă-ta este bolnavă), 24/94. — Din bg. *zet*.

Zgājr vb. I. Zgăriu. *Cu ungl'ili zgājr*, ALR. 2189. *La zgājrō* (il zgăriè), ib. — Din lat. **excario*, -are.

Zgārpés vb. IV. Dau drumul cuiva, il las. *Ligāts-mi cu unā fuārtāmā di mijluc și zgārpits-mi ānuntru... la zgāpirā ānuntru* (legați-mă cu o funie de mijloc și lăsată-mă înăuntru [în puț]... il lăsară înăuntru), 3/73. | (Refl.) Dau fuga, fug, plec, mă duc în grabă. *Feata bucuroasă că scăpō, si zgārpi cāsă* (fata bucuroasă că scăpă plecă acasă), 15/73 cf. 14/73. *Iel si zgārpi ca si l'a prijungă* (el se grăbi ca să-i ajungă), 10/55 cf. 2/63, 6/76. — Cf. alb. *grep s., grepoj* vb. « mit Hacken herausziehen ».

Zgārtšítur f. pl. v. *zgārtšqt*.

Zgārtšqt, -ă adj. Increțit, cu cute. *Cāmeașa ăă zgārtšqtă la numir*, ALR. 3290. [Si: *zgārtšítur* f. pl. = cută la haină, ib. 3270. cf. *zgrătſchi*. — Din bg. *zgrăcam*.

Zgrqm vb. I. v. *răzgrāmat*.

Zgrqtſchi f. pl. Cută la haină, cf. *z g a r t ſ i t u r*, ALR. 3270. — Din bg. *zgrăčki* (dela zgrăčam).

Ziaſet a. Petrecere, Com. P. M. — Din tc. *ziaſet*, (arom. *ziaſete*).

Zibēc m. v. *ſebec*.

Zie vb. III. Zic. *Pōpa al' zitsę « a izmichīăruli »* (popa îi zicea...), 24/8. *Al' zitsi la mūma la fitșoril'* (îi zice mamei băieților), cf. 20/18, 19/72, 10/58, 4/83, etc. [Si:

(Târnareca) dzăe vb. III., 12/66, 26/68. **D e r i v a t :** *zis a.* = zisă. *Zisu tōu las treacă* (să se facă pe voia ta), 947]. — Din lat. *dīco*, -ere, (arom. *dzic*).

Zid a. Zid. *Zidurili [rau] cu slăniā di porc* (zidurile erau cu slăniā de porc), 23/18 cf. 12/77, 12/68, *89. [D e r i v a t : *zidés* vb. IV. (puțin întrebuițat se zice « fac zid ») = zidesc; *zidiri* f. = zidire; *zidit*, -ă (rar), *zidusit*, -ă adj. = prevăzut cu zid. Com. T. P.]. — Din bg. *zid*.

Zidés vb. IV. v. *zid*.

Zidiri f.

Zidit, -ă adj. }

Zidnitsur N. loc. (Lugunța).

Zidusit, -ă adj. v. *zides*.

Zift Instrument la argintari.

Ziijān Pagubă cf. z a r a r. *Tseaſti muhlizoaň fac ziian la bubi*, B. 3. *Tšarnitšu nu-i ān ziian*, ib. 6, cf. 5. — Din tc. *zian*, (arom. *ziane*).

Zilimea f. Nume de arbore. *Am ună tujaqă di zilimcă*, Com. I. L. — Din bg. *zelenka*.

Zimbidi f. v. *tsimbidi*.

Zimblée a. (pl. -*eatsi*) Arătător la ceas, ALR. 3906 (tc.).

Zinghījă f. Scară de ţea. [Si: *ſānghījă* f.]. Com. T. P. — Din tc. *üzengi*.

Zinghin s., adj. Bogat, avut. — Din tc. *zenghin*.

Zinir m. v. *ziniri*.

Ziniri m. Ginere. *La fesi ziniri* (il făcu ginere), 16/28. *Zinir-tu*

(ginerele tău), 16/39. [Şi: zínir m. D i m i n u t i v : zinirítš m. = ginerel. Com. G. D.]. — Din lat. *gēner, -rum*, (arom. *dzinire*).

Zinirítš m. v. *ziniri*.

Zintuníjă f. v. *zăntunijă*.

Zinúel' u a. Genunchiu. [Şi: zănuéh'l' u a. *Al' tsi frânsiră şamindögli pitşoari din zănucl'i* (i se frânseră amândouă picioarele din genunchi), 18/69. C o m p u s (cu pref.): ənzänúel' u, ənzinúel' u vb. I. = îngenunchiu. Si ənzänucl'o antru səmt (se îngenunchie înaintea icoanei), Com. I. L. Cf. ALR. 2765. Ənzänuel' ári, ənziñuel' ári f. = îngenunchiere, id.]. — Din lat. *genūc [ü]lum*, (arom. *dzinucl'u*).

Zirnés vb. IV. Mă uit puțin (prin gaură), zăresc, văd. *Ay zirniră cola jundi măncă* (o văzură unde mâncă), Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): uzirés vb. IV. (u + zires s. din bg. *oziram-se* = mă uit, cat la ceva) = id. *Tu si nu uxireş* (tu să nu te uiți); uzirnés vb. IV. = id. *Păñ s-ti uxirneş, ti cumpără şti ti vindì* (până să te uiți tu, te cumpără și te vinde), 895. — Din mbg. *ziram*, (aor. *zirnah*).

Zis a. v. *zic*.

Zizitie } m. v. *zeazit*.
Zizitits } m. v. *zeazit*.

Zlămbitsă f. Copac înalt, drept. Com. C. I. cf. a r b u r, ş u m ă. || N. loc. (Oşani).

Zlămbóe, -ă adj. Adânc, cf. d ā n c à. *Să facă ună groapă*

zlămboacă (să facă o groapă adâncă), 3/93. *Trapu-zlămboc* (râul adânc) n. loc. în Cupa. Com. N. P. — Din mbg. *zlabok*.

Zlătár m. (Târnareca) Argintar. *Si mărită la zlătaru* (s'a măritat la argintarul), 10/65 cf. 11/65. [D e r i v a t : Zlăti = n. de persoană, 2/VI]. — Din bg. *zlatar*.

Zlăti m. v. *zlătar*.

Zmăcăjăs vb. IV. (refl.) Mădau pe ghiață. *Mi zmăcăjăs pristi gl'ets*, ALR. 1257. — Din bg. *smăkvam*.

Zmeáni f. Izmene. Com. G. D. — Din vsl. *izměni*.

Zméu m. (Târnareca) Balaur, cf. l a m n ă. *Zmeulu feasi si priznească* (balaurul dete să se uite), 28/68 cf. 27/68. — Din bg. *změj*.

Zmutşos vb. IV. (refl.) Mă opintesc, mă smucesc. Com. T. P. *L'-u smutşo* (a şters-o, a tulit-o) 576 cf. 707. *Tsela rapu si gmutşo*. Com. T. P. [Şi: smutşos vb. IV., smuntşos vb. IV.]. — Din bg. *smuča*.

Zóbi m. Nutreț pentru cai, mai ales ceea ce se pune în «zobnic» ca să mănânce un cal. Com. T. P. [D e r i v a t : zóbnie m. (bg. *zobnik*) = traistă cu sămânță ce se atârnă de capul calului, când i se dă să mănânce id. — Din bg. *zob*.

Zóbnie m. v. *zobi*.

Zójęć N. de vacă fătată joi.

Zombă f. (La dulgherie) Ghinul. Com. C. I. *Zombi-di-şărori* : instrument de brodat. - Din paleosl. *zabă*.

Zómbitsă f. Umflătură la gingie, ALR. 1128. — Derivat din *zombă*.

Zona v. *zonă*.

Zonă f. Zână. *Li lō zonili și li deadi la drats* (le luă zânele și le dădu dracilor), Com. T. P. *Zona Zona-mică* nume de munte (Nânta) cf. Capidan, *Meglenoromâni*, I, 20. — Din lat. *Diana*, (arom. *dzina*).

Zor f. (pl. *Zori*). *Ancres zorli* (zorile se ivesc), ALR. 2375. *Misculai ăn zor*, ib. 2376. *Creapă zorli* ib. 2377. — Din bg. *zora*.

²Zor a. Nevoie, strămoare mare, zor. *Cq̄n si aī zor* (când vei avea nevoie), 18/2. [Şi: *zort* a. *Fitşoru ca vizù mult zort, si feasi gulup*, 23/79; *zórlea* (în expresia) *cu zorlea* (cu de-a sila, cu forță). — Din tc. *zor*, (arom. *zore*)].

Zor a. Zăr.

Zórlea adv. v. *²zor*.

Zornéšt (bureati) m. Un soiu de bureți, ALR. 6404.

Zort a. v. *²zor*.

Zot adv. (în expresia): *ăn zot*. (contra), ALR. 3169. — Din mbg. *zăt*.

Zulúm a. v. *zălum*.

Zunítsă f. v. *zănítsă*.

Zupeuijés vb. IV. Tropăiesc.

Zupcuiaştii cu pitšoarili (dă din

picioare), ALR. 1475, [Şi: *truputes*], ib.

Zur a. Jur. *Din-zur* s. *din-zur-ăndzur* s. *ăndzur* (împrejur, jur împrejur, împrejur). *Din zur di tăsesmă criscù iarbă multă, dintru că locu nu ra călcat* (împrejurul fântânei crescă iarbă multă...). 32/40. *Am un cupilaş răsădit din zur ăndzur tot cu răvol și butşaştii* (împodobit de jur împrejur numai cu revolveare), *17. — Din lat. *gyrus*.

Zúuă f. Zi. *Una zuuă, ja si dusi* (într'o zi ea se duse), 5/82. *Pristi un-două zoli* (peste o zi două), cf. 5/8, 6/10. *Din zuuă-zuuă* (zi cu zi, în fiecare zi), 949. *Cu zoli* (cu zile, cu vieată). *Curtulisi lupu cu zăli* (scapă lupul cu vieată), 14/72 cf. 948. [Plur. *zoli* și *zăli*. Şi: (Târnareca) *dzúuă* f., 28/65. *Compus: astăz* adv. = azi, astăzi. *Astăz vreamea nu-i bună*. Com. G. D. *Derivat: zúuăta* adv. = ziua, în timpul zilei. *Şi noaptea tribuiaştii s-la minim havau..., ama nu çota mult çot zuuăta* (şi noaptea trebuie să primenim aerul, însă nu atât de mult ca în timpul zilei). B. 8]. — Din lat. *dies, -em*, (arom. *dzuă*).

Zúuăta. adv. v. *zuyă*.

34.873

V